ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
1
JEUDI
1er JUILLET
1976

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.626 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.626

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՀԱՆԴԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ԻՍԿ ՅՈՅՍ ՉԿԱՅ

— O —

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ՍԱՍՏԻԿ ԵՆ

— O —

Վերջին ամիսը Լիբանանի կռիւները շատ աւելի սաստկացան մէկ օրէն միւսը քան անցած 14 ամիսները: Այլեւս բառ ալ կարելի չէ գտնել նկարագրելու համար այն դժոխքը ուր կ'ապրի (եթէ ատոր կարելի է ապրիլ ըսել) ժողովուրդ մը, որ դեռ 15 ամիս առաջ կը կարծէր գտած ըլլալ դրախտի բանալին: Ֆիկառօի մէջ, Լիբանանի Ֆրանսական նախկին դեսպան՝ Փիէր Միյէ «Օգնութիւն» կը խորագրէ իր յօդուածը աւելցնելով շարքը այն սրտցաւ Ֆրանսացիներուն, որոնք զգացումներով կապուած են Լիբանանի եւ չեն համակերպիր ի տես եղածին: 15 ամիս ետք, հաշուեկշիռը ծանր է եւ աւելի ծանրացած է մէկ ամսուան ընթացքին: Մեռեալներու թիւը 30 հազարէ աւելի է, 50 հազարէ աւելի վիրաւոր կայ եւ այս վերջին օրերու մեռեալները (աւելի քան 1000) գլխաւորաբար բնակչութեան մաս կը կազմեն: Շաբաթ մըն է որ Պէյրութ ոչ ջուր ունի, ոչ ելեկտրականութիւն, ոչ իսկ հաց: Միյէ կը գրէ թէ սուրիական ուժերու մէկ մասին քաշուիլը իբրեւ առաջին հետեւանք ունեցած է կռիւներու վերսկսումը քրիստոնեաներու եւ Պաղեստինցիներու միջեւ: Յօդուածագրին համաձայն «կանաչ գծակաւորներ» ղրկել (արաբական ուժեր) ուրիշ բանի չի նմանիր եթէ ոչ Թուրք եւ յոյն գծակաւորներ ղրկելու Կիպրոս: Եւ կը հաստատուի թէ բնակչութեան տառապանքը դեռ չէր հասած այն աստիճանին, ուր հասաւ այս շաբաթ:

Հանդարտութեան յոյսեր չկան քանի Լիբիոյ վարչապետը Ճալուտ, յուսահատ, վերջ տուաւ իր միջնորդութեան եւ տուն վերադարձաւ, ամբաստանելէ ետք քրիստոնեայ աջը որ օգտուած է սուրիական ուժերու դանդաղ նահանջէն գրաւելու համար նոր դիրքեր: Ճալուտ սպառնաց նաեւ չեշտելով թէ Լիբիոյ հակազդեցութիւնը շատ բուռն կ'ըլլայ եթէ Թել էլ-Զաաթարի մահմետական կայանը աջին ձեռքն իյնայ: Լիբիացին կ'ամբաստանէ նաեւ «բոլոր Արաբները» որ մեղսակից են ամերիկեան դաւադրութեան ճզմելու համար Պաղեստինցիները եւ համաձայնութեան գալու Իսրայէլի հետ: Սուտանի եւ Սաուտի Արաբիոյ զինուորական ուժերը, որոնք խաղաղութիւն պահպանելու համար Պէյրութ պիտի գային, վերջին պահուն ետ կեցան:

Պէյրութի մէջ, կռիւները այլեւս դէմ առ դէմ են, դանակով, սուրով, ամէն ինչով: Մեկնումները կը ծաւալին, կառավարութեանց սահմաններուն մէջ, Ֆրանսական դեսպանատունը խմբական մեկնում մը կազմակերպած է դէպի Դամասկոս եւ Գերմանացիք ալ ծրագրած են նոյնանման բան մը:

× Կռիւները վերաբերեալ, Պաղեստինցիք կ'ըսեն թէ աջերը ամբողջական օժանդակութիւնը կը վայելեն Սուրիոյ: Վայրագութիւնը գլած անցած է բոլոր սահմանները, Թիէրի Տէժարտէն ահաւոր նկարագրութիւններ կ'ընէ Ֆիկառօի մէջ, որոնք հին յիշատակներ կրնան արթնցնել Հայերու մօտ: Ցարդ, կ'ըսէ Թըղթակիցը, սուրն ու դանակը վերապահուած էին վիրաւորները «վախճանեցնելու» կամ հակառակորդը չարչարելու: Այրերը կը մալէին եւ կիներու ծիծերը կը կտրէին որպէսզի այլեւս չկարենան կաթ տալ «այս շուն քրիստոնեաներուն» կամ «այս շուն մահմետականներուն», դեռ մատներն ալ կը կտրէին որպէսզի այլեւս հրացան չկարենան բռնել:

Թղթակիցը կ'ըսէ նաեւ այս շաբթուան գաղթակայաններու կռիւները քանի մը հազար մեռեալ պատճառած են: Կողմերը համոզուած են որ Թել էլ-Զաաթարի եւ Ժիսր էլ-Փաշայի կռիւները վճռական պիտի ըլլան, ուրեմն բոլորն ալ կատաղօրէն կը կռուին: Բայց ինչո՞ւ «կայաններու կռիւը» աւելի վճռական ըլլայ քան «պանդոկներու կռիւը», կամ «աշտարակներու կռիւը»: Կարեւորը ժողովուրդին համար վերապրելն է, ինչ որ անշուշտ աւելի դժուար է քան ապրիլը: Ոսկիի գինով կը ծախուին հանքային ջուրի վերջին շիշերը, հոր կը փնտռուի եւ գլխաւոր սնունդը՝ վարունգ եւ բողկ է: Պատուաստ ալ չէ մնացած: Կ'ըսուի թէ Ֆրանսա մարդասիրական բան մը պիտի ընէ, օրինակ Ֆրանսը ղրկել Պէյրութ իբրեւ «հիւանդանոց-նաւ», քանի հազարաւոր վիրաւորներ կան, որոնք տեղ չեն գտած հիւանդանոցները:

× Պաղեստինցի բանբեր մը կ'ըսէ թէ 4000 սուրիացի նոր զինուորներ Լիբանան մտած են Երկուշաբթի, պաշարելու համար մահմետական Հերմէլ գիւղը, որ Պէյրութէն հարիւր քիլոմեթր հիւսիս-արեւելք կը գտնուի:

× Հրդեհները չեն մարած եւ Երեքշաբթի իրիկուն վախը այն էր որ նաւահանգիստին հրդեհները տարածուին եւ այրեն ամբողջ սիլօները, ուր ամբարուած է ցորենը: Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, Չորեքշաբթի առտու կ'ըսուէր թէ այրած են, բայց մամուլի մէջ ալ «զգայացունց»ի վարպետները չեն պակսիր եւ երբեմն կարծես եղածը չի բաւեր, աւելի անդարմանելի աղէտներ կը սիրեն «նախատեսել»:

ՈՒԿԱՆՏԱ

256 ՊԱՏԱՆԴՆԵՐԸ

— O —

Չորեքշաբթի առտու կացութիւնը չէր փոխուած, միակ նորութիւնն այն էր որ ահաբեկիչները իրենց պայմանները յայտնեցին: Պատանդներու ազատ արձակման փոխարէն, մինչեւ Հինգշաբթի ժամը 14, կը պահանջեն 53 պաղեստինաքէրներու ազատ արձակումը: Ասոնց կարգին վեց անդամ «Պատը ա Պատէր»էն, (Արեւմտեան Գերմանիա), 39 հոգի կը գտնուին Իսրայէլեան բանտերը: Ահաբեկիչները կ'ուզեն որ Քենիան ազատ արձակէ հինգ պաղեստինցի (Քենիա կ'ըսէ որ՝ չունի), Զուիցերիա եւ Ֆրանսա ալ չունին այն երկու կիները, զորս ահաբեկիչները կը պահանջեն:

Սօվանեարկ յայտարարեց թէ Ֆրանսա միտք չունի տեղի տալու եւ մեծ վճռականութիւն ցոյց կուտայ: Ի պատասխան օդահէնէներու պահանջին, Ֆրանսացի դիւանագէտ մը Ուկանտա գնաց, իբրեւ բանագնաց:

Չորեքշաբթի օր, պատանդները կը գտնուէին Էնթէպպէի օդակայանի մէկ հիւրանոցը եւ ուկանտական իշխանութիւնները լաւ կը զբաղէին իրենցմով:

Ցիշենք որ այս ահաբեկիչները կ'ըսեն թէ կը գործեն որպէս Պաղեստինեան ժողովրդական ճակատի անդամ, բայց այդ ճակատին ղեկավարը, Ժորժ Հապաշ, կը պնդէ որ մաս չունի:

Չորեքշաբթի ժամը 10ին աւեռները կ'ըսուէր թէ ահաբեկիչները համաձայնած են 40 պատանդ (կին եւ երախայ) ազատ արձակել, ասոնց մէջ սակայն Իսրայելացի չկայ:

Քանի մը տողով

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆԻ մէջ, Համայնավար կուսակցութեանց համագումարի բացման Բրեժնեւ ժամ մը խօսեցաւ եւ ջուր խառնելով գինիին, ընդունեցաւ որ իւրաքանչիւր կուսակցութիւն իր ինքնավարութիւնը պէտք է վայելէ եւ Զաուշեսկու ալ գովքը հիւսեց «նոր տեսակի յարաբերութեանց» որ ծագում առած է համայնավար ընտանիքին ծոցին մէջ:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ԵՒ ԱԹԷՆՔԻ միջեւ լարուածութիւնը կրկին սաստկացած կը թուի քանի յունական կարեւոր նաւատորմ մը կը պտըտի Միտիլի բացերը, պաշտպանելու համար կղզիին ազգային ջուրերը: Կղզին անատոլեան ափերուն մօտ է եւ կասկած կայ որ Անգարա նաեւ պիտի ղրկէ այդ կողմերը քարիւղային հետազօտութիւններ ընելու համար:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ մէջ ոստիկանութիւնը տասը ահաբեկիչ սպաննած է, որոնց մէջ է կը կարծուի թիւ մէկ թշնամին՝ Համիտ Աշրաֆ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 24-26)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՁԻԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Բելոռուսիոյ մայրաքաղաք Մինսկի մօտ տեղի ունեցած են ձիավարներու Խորհ. Միութեան ախոյենական մրցումները, որոնց յաղթականները իրաւունք պիտի ունենային մասնակցելու Մոնրէալի ողիմպիական խաղերուն: Մրցումներուն ոսկէ մետալը տրուած է Հայաստանի հաւաքականի անդամ Եղուարդ Գրիգորեանի, որուն առաջին յաղթանակն է այս Խորհ. Միութեան իբրեւ ախոյեան: Ոսկէ մետալ շահած է նաեւ նոյն խումբի անդամ Ալեքսանդր Ներոգով:

×

ԹԻՖԼԻՍԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Թիֆլիսի պետական թանգարանի գիտական խումբը, բաղկացած պատմաբաններէ, գրականագէտներէ, արուեստագէտներէ, կը գտնուի Երեւան: Թանգարանի տնօրէնը Տ. Բադուրաշուիլի այս այցելութեան առթիւ ըսած է. «Այցելած ենք Խորհ. Միութեան շատ մը քաղաքներ եւ ամբողջացուցած՝ մեր ունեցած հաւաքածոները: Շուտով կը մեկնինք հեռաւոր արեւելք եւ Սիպիր, որպէսզի հաւաքենք Բայկալ – Ամուրեան մայրուղիի շինարարութեան վերաբերող նիւթեր: Երեւանի մէջ մենք շատ մը փաստաթուղթեր ձեռք բերինք, որոնք կ'արտացոլացնեն հայ – վրացական փոխյարաբերութիւնները՝ արուեստի, գրականութեան եւ գիտութեան մարզերէ ներս: Հետաքրքրական են վրացի գրողներ Կոնստանտին Գամսախուրդիայի, Սիմոն Չիքովանիի եւ Գէորգի Լէոնիձէի՝ Աւետիք Իսահակեանին գրած նամակները»: Թիֆլիսի պետական թանգարանի տնօրէնութիւնը ներկայիս շրջիկ ցուցահանդէս մը կը պատրաստէ՝ սկսելով Երեւանէն, անցնելու համար Խորհ. Միութեան միւս քաղաքները: Ցուցահանդէսին պիտի ներկայացուին Երեւանի եւ Թիֆլիսի հաստոցաշինարարներու, Ալավերդիի եւ Ռուսթավիի մետաղագործներու, Լենինականի եւ Քութայիսի հիւսուածեղէնի բանուորներու աշխատանքներուն օրինակները:

×

ԱՇԱԿԵՐՏԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Կրուպսկայա դպրոցին մէջ բացուած է ցուցահանդէս մը, ուր ներկայացուած են Երեւանի կարգ մը դպրոցներու աշակերտներու ձեռագործները: Պատուհաններ եւ աղջիկներ ցուցադրած են գեղանկարչական գործեր, տուփակերտ խաչքարեր, հայկական որմնաքանդակներ եւ այլ աշխատանքներ: Ցուցահանդէս այցելողներու ուշադրութիւնը գրաւած են աշակերտներու գործած պատկերանկար գորգերը:

×

ՆՈՐ ԵՒ ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԸ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ

Էջմիածնի խճուղիի մէկ կողմը, 12 հեկթար տարածութեան վրայ սկսած է կառուցուիլ գունաւոր տպագրութեան տպարանի համադրոյթը: Այդ տպարանին մէջ կը տպագրուին մանկական եւ այլ պատկերազարդ գիրքեր, գունաւոր ազդեր, ալպոմներ: Համադրոյթը կ'օժտուի արտասահմանի ժամանակակից թեքնիքով: Սարքերը կը ներածուին Արեւելեան Գերմանիայէ, Լեհաստանէ, Անգլիայէ, Զուիցերիայէ, Աւստրիայէ: Տպարանի նախագիծը պատրաստած են Լայփցիկի «Փոլիկրաֆ» հիմնարկութեան մասնագէտները: Նախագիծի շինարարական մասը իրականացուցած է «Հայարդնախագիծ» հիմնարկութիւնը:

Նոր տպարանին մէջ աշխատելու համար, Հայաստանի, Մոսկուայի, Լենինգրադի եւ Խորհ. Միութեան այլ քաղաքներուն մէջ կը պատրաստուին բազմագրողներու որակեալ վարիչներ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԱՐԶԱՇԽԱՐՀ

ԱՐԱՐԱՏ ՀԱՒԱՍԱՐ ՄՆԱՑ 1-1 ԿՐԻԼԻԱ ՍՈՎԵՏՈՎԻ ՀԵՏ

— O —

Երեքշաբթի իրիկուն, Կույպիշեւի մէջ, Արարատ հաւասար մնաց սրիլիա Սովետովի հետ: Այս ձեւով, Արարատ ներկայիս, առանձին, գլուխը կը գտնուի ախոյենութեան մրցումներու դասաւորման մէջ, 17 կէտով: Խաղալիք երկու մրցում կը մնայ:

Fonds A.R.A.M

ԸՆԿԵՐ ՎԱՀԱՆԸ

(ՄԱՀՈՒԱՆ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Քսան տարիներ միայն կը բաժնեն մեզ մահուան թուականէն, — 1956 Յունիս 24. սակայն երբ իր բարոյական անհատականութիւնը կը ցցուի այսօր մեր առջեւ՝ մեզի այնպէս կը թուի թէ... անցեա՛լն է որ կը խօսի:

Որքա՜ն տարբեր էր արժէքի եւ մեծութեան ըմբռնումը քսան տարի առաջ, եւ որքա՜ն տարբեր էին ծառայութեան ու նուիրումի իմացումները:

Անշուշտ միակը չէ լինք, որ «երէկ-ուան ու «այսօր»ուան միջեւ անջրպետի մը գոյութիւնը կը զգացնէ:

Ուրիշնե՛ր ալ ունեցած ենք՝ որոնք ա՛յլապէս կը յիշեցնեն մեզի թէ մենք, քիչ մը ամէն տեղ, դէպի խաթարում ու ճապաղում կը դիմենք՝ մեռնողներուն հետ ամէն օր առաքինութիւն մը թաղելու, իսկական արժէք մը գերեզմանելու կամ սկզբունքներ սպաննելու համար:

Սակայն չենք երկմտիր ըսելու՝ թէ անմոռանալի մեր ընկերը, Վահան Նաւասարդեան, արտակարգ անհատականութիւն մըն էր որքան իբրեւ հանրային գործիչ, մտքի մարդ, գրչի մշակ կամ կազմակերպական ղեկավար, նոյնքան եւ աւելի՝ իբրեւ սովորական անհատ, — կեանքի իր ինքնուրոյն դաւանանքով իսկ գաղափարական առաքելութեան կոչուած մահկանացու էակ:

Մարդիկ կան, քիչ թուով մարդիկ, որոնք իրենց կեանքի ու գործի ճամբուն վրայ կրցած են եղբայրացնել յաղթանակն ու դափնին, վաստակն ու փառքը, աշխատանքն ու վարձատրութիւնը, ծառայութիւնն ու համբաւը:

Մարդիկ կան նաեւ — շատ քիչ թուով մարդիկ — որոնք դափնիներու, փառքի, վարձատրութեանց ու համբաւի դէմ թշնամանալո՛վ յատկորոշուած ու տեղ գրաւած են ժողովուրդի մը հանրային տարեգրութեանց մէջ:

Այս վերջիններէն, այս շատ քիչերէն մէկը եղաւ մեր ընկերը, 1904–1956 տարիներու կիսադարեան իր ինքնուրաց ծառայութեամբ հայ ժողովուրդին՝ զոր կը դաւանէր «սակաւ ընտրեալներէն մէկը ազգերու», — մարդկայնական իր հոգիով, տառապանքի իր մկրտութեամբ, բայց մանաւանդ անխորտակ այն հաւատքով՝ որ աղբիւրն ու կաթն է եղած մշակութային, ազգային եւ քաղաքական իր բոլոր իրագործումներուն:

×

Հ. Յ. Դաշնակցութեան խորահմուտ տեսաբան-գործիչ, բազմաբեղուն հեղինակ եւ հրապարակագիր, ջերմաշունչ հռետոր եւ աշխատանքի անխոնջ ասպետ, նկարագրային իր ամրութեամբ եւ գաղափարական համոզումներով ժայռակերտ հոգի՝ Վահան Նաւասարդեան կէս դարէ աւելի, հայրենիքի մէջ թէ արտերկրի, Հայութեամբ շնչեց եւ Հայութեան պաշտամունքով վարակեց երէց թէ երիտասարդ սերունդները հաւասարապէս. — Խօսքով թէ գրչով, կեանքով թէ գործով ծառայեց մեր ժողովուրդի ազգային եւ քաղաքական ազատութեան դատին:

Ծնած էր 1886ին, Շուշիի մէջ, Ղարաբաղ: Նախակրթութիւնը ստանալէ վերջ ծննդավայրին մէջ, անցած է Պաքու եւ աշակերտած ռուսական երկրորդական վարժարանին: Հայկաբանական մասնագիտութեան համար հետեւած է Փեթերպուրկի (այժմ՝ Լենինկրատ) պատմական եւ տնտեսական գիտութիւններու ճիւղին եւ ստացած վարդապետական աստիճան տիտղոս մը՝ զոր չէ յիշատակած որեւէ տեղ, չէ գործածած որեւէ առթիւ:

Գիւղական դպրոցէն մինչեւ համալսարան, մանկութեան տարիներէն մինչեւ երիտասարդութիւն՝ մայրենի լեզուն եղած է ռուսերէնը. հայերէնը սորված է աւելի ուշ, զայն հասցնելու համար լեզուական կատարելութեան մը՝ որուն որակին շատ քիչեր կրցած են հասնիլ:

1904 – 1921 ապրած ու գործած է հայրենիքի եւ Ռուսահայոց կեանքին մէջ: 19 տարու էր, երբ անդամ ընտրուեցաւ Հ. Յ. Դ. Պաքուի Կեդր. Կոմիտէին, կազմակերպական թէ հանրային ճակատներու վրայ ստանձնելով պատասխանատու պաշտօններ եւ պարտականութիւններ:

1907ին, Հ. Յ. Դ. Ուսանողութեան անունով ներկայ եղած է Խրիմեան Հայրիկի յուղարկաւորութեան եւ իբրեւ հռետոր յայտնութիւն մը դարձած Թիֆլիսի Հայութեան համար:

Համաշխարհային առաջին պատերազմի ընթացքին, շրջան մը պաշտօնավարելէ ետք Էջմիածնայ Գէորգեան ճեմարանի մէջ, Հայաստանի անկախութեան հռչակումէն վերջ կ'ընտրուի անդամ Հանրապետական Խորհրդարանի. 1919ին կը ստանձնէ «Յառաջ»ի խմբագրութիւնը Երեւանի մէջ եւ վերջապէս կը դառնայ անդամ Կովկասեան Սէյմին:

Մանուկ Հանրապետութեան անկումը, հայրենիքի խորհրդայնացման յաջորդող ոխուր դէպքերը եւ Փետրուարեան ապստամբութեան տարերային շարժումը նոր դարձակէտ պիտի ստեղծէին իր կեանքին մէջ: Ճակատագրակից՝ գաղափարի ու գործի իր ընկերներուն, կարճատեւ շրջան մը Պերլին ու Պոլիս մնալէ ետք, 1922ին կ'անցնի Գահիրէ (Եգիպտոս), իբրեւ գործիչ եւ խմբագիր «Յուսաբեր» օրաթերթի:

Կազմակերպական կեանքի մէջ պատասխանատու դիրքերու վրայ՝ Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի գործավար, Վահան Նաւասարդեան կ'անձնաւորէր Հայութեան ու Դաշնակցութեան նուիրական սկզբունքներով, իտէալներով եւ կեանքի իմացումներով ապրող բարոյատիպ մարդը. աշխատանքի սրբութեան ծառայող ղեկավարը եւ նկարագրի ամրութեամբ յատկանշուող գործիչը: — Մարդկօրէն սխալական էր անշուշտ. սակայն ունէր քաջութիւնը դարմանելու կամ սրբագրելու ամէն վրիպանք՝ որուն կ'անդրադառնար: Առողջ էր իր դատումին մէջ: Դժուարօրէն աններող՝ հանդէպ փոքրոգութեանց եւ նկարագրային խաթարումներու, սակայն գուրգուրոտ՝ հանդէպ անխառն արժէքներու, երբ համեստութիւնը կ'ընկերանար գործին:

Իր շունչին տակ աշխատողը չէր յոգներ, չէր մաշեր, չէր որբանար, — կը բազմապատկուէր աշխատանքի իր տենդին մէջ, կը վերանորոգուէր ու կը հարստանար. կը զգար թէ զրահ կը կրէ իր հոգիին վրայ...:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

Երեւան - միջնադարեան յուշարձանները

Մեծավաստակ գիտնական Փրոֆ. Կարօ Ղաֆադարեանի բազմաշխատ եւ արժէքաւոր ուրիշ եւ նորագոյն մէկ գործն է «Երեւան – Միջնադարեան Յուշարձանները» հատորը, որ լոյս տեսած է Երեւան: Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ Փրոֆ. Ղաֆադարեան մեծ խղճմտութեամբ եւ մանրակրկիտ աշխատութեամբ երկ մըն է որ կ'աւելցնէ մեր հնագիտական գործերու շարքին վրայ, շարք մը՝ որուն կարեւորագոյն աշխատութիւնները կը պարտինք անխոնջ գիտնականին: Հակառակ իր վատառողջութեան, տառապալից հիւանդութեան, ան զարմանալի նուիրմամբ, անշեղ հաւատքով կը շարունակէ աշխատիլ եւ արտադրել հայկական մշակոյթի պատմութեան համար խիստ արժէքաւոր գործեր: Իր վերջին աշխատութիւնը, ինչպէս ըսինք, գոհարներէն մին է իր երկասիրութեանց անգնահատելի շարքին:

Երեւան, որ անցեալին ժուժկալօրէն ներկայացուած է իբր հնադարեան կարեւոր հայկական ոստան մը, Ղաֆադարեանի անխոնջ նուիրումին շնորհիւ դրեթէ մոռցուած աւերակներուն մէջէն կը բարձրանայ՝ իր արժանի տեղը գրաւելով հին եւ կարեւոր հայաքաղաքներու շարքին: Հեղինակը, հակառակ իր բազմավաստակ եւ ընտիր գործին, «Առաջաբան»ին մէջ համեստօրէն կը գրէ. «Այս գրքի համար կազմած նախնական ծրագիրը շատ ընդարձակ էր եւ անիրագործելի՝ մէկ մարդու համար: Հեղինակը ծրագրել էր Երեւանը հնագիտօրէն ուսումնասիրել համակողմանիօրէն, եւ արդիւնքը ամփոփել մի ստուար հատորի մէջ» (էջ 5):

Երկա՛ր տարիներու վաստակ մըն է որ մեզի կը տրուի: «Երեւան քաղաքի տեղագրական պատմութիւնը», «Երեւանի միջնադարեան յուշարձանները», որոնք են «Կաթողիկէ Եկեղեցի», «Պօղոս-Պետրոս» (որուն որմանկարներուն մասին մենք ալ գրած ենք, հաւանաբար առաջինը ըլլալով՝ գոնէ արտասահմանի մէջ, Արշակ Զօպանեանի ԱՆԱՀԻՏի մէջ, 1931-ին Երեւան եւ Էջմիածին այցելութենէս վերջ), «Նորքի Կամուրջ», «Գեթսեմանի», «Կոնդի Ս. Յովհաննէս Եկեղեցի», «Կոզեռնի Գերեզմանոցը», «Աւանի կաթողիկէ տաճարը», (հեղինակը կը փաստէ որ «Աւանի տաճարը կառուցուել է ամենից ուշը 580ական թուականներին»), «Աւանի Ս. Յովհաննէս Եկեղեցի», «Աւանի Ս. Աստուածածին Եկեղեցին», «Քանաքեռ», «Նորքի Եկեղեցիները», (Զօրավարի անապատը), «Հրազդանի հին կամուրջը», «Գէօյ մզկիթ», «Երեւանի բերդերը», «Երեւանի բնակելի հին տները», եւ այս մասը ճոխացած է յատակագիծերով, գծագրութեամբ եւ լուսանկարներով: Հոս թող մեզի ներուի աւելցնել որ գերմանական պատկերաքարտէզի մը վրայ, տպագրուած 1725ին, կը ներկայացուի Երեւանը ուրիշ Կովկասեան եւ Հայկական քաղաքներու հետ: Երեւանի այս պատկերը օրինակութիւն կ'երեւի Շարդէնի նկարին:

Հատորին մէջ կը տրուին Վիմական արձանագրութիւններ Երեւանի, գծագրութեամբ 293 գծագրութիւններ: Ապա կը յաջորդէ «Երեւանի վիմական արձանագրութիւնների վերծանութիւնը», արձանագրութեանց լուսանկարներուն հետ, որոնցմէ թիւ 98 (Արձանագրութիւն թիւ 23), վերիվայր տպուած է վրիպակով: Հատորը կը վերջանայ «Տախտակներ, Ցանկեր, Ցուցակներ»ով:

Այս հատորը մեզի ցոյց կուտայ պեղումներու կարեւորութիւնը՝ առանց որուն մենք ծանօթ պիտի չըլլայինք Երեւանի եւ իր անմիջական շրջանակին հնադարեան եւ կարեւոր պատմութեան, եւ գուցէ շարունակէինք խորհիլ որ անցեալին Երեւան աննշան աւան մը եղած է, քանի որ մեր մատենագրութեան մէջ, հին պատմիչներու քով, Երեւան չի յիշուիր գրեթէ: Այսօր հնադարեան կոթողներ կ'երեւին հոն, պեղումներէ յայտնուած, կամ հին շէնքերու քանդումէն մէջտեղ ելած: ԺԷ. դարու աղէտալի երկրաշարժները կործանած են յուշարձաններ (եկեղեցի, մատուռ, աշտարակ, պարիսպ), եւ անոնց պիտանութեան պատճառով՝ ժամանակուան ճաշակով եւ կարողութեամբ վերանորոգուած են, յաճախ բոլորովին անտեսելով հին մնացորդները, եւ երբեմն նոյնիսկ վերանորոգողները կամ վերաշինողները քանդած անհետացուցած են երկրաշարժէն փրկուած բեկորներ, երբ նկատած են որ անոնց վերաշինութիւնը աւելի բազմածախք պիտի

ՋՈՒՐԻ ՄԻՐՈՆ

10.

Եւ մի աչքաթարթումով հասկացան, որ Յարութն արդէն քաղաքից եկողը չէ: Ո՞ւմ համար թափեցին քրտինք, տուն շինեցին, քարեր տեղահան արեցին, գլորեցին ձորը՝ տնկեցին ծառ, եւ հիմա գլուխ են ջարդում, անում խնդիրք ու պաղատանք, պուտ ջուր բերելու ծառ ու հողի համար: Պատառաքաղ են գնում, պահում ալիւրի մէջ, որ մինչեւ Յարութի ու հարսի գալը չժանգոտուի, մտածում են կահկարասի գնելու, օրօրոց ունենալու մասին... Ծառերը թոռների անուններն ունեն: Շատ են, արդէն հով են անում իրար, մէկը միւսի վրայ պնացող քամուն դիմադիր է, քարերը ճեղքել, արմատները խորացրել են, գնացել, ու երբ ուշանում է ջուրը, գետնի տակից խոնաւութիւն են առնում, դիմանում, մնում կանաչ: Հիմա Յարութը եկաւ ու պիտի գնայ: Գալն ու գնալը՝ հիւրի պէս: Բա ինչ, թէ Յարութն ու էս սիրուն ստանան հիւր չլինէին... հիւր չլինէին, այսօր հաւ կը մորթուէ՞ր...:

— Չէ՛, էսպէս չի էղնի...

Ոչ ոքի չէ, իր համար խօսեց Ջուրի Միրոն:

— Ի՞նչը, հայրիկ:

Ինչը... Այդքանը բառ-բառ ասե՞լ կը լինի, հասկացիր, էլի: Միրոն երկար ու խոր նայեց որդուն: Նրա կլոր ու կծկուած աչքերն էին, նրա մուրհակ հայեացքը: Չէ, Յարութ պապի աչքերն էին, նրա մուրհակ հայեացքը: Չէ, Միրոյի ապուպապի աչքերն էին, նրա մուրհակ հայեացքը: Չէ, չէ, մի նախամարդու կլոր ու կայծկլտացող աչքերն էին, մի նախամարդու վայրատենդ հայեացք...

— Ի՞նչը, հայրիկ, ինչպէս կը լինի:

— Էս տան ու դրան դրութիւն:

— Կը վաճառենք, կը գնանք քաղաք, գնո՞ղ չկայ:

Միրոն ցաւ զգաց ուս ու պարանոցի:

— Էս տան տէր Ջուրի Միրոն է, ուրիշ մարդ չէ, Ջուրի Միրո՛ն է, կ'իմանա՞ս:

Յարութը լռեց: Բայց... բայց հայրը, ախար, սխալ է:

— Ես անելիք չունեմ այստեղ, հայրիկ, իմ տեղն ուրիշ է:

Ջուրի Միրոն ծխի միջից տեսաւ որդու դէմքը:

— Աստուած քու հետ, քու տեղին, ես էս դուռ ու շեմին քար կը դառնամ:

Իրիկունը քարի պէս մտաւ օճորքի տակ, քարի պէս գլորուեց ու քարդղդոցից Սառէն յանկարծ գլխի ընկաւ, որ շատ բան փոխուեց դերդաստանի կեանքում: Միանգամից հասկացաւ ու հաւատաց, որ այս մոմէ մատները իր հարսինն են, այս թափանցիկ կոպերի տակ թփրտացող աչքերը իր հարսինն են: Զգիտես ինչու, մտածեց, որ Յարութը այդ մատներն էլ համբուրած կը լինի, այդ աչքերն էլ եւ այսուհետեւ այս բաց ու ճերմակ ուսերին քունելուց յետոյ իրեն կը հասնի Յարութի հայեացքը: Միայն այդպէս: Եւ հոգու խորքում խանդի պէս մի բան խլրտաց... Ապա Մարինէի կոպերի վրայ նկատեց երկու կապոյտ, բարակ թել՝ ուր որ է կը պայթեն, եւ այդ թփրտացող թել-կեանքի վրայ գտաւ Յարութի հայեացքը ու մտերիմ մի բան զգաց Մարինէի նկատմամ,: Եւ նայեց նրան այնպէս, ինչպէս կեսուրը կը նայի հարսին, նայեց ու խուզարկու հայեացքը գոհացած ետ եկաւ, փարուեց որդուն: Էլի նայեց հարսի կիսաբաց լանջին եւ այս անգամ կրծքի տակ ալիք-ալիք փշրուեց մի տաքութիւն: Խանդ էր՝ պահ մը առաջուանից տարբեր, խանդ էր Յարութի խանդի նման, խանդ էր՝ սկեսրոջ:

— Հարս, — անհամբեր ձայն հանեց. միտք ունէր շորը փոխելու խորհուրդ տար: Միայն Մարինէն չէ, բոլոր նայեցին Սառէին ու իրար. «Հարս» բառ էին լսել: Մարինէի աչքերը բռնուեցին յանկարծահաս ժպիտով, եւ Սառէն չուզեց ջրցան անել նրա սեւ աչքերի կրակը ու խօսքը ծռեց, — կը սովորի՞ս:

— Աւարտել եմ, — տաք ժպտաց, — աշխատում եմ արդէն:

— Ի՞նչ գործի ես:

— Իմ գործը հաշուիչ մեքենաների հետ է:

Ամպ նստեց Սառէի դէմքին: «Հաշուիչ» բառը կորաւ, մնաց՝ «մեքենան»: Այդ ի՞նչ մեքենայ է... Դէ, մեքենայ, էլի... Հարսին ու այդ ինչ-որ մեքենային պատկերացրեց կողք-կողքի, յետոյ հարս ու մեքենայի մօտ՝ էլի մարդիկ... Այր մարդիկ:

Երբ Անուշաւանը կռիւ գնաց, ինքը կոլտնտեսութեան կալ, բրիգադիր Գեւոն «մաշնի» վրայ գործի նշանակեց... Գեւօն շուն, աւազակ... Գնում – գալիս ժպտում էր: Սկզբում ինքը խուսափում էր, ապա ժպիտները սովորական դարձան: Յետոյ... յետոյ...

Ի՞նչպէս պատահեց, ինքն էլ չիմացաւ:

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆ

(52 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

“ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐ”Ը

ՍԷՆ ՌԱՖԱՅԷԼԻ ՀԱՅԿ. ՏԱՆ ՄԷՋ

— o —

Սէն Ռաֆայէլի հանգստեան տան մէջ, «Մայրերու Օր»ը մէկ օրուան յատկաց – ուած տօն մը չէ: Եթէ տնօրէնութիւնը պաշտօնապէս այդ բացառիկ օրուան չէշ– տը կը դնէ զայն նուիրականացնելով, միւս կողմէ շրջակայ քաղաքներու, մասնաւո– րաբար կանանց, կազմակերպութիւններն են որ յաջորդաբար կը փութան, խուրա– քանչիւրը իր նշանակած թուականին, գալ որպէս նուիրական պարտականութիւն, այցելութիւն տալ այս յարկի տակ՝ հա – մախումբ ապրող մայրերուն, որոնցմէ շատե՛ր, տխուր դրուագներով լի իրենց կեանքի պատմութիւններն ունին: Քաջա– րի՛ մայրեր, որոնք հերոսաբար մարտըն– չած են Թուրք հրոսակներու եաթաղանէն փրկելու իրենց սրտի հատորները: Փո – խարէն ստացած՝ մահացու վէրքերէն հը– րաշքով ազատած. վէրքեր, որոնց սպի – ները կը վկայեն չարաչուք օրերու մա – հասարսուռ պահերը: Այսպիսիները, հա– կառակ ներկայ կեանքի ընձեռած պայ – մաններուն եւ հակառակ իրենց կամքին, չեն կրնար դեռ չյիշել անցեալի մռայլ պատկերները:

Ահա, այս վոհաբերուած մայրերուն է որ կուգան ամէն տարի, որպէս ուխտի՝ Տիկիններ խմբովին. կուգան Նիսէն, Գա– նէն, Մարսէյլէն:

×

Համբարձման տօնն է. Նիսն է առաջին այցելուն, նախաձեռնութեամբը Մշակու– թային Միութեան կանանց բաժնի, նա– խագահուհի Տիկ. Մողեանի առաջնոր – դութեամբ, նաեւ Տիկին Անմահեանի եւ սիրայօժար մասնակցութեամբը երիտա – սարդաց «Սարդարապատ» խումբի ժրա– ջան անդամ – անդամուհիներուն, որոնք գիտեն այնքան լաւ կազմակերպել ու ի– րենց գեղարուեստական բաժիններով մին– չեւ երեկոյ խանդավառ մթնոլորտի մէջ պահել ներկաները:

×

Յունիս 2ին Մարսէյլի Ֆրանսահայ Մը– շակութայինի կին բաժնի յանձնախումբն է իր 32 անդամուհիներով, ուր արդէն կը տիրապետէ նախագահուհի Տիկ. Սա– պունճեանի հնչեղ ձայնը, կը խօսի օր– ուան տօնի առթիւ, յուզուած, խոր ապ– րումներով ու ցայտուն կերպով ներկա – յացնելով հայ մայրը, անոր կատարած կարեւոր դերը մեր պատմութեան զանա – զան շրջաններու ընթացքին, չեշտեց ա– նոր տարած տառապանքի խորութիւնը տոկունութեան անչափելի մեծութեամբ:

Խրախուսիչ խօսքերով եզրափակեց տեղ տալով իրենց գեղարուեստական բաժնին, որ տեղի ունեցաւ տիկիններու կողմէ արտասանութիւններ, երգ ու պար, որուն խանդավառ ոգեւորիչն էր Տիկին Սա – րաֆեան:

Երկու օր վերջ տունը դարձեալ կը լեց– ուի Մարսէյլի Բարեգործականի կանանց բաժնի անդամուհիներով, առաջնորդուած նախագահուհի Տիկին Ջրբաշեանէ: Հոն է, ինչպէս միշտ, խանդավառ Տիկին Շէ– լէլէկեան, որ սրահը կը լեցնէ իր զուարթ տրամադրութեամբ:

Բոլոր կազմակերպութիւններու անդա– մուհիները կուգան ժպտերես, զուարթ, ծանրաբեռն պայուսակներով, այլազան նուէրներով: Կը մօտենան տան բնակիչ – ներուն, կը խօսին, կը մտերմանան ու ա– ւելին պարտականութիւն մը կատարողի գոհունակութեամբ կը բաժնուին, կրկին գալու անխախտ խոստումով:

Բարոյական եւ նիւթական զոհողու – թիւններով յառաջ եկած այցելութիւննե– րու արժէքը առաւելապէս գնահատելով, հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտ– նենք Նիսի կանանց Մշակութային Մի – ութեան, «Սարդարապատ» երիտասար– դաց խումբին: Մարսիլիոյ Ֆրանսահայ Մշակութային Միութեան կանանց յանձ– նախումբին, Մարսէյլի Բարեգործականի կանանց բաժնին, որոնք բոլորն ալ իրենց կոչումին հաւատարիմ՝ հանրանուէր գոր– ծունէութեան մը ծառայելու գիտակցու– թենէ մղուած, կ՚այցելեն, վերանորոգիչ շունչով պարուրելու իրենց ազգակից մայրերը:

×

Կ՚արժէր ծանրանալ երեք կազմակեր – պութեանց գեղարուեստական բաժիններու գեղեցիկ մասերուն:

«Յառաջ»ի սահմանափակ էջերուն խը– նայելու նկատումով եղած այս ակամայ զանցառութեան համար թող ներողամիտ ըլլան դերակատարները:

Լ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ըլլայ՝ քան թէ հարկ եղածը ի նորոյ ընել:

Փրոֆ. Ղափաղարեան Երեւանը իր ան– ցեալ անցեալէն կը բարձրացնէ հայկա– կան կարեւոր քաղաքներու շարքին, ո– րուն վերջին պեղումները զայն հռչակե– ցին իբր մեր հնագոյն քաղաքը, գոնէ ներկ. Հայաստանի սահմաններուն մէջ:

Մենք երախտապարտութեամբ կը փա– կենք Փրոֆ. Կարօ Ղափաղարեանի այս մեծարժէք եւ բազմավաստակ գործը: Կը մաղթենք առողջութիւն եւ երկար կեանք՝ անգուգական Թորամանեանի այս ժառանգորդ յաջորդին: Յուսանք՝ այս հատորին նման մեծարժէք նոր աշխատու– թիւններ շարունակէ հրատարակել՝ ճո– խացնելով մեր հնագիտական գրականու– թիւնը:

Ց. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

— o —

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յառաջ).— Պօմոնի Կա – պոյտ Խաչի միօրեայ դպրոցին աշակեր – տութիւնը գլխաւորութեամբ ուսուցչուհի երէցկին Սոնա Նաճարեանի, Կիրակի Յունիս 20ին, փակումը կատարեց դպրո– ցական ընթացիկ տարեշրջանին, ամա – վերջի հանդէսով:

Ըսել թէ ծնողքները եւ առ հասարակ ազգայինները խուռներամ փութացած էին վայելելու փոքրիկներուն ու պատանի – ներուն անհատական թէ խմբական ար– տայայտութիւնները, խեղաթիւրել պի – տի ըլլար իրականութիւնը:

Ճիշդ է որ եղանակը կը մղէ ալ աւելի դէպի ծովափները, դէպի զով պուրակ – ները քան փակ սրահները, սակայն այս հաճոյքի նկատողութիւններէն մեկնելով զրկել զաւակները արդար գոհունակու – թենէ, հպարտութենէ մը կամ ձգել զա– նոնք իրենց վիճակին կը նշանակէ պար– զապէս թերանալ ծնողական պարտակա – նութիւններէն:

Այս մատնանշուած պարագան ողբեր – գութիւններէն մին է այս միօրեայ դպրոց– ներուն որոնք կ՚ապրին ճգնաժամ մը: Ձգենք այս ընդհանուր նկատումները ո– րոնք մեզ կը տանին շատ հեռուները, դէպի դառն իրողութիւններ եւ վերա – դառնանք մեր բուն նիւթին, այսինքն հանդէսի նկարագրութեան, թէ ոչ բո– լորս ալ անհանգիստ պիտի ըլլանք:

Նախընտրելի է բաւարարուիլ միայն հանդէսով, մանաւանդ փոքրիկներուն եւ պատանիներուն համար որոնք այնքան ջանասիրութեամբ պատրաստուած էին այս օրուան:

Յայտագիրը ճոխ էր եւ այլազան՝ խըմ– բերգ (եկեղեցական թէ ժողովրդական), երգ, արտասանութիւն, տրամախօսու – թիւն, նուագ, հայկական պար:

Ի վարձատրութիւն աշակերտներուն, որոնք երբեմն թոթով, յաճախ երկչոտ բայց միշտ ներքին գոհունակութեամբ մը տուին իրենց լաւագոյնը, հնչեցուցին խօսքը եւ բարբառը Մեսրոպեան, երգը եւ գեղարուեստը հայկական, յիշենք իւրա– քանչիւրին անունները: Արտասանեցին՝ Հուրի Թաշճեան, Դրօ Գըլըճեան, Նա – թալի Գէորգեան, Անահիտ Եաուլեան, Ալիս Պետիկեան, Լեւոնիկ Թաշճեան, Սո– նա Եաուլեան, Հայկօ Պետիկեան, մեներ– գեցին՝ Ցովիկ Նաճարեան, Սեղա Թաշ – ճեան, Ալիս Պետիկեան, Ժօէլ Սարաճեան:

Հանդէսի փակման խօսքը ըրաւ շրջանի հոգեւոր հովիւ Մակար Քհնյ. Նաճար – եան: Տէր հայրը ընդգծելէ յետոյ հա – յերէնի դպրոցներու ծայր աստիճան կա– րեւորութիւնը որպէս հիմնական ազգակ հայապահպանման եւ մեր ազգ. գոյա – տեւման, ծանրացաւ անոնց ոչ նախան – ձելի ներկայ վիճակին վրայ, մատնա – նշեց ծնողքներուն թերացումները, անոնց անտարբերութիւնը եւ հրաւիրեց բոլորը թիկունք կանգնիլ այս հաստատութիւն – ներուն որքան որ ալ անոնք ըլլան հա – մեստ, տարրական, մինչեւ իրականացու– մը ամէնօրեայ հայ վարժարանի մը:

Վերջացնելէ առաջ, պարտք կը զգանք գնահատել Պօմոնի Կապոյտ Խաչի բոլոր անդամուհիները եւ ի մասնաւորի երի – տասարդ եւ խանդավառ վարչութիւնը որ կանգ չառներ բարոյական եւ նիւթական զոհողութիւններուն առջեւ, լաւագոյնս արդիւնաւորելու իր աշխատանքները ու մանաւանդ այս միօրեայ դպրոցը:

Կը մաղթենք որ այլ առիթներով այս նուիրեալ երէց թէ երիտասարդ տիկին – ները գտնեն իրենց ջանքերուն արդար վարձատրութիւնը:

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՖԻԼԱՏԵԼՖԻԱՅ մէջ Յունիս 19ին տեղի ունեցած է «Քնար» երգչախումբի յոբե– լենական համերգը, նուիրուած՝ երգա – հան – խմբավար Գրիգոր Սիւնիի ծննդեան հարիւրամեակին: «Քնար» երգչախումբի երգերու ճշգրիտ մեկնաբանութիւնն ու ցուցաբերած ճաշակն ու ըմբռնումը ու– շադրութեան եւ գնահատանքի արժանա– ցած են երաժշտասէր հանրութեան կողմէ: Յատկապէս գնահատուած է ղեկավարը՝ Արսէն Սայեան: Համերգին մեներգներով մասնակցած են Մարօ Փարթամեան եւ Վարդգէս Պապօղլեան: Մասնակցած է նաեւ դաշնակահարուհի Սեդա Գարա – գաշեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՄՆՋԱԽԱՂ» ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Երեւանի մէջ «Հայհամերգ» հաստա – տութեան Երեւանեան մնջախաղ թատերա– խումբը ներկայացումներ տուած է: Թա– տերախումբի բեմադիրն ու գեղարուես – տական ղեկավարն է Արսէն Փոլադեան, նկարչական ձեւաւորումը՝ Հրաչեայ Գալստեանի: Խումբը բեմադրած է «Բամ– բասանք», «Ծիծաղի բացիլը», «Գողը եւ երախան», «Կոյրերը», «Հէյ, ո՞վ կայ հոն» (ըստ Ուիլեըմ Սարոյեանի) պատ– կերները: Գնահատանքի արժանացած են նաեւ «Աշուն», «Տիկնիկն ու սիրտը», «Քարէ աղջիկը եւ մարդը» մնջախաղերը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (123)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

ՍԷՐ ԵՒ ՍԱՐՍԱՓ

Կեանքիս մէջ շատերու կեանքը խոր – տակած եմ: Երբ մարդս դէպի իշխանու– թիւն քալէ, պէտք է արդարութեան գա– ղափարը հեռացնէ իրմէ եւ պէտք է ար– համարհել ընէ սրտէն այն հացկատակ խոսը զոր գթութիւն կ՚անուանեն: Միայն այս երկու միջոցներով է որ մարդ զօ – րաւոր կ՚ըլլայ: Ես որ արդարութեան եւ գթութեան ինչ ըլլալը չեմ գիտցած, միշտ զօրաւոր եղած եմ: Այո, բայց երբ ճամ– բուդ վրայ գտնուողները ճզմես, պէտք է այնպէս մը ճզմես որ անոնցմէ որեւէ հետք չմնայ: Արդեօք սա դեղին մազերով Ֆլո– րանսցի երիտասարդը իմ վաղեմի թշնա– միներէս մէ՞կն է....:

Հոս խօսքը կտրեց, կանգ առաւ, ձեռ– քերը խաչաձեւեց եւ երկար ատեն մտա – ծեց: Յետոյ եզրակացութեան մը հասած ըլլալով, ակռաներուն տակէն մռլտաց.

— Այս մարդը պէտք է սպաննեմ: Բայց նախ մէյ մը զինքը գործածեմ, յե– տոյ կը մեռցնեմ: Միջոցը փնտռենք: Այս իրիկուն Պիանքան ինծի պիտի յանձ– նէ, որուն համար պէտք է երախտագի – տութիւնս յայտնեմ իրեն: Երախտագի – տութիւնս ցոյց տալու եւ շնորհակալու– թիւնս յայտնելու համար պիտի խնդրեմ իրմէ որ պատրիարքարան ճաշի հրամմէ: Վստահ եմ որ պիտի գայ: Բայց տեսնենք պիտի ճաշէ՞: Այո, եթէ իրեն վստահու– թիւն ներշնչեմ, անշուշտ պիտի չմերժէ: Վստահութիւն ներշնչելն ալ դիւրին է: Անգամ մը որ գայ, մնացածը կը դիւ – րանայ:

Պեմպօ, այդ վտանգաւոր անծանօթը թունաւորել միտքը դնելէ յետոյ քիչ մը մխիթարուեցաւ:

Պատուհանին մօտեցաւ եւ ուրախութե– նէն սկսաւ մատովը ապակին ծեծել:

Այս միջոցին երկու մարդիկ նշմարեց, որոնք փողոցը իր դրան դիմացը նստած, կերակուր կ՚ուտէին:

Պեմպօ բնաւ ուշադրութիւն չըրաւ ա– նոնց:

Իր գործակատարը կանչեց եւ հրամա– յեց որ մասնաւոր յարկաբաժին մը պատ– րաստել տայ. ըսաւ որ հիւր մը պիտի գայ եւ քանի մը օր պալատը պիտի մնայ:

— Հիւրերնիս կին մըն է, աւելցուց:

Եւ ուղղակի անոր աչքերուն մէջ նա – յելով նպատակը հասկցուց:

Գործակատարը տիրոջը սովորութիւն – ներուն ընտելացած պաշտօնեայ մըն էր, մէկ բառով անոր ըսածը կը հասկնար եւ կուրօրէն կը հնազանդէր:

— Մինչեւ քանի մը օր կահաւորուած յարմար տուն մը պիտի գտնես ինծի, շա– րունակեց Պեմպօ: Սանկ քիչ մը քաղաքէն հեռու ամայի տեղ մը ըլլալու է, անանկ տեղ մը որ միշտ հսկողութեան տակ ըլ– լայ: Եւ դուն ալ հոն պիտի հաստատուիս:

— Գլխուս վրայ, ամենապատիւ տէր:

Այս խօսակցութենէն ժամ մը յետոյ, Պեմպօ զգեստները փոխելով դուրս ելաւ:

Առտու եղած էր: Պեմպօ իր անձնական պատգարակը նստելով Փեթրոս Արաթի – նոսի պալատը գնաց:

Այս վերջինը փոքր գրասենեակի մը առ– ջեւ նստած, գիր գրելով զբաղած էր:

Երբ Պեմպօ ներս մտաւ, բանաստեղծը առանց տեղէն երերալու գոչեց.

— Կը տեսնե՞ս, ապրուստ կը ճարեմ:

— Ի՞նչ է որ ըրածդ:

— Ֆրանսայի թագաւորին պատմուածք մը կը յօրինեմ:

— Կը յուսա՞ս որ տակէն բան մը ելլէ:

— Անոնուազն երկու հարիւր հազար դու– րուշ, որովհետեւ պատմութեանս հետ սպառնագիր մըն ալ պիտի ղրկեմ իրեն:

— Ի՞նչ տեսակ սպառնալիք:

— Պիտի գրեմ իրեն որ, եթէ չուզէ գնել զայն, պիտի պարտաւորուիմ հրա– պարակել:

— Ըսէ նայիմ, պատմութեանդ մէջ ի՞նչ գրած ես:

— Այնպիսի սուտ մը որ, հակառակը պնդող չգտնուելուն համար ճշմարտու – թիւն եղած է. իբր թէ թագաւորին մայրը վայելուչ եւ սիրուելու արժանի մէկու մը հետ սիրային յարաբերութիւններ մշակեր է եղեր:

— Ատիկա սովորական բան է. ես թա– գաւորի մը պատիւին արատ բերելիք բան մը չեմ տեսներ ատոր մէջ:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Գրիգոր Ճօլօլեան եւ զաւակները՝ Քլօտ, Էտուար եւ Փաթրիս կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ՃՕԼՕԼԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Մարսէյլէն այրի Տիկին Խօրտէքեան իր սիրեցեալ մօրեղբօր որդիներուն՝ Ստեփան Պասմաճեանի մահուան տարելիցին եւ Մարտիկ Պասմաճեանի մահուան առթիւ 100 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ Կիրակի Յուլիս 4, եկեղեցւոյ օծման ԺԳ. տարեդարձի առիթով հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ: Յաւուր պատշաճի կը քարոզէ Եւրոպայի Հայր. Պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Պատարագին ներկայ կ՚ըլլայ Լիոնի Արք. Կարդինալ Ռընար:

Պատարագէն ետք կը կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն եկեղեցւոյս հանգուցեալ բարերարներու հոգիներուն ի հանգիստ: Սկիզբ առաւօտեան ժամերգութեան ժամը 8.30, պատարագ 10:

COMMUNIQUE

L'Amicale des Anciens Combattants et Résistants d'Origine Arménienne de Marseille, ayant obtenu l'autorisation de Monsieur Gaston Defferre, Député-Maire de la ville de Marseille, de déposer une Plaque au Monuments aux Mobiles, dédié aux noms des Résisitants d'Origine Arménienne de Marseille et des environs, tombés pendant l'occupation et à la Libération, prie la population, de bien vouloir examiner la liste des noms établie par nous, et s'il y a des noms qui nous auraient échappé, de bien vouloir nous avertir au plus tard le 20 Juillet, au secrétariat

CHEHRIAN EDOUARD
119 a, Avenue de S. Jérome
13013 MARSEILLE

SARKIS BEDIKIAN, tombé devant la Préfecture, GILBERT KRIKORIAN tombé à Castellanne, LEON ANDONIAN, tombé à la libération de Marseille, AZAD NIGOGOSSIAN, tombé au garage de Milice, ARTHUR RAKEDJIAN, Hôtel Arbois, SARKIS NAZARIAN, tombé à St. Antoine, père de 5 enfants, SAMUEL TOPALIAN, tombé à St. Loup, YERVANT DJANIGUIAN, tombé à St. Loup, YERVANT SAREKECHICHIAN, tombé à St. Loup, EDMOND PIRIAN, tombé à Beaumont, MAURICE DER-MERGUERIAN, tombé à Beaumont, HATCHIK MARIKIAN, MARKAR MESROBIAN, SARKIS TARPINIAN, HATCHIK KARABADJAKIAN, TORKOM MENATZAGANIAN, SARKIS MIRALIAN, NICHAN DER-MARDIROSSIAN.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տիկին Ամիրալեան 30 Ֆր.
Պ. Կարապետ Թօփալեան 30 Ֆր.:

ՃՇԴՈՒՄ

Պ. Ա. Շահպազեան կը խնդրէ ճշդել թէ 800 Ֆր. նուիրած է Լիբանահայերու ի նպաստ (տես «Յառաջ», Յունիս 26) Ա. Թորիկեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ ԼՈՒ

Կիրակի, Յուլիս 4 ժամը 16ին, պատրաստութեամբ շրջանի հոգեւոր հովիւ եւ ուսուցիչ՝ Շահան Քհնյ. Տէտէեանի:

Աշակերտութեան կողմէ արտասանութիւններ, խմբերգներ, երգեր, հայկական պարեր եւ այլ անակնկալներ:

Հանդէսէն վերջ, եկեղեցւոյ բակը՝ շամփուրով խորոված եւ պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Յակոբ Տօնապետեան կը փնտռէ Յակոբ Սարեան, Պէյրութէն, արհեստով դերձակ, վերջերս Ֆրանսա հաստատուած:

Գրել.—
HAGOP DONABEDIAN
Résidence Le Gounod A 3
Chemin du Bassin
13014 MARSEILLE

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Մոնթէ Քարլոյի հեռատեսիլէն, Շաբաթ, Յուլիս 3, ժամը 22.30էն ետք, գրական բաժնին մէջ, կը խօսուի Ճորէն Մարկոսեանի ֆրանսերէն գրքին՝

ՀԱՅ ՏՂՈՒ ՄԸ ՈԴԻՍԱԿԱՆԸ

մասին:

CARZOU

Présente le peintre

Meher ABEGHIAN

Artiste du peuple d'Arménie Soviétique

EXPOSITION

œuvres graphiques

du Mardi 22 Juin
au Samedi 3 Juillet
de 10 h. à 12 h. et de 14 h. 30 à 19 h.
Centre A. Manoogian
118, Rue de Courcelles

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Հանգստեան կոչուած կամ կանխահանգստեան կոչուելու վիճակի մէջ եղող հաշուապահ մը (կին թէ այր) որ տունը աշխատի: Անուն եւ հասցէ ղրկել գրաւոր «Յառաջ»ի հասցէին:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի Յուլիս 4, առաւօտէն մինչեւ ուշ գիշեր դաշտահանդէս, Էքուանի անտառին մէջ, Լիէօ տիւ ժէօ տը Փոմ Նախաձեռնութեամբ Առնուվիլ - Սարսէլի Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի:

Գեղարուեստական բաժին
Շամփուրով խորոված — ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով
Զանազան խաղեր եւ անակնկալներ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Դաշտահանդէս, ժեման դաշտը, Յուլիս 4, Կիրակի ամբողջ օրը, կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սեւան խումբի, հայկական երգերով եւ պարերով:

Կը խօսի.— ՅԱԿՈԲ ՍԱՋՃԵԱՆ
Առատ կերուխում — ճոխ պիւֆէ — հայկական մթնոլորտ
Շամփուրով խորոված
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Անձրեւի պարագային դաշտին քովի սրահը ապահովուած է

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

14, Սէնթ-Օնորին-տէ-Փէրք

Մանուկներու խումբը կը մեկնի Յուլիս 2, Ուրբաթ օր, ժամը 15ին:

Ժամադրավայր՝ Պարոյր Սեւակ դրադարան, 32, Ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ 9:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Առաջին խումբի մեկնում Ուրբաթ Յուլիս 2, առաւօտեան ժամը 7ին, Փորթ դՕռլէանէն — 10-12 Ավընիւ Փօլ Ափէլ, Սթատին առջեւ:

Օգոստոսի արձանագրութիւնները բացուած են: Դիմել մասնաճիւղերուն, կամ գրաւոր՝

Croix Bleue Arménienne
17, Rue Bleue — 75009 Paris

ՄԱՐՍԷՅԼԻ խումբը կը մեկնի Ուրբաթ, Յուլիս 2, առաւօտեան ժամը 5ին Ահարոնեան ակումբէն, 26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան:

ԼԻՈՆԻ խումբը կը մեկնի Ուրբաթ Յուլիս 2, ժամը առաւօտեան 7.30ին: Հաւաքուիլ եկեղեցին, 295 Ռիւ Պուալօ:

Ծնողքներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Un premier disque de chansons

aram

« A LA TERRASSE DU CAFE »

Un disque SARAVAH
Distribué par RCA

Chez tous les disquaires

Բարձրագոյն Մեծաւորաց հրահանգով եւ պատկան իշխանութեանց հաւանութեամբ՝ Հռոմի Լեւոնեան Հայ վարժարանի կողմէ հիմնուած Լիոնի

ՆԱՐԵԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Սեպտեմբեր ամսոյն իր դռները պիտի բանայ այն հայ պատանիներուն որոնք կ՚ուզեն օր մը օգտակար հանդիսանալ հայ ազգին եւ հայ եկեղեցւոյ:

Նարեկեան հիմնարկութեան նպատակն է՝ Ֆրանսայի դպրոցական յայտագրին առընթեր՝ ջամբել աշակերտներուն քրիստոնէական եւ հայեցի կրթութիւն մը:

— Մանկապարտէզ մը, յանձնուած Անարատ Յղութեան հայ քոյրերու հոգածութեան, Մոնդեսորի արդիական մեթոտին համաձայն:

— Նախակրթարան եւ միջնակարգ (մինչեւ երրորդ դասարան):

— Նախընծայարանի բաժին:

Ֆրանսական յայտագրի դասերուն համար, նախակրթարանի եւ միջնակարգի աշակերտները պիտի յաճախեն Լիոնի լաւագոյն դպրոցը. իսկ հայ լեզուի, գրականութեան եւ պատմութեան դասերը պիտի աւանդուին Նարեկեան վարժարանի յարկին տակ:

Արձանագրութեանց եւ լուսաբանութեանց համար դիմել Նարեկեան վարժարանի տեսուչ՝ Գէորգ Վրդ. Զապպարեանի

Père Georges Zabbarian
Collège St. Grégoire de Narek
38 route de Collonges
69450 St. Cyr au Mont d'Or
Lyon — Tél. : 47-28-65

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU

Parking : 3, avenue Jean-Jaurès — tél. 928 00 98 - 928 03 88

ԼԻՈՆ – Ս. ՄՕՐԻՍ — ԼԻՈՆ – Ս. ՄՕՐԻՍ

ՏԱՐՈՒԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի Յուլիս 4 ժամը 10էն մինչեւ ուշ երեկոյ, Պէնոյի ծանօթ Մոնտրու պուրակին մէջ

Կազմակերպութեամբ՝ Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն, մասնակցութեամբ Վալանսէն յատկապէս հրաւիրուած հայկական ԿՌՈՒՆԿ նուագախումբին

Հայկ. ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված, ըմպելիներ:

Վիճակահանութիւն.— Առաջին պարգեւ՝ Հայաստան ճամբորդութիւն: Երկրորդ պարգեւ՝ երկու ճամբորդութիւն Մարոք

Եւայլն, եւայլն

Fonds A.R.A.M

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
2
VENDREDI
2 JUILLET
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.627
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
51e ANNÉE — N° 13.627

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ - ՊԵՐԼԻՆ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԲՐԵԺՆԵՒ

— O —

Քոթիտիեն տը Փարի որ վարպետ է խորագրերու գիւտին մէջ, Հինգշաբթի օր կը գրէր իր առաջին էջին վրայ.— «Արեւելք՝ ոչ մէկ նորութիւն, Արեւմուտք՝ ամէն մարդ իր ճամբան»: Այս ձեւով, իրապէս, կարելի է ամփոփել Արեւելեան Պերլինի համայնավար վեհաժողովին եզրակացութիւնը: Նոր բաներ չլսուեցան անշուշտ, քանի Պերլինկուէրի եւ վերջերս ալ Մարշէի դիրքաւորումները ծանօթ էին: Բայց ինչ որ շահեկան էր կամ նոր, այն է որ այդ խօսքերը լսուեցան Բրեժնեւի երեսին: Ժորժ Մարշէ որուն այս դիրքը պատեհապաշտ կը նկատուի անշուշտ, չծամեց սակայն իր խօսքերը, չեշտելով.— «Ընկերվարութիւնը, որուն համար կը պայքարինք, ժողովրդավար պիտի ըլլայ ոչ միայն անոր համար որ աշխատաւորներուն պիտի ապահովէ իրենց ազատութեան սիճէ fուա ճռճ պայմանը, ջնջելով շահագործումը, այլեւ անոր համար որ պիտի երաշխաւորէ, զարգացնէ եւ տարածէ ազատութիւնները զորս մեր ժողովուրդը ձեռք ձգած է: Անոնք՝ թող ըլլան մտքի, ստեղծագործութեան, արտայայտութեան թէ հրատարակութեան ազատութիւն, ցոյցի, հաւաքոյթի միութեան, անձերու երթեւեկութեան — երկրին մէջ թէ դուրսը — ազատութիւն կամ գործադուլի իրաւունքի»: Ու Մարշէ դեռ կ'ընդունի հանրաքուէի յարգանքը, քաղաքական կուսակցութեանց, մէջն ըլլալով ընդդիմադիր գործունէութիւնը եւն.:

Պարզ է որ եթէ նոյնիսկ պատեհապաշտութիւն է, դժուար է նաեւ իրեն համար յետ-քայլ ընել այսքան յառաջ երթալէ ետք: Բրեժնեւ «անոյշ – անոյշ» մտիկ ըրած է նման ելոյթներ որոնք բացէ ի բաց խորհրդային ընկերվարութեան դատապարտութիւնն են: Գուցէ այլեւս յոգնած է ու հասկցած թէ «որդիները» մեծցած են ու դժուար է միշտ զսպել անոնց անհատականութիւնը, ու հրասայլ ու ռումբն ալ կրնան յաճախ լռեցնել բայց երբեք՝ համոզել: Կրնայ ըլլալ նաեւ որ ապաւինած հին փորձառութիւններու, ինքնիրեն համար կը ժպտի, մտածելով թէ՝ «Լաւ, թող այսպէս արտայայտուին փոշի նետելով ամբոխներու աչքին, ու երբ հասնին իշխանութեան այն ատեն, կամ իրենց լեզուն փոխել կուտամ կամ գլխենք կը փոխեմ...»:

Այնուամենայնիւ Բրեժնեւ գոհ է եւ իրեն համար այս համագումարը «պատմական» է, քանի ան «արդարեւ, կը նշէ բոլոր կուսակցութեանց գործակցելու փափաքը, աւելի սերտօրէն, աւելի շինարար կերպով եւ աւելի միացած, յարգելով փոխադարձ ինքնավարութիւնը եւ իւրաքանչիւրը անդրադառնալով պայքարի զանազան պայմաններուն»:

Այս ժողովը վաւերացուցած է համայնավար «նոր ուխտը», որուն գլխաւոր կէտերն են.— Իւրաքանչիւր կուսակցութեան գերիշխան անկախութիւնը եւ ազատ ընտրութիւնը (հոս՝ Մոսկուա զիջում ըրած է), կը չէզոքէ ապագինման եւ Եւրոպայի ապահովութեան համար աշխատելու անհրաժեշտութիւնը, փոխադարձ գործակցութեան զարգացումը աւելի լաւ հասկացողութեան մը համար ժողովուրդներու միջեւ:

Այս ձեւով ամէն մարդ գոհ է և «անառակ որդիներ»ը ուրախ են: Անոնց կարգին Մարշէէն զատ (եւ անկէ առաջ արդէն), բառերը չէ ծամծմած նաեւ Քառիյօ (Սպանիա), խօսելով չափահաս համայնավարութեան մը մասին, որ «կաղանդ պապա»յի պէտք չունի, բայց, ինչպէս միշտ, Պերլինկուէրն է որ ամէնէն հեռուն գացած է անընդունելի հռչակելով «գերազգային համայնավար որեւէ իշխանութիւն» ներկայի եւ ապագայի համար:

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ՄԷԿ ԿԱՅԱՆԸ ԻՆԿԱՒ

— O —

Պաղեստինեան երկու կայաններէն մէկը՝ Ծիսր էլ-Փաշա ինկաւ քրիստոնեաներու ձեռքը ութ օրուան կատաղի կռիւներէ ետք: «Ֆետայիններու Սթալինկրատ»ը, ինչպէս մկրտած են այս ճակատամարտը, չի կրնար անշուշտ մեղմացնել մթնոլորտը, ընդհակառակն: Ձախ մահմետական պարագլուխը՝ Ծումպլաթ կ'ըսէ թէ այս երկու կայաններու դէմ, քրիստոնեաներու մղած պատերազմը «ոչ-վերադարձ»ի կացութիւն մը ստեղծած է եւ թէ «Եթէ Թէլ էլ-Զաաթար իյնայ, ոչ մէկ հրադադար կ'ընդունինք»: Ծումպլաթ շատ ծանրօրէն կը յարձակի կրկին Սուրիացիներուն վրայ, պնդելով թէ տեղեկութիւններ առած է ըստ որոնց սուրիական գունդ մը, զէնքով եւ զինամթերքով, հինգէն վեց օր առաջ հրաման ստացած է քաղաքային զգեստով քրիստոնեայ հողամաս մտնել եւ այդ գունդը թիւ 234, մասնակցած է քրիստոնեաներու կողքին Թէլ էլ-Զաաթարի եւ Ծիսր ալ-Փաշայի յարձակումներուն:

Յիշենք նաեւ թէ առջի օր Միացեալ Նահանգները վեթոյի իրենց իրաւունքը օգտագործեցին Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ, մերժելու համար բանաձեւ մը, որ ի նպաստ կ'արտայայտուէր ՄԱԿի պատրաստած տեղեկագրին պաղեստինցի ժողովուրդին իրաւունքներուն վերաբերեալ: Կը մնայ սպասել Ազգաժողովի նիստին, ուր վեթօի սկզբունք չկայ:

Քանի մը տողով

ՖՐԱՆՔԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ համաձայնագիր մը ստորագրուեցաւ առաջքն առնելու համար հիւլէական «արկածներու»:

ԳԱՐԱՄԱՆԼԻՍ Փարիզ եկած է, բայց շատ յայտնի չէ թէ ինչո՞ւ: Ծանօթ է որ անձնական բարեկամութիւն ունի Ժիսքարի հետ եւ նիւթերը չեն պակսիր (Հասարակաց Շուկայի անդամակցութիւն, Կիպրոս, եւայլն):

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ցերեկ նորութիւն չկար Անթէպպէի (Ուկանտա) պատանդներէն: Պայմանաժամը կը լրանար ժամը 14ին եւ ահաբեկիչները սպառնացած էին օդը հանել օդանաւը եւ սպաննել բոլոր պատանդները, որոնց թիւը 210ի իջած էր, 47 հոգիի ազատ արձակումէն ետք: Անոնք Փարիզ հասած էին Չորեքշաբթի գիշեր:

ՍՈՒՏԱՆԻ Հանրապետութեան նախագահը՝ զօրավար Նեմէյրի, որ Փարիզ կը գտնուէր անձնական բնոյթ ունեցող այցելութեամբ, ճաշի հիւր եղած է Նախագահ Ժիսքար տ'Էսթէնի: Սուտանի նախագահը տեսնուած է նաեւ Իւնեսքոյի տնօրէնի եւ ֆրանսական ճարտարարուեստի ներկայացուցիչներուն հետ, Սուտանի զարգացման համար Ֆրանսայի օժանդակութիւնը ապահովելու նպատակով:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Հաշուեքննիչ Ատեանը ինչպէս ամէն տարի հրապարակեց իր տեղեկագիրը, որ անգամ մը եւս կը յայտնաբերէ Պետութեան մսխումները: Ինչ որ ցաւալի է սակայն այն է որ ամէն տարի կ'ըսուին այս բաները բայց ըստ երեւոյթին բան չի փոխուիր: Այս չորրորդ շրջանին, ալ աւելի տարօրինակ տպաւորութիւն կը թողու տեղեկագրին այն մասը որ կը վերաբերի 1975ին եղած ջուրի մսխումին, խողովակներու թերիներու պատճառներով: Դեռ չինուած են, Պետութեան այսինքն ժողովուրդին դրամով կամուրջներ ուր հասնելու ճամբայ չկայ կամ փարքինկներ ուր մուտքը մոռցուած է:

ՊՈԼԻՎԻՈՅ մէջ վերջ գտած է 50 հազար հանքային բանուորներու գործադուլը, որ երեք շաբաթ տեւած էր: 27 քաղաքական դէմքեր արտաքսուած են երկրէն՝ կառավարութեան դէմ դաւած ըլլալու ամբաստանութեամբ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՑԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 24-26)

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստան այցելած է հնդկական պատուիրակութիւն մը Փոխադրութեան Նախարար Գ. Դհիլոնի գլխաւորութեամբ: Պատուիրակութիւնը ընդունուած է Հայաստանի փոխվարչապետ Կ. Ղամբարեանի կողմէ: Կառավարութիւնը ի պատիւ պատուիրակութեան ճաշ մը տուած է: Հնդկաստանի նախարարը մեկնելէ առաջ յայտարարած է. «Խորհրդային Միութեան մէջ, այդ կարգին նաեւ Հայաստանի մէջ, վերջերս Հնդկաստանի վարչապետ Ինտիրա Կանտիի հանդէպ ցոյց տրուեցաւ սրտագին եւ սիրալիր ընդունելութիւն: Պատուիրակութիւնը Խորհ. Միութիւն կը գտնուի ծովային նաւատորմի նախարար Տ. Գուժենկոյի հրաւէրով: Ուրախ ենք որ Հայաստան այցելեցինք եւ ծանօթացանք ձեր նուաճումներուն: Հայ ժողովուրդին կը մաղթենք նոր մեծ յաջողութիւններ եւ երջանկութիւն»:

×

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏՈՒԵԱԼՆԵՐ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ ՄԱՍԻՆ

Իւնեսքոյի վիճակագրական տուեալներու համաձայն, Խ. Միութիւնը, թարգմանական գրականութեան հրատարակութեամբ, կը գրաւէ առաջին տեղը: Ամէն տարի Խորհ. Միութեան մէջ լոյս կը տեսնեն աւելի քան 80 հազար խորագրով գիրքեր եւ պրակներ՝ մէկուկէս միլիառ տպաքանակով: Այդ տպագրութիւնները կը կատարուին Խորհ. Միութեան 89 եւ արտասահմանի 50 լեզուներով: Խորհ. Միութեան մէջ 360 հազար գրադարաններ կան, որոնք ունին երեք միլիառ երեք հարիւր միլիոն գիրք: 1917էն մինչեւ 1975 Մարքսի եւ Էնգելսի աշխատութիւններէն 2903 գիրք եւ պրակ հրատարակուած է՝ 108 միլիոն տպաքանակով, Լենինէն՝ 12 հազար 724 գիրք եւ պրակ՝ 483 միլիոն տպաքանակով: Պուշկինի գործերու տպաքանակն է 183 միլիոն, Տոլստոյ՝ 187 միլիոն, Յովհ. Թումանեան՝ վեց միլիոն: Պալզաքի երկերը Խորհ. Միութեան մէջ հրատարակուած են 24 միլիոն տպաքանակով, Զ. Տիքընս՝ 31 միլիոն, Ճէք Լոնտոն՝ 29 միլիոն: Շէյքսփիրի գործերը հրատարակուած են 28 լեզուներով, Հ. Հայնէ՝ 20, Ռոմէն Ռոլան՝ 21 լեզուներով: 1917-1975 ժամանակաշրջանին լոյս տեսած են 2,7 միլիոն խորագիրով գիրքեր եւ պրակներ՝ 43 միլիառ տպաքանակով:

×

ՃԱՓՈՆՑԻ ՀԻՒՐԵՐԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւան այցելած է Ճափոնի Ընկերվարական կուսակցութեան պատուիրակութիւն մը, «Արդի աշխարհ» թերթի խմբագիր Օմիայի գլխաւորութեամբ: Հիւրերը այցելած են Երեւանի ելեկտրական լապտերներու գործատունը, քաղաքին տեսարժան վայրերը, Էջմիածնի շրջանին մէջ ծանօթացած են գիւղատնտեսական արտադրութեան:

×

« ՌԻԳԱ-76 » ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ռիգայի մէջ բացուած է «Ռիգա-76» ցուցահանդէսը, որ կը կազմակերպուի չորս տարին անգամ մը: Ցուցահանդէսին ներկայացուած են Մերձբալթեան երեք Հանրապետութիւններու, Հայաստանի եւ Մոսկուայի քանդակագործներու գործերը, որոնք բազմազան են իրենց նիւթով եւ ստեղծագործական եղանակով:

×

ՆՈՐ ՋՐՀՈՐՆԵՐՈՒ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ

Հոկտեմբերեանի շրջանի Նալբանդ գիւղին մէջ սկսած է օգտագործումը նոր ջրհորի: Նոր ջրհորներ սկսած են օգտագործուիլ նաեւ այլ շրջաններու տնտեսութիւններուն մէջ: Արարատեան դաշտը հարուստ է ստորերկրեայ ջուրերով եւ հսկայ ջրհորներու կառուցումը կը նպաստէ ջուրի մատակարարման խնդիրներու լուծումին: 10րդ հնգամեակին կը կառուցուին 80 ջրհորներ Էջմիածնի, Արարատի, Հոկտեմբերեանի եւ Մասիսի շրջանները:

×

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

« Իզվեստիա » թերթի կիրակնօրեայ յաւելուած « Նեդելիա » շաբաթաթերթը վիճակագրական տուեալներ հրապարակած է Խորհրդային Միութեան բնակչութեան մասին: Թերթը կը գրէ որ 1976ի սկիզբը Խորհրդային Միութեան բնակչութեան թիւն է 255,5 միլիոն, որ 11,6 միլիոն աւելի է 1970ի թիւէն: Բնակչութեան 46,4 տոկոսը կը կազմեն այրերը եւ 53,6 տոկոսը՝ կիները: Քաղաքներու մէջ կ'ապրին 156,6 միլիոն հոգի իսկ գիւղերուն մէջ՝ 98,9 միլիոն: Մոսկուա ունի 7 միլիոն 734 հազար բնակչութիւն, Լենինգրադ՝ 4 միլիոն 372 հազար, Կիեւ՝ երկու միլիոն: Մէկ միլիոնէ աւելի բնակչութիւն ունին Բաքու, Թիֆլիս, Խարքով, Օդեսա քաղաքները: Կարգ մը քաղաքներու մէջ, 1926ի համեմատութեամբ, բնակչութիւնը աճած է 10 – 20 անգամ:

Fonds A.R.A.M

ՀԱՄԵՍՏՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆԸ

(ՏՈՔԹ. ԱՒԵՏԻՍ ԻՆՃԷՃԻԿԵԱՆԻ ՄԻՂԻՈՎ)

Ճշմարտութիւնները մարդերով կեանք եւ իմաստ կը գտնեն: Մարդու կեանքն է ճանապարհը ճշմարտութեան: Մարդու գործն է փորձաքարը ճշմարտութեան:

Լաբալիսեան հաստատումներ են ասոնք: Ակնբախ իրողութիւններ: Ըսուելու կարիքն անգամ չունին:

Բայց այսօր, այս պարագային, այստեղ պէտք է ըսուին: Որովհետեւ խըրայատուկ գոյն մը կ'առնեն սա պահուն երբ կը մտածեմ մարդու մը մասին, որուն վերջերս մահը հանդիպեցաւ եւ սակայն ոչինչ կրցաւ տանիլ իրմէ բայց միայն հողէն ու հովէն տարուելիքը, նման ծառին վրայ դեղին հագած տերեւին...:

Ամենազօր մահը հեղ մը եւս պարտուեցաւ որովհետեւ հանդիպեցաւ այնպիսի կեանքի մը, որուն մէջ մարմնացեալ եւ մարդացեալ ճշմարտութիւններ իրենց յաւերժական աւաչը երգեր էին տարիներ շարունակ: Աւաչ՝ որ այսօր վերածուեցաւ եղերերգի եղերագին մահուան: Աւաչ՝ որ գիւղական բլրալանջերէն հնչող մելանոյշ սրինգին նման այսօր կը հասնի մեր՝ ապրողներուս՝ ականջներուն, եւ «Սօսեաց Անտառ»ի սօսափիւններով ճըշմարտութիւններ կը ցանէ մեր գիտակցութեանց մէջ:

Ճշմարտութիւններու այդ կենսախօս վարդապետը շատերուն համար անծանօթ անուն մը, ոմանց համար համեստութեան անփայլ մշուշին մէջ թաքնուած աղօտ դէմք մըն է: Իսկ անոնց որոնց համար երջանկութիւնը եղաւ զինք ճանչնալը, մտքերուն մէջ անջնջելի տիպար մը եւ սրտերուն մէջ քաղցր ներկայութիւն մը եղաւ, մտերիմ յուշարար մը՝ անհերքելի ճշմարտութիւններու, եւ բարոյական եւ ազգային անխախտելի սկըզբունքներու:

Այս բոլոր բառերուն մէջէն ահա կը գծագրուի իր անունը մեր աչքերուն դիմաց, ինչպէս իր մարդկային տիպարը մեր հոգիներուն մէջ.—

ԱՒԵՏԻՍ ԻՆՃԷՃԻԿԵԱՆ...

Աւելի պարզ, հարազատ, բնական եւ ժողովրդական՝

ՏՈՔԹՈ՛ՐԸ...

Տոքթոր՝ ոչ միայն մարմնի առողջութեան պահակ ու խնամատար, այլ՝ տոքթորը ողջ գիւղի մը ժողովուրդին՝ անոր ազգային – հանրային կրթական – մշակութային, ընկերային – քաղաքական կեանքի առաջնորդը, դարմանատարը, վերահսկողը:

Ոչ ոք կրնայ հարազատօրէն եւ ամբողջականօրէն ըմբռնել Քեսապն ու Քեսապցին առանց Տոքթորին: Առանցքն էր գիւղի կեանքին, որուն ներկայութիւնը ինքնին պատկառանքի եւ ներշնչումի աղբիւր էր մանաւանդ նոր սերունդին համար, պատանութենէ դէպի երիտասարդութիւն բացուող մեր սերունդի տղոց համար:

Որպէս մէկն անոնցմէ որ գիւղէն իր ճամբան սկսաւ եւ աշխարհի չորս ծագերու վրայ քալելու առիթ ունեցաւ, որ՝ ճրագի ու մոմի — եւ երբեմն մարխի — լոյսին տակ դաս սորվելու գեղջկական աւանդութենէն հայ լեզուի եւ պատմութեան նախատարերքը քաղեց եւ ապա համալսարաններու մէջ աշխատելու բախտը ունեցաւ, այսօր կուգամ վկայել այն ճշմարտութեանց մասին որոնք եղան սկզբնատիպ եւ անջնջելի դասը Տոքթորին կենսաբարբառ օրինակին եւ յանկուցիչ տիպարային ազդեցութեան:

Տոքթորը կը խօսի այսօր, ինչպէս խօսեցաւ անցեալին իր կեանքով ու գործով, եւ պիտի խօսի ապագային իր յիշատակի զօրութեամբ, ըսելու համար.—

— Բարութիւնը բարութի՛ւն է երբ անսակարգ կերպով, անվերապահ կերպով կ'իրագործուի որպէս արտաբխում հոգեկան ներքին ճառագայթումին:

Ո՞վ կրնայ ուրանալ որ իր ձեռքի, իր գիտութեան, իր արուեստին, իր միտքին բարիքը չէ վայելած այս կամ այն ձեւով, ուղղակի կամ անուղղակի ազդեցութեամբ: Քանի՛ քանի՛ հայ մարդիկ ուժ առին իր հոգիէն բխած խօսքերով: Քանի՛ քանի մարդիկ իրենց կեանքը վերանորոգեցին, վէրքերը փարատեցին, ցաւերը մեղմացուցին իր ձեռքի ճարտար խնամքով, որ գիտութեան հետ միասին սէրն ու նուիրումը ունէր որպէս աղբիւր եւ ուժ բժշկութեան:

Բարութիւնը իր հոգիին ճառագայթումն էր, ինչպէս լոյսը՝ արեւին...: Բարիքը իր ձեռքի շնորհն էր, ինչպէս պտուղը՝ ծառին...:

— Ազգային ծառայութիւնը ծառայութի՛ւն է երբ գերանձնական, ընդհանրական նախանձախնդրութենէ եւ շահագրգըռութենէ կը բխի:

Տոքթորը իր ողջ կեանքի ընթացքին ուրիշը աւելի նկատի ունեցաւ քան ինքզինք: Այդ «ուրիշ»ը ըմբռնեց որպէս իր հաւաքական գոյութեան, իր համայնական եսին մէկ մասնիկը, իրմէ անբաժան, շաղախուած իր անձին կազմուածքին մէջ: Մարդկայնական բարութեան եւ ծառայութեան այս խորքը գունաւորուած էր հայկական ազգային երանգով: Այդ «ուրիշ»ը առաջին հերթին իր պաշտած ազգն էր եւ այդ ազգի ամէն մէկ անդամը անխտիր: Իր անձնական, ընտանեկան կեանքը յաճախ շուքի տակ մնաց ազգային իր ընդհանրական զբաղումներուն եւ ծառայութեանց տիրապետող հանգամանքին բերումով: Իր տունը յաճախ ուրիշներով այնքան էր լեցուն, որ ընտանիքի անդամներ զինք քիչ անգամ միայն կրնային տեսնել իրենց անմիջական շրջանակին մէջ:

Կարճ խօսքով՝ ազգին սէրը իր արեան գոյնն էր դարձած եւ ինք կ'ապրէր այդ արիւնին տրոփովը, ազգի կեանքին կըշռոյթովը:

— Գաղափարական կեանքը գեղեցիկ է երբ չի տժգունիր մանրուք, նեղ հաշիւներէն եւ հեղձուցիչ սահմանափակումներէն ու անձնակեդրոն շահագրգռութիւններէն:

Իր հայրենի գիւղի բնութեան մաքուր օդին եւ զուլալ ջուրին պէս անաղարտ էր իր գաղափարական կեցուածքը մարդկային կեանքին եւ ազգային ծառայութեան նկատմամբ: Քիչ մարդիկ կան իր արուեստի՝ բժշկական գործի մէջ, որ վեր մնան նիւթի փորձութենէն: Քիչերէն մէկը եղաւ ինք նաեւ այս մարզին մէջ: Նիւթն ու նիւթականը երբեք չկրցան տիրապետել իր հոգիին եւ անոր մէջ ծաղկած իր գաղափարական ըմբռնումներուն վրայ, ինչպէս այսօր մահը չկրցաւ տանիլ իր անձը, տանելէ ետք իր մարմինը...:

Գաղափարական խորքը իր անձին եւ կեանքին՝ կուտար իրեն նաեւ այն հազուագիւտ նկարագրային գիծերէն մէկը, որ ընդհանրական մօտեցումի կեցուածքն է, անձնակեդրոն եւ նեղահայեաց մօտեցումներէն այնքա՜ն հեռու: Հակառակ իր վայելած համաժողովրդական համակրութեան եւ յարգանքին, «վայելեց» դառնութիւնը անհիմն քննադատութիւններու, որոնց արմատը անհասկացողութիւնն էր, այսինքն ոմանց անկարողութիւնը ըմբռնելու համար իր հայեցակէտներու եւ կեցուածքներու ճշմարիտ եւ ամբողջական իմաստը:

Բայց այդ բոլորին դիմաց իր սէրը սառեր չհագաւ, իր նուիրումը փոշի չտեսաւ, իր գաղափարաբանութիւնը ժանգի փորձութեան չհանդիպեցաւ: Ոխ չկրցաւ պահել իր սրտին մէջ: Իր անձին հոգեղէն կազմուածքը տեղ չունէր նման փոքրոգութեանց:

Ազգային հարազատ ըմբռնումներն ու ապրումները, մարդկայնական բարձր գաղափարներն ու առաքինութիւնները այնքան լեցուն եւ յորդ պահեր էին իր սիրտը, որ սառերին, փոշիին ու ժանգին տեղ չէր մնացեր: Ազգը ողողեր էր իր անձը...:

— Դպրոցը սի՛րտն է ազգին երբ սիրոյ, զոհողութեան ոգին զսպանակն է դաստիարակին:

Տոքթորին հոգիին մէջ հաւատքի ուժով ամուր համոզում էր դարձած այն ըմբռնումը որ մարդկային քաղաքակրթութեան անիւին հետ քայլ պահելու համար անհրաժեշտ էր ուժ տալ ուսման եւ գիտութեան: Հայ դպրոցի թէ՛ ընդհանուր կըրթական գործը եւ թէ հայեցի դաստիարակութեան դերը կը նկատէր աւագ պարտականութիւնը գիւղի պատասխանատու ղեկավարներուն: Վստահ եմ ինծի հետ միասին իմ սերնդակից բոլոր եղբայրներն ու քոյրերը կրնան վկայել թէ գիւղին փառքը եղաւ կրթական եւ մշակութային գործը, մինչեւ անգամ ակումբը «գրադխանա» (գրատուն, գրապալատ) անուանելու աստիճան: Իր բարոյական աջակցութիւնը խթան եղաւ դպրոցին, զօրավիգ՝ կրթական մշակներուն:

Բայց դպրոցը իրեն համար հաստատութիւն մը (էնսթիթիւ) չէր, այլ՝ ընտանիք մը: Ուսուցիչները ուսուցչուհիները պաշտօնեաներու գիտակցութիւնը ունենալէ աւելի՝ կոչեցեալներու հոգին պէտք էր ունենային եւ ըստ այնմ անձնակա՛ն նախանձախնդրութեամբ յառաջ տանէին իրենց առաքելութիւնը:

Դպրոցը սակայն դպրոցէն անդին եւ դպրոցէն դուրս պէտք էր շարունակուէր — այդ՝ հասարակական գիտակցութեան դարբնո՛ւմն էր ժողովուրդի կեանքին մէջ: Պատանեկան միութիւնը, Հայ Կարմիր Խաչը, մշակութային միութիւնները, երաժշտական, թատերական, դասախօսական ձեռնարկները, այս բոլորը կը կազմէին այն «դպրոցը» որուն վերատեսուչը Տոքթորն էր, գործակիցներու, նուիրեալներու խումբով շրջապատուած:

×

Դեռ ինչե՛ր, ինչե՛ր կարելի է ըսել, խօսիլ, գրել Տոքթորի մասին: Յարգանքի սա անմիջական եւ ինքնաբուխ տուրքին մէջ չէ կարելի ամէն ինչ սեղմել: Բայց չէ կարելի նաեւ զեղչել այն ամէնէն տիրական, բաղկացուցիչ գիծերէն մէկը իր անձին եւ գործին որ զինք շատ աւելի անդին կը տանի քան իր պաշտած գիւղի աշխարհագրական եւ ժողովրդային սահմանները:

— Հայութեան միութեան եւ ամբողջականութեան ըմբռնումը մայր ջիղն էր իր մտածողութեան, մղիչ ուժն էր իր գործունէութեան: Հայրենակցական այլաղանութենէ անդին, հայրենակցային կոտորակումները խորթ էին իր հոգիին: Իր գիւղն ու գիւղացին կը նկատէր մէ՛կ հայրենիքի եւ մէ՛կ Հայութեան, մէ՛կ պարտէզին մէջ բացուած տունկ մը, որուն կանանչութիւնն ու պտղաբերումը մաս կը կազմէր պարտէզին, Հայոց «փոքր ածու»ի թարմութեան եւ կենսունակութեան:

Մէկ կողմէ Հայութեան ընդհանրականութեան այդ առողջ ըմբռնումին թարգմանն էր ինքը, իր կեանքով եւ գործով, իր հայրենակիցներուն մօտ: Միւս կողմէ, իր հայրենի գիւղին եւ առ հասարակ գաւառի Հայութեան մեկնաբանը ընդհանուր ժողովներու եւ գործունէութիւններու մէջ: Տոքթորը Քեսապի մէջ ապրեցաւ բայց ոչ Քեսապով միայն եւ Քեսապի համար սոսկ: Մեր գիւղի դեսպանն էր ընդհանուր Հայութեան եւ նոյնիսկ օտար շրջանակներու մէջ: Շատեր գիւղն ու գիւղացին իրմով ճանչցան: Բայց իր ազգային դերակատարութիւնը տարածուեցաւ գիւղէն անդին, Սուրիոյ, Լիբանանի, Եգիպտոսի եւ այլ գաղութներու մէջ հասնելու համար մինչեւ հռչակաւոր եւ նշանակալից Կարնոյ ժողովը, 1914ին, որուն մասնակցողներուն վերջին վերապրողն էր, կը խորհիմ:

Երկար է, բազմերես եւ ճոխ պատմութիւնը այս Հայուն: Վէպ է անոր կեանքը: Պէտք է գտնել վիպագիրը: Որքա՜ն պիտի ուզէի պատիւն ունենալ, շնորհքին հետ միասին, այդ վիպագիրը ըլլալու:

Բայց կը հաւատամ որ վէպը կը գրուի օր մը — վէպը այն բացառիկ արժէքներուն եւ արժանիքներուն որոնց ծաղկեփունջին անունն է

— Աւետիս Ինճէճիկեան:

Այդ վէպին նախերգանքին նախագիծ փորձ մըն են այս տողերը, զորս կ'ընծայեմ իր շիրիմին որպէս ծաղկեպսակ՝ քաղուած իր ցանած հունտերէն իմ և սերնդակից զաւակներուն այս ընդհանրական նոր հայրիկին, որուն մեծութիւնը եղաւ իր համեստութիւնը, փառքը եղաւ իր գաղափարականութիւնը, պատիւը եղաւ իր գերանձնական նուիրումը:

×

Ճեպէլ Աքրայի սեգ գագաթէն հովեր թող գան եւ շիրիմիդ շուրջ երգ դառնան, «Փառաց ի փառս» հնչեն ու կաչկանդուած հայրենիքիդ բողոքը թող վերածեն պատգամի գալիք սերունդներուն համար:

Ծովին եւ լեռներուն միջեւ հանգոյց

ՋՈՐԻ ՄԻՐՈՆ

Եկաւ տուն, սկեսրօջից թաքուն լաց եղաւ, ծունկ իջաւ Անուշաւանի նկարի առջեւ, էլ չխաւլուելու երդում տուեց... Որոշեց չգնալ կալ, էլի գնաց, որոշեց չնայել Գեւոյի երեսին, էլի նայեց... էլի սխալուեց... Ու հա՛ սխալուեց: էլ լաց չէր լինում, նկարի առաջ ծունկի չէր գալիս...

Ախր, ինչպէս պատահեց: Անուշաւանին հիմա էլ է սիրում, չդարձաւ եկաւ, հիմա էլ գայ՝ կը գնայ, կ'ընկնի ոտքերը, կը համբուրի, կը լուայ արցունքներով ու էլի ետ կը գայ Ջորի Միրոյի տունը:

Նորից նայեց Մարինէի կիսաբաց լանջին. այդպէս եւ բաց թեւ ու թեւատակով պատկերացրեց նրան մի «Զոմի» մօտ կանգնած, կողքին մէկը՝ կծքին Գեւոյի ժպիտից, եւ նորից կծքի տակ բախուեցին սաղ ալիքները, եւ նրան:

— Հայրս, — ձայն հանեց վախվորած ու յանկարծ, — դէպի՞ր կայեսում, թէ ցերեկ:

— Երբեմն պատահում է նաեւ երեկոներն ենք աշխատում:

Սառէն մտածեց, որ հարսի դէմքից անպակաս է ժպիտը եւ դրան Գեւոյի ժպիտով պատասխանողներ շատ կը լինեն: Ու փոթորկուեց հոգին, այնպէս ցանկացաւ Գեւոն դէմը կանգնած լինէր՝ ապտակէր, թքէր աչքերի մէջ, Միրոյի ձեռնափայտը առնէր, խփէր գլխին, չնաստակ անէր:

Կոպերը տաքացան՝ չպահեց: Դողդըղալով ելաւ տեղից, մօտեցաւ Մարինէին, գրկեց նրա բաց ուսերը, սեղմուեց նրան:

— Հա՛րս...

Ուզեց բան ասել ու չիմացաւ թէ՝ ինչ:

Եւ ոչ ոք չիմացաւ, թէ ինչու էր լալիս Սառէն: Ինքն էլ չգիտէր...

Ցարութը գլուխն առաւ ափերի մէջ, յետոյ մատերն առաւ ու սկսեց խմզել: Խմզեց, խմզեց ու ստացուեց մի ձոր, աւելի խորընկայ, քան իրենց տան թիկունքի ձորն է: Ձորի մի ափում գծագրուեցին հայրն ու մայրը, միւսում ինքն ու Մարինէն:

Կէտգծեր էին սկսում հօր մօտից, գալիս դէպի իրեն, չէին հասնում՝ անդունդի վրայ թեքւում, ընկնում էին ձորը:

Կէտգծեր էին սկսում մօր մօտից, Գալիս Մարինէի կողմ, չէին հասնում՝ անդունդի վրայ թեքւում, ընկնում էին ձորը:

Կէտգծեր էին սկսում իրենից, գնում դէպի հայրը, չէին հասնում՝ թափւում էին ձորը:

Կէտգծեր էին սկսում Մարինէից, գընում դէպի մայրը, չէին հասնում՝ թափւում էին ձորը:

Իսկ ձորի յատակում բոլոր կէտգծերը խառնւում էին իրար եւ դառնում մի պղտոր հող:

Ջորի Միրօն ելաւ դուրս, Գիշերը մութ, մութ էր: Անցաւ ծառերի մօտով, ոտքերի տակ խշխշացին չորացած – թափուած տերեւները, փոշին ու խանձուած օդը խուտուտ տուեցին պընչները, եւ ականջն ընկաւ ծառերի գանգատը.

«Ջո՛ւր»:

— Դուք տէ՛ր ունիք, — պատասխան տուեց, — Ջորի Միրօն մեռած չէ՛:

«Գիշեր կէս էղաւ՝ ջուր կը կապիմ – կը բերիմ», — որոշեց:

— Կը գողնամ կը բերի՛մ, — կրկնեց բարձրաձայն:

Ցետոյ գրպանից լրագրի պատառ հանեց մի փունջ ծխախոտ՝ քիչ էր՝ մէկն էլ աւելացրեց, պատրաստեց ծխախոտ, ծխեց նստեց ձորին նայող քարերին դրան մօտ, եւ քարին, յուշիկ շրշիկից խանձեց մխիքրաւոյ դէմքը եւ սսպ ծխեն.

— Մնացինք ես ու դու:

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆ

(53 եւ վերջ)

Fonds A.R.A.M

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Դպրոցական տարեվերջի հանդէսները առիթ մըն են, որպէսզի տուեալ վարժարանին տնօրէնութիւնը տարեկան հաշուետուութիւնը ընէ կրթական հաստատութեան ներս յառաջ տարուած աշխատանքներուն: Հանդէսին ներկայ գտնուող աշակերտութեան ծնողքներ եւ բարեկամներ իրազեկ կը դառնան վարժարանի կրթական, բարոյական եւ այլ մարզերէ ներս կատարուած իրագործումներուն: Սակայն նկատի ունենալով Ֆրանսահայ իրականութեան մէջ միայն երկու հայկական վարժարաններու գոյութիւնը եւ անոնց մէջ ուսանող աշակերտութեան թիւի փոքրութիւնը, անհրաժեշտ է որ մեր զոյգ վարժարանները իրենց տարեկան տեղեկագիրները ներկայացնեն հանրութեան՝ մամուլի միջոցով:

Այս մուտքը ըրինք՝ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տարեվերջի հանդէսի նկարագրութիւնը կատարելու առիթով, հանդէսը որ տեղի ունեցաւ Շաբաթ, Յունիս 26ին, կէսօրէ ետք ժամը 5ին վարժարանի սրահին մէջ, աշակերտուհիներու ծնողքներու եւ քանի մը բարեկամներու ներկայութեան: Կարելի չէ ըսել՝ սրահը լեցուն էր ծայրէ ծայր, որովհետեւ, ինչպէս նշեցինք, եկած էին ծնողքներ միայն: Վարժարանի աշակերտուհիներու թիւն է 74:

Ժամը 5ին վարժարանի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Գէորգ Եանպէկեանի, կը հնչեցնէր Ֆրանսական փառերգը, որմէ ետք իրարու կը յաջորդէին հայկական ժողովրդական եւ ազգային երգերը, զորս կը մեկնաբանէին աշակերտուհիներ՝ երկձայն, աշխոյժով եւ ապրումով: Մէջ ընդմէջ աշակերտուհիներ կ՚արտասանէին զուարթ ոտանաւորներ եւ աւելի մեծերը՝ հայ բանաստեղծներու քերթուածները: Արտասանուեցան նաեւ քանի մը ֆրանսերէն ոտանաւորներ:

Գեղարուեստական առաջին մասի աւարտին, վարժարանի տնօրէնուհին՝ Օր. Հռիփ. Գարագաշեան, ամփոփ գիծերով պատկերը տուաւ վարժարանի միամեայ կեանքին՝ կրթական, դաստիարակչական, շինարարական, առողջապահական եւ ընկերային մարզերէն ներս, ընդհանրապէս գոհացուցիչ գտնելով յառաջ տարուած աշխատանքները: Տնօրէնուհին ցաւ յայտնելէ ետք աշակերտութեան թիւի նուազ ըլլալուն համար, գնահատեց այն ծնողքները, որոնք գիտակից են հայ մօր առաքելութեան եւ բծախնդիր՝ իրենց զաւակները հայկական վարժարան ղրկելու: Այնուհետեւ Օր. Գարագաշեան շնորհակալութիւն յայտնեց վարժարանի ուսուցչական կազմին՝ կատարած խղճամիտ աշխատանքին համար, մասնաւորապէս հայերէնի ուսուցիչներուն, որոնք մայրենի լեզուի եւ հայ մշակոյթի սէրը բոցավառած են Հայուհիներու հոգիներուն մէջ:

Տնօրէնուհիի տեղեկատուութենէն ետք տեղի ունեցաւ յառաջադէմ աշակերտուհիներու մրցանակաբաշխութիւնը: Մրցանակներ ստացան զանազան առարկաներու մէջ առաջնութիւն շահած, ինչպէս նաեւ հայերէնի մէջ յառաջդիմութիւն արձանագրած աշակերտուհիներ:

Ռենսիի քաղաքապետին ներկայացուցիչը խօսք առնելով գնահատեց Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանէն ներս արձանագրուած յաջողութիւնները, հաստատութեան կեանքը օրինակելի նկատեց եւ մաղթեց նորանոր յաջողութիւններ եւ բարգաւաճում՝ յառաջիկայ ուսումնական տարեշրջաններուն:

Վարժարանի ծնողքներուն կողմէ խօսելու առիթ տրուեցաւ Արտաւազդ Պէրպէրեանի, որ շեշտելէ ետք Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի դերը գաղութիս կեանքին մէջ, ջերմ շնորհակալութիւն յայտնեց վարժարանի Խնամակալ Մարմնին, տնօրէնութեան եւ ուսուցչական կազմին, որ իրենց կարելի բոլոր միջոցները ի գործ դրած են այսօրուան մեր պարմանուհիներէն վաղուան հայ մայրերը պատրաստելու համար: Մասնաւոր գրուատանքը ըրաւ տնօրէնուհի Օր. Հ. Գարագաշեանի որ աւելի քան երկու տասնամեակներէ ի վեր նուիրուած է այս վարժարանին, իր ամբողջ հոգին ու սիրտը ի սպաս դնելով Հայուհիներու կրթութեան եւ դաստիարակութեան գործին:

Հանդէսի գեղարուեստական երկրորդ մասը սկսելէն առաջ, սերթիֆիքայի մէջ յաջողած աշակերտուհիներ ստացան իրենց վկայականները:

Բեմին վրայ են վարժարանի աշակերտուհիները, որոնք հայկական տարազներով եւ հայկական ժողովրդական տոհմիկ պարերով ուրախ տրամադրութիւն կը ստեղծեն ներկաներուն մէջ, որոնք իրենց ծափահարութիւններով կը գնահատեն զանոնք: Պարուսոյցը՝ Օր. Մարիամ Արսլանեան, կրցած էր նոր պատկերներ ստեղծել հայկական պարերուն մէջ, որոնք գնահատուեցան ըստ արժանւոյն: Ժամը 18·30ին վերջ գտաւ հանդէսը, որմէ ետք ներկաները հիւրասիրուեցան վարժարանի տնօրէնութեան կողմէ եւ ապա մեկնեցան գոհ տրամադրութեամբ:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

կապած եւ Հռոմէական լեգէոններու ու խաչակիր բանակներու ոտքերով դրոշմուած բերդաքաղաքէն՝ «Գալա»յի բարձունքէն մեղմ զեփիւռը խնկեղէն ծուէններու պէս Թող բոյր ցանէ չէրիմլոդ վրայ:

Իսկ մեր սրտերէն մենք ոչինչ ունինք աւելի գեղեցիկ քեզի ընծայելու քան այն ինչ որ դուն տուիր մեզի, բայց «ընդ միոյ՝ երեսուն, ընդ միոյ՝ վաթսուն եւ ընդ միոյ՝ հարիւր»···:

ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՐՔ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՔԱՌԵԱԿԸ

Երեւանի Կոմիտաս քառեակի համբաւը այնքան մեծ է ու տարածուած, որ սփիւռքի զանազան շրջաններուն մէջ, անոր օրինակին հետեւելով կազմուած են քառեակներ: Այսպէս, Պոլսոյ մէջ 1969ին հիմնուած է «Վարսոհա» քառեակը, որուն մաս կազմող հայ երաժիշտները կարճ ժամանակուան մէջ ստեղծած են ընդարձակ յայտագիր մը գլխաւորապէս հայ երաժիշտներու, ինչպէս նաեւ եւրոպական դասականներու ստեղծագործութիւններէն բաղկացած: «Վարսոհա» քառեակը ելոյթներ կ՚ունենայ հայկական ակումբներու մէջ, հայկական միութիւններու կազմակերպած հանդէսներու ընթացքին:

Քառեակի առաջին ջութակահարն է Վահագն Արսլանեան, որ մասնագիտութեամբ քիմիագէտ է, բայց ստացած է նաեւ երաժշտական կրթութիւն եւ իր եղբօր՝ դաշնակահար Վարուժան Արսլանեանի հետ, յաճախ հանդէս կուգայ համերգներով: Երկրորդ ջութակահարն է Սոնիա Օհանեան, որ 1959էն ի վեր կը մասնակցի Պոլսոյ օփերայի եւ ձայնասփիւռի սենֆոնիք նուագախումբին: Ալթիստը՝ Յարութիւն Հանէսեան, 1944էն ի վեր տեղւոյն սենֆոնիք նուագախումբի ալթօներու պետն է: Ան ունի նաեւ ստեղծագործութիւններ՝ հայկ. ժողովրդական երգերու մշակումներ քառեակի համար գործեր, ռոմանսներ, որոնց մեծ մասը հրատարակած է Փարիզի մէջ: Քառեակի թաւջութակահարն է Վարդան Արսլանեան, որ ուսողագէտ է եւ ստացած է երաժշտական լուրջ կրթութիւն՝ Սալցպուրկի Երաժշտանոցը: Արսլանեան եղբայրները՝ Վահագն, Վարուժան եւ Վարդան, դաշնակի երրեակ մը կազմած են եւ կը ծառայեն Պոլսոյ հայ գաղութին:

ՄԱՆՈՒԿ ԴԱՒԹԵԱՆ

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ

Հռչակաւոր արձանագործ Ռոտէն շատ մը արձաններ շինած էր կնոջական դիմագծով եւ զանոնք կոչած՝ Ինը Մուսաներ: Արձանները սկսան ծախուիլ, սակայն, մաս առ մաս: Ինը Մուսաները եղան Եօթը Մահացու Մեղքեր: Եօթը մահացու մեղքերը եղան հինգ զգայարաններ: Հինգ զգայարանքները եղան երեք շնորհներ: Ի վերջոյ մնաց մէկ հատ, եւ Ռոտէն արձանի խարիսխին վրայ գրեց· «Առանձնութիւնը»:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հաճելի է հաստատել Ժան – Մուլէն, Լիոն 3 համալսարանի հայ լեզուի դասընթացքներուն հետեւող ուսանողներուն թիւին աճը՝ ուսումնական 1975 – 1976 տարեշրջանին:

Երկու մակարդակներուն հետեւող 24 ուսանողները շաբաթական մէկուկէս ժամուան աշխատանքով լսողա – տեսական (օտիօ–վիզիւէլ) արդիական սարքաւորումներու օգտագործումով ամբողջացուցին տարեկան ծրագիրը:

Հայերէնի համալսարանական ուսուցումը յառաջիկայ տարիներուն ապահովելու նպատակով վերջերս կատարուած կարգադրութեամբ մը, դպրութեանց ու քաղաքակրթութեանց եւ լեզուներու հաստատութեան տնօրէններու համաձայնութեամբ, յառաջիկայ ուսումնական տարեշրջանէն սկսեալ՝ դասերը տեղի կ՚ունենան լեզուներու հաստատութեան ծիրէն ներս: Բաւարար թիւով ուսանողներու համար կը նախատեսուի հաստատումը երրորդ մակարդակի հայ գրականութեան եւ մշակոյթի ծրագրի մը:

«Յառաջ»ի ընթերցողներէն կը խնդրուի Լիոնի եւ շրջակայքի ուսանող – երիտասարդներուն ուշադրութեան յանձնել վերոյիշեալ պարագան:

Ջերմագինս կը թելադրուի Յուլիսի առաջին օրերուն իսկ ներկայանալ Լեզուներու Հաստատութեան քարտուղարութեան՝ արձանագրութեանց համար:

Հասցէ.—
UNIVERSITE JEAN-MOULIN
LYON III
Institut des Langues
Pavillon CHARLES-DUCAS
74, Rue Pasteur
69224 LYON CEDEX 1
Tél. : 69-24-93

[illegible]

Օռանժըրրի տիւ Լիւքսանպուրկի մէջ (19 Ռիւ տը Վօժիրար, Փարիզ)

ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ

Յուլիս 5էն 25 կը ներկայացնէ իր պաստառները, որոնց նիւթն է՝

ԾՈՎԸ

ինչպէս մկրտուած է նաեւ ցուցահանդէսը:

Մութաֆեանի Փարիզի վերջին ցուցահանդէսը տեղի ունեցաւ 1975ին, նոյն տարին ալ յաջող ցուցահանդէս մը տուաւ Ժընեւ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (124)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրայից, ընտանեկան կեանքէ

ՍԷՐ ԵՒ ՍԱՐՍԱՓ

— Այո, բայց այդ վայելուչ եւ սիրուելու արժանի մարդուն գիտե՞ս թէ ինչ պաշտօն կուտամ:

— Ի՞նչ:

— Թագաւորին կառապանութիւնը:

— Այնպէս որ...

— Ֆրանսայի Թագաւորը կառապանի որդի եղած կ՚ըլլայ... հո՞ս ես:

— Գէշ զրպարտութիւն չէ:

— Եւ աղէկ ալ կուտ կը բերէ:

— Ըսել է դրամի այդքան պէ՞տք ունիս... չա՞տ նեղն ես:

— Կը վայլէ՞ որ դարուն ամէնէն մեծ բանաստեղծը վարձուած տունի մը մէջ կը բնակի···:

— Իրաւունք ունիս, պալատ մը պէտք է ունենաս:

— Այս տարուան ծախքերուս հանելու համար մէկ միլիոն ոսկի պէտք ունիմ··· Կայսր Շարլին չորս հարիւր հազար ոսկիի տուգանք մը սահմանած եմ, Ֆրանսայի Թագաւորը պէտք է այս տարի երկու հարիւր հազար ոսկի վճարէ, Ֆէրրարէ դուքսը հարիւր հազար, պէտքերս փակելու համար կը մնայ երեք հարիւր հազար ոսկի:

— Ինծի ի՞նչ տուգանք դրիր նայինք, հարցուց Պեմպօ···

— Ի՞նչ, դո՞ւն ալ անպայման բան մը վճարել կ՚ուզես:

— Մնացեալ երեք հարիւր հազար ոսկին ալ եթէ ես վճարելու ըլլամ, կ՚ընդունի՞ս:

— Ե՞րբ պիտի վճարես, ե՞րբ:

— Կէսը այսօր իսկ կը վճարեմ: կ՚ուզե՞ս:

— Կ՚ուզե՞մ մի՛··· Մարկարիթայի ծիծերուն սիրուն, այդ ի՞նչ տեսակ հարցում է··· Հարիւր հազար ոսկին մերժել կ՚ըլլայ···

— Ուրեմն հետս եկուր:

— Ո՞ւր պիտի երթանք:

— Եկուր որ տեսնես···: Նոր եւ մաքուր զգեստներդ հագիր: Իմ պատգարակովս պիտի երթանք:

Արաթիմոս դռնէն դուրս խոյանալով քանի մը վայրկեան յետոյ նոր զգեստներով բոլորովին կերպարանափոխուած վերադարձաւ:

Երկուքը մէկէն վար իջնելով Պեմպոյի պատգարակը մտան, ուր վարազայրները գոցուեցան:

Շատ չանցած պատգարակը դքսութեան պալատին առջեւ կանգ առաւ:

— Եսեւէս եկուր, ըսաւ Պեմպօ:

— Ո՞ւր կ՚երթանք, հարցուց Արաթիմոս:

— Դքսութեան պալատը:

— Ի՞նչ ընելու:

— Դուքսը տեսնելու:

— Դո՞ւքսը, թոթովեց Արաթիմոս:

— Այո: Ի՞նչ, վախցա՞ր:

— Ես քեզի եւ ինծի պէս անօթիներէն կը վախնամ միայն, Պեմպօ, կմկմաց Արաթիմոս:

Ծիրանաւոր պատրիարքը դքսութեան պալատին սրահներէն անցաւ· բոլոր սրահները բարձրաստիճան զինուորական–ներով եւ պալատականներով լեցուն էին: Ֆոսքարի դուքսը միապետի մը կեանքը ապրիլ սկսած էր: Ան, ըստ Վենետիկի հանրապետական օրէնքներուն, օրէնսդրական համեստ ներկայացուցիչ մըն էր թէպէտ, բայց հետզհետէ սկսած էր շըրջապատ մը կազմել ինքզինքին եւ իր շըրջապատին ու Վենետիկի պատրիարքութեան կրկնակ ուժերուն յենած, նորատոյն կուսակ մը ստեղծած էր:

Ֆոսքարի փառասէր մարդ էր:

Փառասէր միապետի մը երկու զէնք պէտք է իր տենչանքներուն հասնելու համար, այդ զէնքերէն մին եկեղեցին է, միւսը՝ բանակը:

Միապետը եկեղեցիին շնորհիւ կանանց եւ տղոց միտքին վրայ կ՚իշխէ եւ կիներուն ու տղոց միջոցաւ ալ այրերուն քիթէն կը բռնէ: Ամէն ընտանիքի պետ, առաւել կամ նուազ, ենթակայ է ընտանեկան բռնապետութեան, այսինքն հայր մը կամ ամուսին մը յաճախ անդիտակցաբար դերին կը դառնայ իր կնոջ եւ զաւակներուն:

Իսկ բանակին շնորհիւ ալ ապստամբները կը զսպէ:

Ալթիէրին Ֆոսքարիի տուած էր բանակը, իսկ Պեմպոյին տուած էր եկեղեցին:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար·)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Գրիգոր Ճօլօլեան եւ զաւակները՝ Քլօտ, Էտուար եւ Փաթրիս կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ՃՕԼՕԼԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ Կիրակի Յուլիս 4, եկեղեցւոյ օծման ժԳ. տարեդարձի առիթով հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ: Յաւուր պատշաճի կը քարոզէ Եւրոպայի Հայր. Պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Պատարագին ներկայ կ'ըլլայ Լիոնի Արք. կարդինալ Ռընար:

Պատարագէն ետք կը կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն եկեղեցւոյս հանգուցեալ բարերարներու հոգիներուն ի հանգիստ: Սկիզբ առաւօտեան ժամերգութեան ժամը 8·30, պատարագ 10:

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1976 – 1977

Կ'ընդունուին աշակերտներ որոնք իրենց տարիքին համաձայն ունին նաեւ ուսումնական ստորձան: Պետական ծրագրին հետ կ'աւանդուի հայ մշակոյթը եօթներորդ դասարանէն մինչեւ աւարտական դասարան (Classe Terminale).

Դիմել՝

Direction du Collège Arménien
26, rue Troyon — 92310 Sèvres
Tél. 027-68-28

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌ

Վատիկանի ձայնասփիւռը ամէն օր հայերէն հաղորդումներ կը կատարէ Իտալիոյ ամառնային ժամով 20·15ին:

Կարճ ալիք՝ 25,61 մեթր — 31,17 մեթր — 41,93 մեթր:

Միջակ ալիք՝ Հռոմի համար 238 մեթր:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Բ. ՑԱՆԿ

Պ. Ալեքս Մանուկեան (Տէսին), նախորդ ցանկ՝ կարդալ 1000, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Յակոբեան (Փարիզ) 1000, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Ալթունեան (Առնուվիլ) 1000, Տէր եւ Տիկ. Քրիս Պուրսալեան (Փարիզ) 500 Ֆր.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի, այրի Տիկին Թնկրեանի թաղման առիթով. Տէր եւ Տիկ. Ալեքսանեան, Տիկ. Մարիփերթ Պարսամեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Լեւոն Տէր-Սարգիսեան 50, Պ. Միշէլ Գազանճեան 100, այրի Տիկ. Քէօնկէհեան եւ աղջիկը 200, Տէր եւ Տիկ. Ժաք Քէօնկէհեան, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Գարաճեան, Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Կէզիւրեան, Օր. Ռէմոնտ եւ Մելինա Սեմերճեան, Պր. Ժորժ Պօյաճեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Յովհ. Տեփանեան 200, Տիկ. Կէնճօղլու Ֆլոր եւ աղջիկը, Տիկ. Վարդանոյշ Հայրապետեան եւ աղջիկները 100ական, Տէր եւ Տիկ. Կարապետեան 50, Տէր եւ Տիկ. Մարք Գոհարեան, այրի Տիկ. Շաքէ Գուչգուչեան, Տէր եւ Տիկ. Հացպանեան 100ական, Օր. Աննի Շամախեան, այրի Տիկին Անի Գոհարեան 50ական, Տէր եւ Տիկ. Կարպիս Փափազեան 100: Կիրակոս Օհանեանի թաղման առիթով Տէր եւ Տիկ. Լուտվիկ Եղիայեան 50, Աննա Նալպանտի թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկ. Ալպէր Տէր-Սարգիսեան 50, Մանուկ Հաճի Գրիգորեանի թաղման առթիւ Վալանսի Հայ Մարզական 100, Տէր եւ Տիկ. Տանտիկեան եւ Գարայեան 50 Ֆր.:

×

Կապոյտ Խաչի Սէն Ժեռմի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տարաբախտ Ժան-Փիէր Չիչէքեանի մահուան առթիւ Պր. Պետրոս Չիչէքեան, Ալեքսան Պապայեան 50ական, Գրիգոր Խօղոտեան 20 Ֆր.:

Ողբ. Պր. Կարպիս Աճէմեանի մահուան առթիւ այրի Տիկ. Վերժին Պետրոսեան 20: Ողբ. Բիւզանդ Փափազեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկ. Վրոյր Շալճեան եւ այրի Տիկ. Աղաւնի Սանտալեան 50ական, այրի Տիկ. Վերժին Պետրոսեան 20: Ողբ. Այնազեան Տիկ. Հայկուհիի մահուան առթիւ Տիկ. Աթէշեան 50: Ողբ. ընկերուհի Անգինէ Շէհիրեանի մահուան առթիւ Պր. Եդուարդ Շէհիրեան 10 Ֆր.:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի Յուլիս 4, առաւօտէն մինչեւ ուշ գիշեր դաշտահանդէս, Էքուանի անտառին մէջ, Լիէօ տիւ Ժէօ տը Փոմ Նախաձեռնութեամբ Առնուվիլ-Սարսէլի Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի:

Գեղարուեստական բաժին

Շամփուրով խորոված — ձոխ պիւֆէ մատչելի գիներով

Զանազան խաղեր եւ անակնկալներ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Դաշտահանդէս, Ժեման դաշտը, Յուլիս 4, Կիրակի ամբողջ օրը, կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սեւան խումբի, հայկական երգերով եւ պարերով:

Կը խօսի — ՅԱԿՈԲ ՍԱՋՃԵԱՆ

Առատ կերուխում — ճոխ պիւֆէ — հայկական մթնոլորտ

Շամփուրով խորոված

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Անձրեւի պարագային դաշտին քովի սրահը ապահովուած է

ԼԻՈՆ – Ս. ՄՈՐԻՍ　　　ԼԻՈՆ – Ս. ՄՈՐԻՍ

ՏԱՐՈՒԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի Յուլիս 4 ժամը 10էն մինչեւ ուշ երեկոյ, Պէնոյի ծանօթ Մոնտրու պուրակին մէջ

Կազմակերպութեամբ՝ Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն, մասնակցութեամբ Վալանսէն յատկապէս հրաւիրուած հայկական ԿՌՈՒՆԿ նուագախումբին

Հայկ. ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված, ըմպելիներ:

Վիճակահանութիւն.— Առաջին պարգեւ՝ Հայաստան ճամբորդութիւն: Երկրորդ պարգեւ՝ երկու ճամբորդութիւն Մարոք

եւայլն, եւայլն

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բազմաթիւ խնդրանքներու գոհացում տալու համար, Ազքատախնամի Հանգստեան Տուներու Յանձնախումբը կը հաղորդէ որ յառաջիկայ արձակուրդներուն կրնայ ընդունիլ քանի մը առողջ տարեցներ իր զանազան տուներուն մէջ (Մոնմորանսի, Անտիյի, Սէն-Ռաֆայէլ):

Տարեց հայրենակիցները պիտի ընդունուին լաւագոյն պայմաններու մէջ:

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, շուտով դիմել Ազքատախնամի գրասենեակը, 77 Ռիւ Լաֆայէթ, Փարիզ 75009, Հեռ. 878-02-99

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Իւղաբեր Գրիգորի Մխիթարեան, ծնեալ Բաղդասարեան կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Պարոյր, որու մասին Փարիզէն Երեւան գացած մէկը (1946ին) ըսած է թէ ողջ է եւ ամուսնացած, Փարիզ, քահանայի մը աղջկան հետ: Իր հարազատները ողջ-առողջ են եւ իրմէ լուր կ'ուզեն: Կը խնդրուի իրմէ գրել քրոջ՝

Իւղաբեր Գրիգորի Մխիթարեան,
Հոկտեմբերեան պողոտա 45,
Բնակարան 44 — ԵՐԵՒԱՆ

Խորհ. Հայաստան (Խորհ. Միութիւն) կամ այրի Տիկին Զաքարեանի

3, Rue Adolphe Cherioux
92130 Issy les Moulineaux

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Մոնթէ Քարլոյի հեռատեսիլէն, Շաբաթ, Յուլիս 3, ժամը 22·30էն ետք, գրական բաժնին մէջ, կը խօսուի Խորէն Մարկոսեանի ֆրանսերէն գրքին՝

ՀԱՅ ՏՂՈՒ ՄԸ ՈԴԻՍԱԿԱՆԸ

մասին:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ ԼՈՒ

Կիրակի, Յուլիս 4 ժամը 16ին, պատրաստութեամբ շրջանի հոգեւոր հովիւ եւ ուսուցիչ՝ Շահան Քհնյ. Տէտէեանի:

Աշակերտութեան կողմէ արտասանութիւններ, խմբերգներ, երգեր, հայկական պարեր եւ այլ անակնկալներ:

Հանդէսէն վերջ, եկեղեցւոյ բակը՝ շամփուրով խորոված եւ պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Յակոբ Տօնապետեան կը փնտռէ Յակոբ Սարեան, Պէյրութէն, արհեստով դերձակ, վերջերս Ֆրանսա հաստատուած:

Գրել.—

HAGOP DONABEDIAN
Résidence Le Gounod A 3
Chemin du Bassin
13014 MARSEILLE

OPTIMA Tours

Sonia Coumryantz

6, Rue des Halles (2ème étage) — 75001 Paris — Métro Châtelet
Tél. : 236-03-65 — 236-03-66 — 236-03-67
Lic. Corresp. No A. 300

Vous annonce son prochain départ pour

L'ARMENIE

du 26 Juillet au 8 Août
Prix Paris/Paris 2780 F.

COMPRENANT

— Logement à l'hôtel Ani ou Armenia en première classe.
— la Pension complète
— Toutes les excursions y compris GARNI — KEGHART, — SEVAN et SARDARABAD

VOYAGE SPECIAL JEUNES
de 16 à 35 ans
Hôtel première classe — Excursions quotidiennes
du 18 Août au 1er Septembre
Tout compris 2650 F.

N'hésitez pas à nous consulter
pour vos vacances d'été

Camp d'été du Nor Seround
à BÊZIERS
Colonie St. André route de Bessan 34500 Béziers

DU 31 JUILLET AU 29 AOUT

Les tarifs sont les suivants :

— Un mois : 900 F.
— Plus de 14 jours : 35 F. par jour
— De 7 à 14 jours : 38 F. par jour
— Moins de 7 jours : 42 F. par jour

Un départ collectif aura lieu de Paris, le 30 Juillet à 19 heures, par autocar (prix du trajet aller retour en sus). Une permanence pour les inscriptions se déroulera, tous les vendredis soir, à partir de 20 h. 30, à la Maison de la Culture Arménienne — 17, Rue Bleue, Paris.

Fonds A.R.A.M

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
3
SAMEDI
3 JUILLET
1976

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.628 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.628

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ - ԹՈՒՐՔԻԱ

ԳԱՐԱՄԱՆԼԻՍԻ ՓԱՐԻԶ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

— O —

Յունաստանի վարչապետին յանկար – ծակի այցելութիւնը Փարիզ, բաւական մեծ հուզեցնել տուաւ եւ դեռ կուտայ մամուլին, մինչ Ժիսքար – Գարամանլիս հանդիպումը տեղի կ'ունենար միայն Ուրբաթ օր: Աթէնք թէ Փարիզ, «ռուսմ- թի տպաւորութիւն ըրած է այս անա – կնկալ ճամբորդութիւնը: Ցոյները նկա- տի առած էին որ վարչապետը կը յետա- ձգէր Ուաշինկթըն կատարելիք ճամբոր – դութիւնը Յունիսի երկրորդ կէսին, բայց ոչ ոքի մտքէն կ'անցնէր որ այս այցելու- թիւնը, որուն ընթացքին Գարամանլիս պիտի տեսնուէր Ֆորտի եւ Քիսինկէրի հետ, կրնայ փոխարինուիլ Փարիզ այ – ցելութեամբ մը եւ Ժիսքար ու Շիրաք ալ Ամերիկացիներուն տեղը կրնան բռնել:

Գարամանլիսի այցելութիւնը պաշտօ – նական բնոյթ չունի, բայց որոշուած էր 15 օր առաջ: Աւելի ուշադրութիւն կը գրաւէ քանի կը զուգադիպի շրջանի մը ուր Աթէնքի եւ Անգարայի յարաբերու – թիւնները աւելի լարուած են:

Յունաստանի Հասարակաց Շուկայի անդամակցութիւնները կը սկսին ի մօտոյ (ամսուն վերջ) բայց կայ ուրիշ կարեւոր հարց մը՝ Թուրքիոյ հետ պատերազմ մը անխուսափելի՞ է:

Դէտերու եւ լաւատեղեակ շրջանակնե- րու համաձայն, Ցոյները ջղագրգիռ վի- ճակի մէջ են:

Համոզուած են որ Թուրք ղեկավար – ները վճռած են յաջողցնել տալ իրենց բոլոր պահանջները, ըլլայ Կիպրոսի, ըլ- լայ Եգէականի մէջ եւ վերջերս Եւրոպա- յի Խորհուրդին մէջ, Թուրք ներկայացու- ցիչին յայտարարութիւնները ալ աւելի մտահոգութիւն պատճառեցին ինչ կը վե- րաբերի զինեալ բախումի մը հաւանա – կանութեան: Թուրքիա հսկայ զինեալ ու- ժեր համախմբած է Իզմիրի եւ Եգէականի յունական կղզիներուն դիմաց: Ասկէ զատ Անգարա կ'ուզէ անպայման եւ միանգամ ընդմիշտ, ընդունիլ տալ իր իրաւունք – ները Եգէականի մէջ ինչ որ, ձեւով մը, ամբողջական վերաքննութիւն կը նշա – նակէ գոյութիւն ունեցող կարգադրու – թեան: Դեռ կան ծայրայեղ Թուրքերու հարցերը, յունական Թրակիա եւ Երկո – տասան կղզիները ապրող մահմետական – ներու մասին:

Ուրեմն կացութիւնը յստակ է: Յու – նաստան դէմ առ դէմ Թուրքիոյ, յոյս չունի որ Ամերիկա օգնէ իրեն: Մնաց որ նախագահական ընտրապայքարը եւ մա- նաւանդ այն նախասիրութիւնը զոր Մի- ացեալ Նահանգները միշտ տուած են Թուրքիոյ հետ իրենց զինակցութեան, պատրանքներ չի կրնար տալ Աթէնքի: Կը մնայ ուրեմն Ֆրանսան: Ճիշդ է որ Յունաստան – Ֆրանսա յարաբերութիւն- ները «անհատականացած» են եթէ նկատի առնուի առաւելաբար Ժիսքարի եւ Գարամանլիսի անձնական բարեկամու – թիւնը: Յունական ձախը որոշ վերա – պահութիւններ ունի բայց եւ այնպէս Ցոյները գոհ են որ Ֆրանսան ունին ի- րենց կողքին բայց հաւանաբար Գարա – մանլիս Փարիզ կուգայ աւելին ապահո- վելու համար: Այլ խօսքով Յունաստան կ'ուզէ վստահ ըլլալ, որ Թուրքեւյոյն զինեալ բախումի մը պարագային, Ֆը – րանսա Յունաստանի կողքին կ'ըլլայ:

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՆՈՅՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

— O —

ՀԱՄԱՃԱՐԱԿԻ ՎԱԽ ԿԱՅ

— O —

41րդ կամ 42րդ հրադադար մը հրա- հանգուած է, այս անգամ Գահիրէէն, ուր հաւաքուած են արաբ երկիրներու Արտա- քին նախարարները բայց կռուողները բա- ցարձակապէս կ'անգիտանան եւ նոյն սաստկութեամբ կռիւները կը շարունակ- ուին: Գլխաւոր ճակատամարտը կը մըղ- ուի Թել-Զաաթարի կայանին շուրջ, որուն ինկնալը ճակատագրական կրնայ ըլլալ, ե- թէ նկատի առնուին Պաղեստինցիներու եւ ձախ – լիբանանեան շրջանակներու յայ- տարարութիւնները: Գահիրէ հաւաքուած նախարարները կոչ մըն ալ ըրած են որ արաբական նոր ուժեր երթան Լիբանան բաժնելու համար պատերազմիկ կողմերը: Շուրջ 1300 զինուոր (Սուտան եւ Սաու- տի Արաբիա) Դամասկոսէն ճամբայ ելած են միանալու համար 800 սուրիացի եւ լիբիացի զինուորներուն, որոնք Պէյրութ հասած էին անցեալ շաբաթ:

Թել-Զաաթարի շուրջ, Արաֆաթի ռազ- միկները մերժեցին քրիստոնեայ վերջնա- գիրը՝ «յանձնուիլ կամ բնաջնջուիլ» եւ յայտնեցին թէ պիտի պաշտպանեն կայա- նը «մինչեւ վերջին մարդը եւ արեան վերջին կաթիլը»:

Քրիստոնեաներուն համար, Զաաթարի ճակատագիրը արդէն որոշուած է եւ կա- յանը ինկած է, ըստ Շամունի մէկ բան- բերին: Կայանին անունն ալ փոխած են եւ Ծաթրինի (Զաաթար) բլուրը մկրտած են՝ Վագրերու Բլուր:

Կռիւները սաստիկ են, գրեթէ ձեռք – ձեռքի: Այս կայանը առենին ապաստանն էր 20.000 Պաղեստինցիներու եւ շուրջ 30 հազար Լիբանանցիներու, որոնք փախած էին հարաւային Լիբանանէն, Իսրայէլ – եան յարձակումներէ խուսափելու համար (ու հիմա... Լիբանանցիի յարձակման զոհ են): Կը կարծուի սակայն թէ ասոնք հեռացած են եւ կայանը կը պաշտպանեն 1000էն 2000 հայդուկներ: Պաղեստինցիք կ'ամբաստանեն քրիստոնեաները որ հա – րիւրաւոր կին եւ երախայ սպաննած են Ճիսր Փաշայ կայանին յարձակման ա – տեն բայց քրիստոնեայ բանբեր մը կ'ըսէ թէ քաղաքայինները փախած էին արդէն երբ տասը օր առաջ յարձակումը սկսած էր եւ միայն 200 հայդուկ կը պաշտպա – նէին Ճիսր Էլ-Փաշան: Այս կայանը 6000 Պաղեստինցիի ապաստանարանն էր, մեծ մասամբ քրիստոնեայ: Այս երկու կա – յաններն ալ կը տիրապետեն այն գլխաւոր ճամբուն որ Պէյրութի քրիստոնեայ արե- ւելքէն կ'երթայ դէպի հիւսիս – արեւելք: Քրիստոնեաները տէր դառնալով այս կա- յաններուն, ամրապնդած կ'ըլլան իրենց դիրքերը ի նախատեսութիւն Լիբանանի բաժանման մը պարագային: Այս վարկա- ծը, որ գործնականին մէջ գրեթէ իրա- գործուած է, հաւանաբար վերջին լու- ծումը ըլլայ:

Այս ամբողջին կողքին կայ նաեւ երկ- րին վիճակին նկարագրութիւնը: Միշտ ջուր չկայ, ելեկտրականութիւն չկայ, ոչ ալ հաց եւ հեռաձայն: Հանքային մէկ շիշ ջուրը, որու համար պէտք է ժամեր պոչ բռնել, չորս Փրանք կ'արժէ: Բայց ամէնէն ծանրը առողջապահական ճա – կատն է: Օրէ օր աւելի վախ կայ քոլե- ռայի, ժանտախտի, ծաղկախտի եւ նաեւ բժիշկի պակաս կայ: Հօթէլ-Տիէօ հիւան- դանոցը, որ քրիստոնեայ գօտիի մէջ է, միայն մէկ բժիշկ մնացած է՝ Ֆրանսացի մը, Լիբանանցի իր բոլոր պաշտօնակից- ները Փարիզ են եւ ի վերջոյ հիւանդա – նոցն ալ գոցուած է:

Մահմետական գօտիին մէջ, ամերիկեան հիւանդանոցն է որ ամէնէն շատ հիւանդ կրնար ընդունիլ, ան ալ գոցուելու վրայ է: Փողոցները, կը գրէ Ֆիկառօի թղթա- կիցը անօթի, ծարաւ մարդիկ եւ աղբերու կոյտեր:

ՍՊԱՆԻԱ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՆԱՒԱՐՕ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

— O —

Սպանական վերահաստատուած միա – պետութեան առաջին կառավարութիւնը վեց ամիս դիմացաւ միայն: Վարչապետ Առիաս Նաւարօ իր կառավարութեան հրաժարականը տուաւ: Ծանօթ է որ երկիրը տնտեսական ծանր տագնապի մէջ է բայց ժողովուրդը կը յուսար որ Նաւա- րօ մինչեւ աշուն կը դիմանայ: Զանազան վարկածներ կան անշուշտ այս կացութեան: Ըստ ոմանց, Նախարարապետը կը մեր – ժէր ընդունիլ արժեզրկում մը, զոր Ելմտական նախարարը կ'ուզէր պար – տադրել:

Կը կարծուի որ Թագաւորը, Միացեալ Նահանգներէն վերադարձին, շատ մտա – հոգ է երկրին տնտեսական վիճակէն եւ կ'ուզէ զօրաւոր, թէկուզ փոխանցման, կառավարութիւն մը բերել իշխանութեան գլուխ:

Քանի մը տողով

ՈՒԿԱՆՏԱՅԻ օդակայանին պատանդնե – րու թիւը կրկին պակսեցաւ Ուրբաթ օր եւ պարզուեցաւ որ ահաբեկիչները կ'ու- զեն միայն Իսրայելեան հպատակները պա- հել եւ նոր պայմանաժամ մը տուին՝ Կիրակի ժամը 13: Ուրեմն կը մնայ 108 պատանդ եւ ինչ որ նորութիւն է, այն է որ Իսրայէլ առաջին անգամ ըլլալով կ'ըն- դունէր բանակցիլ եւ տրամադիր էր ազատ արձակելու այն 40 Պաղեստինցիները, որոնք Իսրայելեան բանտերը կը գտնուին:

ՓԱՐԻԶԻ օթոպիւսներու շարժավարնե- րը գործադուլի դիմեցին առջի օր, կարգ մը բարելաւումներ պահանջելով, դէմ դնելու համար սաստիկ տաքին: Վարոր- դին տեղը, յաճախ ջերմութիւնը 60 աս- տիճանի կը հասնի եւ վարորդները «ե- րաշտի պարգեւ» կ'ուզեն: Նաեւ քանի մը վայրկեան դադար երթուդարձի միջեւ եւ ժամ մը յաւելեալ վճարում:

ՄԻԹԵՐԱՆ հեռատեսիլէն տրամադրու- թիւն յայտնեց տեսնուելու Ժիսքարի հետ, բայց «լուրջ» հարցերու մասին խօ- սելու համար: Միթերանի համար նաեւ Ընկերվարական կուսակցութիւնը միակն է որ կրնայ կառավարել պահպանելով հիմնական ազատութիւնները:

ՃԱՓՈՆԻ վարչապետը՝ Թաքէօ Միքի, որ Միացեալ Նահանգներ կը գտնուի, առ- ջի օր տեսակցութիւն ունեցաւ Նախագահ Ֆորտի հետ: Սպիտակ Տան մէջ մէկ ժամ տեւած խօսակցութեան ընթացքին ար- ծարծուեցաւ նաեւ Լոքհիտ հաստատու – թեան կողմէ Ճափոնի տրուած կաշառք- ներու հարցը:

ՍԷՆ - ՓԻԷՐ ԵՒ ՄԻՔԸԼՈՆ ֆրանսա- կան կղզիները նահանգ պիտի դառնան, ըստ առջի օրուան Ազգային Ժողովի ո- րոշումին: Յիշեալ կղզիները որ 1604էն ի վեր ֆրանսական են, պիտի օգտուին այսուհետեւ այն բոլոր իրաւունքներէն եւ առաւելութիւններէն, որոնցմէ կ'օգ- տուին ֆրանսական միւս նահանգները: Ցարդ անդրծովեան հողամաս էին:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 24-26)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԸ

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդը գու- մարած է 9րդ ժողովի Գ. նիստը: Ժողո- վականները՝ Խորհ. Միութեան Համայ – նավար կուսակցութեան 25րդ համագու- մարի որոշումներու լոյսին տակ, քննած են երեսփոխաններու, տեղական խոր – հուրդներու գործունէութեան յետագայ կատարելագործման, ինչպէս նաեւ Հա – յաստանի ընդերքի պահպանութեան եւ օգտակար նիւթերու օգտագործումը բա – րելաւելու հարցերը: Օրակարգի առաջին հարցին մասին զեկուցում տուած է Հա – յաստանի Համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի քարտուղարը Հրանտ Ոսկանեան, դիտել տալով որ Հայաստանի մէջ կը գործեն 468 գիւղական եւ 33 աւանային խորհուրդներ, որոնք իրենց շրջաններու տնտեսական եւ ընկերային – մշակութային կեանքը կը ղեկավարեն: Այդ խորհուրդները կը հսկեն իրենց շրջանը գտնուող արդիւնաբերական, առեւտրա – կան եւ հանրային սնունդի, բնակարանա- յին, առողջապահութեան, լուսաւորու – թեան եւ բնակչութեան սպասարկող միւս կազմակերպութիւններու աշխատանքնե – րուն վրայ:

×

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ «ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ»

Երեւանի մէջ կառուցուող բազմայարկ շէնքերու երկրաշարժի պարագային դի – մացկուն ըլլալը գիտնալու համար ու – սումնասիրութիւններ կատարուած են: Գիտականայդ հետազօտութիւնը կատա – րած են Խ. Միութեան կեդրոնական գի- տական հետազօտական եւ փորձառական նախագծումի հիմնարկութեան եւ Հա – յաստանի գիտնականները: Այդ նպատա- կով, Յունիսին Երեւանի Ց. Թումանեան թաղամասի նորակառոյց ինը յարկանի շէնքին վրայ կատարուած է փորձ մը: Արուեստական «երկրաշարժ»ը առաջ կը բերուի զօրաւոր ցնցիչ սարքաւորման մի- ջոցով, որ կը դրուի շէնքի վերջին յարկի տանիքին վրայ եւ կ'ամրացուի: Ցնցում- ներու ղեկավարութիւնը, չափը եւ ցուցմունքները կը կատարուին զգայուն սարքաւորումներու միջոցով, որոնք ինք- նաշխատ են եւ կը գտնուին տարրալու – ծարանին մէջ: Ձեռք բերուած արդիւնք- ները կը ներկայացուին պետական շինա- րարութեան վարչութեան, որպէսզի նկա- տի առնէ յետագայ շինարարութեան մէջ:

Fonds A.R.A.M

ՄԵՆՔ ԵՒ ՄԵՐ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

Ա.

Իրեն տրուած անունէն դժգոհ անգլիացի երգիծագիրը՝ Հըրպըրթ Մընրօ, կը գրէ.

— «Անմշակ եւ անիրաւ մարդիկ եղած են ծնողքներս: Երբ տեսած են զիս առաջին անգամ, տակաւին նորածին, անոս ճշդելէ երկվայրկեան մը ետք, պիտակ մը փակցուցած, աննորմի անուն մը տըւած են ինծի, զոր ստիպուած եմ կրել ամբողջ կեանքիս ընթացքին»...:

Իրենց զաւակներուն անունը որոշելու ծնողական իրաւունքը այնքա՜ն բնական կը թուի մեզի, որ դիւրաւ չենք անդրադառնար անուններու ընտրութեան հարցի խրթին մանրամասնութիւններուն:

Վերջին տասնամեակին՝ կարգ մը մասնագէտներ լծուած են ընկերային, պատմական եւ հոգեբանական զանազան ազդակներու ուսումնասիրութեան եւ հաստատած են թէ պարզ որոշում մը չէ եղած եւ չի կրնար ըլլալ նորածինի մը անունին ընտրութիւնը:

Կ'ուզեմ աւելցնել, իմ կարգիս, որ մանաւանդ հայ ծնողքի մը համար լուրջ խնդիր է ասիկա:

Ի՞նչ են այն ազդակները, որոնք կարեւոր դեր ունեցած են միշտ անունի մը ընտրութեան խնդրին մէջ:

Հնագէտներ եւ մարդաբաններ հասած են որոշ եզրակացութիւններու՝ որոնք կ'ընդգրկեն մեր մոլորակի բոլոր ժողովուրդներու սովորութիւնները:

Ա.— Արդի ժողովուրդներու նախահայրերը (ինչպէս նաեւ այսօր նախնական վիճակի մէջ ապրող ցեղախումբեր)՝ տարբեր մտահոգութիւններէ մղուած էին անուններու ընտրութեան խնդրին մէջ, քան մենք:

Կիներու անունները առհասարակ կարեւոր չէին նկատուեր, քանի որ անոնք աւելի «ցած դասակարգի» մը կը պատկանէին: Որքան ալ այպանելի ըլլայ, ա՛յս է եղած մտայնութիւնը՝ գրեթէ ամէն տեղ, եւ ամէն մարզի մէջ: Սակայն կարեւոր եղած է այր մարդոց անուններու խնդիրը, եւ ասիկա՝ հասուն մարդուն համար եւ ո՛չ երախային:

Զարմանալիօրէն ընդհանրացած է նորածին տղուն փաղաքշական անուն մը տալու սովորութիւնը. անուն մը՝ որ առժամեայ բնոյթ ունէր, որովհետեւ բուն անունը կը տրուէր անոր արբունքէն ետք միայն:

Ափրիկեան որոշ ցեղախումբեր, երբ Եւրոպացիներէն չարթուան օրերու անունները սորված են, սկսած են իրենց նորածինները կոչել Երկուշաբթի, Ուրբաթ, եւայլն, պզտիկներու աւանդական փաղաքշական անուններուն տեղ գործածելով այս նորերը. եւ կը շարունակեն նոյն սովորութիւնը՝ նաեւ այսօր:

Սակայն աւանդութիւնները իրենց ամբողջ զօրութեամբ կը պարտադրեն իրենք զիրենք: Երբ տղայ մը կը բոլորէ 11-12 տարիքը եւ կը մտնէ իր արբունքի շըրջանը, այս դէպքը առիթ կ'ըլլայ կրօնական խորհրդաւոր արարողութիւններու՝ որոնք քրիստոնէական կնունքին կը նմանին եւ կը խորհրդանշեն անձի մը վերստին « ծնունդը », — այս անգամ իբրեւ լիովին ընդունուած անդամ՝ ցեղախումբի այրերու հաւաքականութեան:

Զարմանալի չէ, որ մեր օրերուն, քրիստոնեայ երկիրներու մէջ, կղերականն է որ կը փոխէ իր անունը, երբ կը ձեռնադրուի: Ա՛ն ալ «վերստին կը ծնի» իբր նուիրումի մարդ, այնպէս՝ ինչպէս ծնաւ Սիմոն՝ որ դարձաւ Պետրոս, եւ Սաւուղ՝ որ եղաւ Պօղոս: Առաքեալներն ու առաջին քրիստոնեայ հաւատացեալները կը զգային արդէն, որ անուն փոխելը խորհրդանիշ մըն էր նոր ինքնութիւն մը գտնելու:

Թուչէ տարօրինակ թուի ընթերցողին մտածել՝ թէ ամերիկացի կարմրամորթ Հնդիկն ալ կը դրդուէր կրօնական պատճառներէ, երբ արբունքէ ետք կը փոխէր իր անունը. բայց, իրողութիւնը այս է:

12 կամ 13 տարեկան երիտասարդը, իր առաջին որսորդական արշաւանքէն առաջ ծոմ կը պահէր, սովորաբար երեք օր, եւ կ'աղօթէր « Շաման »ին հետ: (Շաման՝ բնութեան զանազան չաստուածները պաշտող ժողովուրդներու «կղերական»ներուն տրուած անունն է, անգլերէնով): « Շաման »ը կ'օրհնէր պատանին եւ անոր կուտար խմիչք մը՝ որուն պատրաստութիւնը սրբազան գաղտնիք մըն էր, — մինչդեռ այսօր քիմիագէտներ ցոյց տըւած են թէ խմիչքը կը պարունակէ բուսական թմրեցուցիչներ՝ որոնք երազ եւ տեսիլք պատճառող նիւթեր են: Անշուշտ, « սուրբ » այս խմիչքին կրօնական եւ ոչ թէ քիմիական հանգամանքն էր, որ կարեւոր էր նախնական ժողովուրդի մը համար: Զայն խմելէ ետք, պատանին կը քաշուէր վրանի մը տակ կամ կը մեկուսանար սրբազան քարայրի մը մէջ, ուր կը քնանար: Ծոմը եւ քիմիական նիւթերու ազդեցութիւնը պատճառ կ'ըլլային՝ որ անպայման երազ կամ տեսիլք մը ունենայ պատանին, որ կը վերադառնար ու կը պատմէր զայն « շաման »ին: Շամանը մեկնաբանն էր, որ կը զատէր երազին այն մասը՝ որ սովորաբար որսի, պատերազմի կամ բնութեան հետ կապ ունէր. ունէր նաեւ խորհրդանշական իմաստ. այս բոլորէն կը թելադրուէր պատանիին անունը: Այս է պատճառը որ հանրածանօթ կարմրամորթներու անուններուն մէջ կը հանդիպինք, օրինակ, Նստող Ցուլ, Կարմիր Ամպ, Վազող Գայլ կոչումներուն:

Բ.— Կ'ուզեմ մատնանշել քանի մը կարեւոր կէտեր: Նախ՝ որ ծնողքը դեր չունի այս երկրորդ անունի ընտրութեան մէջ: Կղերականը՝ այսինքն « շաման »ն է, որ կնքահօր դերը կը ստանձնէ: Երկրորդ, գրեթէ բոլոր ժողովուրդներու մօտ անունները կապ ունին կրօնական գաղափարներու կամ ապրուստ շահելու ձեւերու հետ: Ըսել կ'ուզեմ՝ թէ Հնդիկը, որուն անունը «Վազող Գայլ» է, կը յուսայ որ որսացող գայլի մը պէս լաւ պիտի կարենայ վազել, ու կռուող գայլի մը պէս կատաղի պիտի ըլլայ ինք ալ: Ռազմիկ խափշիկը, որուն անունը «Առիւծի Բաշ» է, կը յուսայ որ իր ապրելակերպին պահանջած քաջութիւնը իրեն տայ այն չաստուածը՝ որ առիւծներու պաշտպան ոգին է:

Հայկական անուններէ ոմանց մէջ ալ կայ այս սովորութիւններու հետքը: Վաբագդատը (պարսկերէնէ ծագած) ի՞նչ է՝ եթէ ոչ անունը քաջի մը, որ վարազներուն, այսինքն վտանգաւոր վայրի խոզերուն դատաստանը կը յուսայ ընել, իր նիզակով: Գէորգ անունն ալ (ծագումով յունարէն) կապ ունի ապրուստի խնդրին հետ: Geo-ergos բառերն են Գէորգ անունին արմատը, — Geo կը նշանակէ հող կամ երկիր (ինչպէս, օրինակ, geo-logy կամ երկրաբանութիւն), իսկ ergos կը նշանակէ աշխատիլ, գործ ընել (ինչպէս, օրինակ, en-ergos՝ անգլերէն «էնէրճի» բառին արմատը, որ նաեւ արմատն է « երկունք » եւ « հերկել » բառերուն): Գէորգ՝ «երկրագործ» կը նշանակէ, համազօր՝ ժորժին, եւ անունն է սուրբ հողին վրայ քրտնաթոր աշխատողին, որուն գործը հիմն էր հին ապրելակերպերու եւ կրօնական հաստատութիւններու՝ Հայաստանի մէջ թէ Եւրոպայի:

Գ.— Գիտենք թէ Քրիստոսէ առաջ (գոնէ հազարամեակ մը առաջ) հելլէն ժողովուրդը իր մանչ զաւակներուն անուն կուտար ըստ ընտանիքի նահապետի փափաքին, սովորաբար հօր փափաքին, մանաւանդ եթէ ան իշխան կամ արքայ էր: Կ'ընտրէր անունը, քանի մը ազդակներ քննելով: Երբեմն՝ անունը կ'արտայայտէր առաքինութիւն մը կամ նկարագրի գիծ մը, որ բաղձալի կը նկատուէր: Օրինակ՝ մեր Փիլիպպոսը՝ յունական – մակեդոնական փիլոհիփփոսէն սերած է: Ֆիլօ կը նշանակէ սիրող, իսկ հիփփոս՝ ձի: Արքայական էր այս անունը (Մեծն Աղեքսանդրի հօր անունը), որովհետեւ սպառազէն ձիաւորը արքայական տիպար մըն էր:

Երբեմն նոյնիսկ հայրական «հիմքը»էն կարելի էր զոհել անուն ընտրելու սուրբ սովորութիւնը: — Հոմերոս կը պատմէ թէ ի՛նչպէս Ոդիսեւս, «Ոդիսական»ի հերոսը, ստացած է իր անունը: Նորածինը իր ծունկերուն առնելով՝ անոր հայրը կ'ըսէ. «Ես շատ մը մարդիկ բարկացուցած եմ եւ շատերու հետ կռուած. ինչպէս կ'երեւի, այս պռոշտան պզտիկն ալ կռուազան մը պիտի ըլլայ, դրէ՛ք անունը «Օտիսսէոս»:

Արմատը՝ «Օտիսսումայի», հին հելլեններէն է եւ կը նշանակէ «նեղութիւն պատճառել»: Եւ, անշուշտ, Ոդիսեւսի ոդիսականը եւ անոր տառապալից կեանքը այդ հերոսի անունին խորհրդանշական իմաստը իրականացուցին:

Գերման եւ սկանտինաւիացի ժողովուրդներուն մէջ ալ երկար ատեն սովորութիւն եղած է նորածին տղուն կամ աղջկան տալ անունը համբաւաւոր անձի մը՝ որ ունեցած էր այն առաքինութիւնը, որ բաղձալի կը նկատուի ծնողքին կողմէ: Գիտենք թէ հետաքրքրական վիճաբանութիւններու առիթ տուած է այս սովորութիւնը: Օրինակ՝ Շուէտի մէջ, ուր Լուտմիլա աղջկայ անունը կրած էին թէ՛ շատ գեղեցիկ թագուհի մը եւ թէ շատ դժբախտ աղջիկ մը, ծնողքները կը մտահոգուէին թէ արդեօք իրենց աղջիկ զաւակը գեղեցի՞կ պիտի ըլլայ թէ դժբախտ, եթէ այս անունը կրէր:

Գուցէ մենք ալ, հինգերորդ դարուն, ունեցած ըլլանք ծնողքներ՝ որոնք վիճաբանած ըլլան իրենց զաւակին Վասակ անունը տալու մասին, — տա՞լ այս անունը Տարօնցի տղու մը, ի պատիւ Արշակունեաց սպարապետ, հերոս եւ հաւատարիմ Վասակ Մամիկոնեանի, թէ չտալ՝ որովհետեւ դաւաճան Վասակ Սիւնիի անունն ալ էր ան: Գիտենք պատմութեան վճիռը: Հաւանաբար Եղիշէի եւ հայ կղերականներու բանեցուցած ճընշումը, ինչպէս նաեւ հայ ժողովուրդի նողկանքը, պատճառ եղած են որ դարերու ընթացքին Վասակ անունը գրեթէ անհետանայ մեր մէջ եւ դառնայ դաւաճանի յարմար կոչում մը միայն:

Դ.— Մանաւանդ քրիստոնէական դարերէն առաջ՝ շատ կարեւոր դեր կը խաղային՝ տոհմական անուններ: Մարդիկ մականուն չունէին, բայց եթէ կը պատկանէին ծանօթ տոհմի մը՝ այդ անունը գրեթէ մականունին տեղը կը գրաւէր: Հոմերոսէն գիտենք, որ Քրիստոսէ 1300 տարի առաջ, «Իլիական»ի Ակամեմնոն հերոսը ծանօթ էր նաեւ իբրեւ Աթրէիտէս, այսինքն՝ « սերած Աթրէուսի տոհմէն »: Տոհմական անունները նմանապէս մեծ տեղ գրաւած են Հայաստանի մէջ: Նկատելի է որ ծանօթ անձ մը (Արտաշէս, Արշակ) իր անունը կուտայ ոչ միայն իր ընտանիքին, այլեւ ամբողջ տոհմի մը (Արտաշէսեան, Արշակունեան, Մամիկոնեան, եւ այլք), որուն զաւակները ապագային կը ստանան այդ նոյն անունը: Այսպէս՝ ունեցած ենք գոնէ հինգ Արտաշէս արքաներ:

Որոշ երկիրներու մէջ, մանաւանդ հին Անգլիոյ եւ Սկովտիոյ պէս տոհմապաշտ երկիրներու մէջ, շատ տարօրինակ դեր խաղացած են տոհմական անունները: Երբ պակսած է տոհմի մը անդամներու թիւը, տոհմական անունը երբեմն տրուած է իբր աւազանի անուն: Այսպէս, Սկովտիոյ սահմանին վրայ գտնուող Շըրլի տոհմական մականունը... դարձած է աղջկան անուն, ՄըքՔինլի մականունը՝ նոյնպէս, բայց կը գործածուի տղոց համար, եւն.:

Ե.— Հրեաները, ըստ եբրայական աւանդութեան մը, որ գրեթէ կրօնական... հրահանգի ուժ ունեցած է, չէին կրնար ողջ, ապրող ազգականի մը անունը տալ նորածինին, սակայն պէտք էր մահացած ազգականի մը անունը անմահացնէին, կարելի եղածին չափ ընտրելով մօտիկ անցեալին մեռնողի մը անունը: Մինչեւ այսօր ալ, շատ մը աւանդապաշտ Հըրեաներ, Ամերիկայի մէջ, կը հետեւին այս աւանդութեան:

Հայերուս մէջ նահապետական սովորութիւն եղած է մեծ հօր կամ մեծ մօր անունը տալ զոյգի մը առաջին նորածինին, թէեւ շատ անգամ կնքահայրին կամքէն կախում ունեցած է վերջնական որոշումը, մանաւանդ երբ ան ազդեցիկ անձ մը եղած է եւ իր բարեկամութիւնը՝ նորածինի ընտանիքին համար՝ շատ կարեւոր:

ԽԱԶԻԿ ԹՕՓԼՕՓԵԱՆ

(Շար. – 1)

ՄԱՐԴԵՐՈՒ ՑԵՂԸ ՀԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ [5 - 1] ԴԱՐԵՐՈՒՆ

Հայ ժողովուրդի կազմաւորման շրջանին, Երուանդունիներու, Արտաշէսեաններու ժամանակ եւ յետագայ դարերուն հին Հայաստանի մէջ ձեւաւորուեցան առանձին տոհմեր, որոնք Արշակունեաց Հայաստանի աւատապետական տուներու՝ նախարարութիւններու հիմքը դարձան:

6էն 3րդ դարերուն (Ք. Ա.) Հայաստան աչքի կը զարնէր ցեղային կազմաւորումներու բազմազանութեամբ: Ցեղային կարգ մը ցեղեր հեռացան պատմական ասպարէզէն, սակայն անոնց անունները մնացին աշխարհագրական անուններու մէջ՝ Այրարատ (Ալարոտներ – Ուրարտացիներ), Սպեր (Սասպէյրներ), Տայք (Տաոխներ), Բասեան (Փասիաններ) եւայլն: Ի տարբերութիւն նշուած ազգագրական խումբերու, Մարդերը, յետոյ նաեւ անոնց հայացած յաջորդները, ոչ միայն իրենց հետքը ձգեցին աշխարհագրական անուններու մէջ, այլեւ գործօն մասնակցութիւն բերին երկրի ընկերային – քաղաքական կեանքին մէջ: Մարդերը առաջին անգամ կը յիշուին Վիդեւդատի մէջ (7–6րդ դարերու) միւս վաչկատուններու շարքին, որոնք կը կոչուէին Տուրա, Դահեր եւ Դերբիկներ: Անոնք, իբրեւ «դեւեր պաշտողներ» Աւեստայի ուղղափառ զրադաշտականներու թշնամիները կը սեպուէին: Հաւանաբար Մարդերը Մեդիայի թշնամիներն էին, քանի որ Աստիագէսի դէմ Կիւրոս Բ.ի կողմէ կազմակերպուած պարսկական ցեղերու ապստամբութեան մասին երբ կը խօսի Հերոդոտոս, բազմաթիւ ցեղեր թուելով, կը յիշէ նաեւ Մարդերը:

Հերոդոտոս կը յիշէ Հիրոյադէս անունով մարդ մը, որ մասնակցած է Կիւրոս Բ.ի կողմէ 546ին (Ք. Ա.) Սարդէսի գրաւումին: Ասիկա մեզի հիմք կուտայ ենթադրելու որ ուրիշ Մարդեր ալ մասնակցած են պատերազմին:

Հնադարեան աղբիւրներու 5րդ դարու (Ք. Ա.) առաջին քառորդին կը յիշեն պարսկական Մարդոնիոս զօրավարը՝ Գոբրիասի որդին, Դարեհ Ա.ի փեսան, որ մասնակցած էր Յունաստանի դէմ Քսերքսէսի արշաւանքին: 479ին ան կը մեռնի Պլատէայի ճակատամարտին: Մարդ ցեղանունին հետ արտաքին նմանութիւն ունին նաեւ Արիոմարդոս եւ Մարդոնտէս անունները: Առաջինը Դարեհ Ա.ի եւ Կիւրոսի որդի Սմերդիսի աղջկան՝ Պարմիսի որդին էր, Մոսխերու եւ Տիբարէններու առաջնորդը, իսկ երկրորդը՝ պարսկական ծոցի կղզիներու ցեղերուն առաջնորդն էր:

Մարդերու մասին յաջորդ յիշատակութիւնը, որքան որ ծանօթ է մեզի, կը վերաբերի Ե. դարու վերջաւորութեան:

Մարդերու յայտնուիլը հայկական լեռնաշխարհի մէջ կարելի է ենթադրել Դարեհ Ա.ի ժամանակաշրջանէն, երբ Հայաստան, իբրեւ սատրապութիւն, մտաւ Աքեմենեաններու հսկայ Պետութեան կազմին մէջ: Նշուած սակաւ տուեալներէ մեկնելով կարելի է ենթադրել, որ Մարդերը պարսկական բանակի գործօն տարրերն էին, եւ, ըստ երեւոյթին, կը գտնուէին Հայաստան՝ 521ին, երբ հոս բռնկած ապստամբութիւնը ճնշուեցաւ հինգ ճակատամարտերէ ետք:

Կարելի է նկատել, որ 7–5 դարերուն (Ք. Ա.) Մարդերը կը յիշատակուին Իրանական սարահարթը բնակող ցեղերու շարքին եւ այդ տարածութենէն դուրս անոնք հիմնականին մէջ կը հանդիպին ռազմական արշաւանքներու ժամանակ, կամ անկէ ետք, իբրեւ Պարսիկներու դաշնակից:

Է. ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ

(Շար. – 1)

Fonds A.R.A.M

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

ԱՆԱՆՈՒՆ ԶՐՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԵՐԵՒՈՅԹԸ

Խորհրդային վարչակարգի հաստատած յատուկ երեւոյթներէն է, անկասկած, կեղծ անուններու տակ ծուարած կամ անանուն զրպարտութիւնը. ասիկա ստալինեան շրջանին քաջալերուած եւ տարածուած էր խորհրդային աշխարհէ ներս: Ցոռի բարքերը մէկ օրէն միւսը չեն անյայտանար, մանաւանդ, երբ անոնք ընթացիկ սովորութիւն կը դառնան տասնամեակներ շարունակ: Հայաստանի մէջ եւս այս երեւոյթը տարածուած ըլլալով՝ շրջանէ շրջան կը դատապարտուի պաշտօնական մարմիններու կողմէ: Այսպէս, օրինակ, Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի նախկին Ա. քարտուղարը՝ Ա. Քոչինեան, 1974 Յունուար 29ին, Երեւանի կուսակցական կազմակերպութեան 34րդ համագումարին, կը յայտարարէր, թէ «մենք պէտք է պարզ եւ որոշակի զանազանենք իսկական կուսակցական քննադատութիւնը չարամիտ բամբասանքներից, մարդկանց բարի անունը մրոտելու նպատակ հետապնդող սուտ զրպարտութիւնից»: Կ. Դեմիրճեան, իր կարգին, անցեալ տարի կը յայտարարէր Հանրապետութեան կուսակցութեան ակտիվի ժողովին, թէ «հարկաւոր է աւելի համարձակօրէն մերկացնել նաեւ ամէն տեսակի դեմագոգներին, չարամիտ անստորագիր նամակների հեղինակներին, որոնք շահադիտական նըպատակներով արատաւորում են առանձին օրգանների եւ նրանց աշխատողների, յօրինում եւ տարբեր ինստանցիաներ են ուղարկում անհիմն զրպարտանքներ՝ նըպատակ ունենալով ամբաստանել իրենց համար ոչ հաճելի անձանց»:

«Գրական Թերթ»ի մէջ (*), Լեւոն Մանուկեան «Ինչ լաւն է մաքուր, սպիտակ թուղթը» խորագիրին տակ եւ իբրեւ բարոյախօսական թեմա երկար գըրութեամբ անդրադարձած է այս տհաճ երեւոյթին: Յօդուածագիրը նախ իր պատանեկութեան օրերը յիշելով գրած է.— «Անոնիմկայ բառն էլ է իմ մէջ յոյզեր առաջացնում, վատ յոյզեր, մատնութիւն, թիկունքից հասցուած հարուած, գողունի եւ խորհրդաւոր փսփսոցներ, անքուն գիշերներ, հազար ու մի կասկածներ, նեարդների լարում, աշխատանքային եւ ընդհանրապէս տրամադրութեան անկում... Երբ փոքր էի, առիթ էի ունենում լսելու մեծերի մտահոգիչ, զայրացկոտ զրոյցները անոնիմկաների մասին»: Այնուհետեւ յօդուածագիրը մատնանշած է քանի մը պարագաներ ցոյց տալու համար, թէ սուտ ամբաստանութիւններն ու զրպարտութիւնները ինչպէս երբեմն կը հերքուին «փաստերի անհերքելի լեզուով», իսկ յաճախ ալ միտքեր կը պղտորեն:

Ի՞նչ կը պատահի, երբ անստորագիր կամ անանուն ամբաստանութիւններ կը կատարուին այս կամ այն անձին ու մարմիններուն հասցէին. «Զանազան գրասենեակներում կան «օրինապահ» շատ մարդիկ, որոնք սրտցաւ վերաբերմունք ունեն «տեղերից ստացուած ահազանգ նամակների նկատմամբ»: Անմիջապէս կազմըւում է պատկառազդու յանձնաժողով եւ ուղարկւում է փաստերը ստուգելու, ճշգելու, պարզելու, բացայայտելու եւ ի վերջոյ ապացուցելու ապացուցման կարիք չունեցող մի բան: Բարեբախտութիւն է, եթէ գործը վերջանայ մի յանձնաժողովով: Որպէս կանոն՝ երկրորդ, երրորդ յանձնաժողովները, բացի սկզբնաղբիւրները ստուգելուց, ստուգում են նաեւ նախորդ յանձնաժողովների գործունէութիւնը: Յանձնաժողովի անդամները այդ օրերին բնականաբար ազատւում են իրենց հիմնական աշխատանքից, իրենց ամէնօրեայ աշխատանքը չեն կատարում նաեւ նրանք, ովքեր ինչ-որ ձեւով առնչւում են այդ գործին: Այն ժամերը, աշխատանքային այն էներգիան, որ պէտք է ծառայեցուէին հանրօգուտ գործի համար, դժբախտաբար ծախսւում են բոլորովին այլ նպատակներով, որից հասարակութիւնը ոչ մի օգուտ չունի: Իսկ անանուն հեղինակը հեռուից հեռու, գողունի հետեւում է ստեղծուած լարուած վիճակին, երկիմաստ զրոյցներուն, զանազան փաստաթղթերի ու անձնական գործերի տանել – բերելուն ու ներքին հրճուանք, գոհունակութիւն է ապրում: Եւ ամենասարսափելին՝ ոգեւորուած առաջին յաջողութիւնից, մտմտում է նոր մեղադրանքներ, լարում է նոր որոգայթներ, վստահութիւն է զգում իր արարքի, իր գործի, իր թոյնի ազդեցութեան նըկատմամբ եւ քշտում է թեւերը յետագայ գործունէութեան համար: Ու պտըտւում է կարուսելը, յանձնաժողով, ստուգում, եզրակացութիւն: Դրանք ամիսներ են տեւում, դրանք նիւթական ու բարոյական մեծ վնասներ են պատճառում: Ի հարկէ, ի վերջոյ յաղթանակում է ճշմարտութիւնը, ամէն ինչ իր տեղն է դրւում, բայց ի՞նչ գնով...»:

Յօդուածագրին հաստատումով անանուն նամակներու հեղինակները կը հետապնդեն անձնական նպատակներ, շահեր, թէ եւ միշտ կը խօսին երկրին, հասարակութեան շահերու անունով: Օրինական ճանապարհով նրան ստորգետնեայ աւտոտնակ չի հասել, եւ նա հազարփողանի աղմուկ է բարձրացնում կեղծ շինարարութեան, երեխաների խաղահրապարակների, թոշակառուների վաստակած հանգստի խանգարման կապակցութեամբ: Իսկ եթէ յանկարծ նրան խոստանան աւտոտնակ, ապա նա միանգամից կը հասկանայ, որ ստորգետնեայ աւտոտնակներ կառուցելը հարցի ճիշդ լուծումն է, դա բխում է մեր բոլորի շահերից, երեխաները, ընդհակառակն, աւելի շատ խաղահրապարակ կ'ունենան եւ թոշակառուների հանգիստը բնաւ չի խանգարուի»:

Բարեբախտաբար, դիտել տուած է յօդուածագիրը, երթալով աւելի քիչ ուշադրութիւն կը դարձուի անանուն նամակներուն: Սակայն ասիկա պատճառ դարձած է, որ անոնց հեղինակները նոր ձեւեր գտնեն եւ նոր միջոցներու դիմեն, այնպէս ընեն, որ «ստորագրութիւն ե՛ւ լինի, ե՛ւ չլինի, ըստ էութեան անանուն լինի, ըստ ձեւի հասցէով, ստորագրութեամբ: Եւ յօրինում են փողոցների անուններ, բնակարանների համարներ, ազգանուններ, որոնք չկան, գոյութիւն չունեն իրականում»: Զրպարտութիւններ կը կատարուին նաեւ հեռախօսով՝ «հեռուստատեսային ուղղակի հաղորդումը համերգասրահից նոյնպէս ուշադրութեան է արժանանում. ձեր կողքին պատահաբար կին է նստած, եւ մինչեւ տուն կը վերադառնաք, արդէն հեռախօսազանգ է եղել. «Դուք դիտո՞ւմ էք հեռուստատեսային հաղորդումը: Ափսոս: Միացրէք եւ կը հիանաք ձեր հաւատարիմ ամուսնով»: Ի դէպ, ինչքան ջրեր են պղտորում անանուն հեռախօսազանգերը, ինչքան մեծ ու փոքր վէճեր առաջացնում...»:

Առաւել ցաւալին այն է, դիտել տուած է յօդուածագիրը, որ շատ անանուն նամակներ «գրւում են աշակերտական ձեռագրերով՝ կոնսպիրացիայի նպատակով, որպէսզի իսկական հեղինակը մնայ ստուերում, գաղտնի, չբացայայտուի: Վտանգաւոր հետեւանքը ակնյայտ է. երեխաները կամայ թէ ակամայ մասնակից են դառնում մեծերի մերժելի ու վատ արարքներին, անցնում են զրպարտութեան առաջին փորձնական դասերը, եւ պէտք չէ զարմանալ ու պատահական համարել, որ դպրոցի դիրեկտորը կամ դասղեկը ստանում են երկտող հետեւեալ բովանդակութեամբ. «9րդ Ա. դասարանի աշակերտուհի Գայեանէ Սիմոնեանը իր նկարը անթոյլատրելի մակագրութեամբ տուել է 10րդ Բ.ի Գագիկ Մարգարեանին: Նրանք վատ օրինակ են հանդիսանում մեզ համար»: Ծանօթ ոճ է: Ճիշդ ոճ է: Ճիշդ է՝ պարզունակ է, տառապած կերպարանք չկայ, բայց ծիլերից արդէն զգացւում է, որ մոլախոտի սերմը պարարտ հող է գտել եւ նպաստաւոր պայմանների դէպքում, կ'աճի, կ'ամրապնդուի, վարակ սփռելով շուրջը»:

Լ. Մանուկեանի կարծիքով պէտք է խստիւ գործադրել Հանրապետութեան քրէական օրէնքներուն թիւ 131 յօդուածը, որուն համաձայն «զրպարտութիւնը՝ այսինքն ուրիշին նշաւակող ակնյայտ սուտ յերիւրանքներ տարածելը պատժըւում է ազատազրկմամբ...»:

ՔԱՂՀԱՆ

(*) Յունիս 4:

ՆՈՐ ԲԱՌԱՐԱՆՆԵՐ

o

Այս տարի Հայաստանի հրատարակչական տուները ծրագրած են տպել ընդհանուր – բացատրական եւ ստուգաբանական եօթը տեսակ բառարաններ:

Մօտ ատենէն Երեւանի Համալսարանի հրատարակչութիւնը կ'աւարտէ տպագրութիւնը « Գերմաներէն – Հայերէն » բառարանի, զոր կազմած են Գր. Անդրէասեան եւ Ա. Տիրացեան: Բառարանը բաղկացած է գերմաներէն 40 հազար արմատ բառէ: Բառերու ցանկին մէջ արտացոլուած են քերականական բնութագրման անհրաժեշտ տուեալները: Իբրեւ յաւելուած բառարանին միացուած են գերմաներէնի հնչիւնաբանութեան վերաբերեալ համառօտ տեղեկութիւններ: Նոյն հրատարակչութիւնը կը պատրաստէ նաեւ տպագրութիւնը Հրաչեայ Աճառեանի 4 հատորնոց «Հայերէն արմատական բառարան»ի 3րդ հատորի, ինչպէս նաեւ հեղինակներու խումբի մը կողմէ կազմուած «Հայոց լեզուի յանգաբառարան»ի, որ կը պարունակէ 42 հազար բառ:

Բացատրական բառարանը կ'արտացոլացնէ արդի գրական լեզուի կանոններն ու օրէնքները, կը բացայայտէ բառի, կայուն դարձուածքներու եւ հանրամատչելի գիտական եւ թեքնիք բառերու իմաստը, կը սահմանէ արմատ բառերու քերականական բնութագրութիւնը, անոնց արտայայտութեան եւ ոճի առանձնայատկութիւնը, տարածումը եւ գործածութիւնը: Այս տեսակի բառարաններէն՝ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի հրատարակութիւնը լոյս կ'ընծայէ « Ժամանակակից Հայոց լեզուի բացատրական բառան »ի 4րդ հատորը, որ կարելի ամբողջականութեամբ կ'ընդգրկէ արեւելահայ եւ արեւմտահայ գրական լեզուներու 30 հազար արմատ բառ:

Այս տարի լոյս կը տեսնեն նաեւ մասնագիտական բառարաններ, ինչպէս Գէորգ Խաչատրեանի կազմած «Ռուս–Հայերէն լեռնատեխնիկական բառարան»ը (5.000 բառ), հեղինակներու խումբի մը կազմած « Ռուս – Հայերէն Ֆիզիոլոգիական տերմինների բառարան »ը (15 հազար բառ), Կ. Զերքէզեանի « Ֆիզիկական աշխարհագրութեան տեղեկատու – բառարան »ը (20 հազար բառ) եւայլն:

ՄԻՔ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆՑ

Կարդացէք
«ՅԱՌԱՋ»ը
տարածեցէք

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (125)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

ՍԷՐ ԵՒ ՍԱՐՍԱՓ

Ալթիէրի բանակը եւ սպաները ունէր իր հրամանին տակ, իսկ Պեմպօ եկեղեցիին միջոցաւ քահանաները եւ անոնց միջոցաւ ալ զինուորները:

Այժմ տեսնենք թէ ի՞նչ էր Ֆոսքարի դուքսին փառասիրական տենչանքը:

ԴՈՒՔՍԸ

Պալատին ընդարձակ եւ բազմամարդ սրահներէն անցած միջոցին Արաթիմոս նշմարելով որ ամէն ոք յարգանքով կը խոնարհէր Պեմպոյի առջեւ, ինքնիրեն այսպէս մտածեց.

— Վայ սրիկայ, մեր ուսընկերը իր դիրքը շտկեր է: Ատենին երկուքս մէկ Ֆլորանսի գինետուներուն մէջ սոխ հաց կ'ուտէինք. ես ատանկ մնացի, ինքը մարդ եղաւ մէջտեղ ելաւ: Կ'երեւի թէ մեր Պեմպօն դիւրին ճամբան գտեր է: Խերը անիծածս, ինչո՞ւ համար ես ալ վարդապետ չեղայ...: Էհ, ատ ալ հոգ ընելիք բա՞ն է, ինչ տարբերութիւն որ ունի խխունջը խղրդէն (սիմիւքլի պէօճէք), նոյն տարբերութիւնը ունի վարդապետը բանաստեղծէն:

Ինչպէս որ տեսանք, Արաթիմոս իր վըրայ խօսած ատենը, ինքզինքը բնաւ գովելու եւ մեծամոլութիւն ցոյց տալու հակամէտ չէր:

Ծիրանաւորը փոքր սենեակ մը մտաւ ուր թիկնապահ զինուորներ պահակ կեցած էին, ուրկէ անցաւ ներքնախուց մը ուր դրագիրներ իրենց սեղաններուն առջեւ ծռած գիր կը գրէին կամ հաշիւ կը բռնէին:

Պատրիարքը այս վերջիններուն մտերմական բարեւ մը տուաւ:

Յետոյ պատուհանին քովի թիկնաթոռներէն մէկուն մէջ տեղաւորուելով հրաւիրեց Փեթրոս Արաթիմոսը որ ինքն ալ տեղ մը գրաւէ:

— Քիչ մը վերջը դուքսը մեզ պիտի ընդունի, խօսք առաւ Պեմպօ ցած ձայնով մը: Մինչեւ ներս կանչուելնիս քիչ մը խօսինք:

— Ի՞նչ բանի վրայ պիտի խօսինք:

— Քեզի հարցում մը պիտի ընեմ, ծանօթներէդ մէկուն մասին հարցում մը:

— Ըսէ:

— Աստուածդ սիրես, սա Ֆլորանսցին ո՞վ է:

— Ո՞ր Ֆլորանսցին:

— Այն որ ոտանաւոր մը պատրաստած էր եւ ուզեց քու առջեւդ արտասանել:

— Քարտուղարս ըլլալ ուզող փառասէր երիտասա՞րդը:

— Այո:

— Լմնցաւ, լմնցաւ, քովս առի զինքը, քարտուղարս եղած է եւ շատ ալ աղուոր ոտանաւորներ կը գրէ: Ի՞նչ, այդքան կը հետաքրքրուի՞ս իրմով որ զինքը կը հարցնես:

— Այո, եւ շատ:

— Ուրեմն զինքը առաջ քշեմ քիչ մը: Ի՞նչ, ազգակա՞նդ է:

— Ոչ, ազգականս չըլլալուն համար է որ պիտի հարցնէի քեզի թէ այդ երիտասարդը ո՞վ է:

— Քանի որ իրեն բարիք կը կամիս, դուն ինք աղէկ պիտի ճանչնաս զինքը: Ես զինքը չէի ճանչնար, եթէ Մեծ Սաղայէլէն յանձնարարական նամակ մը բերած չըլլար, բնաւ քովս առնելու նպատակ չունէի:

— Մեծ Սաղայէլը ո՞վ է:

— Ժան Մեդիչիսը... չե՞ս գիտեր... իր անվախութեան եւ լաւ պատերազմող մը ըլլալուն համար Մեծ Սաղայէլ կոչած են զինքը:

— Զարմանալի բան...: Ըսել է իրա՞ւ չես ճանչնար քարտուղարդ եղող մարդը, շարունակեց Պեմպօ ուղղակի իր խօսակիցին աչքերուն մէջ նայելով:

Արաթիմոս գլուխը ցնցելով գոհացաւ. ան Պեմպոյի հետ կարելի եղածին չափ քիչ կը խօսէր եւ հակիրճ բառերով միայն կը պատասխանէր անոր հարցումներուն: Երբ խնդիրը իր շահերուն շուրջ դառնար, երկար բարակ կը խօսէր, իսկ եթէ խօսակցութեան նիւթը զինքը չհետաքրքրող խնդրի մը շուրջ դառնար, լակոնական պատասխաններ կուտար միայն:

— Բայց եւ այնպէս, պէտք է հասկընաս անոր ով ըլլալը, շարունակեց Պեմպօ: Հասկնալու ես թէ ո՞վ է, ո՞ւրկէ կուգայ, եւ ինչո՞ւ եկած է հոս:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

Այրի Տիկին Յովհ. Գարակէօզեան, Տէր եւ Տիկին Թադէոս Գարակէօզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գարակէօզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կղեմէս Գարակէօզեան եւ զաւակները եւ բոլոր ընտանեկան պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր եւ ազգականին՝

ՅՈՎՀ. ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 29ին, 73 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի, Յուլիս 5, ժամը 11ին, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՓՈՍ – ՍԻԽՌ – ՄԷՌ

Տէր եւ Տիկին Ժերար Մարգարեան, Տոքթ. Մարք Տապաղ, տիկինը՝ (ծընեալ Մարգարեան) եւ զաւակները, Պ. Ռոժէ Մարգարեան, այրի Տիկին Ժորժ Յակոբեան, Օր. Օր. Ռեժին, Քաթրին, Հելէն Յակոբեան, Փաթրիք Յակոբեան, այրի Տիկին Քալիքսթ Հանրի ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները եւ խնամի-ները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ-մօր, նանիին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ
(ծնեալ Մարի Ներսէսեան)

մահը, որ պատահեցաւ Փոս, Յունիս 24-ին, 80 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ մէջ, Յունիս 26ին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Մարսէյլի Սէն-Փիէր գերեզմանատան իրենց ընտանեկան դամբարանը:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ

Լիբանանահայ երիտասարդ համալսարանաւարտ օրիորդներ որեւէ աշխատանք կը փնտռեն, գրասենեակի, հաշուապահութեան կամ փոքրիկ երախաներով զբաղելու (հայերէն նօսեցնել եւայլն):

Դիմել՝
AVEDISSIAN
9, Ave. Aristide Briand
92160 Antony
Tél. : 666-45-90

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի կայանին Յուլիսին արձանագրութիւնը վերջացած ըլլալով, կը շարունակուի Օգոստոսի արձանագրութիւնը:

Mme Frangulian
32, Rue de la République
Tél. : 91-24-98

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ԿՈՉ

Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբս ձեռնարկած է ընդհանուր նորոգութեան եւ բարեզարդման աշխատանքներու, աւելի գրաւիչ կեդրոնի մը վերածելու համար մեր Տունը:

Բազմաթիւ միութիւններու ներկայութիւնը շէնքէն ներս, պարախումբի եւ երգչախումբի փորձերուն համար անհրաժեշտ սարքաւորումով սրահներու կարիքը, գրադարանի վերակազմութիւնը եւ դասախօսութեանց սրահի մը կահաւորումը կը պահանջեն կարեւոր գումարներ:

Յանձնախումբս կոչ կ'ընէ բոլորին որպէսզի բերեն իրենց լիառատ օժանդակութիւնը Հայ Մշակոյթի Տան, գիտակցելով անոր կարեւոր դերին՝ մեր գաղութէն ներս:

Տունը կը պատկանի բոլորին. անոր ծաղկումը բարիք միայն կրնայ ըլլալ բոլորին:

Ի դիմաց Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբի

Նախագահ ԱՐԱ ՊԻՊԷՐԵԱՆ
Գանձապահ ԱԶԱՏ ԽԱԶԻԿԵԱՆ

Յ. Գ. Կը խնդրուի նուէրները կատարել հետեւեալ հասցէին.—

Maison de la Culture Arménienne
17, rue Bleue — 75009 PARIS
CCP 5460.11 Paris
ou chèque bancaire établi à l'ordre de la Maison de la Culture Arménienne

Արտասահմանի հայ թերթերէն կը խընդրուի արտատպել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայ Կարմիր Խաչի տարեկան պարահանդէսին առիթով օգափոխութեան կայանը արդիականացնելու նպատակին կը նուիրեն.— Տէր եւ Տիկ. Գ. Պալըրճեան 1000 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Ճէզվէճեան 500, Պր. Գ. Տէյիրմէնճեան, Պ. Է. Պետիկեան 300ական, Ա. Փանոսեան 225, Կ. Գազազեան 200, Տէր եւ Տիկ. Վ. Մոստիչեան, Օր. Պէկլարեան, Գագա-Սփոր Հաստատութիւն, Տէր եւ Տիկ. Ա. Տապաղեան, Գ. Ճիէրճեան, Տէր եւ Տիկ. Հ. Մոմճեան, Մարգարեան – Իզմիրլեան ընտանիք, Տիկ. Շաքէ Գործունեան, Գ. Էսսեան, Ճունկուրտայեան ընտանիք, Տիկին Ա. Նորա, Պ. Ա. Մալաճեան, Քէբէճեան – Եղիսեան ընտանիք 100ական, Մ. Եփրեմեան 125, Տէր եւ Տիկ. Թէնէքէճեան, Պր. Պասմաճեան, Տէր եւ Տիկ. Ավանէզեան, Տէր եւ Տիկ. Գալուստեան, Պր. Տոտոզեան, Տէր եւ Տիկ. Կարապետեան, Գ. Տէտէեան, Տէր եւ Տիկ. Հարենց, Ն. Ֆրէնկեան, Աղապէյեան եղբայրներ, Վ. Քէօքճեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Բազումեան, Ս. Ամիրխանեան, Տիկ. Ի. Մաթոսեան, Պ. Ա. Սիրունեան, Տիկ. Գոլան, Տէր եւ Տիկ. Սինանեան 50ական, Տիկ. Պարսամեան եւ Պր. Հ. Փափազեան 30ական, Տիկ. Ա. Սարգիսեան, Պր. Ժ. Թորոսեան, Տիկ. Ժ. Ֆուժըրուզ, Պր. Աստուրեան, Պր. Տակաւեան, Պր. Էսսեան 25ական:

Իրենց այցելութեան առթիւ, օգափոխութեան կայանին կը նուիրեն.— Տէր եւ Տիկ. Վ. Մոստիչեան 200, Տէր եւ Տիկ. Հ. Պահատուրեան 300 Ֆր.:

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ԵՆԹԱՑԱՆԿԵՐ

Ստորեւ իսի լէ Մուլինոյի ցանկին մանրամասնութիւնները: Գումարը՝ 19.560 յայտարարուած էր ընդհ. է. ցանկին մէջ (Յառաջ, Մարտ 4, Ա. էջ):

Քեհեաեան, Հեքիմեան Ազատ, Շահինեան – Մալեան, Պարաթեան – Պալեան, Ֆասխօ – Մարկօ, Ֆինալի – Էքիզեան ընկերութիւն, Շահինեան Ալպեր, Ասլանեան Զատօ 1000ական, Ալեքսանեան ընտանիք 700, Ալեքսանեան Գ. Փափազեան Ժան, Տ. Գարակէօզեան, Մարտիրոս Գարագըլեան, Գասպեան Միքայէլ, Քոճապէկեան Յովհաննէս, Միսաքեան Միսաք, Քահվէճեան Վրէժ, Նաթոսեան Զարեհ, Խաչիկեան ընտանիք, Ղուկասեան ընտանիք, Տէր-Թովմայեան Նուարդ 500ական: Տէրտէրեան Թադէոս, Ատանալեան Շուշանիկ, Սանոսեան Անահիտ 300ական, Տալատեան Ն., Տօնիկեան Ժընըվիէվ 250ական, Վարդուկեան Սարգիս, Նալպանտեան Ժան, Փօլատեան, Ժամկոչեան Խաչիկ 200ական, Ազատեան Սարգիս, Տոնօ, Կիւրիւնեան Գրիգոր, Թօփալեան Կարապետ, Մկրտիչեան Արթիւր, Օհանեան Օհան, Տաւուտեան, Ազատեան Յակոբ, Պօղոսեան Փասքալ, Փեհլիվանեան Տօնիկ, Քէչիչեան Նահապետ, Սրապեան Աւետիս, Փանոսեան Սահակ, Եսայեան Փիլիպոս, Էքիզեան Տիրուհի, Շահինեան Էլիզա, Ղուկասեան Ազնիւ, Պետոյեան Տիրուհի, 100ական ֆրանք, Գասպարեան Թորոս, Գառնիկ Էսեւ, Գալիքեան Թորոս, Անդրանիկեան Կարապետ, Էմիրզէեան Զատիկ, Արթինեան Մանուկ, Նիկողոսեան, Սարգիսեան Ալպէրթ, Գասպարեան Ժան – Փօլ, Քանարեան Արամ, Արթինեան Աչուն, Գալայճեան Մելքոն, Կամկամեան Մ., Շամուլեան Յարութիւն 50ական Սարգիսեան Յակոբ, Մեսերլեան Պերճ, Գարադըզեան Եդուարդ 30ական, Աշնամեան Կիւլպէնկ, Պաստրմաճեան, Միւճերեան 20ական, Աշնամեան Տիգրան 10:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բազմաթիւ խնդրանքներու գոհացում տալու համար, Աղքատախնամի Հանգստեան Տուներու Յանձնախումբը կը հաղորդէ որ յառաջիկայ արձակուրդներուն կրնայ ընդունիլ քանի մը առողջ տարեցներ իր զանազան տուներուն մէջ (Մոնմորանսի, Անտիյի, Սէն-Ռաֆայէլ):

Տարեց հայրենակիցները պիտի ընդունուին լաւագոյն պայմաններու մէջ:

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, շուտով դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը, 77 Ռիւ Լաֆայէթ, Փարիզ 75009,

Հեռ. 878-02-99

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է եկեղեցւոյ պայծառութեան համար հետեւեալ նուէրները.—

Արաքսի Նիքոթեանի (ծն. Եազըճեան) մահուան քառասունքի հոգեհանգիստին, Օր. Մ. Եազըճեան, Մ. Ե. Տիկն. Միութեան 100 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Յ. Պաժան խորանի համար գեղեցիկ եւ արժէքաւոր ծածկոց մը: Բարունակ Սիմիթեանի մահուան քառասունքի հոգեհանգիստին առթիւ, Պր. Ժ. Գազանճեան 5 տոլար, Տէր եւ Տիկին Ե. Տօրումեան 30 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ա. Մօրուքեան 20: Այրի Տիկ. Զարուհի Սիմիթեան իր զաւակի յիշատակին, եկեղեցւոյ կը նուիրէ մարգարիտներով հիւսուած ու թանկարժէք քարերով զարդարուած պատարագիչի գօտի մը: Կարպիս Բիրեանի թաղման առթիւ, Տիկին Լորիս Կարապետեան 50, եւ 50 դպրոցին: Տէր եւ Տիկին Շ. Կուրտիկեան, Մարգարեան ընտանիք, Պր. Ա. Կապոյեան 100ական: Տէր եւ Տիկին Ա. Պապայեան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Մելեան, Տէր եւ Տիկին Սանտալեան, Տէր եւ Տիկին Թ. Մայտօզեան, Տէր եւ Տիկին Գառնիկեան, Տէր եւ Տիկին Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Արութեան, Տէր եւ Տիկին Զ. Աղզարեան, Տէր եւ Տիկին Տէմիրճեան, Պր. Լ. Մալխաս, Պր. Գ. Նաճարեան, Պր. Գ. Գալայճեան, ատամնաբոյժ Դաւիթեան ընտանիք 50ական: Տէր եւ Տիկ. Վ. Մկրտիչեան 25, Տէր եւ Տիկին Տ. Մուշեղեան 30, Պր. Աբիկեան, Պր. Զովիկեան, Օր. Զէքէմեան 20ական, Պր. Թաքթաքեան 10: Տիկին Պաղտասար Տէրտէրեանի թաղման առթիւ Պապայիկեան ընտանիք 100 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Մանուկեան 30, Ն. Նաճարեան 20: Նշան Զուքասըզեանի հոգեհանգիստին՝ այրի Տիկին Վ. Զուքասըզեան եկեղեցւոյ Տիկն. Միութեան 50: Արամ Փափազեանի մահուան քառասունքի հոգեհանգիստին՝ Տիկիններ Զ. Մանուէլեան, Ա. Համբարձումեան 50ական, Տիկին Ն. Վարդերեսեան 20: Հմայեակ Զայիրեանի թաղման առթիւ Քաֆէճեան ընտանիք 30, Բ. Մկրտիչեան 20, Օ. Մոմճեան եւ Ագնաւուրեան 10ական: Կարապետ Սիմիթեանի թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկին Ա. Ջրբաշեան 100, Պր. Ժ. Գազանճեան 10 տոլար, Պ. Պ. Ն. եւ Ա. Մարզուվանեան, Ս. Թէպէճեան 50ական, Տէր եւ Տիկին Խ. Պալոյեան 30, Տէր եւ Տիկին Տ. Մուշեղեան 20: Կատար Մարաշլեանի մահուան քառասունքի հոգեհանգիստին Տէր եւ Տիկին Ն. Մարաշլեան 100: Գէորգ Փալամուտեանի հոգեհանգիստին այրի Տիկին Բ. Փալամուտեան 100 Ֆր.:

Pélerinage Exceptionnel
SAINTE ETCHMIADZINE
Bénédiction "Sourp Muron"

Festivités pour le 20ème Anniversaire de l'intronisation de Sa Sainteté le Catholicos de tous les Arméniens
DU 22 SEPTEMBRE AU 6 OCTOBRE

Renseignements et inscriptions dès maintenant auprès de :

A PARIS
mondotours
2, Rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 073-32-64 266-50-12 073-30-64

AU SECRETARIAT DE L'EGLISE ARMENIENNE, 15 Rue Jean-Goujon, 75008 PARIS — Tél. : 359-67-03

A LYON
Varoujan Sarkissian
sevan voyages
50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

A MARSEILLE
CONCORDE VOYAGES
11, Ave. de Mazargues
13008 Marseille
Tél. : 53-53-61

PRADO VOYAGES
353, Ave. du Prado
13008 Marseille
Tél. : 76-21-80

Licence Voyages : A. 721.

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU

Parking: 3, avenue Jean-Jaurès tél. 928 00 98 - 928 03 88

Fonds A.R.A.M

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒԼԻՍ
4
DIMANCHE
4 JUILLET
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.629 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.629

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ

(1776 Յուլիս 4 — 1976 Յուլիս 4)

— Օ —

Ա.

Ընդհանուր ազգաց պատմութեան մէջ յաւէտ յիշատակելի դարձակէտ մը կը կազմէ ԺԵ. դարը, երբ վերջ կը գտնէր Միջին Դարը իր խաւարամտութեամբ եւ քաղաքակրթութեան, լուսաւորութեան ու մշակոյթի նոր շրջան մը կը բացուէր մարդկութեան առջեւ:

1440ին Եոհաննէս Կիւթէնպէրկ կը հնարէր տպագրութեան շարժական տառերը, մեծապէս սատարելով հետզհետէ գրականութեան ու գիտութեան տարածման ի սփիւռս աշխարհի: 1453ին Սուլթան Մէհմէտ Բ. Ֆաթիհ կը գրաւէր Կոստանդնուպոլիսը, անփառունակ մահուան դատապարտելով բիւզանդական կայսրութիւնը, որ իր փառքի օրերէն մերկացած՝ անկման շրջան մը կը բոլորէր այդ օրերուն:

Միջին դարը աւելի ծանր հարուած մը պիտի ստանար 1492ին, երբ Քրիստափոր Քոլոմպոս պիտի գտնէր Ամերիկան, նոր, անսահման տարածութիւններ դնելով Եւրոպացիներու տրամադրութեան տակ, աքաղօրէն անհուն հարստութիւններ դիզելու փայլուն ու հրապուրիչ հեռանկարը շլացնելով անոնց ընչաքաղց աչքերուն:

Շատ չանցած արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներէն ամէն դասակարգի մարդիկ պիտի սկսէին արշաւել դէպի Նոր Աշխարհ, որ հիւսիսային բեւեռէն մինչեւ հարաւայինը 18.000 քիլոմեթր տարածութիւն ունէր՝ սեղմուած Ատլանտեան եւ Խաղաղական ովկիանոսներու միջեւ:

Ֆրանսացիներ ու Սպանացիներ ԺԶ. դարէն սկսեալ գաղութներ կը հաստատէին Միացեալ Նահանգներու արեւելեան ափերուն վրայ: Անգլիացիները ԺԷ. դարու սկիզբէն՝ 1607էն սկսեալ միայն, սակայն հետզհետէ աւելի մեծ թիւով գաղթեցին Ամերիկա:

Ֆրանսացիները նախընտրեցին հաստատուիլ Ամերիկայի հիւսիսակողմը՝ Քանատա, Լուիզիանա: Անգլիացիք գաղթավայրեր կազմեցին Նիւ Ինկլէնտ, Մեսեչուսէցի նահանգը, աստիճանաբար տարածուելով դէպի արեւմուտք:

Հոլանտացիներ տեղաւորուեցան Մանհաթթանի շրջանը, որուն նաւահանգիստը մկրտեցին « Նիւ Ամստէրդամ » անունով (Ներկայիս Նիւ Եորք):

Անգլիացիները հետզհետէ գերակշիռ դեր գրաւեցին Նոր Աշխարհին մէջ: 1733ին իրենց տիրապետութեան ենթակայ էին 13 նահանգներ (գաղութներ), որոնք էին Վըրճինիա, Մեսեչուսէց, Նիւ Հէմշայր, Մէյրիլէնտ, Քընէքթիքըթ, Ռոտ Այլէնտ, Հիւսիսային եւ Հարաւային Քէրոլայն, Նիւ Եորք, Նիւ Ճըրսի, Տըլաուար, Փէնսիլվանիա եւ Ճորճիա: Անգլիական այս գաղութները յաղթական կռիւներ մղեցին Ֆրանսացիներուն դէմ, որոնց ձեռքէն առին Քանատան 1763ի Փարիզի դաշնագրով:

Եանքիներու երկիրը հետզհետէ պիտի զարգանար ու բարգաւաճէր: Եւրոպայի մէջ ցեղային կամ կրօնական հալածանքի ենթակայ մարդիկ ու աղանդաւորներ ապաստան պիտի գտնէին Ամերիկայի կոյս հողին վրայ, ուր կը յուսային ապրիլ ազատ: Շնորհիւ երկրի բարեխառն

կլիմային ու արգաւանդ հողին, ակուորները հնարաւորութիւն ունէին դիւրաւ ապրուստ ճարելու:

Անգլիացիք տէր դարձան 13 կարեւոր նահանգներու, ուզեցին իբրեւ մենատէր կառավարել իրենց հպատակները, խիստ պայմաններ պարտադրելով անոնց: 1774ին Ֆիլատելֆիոյ մէջ գումարուեցաւ յիշեալ գաղութներու ընդհանուր խորհրդաժողովը, ուր որոշուեցաւ ապստամբութեան դրօշ պարզել Անգլիացիներուն դէմ:

1775ին սկսաւ Անկախութեան Պատերազմը, որ պիտի տեւէր ութ տարի, մինչեւ 1783: Ապստամբներուն օգնեցին Ֆրանսացիները՝ առաջնորդութեամբ Լաֆայէթի եւ Ռոշանպոյի նման ականաւոր զինուորականներու:

Առանց սպասելու պատերազմի վախճանին, ապստամբները՝ գլխաւորութեամբ զօրավար Ճորճ Ուաշինկթընի՝ 1776 Յուլիս 4ին հռչակեցին Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու անկախութիւնը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՒԵԼՈՐԴ ՀՐԱԴԱԴԱՐ ՄԸՆ ԱԼ ՈՐՈՇՈՒԵՑԱՒ

— Օ —

ԿՌՈՒԻՆԵՐԸ ՍԱՍՏԻԿ ԵՆ ԵՒ ՎԱՅՐԱԳ

— Օ —

ԶԱԱԹԱՐ ԻՆԿԱ՞Ծ Է

— Օ —

Քրիստոնեայ աջը կը յայտարարէ թէ Թէլ Զաաթարի պաղեստինեան կայանը, որ ճակատագրական իմաստ առած էր 11 օրուան կռիւներու ընթացքին, ինկած է եւ Շամունի մարդիկը տէրն են կայանին: Ձախ – լիբանանեան եւ պաղեստինեան ղեկավարութիւնները սակայն կը հերքեն եւ կը պնդեն որ իրենց միացեալ ուժերու ամրապնդումը եւ իրենց ձախ զինակիցները դէմ դրած են քրիստոնեայ յարձակման եւ կրցած են Մոնթէ Վերտէ քրիստոնեայ գիւղը մտնել: Ձախ հակակշռի տակ եղող ձայնասփիւռի կայան մը արձագանգ կը հանդիսանայ Ֆարուք Խատումէի (Պաղեստինեան Ազատագրական Կազմակերպութեան քաղաքական ճիւղի պարագլուխ) մէկ յայտարարութեան՝ եթէ Թէլ Զաաթար իյնայ հրադադարի որեւէ կարելիութիւն կը կորսուի: Հակառակ սոր, Դամասկոսի մէջ, Արաբական Լիկայի քարտուղարը Մահմուտ Ռիատ յայտարարած է թէ քրիստոնեաները եւ մահմետականները համաձայնած են նոր հրադադարի մը շուրջ (այլեւս ոչ ոք թիւը գիտէ): Այս հրադադարը պիտի գործադրուէր Ուրբաթ ժամը 21էն, բայց Շաբաթ առտու հասած լուրերը կը հաստատէին թէ կռիւները չեն դադրած:

Ամէն պարագայի մէջ, եթէ նոյնիսկ Զաաթար ինկած է, Ճումպլաթի ընկերները արդէն իսկ փոխ-վրէժի դաշտը կը փնտռեն: Եւ քրիստոնեայ գիւղերը չեն որ կը պակսին, թէեւ պէտք է արդար ըլլալ եւ չանտեսել որ լիբանանեան այս խելագարութեան ընթացքին քրիստոնեան շատ

աւելի վայրագութիւն ցոյց տուած է քան մահմետականը, ինչ որ կը փաստէ, եթէ անհրաժեշտ էր, որ քրիստոնէութիւնը չէ կրցած քաղաքակրթել մարդը, որ վայրենի գազան մը կը մնայ, երբ մանաւանդ կը յանձնուի իր կենդանական բնազդին:

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 24-26)

ԵՐԵՒԱՆ « ՀԻԴՐՈՀԱՂՈՐԴԱԿ » ԳՈՐԾԱՏՈՒՆԷՆ ՆԵՐՍ

Երեւանի « Հիդրոհաղորդակ » գործատունը, Խորհ. Միութեան մէջ, բարձր ճնշումի ջուրի փականներ եւ ջրհաններ արտադրող մ իակ ձեռնարկութիւնն է: Գործատան արտադրութիւնը արդիւնաբերութեան մէջ լայն կիրառութիւն ունի եւ տարուէ տարի կ'ընդլայնի: Հետզհետէ կ'աւելնայ արտադրութիւնը ապսպրողներու թիւը: Այդ պահանջին գոհացում տալու նպատակով ծրագրուած է գործատան մէջ կառուցանել նոր բաժիններ: Ջրհանները արդիականացնելու առընթեր ձեռնարկութեան մասնագէտները ձեռնարկած են ջուրի փականներու չիութեան նոր կառուցման մը:

ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԹՈՒՐՔ ՆՈՐ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐԸ

— Օ —

Պոլսոյ թերթերը կը հաղորդեն թէ ատենէ մը ի վեր տարակարծութիւններ կային կառավարութեան զանազան հատուածներու միջեւ Վիէննայի եւ Փարիզի դեսպաններու նշանակումին առթիւ: Այդ տարակարծութիւնները հարթուած ըլլալով Թուրք կառավարութիւնը որոշած է Փարիզի դեսպան կարգել ՕԹԱՆի մնայուն պատուիրակ՝ Օրհան Էրալփը եւ Վիէննայի՝ Զօր. Նաճիտ Էօզկիւր, որ Ազգ. Ապահովութեան Խորհուրդի նախկին ընդհ. քարտուղարն էր:

Բանի մը տողով

ԷՌ-ՖՐԱՆՍ 350 միլիոնի բաց մը ունեցած է 1975ին, թէեւ երթեւեկը աւելցած է եւ ընդհանուր գործառնութիւնն ալ 14,3 յաւելում կրած: Քարիւղի գինը դեր ունի բայց նաեւ Օրլիի եւ Ռուասիի միջեւ երթեւեկին բաժանումը, նաեւ մրցակցութեան ճնշումը Քարավէլներու եւ կարգ մը Պոյինկ 707երու միջեւ: ԷռՊիւսն ալ շատ սուղի կը նստի: Քոնկորտին հարցն ալ 1976ի պիւտճէին վրայ պիտի կշռէ:

ՊՈՒԷՆՈՍ – ԱՅՐԷՍԻ մէջ աննախընթաց եղեռնափորձ մը կատարուած է ոստիկանութեան մէկ կեդրոնին դէմ: 18 ոստիկան մեռած է եւ 66 ուրիշներ ալ վիրաւորուած:

ՍՈՒՏԱՆԻ մէջ պետական հարուած մը վիժած է Ուրբաթ օր: 1969էն ի վեր 14րդ հարուածն է: Նախագահը նոր կը վերադառնար Փարիզէն:

ՄՈՆՏ որ ցարդ 1,30 էր, Յուլիս 6էն 1,40 պիտի արժէ, բայց բաժանորդագրութիւնը անփոփոխ կը պահուի մինչեւ Հոկտ. 1:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՓԱՐԻԶ Է

— Օ —

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ուրախութեամբ կը հաղորդենք Փարիզի եւ շրջակայից մեր ժողովուրդին, թէ հրաւէրովը Եւրոպայի Հայոց Հայրապետական Պատուիրակ Բարձրաշնորհ Տ. Սերովբէ Արք. Մանուկեանի, ոչ պաշտօնական այցելութեամբ մեր մէջ կը գտնուի Նորին Ս. Օծութիւն

Տ. Տ. ՎԱԶԳԷՆ Ա.
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

1976 Յուլիս 11ին, Կիրակի օր, Նորին Սուրբ Օծութիւնը ներկայ կ'ըլլայ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Մայր եկեղեցին եւ պատարագի ընթացքին կուտայ հայրապետական իր պատգամն ու օրհնութիւնը մեր հաւատացեալ ժողովուրդին:

Նոյն օրը, պատարագը կը մատուցանէ Հայրապետին ուղեկցող՝ Վրաստանի Հայոց Առաջնորդ՝ Գերաշնորհ Տ. ԳԷՈՐԳ ԵՊՍ. ՍԷՐԱՅՏԱՐԵԱՆ:

ԴԻՒԱՆ
ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

"Ամբողջ ճշմարտութիւնը" Մոնթէ-Գարլօ եւ Հայկ. ցեղասպանութիւնը

— Օ —

Ուրբաթ կէսօրէ ետք, Մոնթէ-Գարլոյի ձայնասփիւռը «Ամբողջ ճշմարտութիւնը» մկրտուած իր յայտագրին մէջ, զոր երագործած է Ժան – Փիէր Էնպորիս, երկարօրէն եւ հաւատարիմ համարձակութեամբ ծանրացաւ հայկ. ջարդերու վրայ, լաւագոյնս ընելով անոնց պատմականը Սուլթան Համիտէն մինչեւ Իթթիհատական ու Մարսէյլի յուշարձան: Բառերը չծամծմելով, Լօրան լը Շաթըլիէ ներկայացուց մերկ ճշմարտութիւնը, ձաղկելով պատասխանատուները եւ դատապարտելով մեծերու անտարբերութիւնը:

«Յառաջ» անմիջապէս յարաբերութեան մէջ մտաւ Մոնթէ – Գարլոյի ձայնասփիւռին հետ, ապահովելու համար բնագրին մէկ պատճէնը, որպէսզի զայն հրատարակէ թերթին մէջ: Կը յուսանք որ գոհացում կը տրուի, ի մօտոյ, մեր խնդրանքին:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

— Օ —

Ուրբաթ կէսօրէ ետք Փարիզի, Մարսէյլի եւ Լիոնի խումբերը ողջ – առողջ հասած են Պելֆոնթէնի օդափոխութեան կայանը:

Fonds A.R.A.M

ՄԵՆՔ ԵՒ ՄԵՐ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

Բ.

Զ.— Արեւմուտքի քաղաքակիրթ երկիրներուն մէջ, մանաւանդ բարձր դասա – կարգերուն վրայ մեծ ազդեցութիւն գործած է լատինական սովորութիւն մը՝ որ ընհանրացած է Հռոմի տիրապետութեան շրջանին: Ամէն Հռոմէացի ազնուական՝ եռանուն էր: Այսպէս՝ Լուկիուս Կորնելիուս Սուլլա, Գայիոս Յուլիոս Կեսար՝ երկու մենատէր տիտանները, իրենց մօր ու հօր ընտանիքներու անունները կը պահէին, իբրեւ փաստ տոհմական եւ ազգականական զօրաւոր կապերու: Այս անուններու պահպանումը թելադրուած էր ոչ միայն աւանդական, այլ նաեւ քաղաքական պատճառներէ, քանի որ Հռոմի մէջ այդ կապերն էին որ կրնային քաղաքական դէմքի մը ապագան կերտել: Կեսարի մականունը այլեւս իբր «անուն» չենք տեսներ մենք,—իբր կայսր, քայզեր, կեսար եւ ցար յաւերժացած է այդ բառը: Սակայն պէտք չէ մոռնալ, որ երեք անուն ունենալու սովորութիւնը Հռոմէացիներէն եկած է աշխարհին, թէեւ տարբեր ժողովուրդներ տարբեր վերաբերում ունեցած են անոր հանդէպ: Անգլիացիք սովորաբար պահած են զայն:

Սպանացիք՝ չափազանցելով, պահած ու զարգացուցած են նո՛յնը: Բարձրաստիճան Սպանացիներ, որոնք կ'ուզեն իրենց ազգականական կապերը ցոյց տալ, երբեմն կը պահեն իրենց մեծ մայրերու եւ մեծ հայրերու անուններն ալ: Համեստ սպանացի դասակարգը կը սիրէ պատմել այն մանրավէպը, որ կը նկարագրէ թէ ի՛նչպէս խաւար գիշեր մը, մեծամիտ հարուստ մը, անձրեւաթաթախ, փոթորիկի մը ընթացքին վերջապէս կը հասնի ճամբու եզրին գտնուող պանդոկ մը, ու կը զարնէ կղպուած դուռը: «Ո՞վ էք», կը պոռայ պանդոկապետը: Կը պատասխանէ հարուստը՝ իր երկարաշունչ անունով. «Տիէկօ Կութիէրրէզ Սանթանա ի Վարկաս», եւ կը ստանայ սա պատասխանը. «Կորսուեցէ՛ք, այդչափ մարդու համար տեղ չունինք հոս»...

Անշուշտ երեք անունի սովորութիւնը պահած են Ռուսերը, եւ արդի օրերուն, նաեւ Արեւելահայերը: Հայաստանցին, այր թէ կին, ունի իր անունը, հօր անունը եւ մականունը. օրինակ՝ Անի Սեդրակի Տիգրանեան: Հետաքրքրական է որ ոչ հայ, ոչ ալ ռուս կիները ունին ամերիկեան այն սովորութիւնը՝ որ կ'ընդհանրանայ հիմա եւ որ կը քաջալերէ կիները՝ իրենց «աղջիկնութեան» անունը պահելու: Շատ մը ամերիկացի կիներ, որոնք արդէն երեք անուն ունին ամուսնանալէ առաջ, չորրորդ մը կ'աւելցնեն ամուսնանալէ վերջ:

Արդեօք հայերէնի բառամթերքը ունի՞ «մէջտեղի» անունին համար բառ մը, չեմ գիտեր, — գուցէ կրնան անուն, միջնանուն եւ մականուն ըսել ասկէ ետք: Այդպէս պիտի ընեմ գոնէ ես՝ այս յօդուածին մէջ: Կը կարծեմ որ Արեւմտահայն ալ եռանուն պիտի ըլլայ շուտով, եթէ չէ արդէն, ու մեծ կարեւորութիւն պիտի ունենայ մեզի համար՝ այս նոր անկիւնադարձը:

Ուրեմն, անունի ընտրութեան մէջ կարեւոր դեր խաղցած են կրօնք, ծնողք, կնքահայր, տոհմական աւանդութիւններ, բազմալի նկատուող առաքինութիւններ եւ ապրուստ շահելու խնդիրը: Այս բոլորը կարեւոր նկատուած էին քրիստոնէութենէ առաջ:

301 թուականէն ետք, քրիստոնէութեան յաղթանակը Հայաստանի մէջ՝ պարտադրած է որոշ հին սովորութիւններու ջնջումը: Աւետարանական ծագում ունեցող նոր անուններու խմբական հեղեղ մը ողողած է մեզ թէեւ հին շրջանէն որոշ անուններ անշուշտ կը շարունակեն մնալ, — օրինակ՝ Վարդան, որ նախաքրիստոնէական անուն մըն էր եւ զոր անմահացուց Մամիկոնեան նահատակը: Այսպէս էր նաեւ Ներսէս, պարթեւական անուն մը, սակայն նաեւ մեր առաջին կաթողիկոսական ընտանիքի աւանդական անուններէն մէկը, որ այս պատճառաւ յարատեւեց:

Նոր անուններէն շատերը հին եբրայերէնէ փոխառութիւններ են: Ասոնցմէ է Յովհաննէսը (եբրայերէն՝ եօ–ա–խանան, որ իբր Ժոն, ժան, Իվան, Խուան, Ջիովաննի, եւայլն, ամէնէն ընդհանրացած անունն է Եւրոպայի), Յակոբ, Սահակ կամ Իսահակ, Մովսէս, Եղիշէ, Դաւիթ, Սողոմոն, նոյնիսկ Կորիւն: Հետաքրքրական է որ Իսրայէլի առաջին վարչապետը, Պէն Կուրիոն, հին եբրայերէնէն առած էր իր ծածկանունը, ինչպէս ըրած էին Մեսրոպի կեանքը պատմող մեր վարդապետին կղերական կնքահայրերը:

Քրիստոնէութիւնը տուաւ մեզի նա՛եւ ուրիշ անուններ, որոնք զուտ հայերէն են եւ կը գործածուէին Յիսուսի կեանքի դրուագները պատկերացնելու համար: Այսպէս են Առաքել, Աւետիս, Կարապետ, Գալուստ, Համբարձում, Յարութիւն, Մկրտիչ, Մանուկ, եւայլն: Քրիստոնէութեան կը պարտինք նաեւ Մատթէոս, Ղուկաս, Մարկոս անունները, Մարգար(է) անունը, Ստեփանը եւ այդ առաջին մարտիրոսէն առնուած մարտիրոսութեան գաղափարը: Տառապած եւ տառապանքը փառաբանելու պատրաստ տարօրինակ ժողովուրդ մըն ենք. կրցած ենք նորածին անմեղ պզտիկներուն Մարտիրոս անունը տալ:

Անշուշտ ուրիշ տեսակի ոգեւորումներ ալ ունեցած ենք: Մեր նախահայրերը, իրենց նորածիններով քիչ մը շատ հըպարտ, անոնց տուած են Աստուածատուր եւ Խաչատուր անունները: Առաջինը կըրճատուած է՝ իբր Ծատուր կամ Աստուր, երկրորդը՝ իբր Խաչիկ: Գոնէ երբեք չենք ունեցած ամբարտաւանութիւնը սպանախօս Մեքսիքացիներու, որոնք համարձակած են որոշ տղոց... Յիսուս անունը տալ:

Քրիստոնէութենէն առաջ՝ հայ իշխաններէ շատերը, իրենց անուններով, սերած են Պարթեւներէն եւ Պարսիկներէն: Սուրէն, Արշակ եւ Տրդատ մեզի կուգան Պարթեւներու մութ անցեալէն: Արտաշէս (կ'ենթադրուի որ հին պարսկերէնով կը նշանակէր «արդար իշխան»), Վահագն («կրակ գողցող»), Գուրգէն («փոքրիկ գայլ»), Վռամշապուհ, Վահրամ, — այս բոլորը կուգան պարսկերէնէն:

Հակառակ անոր որ քրիստոնէութիւնը ջնջեց համեստ հայ դասակարգի մէջ այս անունները եւ, ուրեմն, սկսանք արտադրել սերունդներ՝ որոնց քրիստոնէական անուններն էին Յովհաննէս, Սարգիս, Կարապետ, եւայլն, տիրող դասակարգի անդամները չփոխեցին սակայն իրենց աւանդական, իշխանական, ոչ–քրիստոնէական անունները:

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

(Շար. – 2)

ՏՈՔԹ. ԵՈՀԱՆՆԷՍ ԼԵՓՍԻՈՒՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Իր մահուան 50րդ տարելիցին առթիւ)

— O —

Երբ Ե. Լեփսիուս 1926 Փետրուար 3ին մեռաւ, այն ատենուան Եւրոպայի Հայոց կաթողիկոսական պատուիրակը՝ Պալաքեան եպիսկոպոս կը գրէր.— «Հայ ազգը իր զաւակներուն մէջ, հանդէպ Տոքթ. Լեփսիուսի երախտագիտութիւն պիտի արթնցնէ: Անոր յիշատակը հայ ազգին մէջ միշտ կենդանի պիտի մնայ, որովհետեւ հայ ազգը անոր շատ բան կը պարտի: Ան հայ ազգը խորունկ կերպով կը սիրէր եւ անոր ծառայելու համար իր ամբողջ բարոյական եւ ֆիզիքական զօրութիւնը ի սպաս դրաւ»: Մենք՝ Տոքթ. Լեփսիուսի աղջիկները, երբ պատահմամբ Հայերու հանդիպինք, այսօր իսկ կը տեսնենք թէ՝ երախտագիտութեան զգացումը Հայոց մէջ հանդէպ վախճանեալին, որքա՛ն խորունկ արմատացած է:

Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ գիւղի մը պատուելին ի նպաստ օտար ազգի մը ձայն բարձրացնէ եւ լուծէ նոյնիսկ բարձր պետական անձնաւորութիւններէ: 1895 Սեպտեմբեր 29ին Ե. Լեփսիուս, Աւետարանը մահմետականներու մէջ պատգամելու առաքելութեան մը հանդէսին, որ տեղի ունեցած էր Ֆրիզտորֆ գիւղը՝ Վիբրայի մօտ, պաշտօնակիցներուն եւ համայնքի անդամներուն հետ Գերմանա — Արեւելեան առաքելութիւնը հիմնեց: Քիչ յետոյ Աւետարանական Միութենէն առաջին հարիւր անդամները չհաւեցան: Ասոնք իրենց ուշադրութիւնը Միջին Արեւելքի դարձուցին եւ աղօթքով Աստուծոյ առաջնորդութիւնը կը խնդրէին: Այն ատեն ասոնց մտքէն անդամ չէր անցներ որ, մէկ օր վերջը 1895 Սեպտեմբեր 30ին Պոլսոյ մէջ հայկական առաջին ջարդը Թուրքերու կողմէ սկսած էր: Գերման (Թրքասէր) մամուլը քօղարկեց այս վայրագ եղելութիւնը: Լռութեան դատապարտուեցաւ Ուրֆայի մայր տաճարին մէջ 3000 հայ քրիստոնեաներուն այրումը, որովհետեւ ասոնք մահմետական կրօնքը չէին ուզեր ընդունիլ, ինչպէս նաեւ շատ մը ուրիշ նման դէպքեր:

Իրողութիւնը ստուգելու համար Տոքթ. Ե. Լեփսիուս եւ Տոքթ. Ճէյմս Կրինֆիլտ, Թալըրկցի հայ կնոջ մը որդին, Փոքր Ասիա ղրկուեցան: Լեփսիուսը իբր գործադրող անձնագիր մը կրցաւ ստանալ, որովհետեւ ան՝ Ֆրիզտորֆի մէջ իր աղքատ անտառ աշխատող կիներուն արեւելեան գործի պզտիկ արհեստանոց մը բացած էր:

Այս ճամբորդութեան տպաւորութենէն ցնցուած, Ե. Լեփսիուս հայրենիք վերադառնալէ յետոյ ուղեց բանախօսութիւններով գերման քրիստոնեաներուն կոչ ընել, որպէսզի Հայերուն օգնեն: Իր եկեղեցական իշխանութիւնը այս նպատակին համար հարկ եղած արձակուրդը չտուաւ: Բայց, միթէ լռել կարելի է՞ր: Ան պատուելիութեան պաշտօնէն հրաժարեցաւ եւ Պերլինի «Հայ Օգնութեան Կոմիտէ»ի քարտուղարը եղաւ: 1896ին պատուելի Էրնստ Լոհման Ֆրանքֆուրթ քաղաքը հայանպաստ միութիւն մը «Հիւլսպունտ»ը կազմած էր: Ժամանակի ընթացքին Պերլինի յանձնախումբը վերածուեցաւ «Գերման Արեւելեան Առաքելութեան» զոր Ե. Լեփսիուս կը ղեկավարէր:

1915ին սկսան Հայերու դէմ նոր հալածանքներ: Երբ Ե. Լեփսիուս Թուրքիոյ գերման դեսպանին միջոցաւ զայս իմացաւ, նորէն Պոլիս մեկնեցաւ, որպէսզի Թուրք կառավարութեան վերին մարմնին քով Հայերու համար բարեխօսէ: Թալաաթ պէյի եւ Էնվեր փաշայի հետ իր տեսակցութիւնները արդելք չեղան որ հայ ազգին երկու երրորդը բնաջնջուի: Բայց իրեն յաջողեցաւ իր «Ականատեսի վկայութիւնները» անձնական պատասխանատուութեամբ, բոլոր գերման պատուելիներուն ղրկել: Գերման պետական ոստիկանութիւնը կրցաւ այս գիրքերէն միայն մէկ փոքր մասը գրաւել: Ե. Լեփսիուս Հոլանտա ապաստանեցաւ եւ հոլանտացի, դանիացի եւ զուիցերացի Հայերու բարեկամներու աջակցութեամբ շարունակեց աքսորէ եւ ջարդէ ազատողներուն օգնութիւն հասցնել:

1918ին Լեփսիուսի արտօնուեցաւ Պերլինի Արտաքին Գործոց նախարարութեան դիւանագիտական փաստաթուղթերը պրպտել: Հոն՝ ան իր հրատարակած տեղեկագիրը պաշտօնական վաւերագրերով հաստատուած գտաւ: 1919ին իր տեղեկագիրը նոր տպագրութեամբ լոյս տեսաւ հետեւեալ տիտղոսով՝ «Հայ ժողովուրդի երթը դէպի մահ»: Այս գիրքը հիմա հեղինակին մահուան 50ամեակին առթիւ ֆրանսերէն նոր հրատարակուեցաւ:

Եւրոպայի Պետութիւնները պատերազմի պատասխանատուները ստուգելու համար յանձնախումբ մը կազմած էին: Վաւերաթուղթերու հրատարակութեան գործին Ե. Լեփսիուս եւս գործակցեցաւ: Ժընեւի Ազգերու Ժողովին իր ըրած բանախօսութեամբ՝ ան հաստատեց որ հայկական ջարդերու պատասխանատուները Թուրքերն էին եւ ոչ թէ գերման զինուորական իշխանութիւնը, ինչպէս Թուրքերը փորձեցին յանցանքը անոնց վերագրել:

Հակառակ առողջական արգելքներու, Ե. Լեփսիուս կ'ուզէր 1924ին պատերազմի միջոցին կործանած առաքելութիւնը

ՄԱՐԴԵՐՈՒ ՑԵՂԸ ՀԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ (5-1) ԴԱՐԵՐՈՒՆ

Ստրաբոն, հետեւելով Էրատոսթենէսի, կը հաղորդէ որ Մարդերը կը բնակէին Կասպից ծովու հարաւ – արեւելեան ափի երկայնքը՝ Անարիակներու եւ Հիրկանացիներու, ինչպէս նաեւ Կասպից ծովէն հարաւ – արեւմուտք՝ «Մեդական եւ Հայկական լեռներու լանջերը ապրող Հայերու եւ Ալուաններու դրացնութեամբ:

Մարդերու Աքեմենեաններուն դաշնակից ըլլալուն մասին կը վկայեն նաեւ Մեդիայի մասին Ստրաբոնի գրած հետեւեալ տողերը. «Նեարքոս կ'ըսէ որ հոն չորս աւազակային ցեղեր կային եւ անոնցմէ Մարդերը դրացի էին Պարսիկներուն, Ուքսիները եւ Էլիմայացիները՝ Մարդերուն եւ Սուսիացիներուն, Կոսայացիները՝ Մեդացիներուն: Անոնք կը ստիպէին որ թագաւորները հարկ վճարեն...»: Յիշատակուած ցեղերը, ամենայն հաւանականութեամբ, դաշնակից էին Աքեմենեաններուն: Այսպէս, օրինակ, Ստրաբոն կը նշէ որ Կոսայացիները թագաւորներէն նուէրներ կը ստանային: Եւ հակառակ Պարսիկներու պարտութեան, անոնց դաշնակից ցեղերը, ըստ երեւոյթին, կը շարունակէին պայքարը յունա – մակեդոնական նուաճողներու դէմ: Խօսելով Պարսքի մէջ ապրող Կիրտիացիներու եւ Մարդերու մասին, Ստրաբոն կը նշէ, որ անոնք «նոյնիսկ մինչեւ հիմա կ'ապրին Հայաստանի մէջ»:

Այս հաղորդումէն կ'երեւի, որ Մարդերը անկէ առաջ ալ ապրած են Հայաստան, հաւանաբար Կորճայքին դրացի շրջանը:

Ինչպէս կը տեսնենք, Քսենոփոնի յիշատակութիւնը Մարդերու մասին կը համապատասխանէ հնադարեան ուրիշ հեղինակներու տեղեկութիւններուն: Ասկէ կը հետեւի, որ Հայաստանի մէջ Մարդերու բնակութեան հողամասը եղած է Վանայ լճի հարաւը: Յետագային հայկական աղբիւրներու մէջ այդ շրջանը կոչուած է «Բուն Մարդաստան» Վասպուրականի):

Իրանի Պետութեան մէջ Մարդերու ունեցած դերին մասին կարեւոր տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Իսիդոր Քարակացի. «Առաջինը Հրահատ արքան էր, որ Մարդերը բնակեցուց Քարակի մէջ, որ կը գտնուի Կասպիական կոչուող լեռան ստորոտը, որմէ ալ՝ Կասպիական դռներ անունը»: Հրահատ Ա. (176–171) կը կըռուէր Կասպիական (այժմ Էլբուրսի) լեռան բնիկներուն հետ, ըստ երեւոյթին, օգտուելով Մարդերու աջակցութենէն: Ասիկա Պարթեւներու Պետութեան ընդարձակման սկզբնական ժամանակաշրջան էր:

Պլուտարքոսի հաղորդումին համաձայն հռոմէական զօրավարը՝ Լուկուլլոս, 68ին (Ք. Ա.) զօրքով արշաւեց Արտաշատի վրայ: Անոր դէմ դուրս եկաւ Տիգրան Բ., որու զօրքին առաջին շարքին վրայ կը գտնուէին Մարդերու հեծեալ նետաձիգները եւ Իբերական նիզակաւորները, որոնց հանդէպ մեծ յոյսեր ունէր Տիգրան Բ., իբրեւ մարտունակ զինուորներ:

Ա. դարուն Մարդերը Հայաստանի բընակչութեան մէկ մասը կը կազմէին: Ըստ Տակիտոսի հաղորդումին, Արտաշատ – Տիգրանակերտ ճամբուն վրայ, Կորբուղոն Մարդերու սահմաններէն անցնելուն ատեն (59ին) յարձակումներու կ'ենթարկուի: Կորբուղոն, Իբերները Մարդերուն դէմ հանելով կ'աւերէ վերջիններուն երկիրը: Անհրաժեշտ է նշել, որ Մարդուցայքէն քիչ մը արեւմուտք կը գտնուէր Ապահունիքը, որու անունը կը կապուի իրանական «ապարհ» ցեղանունին: Այդ ցեղին այս տեղերը յայտնուիլը նոյնպէս արդիւնքն էր իրանական ցեղերու գաղթին:

Է. ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ

(Շար. – 2)

Fonds A.R.A.M

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԱՂՑԱՆԸ ԵՒ ԲԱԲՈՒՇԿԱՆ

Հազուադէպ է, որ «Պրաւդա» ռուսական աղցանը նկարագրէ: Սակայն այս է, որ կատարած է Յունիս 21ի իր թիւով, երբ փորձած է բացատրել ընթերցողներուն, երգիծանքի բնոյթով, թէ ինչո՞ւ բաբուշկա Ագրաֆենիա Վասիլիեւնա այլեւս չի կրնար ռուսական աղցան պատրաստել՝ գոհացում տալու համար իր երկու թոռներուն՝ Վովայի եւ Տանիայի… փափաքին:

Ակնարկին հեղինակը ճշդած է, թէ յիշատակուած անձերը երեւակայածին են. ինչ կը վերաբերի փաստերուն եւ իրողութեան՝ ասոնք իրական են:

Արդ, բազմաթիւ արտադրութիւններ անհրաժեշտ են, պատրաստելու համար ռուսական աղցանը՝ գետնախնձոր, վարունգ, խնձոր, քիչ մը կաղամբ, քանի մը սոխ եւայլն: Հիմնականը, բնականաբար, գետնախնձորն է: Սակայն մեծ-մայրիկը չի գտներ: Աստրախանի գաւառին մարմինները (դէպքը իբրեւ վայր ունի Կասպից ծովի այդ քաղաքը) 15.000 թոն գետնախնձոր ապսպրած են, սակայն 15 օրէ ի վեր մոռցած են պարպել այն 128 վակոնները, ուր գետնախնձորը բեռցուած է: Այս պատճառով ամբողջ ապսպրանքը կորսուած է: Կարելի է, գրած է յօդուածագիրը, գետնախնձորը՝ անհրաժեշտութեան պարագային, փոխարինել սեխով: Բայց Ագրաֆենիա Վասիլիեւնա բախտ չունի: Արդարեւ, մօտակայ սովխոզէ մը ղրկուած 40 թոն սեխը փտած վիճակի մէջ հասած է, հակառակ այն իրողութեան, որ ճամբան երկար չէր: Սակայն ամէն չարիքէ բարիք կը ծնի՝ փտած սեխերը իբրեւ կեր տրուած են սովխոզի մը խոզերուն, հեգնանքով դիտել տուած է յօդուածագիրը:

Աղած վարունգ ճարելու ճիգն ալ դիւրին չէ եղած: Լման կառախումբ մը հասած է Օդեսայէ, սակայն աղած վարունգները պարունակող տակառները անօգուտ էին, քանի աղի ջուրը թափած էր: Այս անգամ թարմ վարունգ (8,5 թոն) առաքուած է Կրասնոտարէ: Սակայն չես գիտեր ինչու, մերժուած է եւ վերադարձուած առաքողին: Անկէ ի վեր խօսք չէ եղած այդ մասին, կարծես թէ չոչնչացած են բնութեան մէջ:

«Պրաւդա»յի յօդուածագիրը, այնուհետեւ քննութեան առած է կաղամբի հարցը: Բերքը լաւ եղած է, բայց Ռոստովի բանուորները, անոնք որոնք պատասխանատու էին առաքումին, սխալներ գործած են: Առաջին առաքումը ծանրօրէն վնասուած է, որովհետեւ կաղամբները խիտ – խիտ իրարու վրայ դրուած են ու այս ձեւով փճացած. երկրորդ առաքումն ալ ապարդիւն անցած է, որովհետեւ կաղամբները փոխադրուած են հանքային պարարտանիւթի ծառայող վակոններով: Ղրկուած են նոր կաղամբներ, որոնք լքւած վիճակի մէջ հասած են ի գոհունակութիւն կովերուն…:

«Պրաւդա» այս ակնարկը լոյս ընծայելով փորձած է պատասխան մը տալ խորհրդային քաղաքացիներու աժմու մտահոգութեան, քանի անոնք երթալով աւելի դժուարութիւն կ'ունենան գնումներ կատարելու շուկայէն: Արդարեւ, Խորհ. Միութիւնը ներկայիս գիւղատնտեսական արտադրութիւններու պակասէ կը տառապի, ըլլայ ան միս (խօսք կայ, որ շաբթուան մէջ երկրորդ օր մըն ալ սահմանուի ձուկի սպառումին՝ Մոսկուայի ճաշարանները եւ քանթինները), ըլլան անոնք պտուղ թէ բանջարեղէն: Միայն այսպէս կոչուած «ազատ շուկան» է, որ դժուարութիւններու չի հանդիպիր:

Պրաւդա, Յունիս 26ին, Բ. յօդուածով մը դատապարտած է կարգ մը գիւղացիներու չահադիտական ձգտումները: Կուբանի մէջ, որ երկրագործական հարուստ շրջան մըն է, վերջին հնարամտութիւնն է մեծ տարողութեամբ ջերմոցներ հաստատել անհատական հողերու վրայ: Բնականաբար, այս ծերմոցները կը տաքցուին ու կը լուսաւորուին Պետութեան հաշւոյն: Ջերմոցներու տէրերը ութէն մինչեւ տասը հազար ռուբլի շահ կրնան ապահովել տարին, ինչ որ շատ մեծ գումար է, երբ նկատի առնենք հողամշակին միջին աշխատավարձքը՝ ամսական շուրջ 100 ռուբլի:

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ ՊԱՔԱԼՈՐԷԱՅԻ ՔՆՆՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԻԹՈՎ

Ուսումնական 1975–76 տարեշրջանի պաքալորէայի պետական քննութեանց ութ լսարանականներ նախընտրեցին լեզուական քննութեան մայրենի լեզուով ներկայանալ՝ Լիոնի մէջ: Գնահատելի է մեր լեզուին հանդէպ ցուցաբերուող յարգալից կեցուածքը եւ փափաքելի՝ աւելի լուրջ եւ ուշադիր վերաբերումի մշակումը մեր լսարանականներուն մօտ:

Պաքալորէայի հայերէն լեզուի քննութեան ներկայացող մեր տղոց կը յիշեցնենք այս քննութեանց նախանձախնդիր ոգիով մօտենալու անհրաժեշտութիւնը:

ԼԻՈՆՑԻ

վերակազմել: Հիւանդութիւնը եւ մահը իր նոր ծրագիրներուն եւ իր աստուածաբանական գործերուն կանխահաս վերջ մը դրին:

ՎԻՈԼԱ ԱՇՔԷ
(ծնեալ Լեփսիուս)

ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԻ ՄԸ ՊԱՐԱԳԱՅԻՆ ՆԿԱՏԻ ՊԷՏՔ Է ԱՌՆՈՒԻ ԱԶԳՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԾՆՆԴԱՎԱՅՐԸ

Ուաշինկթընի մէջ Յունիս մէկին տեղի ունեցած է խորհրդաժողով մը՝ գրադելու համար 1980ի մարդահամարին առընչուող ազգային խմբաւորումներու պահանջներով: Ժողովին նախաձեռնարկ եղած էր Սպիտակ Տան Հանրային Կապերու Գրասենեակը, գործակցութեամբ ազգային խմբաւորումներու Քաղաքական Աշխատանքներու Յանձնախումբին:

Միացեալ Նահանգներու զանազան շրջաններէն յիսունէ աւելի ներկայացուցիչներ մասնակցած են այս խորհրդաժողովին: Հայերու անունով մասնակցած են իրաւաբան Ռապըրթ – Արամ Գալուստեան, ատենապետ Հայկական Համախմբումի, եւ Ճէյմս Թաշճեան, խմբագիր՝ «Արմինեըն Ռեփըրթ»ի:

Յանձնախումբի վարիչ–տնօրէնը Տօքթ. Մայքըլ Նովաք, խօսած է ամերիկեան ընկերութեան բաղկացուցիչ տարրերու իրենց ազգային ծագման գիտակցութեան մասին, օրինակ բերելով Մայքըլ Արլէնի «Դէպի Արարատ» գործը եւ շեշտած է թէ այդ զգացումը նեղ ազգայնամոլութիւն չէ, այլ իւրայատուկ փորձառութեան մը փաստը՝ բազմամշակոյթ երկրին մէջ:

Պատասխանելով Տօքթ. Մայքըլ Նովաքի, իրաւաբան Գալուստեան նկատել տուած է կարեւորութիւնը Ամերիկայի մէջ այլազան էթնիկ խմբաւորումներու մասին ազգագրական տեղեկութիւններ հաւաքելու, եւ թելադրած որ էթնիկ խմբաւորումներու ցուցակագրումը ընդլայնի, ներառնելով Հայերու նման ազգութիւններ, որոնք տակաւին կը դասաւորուին համաձայն իրենց ծննդավայրի երկիրներուն: Ապահովութիւն տրուած է որ այս թելադրութիւնները նկատի պիտի առնուին:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԵՀՐԱՆԻ Թեմական Խորհուրդի հրաւէրով եւ առաջնորդ Արտակ Արք. Մանուկեանի նախագահութեամբ, Յունիս 2ին Առաջնորդարանի սրահին մէջ տեղի ունեցած է միջ–միութենական հանդիպում մը: Հանդիպումին ներկայ եղած են Թեհրանի բոլոր միութիւններու դիւանի անդամները: Արտակ Արք. երկու խօսքով անդրադարձած է Թեհրանի հանրային եւ մշակութային կեանքին, ինչպէս նաեւ միութիւններու կատարած դերին եւ յոյս յայտնած որ ապագային, նման հանդիպումներով աւելի սերտ համագործակցութիւն կը ստեղծուի միութիւններու միջեւ եւ ուժ կը տրուի մշակութային ձեռնարկներու եւ ժողովուրդի լայն խաւերուն մէջ հետաքրքրութիւն կը ստեղծուի մշակութային գործին հանդէպ: Այնուհետեւ Թեմական Խորհուրդի ներկայացուցիչները նկարագրած են Թեհրանի մշակութային կեանքի վիճակը, դիտել տըւած այն կարելիութիւնները որոնցմով կարելի է բարելաւել կացութիւնը: Միտքերու փոխանակութիւն մը տեղի ունեցած է ներկաներու միջեւ, որոնք անդրադարձած են ընթերցանութեան նուազ հետաքրքրութեան ժողովուրդին մօտ, թատերական ներկայացումներու պակասին, երգչախումբերու վիճակին, մշակութային ձեռնարկներ պատրաստելու դժուարութեանց եւ այլ զանազան հարցերու, առաջարկելով կազմակերպել եւ զարկ տալ մշակութային կեանքին՝ Թեհրանի եւ շրջակայքի հայկ. թաղամասերուն մէջ:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի նախկին Ռազմիկներու եւ Դիմադրականներու Բարեկամական Միութիւնը՝ Մարսէյլի եւ շրջանի կռիւներուն մէջ զոհուած դիմադրականներուն ի յիշատակ, Մարսէյլի Քանըպիէրի յուշարձանի շրջափակին մէջ մարմարեայ քար մը պիտի զետեղէ, որուն վրայ պիտի գրուին զոհուածներուն անունները: Հետեւաբար կը խնդրուի Միութեանս ղրկել անուններ, որպէսզի ցանկը ըլլայ ամբողջական: Այս առթիւ կը՝հաղորդէ նաեւ.—

Մայիս 16ին, Իսիի Երեւան փողոցի բացման հանդիսութեանց առթիւ, Անտրէ Պորտ՝ Ֆրանսայի նախկին Ռազմիկներու նախարարը, պղինձէ մետալով պարգեւատրած է քանի մը նախկին հայ ռազմիկներ, որոնց շարքին նաեւ Մարսէյլի նախկին Ռազմիկներու եւ Դիմադրական ճակատի մարտիկներու նախագահը՝ Պ. Սարգիս Ալթունեան, որ 1914 – 18ին Արեւելեան Բանակին ամէնէն երիտասարդ կամաւորն էր. ան մասնակցած է 1939 – 45ի կռիւներուն թէ՛ իբրեւ զինուոր եւ թէ իբրեւ դիմադրական ճակատի գործօն անդամ: Պարգեւատրուած է նաեւ Միութեանս քարտուղարը Եդուարդ Շէհրեան, որ 1940 Յունիս 5–7ին տեղի ունեցած է Սոմի հերոսական ճակատամարտին մասնակցած է՝ 53րդ Ռ. Ի. Ս. Մ. Ս.ի հետ, որուն համար ալ արժանացած է մետալի եւ զօրավար Պիժօռի շնորհաւորութեան:

Մարսէյլի նախկին հայ Ռազմիկներու եւ Դիմադրական ճակատի Մարտիկներու
ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (126)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

ԴՈՒՔՍԸ

— Ատոր պատասխանը ես քեզի շատ դիւրութեամբ կրնամ տալ, բարեկամս: Բանաստեղծ է, Ֆլորանսէն կուգայ եւ կը փափաքի ինծի պէս ինքն ալ հարստանալ:

— Ատոնք մարդուկիդ արտաքին երեսն են, բարեկամս, այդ արտաքին երեսին տակը ուրիշ երես մը կայ, ներքին երես մը. իմ ճանչնալ ուզածս ներքին երեսն է:

— Շատ լաւ, շատ լաւ, առանց բան մը յայտնի ընելու, կերպով մը կը հարցուփորձեմ զինքը եւ պէտք եղածը կը խլեմ բերնէն, այդ կողմէն բնաւ հոգ մի ըներ:

Այս միջոցին բարապան մը նշան մը ըրաւ Պեմպոյի: Վենետիկի պատրիարքը խսկոյն ոտքի ելաւ եւ ետեւն ունենալով Փեթրոս Արաթիմոսը, մտաւ պարզ այլ ճաշակաւոր կերպով կահաւորուած աշխատութեան խուց մը:

Ֆոսքարի դուքսը քանդակուած փայտէ ճոխ ու հոյակապ թիկնաթոռի մը մէջ նստած էր:

Առջեւը միակտուր խոշոր գրասեղան մը կար որուն չորս ոտքերը վենետիկեան թեւաւոր առիւծները կը ներկայացնէին:

Ֆոսքարի պատմութեան այդ շրջանին հազիւ քառասունըհինգ տարեկան կ'երեւէր: Իր անձը, բարձր հասակը, լայն ուսերը եւ կեցուածքը զօրաւոր մարդու մը տպաւորութիւնը կը ձգէին: Ինչպէս որ բոլոր մեծ փառամոլները իրենց դէմքին վրայ մտահոգութեան զսպուած արտայայտութիւն մը կ'ունենան, այնպէս ալ, Ֆոսքարիի դէմքին վրայ դժուարաւ մեկնելի փառամոլական արտայայտութիւն մը կար: Նայուածքը սուր էր եւ իր խօսակիցին հոգիին խորը կը մխրճուէր: Սեւ մօրուք ունէր եւ մազերն ալ կանացի մազերու պէս մինչեւ ուսերը կ'իջնէին, որոնց մէջ տեղ տեղ ճերմակներ կը նըշմարուէին: Ձայնը ծանր էր եւ մինչեւ իսկ քիչ մը բիրտ: Քիչ անգամ դէմքը կենդանութիւն կը ստանար: Բայց երբոր ուեւէ կիրքով կամ բարկութեամբ այդ դէմքը մերկանար իր վեհափառական դիմակէն, երբ այդ ցայտուն ճակատը մութ ամպերով ծածկուէր, երբ իր աչքերը սկսէին կայծակներ արձակել, Ֆոսքարի գիշատիչ գազանի մը կերպարանքը կը ստանար, կերպարանքը այն գիշատիչ գազաններուն որոնք բնութեան կատակովը կամ հեգնանքովը մարդկութեան ծոցին մէջ տեղ գրաւած են:

Պեմպօ՝ մտահոգ, իսկ Փեթրոս Արաթիմոս հետաքրքրուած, դուքսին մէկ նշանին վրայ մէյ մէկ թիկնաթոռ գրաւեցին:

Ֆոսքարի ն այուածքը բանաստեղծին ուղղելով ըսաւ.

— Դուք ժան Մետիչիսի բարեկա՞մն էք եղեր:

— Ուրախ եմ որ այդ պատիւը չէ զլացուած ինծի, պատասխանեց Արաթիմոս: Այնքան կը սիրէինք զիրար որ, այդ մեծ զինուորականը, պատերազմական այդ հանճարն ու աստուածը դժուարաւ բաժնուեցաւ ինէ:

— Ուրեմն ինչո՞ւ իրմէ բաժնուեցաք, ըսաւ Ֆոսքարի: Կարծեմ թէ ժան Մետիչիսի պաշտպանութիւնը ձեզի համար աշխարհի միւս բոլոր միապետներէն շատ աւելի արժէք պէտք է ունենար:

— Այո, տէր իմ, բացի ձեր պաշտպանութենէն:

— Բայց ես միապետ մը չեմ, պատասխանեց դուքսը ցած ձայնով մը:

— Ես որ ոչ մէկ բանէ կը յուզուիմ, լսելով որ Վենետիկի ժողովուրդը ձեր անունը յարգանքով կ'արտասանէ, մեծապէս յուզուեցայ: Ես Փարիզ այցելած եմ, Լուվրի հոյակապ պալատը տեսած եմ, բայց երբ ձեր պալատը տեսայ, ձեր պալատն ու ձեր թիկնապահ զօրքերը, կարծեցի թէ անառիկ բերդի մը դէմը կը գտնուիմ, բերդ մը որ կը նմանի Հռոմի Սուրբ Հրեշտակապետ դղեակին: Ձեր այս հրաշակերտէն ներս մտած ատենս տեսայ հրաշալիքներ եւ ինքզինքս Մատրիտի արքունիքը կարծեցի: Արդ, հարցում կ'ուղղեմ ինքզինքիս, ոչ թէ ձերդ վեհափառութեան, թէ՝ Վենետիկի ժողովուրդը ինչո՞ւ չունենայ իր կայսրը, ինչո՞ւ այս պալատը միապետի մը ամուր բերդը չդառնայ: Այո, պէտք է որ ըլլայ, որովհետեւ գիս իր առջեւ ունեցող անձը ամէնէն զօրաւոր կայսրը ըլլալու սահմանուած հոյակապ գլուխ մըն է:

Ֆոսքարի, ծնօտը ձեռքերուն մէջ առած, մտիկ ըրաւ Արաթիմոսի արտասանած փառամոլական դիւցազներգութիւնը, բայց դէմքին դնդերները բնաւ չխաղացին:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան Կոմիտէի ժողովը այս Հինգշաբթի, Յուլիս 8, ժամը 20.30ին Իսիի Մշակոյթի Տունը։ Շատ կարեւոր օրակարգ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Անիէռ- Պուա - Քոլոմպի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է կայանին համար 100 Ֆր. Տիկին Ալեքսանեանէ իր ամուսնոյն մահուան տարեդարձին առթիւ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախարբեգցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի կեդր. Վարչութիւնը, իր բոլոր մասնաճիւղերով, խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընտանեկան անդամներուն Աղապապ Թումասեանի մահուան առթիւ (18 Յունիս 1976, Էքսի հիւանդանոցը)։

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1976 – 1977

Կ'ընդունուին աշակերտներ որոնք իրենց տարիքին համաձայն ունին նաեւ ուսումնական ստորեան։ Պետական ծրագրին հետ կ'աւանդուի հայ մշակոյթը եօթներորդ դասարանէն մինչեւ աւարտական դասարան (Classe Terminale).

Դիմել՝

Direction du Collège Arménien
26, rue Troyon — 92310 Sèvres
Tél. 027-68-28

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1976 – 1977

Յառաջիկայ ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Այն ծնողքները որոնք կը փափաքին իրենց զաւակներուն ֆրանսական զարգացումին հետ տալ նաեւ հայեցի դաստիարակութիւն, կրնան զանոնք անվարան յանձնել մեր վարժարանին։

Արտասահմանէն եկող աշակերտուհիները ֆրանսերէն լեզուին վարժեցնելու համար վարժարանը մասնաւոր դիւրութիւններ կ'ընծայէ։

Դիմում կատարել հետեւեալ հասցէին.—

Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bd. du Nord — 93340 LE RAINCY
(FRANCE)
Tél. 927-01-72

Croix de Bois, croix de Guerre

UNE CHANSON
POUR LES ARMENIENS

créée par
la nouvelle vedette française

Joël Prévost

vient de sortir sur disques CBS 443

ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆ

2650 ՖՐ.

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԵԿՆՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ 14 ՕՐ

ՅՈՒԼԻՍ – ՕԳՈՍՏՈՍ – ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ԳԻՆԻՆ ՄԷՋ ԵՆ.— Օդանաւային փոխադրութիւնը — ամբողջական փանսիոն — Ա. կարգի պանդոկ — Այցելութիւններ եւ շրջապտոյտ — Ընկերացող սպասարկութիւն — Առաջնորդ

Renseignements et Inscriptions

Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière
13001 - MARSEILLE
tél. (91) 50. 89. 12

Madeleine BENNEYAN
HAVAS - VOYAGES
12, bd. Général De-Gaulle
26000 - VALENCE
tél. (75) 43. 06. 06

Date limite d'inscription un mois et demi avant le départ.

Licence n° 97

ԽՆԴՐԱՆՔ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐԷՆ
ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԷՆ

Նախատեսուած է վերհրատարակութիւնը « Դար մը գրականութիւն, 1850–1950 » անուն երկհատոր իմ գործին՝ որուն 1955–1956 թուականի առաջին տպագրութիւնը սպառած է։

Քսան տարի առաջ պատրաստուած եւ ի լոյս ընծայուած այս աշխատասիրութիւնը՝ մասնաւորաբար հայրենական գրականութեան յատկացուած բաժնին մէջ վերատեսութեան, փոփոխութեան եւ յաւելումի կարօտ մասեր ունի։ — Այդ օրերուն կապը պատահական եւ պարագայական էր Հայաստանի հետ, գործերէ շատեր չէին հասներ արտասահման, աղբիւրներ ու տուեալ հազուագիւտ էին. հետեւաբար, թերիներն ու խոցելի կէտերն ալ անխուսափելի։

Զեմ հաւատար որ այսօր կրնայ անթերի ըլլալ անոր երկրորդ հրատարակութիւնը. սակայն կը հաւատամ բարեփոխութեան կարելիութեան՝ երբ մանաւանդ իմ խնդրանքին դրապէս ընդառաջէ Երեւանի Մշակութային Կապի Կոմիտէն, որուն դիմած եմ առանձնապէս։

«Դար մը գրականութիւն»ը, անփոփոխ պահելով հանդերձ իր անունը, երկրորդ տպագրութեան մէջ պիտի ընդգրկէ նաեւ անմիջական գրականութեան (1950–1975) շրջանը։ Պիտի հրատարակուի 700ական էջէ բաղկացած երկու հատորներով եւ որոշ փոփոխութիւններու եւ լրացումներու պիտի ենթարկուի նաեւ իր առաջին մասով (1850–1920)։

Այս առիթով՝

Ա) Պիտի խնդրեմ Սփիւռքի բոլոր գօտիներուն մէջ ապրող երէց, կրտսեր, նոր թէ նորագոյն գրողներէն, մինչեւ 1976 Յունիս 15 ինծի հասցուցած ըլլալ իրենց լուսանկարները (սեւով ճերմակ), ինչպէս նաեւ կեանքը, գործերու անունը եւ անոնց հրատարակութեան թուականները ներկայացնող գրութիւններ։

Բ) Առանձնապէս, հայ գրականութեան բարեկամներէ պիտի խնդրեմ՝ ի հարկին վերադարձնելու պայմանով՝ տրամադրել որեւէ հաւաքածոյ կամ աղբիւր, որ կապ ունի Հայաստանի 1920–1975 թուականներու գրականութեան, գրողներուն եւ յատկապէս անոնց լուսանկարներուն հետ։

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ

ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Հասցէ.—
M. TOLOLIAN, 8 Concord Road
Watertown, Ma. 02172 (U.S.A.)

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բազմաթիւ խնդրանքներու գոհացում տալու համար, Աղքատախնամի Հանգստեան Տուներու Յանձնախումբը կը հաղորդէ որ յառաջիկայ արձակուրդներուն կրնայ ընդունիլ քանի մը առողջ տարեցներ իր զանազան տուներուն մէջ (Մոնմորանսի, Անտիյի, Սէն-Ռաֆայէլ)։

Տարեց հայրենակիցները պիտի ընդունուին լաւագոյն պայմաններու մէջ։

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, շուտով դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը, 77 Ռիւ Լաֆայէթ, Փարիզ 75009,

Հեռ. 878–02–99

Camp d'été du Nor Seround

à BÉZIERS

Colonie St. André route de Bessan 34500 Béziers

DU 31 JUILLET AU 29 AOUT

Les tarifs sont les suivants :

— Un mois : 900 F.
— Plus de 14 jours : 35 F. par jour
— De 7 à 14 jours : 38 F. par jour
— Moins de 7 jours : 42 F. par jour

Un départ collectif aura lieu de Paris, le 30 Juillet à 19 heures, par autocar (prix du trajet aller retour en sus). Une permanence pour les inscriptions se déroulera, tous les vendredis soir, à partir de 20 h. 30, à la Maison de la Culture Arménienne — 17, Rue Bleue, Paris.

Բարձրագոյն Մեծաւորաց հրահանգով եւ պատկան իշխանութեանց հաւանութեամբ՝ Հռոմի Լեւոնեան հայ վարժարանի կողմէ հիմնուած Լիոնի

ՆԱՐԵԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Սեպտեմբեր ամսոյն իր դռները պիտի բանայ այն հայ պատանիներուն որոնք կ'ուզեն օր մը օգտակար հանդիսանալ հայ ազգին եւ հայ եկեղեցւոյ։

Նարեկեան հիմնարկութեան նպատակն է՝ Ֆրանսայի դպրոցական յայտագրին առընթեր՝ ջամբել աշակերտներուն քրիստոնէական եւ հայեցի կրթութիւն մը։

— Մանկապարտէզ մը, յանձնուած Անարատ Յղութեան հայ քոյրերու հոգածութեան, Մոնդեսորի արդիական մեթոտին համաձայն։
— Նախակրթարան եւ միջնակարգ (մինչեւ երրորդ դասարան)։

— Նախընծայարանի բաժին։

Ֆրանսական յայտագրի դասերուն համար, նախակրթարանի եւ միջնակարգի աշակերտները պիտի յաճախեն Լիոնի լաւագոյն դպրոցը. իսկ հայ լեզուի, գրականութեան եւ պատմութեան դասերը պիտի աւանդուին Նարեկեան վարժարանի յարկին տակ։

Արձանագրութեանց եւ լուսաբանութեանց համար դիմել Նարեկեան վարժարանի տեսուչ՝ Գէորգ Վրդ. Զապպարեանի

Père Georges Zabbarian
Collège St. Grégoire de Narek
38 route de Collonges
69450 St. Cyr au Mont d'Or
Lyon — Tél. : 47-28-65

RESTAURANT EREVAN

ՀԱՅԱՏՈՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e

Tél. 770 85 81

Հայկական մաքուր խոհանոց — Հայկական ջերմ մթնոլորտ
Մատչելի գիներ

Երկուշաբթի՝ հարսի տէօնէր
Երեքշաբթի իրիկուն՝ ձիթապուր - մանթը
Հինգշաբթի իրիկուն՝ պատուէրին վրայ լահմաճուն ու չի-քէօֆթէ
Ուրբաթ իրիկուն՝ Սու-պէօրէկ

Եւ ամէն կիրակի առտու, պատուէրի վրայ՝ խաշ։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Fonds A.R.A.M

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
6
MARDI
6 JUILLET
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 170 Ֆ· Վեցամսեայ 90 Ֆ·
Արտասահման Տար· 200 Ֆ· Հատը 1 Ֆ· 20

LE NUMERO 1,20 F.

51րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 13·630 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.630

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ

(1776 Յուլիս 4 — 1976 Յուլիս 4)

——— o ———

Բ.

1783 Սեպտ· 3ին Վերսայլի դաշնագրով Անգլիա պաշտօնապէս ճանչցաւ Միացեալ Նահանգներու անկախութիւնը։ Վերջ գըտաւ իր բնակալ տիրապետութիւնը։

Ազատ չունչ քաշեցին 13 Նահանգներու զանազան ազգերէ բաղկացեալ բնակիչները, որոնք 1789ի Ֆրանսական Մեծ Յեղափոխութենէն տասներեք տարի առաջ համայն աշխարհի սարուկ ժողովուրդներուն ցոյց պիտի տային «ազատութեան ճանապարհը»։

Երկու հարիւր տարիէ ի վեր Անկախութեան Տօն է Յուլիս 4ը, որ հանդիսաւորապէս կը տօնուի Միացեալ Նահանգներու մէկ ծայրէն միւսը։

Անկախութեան տիրանալէ ետք Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները հետզհետէ տարածեցին իրենց սահմանները՝ հասնելով մինչեւ Խաղաղական ովկիանոսի ափերը, հիւսիսէն Քանատա, հարաւէն Մեքսիկա։ 1803ին Ֆրանսայէն գնեցին Լուիզիանան, 1819ին Ֆլորիտան՝ Մեքսիկայէն։

Ներկայիս իր տարածութիւնն է 9 միլիոն 385·000 քառ· քիլոմեթր։ Բնակչութիւնը՝ 210·000·000։

Միացեալ Նահանգներու առաջին նախագահն եղաւ Ջօր· Ճօրճ Ուաշինկթըն՝ որուն անունով մկրտուեցաւ մայրաքաղաքը եւ որուն արձանը կանգնեցին Ֆրանսացիները Փարիզի 16րդ Թաղամասին մէջ, Իէնայի հրապարակը։

1787ին Միացեալ Նահանգները օժտուեցան Դաշնակցային Սահմանադրութեամբ մը, հիմնուած ժողովրդավարական, ազատական լայն սկզբունքներու վրայ։

Զանազան ազգերու եւ ցեղերու խառնուրդ, Միացեալ Նահանգները կը ներկայացնեն ազատ երկիր մը, ուր իւրաքանչիւր ժողովուրդ իրաւունք եւ հնարաւորութիւն ունի պահպանելու իր ազգային դիմագիծը։

Դիւրին չեղաւ անշուշտ հասնիլ այսօրուան ազգագրական, քաղաքական, քաղաքակրթական ու մշակութային համադրեալ, գրեթէ միաձոյլ վիճակին։

Բնիկ Հնդիկները երկար ատեն նեղութիւն պատճառեցին եկուորներուն, որոնք չվարանեցան կարուկ միջոցներու դիմելու, չքացնելու համար անոնց ազդեցութիւնը։

Տնտեսական սրընթաց բարգաւաճումը Միացեալ Նահանգներու վարիչներըստիպեց աշխատաւոր ձեռքեր բերելու Ափրիկէէն։ Այսպէսով տարիներու ընթացքին կարեւոր տարր մը կազմեցին սեւամորթները։

Ազատ ու ժողովրդավար Ամերիկայի մէջ սեւ բիծ մը կը կազմէ այսօր սեւամորթներու խնդիրը, որ օր ըստ օրէ մըտահոգիչ հանգամանք մը կը ստանայ։ Ողբացեալ նախագահ Ճոն Քենըտի մեծ ճիգ ըրաւ բառնալու համար խտրականութիւնը սպիտակ եւ սեւ ցեղերու միջեւ։ Փորձերը կը շարունակուին այդ ուղղութեամբ։ Սակայն դժուար է վերջնական դրական արդիւնքի մը յանգիլ։

Անկախութեան Հռչակումէն երկու հարիւր տարի ետք, Միացեալ Նահանգները, հաւատարիմ կը մնան 1787ի Սահմանադրութեան հիմնական սկզբունքներուն։ Ազգերու եւ մարդոց ազատութիւնը, մարդկային տարրական իրաւանց յարգանքն ու պաշտպանութիւնը կը շարունակեն մնալ իբրեւ հաւատոյ հանգանակ Մ· Նահանգներու հանրապետական թէ ռամկավար բոլոր վարիչներուն։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ ԴԱՍԸ

յանդուգն գործողութեամբ մը վերջ դրուեցաւ պատանդներու ողբերգութեան

——— o ———

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏԱՍՆԵԱԿ ԶՈՀԵՐ

——— o ———

Քանի օր է, ամէն մարդ կը զարմանար լսելով թէ Իսրայէլ որոշած է բանակցիլ եւ համակերպած է ազատ արձակելու պաղեստինցի բանտարկեալներ (կամ արձակել տալ ուրիշ երկիրներու կողմէ) ընդդէմ այն պատանդներուն, որոնք օրերէ ի վեր կը սպասեն Անթեպիէի (Ուկանտա) օդակայանը, որ իրենց ճակատագիրը որոշուի։ Ծանօթ է, որ երկու անգամ, որոշ թիւով պատանդներ արձակուած էին եւ ի վերջոյ կը մնային 102 պատանդներ, իսրայէլացի։

Դեռ Երկուշաբթի պարզուած չէին իսրայէլեան քաջագործութեան մանրամասնութիւնները։ Ե՞րբ, ո՞ւրկէ, ի՞նչպէս։ Ամէն պարագայի մէջ յստակ էր որ պայմանաժամին լրանալէն տասը ժամ առաջ է որ Իսրայէլացիք գործի կ'անցնէին, անակնկալի բերելով բոլորը եւ փաստելով թէ որեւէ լուրջ գործի նախաձեռնութիւն նախ եւ առաջ բացարձակ գաղտնապահութիւն կը պահանջէ։ Կիրակի ժամը մէկին է որ կը վերջանար պաղեստինցի ահաբեկիչներու նոր պայմանաժամը եւ Իսրայէլ յայտնած էր թէ պատրաստ է բանակցութեան ու բոլորն ալ հաւանաբար կարծած էին թէ ի վերջոյ յաջողեցան Իսրայէլի «քիթը կոտրել»։ Դէպքերը ցոյց պիտի տային սակայն, թէ Իսրայէլ, անգամ մը եւս ցոյց պիտի տայ թէ գոյութիւն ունի եւ թէ այդ գոյութիւնը պաշտպանելու համար, պատրաստ է ամէն զոհողութեան։

Ուրեմն Իսրայէլէն 3840 քիլոմեթր հեռու, իսրայէլեան քոմանտօներ կը հասնէին երեք Հերքիւլ օդանաւերով Անթեպէի օդակայանը ու ամէն ինչ կ'անցնէր արտակարգ արագութեամբ։ 35 վայրկեանի մէջ, իսրայէլացի վայրաշուները կը յաջողէին աննախընթաց գործողութիւն մը։ Ուկանտ· բանակի զինուորներ միջամտելու ոչ մէկ տրամադրութիւն ցոյց կուտային մինչ ահաբեկիչները կրակ կը բանային եւ բախումներու ընթացքին պատանդներէն երեք հոգի կը մեռնէր, բոլոր ահաբեկիչները (վեց), 20ի շուրջ ուկանտացի զինուորներ, որոնք օդնութեան փութացած էին ահաբեկիչներուն, եւ մէկ իսրայէլացի սպայ։ Իսրայէլացիք տեղն ու տեղը կ'ոչնչացնէին նաեւ Ուկանտայի բանակին պատկանող տասը Միկ օդանաւեր։ Ամին Տատա անմիջապէս կը վերադառնար ափրիկեան ժողովէն, որուն կը մասնակցէր եւ կը յայտնէր իր վըրդովումը։

Տատա շնորհակալութեան կը սպասէ եղեր եւ իր զինուորները սպաննուեր են։ Զընդունիր իսրայէլեան ամբաստանութիւնը, ըստ որուն գործակցած է պաղեստինցիներուն հետ բայց այլեւս բացայայտ է որ Պաղեստինցիներու ահաբեկման բոլոր մանրամասնութիւնները ծանօթ էին Ամին Տատայի, մինչեւ Էռ-Ֆրանսի օդանաւին Ուկանտա իջնելը։

Պարզ է որ նման գործողութիւն մը միայն հիացում կրնայ պատճառել եւ թէ «միջազգային իրաւունքի» բռնաբարումը, որով կ'ամբաստանուի այսօր Իսրայէլ կրնայ քիչ մը ծիծաղելի ըլլալ, մանաւանդ երբ նման մեղադրանքներ կ'ըլլան մարդոց կողմէ որոնք շատ կարեւորութիւն չեն տուած միջազգային (ոչ ալ ազգային) իրաւունքներու։ Իսրայէլ կը ցնծայ ուրախութենէն, պարզ է, ու չլսելու կուգայ սա հայրը (որուն զաւակը երեք զոհ գացած պատանդներէն մէկն էր) որ կը պոռայ «Պարելու իրաւունք չունինք, տղաս մեռած է»։

Արաբ աշխարհը, գոնէ սկիզբը կը լռէ։ Մոսկուա պատերազմական արարք կը նըկատէ Իսրայէլի ըրածը չարդարացնելով սակայն պաղեստինեան ահաբեկումը, զոր ձախապաշտներու գործը կը նկատէ վարկաբեկելու համար պաղեստինեան ազատագրական շարժումը։ Ուաշինկթըն կը շնորհաւորէ Իսրայէլի վարչապետը, Պոն շունչ կ'առնէ, Պաղեստինցիները շատ ազդուած են եւ այլեւս ամէն կողմ Իսրայէլացի կը տեսնեն։ Ֆրանսա ուրախ է ազատածներուն համար, հպարտ է օդանաւին քաջարի պաշտօնէութենէն, որ մերժած էր ազատ արձակուիլ ցորչափ մէկ պատանդ կը մնայ։ Տատա կը դատապարտէ նաեւ Քենիան իր մեղսակցութեան համար (իսրայէլեան օդանաւերը թեքնիք էջք կատարած էին Քենիա) եւ կը դժգոհի որ օրական 8500 Ֆր· ծախսած է պատանդները խնամելու համար, կ'ուզէ նոյնիսկ բողոք ներկայացնել Ապահովութեան Խորհուրդին։

Քանի մը տողով

ԼԻԲԱՆԱՆԻ համար 51րդ (թերեւս 52) հրադադար մը ստորագրուած է, ըստ Ռիատի յայտարարութեան։ Բայց Երկուշաբթի հասած լուրերու համաձայն կռիւները նոյն սաստկութեամբ կը շարունակուին։ Պէյրութէն նոր հասած ճամբորդներ կը հաստատեն թէ վերջին շաբաթներու զոհերու թիւը շատ մեծ եղած է եւ նաեւ այդ զոհերուն մէջ կան մեծ թիւով հայ երիտասարդներ։

ՌԱՈՒՖ ՏԷՆՔԹԱՇ Շաբաթ օր հաստատուած է իբրեւ նախագահ Թուրք կիպրական ինքնակոչ Հանրապետութեան։ Վարչապետ նշանակած է Նեճատ Օնիւք, քարտուղար « Ազգ· Միութիւն » կուսակցութեան։

ԵՐԱՇՏԸ կը շարունակուի Ֆրանսայի մէջ, եւ մինչ ամէն կողմ մարդիկ աղօթքի կը դիմեն անձրեւ հայցելու համար, տեղատարափ անձրեւ մը եղած է Կիրակի Պորտոյի վրայ, ուր մէկ օրուան մէջ ամսուան մը չափ անձրեւ եկած է, ողողելով նաւահանգիստը։

ԱՏՈԼՖՕ ՍՈՒԱՐԷՍ Սպանիոյ վարչապետ նշանակուեցաւ Թագաւորին կողմէ, դժգոհ ձգելով ընդդիմութիւնը, որ այս Ֆրանքիստին տեղ ազատականի մը կը սպասէր։

ԻՏԱԼԻՈՅ նորընտիր Ազգ· Ժողովը իր առաջին նիստը գումարեց Երկուշաբթի օր համաձայնաւար երեսփոխանի մը նախագահութեան ներքեւ ըստ կողմերու միջեւ գոյացած համաձայնութեան։ Ընկերվարականները կորսնցուցին ուրեմն ցարդ իրենց ձեռքը եղող այս աթոռը բայց տէրը կը մնան կացութեան իրենց 57 երեսփոխաններով, որեւէ կառավարութեան կազմութեան համար։

ՖԻԿԱՌՈՅԻ մէկ ընթերցողը, որուն ինքնութիւնը թերթը գաղտնի կը պահէ «ապահովութեան բացայայտ պատճառներով» տարօրինակ սպանութիւն մը կը նկարագրէ Մոսկուայի մէջ, Ապրիլ 26ին։ Այդ օրը, իրիկուան 8ին տեսնները բանասեղծ եւ թարգմանիչ՝ Կոնստանդին Բօգատիրիով վայրագ յարձակման մը ենթարկուած է իր բնակած տան սանդուխներուն վրայ։ Հիւանդանոց փոխադրուած է ուր մեռած եւ բացուած քննութիւնն ալ յանկարծ փակուած է, ինչ որ կը պատճառաբանուի քաղաքական սպանութեանց պարագային։

Հ. ՀՄԱՅԵԱԿ ԿԷՏԻԿԵԱՆ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ - ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

——— o ———

ՀՌՈՄԷՆ կը հաղորդեն թէ Շաբաթ օր, Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ կաթողիկոս – պատրիարք ընտրուած է Հ· Հմայեակ Վ· Կէտիկեան, որ կը դառնայ Հմայեակ – Պետրոս ԺԷ·։

Հ· Հմայեակ Կէտիկեան, ծնած է Տրապիզոն, 1905 Հոկտ· 2ին, քահանայ ձեռնադրուած է 1930ին։ 1964ին կ'ընտրուէր ընդհանրական աբբահայր Վենետիկի Մխիթարեան Ուխտին, նախապէս եղած էր մեծաւոր Հռոմի Մխիթարեան ընծայարանին եւ Ս· Ղազարի գործակալ Վատիկանի մօտ։ ռ

Պաշտօնական քանի մը հանդիսութիւններէ ետք, նորընտիր Կաթողիկոս–Պատրիարքը՝ Հմայեակ – Պետրոս ԺԷ, Երկուշաբթի օր Պէյրութ կը վերադառնար։

× Նախորդ կաթողիկոսը (հրաժարած էր Ապրիլին), Իգնատիոս Արք· Պաթանեան ի մօտոյ կը մեկնի Ֆիլատելֆիա, ուր Օգոստոս 1–7 պիտի մասնակցի Ս· Հաղորդութեան ժողովին։

ՖՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱԺԱԿ

ԱՐԱՐԱՏ ՅԱՂԹԵՑ ԲԿՍԱ-Ի 2 - 1

——— o ———

Կիրակի օր, խորհրդային բաժակի 1/4 աւարտական հանդիպումներու շարքին Արարատ մէկի դէմ երկու կէտով յաղթեց բանակայիններուն (ԲԿՍԱ)։ Կէս – աւարտականներու համար կը մնան ուրեմն Արարատ, Դինամօ (Թիֆլիզ), Դնեփր եւ Շախտիոր։ Դեռ վիճակ չէ քաշուած ճըշդելու համար թէ ո՞վ որուն դէմ պիտի մրցի։

Ախոյենական մրցումներու 13րդ շրջանը տեղի կ'ունենայ Երեքշաբթի եւ Արարատ կը մրցի Մոսկուայի Դինամօին դէմ։

Fonds A.R.A.M

ՄԵՆՔ ԵՒ ՄԵՐ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

Գ.

կիներու մասին քիչ տեղեկութիւն ունինք: Գիտենք որ քրիստոնէութեան նահատակ Հռիփսիմէի ու Գայեանէի կողքին կը գործածուէին զուտ հայկական անուններ, օրինակ՝ Փառանձեմ: Սակայն կիները փոքր դեր խաղացին հին պատմութեան մէջ, եւ ուրեմն՝ փոքր հետք ձգեցին:

Հետաքրքրական է որ հայ ժողովուրդը մերժած է բիւզանդական – յունական ազդեցութիւնը անուններու խնդրին մէջ, ինչպէս ամէն տեղ: Գրիգորը եկած է մեզի Կեսարիոյ Յոյներէն, բայց անշուշտ մեր առաջին հայրապետն է որ սիրելի եւ ընդունելի դարձուցած է այդ անունը: Առած ենք նաեւ Կիրակոս, Սարգիս (Սէլճիուս) եւ Մինաս անունները, — անկասկած քանի մը ուրիշներ ալ:

Արաբական տիրապետութիւնն ալ իր ազդեցութիւնը ունեցած է մեր վրայ, սակայն Ապպաս, Հասան, Ամիրտովլաթ եւ նման մի քանի անուններ՝ զուրս կրած են հայ անուանի դէմքեր, արմատացած չեն մեր մէջ: Արաբական տիրապետութեան վախճանէն ետք արմատախիլ եղած են անոնք:

Ստուգաբանութեան կարօտ կը մնան Բագրատունեաց անունները:

Արքայական այս ընտանիքը կրած է արդարեւ անուններ՝ որոնց ծագումը կորսուած է պատմութեան մէջ: Ուրկէ՞ եկած են Աշոտ, Սմբատ, Գագիկ կամ Կակիճ անունները, — չեմ գիտեր: Արդեօք իսկութեան մէջ հրեակա՞ն ծագում ունին անոնք եւ կարելի՞ է հաստատել յամառ այն աւանդութիւնը, որ կ'ըսէ թէ Բագրատունիք... Հրեաներէ սերած են, ինչպէս Մամիկոնեանք՝ Չինացիներէ: Կասկածելի է:

Բագրատունեաց անկումի շրջանին մանաւանդ, հայերէնի մէջ մտած են վրացական անուններ, օրինակ՝ Թամառ իշխանուհիի անունը: Նշմարելի է նաեւ որ եբրայական – քրիստոնէական Դաւիթ անունը, զոր մենք գործածած ենք Ցրդ դարէն սկսեալ, ընդհանրացած է Վրաստանի ազդեցութեան տակ գտնուող գաւառներու մէջ, հիւսիսային եւ արեւելեան Հայաստանի մէջ, մինչեւ Դաւիթ Բէկի օրերը: Մեր մօտ, մանաւանդ Լոռիի շրջանին մէջ ընդհանրացաւ Վախթանգ անունը, զոր այժմ կը կրէ Խորհրդային Միութեան մեծահամբաւ մեր գրագէտը, Վախթանգ Անանեան:

Կիլիկիոյ եւ Արեւմտահայաստանի մեր ժողովուրդը Բիւզանդացիներէն ընդունած է շարք մը անուններ մանաւանդ Լեւոն (Լէօ = Առիւծ) եւ Կոստանդին (օրինակ՝ Երզնկացին): Խաչակիրներն ալ որոշ ազդեցութիւն ունեցած են մասնաւորաբար կիներու անուններուն վրայ, որովհետեւ հայ եւ օտար իշխանուհիներ «փոխանակուած» են մեծ ընտանիքներու միջեւ, այն յոյսով որ խնամիական կապը զօրացնէ նա՛եւ քաղաքականը: Կիլիկիոյ շրջանին մէջ՝ մեզմէ ընդունուած են Ալիս, Զապէլ (Իզապէլ) եւ Զեփիւռ անունները:

Հետաքրքրական է որ հակառակ 900 տարի տեւող Թուրք տիրապետութեան, մինչեւ վերջերս մեր մօտ շատ փոքր եղած է Թրքերէն անուններու թիւը: Ալթունը (Ոսկի) դարձած է աղջկան անուն՝ որոշ շրջաններու մէջ, թերեւս կան նաեւ ուրիշներ. բայց մատի վրայ կը համրուէին անոնք: Վերջին տասնամեակներու ճնշումը՝ Թուրքիոյ մէջ, պատճառ եղաւ սակայն որ Թրքահայութիւնը տեղի տայ եւ սկսի օգտագործել Թրքերէն անուններ, օրինակ՝ Նուրհան:

Մականուններու խնդիրը, որ նիւթ չէ այս յօդուածին մէջ, բոլորովին տարբեր հարց մըն է: Հոս՝ շատ մեծ է Օսմանեան կայսրութեան ազդեցութիւնը: 18րդ եւ 19րդ դարերուն, Օսմանեան կառավարութիւնը կը պահանջէ մականուններու հաստատումը, սովորաբար հարկահաւաքներու գործը դիւրացնելու եւ թուրքի տոմարներ պահելու աշխատանքը դիւրացնելու համար: Եւ ուրեմն, հայ ժողովուրդը կը ստիպուի ծանրաբեռնուիլ Թրքական մականուններով, որոնք սովորաբար արհեստ, — պարուստ չահելու ձեւը կը նկարագրեն (Տէմիրճեան, Ալթունեան, Նաճարեան) ու երբեմն ածականները մականունի կը վերածեն: Տարբեր ուսումնասիրութեան կը կարօտի այս հարցը:

Տասնեւիններորդ դարու երկրորդ կէսին՝ մեր մէջ ալ սկսաւ ընդհանրանալ սովորութիւն մը, որ կուգայ Եւրոպայէն: Հոն՝ զարգացած դասակարգը երկար ատենէ ի վեր կը գործածէր անուններ, որոնք գրական ստեղծագործութիւններ էին: Այսպէս, լատիներէնի ծանօթ անգլիացի բանաստեղծները (Սիտնի եւ Շէյքսփիր) իրենց գրական ստեղծագործութեանց մէջ օգտագործեցին Սթելլա եւ Սիլվիա անունները, որոնք հռոմէական ծագում ունին («Աստղիկ» եւ «Անտառի դիցուհի» իմաստներով): Այս մեծ բանաստեղծներու գործը ընդհանրացաւ, տարածեց եւ ժողովրդականացուց իրենց գործածած անունները:

Մեր մօտ, քիչ տարբեր ձեւով, տեղի ունեցաւ նման բան մը: Րաֆֆին (Յակոբ Մելիք–Յակոբեան) իր գրչանունը ճիշդ ուրկէ՞ փոխ առաւ՝ յայտնի չէ ինծի, քանի որ պարսկերէնին ծանօթ չեմ: Արաբերէնով՝ Րաֆիք կը նշանակէ «ընկեր» կամ «բարեկամ», եւ հաւանական է որ պարսկերէնն ու ադրբէջանեան թրքերէնը փոխ առած ըլլան բառը, իմաստը պահելով: Չեմ գիտեր թէ ե՛րբ այդ գրչանունը իբրեւ անուն սկսաւ տրուիլ հայ ծնողքներու կողմէ, եւ Րաֆֆիի մահէն ո՛րքան ետք: Երկրորդ համաշխարհային պատերազմէն ետք ընդհանրացած է ան մեր ազգային զանազան շարժումներու ազդեցութիւնը եւ Խորհրդային Հայաստանի մէջ Պետութեան մղած անաստուածեան պայքարը պատճառ եղան որ լքուին քրիստոնէաբոյր անունները:

Ուրիշ երկու հայ գրագէտներու գրչանունները եւս ընդհանրացան մեր մօտ՝ 1915էն ետք: Վարուժանը ծանօթ է բոլորիս, իսկ Ռուբէն Սեւակի անունը նոր սկսած է գործածուիլ հոս ու հոն:

Դանիէլ Չպուքքեարեանի գրչանունը (Վարուժան) ռամկերէն – հայերէն է եւ կը նշանակէ «արու թռչուն», իսկ Սեւ–ակ՝ ինչպէս խաժ–ակ, աչքի գոյն կը նկարագրէ, թէեւ անշուշտ երկու գրչանուններն ալ բանաստեղծական եւ խորհրդանշական կարեւոր իմաստներ ունին:

Այսօր, քսաներորդ դարու վերջին քառորդին՝ ի՞նչ է մեր անուններու վիճակը եւ ի՞նչ կարեւորութիւն ունի ան:

Ինչո՞ւ կը գրենք այդ վիճակի մասին:

Նախ, ըսենք թէ ներկայ վիճակը ցաւալի է: Արեւմտահայը սկսած է լքել հայերէնը անուններու խնդրին մէջ, ինչպէս ամէն մարզի մէջ, եւ Արեւելահայը՝ հակառակ հայրենիքի պայմաններուն, նոյնը ընելու հակամէտ է: Չեմ խօսիր անոնց մասին, որոնք Հայութի՛ւնն է որ կը լքեն՝ եւ ոչ միայն հայերէն լեզուն կամ հայերէն անունն ու մականունը: Կը խօսիմ նաեւ անոնց մասին, որոնք Հայ մնալու փափաք կ'արտայայտեն եւ գործնական քայլեր կ'առնեն երբեմն, միաժամանակ նահանջելով սակայն անունի խնդրին մէջ:

Ի՞նչ են պատճառները այս շարժումին:

Առնենք Միացեալ Նահանգները: Առաջին պատճառը՝ ստորադասութեան զգացումէ եւ օտարամոլութեան ախտէ տառապող Հայերու մտավիճակն է: Ես, անձնապէս, Խաչիկ Թէօլէօլեան անունով «օժտուած» և երբ գաղթական Ամերիկա եկած, նկատած եմ որ այս անունը եթէ դժուարահնչիւն, նոյնիսկ անհնչելի է Ամերիկացիին համար, միաժամանակ օգտակար է.— Ձայն տեսնողը չի մոռնար «այդ տարօրինակ անունով» մարդը, եւ չմոռցուիլը առաւելութիւն մըն է շատ մը ասպարէզներու մէջ: Անշուշտ գործի աշխարհին մէջ դժուարութիւններու պատճառ կ'ըլլայ սակայն, եւ կրճատում մը (որ մատչելի է անգլիախօսին) կամ անգլերէն անուն մը կրնայ անհրաժեշտ դառնալ: Այս կէտին մէջ՝ տեղածին թէ եկուոր Հայը պէտք է ընդունի այս իրականութիւնը, պէտք է յիշէն թէ հայկական անուններէն շատեր (զորս արդէն յիշեցինք այս յօդուածին մէջ) երկծին (այսինքն՝ հայպրիտ) եղած են, եւ թէ պարտականութիւն մը ունինք թէ՛ անցեալը պահելու եւ թէ ներկան ընդունելու:

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

(3, մնացեալը յաջորդով)

ԳԷՈՐԳ ՋԱՀՈՒԿԵԱՆ

ԼԵԶՈՒԱԲԱՆԸ

Ակադ. Գէորգ Ջահուկեան Երեւանի լեզուաբանական հիմնարկութեան տնօրէնն է: Անոր գիտական գործունէութիւնը կ'ընդգրկէ լեզուաբանական խնդիրներու մեծ շրջանակ մը: Չկայ հայերէն լեզուի ուսումնասիրութեան մարզ մը, ուր ըսած չըլլայ ան իր հեղինակաւոր խօսքը: Գէորգ Ջահուկեան ընդհանուր լեզուաբանութեան մասնագէտ է. մշակած է լեզուաբանութեան պատմութեան շրջաններու բաժանման նոր սկզբունքներ, ուսումնասիրութիւններ նուիրած է հնդեւրոպական լեզուներու համեմատական քերականութեան եւ Ասիոյ հին լեզուներու պատմութեան հարցերուն:

Գ. Ջահուկեանի յիշեալ ուսումնասիրութիւնները աշխարհի լեզուաբաններու ուշադրութիւնը գրաւած են գոյութիւն ունեցող շատ մը հարցերուն տրուած նոր եւ ինքնատիպ մեկնաբանութիւններով: Իր աշխատութիւններուն մէջ հեղինակը զուգահեռ կերպով ներկայացուցած է լեզուաբանութեան աւանդները եւ լեզուաբանական միտքին նուաճումները:

×

Գէորգ Ջահուկեան ծնած է Շահնազար գիւղին մէջ: Ուսումը ստացած է Ստեփանաւանի եւ ապա Երեւանի Շահումեան վարժարանին մէջ: Այնուհետեւ փայլուն կերպով աւարտած է Երեւանի պետական համալսարանի բանասիրական ճիւղը:

Հայ լեզուաբանը գրեթէ երեսուն տարիներէ ի վեր կը դասախօսէ Երեւանի համալսարանին մէջ: «Հայ լեզուաբանական միտքը եւ աշխարհաբարի հարցերը ԺԸ.–ԺԹ. դարերում» աշխատութեան համար ան արժանացած է բանասիրական գիտութիւններու դոկտորի կոչումին:

Գ. Ջահուկեան 80է աւելի գիտական աշխատութիւններու հեղինակ է, իսկ եթէ հաշուենք նաեւ գիտական հանրամատչելի աշխատութիւնները, հարիւրներու կը հասնի անոնց թիւը: Այդ աշխատութիւններու մասին գնահատական գրախօսականներ լոյս տեսած են հայերէն, ռուսերէն, անգլերէն, ֆրանսերէն եւ այլ լեզուներով:

×

Լեզուաբանութեան պատմութիւն եւ տեսութիւն, հայ լեզուաբանութեան եւ հայերէն լեզուի պատմութիւն, հայերէն լեզուի համեմատական քերականութիւն, ժամանակակից հայերէնի, բարբառագիտութեան տեսութիւն, հայ բարբառագիտութիւն, հնդեւրոպական լեզուներու ցեղակցութեան հարցեր եւ խնդիրներ, ահա այն բոլոր նիւթերը որոնց մասին իր բացառիկ տաղանդով արտայայտուած է ան: « Լեզուաբանութեան պատմութիւն » երկու հատորնոց աշխատութիւնը հեղինակին անդրանիկ փորձն էր ստեղծելու հնագոյն ժամանակներէն մինչեւ մեր օրերու ամբողջական պատմութիւնը: Հատորները կը լուսաբանեն նաեւ արեւելեան երկիրներու լեզուաբանական միտքը:

Գէորգ Ջահուկեան արտայայտած է լեզուի ինքնատիպ, այսպէս կոչուած, նիւթական – ազդակցային կաղապարի տեսութիւնը, տուած է լեզուի ու խօսքի, մտածումի ու գիտակցութեան լեզուաբանական միաւորներու եւ զանոնք տարբերող յատկանիշներու փոխյարաբերութեան, քերականական կարգի հասկացողութեան, խօսքի մասերու դասակարգումին մասին իր մեկնաբանութիւնը:

Հայ լեզուաբանութեան պատմութեան զարգացման գրեթէ բոլոր մարզերը տեղ գտած են Գ. Ջահուկեանի գրուածքներուն մէջ, մասնաւորապէս արտացոլուած

ՄԱՐԴԵՐՈՒ ՑԵՂԸ ՀԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(5 - 1) ԴԱՐԵՐՈՒՆ

Ն. Ադոնցի կարծիքով, Մարդաղի գաւառի Մարդերը կը ծագին այդ ցեղի այն ներկայացուցիչներէն, զորս կը յիշէ Քսենոփոն Կենտրիտէս գետի ափին: Դէպի հիւսիս շարժելով գրաւեցին տարածութիւն մը, որ յետագային իրենց անունով կոչուեցաւ Մարդաղի: Իսկ Մարդաստանի մէջ (Մարդուցայք) Մարդերը յայտնուած են Իրանի կողմէ, աւելի ուշ, քան Բուն Մարդաստան եւ Մարդաղի գաւառներու մէջ:

Կը կարծենք որ Ն. Ադոնց Մարդերու Մարդաստանի մէջ (Մարդուցայք) յայտնուիլը կարելի սեպելով աւելի ուշ ժամանակաշրջանին, հարցին կը մօտենայ իբրեւ արդիւնք իրանէն ծայր տուած նոր գաղթի եւ ոչ թէ Հայկական լեռնաշխարհի մէջ մինչ այդ բնակութիւն հաստատած Մարդերու տեղաշարժի:

Յ. Մանանդեան համամիտ է Մարկուարտի հետ այն կէտին շուրջ, որ Մարդերու երկիրը (որու սահմաններէն անցած էր Կորբուլոն) գտնուած է Տարօնի հիւսիս – արեւելքը: Ապա կը նշէ. «Տակիտոսի մօտ յիշատակուած Մարդերու բնակութեան շրջանը պէտք է փնտռել Արածանիի հովիտի լեռնային վերին շրջանին մէջ»:

Եթէ նկատի ունենանք, որ տուեալ հատուածին մէջ Կորբուլոնի անցած ճամբուն մասին Տակիտոսի հաղորդածը կը վերաբերի ոչ թէ Մարդերու բնակած բուն հողամասին, այլ սահմանամերձ շրջաններուն, այն ատեն կը պարզուի որ, մէկ կողմէ, Մարկուարտի, Յ. Մանանդեանի եւ միւս կողմէ՝ Ն. Ադոնցի կարծիքները զիրար չեն հակասեր, քանի որ Տարօնի հիւսիս – արեւելքը ինկած Արածանիի հովիտի լեռնային վերին շրջանը կը համապատասխանէ Ծաղկոտն, Կոգովիտ եւ Գառնի գաւառներու կարգ մը մասերուն, որոնք կը կազմեն Մարդուցայքի սահմանամերձ շրջանները: Իսկ ինչ կը վերաբերի Մարդերու երկրի աւերումին, այդ փաստն ալ չի հակասեր Մարդուցայքի ի նպաստ եղած կարծիքին, քանի որ Կորբուլոն, չշեղելով իր ճամբայէն, Մարդերուն դէմ կը հանէ Իբերները:

Մարդերը Հայաստանի մէջ այնքան մօտեցան բնիկներուն, որ սկիզբ դրին իշխանական տոհմի, «որու ներկայացուցիչը, — ինչպէս կը նշէ Ն. Ադոնց, — կը կրէր Մարդպետ կոչումը: Յետագային այդ անունը վերածուեցաւ տոհմական տիտղոսի, ինչպէս մաղխազ եւ ասպետ, իսկ տիտղոսաւորները՝ Մաղխազուններ, Ասպետուններ, այնպէս ալ Մարդերու տոհմը եւ անոնց տէրութիւնները կը կոչուէին Մարդպետական»:

Այսպէսով, կարելի է ըսել, որ Իրանական սարահարթի դրացի երկիրներու մէջ յատուկ առիթներով յայտնուելէ զատ, Մարդերը, իրանական միւս ցեղերուն հետ, բնակութիւն հաստատած են Հայկական լեռնաշխարհի տարբեր մասերը: Հանրային կեանքին մէջ մարդերու գրաւած դիրքը նպաստեց անոնց վերնախաւի հարստացման եւ զօրացման: Ատով իսկ, ազգագրական – ընկերային խումբի հայացման ընթացքին մէջ, հիմը կը դրուի Մարդպետական նախարարական տոհմին:

Հայաստանի մէջ բնակութիւն հաստատած Մարդերը ունեցած են զարգացման այսպիսի ուղի, անցնելով հին Հայաստանի ստրկատիրական եւ աւատապետական հասարակութեան ընկերային – դասակարգային զարգացման որոշ փուլերէ: Մինչդեռ Իրանի մէջ, յիշեալ ժամանակաշրջանին, այնքան որքան ծանօթ է մեզի, անոնք դուրս չեկան ցեղային միութեան եւ ռազմական ժողովրդավարութեան սահմաններէն:

Է. ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ

(3 եւ վերջ)

Fonds A.R.A.M

... է հայ քերականական մտքի զարգացումը:

«Քերականութեան եւ ուղղագրութեան աշխատութիւնները հին եւ միջնադարեան Հայաստանում (Ե.–ԺԵ. դարեր)» հատորին մէջ շարադրուած է հայ լեզուաբանութեան պատմութիւնը՝ անոր առաջին քայլերէն մինչեւ հայերէն լեզուի մասին գործերու երեւան գալը:

Գէորգ Ջահուկեան մտքի հորիզոնի ...մասին պատկերացում մը ...համար կը բաւէ ծանօթանալ «Հայերէնը եւ հնդեւրոպական հին ...ները» գիրքին, ուրուն մէջ մեծ համեմատութեամբ ան քննած է հայերէնի, իլլիրերէնի, հին մակեդոներէնի, թրակերէնի, ...-միլիերէնի, պելասգերէնի, լու... - լուվական լեզուներու մինչեւ եղած ...համապատասխան երեւոյթներու տարբեր ...ակները, ճշդած է հայերէնի եւ այդ ...լեզուներու ցեղակից ըլլալու աստիճանը ...լուծած անոնց պատմութեան կարեւ... հարցերը: Հեղինակը, ձեռ... ուրարտերէնի, հնդեւրոպական ...կովկասեան լեզուներու փոխյարաբերութեան հարցերու ուսումնասիրութեան, ... է այն եզրակացութեան որ ուրարտերէնը ցեղակցական կապեր ունի ...հնդեւրոպական լեզուներու հետ: Հայերէնի պատմական համեմատական ուսումնասիրութեան առումով ուշագրաւ են ...հայերէնի հոլովման սիստեմը եւ ...ծագումը», «Հայաստանի լեզուն եւ ...յարաբերութիւնը հնդեւրոպական լեզուների հետ», «Հայոց լեզուի նախա...յին շրջանի պատմութեան ակնարկ...», «Հայերէնը եւ հնդեւրոպական հին լեզուները» աշխատութիւնները: Անոնց ...լեզուաբանը կատարած է նաեւ հո...ման տեսակներու նոր դասակարգում ..., ըստ հոլովման տեսակներու անուն...ներու բաշխման օրէնքներ սահմանած է, ... որ մեծ լեզուաբաններ Անթուան Մէ... եւ Հրաչեայ Աճառեան, ընդհանրապէս ...կարելի կը սեպէին: Գէորգ Ջահուկ...եան նոր ձեւով լուծած է նաեւ հին հայերէնի շեշտի բնոյթի հարցը:

...ժամանակակից հայերէնի նուիրուած ...ուսումնասիրութիւններուն մէջ Գէորգ Ջահուկեան ճշդած է հայերէն լեզուի ...հիմնական կաղապարները, տուած է ա...նց փոխկաղապարման կանոնները, այս ...երեւոյթը ինքն է որ առաջին անգամ մէջ... դրած է:

Արժէքաւոր են նաեւ հայ լեզուաբանի ...բարբառագիտական ուսումնասիրութիւնները: «Հայ բարբառագիտութեան նե...րածութիւն» աշխատութեան մէջ հեղինակը քննադատած է գոյութիւն ունեցող ...դասակարգումները, առաջադրած է իր ...սկզբունքը, այսինքն հայերէնի բարբառ...ները ըստ հնչիւնա - քերականական հա...կանիշ յատկանիշներու բաժնել: Երկար ...տարիներու մանկավարժական փորձա...ռութեամբ Գ. Ջահուկեան Երեւանի պե...տական համալսարանի ռոմանօ - գերմա...

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԸ

Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն եւ Նախարարներու Խորհուրդը քննութեան առնելէ ետք Հանրապետութեան մարզական կեանքին այժմու վիճակը որոշում մը հրապարակած է՝ «Հանրապետութիւնում ֆիզկուլտուրայի ու սպորտի վիճակի եւ յետագայ զարգացման միջոցառումների մասին»:

Նախ հաստատուած է, որ պատկան մարմինները, ինչպէս, օրինակ, «ֆիզիկական կուլտուրայի ու սպորտի կոմիտէն», լուսաւորութեան, բարձրագոյն ու միջնակարգ մասնագիտական կրթութեան նախարարութիւնները եւ այլ մարմիններ որոշ աշխատանք կատարած են մարզական կեանքը զարգացնելու ուղղութեամբ: Երեւանի, Լենինականի, Աբովեանի, Հրազդանի եւ այլ շրջաններու մարզական կազմակերպութիւնները բարձրացուցած են աշխատանքի մակարդակը, աբաղայուցած են մարզական կարգ մը ճիւղերու, ինչպէս ծանր աթլեթիքի, ոտնագնդակի, ըմբշամարտի, կռփամարտի, փինկ-փոնկի մարզիկներու պատրաստութեան աշխատանքները: Անցեալ տարի Հայաստանի մէջ պատրաստուած են միջազգային կարգի տասնեակ մը վարպետներ: 1976ին ընդլայնած է մրցանակակիրներու ցանկը: Հայ մարզիկները սահմանած են Հայաստանի, համամիութենական եւ համաշխարհային ցուցանիշը:

Այս հաստատումներէն ետք, որոնք դրական են, Որոշումին մէջ ճշդուած է, թէ «Հանրապետութիւնում ֆիզիկական կուլտուրայի ու սպորտի վիճակը դեռեւս մնում է անբաւարար»:

Հիմնական ցաւն է միշտ այն իրողութիւնը, որ սփորն ու մարզանքը ժողովրդականացած չեն: Այս 2 ճիւղերն ալ, համաձայն Որոշումին, «դանդաղ են արմատաւորւում բնակչութեան, մանաւանդ երիտասարդութեան կեանքի ու կենցաղի մէջ: Կուսակցական, սովետական, կոմերիտական, արհմիութենական մարմինները եւ սպորտային կազմակերպութիւնները եղած հնարաւորութիւնները վատ են օգտագործում ֆիզիկական կուլտուրայի ու

նական բանասիրութեան ամբիոնի վարիչն է, ուր մեծ դեր կը կատարէ լեզուի ուսումնասիրութեան մէջ նոր եղանակներ մտցնելով:

ՂԱՐԻԳ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ

«Հայրենիքի ձայն»

ԳՈՂՈՒԹԷ ԳՈՂՈՒԹ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ վախճանած է Փասքալ եպիսկոպոս Մալճեան, որ 1921 – 1971, ամբողջ կէս դար վարած է Նիւ Եորքի եւ մերձակայ շրջաններու հայ կաթողիկէ համայնքի ժողովրդապետութիւնը, արժանաւորապէս: Վախճանեալ հոգեւորականը 1971էն ի վեր հանգստեան կոչուած էր՝ ալեւորութեան բերումով: Իննիսուն տարեկան էր: Փասքալ Եպս. Մալճեան ընթացաւարտ էր Փրանսական բարձրագոյն վարժարանէ (1905) եւ հետեւած՝ Հռոմի Լեւոնեան վարժարանի դասընթացքներուն՝ իր կրօնական աստուածաբանական պատրաստութեան համար: Յարգուած եկեղեցական մը եւ յայտնի դէմք մըն էր հայ թէ ամերիկեան շրջանակներու մէջ:

սպորտի զարգացման համար»: Ասով պէտք է բացատրել այն փաստը, որ Հայաստանի հաւաքականը 14րդ տեղը գրաւած է Խորհ. Միութեան «ժողովուրդների 6րդ ամառային սպարտակիադա»յին մէջ:

Լուրջ թերութիւններ կան նաեւ մանկապատանեկան սփորի կազմակերպման գործին մէջ: Լուսաւորութեան նախարարութեան եւ միւս մարմիններու մարզական դպրոցներու մեծ մասին ուսումնական – մարզական աշխատանքը կը կատարուի հինցած եղանակներով. Նկատի չառնուիր պահեստի ուժեր պատրաստելու կարեւոր հարցը: Միւս կողմէ, Լուսաւորութեան նախարարութիւնը անհրաժեշտ քայլեր չառներ բարելաւելու համար պատանիներու ֆիզիքական դաստիարակութեան աշխատանքները նախակրթարաններու մէջ: Լաւ չէ նոյն բնոյթի աշխատանքը երիտասարդութեան եւ ուսանողութեան շրջանակներու մէջ:

Կեդր. Կոմիտէն եւ Նախարարներու Խորհուրդը Որոշումին մէջ դիտել տուած են նոյնպէս, թէ «լրջօրէն ետ է մնում ֆիզկուլտուրային ու սպորտային աշխատանքը գիւղում»: Գիւղի երիտասարդները, մանաւանդ աղջիկները, բաւարար թիւով մաս չեն կազմեր մարզական կազմակերպութիւններուն եւ ոչ ալ անհրաժեշտ չափով կը զբաղին մարզանքով ու սփորով: Մնաց որ Հայաստանի շրջաններու մեծ մասին մէջ չկան մարզարաններ:

Մարզական կեանքի բարելաւման համար միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, համաձայն Որոշումին: Այս ուղղութեամբ յստակ առաջադրութիւններ սահմանուած են:

ԹՐՔԱԿԱՆ "ՄՇԱԿՈՅԹԸ" ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ...

Փարիզի Էսփլանատ տը լա Տէֆանսի կալըրիին մէջ, Յունիս 29էն Հոկտեմբեր 24, Թուրքիա ցուցահանդէս մը կազմակերպած է, ուր՝ « Անատոլուի ժողովրդական արուեստներ եւ աւանդութիւններ », « Ակնարկ Թուրքիոյ վրայ » եւ « Առօրեայ կեանք » բաժիններու մէջ ներկայացուած է թրքական « մշակոյթը »՝ արհեստները, արուեստը, ասեղնագործութիւնը, գորգագործութիւնը, յախճապակիի արուեստը, ճարտարապետական կոթողներու լուսանկարները, եւայլն եւայլն:

Ցուցասրահներէն առաջինը յատկացուած է լուսանկարներու, որոնց մէջ, ի մէջ այլոց, աչքի կը զարնեն «Էրզրումի դաշտերն ու լեռները», «Խարբերդ»ը, «Նեմրութ լեռը», «Տիվրիկը», «Վանայ լիճի շրջակայքը», «Ս. Սոֆիա տաճարը», ուրկէ ներկայացուած են երկու տեսարաններ՝ Ս. Պօղոս առաքեալի դիմանկարը եւ Ս. Մարիամ Աստուածածին՝ Յիսուսը գրկած: Ապակեդարանի մը մէջ ցուցադրութեան դրուած է խաչքար մը, սակայն առանց անոր պատմութեան ու դերի մատնանշումին:

Ցուցասրահներու երկրագործական, ասեղնագործական, նկարչական, հիւսուածեղէնի եւ այլ մարզերու յատկացուած բաժինները այցելելէ ետք կանգ կ՚առնենք Քէօթահիոյ յախճապակիներուն յատկացուած ապակեդարանին առջեւ ու կը կարդանք կողքի պատին վրայ փակցուած թուղթի մը վրայ հետեւեալ մեկնաբանութիւնը. « Քէօթահիա կը շարունակէ մեր օրերուն՝ ԺԷ. դարէն ի վեր անհետացած, Իզնիքի յախճապակիի աւանդութիւնները: 1860ին Քէօթահիոյ մէջ կային յախճապակեգործ 400 աշխատանոցներ, որոնց մէջ կ՚աշխատէին Թուրք, հայ եւ յոյն վարպետներ: Աշխատանոցներու ընկերակցութիւններ կը կազմակերպուին ու կը կազմալուծուին 1922ին, հայ վարպետ Հաճի Կարապետի աշակերտները կը շարունակեն գործը Հոռդոսի մէջ»:

Կարդացէք «ՅԱՌԱՋ»ը Տարածեցէք

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆ (127)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կենաճէ

ԴՈՒՔՍԸ

Երբ Արաթիմոսի արտասանած վերջին բառը լսեց, սարսռաց:

– Կա՛յսր...:

Այս բառը չարտասանեց, այլ՝ իր ուղեղին մէջ մեծցուց, մեծցուց եւ պատերազմական արիւնոտ աղմուկի մը վերածեց...:

Յետոյ սապէս մտածեց.

– Այս մարդը Պեմպոյի կարծածին չափ ամմար մէկը չէ, որովհետեւ դէմքս նայելուն պէս միտքս անցածը գուշակեց:

Ապա բարձր ձայնով աւելցուց.

— Վենետիկի մէջ կայսր չկայ եւ պիտի չըլլայ, պարոն: Դառնանք մենք մեր խօսակցութեան: Կարծեմ թէ դուք ժան Մետիչիսէն բաժնուելու համար ձեր յայտարարածէն տարբեր պատճառ մը ունեցած էք:

— Այո, վեհափառ, բայց այդ պատճառը անձնական է: Իմ ազնուազարմ բարեկամս, ժան Մետիչիս բնաւ քաղաքին մէջ չէր բնակեր, այլ միշտ պատերազմի դաշտին վրայ կ՚անցընէր իր օրերը: Իր շուրջը վառօդի հոտէն ուրիշ հոտ չէ կարելի առնել...: Իր քով, մթնոլորտը միշտ բռնկած է ու հրավառ: Գետինը կը պառկէինք, քարը բարձ կ՚ընէինք, մօրուսաւոր մարդերէ շրջապատուած էինք որոնք տարիներով պատերազմելով ժամանակ իսկ չէին ունեցած իրենց մազն ու մօրուքը լուալու կամ խնամելու: Զինուորը քաղաքներ աւրելէ և թշնամին բնաջինջ ընելէ աղէկ կը հասկնայ, բայց մուսայէն բնաւ չի հասկնար: Երբ սխալմամբ մէկը սիրոյ մասին խօսի իրենց, «տասը տարի է կնիկիս երեսը չեմ տեսած» կը պատասխանեն...: Մեզի պէս սիրերգակ բանաստեղծները կրնա՞ն աւանկ մթնոլորտի մը մէջ շնչել եւ շնչահեղձ չըլլալ:

— Մէկ խօսքով սա ըսէք թէ պատերազմէն փախած էք, այսինքն վախկոտ էք:

— Ոչ, քաւ լիցի, վախկոտ չեմ, բայց պատերազմէն եւ զինուորական կեանքէն շատ չեմ ախորժիր: Բանաստեղծ ըլլալութեան գեղեցկութիւնը երգելու կոչումն ունի: Եւ բնութեան առաջին պարգեւը... իգական սեռը իր լաւագոյն գեղեցկութիւնները ու յանկուցիչ հրապոյրներով...:

— Ըսել է ձեզ դարձեալ ժան Մետիչիսի քով ղրկելու ըլլամ, պիտի չուզէ՞ք երթալ:

— Ոհ, վեհափառ տէր, այս հոյակապ ու գեղածիծաղ ոստանէն պիտի չուզէի հեռանալ: Վենետիկը բանաստեղծներու, արուեստագէտներու եւ ազնուազարմ մեծամեծներու կեդրոնն է: Բայց եթէ խիստ կարեւոր պաշտօն մը յանձնուի ինծի, այն ատեն խնդիրը կը փոխուի: Զոր օրինակ, եթէ ձերդ վեհափառութիւնը պատիւը ընէ ինծի դեսպանութեան պաշտօն մը յանձնելու, անշուշտ չեմ կրնար մերժել:

Դուքսը Պեմպոյի նայեցաւ, պահ մը մտածեց եւ յետոյ հարցուց.

— Երկու խօսքով ըսէք վերջապէս թէ ինչո՞ւ եկած էք Վենետիկ:

— Ընկերութեան մէջ մտնելու համար, տէր իմ, փայլուն եւ քաղաքակիրթ ընկերութեան մէջ մտնելու...:

— Ուրի՞շ, ուրի՞շ:

— Եւ դիրք շինելու:

— Այդ կողմէն ես կրնամ օգնել ձեզի, ըսաւ դուքսը:

— Ինչ որ ամենէն շահագրգռականն ու կարեւորն է, աւելցուց Պեմպօ խօսքի խառնուելով: Մարդս փայլուն եւ քաղաքակիրթ ընկերութեան մէջ կարենալ մուտք գործելու համար նախ պէտք է դիրք շինէ: Թոյլ տուէք ուրեմն, տէր իմ, որ ձեզի ըսեմ այն ինչ որ բարեկամս Փեթրոս Արաթիմոսը համեստութիւն ըրած ըլլալու համար չկրցաւ ըսել: Բարեկամս ոչ միայն բանաստեղծ է այլ նաեւ մարդոց դէմքէն հոգին կարդացող բարձր մտաւորական մըն է...: Ան շատ մը բարեմասնութիւններ եւ ձիրքեր ունի, մէկ բառով ամէն բան կը հասկնայ եւ իրեն յանձնուած գաղտնի ու փափուկ պաշտօնները հաւատարմութեամբ գլուխ կը հանէ: Ուրիշ յատկութիւն մը ունի որ ամենագլխաւորն է. պարագային համեմատ կը վերաբերուի եւ խօսակիցին նկարագրին ցայտուն կողմերը դէմքէն գուշակելով ըստ այնմ կը վարուի հետը: Մէկ խօսքով ճարպիկ եւ ճկուն դիւանագէտ մըն է:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները՝ «Վասպուրական սրահ»ի փոխուն.—

Տէր եւ Տիկ. Վարդգէս (Պօղոս) Հիւսեան, իր հօր յիշատակին 1000, այրի Տիկ. Վարդանոյշ Մանասէլեան (Փիւժէ) իր ամուսնոյն յիշատակին 1000, այրի Տիկ. Մարինէ Կիրակոսեան (Փիւժէ) իր ամուսնոյն յիշատակին 300, Պ. Արմենակ Դաւիթեան (Փիւժէ) 300, Տէր եւ Տիկ. Տրդատ Տէր-Պօղոսեան 200, Տէր եւ Տիկ. Ցերտի Հրաչեան Հայկ Թիւթիւնճեանի հոգեհանգիստին առթիւ 200, Տիկ. Լուսընթագ Պանտիկեանի հոգեհ. առթիւ 100, Տիկ. Սիրուն Մանուկեանի հոգեհ. առթիւ Տէր եւ Տիկ. Ռուբէն Մանուկեան 200, Պ. Մանուկ Մանուկեան եւ Տէր եւ Տիկ. Վարդան Տէր-Կարապետեան 50ական:

×

Կապոյտ Խաչի Սէն Մօրիսի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի նպաստ դպրոցին.— Տէր եւ Տիկին Սարգիս Յովհաննէսեան 100 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Վահէ Սիմոնեան 100, Տէր եւ Տիկ. Յարութ Յովհաննէսեան 50, իրենց մօր եւ մեծ-մօր Հայկանոյշ Վարդանեանի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ: Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Մխցեան, Տէր եւ Տիկ. Երուանդ Ճէլոյեան, Տէր եւ Տիկ. Ժագի Ճէլոյեան 50ական իրենց զաւկին եւ թոռան՝ Րաֆֆի Ճէլոյեանի ծննդեան ուրախ առիթով:

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ԵՆԹԱՅԱՆԿԵՐ

Պորտոյի եւ Արքաշոնի Բ. ցանկին մանրամասնութիւնները: Ընդհ. գումարը մաս կը կազմէր եկեղեցւոյ գումարին (13.265) յայտարարուած «Յառաջ»ի Մարտ 4ի թիւով (Ա. էջ, Է. ցանկ):

Տէր եւ Տիկ. Վարդերեսեան 300, Յակոբ Սարգիսեան, Տիկ. Թագուհի Ռխու 100ական, Հմայեակ Իչգալացեան, Գրիգոր Գասապեան, Կարապետ Բարսեղեան, Տիկ. Իզար Պետոյեան, Յակոբ Ճողիկեան 50ական, Տիկ. Վասքանոյշ Ճերմակեան 30, Տիկ. Մարի Քէնտիրեան, Պօղոս Անանեան 20ական, Պ. Հաչիչեան 100, Տիկ. Գեղանոյշ Աբրահամեան, Տիկ. Անժէլ Թագւորեան, Արիս Թագւորեան, Մինաս Վարդանեան, Յովսէփ Քէթէնճեան 50ական ֆր.:

ԷՍԱԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՀԵՏ ԴԷՊԻ ԹՈՒՔԷԼԻ ԾՈՎԱՓԸ

Յուլիս 18, Կիրակի, ամբողջ օրը, օթոքառով:

Մեկնում՝ առաւօտեան ժամը 7ին, կառատիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւրվէօրի առջեւէն: Վերադարձ՝ ժամը 22ին:

Տախքերու մասնակցութիւն՝ 50 ֆր.:

Ուսանողներու՝ 30 ֆր.:

Արձանագրութեան համար հեռախօսել՝
842-08-57

Կը խնդրուի փութով արձանագրուիլ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի մէջ Խանասորի արշաւանքի տօնակատարութիւնը Օգոստոս մէկին, ամբողջ օրը Վալապրի մէջ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԳԱՐՆԱՆ, ԱՄՌԱՆ ՈՒ ԱՇՈՒՆԻՆ

TRANSTOURS organise

Բ. ճամբորդութիւն՝ ՅՈՒԼԻՍ 10էն 25 ԼԵՆԻՆԿՐԱՏ – ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ
գին՝ 2900 ֆրանք

1976 ՕԳՈՍՏՈՍ 6էն 21, ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ — Գին՝ 2900 ֆրանք
1976 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10էն 25 — ՄՈՍԿՈՒԱ-ԵՐԵՒԱՆ — Գին՝ 2850 ֆ.
1976 ՀՈԿՏ. 8էն 23 — ՄՈՍԿՈՒԱ-ԵՐԵՒԱՆ — Գին՝ 2450 ֆրանք

ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ և ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻՆ ԱՌԱՆՁԻՆ ԽՈՒՄԲԵՐ՝ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

Երթուդարձ օդանաւով: «Արմենիա»յի կամ «Անի»ի մէջ, առաջին կարգի սպասարկութեամբ:

Կը գործադրուի հայրենի տեսարժան վայրերու այցելութեան լրիւ յայտագիրը

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

TRANSTOURS, 22 rue du 4Septembre — 75002 PARIS — Tél. 742-77-40

ուր կարելի է ներկայանալ Կ. ՈՒՆՃԵԱՆԻ, ամէն Երեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18:

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ՝

11, rue du Bassin — SAINT-JULIEN — Tél. 93-04-90 et 08-31-55

ՎԱԼԱՆՍ՝ դիմել Ն. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ —ԱԼՖՈՐՎԻԼ՝ դիմել Յ. ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU

Parking: 3, avenue Jean-Jaurès — tél. 928 00 98 - 928 03 88

ORANGERIE
du
LUXEMBOURG
Entrée Porte Férou
19, Rue de Vaugirard

ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ

Կը ներկայացնէ՝

ԾՈՎԸ

Բարձր հովանաւորութեամբ Ծերակոյտի Նախագահին եւ «Բարձր ժողով»ի դիւանին:

ՅՈՒԼԻՍ 5-25

ՆՈՒԷՐ

ՎԱԼԱՆՍ.— Մ. Պլըքեան, զաւկին՝ Անդրանիկի ամուսնութեան ուրախ առիթով, հետեւեալ նուէրները ըրած է.— տեղւոյն Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին 50 ֆր., Դաւիթեան դպրոցին 50 եւ «Յառաջ»ին 50:

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան Կոմիտէի ժողովը այս Հինգշաբթի, Յուլիս 8, ժամը 20.30ին Իսիի Մշակոյթի Տունը: Շատ կարեւոր օրակարգ:

BICENTENAIRE DES ETATS-UNIS

du 11 au 16 novembre

NEW YORK - WASHINGTON

2250 F

comprenant l'avion, l'hôtel et petits-déjeuners et les excursions commémoratives.

Renseignements et inscriptions :

mondotours

2, Rue de Sèze -- 75009 PARIS — Tél. : 073-30-64, 073-32-64

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Արձակուրդի առթիւ կամ վերջնական կերպով կատարուելիք հասցէի փոփոխութիւններուն համար, մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց դիմումը կատարել փոփոխութեան թուականէն առնուազն ՀԻՆԳ օր առաջ, անպայման կցելով նոր հասցէին նաեւ հինը: «Յառաջ»ի առաքումը կը կատարուի ֆրանսական մասնագէտ ընկերութեան մը կողմէ (մեքենայ) եւ այս պայմանաժամը անհրաժեշտ է, որպէսզի յարգուի մեր բաժանորդներուն տուած թուականները (արձակուրդի պարագային՝ մեկնումի եւ վերադարձի համար):

Այս փոփոխութեանց ծախքն է 5 ֆր. (դրոշմաթուղթ):

Արձակուրդի համար հասցէի փոփոխութիւն չենք ընդունիր Իտալիոյ համար, տրուած ըլլալով որ թղթատարական անկանոնութիւնները թոյլ չեն տար որ բաժանորդները կանոնաւորապէս թերթը ստանան Իտալիա:

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ՝
«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

MONT ST. MICHEL

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՃԱՇ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ ՄԷՋ

Շաբաթ, Յուլիս 17 ժամը 13ին

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կիրակի, Յուլիս 18 ժամը 9ին

Ճաշին կամ զբօսապտոյտին մասնակցիլ փափաքող ծնողքներէն եւ համակիրներէն կը խնդրուի հեռաձայնել մինչեւ Յուլիս 14
16 (31) 92-77-63

ՏԱԽՔԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Փնտռողը իրենց քեռիին աղջիկը՝ Լիտիա Աճէմեան: Հօրաքրոջ զաւակներուն անունները, Վիքթորիա մեծ քոյրը, Երուանդ եղբայրը, Նուարդ պզտիկ քոյրը: Կիպրոսի որբանոցէն Ֆրանսա եկած են: Հօր անունը՝ Նշան, մօր անունը՝ Մաքրուհի, ընիկ Մարաշցի են:

Ով որ գտնէ թող այս հասցէին գրէ.—
Peprone Ekmekdjian
Bd. Jourdan prolongé,
Bloc, Bât. D., appt. 170
St. Barthelemy 3
MARSEILLE 13014 — FRANCE

OPTIMA Tours

Sonia Coumryantz

6, Rue des Halles (2ème étage) — 75001 Paris — Métro Châtelet
Tél. : 236-03-65 — 236-03-66 — 236-03-67
Lic. Corresp. No A. 300

Vous annonce son prochain départ pour

L'ARMENIE

du 26 Juillet au 8 Août
Prix Paris/Paris 2780 F.

COMPRENANT

— Logement à l'hôtel Ani ou Armenia en première classe.
— la Pension complète
— Toutes les excursions y compris GARNI — KEGHART, — SEVAN et SARDARABAD

VOYAGE SPECIAL JEUNES
de 16 à 35 ans
Hôtel première classe — Excursions quotidiennes
du 18 Août au 1er Septembre
Tout compris 2650 F.

N'hésitez pas à nous consulter
pour vos vacances d'été

Fonds A.R.A.M

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
7
MERCREDI
7 JUILLET
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.631 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.631

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՅՈՅՍ ՉԿԱՅ

— o —

ԿԱՏԱՂԻ ԿՌԻՒՆԵՐ ԱՆՀԱՄԱՐ ԶՈՀԵՐ

Սոֆարի հանդիպումը որ տեղի պիտի ունենար Երկուշաբթի օր, չծնած մեռաւ. քանի կատաղի կռիւները կը շարունակուին Զահլէի շուրջ, ուր քրիստոնեաները աէրն են պաղեստինեան կայանին մէջ. տեղ տեղ կան դեռ կռուողներ, որոնք չեն ուզեր յանձնուիլ եւ վճռած են դիմադրել արեան մինչեւ վերջին կաթիլը: Ասոր իբրեւ փոխ-վրէժ մահմետականները շատ բուռն յարձակման անցած են Շեքքայի քրիստոնեայ գիւղին վրայ ուր քրիստոնեաները կ'ըսեն թէ ետ մղուած են յարձակումը: Միւս կողմէ աջերու ձայնասփիւռը կ'ըսէ նաեւ թէ բախումներ ծայր տուած են Պէյրութի օդակայանին մօտ սուրիական եւ լիբեան «խաղաղապահ» ուժերուն միջեւ: Ծանօթ է որ այս ուժերը եկած են խաղաղութիւնը պահպանելու համար բայց Սուրիոյ վիժած պետական հարուածը եւ իբրեւ հետեւանք Խարթումի բողոքը Լիբիոյ դէմ, որու մասը կը տեսնէր այդ գործին մէջ, պատճառ են որ երկու երկիրներու միջեւ լարուածութիւնը սաստկանայ եւ իրարու հաշիւ մաքրեն Պէյրութի մէջ: Արաբական Լիկային կը մնայ նոր ուժեր ղրկել Պէյրութ, այս անգամ խաղաղութիւնը ապահովելու համար Սուրիացիներու եւ Լիբիացիներու միջեւ: Արաբական Լիկային ուժերու հրամանատարը, կ'ըսէ ձայնասփիւռը, սուրիական զօրքին դիմած է, որպէսզի բաժնէ Սուրիացի եւ Լիբիացի...

Այս ամբողջին կողքին ողբերգութիւնը որ երկիրը կ'ապրի ոչ իր նմանն ունի ոչ ալ որեւէ յոյս կայ ելքի մը յանգելու: Զահլէ ինկած է կամ ատոր պէս բան մըն է, Շեքքայի վրայ յարձակելով մահմետականները կ'ուզեն աջերուն «վճարել» տալ Թէլ էլ-Զաթարի «ոճիրները»: Կըռիւները այնքան սաստիկ են որ Կարմիր Խաչը ոչինչ կրնայ ընել եւ հիւանդատար կառք մը առջի օր ստիպուած եղած է կէս ճամբէն ետ դառնալ, ռմբակոծութեան ենթակայ ըլլալով: Այս առնչութեամբ Հերըլտ Թրիպիւն յօդուած մը հրատարակած էր Երեքշաբթի առտու, որ հարազատ պատկերն է անընդունելի կացութեան մը: Յօդուածագիրը կը գրէ. — Մինչ մեծաքանակ դիւանագէտներ, քաղաքագէտներ եւ այսպէս կոչուած «խաղաղութիւն պահպանողներ» չփոթութեան մէջ են անցեալ շաբաթէն ի վեր, մէկ մարդ եռանդուն նախաձեռնութիւնն առած, մինակը փորձել առողջապահական նուազագոյն պայմաններ ստեղծել Լիբանանի քաղաքացիական պատերազմին մէջ: Մարդը անծանօթ մըն է, նոյնիսկ իր երկրին — Զուիցերիոյ մէջ — բայց առջի օրուան մէջ կրցած է, գոնէ քանի մը օրուան համար բանալ տալ օդակայանը, հինգ օդանաւեր բերել տալու համար որ ստիպողական դեղօրայք հասցնեն, մասամբ վերաբանալ, մէկ օր (Հինգշաբթի) Սայտայի նաւահանգիստը, վերաբանալ Սայտայի հարաւը, եւղի պտարանը, խօսիլ Սուրիացիներուն եւ ձախ եւ պաղեստինեան կողմին որպէսզի գերիները փոխանակեն, համոզել 14 հիւանդանոցներ, որ բաժնուին իրենց պահեստները: Մարդը՝ Ժան Հէօֆլինկէր, Կարմիր Խաչի պատուիրակ է, բայց կը խոստովանի որ՝ Կարմիր Խաչի պատմութեան մէջ, երբեք առիթ չեն ունեցած դէմ դնելու նման կացութեան մը: «Վարժուած ենք, կ'ըսէ մարդը, աշխատելու կառավարութիւններուն հետ մեր առաքելութիւնը կարգադրելու համար ժողովուրդին հետ, որ կը հասկնայ մեր ոչ-քաղաքական, զուտ մարդասիրական նպատակը: Հո'ս, կառավարութիւն չկայ, նախարարները պահուըտած են իրենց վերմակներուն տակ, երբ մէկ կողմին օգնենք, միւս կողմը կ'ամբաստանէ որ կողմ բըռնած ենք: Անմախընթաց կացութիւն մըն է»: Նման բաներ կը պատմեն նաեւ սքանտինաւցի բժիշկներ եւ վիրաբոյժներ, որոնք սպառնալիքներու ալ կ'ենթարկուին:

× Ձախ եւ պաղեստինեան ուժերը կ'ըսեն նաեւ թէ բոլորովին կղզիացուցած են Ֆրէնճիէի գիւղը՝ Զղորթա: Մեռեալներու թիւը չի հաշուուիր այլեւս: Երկուշաբթիի համար 259 մեռեալի եւ 237 վիրաւորի մասին կը խօսուէր: Բրիտանական դեսպանատունը յայտնած է թէ Չորեքշաբթի օր միջազգային Յրդ խումբ մը ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Դամասկոս, 150 օտարական եւս Սուրիա հասած են առջի օր:

Եթէ աւելցնենք թէ հեռաձայն եւ հեռատիպ (թելեքս) ալ չկայ, ջուր եւ ելեկտրականութիւն ալ չկայ, օդակայան ալ փակ է, կը պարզուի որ Պէյրութ քիչ մը աւելի առանձին է իր հոգեվարքին մէջ:

ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ ՆՈՐ ԳԱՂԹՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

— o —

Ներգաղթած աշխատաւորներու ենթանախարարը որոշում մը տուաւ առջի օր Լիբանանէն վերջերս գաղթողներուն համար, ինչպէս ըրած էր անցեալ տարի Քամպոճցիներու, Վիէթնամցիներու, եւ Լաոսցիներու համար:

Ասկէ ետք, ուեւէ Լիբանանցի, անմիջապէս որ Ֆրանսա կը հասնի եւ եթէ աշխատանք կը փնտռէ աշխատանքի աժամեայ արտօնութիւն մը պիտի ստանայ: Պիտի կարենայ գործի անցնիլ առանց որ նախապէս ուսումնասիրուի աշխատանքի կացութիւնը (այս ձեւակերպութիւնը իրբեւ նպատակ ունէր ստուգել որ ուզուած գործին համար, ուրիշ ուեւէ արձանագրուած մարդ չկայ Ազգ. Գործակալութեան մօտ): Նաեւ նիւթական միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, նման Հնդկաչինէն գաղթածներուն համար եղած օժանդակութեան:

ԻՏԱԼԻԱ

ՏԵՐԱԿՈՅՏ՝ ՖԱՆՖԱՆԻ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎ՝ ԻՆԿՐԱՕ

Ըստ գոյացած համաձայնութեան, Երկուշաբթի օր ընտրուեցան Իտալիոյ Ծերակոյտին եւ Երեսփոխանական Ժողովին նախագահները, որոնցմէ առաջինը պիտի ըլլար քրիստոնեայ - դեմոկրատ, միւսը՝ համայնավար: Այս զիջումը ըրած էին քրիստոնեաները, ինչ որ համայնավար կուսակցութեան կ'ապահովէր Երեսփոխանական Ժողովի նախագահութիւնը, 1948էն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով: Ուրեմն, Փիէթրօ Ինկրաօ նախագահ ընտրուեցաւ Երեսփոխանական Ժողովին, մինչ Ամինթոռէ Ֆանֆանի կ'ապահովէր Ծերակոյտի նախագահութիւնը: Ինկրաօ, 61 տարեկան է եւ ընտրուեցաւ 488 ձայնով (անհրաժեշտ թիւէն 68 հատ աւելի), իսկ Ֆանֆանի, 68 տարեկան, ստացաւ 314 քուէներուն 270ը (անհրաժեշտ թիւէն 108 աւելի):

ՍՊԱՆԻԱ

ՋԱՓԱՒՈՐՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

— o —

Սպանիոյ ազատական դէմքերը, բարենորոգիչները, ինչպէս՝ Մոթրիքօ եւ Իրիպառնէ բոլորովին մերժեցին մաս կազմել կառավարութեան, զոր պիտի կազմէ Ատոլֆօ Սուարէս:

Թագաւորին նշանակած նոր վարչապետը, որ Ֆրանքիստ կը նկատուի, դժգոհ ձգած է բոլոր անոնք որ օրէ օր կ'ուզեն Սպանիան դէպի ժողովրդավարութիւն առաջնորդել: Իրաց այս կացութեան մէջ, տագնապ մը անհաւանական չի թուիր:

Քանի մը տողով

ՀԱՄՊՈՒՐԿԻ մէջ է որ տեղի կ'ունենայ Ֆրանքեւգերման 28րդ հանդիպումը, երկրին երկու ղեկավարներուն, այս անգամ՝ Ժիսքարի եւ Շմիտի միջեւ:

ՖՐԱՆՍ - ՍՈՒԱՐ ֆրանսական ամէնէն շատ ծախուած օրաթերթը մինչեւ վերջին տարիներու կրած մեծ կորուստները, ծախուեցաւ 55 միլիոն ֆրանքի Փօլ Ուէնկլէրի (Օփերա-Մունտի):

ԱՆԹԵՊԷԻ իսրայելեան քաջագործութենէն ետք, աշխարհ որ բաւական շշմած էր, կը փորձէ ինքզինքը գտնել: Պաղեստինցիք ըսած կ'ըլլան որ այլեւս պատանդ բռնելու միտք չունին այլ անմիջապէս՝ սպաննելու: Կը պատրաստուին նաեւ փոխ-վրէժի եւ Իսրայելցիք ըսած կ'ըլլան. «Թող հրամմեն»: Գալով Ամին Տատայի, լռօրէն բարկացած է:

ՄԵՔՍԻԿԱՅԻ Հանրապետութեան նախագահ ընտրուած է Խոսէ Լոփէզ Փորթիյօ, քուէներուն 94,5 առ հարիւրը ստանալով: 30 առ հարիւր ձեռնպահ կար: Նոյն օրը Մեքսիկացիներ ընտրեցին 234 երեսփոխաններ եւ 64 ծերակուտականներ, բայց արդիւնքը ծանօթ չէ դեռ:

ՊՈՒԷՆՈՍ - ԱՅՐԷՍԻ հարաւը գտնուող եկեղեցւոյ մը մէջ երեք մայրապետներու դիակները գտնուած են: Նոյն օրը, կիրակի, քաղաքին հիւսիսը գտնուող Սան Փաթրիչիօ եկեղեցւոյ մէջ հինգ հոգեւորականներու դիակները գտնուած են, փամփուշտներէ ծակծկուած: Դիակներուն քով գտնուած են չպայթած ռումբեր, որոնք ենթադրել կու տան որ զոյգ եղեռնափորձերը դաւադիր կազմակերպութեան մը անդամներուն գործը կրնայ ըլլալ, տրուած ըլլալով որ ոստիկանութիւնը ահաբեկչական թռուցիկներ գտած է Սան Փաթրիչիօ եկեղեցին:

ՍՈՒՏԱՆԻ վիժած պետական հարուածին 300 հոգի մեռած է:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 30)

ԱՐԱՐԱՏ - ԿՌԻԼԻԱ ՍՈՎԵՏՈՎ ԽԱՂԸ (*)

Յունիս 29ին Կոյպիշեւի մէջ, «Արարատ» հաւասար արդիւնքով վերջացուց իր խաղը «Կռիլիա Սովետով»ի հետ: Դաշտին մէջ 30 հազար հանդիսականներ ջերմօրէն գնահատած են Կոյպիշեւցի մարզիկները, որոնք իրենց դաշտին վրայ ոչ մէկ պարտութիւն կրած էին: Խորհ. Միութեան ախոյենութեան մրցումներու շարքին, այս խաղէն Արարատցիներ յաղթանակ մը կը սպասէին, իսկ Կոյպիշեւցիներ կը ձգտէին շարքին մէջ մրցանակի տեղ մը գրաւել: Մինչեւ խաղի 20րդ վայրկեանը Կոյպիշեւցիներ անընդհատ գրոհած են, այնուհետեւ փոխանցում մը կատարուած է Քերոբեանին, որ, իր կարգին, գնդակը ղրկած է Ղազարեանին: Նիկոլա Ղազարեան վարպետ շարժումով մը գնդակը հասցուցած է «Կռիլիա Սովետով»ի բերդին հրապարակը, ուր Անդրէասեան գլուխի հարուածով մը նշանակած է կէտ մը: Խաղի առաջին կէսի աւարտէն վայրկեան մը առաջ, Կոյպիշեւցիներ անկիւնէն հարուածելու իրաւունք ստացած են, ինչ որ Սրիապով նոյնպէս գլուխի հարուածով կոլի վերածելով հաւասարցուցած է արդիւնքը: Խաղի երկրորդ կէսին կարելի չէ եղած կոլ նշանակել եւ «Արարատ» - Կռիլիա Սովետով» խաղը վերջ գտած է 1-1 արդիւնքով: Այսպէսով, «Արարատ» 12 խաղերէ ետք շահած է 17 կէտ եւ միշտ կը գտնուի ախոյենութեան ցանկին գլուխը, առանձին: Երեւանցի մարզիկներու մըրցակիցը՝ Մոսկուայի «Դինամօ»ն, պարտուած է Դնեպրոպետրովսկի «Դնեպր» ակումբէն՝ 0-1 արդիւնքով:

(*) Այս խաղին արդիւնքը տուած էինք «Յառաջ»ի Յուլիս 1ի թիւով:

×

ՍՏԵՓԱՆ ՈՍԿԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 150ԱՄԵԱԿԸ

Հրապարակախօս, «Արեւելք», «Արեւմուտք» եւ այլ պարբերականներու խմբբագիր Ստեփան Ոսկանեանի (Ոսկան) ծննդեան 150ամեակին առթիւ, Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի պատմութեան եւ Մանուկ Աբեղեան գրականութեան հիմնարկութիւնները կազմակերպած են գիտական նստաշրջան մը: Ստեփան Ոսկան ուսումը ստանալէ ետք Զմիւռնիոյ Մեսրոպեան վարժարանին մէջ, մեծ դրկանքներու գնով ուսանած է Սորպոնի համալսարանը: Իր հանրային-քաղաքական հայեացքները ձեւաւորուած են 1848ի ֆրանս. յեղափոխութեան անմիջական ազդեցութեան տակ, որու մասնակցողներու առաջին շարքերուն դըտնուած էր նաեւ Ստեփան Ոսկան: Ան Փարիզի մէջ մասնակցած է 1849ի յունիսեան գինեալ ցոյցերուն, որուն համար ալ շուրջ 7 ամիս բանտարկուած է: «Արեւելք» հանդէսը, որու խմբագիրն էր Ստեփան Ոսկան 1855-56 թուականներուն, հայ առաջին ազատ հրապարակախօսութեան օրգանն էր: Լուսաւորութեան, ազատութեան տարածման հետ միաժամանակ ան քաղաքական ազատութեան կոչ ըրած է եւ քննադատած՝ սուլթանական կարգերը: Ստեփան Ոսկան քննադատական յօդուածներ գրած է Ադամ Միցկեւիչի, Ժան - Ժաք Ռուսոյի, Պերանժէի, Խ. Աբովեանի եւ այլոց մասին: Ստեփան Ոսկանի նուիրուած գիտական նստաշրջանի բացումը կատարած է Արամայիս Մնացականեան: Հրապարակախօսի մասին զեկուցումներ կարդացած են Վարդան Պարսամեան, Յովհ. Ղազարեան, Սերգէյ Դարոնեան:

Fonds A.R.A.M

ՄԵՆՔ ԵՒ ՄԵՐ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Ինծի կը թուի, թէ տեղածին Հայը կամ քաղաքացիութիւն ընդունած ատեն անուն փոխել ուզող Հայը պէտք է իւրացնէ Ամերիկացիներու երեք – անուն ունենալու սովորութիւնը, որոշ պայմաններով: Այդ անուններէն առաջինը պէտք է հայերէն ըլլայ, իսկ միջնանունը՝ անգլերէն: Մականունը պէտք է մնայ հայերէն, եթէ հարկ ծագի՝ որոշ պարզացումներով:

Իբրեւ օրինակ նախ յիշենք եռանուն Ամերիկացիի մը պարագան: Ան ինքզինք կրնայ ներկայացնել իբր Տուայթ Տէյվիտ Այզընհաուըր, իբր Տ. Տէյվիտ Այզընհաուըր կամ Տուայթ Տ. Այզընհաուըր, — այդպէս ըրած է նախկին զինուորականն ու նախագահը:

Հայը պէտք է օգտագործէ ամերիկեան անուններու դրութեան այս ճկունութիւնը եւ պէտք է նկատի առնէ նաեւ այն, որ Ամերիկացիներու մօտ ոչ միայն ընդունելի՝ այլեւ նոյնիսկ յարգելի կը նկատուի կրճատում մը, որ կը սահմանափակէ առաջին անուան գործածումը, որովհետեւ բարձրաստիճան դասակարգերն են որ սովորաբար հետեւած են այս սովորութեան, — օրինակ՝ Ճ. Կլէն Կրէյ: Անշուշտ ա՛լ աւելի ընդհանրացած եւ ընդունելի է միջնանունի կրճատումը, այսինքն Տուայթ Տ. Այզընհաուըր:

Հայախօս ծնողք մը պէտք է նկատի առնէ անգլերէնի հնչաբանական դժուարութիւնները, երբ ամերիկածին պզտիկի մը համար անուն կ'ընտրէ: Ամերիկահայութեան մէջ ընդհանրացած են որոշ անուններ, օրինակ՝ Տիգրան, ո՛չ միայն անոր համար որ մեր թագաւորներէն ամէնէն նշանաւորը այդ անունն է կրած, այլեւ անոր համար որ եթէ անգլիատառը իբր Տիգրան գրուի Սէ–քառ, փոխանակ առանց սէի) զայն կարելի է կրճատել իբր Տիֆ: Այսպէսով, «մէկ քարով 2 թռչուն զարկած» կ'ըլլայ այս անունը ընտրող ծնողքը, — թէ՛ հայկական անուն կ'ընտրէ, թէ կը դիւրացնէ զաւկին շփումը անգլիախօս մեծամասնութեան հետ:

Ընդհանրապէս նախընտրելի է, որ հայախօս ծնողքներ ընտրեն անուն մը՝ որ թէ զուտ հայկական ըլլայ եւ թէ կարելի եղածին չափ դիւրահնչիւն դառնայ անգլիախօսներուն համար: Անշուշտ ստիպողական չէ այս, քանի որ միջնանունը (ըստ նկարագրած սիսթեմիս) անգլերէն պիտի ըլլայ արդէն: Օրինակ՝ ծնողք մը, որ կ'ուզէ ընտանեկան դժուարհնչիւն անուն մը յաւերժացնել, կրնայ նորածին տղու կամ աղջկան մը տալ «Խաժակ» կամ «Աշխէն» անունները, իբրեւ միջնանուն ընտրել անգլերէն անուն մը ու պահել հայկական մականունը, երբեմն կրճատուած կամ պարզացուած ձեւով, սակայն առանց «եան»ը վերցնելու կամ Հայութիւնը ուրանալու: Մեր մէջ երկու ծայրայեղութիւններ կան անուններու խնդրին մէջ, ինչպէս ամէն տեղ, — կամ աւանդապաշտութիւն մը՝ որ սրբապղծութիւն կը համարի լեզուական ամէն փոփոխութիւն (կարծես առանց գիտակցելու թէ յարատեւը փոխուի՛լ գիտցողն է) եւ կամ օտարամոլութիւն մը՝ որ նորեկին պէյրութաշէնցի «անգլերէն» մը խօսիլ կուտայ եւ Յովիկ անունը... Ճոնիի կը վերածէ անմիջապէս:

Միայն տեսաբանութիւն չեմ ուզեր ընել:

Առնենք նորածին տղու մը եւ աղջկան մը օրինակները ու տեսնենք թէ ի՛նչ է այս սիսթեմին արդիւնքը:

Սեպենք որ դաշնակցական զոյգ մը՝ տղայ զաւակ մը ունեցաւ: Կրնայ այս տղուն տալ Քրիստոֆըր, Քրիստափոր կամ Քրիս անունները: Առաջինը շատ աւելի հազուադէպ է հիմա Ամերիկացիներու մէջ՝ քան էր երբեմն: (Անմիջապէս կ'ուզեմ այս առթիւ աւելցնել ծիծաղելի ու ցաւալի կէտ մը: — Շատ մը օտարամոլ հայ ծնողքներ՝ իրենց զաւակներուն կուտան ոչ թէ ամերիկացի նոր սերունդին մէջ ընդհանրացող անուններ, այլ անուններ՝ զորս կ'ենթադրեմ թէ կ'ընտրեն իրենց հիացումին առարկայ եղող խարխլած բայց հարուստ Ամերիկացիներէ. եւ, այս ձեւով, կը կնքեն խեղճ հայ պզտիկը անունով մը՝ որ թէ՛ հնաբոյր է, թէ խորթ, եւ ուրեմն՝ Ամերիկացիին համար կրկնապէս ծիծաղելի: Ի՞նչ պիտի մտածէինք, եթէ օտար բարեկամ մը, հայ ծանօթներուն հիանալով, որոշէր հայերէնով անուն եւ միջնանուն տալ իր նորածինին եւ ըսէր Բարթողիմէոս – Կիրակոս – Սմիթ: Արդարեւ, ունինք Հայեր՝ Օսքար, Օլիվըր եւ Լեվըրէթ անուններով:

Վերադառնանք սակայն «Քրիստափոր»ին, որ յունարէն է եւ կը նշանակէ «Քրիստոս–կրող»: Թէ՛ Քրիս (սէ. աչ.ով) եւ թէ Քրիս (քա.ով)՝ ընդհանրացած են այսօր Ամերիկացիներու մօտ, ոչ միայն իբր կրճատումներ, այլ նաեւ իբրեւ աւազանի անուն: Դաշնակցական հայ ծնողք մը, որ կ'ընտրէ այս անունը, թէ՛ սիրուած անգլերէն անուն մը տուած կ'ըլլայ իր զաւկին, թէ առիթը կը ստեղծէ անոր հայաշունչ պատմութիւններ պատմելու և զգացնելու անոր՝ թէ կապուած է անցեալի մը, որ ոչ միայն ընտանեկան է (ինչպէս կը զգայ իր մեծ–մօր կամ հօրեղբօր անունը կրող պզտիկ մը), այլեւ ազգային: Նոյն դերը կրնան խաղալ Վարուժան, Րաֆֆի (անգլիացնողները Րալֆ կը գործածեն սովորաբար), Անդրանիկ (Անտրու, թէեւ այս անունը կը համապատասխանէ Անդրէասի) եւ Արամ անունները: (Բարեբախտաբար, Սարոյեանի « Մայ նէյմը իզ Արամ »ը շատ լաւ ծանօթացուցած է այս անունը՝ գոնէ զարգացում ստացած Ամերիկացիներուն): Դաւիթ կամ Տէյվիտ զոր բաղդատաբար քիչ կը գործածենք մենք, կ'ակնարկէ թէ՛ մեր Սասունցի Դաւիթին, թէ կ'օգտագործէ անուն մը՝ որ շատ ընդհանրացած է Ամերիկացիներու մօտ եւս, ու նախընտրելի է նաեւ այն պատճառով՝ որ անոր անգլերէն կրճատումները (Տէյվ, Տէյվի) բառախաղերու առիթ չեն տար, ինչպէս շատ մեծ թիւով ուրիշներ...

Նոյն սկզբունքներուն հետեւելով, թելադրելի է որ հայ նորածին աղջիկներու տրուին Լոքիկի պէս անուններ, որոնք թէ՛ զուտ հայերէն են, թէ կ'օգտագործուին իբր անգլերէն անուններ, փոքր փոփոխութիւններով (Լոքի): Անշուշտ բաղձալի է որ իր անունով հպարտ եւ Ամերիկայի մէջ մեծցող հայ երիտասարդը պահանջէ որ իր բուն անունը գործածեն բարեկամները գոնէ, բայց բաղձալիին ու կարելիին միջեւ սովորաբար մեծ է միջոցը...:

Տարբեր երկիրներու մէջ կարելի է հետեւիլ նման սկզբունքներու: Իրանահայ ծնողք մը կրնայ նորածին տղան կոչել Ռոստոմ կամ Զօհրապ, Միհրան կամ Միհրդատ, — բոլորն ալ անուններ՝ որոնք արդէն մեզի եկած են պարսկերէնէն:

Վերջերս՝ որոշ գաղութներու մէջ սկըսած է ընդհանրանալ հաճելի սովորութիւն մը, որ թէ՛ հայկական անուններ կուտայ պզտիկներու, թէ ալ առիթ մը կուտայ անոնց յիշեցնելու՝ որ կորսուած մեր հողերու յիշատակը կը կրեն անոնք, իրենց անուններով իսկ: Այսպէս, կան պզտիկներ Տաթեւ, Նարեկ, Վան (անգլերէն Վան ընդունուած է իբր անուն, Վան Ճոնսըն) եւ Տարօն անուններով: Նկատի ունեցէք որ այս բոլորը կրնան դիւրաւ հնչուիլ Ամերիկացիներու կողմէ, որովհետեւ չեն պարունակեր «խ», «ց», «ծ» գիրերը: Նոյն դերը կը խաղայ Նաիրիի անունը, երկու սեռերուն ալ մօտ:

Ուրեմն, անուն ընտրելու խնդիրը մասնաւոր կարեւորութիւն ունի հայ ծնողքին համար, որովհետեւ ան միջոց մըն է պզտիկի մը զգացնելու՝ իր գոյավիճակի երկուութիւնը: Ուշ կամ կանուխ, մեր ճարպիկ հայ ոսկերիչներէն մէկը պիտի սկսի ընել այն, ինչ որ շատ մը Հրեաներ կ'ընեն արդէն, — պիտի սկսի շինել ոսկեղէններ, ապարանջան, մանեակ եւ փոքրագիր մատանի, որոնք պիտի կրեն կրողին անունը կամ անուան առաջին գիրերը, հայերէնով: (Ամերիկայի Հրեաները այսպէս կ'ընեն անշուշտ եբրայերէնը գործածելով. եւ հազարաւոր Հրեաներ, մանաւանդ աղջիկներ, հպարտութեամբ կը կրեն այդ զարդերը: Նորութեան մէջ, ինչպէս քիչ մը ամէն տեղ, նորի եւ հինի խառնուրդը շահաբեր է):

Կը փակեմ, մատնանշելով Անգլիոյ մէջ կատարուած հոգեբանական պրպտումներ, զորս ձեռքի տակ չունիմ, եւ ուրեմն յիշողութեանս պիտի ապաւինիմ: 1960ական թուականներուն կատարուած այս հոգեբանական աշխատանքը ցոյց տուաւ թէ անունը շատ մեծ ազդեցութիւն ունի զայն կրող պզտիկին վրայ, թէ՛ անոր համար որ պզտիկը իր մասին ինք գաղափար կը կազմէ՝ մեկնելով իր անունէն իսկ, եւ թէ անոր համար, որ ուրիշներու կարծիքը կը կաղապարուի անունէ՛ն, ինչպէս ուրիշ բաներէ: Այսպէս, անգլիացի հոգեբանները ցոյց տուին որ անփոյթ կամ երբեմն իսկապէս անխիղճ ծնողքներ, պզտիկներու տալով Փըրսիվըլ կամ Ագնէս անունները, դժուար կեանքի եւ հոգեվիճակի դատապարտած էին զանոնք (առաջինը — Փըրսիվըլ — հնաբոյր է եւ որոշ շրջանակներու մէջ «զաւալլը»ի հոմանիշ է գրեթէ, իսկ երկրորդը — Ագնէս — «ծեր օրիորդ»ի հոմանիշ եղած է անգլիախօսներու մօտ):

Ուրեմն, անուն ընտրելը թէ՛ անձնական եւ թէ ազգային պարտականութիւններ կ'ենթադրէ, մանաւանդ հայ ծնողքին համար: Չկայ ուրիշ բան, որ այդքան տեւական ազդեցութիւն ունենայ նորածինի մը վրայ, որ այդքան «աժան նուէր» մը ըլլայ ծնողքի մը համար, եւ այդքան սուղ՝ ստացողին համար:

Մանաւանդ մենք, Սփիւռքի մէջ, զըրկուած հայրենիքէ, պարտականութիւնը ունինք նոր լրջութեամբ մը ընտրելու մեր անունները: Ու մեր քահանայ հայրերն ալ պէտք է գործածեն իրենց ազդեցութիւնը՝ այս ուղղութեամբ:

Կը փակեմ՝ « վիճակագրական » ակնարկով մը:

Ձեռքս առի Հայաստանի մէջ հրատարակուած «Գրական Տեղեկատու» անուն կենսագրական հատորը, որ «Գրողների Միութեան Անդամներ»ու անուանացանկը կուտայ՝ 1934էն 1974 քառասնամեայ շրջանին: Հետաքրքիր էր թէ ճիշդ ի՛նչ եղած է սովետա – ռուսական ազդեցութիւնը: Նշմարեցի որ ամէնէն յաճախ գործածուած այր մարդու անունն է «քրիստոնեայ» Գրիգորը (13), իսկ կնոջ համար՝ Անահիտը (3): Շատ ընդհանրացած են նաեւ Գէորգ (10), Գուրգէն (8), Սերգէյ (4), Սարգիս (4), Սագօ (2) տարբերակները, Աշոտը (9), Լեւոնը (7), եւ ուրիշներ:

Սպասելի է անշուշտ այս անուններու յաճախականութիւնը, սակայն վիճակագրօրէն ակնկալելի չէր Գուրգէնի յաճախականութիւնը այս ցանկին մէջ: Ա-

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ԱՌԹԻՒ

ՄՇՈՅ ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՎԱՆՔԻ ՏԱՐԱԳԻՐ ԽԱՉԸ

Ա.

Մօտաւորապէս հինգ տարի առաջ, հայկական միջնադարեան ճարտարապետութեան մասնագէտ Տոքթ. Թիէրրի, իր շնորհալի կնոջ հետ, շրջապտոյտ մը կատարած էր Թրքահայաստանի Արեւելեան նահանգները: Մեր փառաւոր Անիի յուշարձաններէն եւ Վասպուրականի ըսքանչելի Աղթամարէն յետոյ, այցելած էին աւերակ Տարօնի աշխարհը: Իրենց նպատակն էր, փնտռել հիմնայատակ կործանած Տարօնի քանի մը պատմական յուշարձաններու եւ սրբավայրերու մնացորդները:

Բաւական նեղութիւններ քաշելէ յետոյ, կը յաջողին գտնել Սասնոյ լեռներու լանջին փռուած Առաքելոց վանքին աւերակները եւ լուսանկարել դարաւոր սըրբավայրին կիսաքանդ եկեղեցին եւ շըրջապատը:

Կ'այցելեն նաեւ լեռներու ստորոտը գտնուող, վանքին ամենամօտիկ գիւղը, Ցարաղ:

Տեղացիները, մեծով – պզտիկով կը շրջապատեն եւրոպացի զոյգը: Ցարաղցի շինականներէն քանի մը հոգի մօտենալով Տիկին Թիէրրիի, կը խաչակնքեն իրենց երեսները եւ կ'ըսեն. «Մենք հայ քրիստոնեաներ ենք». անոնցմէ մէկը ցոյց կուտայ պղինձէ խաչ մը եւ կը խնդրէ իրմէ. «Տարէք, ազատեցէք այս խաչը»:

Ցետադային, իրենց ճամբորդութենէն վերադարձին, յարգելի Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Թիէրրի, իմացած ըլլալով որ ես ծնած եմ Տարօնի աշխարհ եւ մանաւանդ տեսած Առաքելոց վանքը, մանկութեանս օրերուն, զիս ազնուօրէն հրաւիրեցին իրենց էթամբի բնակարանը, լուսարձակով ցոյց տալու համար Մշոյ դաշտի եւ պատմական Առաքելոց վանքի իրենց քաշած լուսանկարները:

Աւելորդ է նկարագրել այն խոր յուզումը որուն ենթարկուեցայ, սպիտակ պաստառին վրայ տեսնելով հայրենի արեգակով օծուն Մշոյ սրբազան հողն ու ջուրը, փոշոտ ու փշոտ ճամբաները, Սասնոյ լեռները, աւերակ վանքին փլատակները եւ կիսաքանդ տաճարը:

Արձաններով զարդարուած, թանգարան մը յիշեցնող գեղեցիկ հիւրասրահին մէջ, երբ վերջացաւ լուսարձակումը, ես, դեռ լուռ կ'արտասուէի...: Պահ մը վերջ, երբ քիչ մը հանդարտեցայ, պատուական Ֆրանսացի զոյգը խմիչքներով, կարկանդակներով եւ պտուղներով հիւրասիրեց զիս, այդ միջոցին է որ, Տոքթ. Թիէրրի բերաւ եւ ցոյց տուաւ ինծի այն մետաղեայ խաչը, զոր Մշոյ Ցարաղ գիւղի մնացորդացը յանձնած էին տիկնոջ: Տեսնելով հայրենի մասունքը, ա՛խ, մը քաշեցի ու սիրտս փլաւ, մատնուելով նորանոր տագնապներու:

Ազնիւ Ֆրանսացիները ազդուելով հոգեկան վիճակէս, ինծի ուրախութիւն պատճառելու համար, գոչեցին միաբերան, թէ մեծ հաճոյքով կը նուիրեն ինծի, ծննդավայրէս նոր բերուած թանկագին նշխարը, իբրեւ յիշատակ:

Երախտագիտութեամբ եւ խորին շնորհակալութեամբ ընդունեցայ սրբազան մասունքը:

Հինգ տարիէ ի վեր, շնորհիւ Ֆրանսացի ականաւոր գիտնականին, տարագիր խաչը, ազատ կը հանգչի լոյս քաղաքի մեր տան գրասեղանին վրայ: Հինգ տարիէ ի վեր, կարօտով ու պաշտամունքով կը դիտեմ զայն ու կը շօշափեմ իր խոշտանգուած մարմինը: Յուսալքումի պահերուս, կը մօտենամ, կը համբուրեմ եւ աղօթքներ կը մրմնջեմ, երբեմն ալ զրոյցի կը բռնուիմ հետը Մշեցնակ «յորի չախօսայ, զուրպան», կամ Սայաթ Նովայ կ'երգեմ լալով, «Ուստի՞ կուգաս զարիպ պլպուլ». սակայն վիրաւոր մասունքը միշտ լուռ է... Ախ, եթէ պահ մը լեզու ելլէր եւ պատմէր իր ոդիսականը:

Բայց, երանելի՛ ես դու հայրենի մասունք, որ, վերջ ի վերջոյ, հրաշքով մը ազատեցար դու՛ գերութենէն:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

(Շար. – 1)

Fonds A.R.A.M

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

«ՏՂՈՒԿՆԵՐՈՒ ԼԵԳԷՈՆ»

Ոմանք, հաւանաբար, տարօրինակ կամ անուաղն անբացատրելի գտնեն, եթէ ըսուի, թէ Հարաւի Ափրիկէի Հանրապետութեան մէջ տեղի ունեցած վերջին ալիքնալի դէպքերը հետեւանք էին լեզուական խնդրի մը։ Ցամենայն դէպս լեզուական հարց մը պատճառ դարձաւ, որ բաժակը յորդի եւ սեւամորթ ուսանողութիւնը փողոց իջնէ։ Սեւամորթ ուսուցիչ մը հետեւեալ ձեւով մեկնաբանեց արիւնալի բախումներուն պատճառը, — «նուաճողին լեզուն նուաճուածին բերնին մէջ կը դառնայ սարսափելի լեզու։ Անցեալին այսպէս պատասխանեցին Պոէրները, երբ իրենց պարտադրուեցաւ անգլերէնը դպրոցներու մէջ։ Այսօր, ճիշդ այդ է, որ կ'ընեն սեւամորթ աշակերտները ափրիկաան լեզուի պարտադրութեան դէմ»։

Հարցը մէջտեղ եկաւ 1974ին, երբ Պանթու (ափրիկեան ցեղ) կրթութեան տնօրէնութիւնը շրջաբերականով մը յիշեցուց Ափրիկեցիներու երկրորդական վարժարաններու տնօրէններուն, թէ ափրիկաան լեզուն անգլերէնին համահաւասար պէտք է գործածուի Պանթուստանէն դուրս գտնուող դպրոցներու մէջ։ 1955ի օրէնք մը արդէն անիկա կը նախատեսէր, սակայն, երբեք չէր գործադրուած անգլիախօս քաղաքներու սեւամորթ թաղերուն մէջ։ Նոր շրջաբերականը, որ հիմնականին մէջ յիշեցումն էր 1955ի որոշումին, մտահոգութիւն պատճառեց սեւամորթ ուսուցիչներուն։ Եւ, պարզ էր, թէ ինչու։ Օրինակ, Սովեթոյի նման սեւամորթ քաղաքի մը մէջ, բնակչութեան մեծամասնութիւնը ափրիկաաներէն չի խօսիր։ Այս առարկութիւնը մերժուեցաւ Կրթական նախարարին կողմէ, որ դիտել տուաւ, թէ պարտաւոր են գիտնալ ափրիկաաներէնը։

Մինչեւ տասը տարեկան, ափրիկեցի երախաները իրենց մայրենի լեզուով կը դաստիարակուին։ Անկէ ետք կարգ մը նիւթեր կը դասաւանդուին անգլերէն. արդ երրորդ լեզուի մը պարտադրութիւնը անգործնական կը նկատուի։ Արիւնալի բախումներէն ետք կրթական մշակ մը դիտել տուաւ, թէ երախաները «բան չէին հասկնար ըսուածներէն»։ Ուսուցիչները ստիպուած էին դասը կրկնել ափրիկաաներէնով, անգլերէնով բացատրելէ ետք։ Այս այսպէս ըլլալով հանդերձ, իշխանութիւնները տեղի չեն տար։ Պարտադրութիւնը կը մնայ ի զօրու։ Անկէ նաեւ սեւամորթ աշակերտութեան եւ ուսանողութեան ըմբոստութիւնը, որուն արձագանգը հանդիսացաւ միջազգային մամուլը։ Յիշեցնենք այսուհանդերձ, թէ Յունիս 15ին հազարաւոր սեւամորթներ փողոց իջան խաղաղ ցոյցի մը համար։ Երկու օր ետք ծայր տուին բախումները, որոնք ըմբոստութեան նկարագիր ստացան շուտով։

Հարաւի Ափրիկէի Հանրապետութեան կառավարութիւնը տասն անգամ նուազ պիւտճէ կը յատկացնէ ափրիկեցիի մը ուսման համար, քան եւրոպացիի մը։ Քաղաքներու մերձ սեւամորթներու թաղերու դպրոցները ծայր աստիճան խճողուած են, իսկ կրթական մակարդակն ալ շատ ցած է։ Ցեղային խտրականութիւնը ամբողջական է դպրոցներու մէջ։ Աւելին՝ 1959էն ետք նաեւ հաստատուած է համալսարաններէ ներս։ Մինչ եւրոպացի աշակերտներու շուրջ մէկ երրորդը երկրորդական կրթութեան կը հետեւի, այս տոկոսը սեւամորթ աշակերտութեան մօտ 5 առ հարիւրէ պակաս է։ Ափրիկեցիին համար ուսումը պարտադիր չէ։

Անկոլայի եւ Մոզամպիքի անկախութեանց հռչակումը, ափրիկեցի արձակազէններու արձանագրած յաջողութիւնները Ռոտեզիոյ մէջ, Նամիպիի անկախութիւնը ապահովելու ուղղութեամբ միջազգային հանրային կարծիքին ճնշումը Հարաւ. Ափրիկէի կառավարութեան վրայ, սպիտակներու լուծը թօթափելու ձգտումը ամրապնդեց սեւամորթներու մօտ։ Ափրիկաաներէնի պարտադրութիւնը՝ առիթ մը եղաւ, որ բաժակը յորդի դպրոցական շրջանակներու մէջ, այսինքն՝ Նորահաս սերունդին։

Թ. Ա. Թ.

…ձեւի հետաքրքրական են դուցէ հնաբոյր կամ նոր ներմուծուած անունները, որոնք յաճախ չեն երեւիր հոն, — Հայրապետէն մինչեւ «Լուքաշ» («Լուքաշ» մականունն է հունգարացի համայնավար մեծ քննադատ Կէորգի Լուքաչի), «Մնացական»էն մինչեւ «Հեկտոր», «Արծուի»էն մինչեւ «Պոկտան (ուքրանական ժողովրդական հերոս կոզակին անունն է, ընդհանրացած՝ Հայաստանի մէջ, շնորհիւ ժողովրդական պատմական վէպերու), «Վաչակ»էն մինչեւ «Վլատիմիր»։ Աւելցուցէք Աքաբէկ, Սարիբէկ, Սաղաթէլ (հին թրքերէն), Համլէտ, Ռոպերտ, Եուրի եւ Կարլէն (նորերէն)։ Վերջերս սկսած են ընդհանրանալ Արեւշատ եւ Ռազմիկ անունները։

Նշանակալից է որ հայ ժողովուրդի ստարամոլութիւնը աւելի աչքառու է (թէ՛ Հայաստանի, թէ արտասահմանի մէջ) կիներու անուն դնելու խնդրին մէջ։ 50 կին գրողներ կը կրեն 42 անուն՝ որոնցմէ 15ը միայն հայկական ծագում ունին (ինչպէս Անահիտ, Վարսենիկ, Մարօ, Արշալոյս, Շողիկ, եւայլն) իսկ 35՝ օտար (Իրայիդա, Ռոզա, Նատալիա, Կրեթա, նոյնիսկ Ալլա...)։ Եթէ այս է վիճակը հայրենիքի մէջ, ներելի՛ է անշուշտ մեր վիճակը՝ Սփիւռքի մէջ, որքան ալ դէշ եղած ըլլայ ան...։

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

ՊԱՆԵՌՑ - ՔԱՇԱՆԻ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Ցատկաալէս ծնողքներ եւ դպրոցին մօտիկ զգացող ազգայիններ Կիրակի Յունիս 27ին յետ միջօրէի տարեկան հանդէսին հանդիսատեսները եղան։

Նուիրեալ ուսուցչուհին՝ Տիկին Հռիփսիմէ Պալըգճեան հանդիսավարեց։ Բեմ հրաւիրեց «դպրութի սիրներէն» դպրոցին հոգաբարձու Պր. Լեւոն Տօնիկեանը, որ բացման իր խօսքին մէջ, «հայրենի բնութենէն եւ արեւէն հեռու հասակ նետող մատղաշ սերունդին» Հայութեան հետ անհուն սիրոյ պահպանման հարազատագոյն բանալին նկատեց մայրենի լեզուն։ Հաւատարիմ կամքով՝ սփիւռքի մէջ Հայու անուն - մականունններն ու տիպարը աւանդել՝ ժառանգորդ սերունդներուն։ Վերջապէս կոչ մը՝ Ֆրանսայի աղջիկ, Հայոց հարս - մայրերուն՝ յարգալից կեցուածքով մը գիտակցիլ մեր մանուկներուն հայերէնը սորվելու անհրաժեշտութեան, եւ առ այդ՝ առաջնորդել եւ քաջալերել իրենց զաւակները։

Բեմին վրայ կանգնած եւ հեծանիւի վրայ նստած աշակերտները, իրենց կուրծքերը մեսրոպեան տառերով զարդարած՝ «Հայաստան» եւ «Երեւան» սրբացած անունները կնքեցին։ Հաճելի հաղորդականութեամբ արտասանուեցան «Հայ եմ ես»ի նման հայաբոյր բանաստեղծութիւններ։

Դաշնակահարուհի Անի Տագէսեան շնորհալիօրէն պարբերաբար նուագեց հայկական ժողովրդական եւ բեմական սիրուած եղանակներ։

«Մեր հոգւոյն մէջ հայրենիքի կարօտ եւ ծարաւ կայ» ըսաւ Տիկին Պալըգճեան, իրենց գծած եւ գրկած հայրենի բնանկարներու շուքին ներքեւ՝ աշակերտները մայրենիքին ձօնուած քերթուածներ արտասանեցին եւ խմբերգեցին։

Սկսնակ երաժշտասէր աշակերտներ՝ Քաթրին Ժերտանեան, Ժանէթ Գաբրիէլեան եւ Վահէ Թորոսեան դաշնակի վրայ, իսկ Նիքոլա Ժերտանեան՝ ակորտէոն նուագեցին «Նուագը կը բուժէ, կը սփոփէ, մանաւանդ երբ մեր աշակերտներն են» անշուշտ։

Տիկին Սիւզան Լոթ «Այնպէս անփոյթ», «Երանի թէ» եւ այլ ժողովրդական երգեր մեկնաբանեց, դաշնակի ընկերակցութեամբ Անի Տագէսեանի։

Դադարին՝ վիճակահանութեան բոլոր տոմսերն ալ նուէրներ շահեցան։ Ազգայիններ, անուշեղէններու եւ զովացուցիչներու բաժին մը տրամադրած էին. տաքին դիմանալ հարկ էր։

Ցայտագրին երկրորդ մասը կատակերգութեան մը եւ պարերու հաճելի վայրկեաններ վերապահած էր։

Յակոբ Պարոնեանի «Կօշիկի վաճառականը» զաւեշտին մէջ, վարժ խաղարկութեամբ ուշագրաւ եղան վաճառական եւ յաճախորդ երկու քոյրերը՝ Ֆերմանեան Ալիսն ու Անոյշը։

Տիկին Լիլի Փէքմէզեան ղեկավարեց եւ մասնակցեցաւ աշակերտներու պարերուն եւ եռապարին Հայկ. տոհմիկ տարազներն ու պարեղանակները խանդավառեցին բոլորը։ Աշակերտներ կը փորձեն վերապրեցնել Երկրի մեր պարերը. որքան հաճելի, նոյնքան յուզիչ. կարեւորը՝ յաւերժացնելու տրամադրութիւնն է։ Ծափահարութի՛ւն։

Պր. Տօնիկեան ի նպաստ դպրոցին Պր. Օհաննէս Աւագեանցի՝ 1000, եւ Տիրան Ոկերիչեանի 100 Ֆրանքի օժանդակութիւնը ծանոյց։

Ուսումնական տարեշրջանի աշխատանքին պսակումի հրճուանքի արդար պահն է. Տիկին Պալըգճեան իր աշխատասէր աշակերտուհիներուն մրցանակները կը յանձնէ. իւրաքանչիւրին կուտայ նաեւ «Հայուհի»ի իր խօսքը. մաղթանքը։ Աշակերտները ծափահարութեանց հետ, իրենց նուէրն ու ծաղկեփունջը կ'ընծայեն ուսուցչուհի Տիկին Պալըգճեանի եւ պարուսոյց Տիկին Փէքմէզեանի։

Ժամադրութիւն տրուեցաւ գալ տարուան...։

ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆ

ԾԻԾԱՂ

ՀՈԳՍ ԱՆԳԱՄ ՉԷ

Փարիզի գինետուներէն մէկուն մէջ, խման մը գլուխը լաւ մը տաքցնելէ յետոյ հազիւ կրնար ոտքի վրայ մնալ։

Փոքր ինչ լուրջ երեւոյթով ուրիշ յաճախորդ մը սկսաւ խրատներ տեղացնել գինովին.

— Այսքան շատ մի խմեր, ըսաւ անոր հեղինակաւոր շեշտով մը, լաւ գիտես թէ ալքոլը երկու միլիոն Ֆրանսացիներ մեռցուցած է։

Միւսը կակազելով պատասխանեց.

— Հոգս անգամ չէ, ես Պելժիկացի եմ։

×

«Լ'էքօ տէ Փրաթիսիէն» անուն թերթը 1891 Դեկտ. 20 թուակիր թիւին մէջ հանդիսաւոր կերպով հետեւեալը կ'ազդարարէր նորահնար ինքնաշարժի կողմնակիցներուն.

«Տարվինի օրէնքին համաձայն Փարիզցիները պիտի վարժուին ցեխարձակումին։ Ցեխը չի թունաւորեր ի վերջոյ։ Բայց ածուխին թթուն, որ կ'արձակուի ինքնաշարժներու չարժակէն, թունաւոր է, մարդ ատոր չի կրնար վարժուիլ, քանի որ իսկոյն կը մեռնի»։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (128)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

ԴՈՒՔՍԸ

— Ատիկա գուշակեցի, եւ ատոր համար է որ կ'ուզեմ իր վրայ ունեցած վստահութիւնս ապացուցանել, ըսաւ դուքսը։ Մեր բանաստեղծ Փեթրոս Արաթիմոսի այնպիսի փափուկ պաշտօն մը պիտի յանձնեմ, որ այդպիսի պաշտօն մը միայն քեզի պիտի կրնայի յանձնել եթէ քու ներկայութիւնդ Վենետիկի մէջ անհրաժեշտ չըլլար, սիրելի Պեմպօ։

— Վեհափառ տէր, զիս ճամբորդող նամակ մը համարեցէք, շրջան առարկայ մը, նամակ մը որ հոգի ու իմացականութիւն ունի եւ նամակ մը որ ոչ ոք կրնայ բանալ ըստ Արաթիմոս մրրոութեան մօտեցող համարձակութեամբ մը։ Ինչ որ ըսէք ինծի, ուղեղիս մէջ պիտի արձանագրուի եւ վստահ եղէք որ ձեր նամակը միայն իր հասցէին պիտի հասնի։

— Ուրեմն մեզի կը մնայ դիտնալ թէ փոխադրութեան ի՞նչ վարձք պիտի պահանջէք...

— Տէր իմ, Արաթիմոսը բանաստեղծ է եւ այդպիսի ճղճիմ ու կեղտոտ հաշիւներով չի զբաղիր, միջամտեց Պեմպօ։ Այս տեսակ պաշտօն մը իրեն պատիւ պիտի համարի... դրամական խնդիրը բնաւ կարեւորութիւն չունի...։

— Թոյլ տուէք սակայն, սրբազան հայր, թոթովեց Փեթրոս Արաթիմոս մըտահոգութեամբ...

— Փեթրոս Արաթիմոս փառքի մարդ է, շարունակեց Պեմպօ։ Զէրչիական չուկայիկ հաշիւները զզուանք կը պատճառեն իրեն...

— Սակայն եւ այնպէս... ապրիլ պէտք է... գոչեց Արաթիմոս կռնակին մէջտեղէն ճաթելով։ Անօթի փորով դեսպանութիւն կ'ըլլա՞յ։ Չեմ կրնար պնդել թէ փառքը դէշ բան մըն է, բայց փառքը եթէ դրամի վերածուի... այսինքն եթէ մատով շօշափելի դառնայ աւելի սիրուն կ'ըլլայ։

— Թէպէտ համբաւաւոր Արաթիմոսը իր նիւթական պէտքերը անտեսելով պատրաստ է անձնուիրաբար ձեզ ծառայելու, բայց ես որ իր բարեկամն եմ, չեմ կըրնար անշուշտ անտեսել այդ կարեւոր պարագան, շարունակեց Պեմպօ։ Մտածեցի որ երկու հարիւր հազար դուրուշը հազիւ պիտի բաւէր իր նախնական պէտքերը հոգալու համար, իսկ իր վերադարձին, անշուշտ նոյնքան գումար մը եւս պիտի վճարուի իրեն իբրեւ պատուագին։

Դուքսը գլխովը հաստատական նշան մը ըրաւ, թուղթ մը առաւ, բաներ մը գրեց վրան եւ զայն Արաթիմոսի երկարելով ըսաւ.

— Ահա ձեզի երկու հարիւր յիսուն հազար դրուշի տոմս մը։ Վերադարձածատեննիդ այսքան գումար մը եւս պիտի յանձնուի ձեզի։

— Ո՜հ, վեհափառ տէր, այս տեսակ հրաշք մը միայն դուք եւ ես կրնայինք գործել, գոչեց Արաթիմոս պայծառադէմ։ Աղամանդէ գրիչով քանդակուած քառեակ մը միայն պիտի կրնայ երախտագիտութիւնս յայտնել ձեր վեհափառութեան։

— Ձեր վերադարձին այդ քառեակը կը կարդանք, հիմակուհիմա ուրիշ գործ ունինք, ըսաւ Ֆոսքարի ծանրակշիռ շեշտով մը։ Զիս մտիկ ըրէք։

Ֆոսքարի ոտքի ելլելով քանի մը քայլ առաւ, մտածեց, վարանեցաւ եւ վերջապէս ըսաւ.

— Անմիջապէս պիտի երթաք Ժան Մետիչիսը պիտի գտնէք։

— Գիշեր ցերեկ պիտի ճամբորդեմ, վեհափառ, հոգ մի ընէք։

— Շատ լաւ։ Ըսէք տեսնեմ, Մեծ Սադայէլը զինուորական ի՞նչ ուժ ունի իր տրամադրութեան տակ։

— Տասնըհինգ հազար հրացանակիր եւ աղեղնակիր, լաւ սպառազինուած չորս հազարնոց հեծելազօրք մը եւ տասը թընդանօթ։

— Լաւ ուրեմն, Վենետիկի դուքս Ֆոսքարիի կողմէ իրեն սա խօսքը պիտի ըսէք, ըսաւ Ֆոսքարի փայլուն ժպիտով մը։ Ֆոսքարի կ'ըսէ թէ պարապ տեղը կը գործածէ իր հանճարը եւ իր բանակը անկարեւոր ձեռնարկներու համար։ Ես իրեն կը մատուցանեմ իմ դաշնակցութիւնս եւ կուտամ քսան հազար հոգինոց բանակ մը որ պիտի ծառայէ իր բանակը կրկնապատկելու։ Ըսէք իրեն թէ այս ուժերով մենք կրնանք...։

Դուքսը հոս խօսքը կտրեց, բայց Արաթիմոս ընդհատուած խօսքը այսպէս շարունակեց.

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արսլանկիւլեան եւ զաւակը, Պ. Վահագն Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Սարաֆեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի (Յուլիս 11) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց հօր՝

ՄԻՀՐԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

31ՐԴ ՑԱՆԿ

Ի յիշատակ Յովհ. Գէորգեանի այրի Տիկ. Մարի Գէորգեան, այրի Տիկին Գէորգ Եօթնեղբայրեան, Պր. Աւետիս Եօթնեղբայրեան, Տիկ. Թագուհի Գուլումեան, Պր. Տիգրան Ղազարեան 50ական, Արուսեակ Հելոյեան եւ Տիկ. Հոփփսիմէ Տօրումեան 20ական: Ի յիշատակ Յարութիւն Ղազարեանի՝ այրի Տիկ. Ագնիւ Ղազարեան 200, Տէր եւ Տիկ. Եդուարդ Ղազարեան, Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Ասլանեան 100ական, Պր. Ռոժէ Գրեմոնի, Պ. Ռ. Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկ. Ֆիլիփ Գասգասեան 50ական: Ի յիշատակ Յովհ. Տէր-Պօղոսեանի՝ Խըլոյեան ընտ., այրի Տիկ. Մխճեան, Պր. Թորպաճեան 50ական, Տիկ. Եսթեր Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկ. Լեւոն Տէրտէրեան, Պր. Գրիգոր Մխճեան, Պ. Յարութիւն Մխճեան 100ական Ֆր.:

Գումար՝ 1390
Նախկին գումար 148360
Ընդհ. գումար 149750

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՎԻԼ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

MONT ST. MICHEL

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՃԱՇ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՕԳՆԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ ՄԷՋ

Շաբաթ, Յուլիս 17 ժամը 13ին

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կիրակի, Յուլիս 18 ժամը 9ին

Ճաշին կամ զբօսապտոյտին մասնակցիլ փափաքող ծնողքներէն եւ համակիրներէն կը խնդրուի հեռաձայնել մինչեւ Յուլիս 14
16 (31) 92-77-63

ԾԱԽՔԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն - Տուրուբերանի Լիոն - Տէսինի կազմին այս Կիրակի Յուլիս 11, ամբողջ օրը՝
BEYNOST
Clos de Mondoroux
Ծամփուրով խորոված, հաճելի մթնոլորտ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Այս Կիրակի առաւօտ, Յուլիս 11, կը պատարագէ Վրաստանի Հայոց առաջնորդ՝

ԳԷՈՐԳ ԵՊԻՍԿ. ՍԷՐԱՅՏԱՐԵԱՆ

պատարագի ընթացքին՝

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

կուտայ իր պատգամն ու օրհնութիւնը:

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE DE MARSEILLE

ACTIVITES CREATRICES

organisé par le Comité d'Animation del a Maison de la Culture Arménienne Ouvert tout le mois de Juillet les Mardi et Jendi de 15 à 18 h. pour les enfants de 15 à 13 ans.

— *Ateliers :* Peinture, graphique, modélage, poterie, marrionnette, vannerie.

— *Classe d'Education musicale :* Connaissance de la musique arménienne, rythmes et danses arméniennes.

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԷՐ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Նուպարեան Մատենադարանի վարչութիւնը, առ ի գիտութիւն կը հաղորդէ ընթերցասէր հասարակութեան թէ՝ ընդառաջելով արտասահմանի եւ տեղւոյս ուսումնասիրողներու փափաքին, որոշած է Մատենադարանը բաց պահել Օգոստոս ամիսը:

Հետեւաբար Մատենադարանը փակ կը մնայ Սեպտեմբեր ամսուան ընթացքին, տարեկան արձակուրդի առիթով:

Հասցէ.— Նուպարեան Մատենադարան
11 Սքուար Ալպոնի
Երթեւեկի համար իջնել Մէթրօ Փասի Փարիզ 16րդ:

ԷՍԱԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՀԵՏ ԴԷՊԻ ԹՈՒՔԷԻ ԾՈՎԱՓԸ

Յուլիս 18, Կիրակի, ամբողջ օրը, օթոքառով:

Մեկնում՝ առաւօտեան ժամը 7ին, Կառ տիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւրվէօրի առջեւէն: Վերադարձ՝ ժամը 22ին:

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 50 Ֆր.:

Ուսանողներու՝ 30 Ֆր.:

Արձանագրութեան համար հեռախօսել՝
842-08-57

Կը խնդրուի փութով արձանագրուիլ:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան Կոմիտէի ժողովը այս Հինգշաբթի, Յուլիս 8, ժամը 20.30ին Իսիի Մշակոյթի Տունը: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի (Յուլիս 11) առաւօտեան 9.30ին հայկ. յայտագիր Ֆրանսական հեռատեսիլի Ա. կայանէն:

ORANGERIE
du
LUXEMBOURG
Entrée Porte Férou
19, Rue de Vaugirard

ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ

Կը ներկայացնէ՝

ԾՈՎԸ

Բարձր հովանաւորութեամբ Ծերակոյտի նախագահին եւ «Բարձր ժողով»ի դիւանին:

ՅՈՒԼԻՍ 5-25

PRIX EXCEPTIONNEL
2650 F

VOYAGES en ARMENIE

Au départ de Marseille 14 jours
JUILLET AOUT SEPTEMBRE

Comprenant

Transport aérien — Pension complète — Hôtel 1ère classe — Visites et excursions — Service accompagnateur, guide.

Renseignements et Inscriptions

Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière
13001 - MARSEILLE
tél. (91) 50. 89. 12

Madeleine BENNEYAN
HAVAS - VOYAGES
12, bd. Général De-Gaulle
26000 - VALENCE
tél. (75) 43. 06. 06

Date limite d'inscription un mois et demi avant le départ.

Licence n° 97

Restaurant
LA CAPPADOCE
3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

présente

tous les soirs

NORAYR

1er chanteur de l'Orchestre d'Etat d'Arménie

et tous les samedis soir

FERDI

Il est nécessaire de réserver sa table pour le dîner.

Fermé le Lundi

Hôtel du Parc

Տնօրէնութիւն
ՍԵԴՐԱԿ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

Հրաշալի բնութեան մէջ, Մարսէյլէն 100 քիլոմեթր

SAINT-ETIENNE - LES - ORGUES
(ALPES DE HAUTE-PROVENCE)
Alt. 700 mètres

« LE RELAIS DES GOURMETS »

Հանգստաւէտ սենեակներ — Ամէն յարմարութիւն
Parc-calme

Տրամադրելի նաեւ հարսնիքի, հաւաքոյթի, սէմինէրի եւն.

Հարաւի արեւը, Ալպեաններու շուքը, հաճելի մթնոլորտի մը մէջ

ՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Camp d'été du Nor Seround à BEZIERS

Colonie St. André route de Bessan 34500 Béziers

DU 31 JUILLET AU 29 AOUT

Les tarifs sont les suivants :

— Un mois : 900 F.
— Plus de 14 jours : 35 F. par jour
— De 7 à 14 jours : 38 F. par jour
— Moins de 7 jours : 42 F. par jour

Un départ collectif aura lieu de Paris, le 30 Juillet à 19 heures, par autocar (prix du trajet aller retour en sus). Une permanence pour les inscriptions se déroulera, tous les Mercredis à partir de 18 h. 30 et Vendredis à partir de 20 h. 30, à la Mai son de la Culture Arménienne 17, Rue Bleue, Paris.

Fonds A.R.A.M

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
8
JEUDI
8 JUILLET
1976

LE NUMERO 1.20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.632

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.632

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ՖՐԱՆՔԵՒԳԵՐՄԱՆ ՎԵՀԱԺՈՂՈՎԸ՝
ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆ, ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆ,
ԱՆԿԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

— o —

Ֆրանքեւգերման համաձայնագրի նախատեսած հերթական վեհաժողովը քիչ մը աւելի ամրապնդեց երկու երկիրներու միջեւ գործակցութիւնը եւ բարեկամութիւնը եւ հաստատեց թէ այս բարեկամութիւնը հիմն իսկ է Եւրոպայի ապահովութեան:

Համալսրկի մէջ է այս անգամ, որ Ժիսքար եւ Շմիտ մէկ կողմէ եւ նախարարները, միւս կողմէ, զանազան կէտերու շուրջ կարգադրութիւններ ըրին: Երկու ղեկավարներն ալ շատ գոհ են եւ մինչ Ժիսքար կը շեշտէր թէ «մեր խօսակցութեանց ամբողջութիւնը վկայեց մեր հասկացողութենէն եւ բարեկամութենէն», Շմիտ ետ չէր մնար իր կարգին աւելցնելով թէ հանդիպումը «շատ հաճելի էր, շինարար եւ արդիւնաբեր»:

Գործակցութեան նոր սերտացման գըլխաւոր կէտը պիտի ըլլայ ահաբեկչութեան դէմ միացեալ պայքարը եւ ոստիկանութեանց գործակցութիւնը:

Պոն եւ Փարիզ կողմնակից են նաեւ որ Եւրոպայի Խորհրդարանը հանրաքուէով ընտրուի: Ընդհանուր ձեւով կը թուի թէ ամէն ինչ լաւ կ'երթայ երկու երկիրներուն միջեւ եւ լսատեսները գլխաւորաբար այդ է որ կը շեշտեն, մինչ լրատեսները, կամ գուցէ միայն լրատեսները, չեն անտեսեր թէ Նիսի մէջ, նախորդ վեհաժողովն ալ այսպէս դրական արդիւնք տուած էր, ինչ որ, սակայն, պատճառ չէր եղած որ պէտք եղած ատենը Շմիտ դիրք բռնէ Ֆրանսայի դէմ կամ «աւելորդ» խօսքեր ըսէ որ հօլ հասցէին:

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԵՐԿԻՐԸ՝ ԱՇԽԱՐՀԷՆ ԿՏՐՈՒԱԾ Է

— o —

Ֆրանսայի Արտաքին նախարարութիւնը կը հաղորդէր Երեքշաբթի իրիկուն, որ ֆրանսական մամուլի Լիբանանի թղթակիցներու դիմումին վրայ, Պէյրութի ֆրանսական դեսպանատունը կը յայտնէ թէ միջազգային բոլոր կապերու (Թելեքսատիօ) առժամեայ խզումին հետեւանքով, այդ թղթակիցները ի վիճակի չեն կապ հաստատելու իրենց խմբագրութեանց հետ:

Ամէն պարագայի մէջ կռիւները սաստիկ են եւ Թել էլ-Զաաթարի շուրջ դեռ բուռն բախումներ կան: Կարմիր Խաչի հիւանդատար կառքերը չեն կրնար իսկ մօտենալ վիրաւոր ժողվելու քանի իրենք ալ կը ռմբակոծուին, տրուած ըլլալով որ մարդասիրական կամ պարզապէս մարդկային տարրական ըմբռնում իսկ չէ մնացած Լիբանանի մէջ:

Չորեքշաբթի օր Ինթերնէշընըլ Հերըլտ Թրիպիւն կարգ մը լուրեր կուտար Լիբանանի մասին: Ըստ թերթին, Եասըր Արաֆաթ ընդունած է Արաբական Լիկային յանձնել ամերիկացի դեսպանին սպանութեան համար ձերբակալուած կասկածելիները: Այս լուրը տուած է թերթ մը, որ կապ ունի պաղեստինեան շարժումին հետ: Պաղեստինցիքը կ'ըսէին թէ ութ Լիբանանցի եւ Պաղեստինցի ձերբակալած էին երբ կը սպաննուէին ամերիկացի դեսպանը, կցորդը եւ շարժանվարը. թերթը չի ճշդեր սակայն թէ ե՞րբ պիտի յանձնուին այդ կասկածելիները:

Ասոր կողքին, քաղաքացիական կռիւները կը շարունակուին: Քրիստոնեայ բանբեր մը ըսած է թէ իրենց ուժերը ետ մղած են պաղեստինեան անակնկալ յարձակում մը Պէյրութի հիւսիսը, քրիստոնեայ թաղամասի մը վրայ: Հրադադար հաստատելու շուրջ որեւէ խօսակցութիւն յետաձգուած է ցնոր տնօրինութիւն: Ձախ ձայնասփիւռը, իր կարգին կ'ըսէ թէ մահմետական ուժերը կը յառաջանան Տրիպոլիսի հարաւը քրիստոնեայ հողամասի վրայ եւ գրաւած են Շեքքայի քաղաքը: Քրիստոնեաները կը հերքեն որ Շեքքան ինկած ըլլայ: Հայդուկներու հրամանատարութիւնը կ'ըսէ նաեւ թէ Շեքքայի վրայ յարձակումը պատասխան է քրիստոնեայ յարձակումներու Թէլ Զաաթարի եւ Ճիսր Փաշայի վրայ: Քաթայէպի (Փալանժ) բանբերը կ'ըսէ թէ Զաաթար տառացի կերպով վերջացած է, հոգեվարքի մէջ է»:

Կը կարծուի որ կրկին 250ի մօտ մեռեալ կար Չորեքշաբթի եւ աւելի մեծ թիւով ալ վիրաւոր:

× Իրաքի մամուլի գործակալութիւնը կ'ըսէ թէ սուրիական օդանաւային ուժերու պատկանող 9 օդաչուներ դնդակահարուած են, որովհետեւ մերժած են յարձակիլ պաղեստինեան ուժերու վրայ, Լիբանանի մէջ:

ՔԱՆԱՏԱ

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐԸ Ն 2 ՉԻՆԱՍՏԱՆՆԵՐԸ

— o —

Տասը օր մնացած է Ողիմպիականններուն համար, որոնք այս անգամ տեղի կ'ունենան Մոնրէալ բայց տակաւին որոշ չէ թէ ի՞նչ պայմաններու մէջ տեղի պիտի ունենան: Արդարեւ քանատական կառավարութիւնը չուզեր որ Ազգ. Չինաստանը (Ֆորմոզ) մասնակցի իբրեւ «Չինաստանի Հանրապետութիւն» իր ազգային դրօշակով: Իրեն համար միակ Չինաստանը՝ Փեքինն է, որու հետ ալ յարաբերութիւն ունի: Ուրեմն Քանատայի տեսակէտը յստակ է. Ֆորմոզ կը մասնակցի իբրեւ Թայուան: Այս է սակայն Ողիմպիականի կոմիտէին տեսակէտը, որ կ'առարկէ թէ սկիզբէն ապահովութիւն առած է Քանատայի կառավարութենէն որ Մոնրէալ կրնան մտնել բոլոր անոնք որոնք անդամ են (իբրեւ երկիր) Ողիմպիականին: Ողիմպիական կոմիտէին համար, Քանատայի դիրքը անընդունելի է եւ դէմ՝ ողիմպիական ոգիին:

Կը մնայ ուրեմն երեք լուծում, — կամ Քանատա տեղի կուտայ, կամ Ֆորմոզ կը հրաժարի Չինաստան մը ներկայացնելէ կամ Ֆորմոզ կը քաշուի:

Ինչ որ ալ ըլլայ ելքը, պարզ է սակայն թէ քաղաքականութիւնը հոս ալ մտաւ, այսինքն Ողիմպիականներու մէջ եւ ուրեմն հաւանական է որ, օր մը, Ողիմպիականներուն վրայ ալ խաչ մը քաշուի:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունիս 30)

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱԿՈՒՄԲԸ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիային սրահներ ստեղծուած է արուեստագէտներու ակումբ մը: Ակումբի նախագահ ընտրուած է կենսաբանական գիտութիւններու թեկնածու Արփիկ Զարեան: Ակումբի գործունէութեան առաջին արտայայտութիւնը եղած է Ակադեմիայի նիստերու դահլիճին մէջ կազմակերպուած «Մարդը եւ արուեստագէտը» նիւթով հաւաքոյթը, որ նուիրուած է Մինաս Աւետիսեանի: Ներկայ եղած են Ակադեմիայի հիմնարկութիւններու գիտական աշխատողներ, արուեստագէտներ, նկարիչին ընկերները եւ առաջին ուսուցիչը՝ Յակոբ Անանիկեան: Նկարիչ Մինաս Աւետիսեանի կեանքին եւ գործին մասին խօսած են Շահէն Խաչատրեան, Յակոբ Յակոբեան: Տաղանդաւոր նկարիչը 15 տարուան մէջ ստեղծած է հարիւրաւոր նկարներ, տասնեակ մը թատերական եւ որմնանկարչական գործեր, արժանանալով Մարտիրոս Սարեանի գրուատանքին:

×

ԳԻՐՔԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Ալավերդիի մէջ բացուած է գիրքի թանգարան մը, ուր ներկայացուած են Խորհ. Միութեան տարբեր ժողովուրդներու գրողներու երկերը՝ իրենց մայրենի լեզուով: Թանգարանին մէջ ցուցադրութեան դրուած են նաեւ հայ հեղինակներու օտար լեզուով լոյս տեսած երկերը:

×

ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՅ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւան գացած է սփիւռքի հայ աշակերտներու 35 հոգինոց խումբ մը, որուն մաս կը կազմեն Ամերիկայի տարբեր քոլէժներու եւ հայկական վարժարաններու՝ Տիթրոյթի «Ա. Մանուկեան», Լոս-Անճելըսի «Ֆերահեան», «Մեսրոպեան», Ֆիլատելֆիոյ Հայ Քոյրերու 18 աշակերտներ: Այս վերջիններէն շատերը, մասնակցելով «Ինչո՞ւ կը փափաքիմ Հայաստան երթալ» շարադրութեան միջ-վարժարանային մրցումին՝ շահած են հայրենիք այցելելու մրցանակը: Սփիւռքի հայ աշակերտներու խումբը չորս շաբաթ Հայաստանի մէջ կը հետեւի հայերէնագիտական դասընթացքներու եւ կը պտըտի տեսարժան ու պատմական վայրերը:

Քանի մը տողով

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ, Արեւմտեան Գերմանիա եւ Իրան 11 միլիառ մարքի պայմանագրութիւններ ստորագրած են, ըստ որոնց Արեւմտեան Գերմանիա հիւլէական երկու կեդրոններ պիտի շինէ Իրանի մէջ:

ԱՓՐԻԿԵԱՆ Միութեան կազմակերպութեան 13րդ վեհաժողովը վերջ գտաւ Մորիս կղզիին մէջ: Բազմաթիւ հարցեր պատճառ դարձած են, որպէսզի ժողովը խռովութիւններու մէջ ըլլայ: Ո. Սուտանի պետական հարուածի փորձը, մէկ կողմէ Ալժերիոյ եւ միւս կողմէ Մարոքի եւ Մաւրիտանիոյ միջեւ բախումները, Իս - րայէլի վերջին քաջագործութիւնը Անթեպէի օդակայանին մէջ, Քենիայի եւ Ուկանտայի միջեւ լարուածութիւնը եւն., եւն.:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ Համայնավար կուսակցութեանց համագումարէն քանի մը օր ետք, «Պրաւդա» անուղղակի կերպով կը քննադատէ Արեւմտեան Համայնավար կուսակցութիւնները իրենց « ազգայնական » կեցուածքին համար, Ի. Սոխոլով, դրամատիրութեան տագնապին նուիրուած իր յօդուածին մէջ, կ'ընդգծէ «աշխարհակալութեան քաջալերութիւնը ամէն տեսակ վերաքննական եւ ազգայնական ձըգտումներու հանդէպ»:

ՀԱՐԱՒԻ ԱՓՐԻԿԷԻ կառավարութիւնը հրաժարած է աֆրիկաան լեզուն սեւամորթներու երկրորդական վարժարաններուն մէջ պարտադիր դարձնելու իր որոշումէն: Հետեւաբար, սեւամորթներու դպրոցներն ալ այսուհետեւ ազատ են ընտրելու անգլերէնը կամ աֆրիկաանսերէնը: Սովեթոյի սեւամորթ համայնքի ղեկավարները գոհ են այս որոշումէն:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ արձակեց Սոյուզ 21 այերանաւը, որուն նպատակն է կենալ Սալիութ 5ի մօտ եւ երկու տիեզերագնացները մտնելով այս վերջնոյն մէջ, պիտի մնան 90 օր, այսպէսով մրցանիշը կոտրած կ'ըլլան Ամերիկացիներուն, որոնք 84 օր կրցած են մնալ: Կրնայ ըլլալ որ ուրիշ խումբ մըն ալ հետեւի Սոյուզ 21ի արձակումին: Խորհ. Միութեան այս քայլը ցոյց կուտայ որ ան չուզեր անջրպետը թողուլ Ամերիկացիներուն, որոնց Վայքինկը Յուլիս 17ին պիտի իջնէ Հրատ մոլորակին վրայ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԱՐԱՏ ՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԴԻՆԱՄՈՅԷՆ 0 - 1

Ֆութպոլի ախոյենական հանդիպումներու 13րդ շարքին մէ Մոսկուայի մէջ, Արարատ Օի դէմ մէկ կէտով պարտուեցաւ տեղւոյն Դինամոյէն:

Այս պարտութեամբ Արարատ կորսնցուց նաեւ առաջնութիւնը, մէկ կէտով ետ մնալով, Մոսկուայի Դինամոյէն, որ դասաւորման գլուխն անցաւ:

×

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
6ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ՎԵՐՋ ԳՏԱՒ

Խորհ. Միութեան Գրողներու Միութեան 6րդ համագումարը որ բացուած էր Յուլիս 21ին, վերջ գտած է Յունիս 25ին: Փակման խօսքը ըրած է Գ. Մարկով: Համագումարը հաւաստիացուցած է որ պիտի կատարէ Խորհ. Միութեան «Համայնավար կուսակցութեան 25րդ համագումարի կողմէ իր առեջւ դրուած գաղափարական — ստեղծագործական պատասխանատու առաքելութիւնը»: Համագումարը ընտրած է Խորհ. Միութեան Գրողներու Միութեան նոր վարչութիւնը, որուն նախագահ ընտրուած է Կ. Ֆեդինի, իսկ Ա. քարտուղար՝ Գ. Մարկով: Ընտրուած են նաեւ վարչութեան 48 քարտուղարներ:

Fonds A.R.A.M

«Ի՞ՆՉ ԷՔ ԱՆՈՒՄ, ՄԱՐԴԻԿ»

ԽՄԲ. «ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ»Ի.— Սեւանի հարցով լրջօրէն զբաղւում են մեր Հանրապետութեան կուսակցական եւ կառավարական բարձրագոյն օրգանները: Տպագրելով Բ. Յովսէփեանի յօդուածը, խմբագրութիւնը յոյս ունի, որ Սեւանով զբաղուող մեր գիտնականներն ու մասնագէտները կը մասնակցեն խնդրի քննարկմանը, կ'անեն գործնական նոր առաջարկներ՝ Սեւանի կենսաբանական գոյատեւման համար:

Ա.

Ես հեռու էի Հայաստանից, նրանք, որ նստած էին իմ դիմաց, եկել էին աւելի հեռուներից: Նրանք օտարերկրացի էին: Ես նման չէի տեղի բնակիչներին, եւ իմ դիմաց նստած մարդիկ ուզում էին իմանալ, թէ ես որտեղացի եմ: Մենք իրար վատ էինք հասկանում, եւ ես ասացի. «Երեւան»: Նրանք լարեցին իրենց միտքը, խօսեցին իրար հետ, բայց նրանց դէմքից հարցը չանհետացաւ: Ես ասացի. «Սեւան» եւ նորից կրկնեցի «Սեւան»:

— Օ, Սեւա՛ն, Սեւա՛ն, — ուրախ կրկնեցին նրանք եւ հասկացան, որ ես Հայ եմ:

Իսկ ես խորապէս հասկացայ Աւետիք Իսահակեանին. նա Սեւանը համարում էր հայ ժողովրդի գոյութեան խորհրդանիշը եւ բառիս բուն իմաստով տառապում էր, երբ պէտք եղած տարեկան կէս միլիարդ խորանարդ մետր ջրի փոխարէն Սեւանից բաց էին թողնում մէկուկէս միլիարդ խորանարդ մետր ջուր: Հաշուարկումները «գիտական» էին, նպատակը՝ «պարզ»: Շատ կերպով չորացնել մեծ Սեւանը, կրճատել լճի մակերեսը եւ դրանով իսկ կրճատել Սեւանից կատարուող գոլորշիացումը: Փոքր Սեւանը կը մնար որպէս փոքր Սեւան եւ գոլորշիացումներէ հաշուին յաւիտենապէս ջուր կը տար ելեկտրակայաններին, դաշտերին, Երեւանին: Հաշուարկումները «գիտական» էին, եւ մենք երիտասարդական անմեղութեամբ հաւատում էինք:

Այդպէս անիմաստ ու աննպատակ, ոճրագործօրէն հոսեց ջուրը՝ մէկ տարի, երկու տարի, երեք տարի, չորս տարի... Կղզին վերածուեց թերակղզու, ափերը հեռացան արագօրէն, անհետացան բոլոր այն սառն աղբիւրները, որ բխում էին անմիջապէս լճի ափերից ու անմիջապէս թափւում լիճը:

Մարդիկ հասկացան (թէպէտ շատ ուշացումով), որ «գիտական» հաշուարկումները խիստ անգիտական են, եւ Սեւանի գլխին աղէտ է կախուած: Ստեղծուեց Սեւանի պահպանութեան կոմիտէ, չափաւորուեց Հրազդանով հոսող ջրի հոսքը, բայց վտանգը չանցաւ: Զգալիօրէն իջել էր Սեւանի մակարդակը, արեւի ճառագայթները թափանցում էին մինչեւ յատակը, եւ ջուրը տաքանում էր՝ վերից վար: Ջուրը գոլորշիանում էր տաքանալիս, եւ Սեւանը առատօրէն շարունակում էր գոլորշիանալ:

Մակարդակը չպահպանուեց, Սեւանը շարունակեց իջնել: Կարծես թէ բանական չէ, կարծես թէ տրամաբանական չէ: Եթէ կարգաւորուել է Սեւանից Հրազդանով հոսող ջրի հոսքը, հապա ինչո՞ւ է նահանջում լիճը: Չէ՞ որ Սեւանը ի սկզբանէ անտի բնութեան կողմից ստեղծուած եւ բարձր գոզաւորութեան վրայ դրուած մի ամբողջականութիւն չէ, այլ արդիւնք է այն գետերի, որ հազարամեակներ հոսելով գոյացրել են նրան: Չէ՞ որ, չորս - հինգ հազարամեակ առաջ Սեւանի մակարդակը շատ աւելի ցածր է եղել, քան այսօր, ուստի նա աւելի շուտ եւ աւելի շատ կարող էր տաքանալ ու կատարել մեծ գոլորշիացում, քան այժմ: Ի՞նչպէս էր լինում, որ այն ժամանակ Սեւանի մակարդակը շարունակում էր բարձրանալ, իսկ այժմ իջնում է: Մի՞թէ միակ պատճառը այն է, որ հիմա Հրազդանով աւելի շատ ջուր է հոսում, քան առաջ:

Որ Հրազդանով այժմ շատ ջուր է հոսում՝ փաստ է: Սակայն դա չէ միակ պատճառը, որ Սեւանի մակարդակը իջնում է: Այստեղ արդէն պէտք է խօսել այն բանի մասին, որ կոչւում է՝ չգիտակցուած յանցանք:

Այն, ինչ մեր պապերը կարող էին անել տարիների ընթացքում՝ մեծ խմբերով, մեծ ջանքերով ու մեծ տանջանքով, մենք կարող ենք կատարել մի քանի հոգով, մի քանի օրում: Տեխնիկան մեզ այդ հնարաւորութիւնը լիուլի ընձեռում է: Եւ մենք առանց երկար - բարակ մտածելու օգտւում ենք տեխնիկայի ընձեռած այդ հնարաւորութիւնից:

Մեր պապերը բահով ու քլունգով, ձեռքով ու նեարդով փորել ու ստեղծել էին դաշտերը ոռոգող առուների համակարգ, եւ այդ համակարգը վատ չէր ծառայում: Դեռեւս մի քան - քանհինգ տարի առաջ հին առուները, որ սկսւում էին Վարդենիսի լեռներում սկզբնաւորուող ու դէպի Սեւանը հոսող գետակներից, հրաշալի ոռոգում էին բոլոր այն տարածութիւնները, որ կոչւում էին ջրովի: Ոռոգում էին, սակայն բնական գետակների հուներով շարունակում էր հոսել աւազին ջուր, այնքան ջուր, որ իւրաքանչիւր գիւղում կարող էր աշխատեցնել մէկից երկու ջրաղաց, առանց վէճ ու վիճաբանութիւնների ջրել գիւղամերձ բոլոր բանջարանոցներն ու այգիները: Բայց բոլոր դէպքերում ամրան ամենաշոգ օրերին իւրաքանչիւր գետը Սեւան էր թափում մէկ-երկու ջրաղացի ջուր: Ե՛ւ դաշտերն էին յագենում, ե՛ւ Սեւանը: Այդպէս էր, որովհետեւ ջրւորները ջրելու ժամանակ բահը չէին գցում ձեռքից եւ ոռոգման նպատակով գետակներից տարուող ջուրը ծառայում էր միայն ու միմիայն իր նպատակին: Իսկ երբ գալիս էր աշունը, եւ դաշտերում ջրելու բան չէր մնում, միշտ գըտնւում էր բարեխիղճ մէկը, որ կամովի կամ յանձնարարութեամբ բարձրանում էր սարը, հասնում էր սկզբնաւորուող առուների ակունքներին ու քանդում էր բանդը: Դաշտերում այլեւս չէր գնում ոչ մի կաթիլ ջուր: Ջրերը առատութեամբ թափւում էին Սեւան:

Բայց մարդիկ գտան, որ այդ ամէնը հնացած է եւ անհրաժեշտ է Սեւանի աւազանում ստեղծել ոռոգման նոր «սիստեմ»: Որ մեր պապերի ստեղծած ոռոգման համակարգի մէջ հնացած բան կար, կասկածից վեր է: Առուներով անցնող ջուրը շատ տեղերում աննպատակ ծծւում էր հողում եւ երկար ճանապարհ անցնելիս, ամրան շոգին զգալիօրէն գոլորշիանալով՝ նուազում էր: Բացի դա, Վարդենիսի լեռներում որոշ ցանովի տարածութիւններ մնում էին անջուր եւ կոչւում էին «ստերն»՝ անջրդի:

Եղած առուները խողովակաւորելու եւ անջրդի հողերում նոր առուներ տանելու փոխարէն, Վարդենիսի, Մարտունու, Կամոյի գիւղական ղեկավարները, ի հարկէ համապատասխան վերադաս մարմինների նիւթական ու տեխնիկական մեծ աջակցութեամբ, անցան ոռոգման նոր «մեթոդների»: Տեխնիկան լիուլի հնարաւորութիւն տուեց շատ կարճ ժամանակամիջոցում ցեմենտով պատնիշելու Սեւան թափուող շատ գետերի հուները, եւ ջուրը շուռ տալ դէպի դաշտերը: Դաշտերում ջուրը կրկնապատկուեց ու առատացաւ, բայց ջրւորները... Վարդենիսը խակական լեռ է, լեռնային լանջերով ու չեչտակի վայրէջքներով: Ջուրը այնտեղ երբեմն հոսում է ուր կարող է: Հարթ տարածութիւնները ի հարկէ ջրւում են, իսկ թեք տարածութիւնները ողողւում են՝ առաջացնելով քարքարոտ հեղեղուտներ, որոնք այլեւս ոչ մի բանի պէտք չեն: Իսկ շատ գիւղերում ջրաղացները վաղուց աւերուել են, իսկ գիւղամերձ բանջարանոցների ջրելը դարձել է մեծ հարց: Բնական շատ գետեր ամրան ամիսներին տառացիօրէն չորանում են եւ Սեւանին չեն տալիս ոչ մի կաթիլ ջուր:

Իսկ ձմրա՞նը, երբ դաշտերում ջրելու բացարձակապէս ոչինչ կա՞յ: Որոշ տեղերում այդ ջուրը կլոր տարին շարունակում է հոսել դէպի դաշտերը առաջացնելով նոր ու նորանոր հեղեղուտներ, ցըրւում, կորչում է, ուր որ պատահի: Եւ այդպէս կը շարունակի հոսել, որովհետեւ չկայ մէկը, որ կամովին սար բարձրանայ, չկայ մէկը, որ մէկն ու մէկին յանձնարարի սար բարձրանալ ու փոխել ջրի հունը դէպի Սեւան: Եւ վերջապէս, չկայ մէկը, որ այդ մարդկանց ասի, թէ «դուք, առանց գիտակցելու, յանցանք էք գործում Սեւանի հանդէպ»:

ԲԱՂԻՇ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ
«Սովետական Գրականութիւն»

(Շար. – 1)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԼԻԲԱՆԱՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

— Օ —

Լեհ կառավարութիւնը Յունիս 24ին գիներու յաւելում սահմանեց սննդանիւթերու մարզին մէջ՝ գործադրելի Յունիս 28էն սկսեալ: Որոշումը հաղորդելէն հազիւ մէկ օր անց յետս կոչեց զայն, երբ բանուորները գործադուլի դիմեցին եւ ցոյցեր կատարեցին: Լեհ կառավարութեան որոշումը՝ գիներու յաւելումին մասին, ակնկալելի էր: Արդարեւ, կեռէք, Ա. քարտուղարը Լեհաստանի Համայնավար կուսակցութեան, 1975 Դեկտեմբերին, կուսակցութեան համագումարին, յայտարարած էր, թէ 1976ին վերջ պիտի տրուէր գիներու կայուն վիճակին: Համաձայն կառավարութեան որոշումին՝ միսի գինը միջին հաշուով 60, շաքարինը՝ 100, կաթինը եւ պանիրներունը՝ 50, ձկնեղէնինը՝ 69, հաւեղէնինը՝ 30 եւ բանջարեղէնինը՝ 30 առ հարիւր յաւելում պիտի արձանագրէին: Աւելցնենք, որ գիները ոչ մէկ փոփոխութիւն կրած էին 1970էն ի վեր:

Լեհ իշխանութիւնները ուշ կամ կանուխ հարկադրուած էին այս որոշումը տալու: 1970էն ի վեր աշխատավարձքերը 40 առ հարիւր աճ ունեցած էին, երբ անդին առօրեայ սպառումի ծառայող ապրանքներու եւ նիւթերու գիները անփոփոխ մնացած էին: Իշխանութիւնները այս տարբերութիւնը կամ բացը կը գոցէին իրենց միջոցներով, ինչ որ ծանր բեռ մըն էր: Մնաց որ կացութիւնը այնպէս էր, որ այլեւս կարելի չէր շարունակել: Արդարեւ, գիւղատնտեսական արտադրութիւնը 1975ին 2,6 տոկոս նուազում արձանագրած էր 1974ի բաղդատմամբ, երբ ծրագիրը կը նախատեսէր 3,7 տոկոս աճ: Անցեալ ձմեռ, շուկային մէջ միսի պարենաւորման ընդհատումները տեղի ունեցած էին՝ դժգոհութիւն եւ զայրոյթ պատճառելով ժողովուրդին: Միւս կողմէ, երկիրը պարտքի տակ էր: Նոր վարկեր ստանալու համար անհրաժեշտ էր, որ ի վիճակի ըլլար վճարել, այլ խօսքով վստահելի պետութիւն մը դառնար:

Կեռէք, հաւանաբար, գիտէր, թէ վը-

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ԱՌԹԻՒ

ՄՇՈՅ ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՎԱՆՔԻ ՏԱՐԱԳԻՐ ԽԱՉԸ

Ա.

Այժմ, հոգիս թեւ առած կը թռչի դէպի Երկիր... Ցարաղ գիւղը եւ Մշոյ շրջանի մէջ բունի թրքացած այն թշուառ խլեակները՝ որոնց հոգիներուն մէջ, 60 տարի յետոյ, դեռ կը կայծկլտայ Լուսաւորչի կանթեղը եւ մոխիրներու տակէն կը յառնէ Տարօնի ոգին, ըսելու համար եւրոպացի այցելուներուն թէ՝ «Մենք հայ քրիստոնեաներ ենք, տարէք, ազատեցէք այս խաչը...»:

Հինգ տարուան ակամայ լռութենէ մը յետոյ, կը խորհիմ թէ, ազգային պարտականութիւն մը կատարած կ'ըլլամ, Մշոյ Առաքելոց վանքի տարագիր խաչը ծանօթացնելով հողմացրիւ Մշեցիներուն եւ Հայութեան:

Բ.

Տարագիր խաչը, ոսկիէ, արծաթէ կամ թանկագին քարերով զարդարուած, եկեղեցական ծէսերու յատուկ սպաս մը չէ. այլ, պարզ, հայրենի մետաղէ շինուած, պղնձեայ ծանր ու տոկուն խաչ մըն է, ափի մեծութեամբ (բարձրութիւն՝ 16 սմ. լայնք՝ 14 սմ.):

Թանկագին է սակայն, իր հնութեամբ, արձանագրութեամբ եւ 55 երկար տարիներու տառապանքով...: Չորս անկիւնները կորաձեւ թերթիկներով զարդարուած են:

Գլխուն վերեւ կան երկու ծակեր եւ մետաղը ծռած է: Խաչին ձախ թեւի զարդարանքը կոտրած է. վարի մասը կայ պտուտակ մը, որմէ կը հետեւի թէ խաչը ագուցուած էր ուրիշ առարկայի մը: Խաչին կեդրոնական մասը այսինքն, մէջտեղը, քիչ մը դուրս ցցուած եւ որոշապէս ծռած է. այս բոլորէն յայտնի կ'ըլլայ թէ, խաչը խոշտանգուած եւ իր տեղէն բռնի հանուած է. հաւանաբար, երկաթէ ցօղերով կամ հրացանի փողերով, անօրէնները խաչը կատաղութեամբ փըրցուցած ըլլան այն առարկայէն, որուն վրայ կը հանգչէր առենօք...: Մեզի ծանօթ չէ թէ ի՞նչ էր այն սրբազան իրը որուն վրայ կը հանգչէր խաչը ժամանակին: Գաւազանի մը գլո՞ւխը, առաջնորդական թիկնաթոռի մը զարդարանքը, թէ վանքին պատկանող այլ առարկայի մը մասնիկը:

Լսած եմ թէ ջարդի օրերուն, վանքին գոյքերէն մաս մը պահ դրուած էր Մուշ քաղաքին մէջ, եւ յետագային եղած ցիրուցան: Գուցէ այս խաչն ալ, այդ սրբազան գոյքերէն մէկը եղած ըլլայ: Բայց մեր քամեստ կարծիքով, միաբանները պիտի չքանդէին բրտութեամբ եւ մասերու բաժնէին վանքապատկան իրերը: Ուրեմն, կասկած չկայ որ, կոտորածի ժամանակ Թուրք խուժանը սրբավայրը աւերած ու թալանած ատեն, վայրագութեամբ այս խաչն ալ խորտակած եւ գերած է:

Խաչին վրայ կան երկու տարբեր արձանագրութիւններ:

Առաջին արձանագրութենէն կը հետեւցնենք թէ՝ Կնտեղցոնց Տիրացու Կարապետ, այս խաչը նուիրեր է Առաքելոց վանքին, 1790–91ին, (ըստ Հիճրէթի, լուսնի տոմարին, 1205ին):

(Ճիտակ կողմ՝ հորիզոնական) «Յ(Ի)Շ(Ա)Տ (Ա.)Կ Է Ս(ուր)բ ԽԱՉՍ ԿՆՏԵՂՑՈՆՑ:

(Ճիտակ կողմ՝ ուղղահայեաց) ՏԻՐԱՑՈՒ ԿԱՐԱՊԵՏԻՆ:

(Ընդդիմակողմ՝ հորիզոնական) Ի ԴՈՒՌՆ Ս(Ր)Բ(ՈՑ) ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՎԱՆՔԻՑ

1205 սէնէ (թրքերէն՝ որ է 1790–91 թ.)

Կնտեղցոնց տիրացու Կարապետի ծննդեան թուականը եւ վայրը անծանօթ է մեզի: Շատ հաւանական է որ վանքին ծառայող Մշեցի մը եղած է ան եւ վերոյիշեալ խաչն ալ, իր ձեռակերտը: Ամէն պարագայի, տեղացի ըլլայ, թէ հեռաւոր վայրերէ եկած ուխտաւոր, խոր հաւատքով, պայծառ հոգիով, ի վերուստ ընտրեալ, բախտաւոր տիրացու մը եղած է ան: Արդարեւ, իր անունը եւ իր նուիրած խաչը, կորուստէ փրկուած եւ անմահացած են պատմութեան մէջ:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

(Շար. – 2)

Fonds A.R.A.M

...տնդաւոր ուղիի մը կը հետեւէր, քանի իր նախորդին օրինակը վառ էր բոլորին միտքին մէջ: Այսուհանդերձ, պահու– ...վարար կարծեց, թէ աշխատավարձքերու յաւելումը, իր վայելած ժողովրդականութիւնը եւ մտքերու պատրաստութեան ուղղութեամբ կատարուած քարոզչական աշխատանքը պատճառներ էին, որպէսզի ժողովուրդը լռելեայն ընդունի տրուած որոշումը: Այդպէս չեղաւ սակայն: 1970ի նման ժողովուրդը իր դժգոհութիւնը յայտնեց ցայտուն կերպով:

Ի՞նչ տեղի պիտի ունենայ, հիմա, որ կառավարութիւնը տեղի տուած է եւ, հետեւաբար, գիները կը մնան անփոփոխ, բաղդատմամբ 1970ի: Դժուար է այս հարցումին պատասխանը գտնել: Ցամենայն դէպս, պարզ է, որ այժմու գոյավիճակը երկար չի կրնար պահպանուիլ:

Քանի խօսքը Լեհաստանի մասին է, փոքր ակնարկ մը նետենք վերջին շրջանի անցուդարձերուն վրայ: Քսան տարի առաջ, 1956 Յունիս 28ին, Փոզնան քաղաքի Ստալին գործատան բանուորները գործադուլի կը դիմէին՝ աշխատավարձքի յաւելում պահանջելով: Բնակչութիւնը եւ այլ գործատուներու բանուորներ կը միանային անոնց, երբ այս վերջինները փողոց կ'իջնէին: Պետական հիմնարկութիւններ կը կողոպտուէին, բանտերու վրայ յարձակում կը կատարուէր եւ բանտարկեալները երկաթեայ դուռներէ դուրս կը հանուէին: Անդորրութիւնը կը հաստատուէր ի գին մարդկային եւ նիւթական մեծ վնասներու՝ 38 մեռեալ, 270 վիրաւոր: Դրդիչները կը ձերբակալուէին ու կ'ամբաստանուէին:

Չորս ամիս ետք՝ «լեհական Հոկտեմբերն» էր: Գոմուլկա կուսակցական ղեկավար կը դառնէր «մոսկուացի» մը՝ Օչաբ: Անդին Հունգարիոյ մէջ, համաժողովրդական ապստամբութիւն մը ծայր կուտար, որ կը ճզմուէր խորհրդային հրասայլերու կողմէ: Իմրէ Նաժի կը գնդակահարուէր:

Որոշ ազատախոհութենէ ետք, Գոմուլկա, վաթսունական թուականներու սկիզբը կրկին կը խստացնէր վարչակարգը: Ասոր հետեւանքով կամաց – կամաց կը կորսնցնէր ժողովրդականութիւնը: 1970ի վերջերը, պիւտճէի անհրաժեշտութենէ առաջնորդուած՝ սննդեղէնի բոլոր նիւթերուն գիները կ'աւելցնէր: Դեկտեմբեր 14ին, այս որոշումը հրապարակ ելլելէն անմիջապէս ետք, ըմբոստութիւն մը ծայր կուտար Պալթեան նաւահանգիստներու մէջ՝ Կտանսք, Կտինիա եւ Սոփոթ: Վեց մեռեալ եւ տասնեակ մը վիրաւոր, թալան, հրդեհ իրարու կը յաջորդէին: Կուսակցութեան կեդրոնատեղիները կ'աւերուէին: Ըմբոստութիւնը կը տարածուէր ամբողջ երկրին մէջ: Հետեւանքը կ'ըլլար այն, որ Գոմուլկա Դեկտեմբեր 20ին «կը հրաժարէր»: Տեղը կը գրաւէր Էտ. Կեռէք:

Թ. Ա. Թ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՅԻՇԱՏԱԿԵԼԻ ՕՐ ՄԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

—— o ——

Լիոնի հայկ. կեանքին մէջ յիշատակելի էջ մը եւս արձանագրուեցաւ Յունիս 24ին, Հինգշաբթի երեկոյ, Ազգ. Տան սրահին մէջ տեղի ունեցած պաշտօնական հանդիսութեան մը առիթով, որ պարտականութեան մը գիտակցութեամբ կազմակերպուած էր, Լիոնի Ազգ. Միութեան նորընտիր վարչութեան կողմէ:

Պր. Պահատուրեան, պատուանշանը ստացած էր ամիսներ առաջ եւ սակայն յարմարութիւնը կը պահանջէր սպասել Լիոնի քաղաքապետ Պր. Բրատէլի տրամադրելի ժամանակին, որ ինք անձամբ զետեղէր Պր. Պահատուրեանի կուրծքին վրայ, համաձայն իր փափաքին:

Հետեւաբար նշանակուած օրը եկաւ (Յունիս 24) ներկայ ըլլալու Լիոնի հայ գաղութի հպարտութիւնը շօշափող հանդիսութեան:

Բազմահարիւր հրաւիրեալներով լեցուած էր սրահը: Առաջին կարգին վրայ աթոռներ գրաւած էին Լիոնի քաղաքապետ Պ. Բրատէլ, Թափէրնօ (օգն. քաղաքապետ), Պոնարտէլ Գոլոմպ (ծերակուտական), Ժիւքլոն, Տոքթ. Պարիտոն (6րդ թաղպ.), Պէրթրան (քաղաքապետարանի խորհրդականներ, Պր. Նափոլէոն Պըլըքեան եւ այլ բարձրաստիճան հիւրեր:

Ազգ. Միութեան նախագահ (նոյն պաշտօնով վերընտրուած) Պր. Ս. Սարեան, օրուան նշանակութեան մասին համառօտ եւ իմաստալից բովանդակութեամբ յայտնելով Պր. Պահատուրեանի առանձնայատուկ բարեմասնութիւնները, հրաւիրեց Պր. Բրատէլը, որպէսզի կատարէ Ֆրանսական Հանրապետութեան շնորհած պատուանշանի յանձնումի պարտականութիւնը:

Այս առթիւ ուրեմն, Պ. Բրատէլ կարդաց Հանրապետութեան Նախագահ Պր. Ժիսքար Տ'էսթէնի հրամանագիրը, աւելցնելով Պր. Պահատուրեանի հանրային, բարեսիրական ձեռնարկներու լայն օժանդակութեան պարագան, ազգասէր զգացումները, խղճամիտ բնագծը, ու մարդասիրական չափանիշը, յամրաբար յառաջանալով դէպի Պր. Պահատուրեան, բարձրաձայն եւ չեշտակի շեշտով մը եւ համբոյրով զետեղեց կուրծքին՝ պարգեւուած պատուանշանը՝ ծափահարութեան տակ:

Պր. Պահատուրեան, ի տես այս յուզիչ ընդունելութեան եւ արժանացած պատիւին, ազդուած էր եւ ի խորոց սրտի յայտնեց իր երախտիքն ու խորին շնորհակալութիւնը Հանրապետութեան Նախագահին եւ սալնջական Ֆրանսական կառավարութեան, որ միշտ իր դռները բացած է յատկապէս Հայերուն առջեւ, մասնաւոր շնորհակալութիւն քաղաքապետ Պր. Բրատէլի, որ բարեհաճ տրամադրութեամբ եկած է անձամբ յանձնելու շնորհուած պատուանշանը:

Պր. Պահատուրեան թռուցիկ ակնարկով անդրադարձաւ իր անցեալ կեանքի տեւողութեան ունեցած դժբախտ պարագաներուն, յայտնեց փառաբանութեան յոյզերով Աստուծոյ առաջնորդութեամբ հասած այսօրուան դիրքին, եւ բարի տրամադրութիւն ցոյց տուաւ իր կարելի սահմաններուն մէջ կրկին սատար հանդիսանալ, ուր որ հարկ է:

Մենք կ'աւելցնենք, որ արդարեւ, Պր. Պահատուրեան, առաքինի ըմբռնումներով օժտուած, իր նիւթական եւ բարոյական օժանդակութիւնը երբեք չէ պակսեցուցած եկեղեցւոյ պայծառութեան, դըպրոցին, Ազգասիրական, ամէն անգամ որ առիթը ներկայացած է:

Պր. Սարեան, պատշաճ համարեցաւ բեմ հրաւիրել Տիկին Պահատուրեանը, որ իր ամբողջ կեանքի ընթացքին հարազատ կողակիցը եւ օժանդակ անդամը եղած է Պահատուրեան ընտանիքին, իբրեւ բաժնեկից օրուան փառատօնին, յայտնելով Ազգ. Միութեան շնորհաւորութիւնները, յանձնեց արժանավայել գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը, որմէ ետք նաեւ Տիկ. Պահատուրեան յուզուած տրամադրութեամբ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին:

Սրահին մէկ անկիւնը շտկուած էր ընդարձակ պիւֆէ մը, զարդարուած զանազան գոլացուցիչ ըմպելիներով եւ համեմուած ճոխ եւ առատ աղանդերներով:

Սրահէն վերջ, առաւել եւս, նոյնքան կարեւորութեամբ պատուասիրութիւն մը տեղի ունեցաւ «Փավիյոն տիւ Փարք»ի ընդարձակ ճաշասրահին մէջ 150է աւելի տեղական բարձրաստիճան անձնաւորութեանց եւ Լիոնի հայ ազգայիններու ներկայութեամբ:

Պր. Սարեան, ժամանակը հասած նկատելով, կարգաւ խօսք տուաւ ներկայ եղող հետեւեալ անձերուն.— Պ.Պ. Թափէրնօի (Ա. օգն. քաղաքապետութեան), Ժիւգլոնի, Պէրթրանի, Դիվիէօի, Պարիտոնի, Պոնարտէլի (քաղաքապետարանի խորհրդականներ), Գոլոմպի (ծերակուտական): Պր. Ն. Պըլըքեանի, Յակոբ Եպս. Վարդանեանի եւ Պատուելի Կ. Պարսամեանի, որոնք բոլորն ալ վեր առին Պր. Պահատուրեանի արժանիքն ու իր մէջ ունեցած ինքնայատուկ բարեմասնութիւնները, առաւելաբար թաղապետական պաշտօնէութիւնը, յիշեց որ իրենք ստացած են յաճախ «օգնութեան սնտուկիկ» իր նիւթական լայն բաժինը եւ անտարակոյս որ ուրիշ բարեմիտ նկատումներով

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

—— o ——

Մարսէյլէն Ջութակի դասարանէն ոսկէ մետալի արժանացած են Պ. Պ. Պապուշեան եւ Զէօրէքճեան:

×

Լը Փրովանսալ հրատարակած է նաեւ տեսակցութիւն մը ջութակի դասատու՝ Ժաք Քիւրժանի (Յակոբ Քիւրքճեան)հետ, դասատու մը, որ տաղանդներ հասցուցած է Մարսէյլ թէ այլուր:

ՄԵԾԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

Ամբողջ գիշեր մը գրական սպառիչ աշխատանք մը տանելէ վերջ, յաջորդ օր Պալզաք արքայական խնջոյք մը սարքած էր ինքզինքին: Պնակը ամբողջովին լեցուն էր աքլորի խորովածով մը եւ Պալզաք կը պատրաստուէր յարձակիլ այդ համեղ պնակին վրայ:

— Ասիկա առանձին պիտի չուտէք, հաւանաբար, հարցուց բարեկամ մը, որ հոնկէ կ'անցնէր:

— Անշուշտ ոչ, պատասխանեց Պալզաք: Քովը պնակ մը լուբիա, աղցան եւ շիշ մըն ալ Պորտոյի գինի պիտի գայ:

տալցուն, յանգած է Ֆրանսայի Հանրապետութեան ուշադրութեան, արժանանալով այսօրուան պատուանշանին, աւելցուցին որ, «կրնանք ըսել որ Տիկին Պահատուրեան եւս բաժին ունի իր ստացած պատիւին մէջ, իր համախոհ կենցաղավարութեամբ»:

Քանի որ պատուանշան ստացող անձերու մասին է մեր գրութիւնը, կ'ուզէի աւելցնել, որ նոյն պատիւին արժանացած է նաեւ Լիոնի Ազգ. Միութեան նախագահ Պր. Սեպուհ Սարեան (Շըվալիէ տը լ'Օրտը Նասիոնալ տիւ Մէրիթ» պատուանշանին):

Այս մէջբերումներէն վերջ, անդրադառնալով հացկերոյթի վերջաւորութեան, Ազգ. Միութեան կողմէ փոխ–նախագահ Պր. Տիգրան Զէքեան, հայերէն գրութեամբ մը ըրաւ իր գնահատական խօսքը, Պր. Պահատուրեանի քառասնամեայ հանրային կեանքի ազգային, եկեղեցական, դպրոցի գծով կատարած նիւթական – բարոյական գործունէութեան:

Իսկ վերջաւորութեան, Ազգ. Միութեան Ֆրանսերէն բաժնի քարտուղար փաստաբան Ստեփան Վանէսեան յանձնեց, յանուն Միութեան, իբրեւ յուշանուէր՝ գեղեցիկ խղանկար մը, ոսկեզօծ շրջանակով:

ՀՐԱՆԴ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (129)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

ԴՈՒՔՍԸ

— Այդպիսի հսկայ ուժերով մենք կրնանք ամբողջ Իտալիոյ տէրը դառնալ, այս ըսել չէ՞ք ուզեր, վեհափառ: Ասոր վրայ պիտի աւելցնեմ ձեր կողմէ թէ Բոլիկօն, Մանթուն, Քրեմոնը եւ Ֆլորանսը, որոնք միշտ իրարու հետ կռիւի մէջ են, պիտի չկրնան մեր կողմէ տըրուած վճռական հարուածին դիմանալ:

— Դուք ճիշդ իմ փնտռած մարդս էք եղեր, վարպետ Արաթիմոս, գոչեց դուքսը: Այո, աս ալ ըսէք, եւ սա ալ աւելցուցէք թէ ես, Ֆուքարի, ամշնալով կը գիտեմ Վերին Իտալիոյ իշխաններուն իրարու հետ գզուիլն ու իրար ուտելը. անօգուտ է Փօի արգասաբեր հովիտը անդադար կերպով աւերելն ու գետերը մարդկային արիւնով ներկելը: Ըսէք նաեւ իրեն թէ երազ մը տեսայ որ այժմ պիտի պատմեմ ձեզ երկու բառով:

— Ինչպէս որ Աստուծոյ գաղափարը տապանակ ուխտին մէջ գաղտնի պահուած է, այնպէս ալ ձեր երազը իմ սըրտիս մէջ գաղտնի պիտի մնայ, վեհափառ, գոչեց Արաթիմոս:

— Այդ անիրականալի երազը սա է, շարունակեց Ֆուքարի: Կ'ուզեմ Վերին Իտալիան միացած, մէկ իշխանութեան մը վերածուած տեսնել...: Ահա ինչ որ կը վայելէ ընել Մետիչըսի պէս մեծ ու հանճարեղ մարդավար զօրապետի մը:

— Միացեալ թագաւորութիւն մը, թագաւորութիւն մը, գոչեց Արաթիմոս խանդավառուած: Ո՛հ, վեհափառ, եթէ ձեր այդ գաղափարը իրականանայ, ամբողջ աշխարհը հիմէն պիտի սարսէ:

— Վենետիկը Իտալիոյ բանալին է, շարունակեց Ֆուքարի: Առանց Վենետիկի ոչինչ կարելի է ընել Իտալիոյ մէջ: Բայց անոր դաշնակցութեամբը շատ բան կարելի է ընել: Ես այլեւս զզուեցայ մեր մարտանաւերը օտար Պետութեանց փոխ տալէ: Ասկէ ետքը մեր շահերուն եւ մեր հաշիւին համար պիտի պատերազմինք: Վենետիկը որ մինչեւ այսօր ծովերու թ ա գ ու հ ի ն եղած էր, պէտք է ամբողջ Իտալիոյ թագուհին դառնայ եւ Հռոմէն խլէ իր իշխելու հինաւուրց իրաւունքը: Ի՞նչ է Հռոմի անցեալը. փայլուն անցեալ մը որ իր վերջալոյսը կ'ապրի: Ի՞նչ է Վենետիկի ապագան. Վենետիկի շնորհիւ է որ որովայնի կռիւը պիտի դադրի, Վենետիկի շնորհիւ է որ նախ Վերին Իտալիան եւ յետոյ ամբողջ Իտալիան պիտի ցցուի օտար աշխարհակալներուն դէմ եւ պիտի գոչէ՝ «Ես մինչեւ այսօր բանաստեղծութիւնն ու արուեստը ունէի իմ կողմս, մինչդեռ հիմա ուժն ունիմ ինծի հետ»: Թող Ֆրանսան եւ Գերմանիան ուրիշ տեղ փնտռեն գիշատուելիք որս մը...: Իտալիան ինքզինքը պիտի պաշտպանէ եւ ինքնապահ դարձած է այլեւս...: Ահա իմ երազս:

— Ի՛նչ վսեմ երազ, վեհափառ, ի՛նչ կախարդիչ երազ որ ամբողջ Իտալիան մէկ անձի պէս ոտքի պիտի հանէ, գոչեց Արաթիմոս զմայլած ըլլալ ձեւացնելով:

— Այո, բայց իշխանները ունինք դէմերնիս: Այսպիսի երազի մը ծնունդ տալու համար ինծի պէս մէկը պէտք էր, բայց այդ երազը իրականացնելու համար Ժան Մետիչիսի պէս զինուորական պետ մը պէտք է այսինքն Վարդան Մամիկոնեայ հայ սպարապետին պէս հանճարեղ սպարապետ մը:

— Բայց զինքը համոզելու համար ի՞նչ պէտք է խոստանամ իրեն, վեհափառ, հարցուց Արաթիմոս:

— Յաղթութենէն վերջ Իտալիան կը կիսենք: Կրկնապետութիւն մը կը հաստատենք: Ան Վերին Իտալիոյ, այսինքն Հռոմի կը տիրանայ, իսկ ես ալ Ստորին Իտալիոյ. այսինքն Վենետիկի, եւ Պապն ալ մեր մէջտեղը կը մնայ...:

Ֆուքարի լռելով սկսաւ մտածել:

Յետոյ շարունակեց.

— Արդ, վարպետ Արաթիմոս, ահա իմ ծրագիրս իր քանի մը գիծերուն մէջ պարզեցի ձեզի: Դէպքերը ցոյց պիտի տան մանրամասնութիւնը: Նախ մէյ մը պէտք է հասկնաք թէ Մեծ Սադայէլը պիտի ընդունի՞ առաջարկս: Պէտք է ձեւով մը խօսք բանալ իրեն, կամաց կամաց հասկընալ իր միտքը եւ ծրագիրս պարզել իրեն: Այն պարագային որ յատկագիծը ընդունելու հաւանականութիւն ցոյց չտայ, պէտք չէ խնդիրը երեւան հանել:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արսլանկիւլեան եւ զաւակը, Պ. Վահագն Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Սարաֆեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի (Յուլիս 11) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց հօր՝

ՄԻՀՐԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան «Վասպուրական սրահ»ի, Վասպուրականցի նուիրատուներու Տէսինի Բ. ցանկ

Ալեքսանտրեան Ալեքս, Մարգարեան Վաղարշ 500ական, Մուրատեան Հայկազ 300, Մուրատեան Վահէ, Մուրատեան Ռոպեր, Օհաննէսեան Արթիւր 200ական, Մուրատեան Հռիփսիմէ, Աբրահամեան Լեւոն, Ալեքսանեան Անդրանիկ, Վասպուրականի Հայր. Միութեան մասնաճիւղ Տէսին 100ական ֆր.:

×

Կապ. Խաչի Սէն-Մօրիսի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ դպրոցին.— Տէր եւ Տիկ. Քիթապճեան Մ. (Լիոն) 100 ֆր., Տիկ. Քելէկեանի մահուան տարելիցին առթիւ, Տիկին Գեւոնեան Լ. 50, ապաքինման առթիւ, Տիկին Գամպերեան Շ. 20 ֆր., Զատկուան առթիւ, Տիկ. Ստեփանեան Վ. 50, ապաքինման առթիւ, Տէր եւ Տիկ. Վ. Սիմոնեան 20, Տէր եւ Տիկ. Ս. Յովհաննէսեան 20 մայրերու տօնին առթիւ:

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Օր. Սիրարփի Աճէմեանէ 50 ֆր. փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Հռիփսիմէ Ճէնազխանի մահուան առթիւ:

×

Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղ. Թաղական Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները Տիկին Սիրանոյշ Փարթամեանի (ծն. Պապիկեան) մահուան առթիւ.— Տէր եւ Տիկին Ժանօ Տէր-Սահակեան, Տէր եւ Տիկ. Գաբրիէլ Պագալեան, այրի Տիկ. Իվէթ Յակոբեան, Տէր եւ Տիկ. բժիշկ Տըլանեան, Պ. Յակոբ Պապիկեան եւ զաւակը 200ական, Կէօնճեան գործատուն՝ 250, Տիկ. Սիւզան Փարթամեան, Տէր եւ Տիկ. Երուանդ Աճառեան, Տէր և Տիկ. Լ. Պապիկեան, Պ. Ասատուր Հոլոբիկեան, Ժիրայր Մարգարեան, Մարք Տապաղ, Տէր եւ Տիկ. Ժանօ Յովհաննէսեան, Տէր եւ Տիկ. Միսաք Եմէնէճեան, Տէր եւ Տիկ. Ժանօ Քէօշկէրեան, Գրիգոր եւ Պաղտասար Նաճարեան, Պէնժամէն Փիլոյեան, Վազգէն Շէլէլէկեան, Տիկ. Ռաքէլ Էնէգեան 100ական: Տէր եւ Տիկ. Բիւզանդ Մարգարեան 150: Տէր եւ Տիկ. Կարօ Յովսէփեան, Սարգիս Տէր-Մարգարեան, Տիկ. Մարի Թէրզեան, Տէր եւ Տիկ. Փասքալ Յովակիմեան, Տօրումեան ընտ., Տէր եւ Տիկ. Յար. Զալկաեան, Նազարէթ Մարկոսեան, Տիկ. Մարի Յակոբեան, Տէր եւ Տիկ. Յար. Սարգիսեան (Փարիզ), Պր. Հումարեան, Զինարեան ընտ. 50ական: Տէր եւ Տիկ. Լեւոն Քէլէշեան, Տէր եւ Տիկ. Փիէր Զէքչէքեան, Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Գոգայեան 30ական, Սարգիս Դանիէլեան 40, Տէր եւ Տիկ. Յար. Ալեքսանեան, Տէր եւ Տիկ. Աւագ Զալկըճեան, Տէր եւ Տիկ. Տիգրան Յովհաննէսեան, Զարեհ Պզտիկեան, Տիկ. Սիմավեան, Տիկ. Սանուկեան, Տէր եւ Տիկ. Ասատուր Ասլանեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Պէրպէրեան 20ական: Յակոբ Գրաճեան, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Պօղուքլեան, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Փիլիկեան, Տիկ. Սրբուհի Մելքոնեան, Տէր եւ Տիկ. Միհրան Նազաշեան, Տիկ. Նարդուհի Պապուչեան, Տիկին Զապէլ Թիրաքեան, Ցեռնան Համբարձումեան, Պօղոս Հայթայեան, Տիկ. Կիւլիզար Դարբինեան, Տիկ. Զարուհի Դաւիթեան, Ռ. Գինոսեան, Տէր եւ Տիկ. Սերոբ Գինոսեան, Տէր եւ Տիկ. Սիրաք Գորգոյեան, Յովսէփ Ինճէեան 10ական:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Այս Կիրակի առաւօտ, Յուլիս 11, կը պատարագէ Վրաստանի Հայոց առաջնորդ՝

ԳԷՈՐԳ ԵՊԻՍԿ. ՍԷՐԱՅՏԱՐԵԱՆ

պատարագի ընթացքին՝

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

կուտայ իր պատգամն ու օրհնութիւնը:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՎԻԼ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան Կոմիտէի ժողովը այս Հինգշաբթի, Յուլիս 8, ժամը 20.30ին Իսիի Մշակոյթի Տունը: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի (Յուլիս 11) առաւօտեան 9.30ին հայկ. յայտագիր Ֆրանսական հեռատեսիլի Ա. կայանէն:

Հ. Բ. Ը. Մ.

Փարիզ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

կը կազմակերպէ ճամբորդութիւն մը դէպի

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Օգոստոս 18էն մինչեւ Սեպտ. 1, 1976

Այցելութիւն Հայաստանի տեսարժան վայրերը՝ Երեւան, Ս. Էջմիածին, Սեւան, Գառնի, Գեղարդ, Ծիծեռնակաբերդ, Սարդարապատ, եւայլն:

Hôtel de première classe — Pension complète

Prix tout compris : 2.550 Frs

Renseignements : U. G. A. B. Tél. 924-86-71 et 227-12-26

ԿՈՉ

Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբս ձեռնարկած է ընդհանուր նորոգութեան եւ բարեզարդման աշխատանքներու, աւելի գրաւիչ կեդրոնի մը վերածելու համար մեր Տունը:

Բազմաթիւ միութիւններու ներկայութիւնը շէնքէն ներս, պարախումբի եւ երգչախումբի փորձերուն համար անհրաժեշտ սարքաւորումով սրահներու կարիքը, գրադարանի վերակազմութիւնը եւ դասախօսութեանց սրահի մը կահաւորումը կը պահանջեն կարեւոր գումարներ:

Յանձնախումբս կոչ կ'ընէ բոլորին որպէսզի բերեն իրենց լիառատ օժանդակութիւնը Հայ Մշակոյթի Տան, գիտակցելով անոր կարեւոր դերին՝ մեր գաղութէն ներս:

Տունը կը պատկանի բոլորին. անոր ծաղկումը բարիք միայն կրնայ ըլլալ բոլորին:

Ի դիմաց Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբի

Նախագահ ԱՐԱ ՊԻՊԷՐԵԱՆ

Գանձապահ ԱԶԱՏ ԽԱԶԻԿԵԱՆ

Յ. Գ. Կը խնդրուի նուէրները կատարել հետեւեալ հասցէին.—

Maison de la Culture Arménienne
17, rue Bleue — 75009 PARIS
CCP 5460.11 Paris
ou chèque bancaire établi à l'ordre de la Maison de la Culture Arménienne

Արտասահմանի հայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

ԷՍԱՅԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՀԵՏ ԴԷՊԻ ԹՈՒՔԷԻ ԾՈՎԱՓԸ

Յուլիս 18, Կիրակի, ամբողջ օրը, օթոքառով:

Մեկնում՝ առաւօտեան ժամը 7ին, կառատիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւրվէօրի առջեւէն: Վերադարձ՝ ժամը 22ին:

Տախքերու մասնակցութիւն՝ 50 ֆր.:

Ուսանողներու՝ 30 ֆր.:

Արձանագրութեան համար հեռախօսել՝ 842-08-57

Կը խնդրուի փութով արձանագրուիլ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ հանդիսաւոր բացումը Շաբաթ Հոկտ. 9, ժամը 11ին — Հայկական Շաբաթ մինչեւ Հոկտեմբեր 16:

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

MONT ST. MICHEL

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՃԱՇ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ ՄԷՋ

Շաբաթ, Յուլիս 17 ժամը 13ին

ՁԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կիրակի, Յուլիս 18 ժամը 9ին

Ճաշին կամ զբօսապտոյտին մասնակցիլ փափաքող ծնողքներէն եւ համակիրներէն կը խնդրուի հեռաձայնել մինչեւ Յուլիս 14

16 (31) 92-77-63

ԾԱԽՔԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն - Տուրուբերանի Լիոն - Տէսինի կազմին այս Կիրակի Յուլիս 11, ամբողջ օրը՝

BEYNOST

Clos de Mondoroux

Շամփուրով խորոված, հաճելի մթնոլորտ

"ՅԱՌԱՋ" կը նուիրեն

Լը Հավրէն Տիկին Գասպարեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Տիկին Ս. Տաղլարեանի (Նիս):

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Պ. Շաւարշ Հազարապետեան (Սկիւտարցի) 25ական ֆր. կը նուիրէ Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերուն (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 ֆր. «Յառաջ»ի:

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. Վարչական Ժողովը ներկայիւս կը հրաւիրէ Միութեան բոլոր իրաւասու անդամները ներկայ գտնուելու 63րդ Ընդհ. Ժողովին, որ պիտի գումարուի Շաբաթ, Հոկտեմբեր 16, 1976, առաւօտեան ժամը 10ին, Առաջնորդարանի Կիւլպապի Կիւլպէնկեան Մշակութային Կեդրոնի Գավուքճեան սրահին մէջ, 630 Սեքընտ Էվընիւ, Նիւ Եորք, Ն. Ե., ԱՄՆ.:

Ներկայ 63րդ Ընդհ. Ժողովին համար տրուած միակ հրաւիրագիրն է: Կը խնդրենք հետեւաբար Միութեան յարգոյ իրաւասու անդամներէն, որ անձնապէս ժողովին ներկայ ըլլան վերոյիշեալ թուականին եւ կամ ամէնէն ուշը մինչեւ Սպտեմբեր 21, 1976, իրենց փոխանորդագրերը յանձնեն Հ. Բ. Ը. Միութեան Ընդհ. Տնօրէնին, կամ ղանոնք ղրկեն հետեւեալ հասցէին.—

Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
628 Second Avenue, New York, N.Y.10016

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. Ներկայացում եւ վաւերացում 1975 տարեշրջանի ընդհ. տեղեկագրի:
2. Ներկայացում եւ վաւերացում 1975 տարեշրջանի ընդհ. հաշուետուութեան:
3. Մասնակի ընտրութիւն Կեդր. Վարչական Ժողովի:
4. Մասնակի ընտրութիւն Հաշուեքննիչ Յանձնախումբի:
5. Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ:
6. Գնահատանքի բանաձեւեր:

Ի դիմաց Կեդր. Վարչ. Ժողովի
Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ Ատենապետ
Ր. Ք. ԿՐԵԿԸՐԻ Ատենադպիր
Մայիս 17, 1976, Նիւ Եորք, Ն. Ե.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի մէջ Խանասորի արշաւանքի տօնակատարութիւնը Օգոստոս մէկին, ամբողջ օրը Վալապրի մէջ:

OPTIMA Tours

Sonia Coumryantz

6, Rue des Halles (2ème étage) — 75001 Paris — Métro Châtelet
Tél. : 236-03-65 — 236-03-66 — 236-03-67
Lic. Corresp. No A. 300

Vous annonce son prochain départ pour

L'ARMENIE

du 26 Juillet au 8 Août
Prix Paris/Paris 2780 F.

COMPRENANT

- Logement à l'hôtel Ani ou Armenia en première classe.
- la Pension complète
- Toutes les excursions y compris GARNI — KEGHART, — SEVAN et SARDARABAD

VOYAGE SPECIAL JEUNES
de 16 à 35 ans
Hôtel première classe — Excursions quotidiennes
du 18 Août au 1er Septembre
Tout compris 2650 F.

N'hésitez pas à nous consulter pour vos vacances d'été

Fonds A.R.A.M

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
9
VENDREDI
9 JUILLET
1976

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.633 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.633

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՈՉ ՄԷԿ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

— o —

Բնակչութիւնը այլեւս օրը օրին կը փորձէ վերապրիլ, զրկուած ջուրէ, ելեկտրականութենէ եւ ի մօտոյ նաեւ վառելանիւթէ:

Մօնթի Թըլթակէյը կ'ըսէ թէ՝ կարծես ժողովուրդը այլեւս տեսակ մը մահաքունի մէջ է, այլեւս անտարբեր քանի մահն ամէն օր դրան առջեւ է ու զրկանքներու եւ անհատնում ամբակոծութեանց ձայնն իսկ բան չի փոխեր այլեւս:

Կողմերը կը շարունակեն կուիլ օգնութեան կոչ ընելով հանդերձ արտասահմանի: Մէկ կողմէ Արաֆաթն է որ «սոսկալի դիր» մը ղրկած է նախագահ Սատաթի, նկարագրելով Թէլ էլ-Զաաթարի ողբերգական վիճակը եւ խնդրելով որ «անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնէ», միւս կողմէ պահպանողական ուժերն են, որ դիմած են նախագահ Ասատի, որպէսզի սուրիական բանակը զօրացնէ իր գործունէութիւնը վճռական արդիւնքներու յանգելու համար, այսինքն խաղաղութեան վերահաստատման: Շամուն, որ փոխ-վարչապետ է, ինչպէս նաեւ Ներքին թէ Արտաքին նախարար, յայտարարած է թէ «ոչ կրնայ սեղան կրնայ ըլլալ, ոչ ալ որոյ ցորչափ Լիբանանէն չքնջուի պաղեստինեան զինեալ ներկայութիւնը»: Կայ նաեւ Լիբիոյ վարչապետը՝ Ճալուտ որ կը փորձէ բան մը ընել եւ պաղեստինցի կարգ մը ղեկավարներու հետ տեսնուած է համոզելու համար, որ ընդունին սուրիական ծրագիր մը, որ բաղկացած է չորս կէտերէ.—

Ա) Վերաբանալ Սայֆայի գրասենեակները, պաղեստինեան — յառաջդիմական գօտիին մէջ:

Բ) Տեսակցութիւն ամէնէն բարձր աստիճանին վրայ սուրիացի եւ պաղեստինցի ղեկավարներու միջեւ:

Գ) Լիբանանէն սուրիական զօրքին քաշուիլը:

Դ) Համաձայնութիւն պահպանողականներու եւ պաղեստինեան — յառաջդիմական կողմերու միջեւ, որու մաս կազմէ նաեւ նախագահ Ֆրէնճիէի հրաժարումը եւ Իլիաս Սարգիսի պաշտօնի գլուխ անցնիլը:

Գահիրէի մէջ ալ Արաբական Լիկայի բանբեր մը ըսած է որ արաբ Արտաքին նախարարները ստիպողական ժողով մը պիտի գումարեն եգիպտական մայրաքաղաքին մէջ, Երկուշաբթի օր:

Շաբթու սկիզբէն ի վեր սակայն, մինչ հոս ու հոն մարդիկ կը խօսին խաղաղութիւն բառը ծամելով անդադար, տեղւոյն վրայ կացութիւնը ահաւոր է եւ կը կարծուի որ Երեքշաբթի — Չորեքշաբթիի հաշուեկշիռը, որ 500 մեռեալի եւ 650 ծանր վիրաւորի մասին կը խօսի, չատ ցած է բաղդատմամբ իրականութեան:

Կը հաստատուի նաեւ որ Շեքքան վերագրաւուած է քրիստոնեաներու կողմէ եւ նոյնիսկ Փիէր Ճէմայէլ տեղւոյն վրայ գացած է յաղթանակը տօնելու համար: Այս ճակատը ստեղծած էին պաղեստինցի — յառաջդիմականները, որպէսզի Թեբեցննին Թէլ էլ-Զաաթարը: Այս վերջինի մասին ալ լուրերը միշտ հակասական են, ըստ կողմին: Կարմիր Խաչն ալ անզօր է եւ մէկ պաշտօնական բանբերը ըսած է. հարիւրաւոր վիրաւորներ, լքուած առանց բժշկական որեւէ խնամքի, հաւանաբար մեռած են: Վեց օր է, ըսած է բանբերը, փորձած է դադար մը ձեռք ձգել վիրաւորները փոխադրելու համար, բայց ի զուր:

Ո՞վ ինչ հրաշքի կը սպասէ այլեւս, ոչ ոք գիտէ: Քոթիաէն ալ Փարի կը գրէ թէ արդէն 580 հազար Լիբանանցի երկրէն հեռացած են:

ՍՊԱՆԻԱ

ԳԷՇ — ԱՂԷԿ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԱԶՄՈՒԵՑԱՒ

— o —

Ատոլֆօ Սուարէս հակառակ գտած ընդդիմութեան, կրցաւ կազմել Սպանիոյ նոր կառավարութիւնը, որ բաղկացած է առաւելաբար երիտասարդ «ազատական կաթողիկէ»ներէ, ազատական փալանժիստներէ եւ Օփուս Տէիի շրջանակի մարդոցմէ:

Ասիկա չի բաւեր սակայն, որ աղէտ մը չնկատուի Իրեպառնէի բացակայութիւնը, այսինքն գլխաւոր ռահվիրաներէն Սահմանադրութեան բարեփոխման, որ դէմ դրած է չատ մը բողոքներու:

Նոր վարչապետը թէեւ ինքնավստահ է եւ կը յուսայ որ գլուխ պիտի հանէ Սահմանադրութեան քուէարկութիւնը Քորթէսին մէջ բայց եւ այնպէս նորակազմ դահլիճը հարկ եղած միջոցները չունի ընդդիմութեան հետ լեզու գտնելու համար:

Քանի մը տողով

ՔԱՄԲԱԼԱՅԻ օդակայանէն Փրանսական էո-պիւսի մէկ պատանդը անհետացած է: Այս կինը տեղւոյն հիւանդանոցը փոխադրուած էր իսրայէլեան գործողութենէն առաջ եւ հիմա անգտանելի է: 74 տարեկան այս կինը կրկնակ հպատակութիւն ունէր (իսրայէլեան եւ անգլիական):

ՓՈԽ-ԾՈՎԱԿԱԼ Անթուան Սանկինէթի ջնջուեցաւ Փրանսական բանակի գործօն վարիչներէն եւ հանգստեան կոչուեցաւ, կանխահաս կերպով, Նախարարաց Խորհուրդի որոշումով: Ծովակալը քիչ մը չատ քննադատած էր, հրապարակաւ, երկրին Պաշտպանութիւնը եւ ժխտած էր, հարկ տեսաւ յիշեցնել թէ -քաղաքական իշխանութիւնը նախապատուութիւն ունի զինուորական իշխանութեան վրայ»:

ՓԱՐԻԶԻ օրաթերթերու սենտիքան վերջապէս համաձայնութեան եկաւ գիրքի Սէ. Ժէ. Թէ. սենտիքային հետ դըլխաւորաբար ինչ կը վերաբերի աշխատանքի ապահովութեան, երբ մամուլը (Ֆիկառօ, Ֆրանս — Սուառ) արդիականացման մեթոտներ կը կիրարկէ իր տպագրութեան համար, եւ իբրեւ հետեւանք պաշտօնազրկումներ կ'ըլլան:

ԵՐԵՒԱՆ ⟺ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 5)

«ԱՐԱՐԱՏ»-ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԲԿՍԱ ԽԱՂԸ (*)

Խորհրդային բաժակի մրցումներու քառորդ եզրափակիչ խաղը «Արարատ» ունեցած էր Մոսկուայի «Բանակայիններ»ու հետ եւ յաղթած՝ 1ի դէմ երկու կէտով: «Հրազդան» մարզադաշտին վրայ Մոսկուացիներ պաշտպանողական խաղ մը ցուցադրած են, յարմար պահուն գրոհի անցնելու համար: Բայց Երեւանցիներու գործողութիւնները այնքան վտանգաւոր եղած են որ «Բանակայիններ» մեծ դըժուարութեամբ կրցած են ետ մղել «Արարատ»ի տղոց յարձակումները: Խաղի 27րդ վայրկեանին Նազար Պետրոսեան թափանցած է մինչեւ «Բանակայիններ»ու բերդին մօտ եւ հարուածած, սակայն գնդակը ետ մղուած էՄոսկուացիներու կողմէ, բայց Ղազարեան հասնելով ուղիղ հարուածով մը գնդակը զետեղած է Ռուդայեւի բերդէն ներս: 20 վայրկեան ետք, Նիկոլա Ղազարեան ճեղքելով պաշտպանողական գիծը հիանալի փոխանցում կատարած է դէպի մրցակիցին բերդը յառաջցող Նազար Պետրոսեանին որ զօրաւոր հարուածով մը նշանակած է երկրորդ կոլը: Այնուհետեւ Արարատցիները սկսած են հանդարտ խաղալ, ինչ որ պատճառ դարձած է որ Մոսկուացիներ, առիթէն օգտուելով, 79րդ վայրկեանին Մորոզովի 18 մեթր հեռաւորութենէ հարուածին չընորհիւ կոլ մը նշանակեն, խաղին արդիւնքը դարձնելով 2–1, ի չահ «Արարատ»ի:

(*) Այս խաղին արդիւնքը տուած էինք «Յառաջ»ի Յուլիս 6ի թիւով:

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ, Սպիտակ Տան Բլուրին վրայ է որ Ֆորտ ընդունեցաւ Անգլիոյ Թագուհին, որ եկած էր Ամերիկա, ոգեկոչելու երկրին 200ամեակը պարտեալի մը մեծութեամբ: Էլիզապէթ ըսաւ. «Մօտ 170 տարի սահմանադրական ուղղակի կապ մը գոյութիւն ունեցաւ մեր միջեւ: Անկախութեան ձեր հռչակումը խզեց այդ կապը բայց ոչ մեր բարեկամութիւնը»: Նախորդ օրն ալ, Ֆիլատելֆիա չէր վարանած ըսելու թէ «Միացեալ Նահանգներու անկախութիւնը պէտք է տօնուի նաեւ Անգլիոյ մէջ, ոչ թէ ուրախանալու համար բրիտանական միապետութեան գաղթավայրերու բաժանումէն այլ ի նշան երախտագիտութեան մեծ արժէք ունեցող այն դասին, զոր ձեր մեծ Հանրապետութեան հիմնադիրները մեզի սորվեցուցին: Առանց ատոր, պիտի չկարենայինք երբեք կայսրութիւն մը վերածել Հասարակապետութեան (Քոմընուէլթ)»: Ասիկա ըսել տուած է անգլիացի լրագրողի մը, որոշ հեգնանքով. «Թագուհիին ըսածը այն է որ առանց ամերիկեան ըմբոստութեան, Հասարակապետութիւնը դեռ կայսրութիւն պիտի ըլլար»:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆԻ բանտէն փախած են չորս կին քաղաքական բանտարկեալներ, որոնցմէ մէկուն ազատագրութիւնը կը պահանջէին էո-պիւսի օդահէնները:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ նախկին նախագահ Կուսթաւ Հայնըման մեռաւ Էսէնի մէջ, 77 տարեկանին:

×

ԹԵՔՍԱՍԻ ՃԱԶԻ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի մէջ չորս նուագահանդէսներ տուած է Թեքսասի ճազի նուագախումբը, որու անդամները Տալլասի համալսարանի ուսանողներ են: Այս նուագախումբը այս տարի արժանացած է «Գրեմմի» մրցանակին, որ շարժանկարի «Օսքար»ին կը համապատասխանէ:

×

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀՈՒՆԳԱՐԵՐԷՆ

Հունգարական «Ուջ Թորրաշ» ամսագիրը իր վերջին թիւերէն մէկուն մէջ տպած է բանաստեղծ Գէորգ Էմինի քանի մը քերթուածները, հունգար բանաստեղծ Ակոշ Սիլաշի թարգմանութեամբ: Թարգմանիչը Գ. Էմինի գործերը ներկայացնող յառաջաբան մըն ալ գրած է չահեկան տեղեկութիւններ հաղորդելով հայ — հունգարական պատմական ու գրական կապերու մասին: Յառաջաբանին մէջ կը կարդանք. «1848ին, հունգարական յեղափոխութեան ժամանակ, կռուող հերոսներու չարքին էին Եանոշ Կիշի եւ Եանոշ Ցեցի (Յովհաննէս Ցեցեան) նման հայազգի հերոսներ եւ զօրավարներ: Շանդոր Պետէֆիի բանաստեղծութիւնները հայերէնի թարգմանուած են 1853ին, բանաստեղծի մահէն 4–5 տարի ետք. յեղափոխութեան տարիներուն, Հունգարիոյ քաղաքական բողոք արտայայտող գրականութիւնը, յատկապէս յեղափոխական երգերը, Թրանսիլվանիոյ Հայերու միջոցով կը հասնէին Հայաստան, ուր նոյնպէս ազատագրական պայքար կը մղուէր»: Թարգմանիչը իր յօդուածին մէջ կը նշէ նաեւ թէ Պետէֆիի բանաստեղծութեան գիրքերը Հայաստանի մէջ հրատարակուած են քանի մը անգամ. վերջին անգամ՝ Վահագն Դաւթեանի թարգմանութեամբ. Գէորգ Էմին նոյնպէս թարգմանած է հունգար բանաստեղծներ Պետէֆիի, Ադիի, Ռադնոտիի քերթուածներէն: Մօտ ատենէն Հունգարիոյ մէջ լոյս պիտի տեսնէ Գ. Էմինի բանաստեղծութիւններու գիրքը՝ Ժուժա Ռաբի թարգմանութեամբ:

ՏԽՐՈՒԹԻՒՆ.- ԿԱՐՕ ԵՐԱՆԵԱՆ

— o —

Ցաւով կ'իմանանք որ Յուլիս 7ին, իր բնակարանին մէջ մեռած է ընկ. Կարօ Երանեան:

Ծնած էր Շիլէ 1895ին, ապա՝ անցած Պարտիզակ, ուր ստացած էր իր նախնական կրթութիւնը: 1915ին ընտանիքին հետ կ'աքսորուէր մինչեւ Գոնիա, ապա հրաշքով ազատած կը վերադառնար Պոլիս: Շրջան մը կ'ապրէր նաեւ Պանտրմա, ուրկէ կրկին Պոլիս կուգար վերջնապէս Ֆրանսա հաստատուելէ առաջ 1923ին:

Հ. Յ. Դ. չարքերը մտած էր, առաջին աշխարհամարտէն առաջ եւ միշտ անձնուիրութեամբ ծառայած է իր կուսակցութեան եւ բոլոր ձեռնարկներուն բերած է իր գործօն մասնակցութիւնը:

Տարիներ առաջ ուղեղի կաթուած մը կ'ունենար եւ անկէ ի վեր տառապալից կեանք մը կ'ապրէր:

Մեր ցաւակցութիւնները իր եղբօր՝ Յակոբ Երանեանի:

Fonds A.R.A.M

ԳՐԻԳՈՐ - ԽԱՉԻԿ ԲԱՆԱՎԷՃԸ

— o —

ԽՄԲ. — Մեզի համար այս հարցը փակուած է, քանի «Յառաջ»ի նպատակը չէր բանավէճ ստեղծել այլ շահեկան նկատած էր տեսակէտներու «բախում» մը, համալսարանական երիտասարդներու միջեւ: Յիշենք որ մտքերու այս բախումին առիթ տուած էր Խաչիկ Թէօլէօլեանի մէկ յօդուածը՝ «ինչու՛ բանաստեղծ չեմ» («Յառաջ», Ապրիլ 9) որու դէմ արտայայտուած էր Գր. Պըլտեան եւ որու պատասխան մը տուած էր Խաչիկ Թէօլէօլեան:

Այսօր տեղ կուտանք սակայն Որբունիի այս գրութեան, ոչ իբրեւ «շարունակութիւն» ոչ ալ մանաւա՛նդ իբրեւ «վերջնական խօսք» այլ իբրեւ «Երրորդ աշխարհի» ձայն մը, այսինքն «հին»ի մը տեսակէտ:

1966ին ուղեւորս ժողվեցի եւ Պէյրութ գացի, Սփիւռքի Հայոց մայրաքաղաքը, որ ի վերջոյ բանէն դուրս եկաւ որ միայն ճահիճ մըն էր այնքան հաճելի մժեղներու ճախրանքին: Լորձունքս բերնիս մէջ թանձրացաւ, չորցաւ ու վերջապէս գլուխս առի վերադարձայ ծարաւս պուտիկ մը չյագեցած:

Գրիգոր – Խաչիկ վիճաբանութիւնը գրողներու միջգաղութային հաւաքոյթի մը համար բերած առաջարկս յիշեցուց ինծի: Առաջարկ՝ որուն ընթացքին պէտք էր քննել սփիւռքի հայ գրականութիւնը իր լճացումէն, եւ կեթթոյէն դուրս բերելու պայմանները, տոհմայինէն որուն մէջ մխրճած է ան յիսուն տարիներէ ի վեր դէպի ազգայինը, հետեւաբար եւ միջազգային հրապարակը: Ծանօթ է առաջարկիս վերապահուած ընդունելութիւնը, որ մերժում մըն էր, որովհետեւ հայապահպանումը այդպէս կը պահանջէր: Ահա թէ ինչո՛ւ համար այսօր գրիչս ձեռք առնելու գրգիռ մը կ'ունենամ, իմ կարգիս Գրիգոր – Խաչիկ Ջրաղացին ափ մը ջուր բերելու յաւակնութեամբ:

Այս տողերը գրողը հասարակ վիպասան մըն է: Ցիսունըհինգ տարիներու աշխատանքի ընթացքին ան հաստատած է որ իր ամէնէն մեծ դժուարութիւնները կուգային իրմէ ազատօրէն արտադրելու համար իր գրականութիւնը, ոչ թէ դուրսէն, այլ անկէ եկած եւ իր մէջ ծուարած այն բանէն, որ զինքը կը կաշկանդէր հակառակ հրջանակը խզել եւ դուրս, բաց օդին գալու անձնական բնազդին: Այդ բանը մեր ազգային գրականութեան աւանդոյթներն էր, աւելի սեղմիչ իմաստով գործածուած՝ «տոհմային» բառով:

Արդ, շատ մը տարիներ վերջ երբ Պէյրութ հասայ, կրկին հանդիպեցայ այդ Հիտրային, բայց այս անգամ ոչ թէ իմ մէջս, այլ՝ մեր ազգային հրապարակին վրայ, իր հսկայ զանգուածով հիմնովին տեղաւորուած եւ անկէ առնելով իր խըրոխտ հպարտութիւնը, որ գլս իր գլանին տակ առած կը ճմլէր: Ահա թէ ի՛նչ է եղեր այդ քարացած Հիտրային քիչ մը ճկունութիւն բերելու համարձակութիւնը: Այս քաղաքականութիւնն է որ իր կեթթոյին մէջ կը պահէ կապուած մեր խեղճ, մեր որբ գրականութիւնը: Այս քրիստոնեաները չէ՞ն գիտեր Ցիսուսի խօսքը, որ կ'ըսէ, ձգէ տունդ եւ ընտանիքդ ու գնա՛: Ինչքան ալ այս մեկնումին մէջ ըլլայ ցաւ ու վերադարձի կարօտը, հոն է միայն ճշմարտութեան եւ ազատութեան որոնումը:

Աւանդութիւնը մեր Հայութիւնն է եւ ոչ թէ անոր ծէսերը: Պէտք չէ այս երկուքը իրարու հետ շփոթել: Եթէ աւանդութիւնը մնայունն է, էականն, աւանդոյթները՝ փոփոխական, ինչպէս ծէսերը որ կը մեռնին ու կը վերածնին փոխուած: Այսպէս է որ կը պահուի տեւողութիւնը: Այսպէս է նաեւ կրօնքի մէջ: Հաւատքը մնայուն է, բայց հաւատամքները նորոգուելով կը փոխուին: Այսպէս է որ կը նորոգուին, նորոգուելով կը փոխուին կեանքի ներքին ու արտաքին բէյիփած*ները:*

Անցեալ ամառ Փարիզ տեղի ունեցած Ճէյմս Ճօյսի նուիրուած սեմինարին մասնակցող Խաչիկ Թէօլէօլեանէն աւելի հասկացողութիւն մը կը սպասուէր նոր քննադատութեան նկատմամբ: Մասնաւէս Ճօյսի, որուն փսխած հաւատամքներուն վրայ կանգնած, սեղմիչ միջոցներու ապաւինած, ըսենք բառը, պահպանողութեան ոստիկանական պաշտօն ստանձնած, կը յարձակի բացէ ի բաց եւ անտեղի, վէճին նիւթէն շեղած, անպայման եւ ի գին ամէն բանի յաղթանակ մը ապահովելու համար ընդդիմադիրին ճակատին նետելով այպանելի նորութեան մեղքը: Զարմանալի է որ բոլոր ժամանակներու մէջ ալ նորը մեղքի տեղ առնուած է եւ միշտ ալ ունեցած է զինուորագրեալ ուժեր: Լուրջ եւ գիտակից գրականագէտ մը սպասուէր որ հակառակորդին գիրքերը քննուէին, բացատրուէին ու յետոյ քննադատուէին, որպէսզի ընթերցողը կարենայ հետեւիլ թէ ինչումն է բանը, փոխանակ կոփամարտիկի ռինկին վրայ ելլելու իր զարգացած մկանները ցոյց տալով: Ընթերցողը իրաւունք ունի խորհելու թէ ան պայմանները չէր լրացներ եւ հարցը փոխադրած է ուրիշ տեղ: Եթէ մօտէն քննելու ըլլանք պիտի տեսնենք որ իր միտք բանին դիմացինը ծիծաղելի դարձնելու միտում մը կայ իր մէջ: Միայն հակառակորդին անունը դիտումնաւոր կերպով քանիեւութ անգամ կրկնելը, կրկնելը ուրիշ նպատակ մը չէր կըրնար ունենալ: Ինչ հարց թէ, սա՛ղ, ճիշդ հակառակը կատարուած է: Ուրիշ պարագայ մը: Խաչիկ կը յիշէ «Ֆրանսացի նոր քննադատներու» անունները տեղի անտեղի, անկարգ ու անկապ, ինչպէս մէկը որ կ'անդրադառնայ նոր քննադատութեան էութիւնը, աւելին՝ դեռ կ'ուզէ նսեմացնել իր հակաճառողը զարտուղի միջոցով, «ֆրանսացի» բառին տալով արհամարհական երանգ մը հասարակ Ամերիկացիի մը պէս: Խաչիկին ամէնէն խոցելի մասը այն է, երբ ան կ'ըսէ «քանի մը» քննադատներ: Երբէ՞ն ի վեր նորը մէկ օրէն միւսը տիեզերական դարձած է: Այս հասարակ ճշմարտութիւնը ինքն ալ գիտէ, բայց չի կրնար ըսել, քանի որ «յարձակողականի» վրայ է: Ցիսուս միայն տասներկու առաքեալներ ունէր, քանի մը ձկնորսներ, որոնք աշխարհը յեղաշրջեցին:

Ասով հանդերձ ըսել չէ որ նորը անպայման բացարձակ է, ինչպէս նորերը ընդհանրապէս ունին այդ անբարտաւանութիւնը: Այս աշխարհի վրայ ոչինչ կայ բացարձակ: Ինչ ըրած որ նորը միշտ ալ այդպէս եւ աւով է որ ան իր վրայ կը հրաւիրէ հակառակութիւնը: Ան ինքզինքը կը կարծէ վերջնական, վերջին խօսքը, որ երբեք վերջինը չի կրնար ըլլալ, քանի շատ մը վերջին գալիքներ կան: Ժամանակագրական տեսակէտով վերջին մը կայ, որ կեցած է ներկային վրայ, որ անցողական է եւ հիմնուած է վերջին գիւտերու վրայ, մարդաբանական, աղգագրական, լեզուաբանական, քերականական յայտնութիւններու վրայ: Հինին նեղ գործադաշտը ընդլայնած է: Նորը կը հանդիսանայ հինին, աւանդութիւն եղածին սահմաններուն տարածութեան ընդլայնումը եւ ոչ թէ անոր ամբողջական անհետացումը:

Պարզ է որ այսօր գրականագիտութեան տուեալները հին իմաստասէրներէն չեն մեկնիր: Քերականագէտ Սօսիւրը, Հէկէլը, Ֆրէօտը, Մարքսը եւ վերջապէս Լաքանը նոր աշխարհներու դուռեր բացած են մարդուն մտքին մէջ ուրկէ ան կը տեսնէ նոր լոյսի մը տակ աւելի մօտէն եւ աւելի մանրամասնօրէն կեանքի խաղերը, ինչպէս կենսաբանութիւնը որ կեանքի ճանաչողութեան բերած է Ա. Տէ. ԷՆ. հիւլէական մասնիկները:

Իմ ոչ համեստ կարծիքով համոզուած եմ որ Խաչիկ Թէօլէօլեան ըսելիքներ ունի մեր գրականութեան մարզին մէջ, որոնք ի յայտ պիտի գային եթէ բռնած չըլլար սխալ ճամբան «յարձակողականի» դիրքէն մեկնելով: Անպայման յաղթել ուզելը յաղթանակ մը չենթադրեր:

Պարտութիւն կայ որ յաղթանակ մը կ'արժէ:

ԶԱՐԵՀ Մ. ՈՐԲՈՒՆԻ

«Ի՞ՆՉ ԷՔ ԱՆՈՒՄ, ՄԱՐԴԻԿ»

Բ.

Եւ Սեւանը այսօր ստանում է լոկ չնչին մասը այն ջրի, որ ստանում էր մինչեւ «ոռոգման նոր մեթոդներին» անցնելը:

Սեւանի պահպանութեան կոմիտէն, որ ստեղծուել էր տարիներ առաջ, ցրուեց: Բայց պահել Սեւանը չի նշանակում զբաղուել միայն Հրազդանի կարգաւորմամբ: պահել – պահպանել նշանակում է նաեւ սնուցել Սեւանը, բռնել այն ձեռքը, որ կամայ թէ ակամայ յանցագործ կերպով բարձրացել է նրա գլխին:

Բայց «պարզւում է», որ բնական գետերը, որ լիովին դադարել են ամրան ամիսներին Սեւանին ջուր տալուց, քիչ են, նոյնիսկ շատ քիչ են եղած տարածութիւնները «նոր մեթոդով» ոռոգելու համար: Ուրեմն ի՞նչ անել: Բա Սեւանը ի՞նչ է: Իսկ Սեւանը բողոքել չգիտի, գիտի միայն մռնչալ ու տնքալ: Բայց միթէ որեւէ բան նշանակում են ջրի մռնչոցն ու տնքոցը: Եւ մարդիկ բոլոր կողմերից թափուել են Սեւանի վրայ: Ամենուրեք դրուած են ելեկտրական հզօր ջրմուղներ ու ծծում են Սեւանի ափը: Ամրան ընթացքում դրանց քաշած ջուրը ի հարկէ Հրազդան չէ, բայց այնքան քիչ էլ չէ, որ աղետալի կերպով չանդրադառնայ Սեւանի վրայ:

Որ Սեւանը պարտ է ետ նայել ու ծաղկեցնել այն տարածութիւնները, որ առաջներում իրենն էին, իր յատակն էին, թերեւս հասկանալի է: Իրօք, սարերից եկող ջուրը չի կարող ոռոգել լճից ազատուած աւազուտները, եւ ջրմուղների առկայութիւնը դարձել է անհրաժեշտութիւն: Բայց հարկ կա՞յ թողնել, որ խոպանեան դարերով մշակուող ջրովի հողերը եւ «մշակովի» դարձնել այնպիսի հողեր, որոնք Սեւանի ջուրը կուլ տալուց բացի, ոչ մի բանի պէտք չեն:

Եւ այսպէս, խիստ նուազել է Սեւանը թափուող ջրերի հոսքը, եւ նոյնքան խիստ աւելացել է նրանից տարուող ջրերի քանակը: Սեւանի մակարդակը իջնում է տարէց տարի, իսկ ամրան ամիսներին՝ շաբաթ առ շաբաթ: Բայց դեռ դա չէ Սեւանի գլխին կախուած գլխաւոր վըտանգը:

Դարերով Սեւան աւանը եւ առափնեայ մի քանի գիւղեր խմում էին բացարձակապէս միայն լճի ջուրը: Սեւանի ջուրը քաղցրահամ էր, եւ իւրաքանչիւր լիտրը իր մէջ պարունակում էր 7–8 միլիկրամ թթուածին: Ցստակ էր Սեւանը: Նրա թափանցելիութիւնը հասնում էր տասը

ՄԵՐՋԱՒՈՐ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ԱՌԹԻՒ

ՄՇՈՑ ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՎԱՆՔԻ ՏԱՐԱԳԻՐ ԽԱՉԸ

Բ.

Նոր եւ երկրորդ արձանագրութիւն մը աւելցած է տիրացու Կարապետի նուիրած խաչին վերեւը, Տիգրան եւ Աւագ անունով երկու ազատատենչ ուխտաւորներու կողմէ, 1908ին, Սահմանադրութեան խանդավառ օրերուն:

(Ընդդիմակողմ՝ վերեւը՝ ՏԻԳՐԱՆ ԱՒԱԳ
ԱԶԱՏ
ՈՒԹ(Ի)ԻՒՆ
ՀԱՅՈՑ
ՍԱՀՄԱՒԱԴՐ(ՈՒ)Թ(ԻՒ)Ն
1908

Կը յիշեմ այդ երանելի տարիները: Հայ ազգը ինքզինքը ընդմիշտ ազատագրուած կարծելով բռնակալութեան լուծէն, անտեղեակ գալիք ահաւոր փոթորիկէն, հարստահարուած եւ կեղեքուած Տարօնի ժողովուրդը ուրախութեան եւ ազատութեան շրջան մը կ'ապրէր:

Աղջկանց դպրոցներ կը վերաբացուէին, ուսուցչուհիներ կը հրաւիրուէին Պոլսէն եւ Կարինէն, տեղացի սիրողներէ, թատերգութիւններ տեղի կ'ունենային եւ բեմերէն, տանիքներէն ու փողոցներէն, կը լսուէին հայրենաշունչ երգեր: «Պարոն Գէորգ եօթն ընկերով», «Սիփանայ քաջեր», «Առաքել Մուշեղ», «Անդրանիկը քաջ», Տալուորիկի զաւակ եմ քաջ», «Գարահիսար լերան կրծքին», Լուսին չկար», «Կռուեցէք տղերք» եւայլն:

Երիտասարդ Թուրքերն ալ կ'երգէին նոյնքան խանդավառ «Եաշասըն հիւրիէթ, ատալէթ, մուսավաթ, եաշասըն միլլէթ...» որ թարգմանի «Կեցցէ Սահմանադրութիւնը, կեցցէ Թուրք ազգը...», եւայլն, եւայլն...:

Բարիլուսուն, աքաղաղներու կանչերու հետ, ծուխը կը սկսէր բարձրանալ հայրենի թոնիրներէն ու օճախներէն: Ամառ թէ ձմեռ, Մշոյ տներէն կը լսուէր սաթոններու եւ կոճերու թըքթըքոցը, որ կ'արձագանգէր փողոցէ փողոց. տանտիկինները միս կը ծեծէին, երկանք կը քաշէին, ձաւար կ'աղային, պատրաստելու և եփելու, Մշոյ ազգային կերակուրը՝ համբաւաւոր կլոլիկը, որուն վրայ երգ մըն ալ շինած կ'երգէր Գարութ անունով պարզամիտ, փոքր կէս կուշտ, կէս անօթի երիտասարդ մը, որ կ'այցելէր տուները, կ'ուտէր կլոլիկը եւ գովքը կը հիւսէր, զուարճացնելով Մշեցի տանտիկինները:

Կլոլիկ, հալըմ նենա,
Կլոլիկ, կեշտի գենա,
Կլոլի՛կ, փորս անօթի՛
Կլոլի՛կ, Գարո՛ւթ շանորդի...:

Աւա՛ղ, երկար չտեւեց սակայն, Տարօնցի ազատատենչ Տիգրաններու, Աւագներու եւ ամբողջ հայ ժողովուրդի ուրախութիւնը: Հետզհետէ, սեւ ամպեր կուտակուեցան հայկական երկնակամարին վրայ: Բնութիւնը անգամ եկաւ հաստատելու աղէտը...: Այդ տարիներուն տեղի ունեցաւ արեւու ամբողջական խաւարումը: Տգէտ եւ նախապաշարուած ժողովուրդը, մեր դրացի մեծահարուստ Նազարէթ էֆէնտի Քէշիշեանի, 130 տարեկան Սասունցի պարտիզպանի բերնով փրցուց վայնասունը: Երբ օր ցերեկով արեւը խաւարեցաւ ու մթնեց Տարօնի երկնակամարը, ծերունի պարտիզպան Աբրօն, կեցած Նազարէթ էֆէնտիի պարտէզի դրան առջեւ, հայեացքը յառած դէպի երկինք, ձեռքերը բարձրացուցած կոչեց դողդոջուն ձայնով մը. «130 տարեկան իմ էղի՛, հըմլա բան չըմ տեսի՛... աշխարհ ընցում է, Մշեցինե՛ր, աղօթեցէք, ըսի չա՛ռ է, ըսի չա՛ռ է, Աստուած զըլըխ կատարէ, ըսի չա՛ռ է»:

Եւ, Սահմանադրութենէն ճիշդ եօթը տարի յետոյ, հնչեց ահազանգը... պատերազմ եւ ջարդ... Հաւաքուեցան խեղճ հայ զինուորները «Հիւքմէթ»ի դըրան...: Լռեցին ուրախութեան կանչերը եւ ժողովրդական երգերը... Հնչեց մէկ երգ միայն. ոչ թէ ճակատ, այլ, սպանդանոց գացող, հայ զինուորին երգը, որ տարածուեցաւ Մուշէն մինչեւ միւս ներքին գաւառները:

Կ'երթա՛մ, մայրիկ, կ'երթամ...
Զինուոր իմ կ'երթամ,
Դուռ ու դրկիցներս
Հետս կը լացնեմ,
Մայրիկ, մայրիկ, սիրակա՛ն քուրիկ:

Ուչ իւզ իկիրմի բէ՛շ,
Թրքաց թուականն,
Հայեր զումարուեցան,
Հուքմաթի դրան,
Հանեցին կարդացին ասկէրի ֆերմանն,
Կ'երթամ, կ'երթամ, զինուոր իմ կ'երթամ:

Մայրի՛կ, Աստուա՛ծ սիրես՛,
Նկարս պահես,
Նշանածս մէկիկ է,
Խաթրըը շահես,
Եա՛րս, եարս, վառա՛ւ չիկարս:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՐԳԵԱՆ

(Շար. – 3)

Fonds A.R.A.M

մետրի: Յատակը գերազանցապէս ծածկուած էր բիւրեղեայ աւազով: Կային նաեւ քարակոյտեր, դարերով իրար կպած ու ամրացած աւազաքարեր, որոնց ձրկները տաթ էին անուանում: Թէ՛ քարերը, թէ՛ տաթերը մաքուր էին, ինչպէս Սեւանի ջուրը, դրանց վրայ չկար մամուռի նուազագոյն հիւլէ անգամ: Իհարկէ, կային նաեւ այնպիսի տեղեր, ուր յատակը ծածկուած էր ծովախոտով: Կարծր էր այդ ծովախոտը, փշատերեւ, եթէ կարելի է այսպէս կոչել: Թէ՛ աւազը, թէ՛ տաթը եւ թէ մանաւանդ այս կարծր ծովախոտը իշխանի սիրելի վայրերն էին: Աւազների մէջ բազմանում էր նա, քարի, տաթի, կարծր ծովախոտի մէջ սնւում միլիարդաւոր մանրէներով:

Ընթերցողը երեւի նկատեց, որ ես այս ամէնի մասին խօսում եմ անցեալ ժամանակով: Կարծես թէ Սեւանում չեն մնացել ո՛չ աւազ, ո՛չ քար, ո՛չ տաթ, ո՛չ կարծր ծովախոտ եւ ոչ էլ իշխան: Ֆաւ[illegible]ցի, այդ ամէնը այսօր էլ, հիմա էլ կան Սեւանում, բայց···

Նորից դառնանք տեխնիկային, որը մեզ հնարաւորութիւն տուեց շատ կերպով շատ գիւղեր վերածելու աւանների, աւանները դարձնել քաղաքներ, կառուցել գործարաններ, հանգստի տներ, առողջարաններ, գիշերօթիկներ, ճամբարներ: Եւ այդ ամէնը նաեւ Սեւանի ափին, Սեւանի աւազանում: Վարդենիսում, Վարդենիկում (թունելագործների համար), Մարտունիում, Կամոյում մէկը միւսի ետեւից բարձրացան ու ծաղկեցին բազմայարկ, տուֆաշէն հիանալի բնակելի տներ, հիմնարկութիւններ, գործարաններ եւայլն, եւայլն: Առողջարաններ, հանգստի տներ, ճամբարներ կառուցուեցին թէ՛ այս վայրերում եւ թէ, մանաւանդ, Արեգունէի փէշերին, Սեւանի հիւսիսային ափին, Սեւան քաղաքում: Դրանք մեր երազանքն էին, որ իրականացան: Բայց ո՞ւր պէտք է թափուէին այդ բազմաքանակ շէնքերի կոյուղիները, գործարանների թափօնները, այնքան էլ լրջօրէն չմտահոգեցին կառուցողներին եւ ոչ էլ այն հիմնարկութիւնների ղեկավարներին, որոնք շտապում էին օր առաջ վայելել Սեւանի բարութիւնն ու բարիքը: Սեւանը կար, Սեւանը մեծ էր, ամէն ինչը տանող ու տեղաւորող: Եւ կոյուղիներն ու գործարանային թափօնները առատօրէն լցուեցին Սեւանը:

Առաջին հինգ – տասըտարիների ընթացքում Սեւանը մաքառում էր այդ հրէշաւոր վտանգի դէմ, բայց երբ արագօրէն աւելացան նորանոր բազմայարկ շէնքեր, Սեւանը անձնատուր եղաւ: Սեւան գնացողները ամռան ամիսներին նկատում էին, որ լճի ջուրը փոխում է իր գոյնը, մուգ կապոյտի փոխարէն ստանում է կանաչ երանգ: Տարէց տարի այդ կանաչ երանգը թնդացաւ, ապա շատ տեղերում փոխուեց տհաճ դեղինի: Ամէն մի խելամիտ մարդ հասկացաւ, որ Սեւանի ջուրը փոխում է իր բաղադրութիւնը, որ դանդաղօրէն գնում է դէպի ճահճացում: Եւ դրան մեծապէս նպաստում են կոյուղիներն ու գործարանային թափօնները: Ծոյլ դանդաղկոտութեամբ սկսեցին մտածել ու կառուցել զտիչներ, որոշ տեղերում սկսուեցին ու դադար առան դրանց կառուցումները, որոշ տեղերում դեռ մտածում են կառուցել, բայց···:

Անցած ամռանը մեծ Սեւանը պարզապէս դարձաւ մածուցիկ, ամբողջովին պատուեց լպրծուն դեղին լորձունքով: Տասնեակ ու տասնեակ օրեր այնտեղ լողանալը հնարաւոր չէր կամ եթէ հնարաւոր էր, ապա անտանելի տհաճ: Փոքր Սեւանում թէպէտ ջուրը մածուցիկ չէր, բայց կանաչ էր ու դեղին: Պարզւում է որ մենք Սեւան ենք թափել մեծ քանակութեամբ օրկանական նիւթեր, որոնք միեւնոյն ժամանակ անփոխարինելի պարարտանիւթ են լպրծուն ջրիմուռների աճեցման համար, եւ այդ ջրիմուռները աճում են վայրենի արագութեամբ: Իսկ դեղին ու կանաչ նիւթերը, որոնցմով ամռանը յագենում է Սեւանի ջուրը՝ տառացիօրէն յատակից մինչեւ մակերեսը, ոչ թէ ջրիմուռների «ծաղիկներն» են, ինչպէս կարծում են ոմանք, այլ պարզապէս «սերմը»: Բանն այն է, որ լպրծուն ջրիմուռները միաբջիջ են եւ բազմանում են կիսուելով: Դեղին ու կանաչ նիւթերը նրանց կենդանի բջիջներն են, կտորները եւ բաւական է, որ աչքի համար անտեսանելի այդ բջիջներից մէկն ու մէկը ջրի մէջ կառչի, աւազի, քարի, հողի, եւ հազար ու մի բանի, սկսում է կատաղիօրէն աճել եւ յաջորդ ամռանը արտադրել նոր «սերմ»: Հիմա արդէն Սեւանի յատակը, սկսած քառասուն եւ աւելի մետր խորութիւններից, մինչեւ այն քարերն ու աւազը, որոնց հասնում է ալիքը, գրեթէ ամենուրեք ծածկուած են ջրիմուռներով Սակայն ամէնից ողբերգականն այն է, որ այդ ջրիմուռները ոչ միայն ընդունակ են արագ զարգանալու եւ արագ բազմանալու, այլեւ ունեն ջրային թթուածինը կլանելու մեծ ունակութիւն: Եւ այսօր Սեւանի որոշ տեղերում ջրի խորաքանչիւր լիտրը պարունակում է ոչ թէ 7–8 միլիկրամ թթուածին, ինչպէս առաջ էր, այլ՝ 0,5 եւ նոյնիսկ աւելի քիչ միլիկրամ թթուածին: Եթէ այսպէս շարունակուի, ապա եւս մի քանի տարի, եւ լիովին կը փոխուի Սեւանի ջրի բաղադրութիւնը, ջուրը կը դառնայ (մարդու գրիչը չի գործում, որ գրի) թունաւոր, ճահճային ջուր: Իսկ ձո՞ւկը···:

ԲԱԳՐԻՇ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

(Շար. – 2)

ԱՐՈՒԵՍՏ

Մհեր Աբեղեան

(ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ)

— O —

Քանի մը օր առաջ փակուեցաւ Մհեր Աբեղեանի փորագրական գործերուն ցուցահանդէսը, որուն բացումը կատարուեցաւ Երեքշաբթի Յունիս 22, ժամը 18ին, Հ. Բ. Ը. Մ.ի Ալեք Մանուկեան նորակառոյց սրահին մէջ, հեղինակին եւ բազմաթիւ հրաւիրեալներու ներկայութեամբ:

Հարուստ եւ պատուաբեր ցուցահանդէս մը՝ ներկայացուած Գառզուի կողմէ, որուն արձագանգ հանդիսացաւ նաեւ ֆրանսական հեռատեսիլի տեղական յայտագրի կայանը:

Մհեր Աբեղեան, որդին՝ Մանուկ Աբեղեանի, նկարչական մարզին մէջ հեղինակութիւն մըն է մայր հայրենիքի մէջ, ուր կը վայելէ նաեւժողովրդական արուեստագէտի կոչումը:

Փարիզի Հայութեան՝ ուր ան առաջին անգամ կը ներկայանար, շատ հաճելի անակնկալ մը եղաւ Աբեղեան, ծանօթ շատ նեղ շրջանակի մը միայն (հայրենիքէն դուրս):

Եթէ նոյնիսկ ծանօթ չըլլայինք իր ծագումին, ցուցասրահ մտնելով պիտի կարենայինք անմիջապէս զգալ թէ կը գտնուինք «հայրենի» նկարիչի մը առջեւ. եւ այս, ոչ միայն նիւթերու բովանդակութենէն տարուած, (Սեւան, Արարատ, Զանգու, Բիւրական, կոլխոզնիկ, գիւղացի, բանուոր եւայլն), այլ այն տարօրինակ ամբողջականութենէն, որ ուր ալ գտնուելու ըլլանք, ո՛ր երկրի եւ ո՛ր սրահի մէջ, զգացնել կուտայ մեզի թէ Հայաստանցի արուեստագէտի առջեւ կը գտնուինք·· Ներկի որա՞կն է, թուղթի տեսա՞կը, կերպերն ու գիծե՞րը թէ այս ամէնը միասին առնուած. Մարտիրոս Սարեանի տաղանդը այնքան մեծ եղած է, որ ամէնուն վրայ կ՚իշխէ եւ սարեանական որոշ սերունդ մը, որուն կը պատկանի Աբեղեան, դատապարտուած է «վարպետին» շուքին ներքեւ մնալու, հակառակ գիտարուեստի (թեքնիք) տիրապետութեան եւ յայտնի տաղանդին. արուեստագէտ մը յայտնաբերելէ աւելի, արուեստի ոճի մը արտայայտիչներն են, ուր անհատը կը կորսուի զոհուելով ոճին, որուն հիմնադիրն ու մեծ վարպետը կը մնայ Սարեան:

Այսօրուան Հայաստանը ունի մեծ թիւով տաղանդաւոր արուեստագէտներ, որոնց մէջ խորհրդային իրապաշտութեան հոսանքը, ես պիտի ըսէի նաեւ քնաբերգութիւնը, ճմլիչ մեքենայի մը նման կը հարթէ անհատականութիւնը ի շահ հասարակութեան: Ըմբռնումի տեսակ մըն է, որ պտուղն է ընկերային վարդապետութեան մը, ուր օգտակարը անտարակոյս մեծ տեղ ունի եւ գեղեցիկը՝ անշուք, ուր առհասարակ արուեստը կը շփոթուի ճարտարարուեստի հետ, եւ որակը կը զիջի քանակին: Արուեստագէտ մը որ ունի զօրաւոր խառնուածք եւ նկարագիր, կը պատկանի ինքն իրեն, ծառայելով հանդերձ, ուրիշին (առնենք Զարենցը) կը նկարագրէ ինքզինքը իր շրջանակին լեզուով, կ՚ապրի ի՛ր կեանքը, ի՛ր օրը, հրապարակի աշտարակին ժամացոյցով, կը գծէ իր ներաշխարհը ունիվերմակի (Երեւանի փրիզիւնիք) ներկերով. այսպէս է Երուանդ Քոչար, այսպէս էր Մինաս Աւետիսեան, վաղամեռիկ բարեկամս. այսպէս են տակաւին մութին մէջ մնացած կարգ մը տաղանդաւոր երիտասարդ արուեստագէտներ, հայրենիքի մէջ, որոնց անունները տակաւին մեզի չեն հասած:

Աբեղեանի այս յաջող ցուցահանդէսը լաւատեսութեամբ կը համակէ մեր ոգիները. երէց սերունդը գրիչով ու վրձինով ճանչնալ ու սիրել տուաւ մեզի հայրենիքը իր լեռներով, կիրճերով, լիճերով եւ հերոսներով, ջերմ տաղանդով մը, եթէ նորերը աւելի եւս խորացնեն այս ըմբռնումը, մենք գիրենք պիտի սիրենք ու գնահատենք նախ առանց այդ քնարերգակ պատկերացումներուն (Արարատ, Սեւան ..այլն), իրենց վրձինին ու գրիչին հարուածը ընդունելով որպէս գրաւական՝ տաղանդի եւ հայրենասիրութեան:

Հ. Յ. Պ.

ԾԻԾԱՂ

ԿՌԻՒ

Իտալիոյ մէկ սրճարանին մէջ երկու երիտասարդներ քաղաքականութեան մասին կը վիճաբանէին:

Բայց երկուքն ալ տարբեր գաղափարներու կը ծառայէին:

Բացարձակապէս չէին հասկնար զիրար, վէճը սաստկացաւ, կծու խօսքեր ըսին իրարու, հայհոյեցին, սպառնացին: Վերջը երկու երիտասարդները իրենց բռունցքները սեղմեցին եւ իրարու վրայ քալեցին:

Հազիւ երկու մեթր հեռաւորութիւն կար երկուքին միջեւ, մօտեցան, մօտեցան, ահա ութսուն սանթիմեթր, 60, 50, 20, 10 սանթիմեթր միայն մնաց:

Քիթ քթի եկան, մարմինները գրեթէ իրարու կը դպէին:

Ձեռքերը բարձրացուցին, բռունցքները սեղմեցին, դէմքերը ժժգունած··· որեւէ բուռն շարժում չկայ սակայն:

Ճիշդ այդ պահուն անոնցմէ մին պոռաց.

— Մեզ իրարմէ բաժնող մը չկա՞յ հոս··

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (130)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

ԴՈՒՔՍԸ

— Վեհափառ տէր, վստահ եղէք որ պիտի յաջողիք, ըսաւ Արաթիմոս: Ժան Մետիչիոը ես լաւ կը ճանչնամ, իր հետը միեւնոյն վրանին տակ պառկած եմ. ան իր գաղտնիքները եւ մտահոգութիւնները ինծի վստահած է: Անոր մտայնութիւնը ինծի ծանօթ է: Ան պարզ մարդ մըն է, դիւանագիտական ճկունութիւններ չունի: Քանի որ ես պատերազմի դաշտը ընդարձակելու առաջարկ մըն է որ պիտի տանիմ իրեն, վստահ եմ որ պիտի ընդունի առաջարկս:

— Ուրեմն շուտ ճամբայ ելիր եւ միտքդ մի հաներ որ Իտալիոյ բախտն է որ հետդ կը տանիս:

— Քու բախտդ եւ իմ բախտս, մտածեց Արաթիմոս մինչեւ գետին խոնարհելով:

Եւ Պեմպոյի հետ դուրս ելաւ:

— էհ, ըսէ նայինք, ասոր ընելիք մը ունի՞ս, գոչեց Պեմպօ երբ երկուքը մէկկէն փողոց ելան:

— Ըսելիքս սա է թէ ասանկ գաղտնիք մը հինգ հարիւր հազար ղուրուշէն աւելի կ՚արժէր, սիրելի Պեմպօս, պատասխանեց Արաթիմոս:

— Համբերութիւն, բարեկամս, համբերութիւն, դեռ ծայրն ենք ծրարոց:

— Պետրոս առաքեալի չաթալթագին վրայ երդում կ՚ընեմ որ իմ միտքս ալ ատանկ անցաւ, վերջացուց Արաթիմոս:

Բ. ՄԱՍ

ՊՈՌՆԻԿԸ

ՍԵՒ ՔԱՐԱՅՐԸ

Պեմպօ իր ապարանքը վերադարձաւ: Ան բնաւ ուշադրութիւն չըրաւ այն երկու մարդոց որոնք ի սկզբանէ անդին իր ետեւէն ինկած էին: Այս երկու մարդիկը այն թափառականներն էին զորս տեսած էր Պեմպօ իր պատուհանէն:

Նաւավարի զգեստներ հագած մարդ մը միջոց մը երկու մարդոց մօտենալով անոնց հետ խօսիլ սկսաւ:

— Ի՞նչ լուր, հարցուց Նաւավարը:

— Դքսութեան պալատը երթալու համար դուրս ելաւ, պատասխանեց երկու մարդոցմէն մին:

— Մինա՞կը, հարցուց Նաւավարը:

— Գլուխ արդուկողն (բանաստեղծ) ալ հետն էր: Ան ալ իր տունը մտաւ:

— Ուրեմն աչքերնիդ չորս բացէք որ չփախցնէք եւ գիշերուան ժամը տասնըմէկին նշանն ալ չմոռնաք: Տափանաւը պատրա՞ստ է:

— Ի նոցանէին (անպատիւ կին) պալատին առջեւ կապուած է:

Նաւավարը գոհունակութեան շարժում մը ընելով հեռացաւ:

Պեմպօ օրը առանց որեւէ միջադէպի իրիկուն ըրաւ: Ամբողջ օրը Պիանքայի վրայ մտածելով անցուց: Երբ իրիկուն եղաւ, ժամը ութին, Պեմպօ կէս զինուորական եւ կէս քաղաքական զգեստ մը հագաւ: Մէջքի գօտիէն ատրճանակ մը անցուց եւ քովէն ալ խոշոր սուր մը կախելէ յետոյ, վերարկուի մը մէջ փաթթուելով դուրս ելաւ պալատէն:

Երբ Իմփերիայի պալատին առջեւ հասաւ, հազիւ ժամը ութուկէս եղած էր: Դեռ լոյս էր: Պեմպօ տափանաւ մը ցատքելով Նաւավարին ըսաւ.

— Մինչեւ ժամը ինը պտըտցուր զիս, բայց պէտք է որ ժամը ճիշդ իննին զիս այս քարափը ցամաք հանես:

— Գլխուս վրայ, տէր իմ, պատասխանեց Նաւավարը:

Պեմպօ երբ այս ձայնը լսեց, սարսռաց եւ ուշադրութեամբ նաւավարին երեսը նայեցաւ, բայց նաւավարը անտարբերութեամբ իր թիերը շարժելով նաւակը առաջ կը քշէր:

Պեմպօ, ապահովուած, վրանին տակ երկնցաւ: Գլուխը կրակներու մէջ էր: Անհամբերութենէն կը դողար: Զկարենալով ինքզինքը զսպել հազիւ ցամաքէն հեռանալը տասը վայրկեան եղած, սա հրամանը տուաւ.

— Ելած տեղերնիս վերադարձիր:

Երբ տափանաւը ցամաքին դպաւ, ժամը ինը զարնել սկսաւ: Մութը կոխած էր արդէն եւ քաղաքին աղմուկները իրարու ետեւէ կը նուաղէին: Քարափները ամայացած էին:

— Վերջապէս ժամը հասաւ, փսփսաց Պեմպօ:

Եւ նաւավարին վարձքը վճարեց:

Այս վերջինը նաւը ցամաքին կապելէ յետոյ ինքն ալ ցամաք ցատքելով աներեւոյթ եղաւ:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

Պ. Յակոբ Երանեան, այրի Տիկին Յովհ. Երանեան, զաւակներն ու թոռները, այրի Տիկին Պօղոս Երանեան զաւակներն ու թոռները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց եղբօր, տագրոջ, հօրեղբօր՝

ԿԱՐՕ ԵՐԱՆԵԱՆԻ

մահը որ պատահեցաւ Յուլիս 7ին, իր բնակարանը:

Թաղումը կը կատարուի Ուրբաթ Յուլիս 9, ժամը 16·30ին Սարսէլի գերեզմանատունը:

Որեւէ մահագդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Նատիա Պասմաճեան եւ զաւակները, Տիկին Մագրիկ Փէչտիմալճեան եւ զաւակները եւ ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Յուլիս 11, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ մօրեղբօր՝

ՄԱՐՏԻԿ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ: օ

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի Խընամակալութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները վարժարանին դաշտահանդէսին առթիւ.— Տէր եւ Տիկ. Տորք եւ Նորա Տէր-Յակոբեան 2500 Փր., որ պիտի յատկացուի վարժարանին մէջ սենեակի մը նորոգութեան: Տէր եւ Տիկ. Տելեմաք Գավէզեան 1000 Փր., Տէր եւ Տիկ. Գուրգէն Գործունեան 500, Տիկ. Մ. Պայանտէրեան, Օր. Ռ. Հերբոյեան 200ական, Տ. Եղիչքալայեան, Տիկ. Մ. Մեսրոպեան, Տէր եւ Տիկ. Ն. Մեսրոպեան, Տիկ. Է. Նէվրուզեան, Պր. Գ. Գէորգեան, Պր. Ժ. Սիմսարեան 100ական Փր.:

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE

ACTIVITES CREATRICES

organisé par le Comité d'Animation del a Maison de la Culture Arménienne Ouvert tout le mois de Juillet les Mardi et Jeudi de 15 à 18 h. pour les enfants de 15 à 13 ans.

— *Ateliers :* Peinture, graphique, modelage, poterie, marrionnette, vannerie.

— *Classe d'Education musicale :* Connaissance de la musique arménienne, rythmes et danses arméniennes.

Imprimé sur les Presses DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՖՐԵԶՆՈՅԷՆ Եղիշէ աւագ Քհնյ. Մխիթարեան իր եւ իր երկու աղջիկներու անունով շնորհակալութիւն կը յայտնէ այն բոլոր հայրենակիցներուն եւ բարեկամներուն, Փարիզ թէ Մարսէյլ որոնք զինքը հիւրասիրեցին եւ ամէն ձեւով օգտակար եղան Ֆրանսա կատարած իր այցելութեան առթիւ:

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ԵՆԹԱՅԱՆԿԵՐ

ՔՈԹ Տ'ԱԶԻՒՐԻ, ՆԻՍԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՆԵՐԻ ՇՐՋԱՆ

Գումարը յայտարարուած « Յառաջ »ի Ապրիլ 8, 9րդ ընդհ. ցանկով, Ա. էջ)

Տէր եւ Տիկ. Ժաք Սէյահի, Պր. Սուրէն Համնէսեան, Տէր եւ Տիկ. Արտաւազդ Փօստոյեան, Տէր եւ Տիկ. Ժան Ճէվիզեան, մի ոմն Տիկին մը՝ Գ. Վ., Նիսի Հայ Տիկնանց Միութիւն 1000ական, Տէր եւ Տիկ. Արշակ Մամիկոնեան, Տէր եւ Տիկ. Թորգոմ Կարիպեան, Տէր եւ Տիկ. Վահէ Լորէնեան, Տէր եւ Տիկ. Տիգրան Հաճեան 500ական, Պր. Սուրէն Ալեքսանեան, Պ. Պ. Երամեան եղբարք 300ական, Տէր եւ Տիկ. Լուի Լորէն, Տէր եւ Տիկ. Մարկոս Կիւտէնեան, Տէր եւ Տիկ. Ալպէր Սահաթճեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Գազարեան, Տէր եւ Տիկ. Օննիկ Գալիպքեան, Տէր եւ Տիկ. Յար. Հաթեմեան, Տէր եւ Տիկ. Արամ Վահունի; Տիկին Հիւկէթ Քարպօն, Տէր եւ Տիկ. Մուրատ Սոլաքեան, Տէր եւ Տիկ. Եղիա Սոլաքեան 200ական, Տէր եւ Տիկ. Ա. Մարտիրոսեան, Տէր եւ Տիկ. Կարպիս Պէհրէեան, Տէր եւ Տիկ. Յովհ. Շալճեան, Տէր եւ Տիկ. Գաբրիէլ Ճիվէլեքեան, Տէր եւ Տիկ. Մաթէոս Մաթէոսեան, Տիկ. Նուարդ Սէրայտարեան, Տէր եւ Տիկ. Մարք Տիրատուրեան, Տէր եւ Տիկ. Ռոպէր Գանձանալեան, Պր. Ժիրայր Առաքելեան, Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Մանուկեան, Տէր եւ Տիկ. Ամասեան, Տէր եւ Տիկ. Ժան Հէքընտուրն – Ճիվէլեքեան, Տէր եւ Տիկ. Վարդան Գալիկեան, Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Ասատուրեան, Տէր եւ Տիկ. Փասքալ Եարտըմեան, Տէր եւ Տիկ. Միքայէլեան եւ ընտանիք, Տէր եւ Տիկ. Արսէն Տէքտէքեան, Տիկ. Տը Պօտիւս, Տիկին Վերժին Գիլիճեան, Տէր Տիկին Առաքել Ատալեան 100ական, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Տէրվէնդեան, Պր. Գասպար Գայաճանեան, Պր. Լեւոն Լեփեան, Պր. Պօղոս Ժամկոչեան, Տիկ. Աննա Փարաղամեան, Տիկ. Սիրուհի Տանձիկեան, Տիկ. Անոյշ Ջիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկ. Խորէն Սաչաքեան, Տիկ. Սրբուհի Գրիգորեան, Տիկին Համեստուհի Գրիգորեան, Տիկ. Արմենուհի Ադամեան 50ական, Տիկ. Ռեփեկա Պալապանեան, Տէր եւ Տիկ. Պրիւթոռ Լա Քոլլեճիալ 30ական, Տիկ. Եսթեր Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկ. Յար. Օտաճեան, Տէր եւ Տիկ. Յար. Կիրկայեան 20ական, Տիկ. Ժիզէլ Փերիքար, Տիկ. Աննա Խաչիկեան, Տիկ. Մարի Պօղոսեան 10ական Փր.:

(Շար.)

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Այս Կիրակի առաւօտ, Յուլիս 11, կը պատարագէ Վրաստանի Հայոց առաջնորդ՝

ԳԷՈՐԳ ԵՊԻՍԿ. ՍԷՐԱՅՏԱՐԵԱՆ

պատարագի ընթացքին՝

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

կուտայ իր պատգամն ու օրհնութիւնը:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՎԻԼ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի (Յուլիս 11) առաւօտեան 9·30ին Հայկ. յայտագիր Ֆրանսական հեռատեսիլի Ա. կայանէն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Տարօն – Տուրուբերանի Լիոն – Տէսինի կազմին այս Կիրակի Յուլիս 11, ամբողջ օրը՝

BEYNOST

Clos de Mondoroux

Ծամփուրով խորոված, հաճելի մթնոլորտ

Հ. Բ. Ը. Մ.

Փարիզ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

կը կազմակերպէ համբորդութիւն մը դէպի

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Օգոստոս 18էն մինչեւ Սեպտ. 1, 1976

Այցելութիւն Հայաստանի տեսարժան վայրերը՝ Երեւան, Ս. Էջմիածին, Սեւան, Գառնի, Գեղարդ, Ծիծեռնակաբերդ, Սարդարապատ, եւայլն:

Hôtel de première classe — Pension complète

Prix tout compris : 2.550 Frs

Renseignements : U. G. A. B. Tél. 924-86-71 et 227-12-26

ՏՕՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

MONT ST. MICHEL

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՃԱՇ

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐ ԽԱՉԻ

ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ ՄԷՋ

Շաբաթ, Յուլիս 17 ժամը 13ին

ԶԲՕՍԱՆՔ

Կիրակի, Յուլիս 18 ժամը 9ին

Ճաշին համ զբօսապտոյտին մասնակցիլ փափաքող ծնողքներէն կը խնդրուի հեռաձայնել մինչեւ Յուլիս 14

16 (31) 92-77-63

ՏՆՕՐԷՆՈՒ ՄԱՆԿԱՑՈՒԹԻՒՆ.

ԷՍԱԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՀԵՏ ԴԷՊԻ ԹՈՒՔԷԻ ԾՈՎԱՓԸ

Յուլիս 18, Կիրակի, ամբողջ օրը, օթօքարով:

Մեկնում առաւօտեան ժամը 7ին, Կառ տիւ Նոռ, Ռաֆէլ Բիւրփէօրի առջեւէն: Վերադարձ ժամը 22ին:

Մանուկներու մասնակցութիւն 50 Փր.

Մեծահասակներու 30 Փր.

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել 842-08-57

Կը խնդրուի փութով արձանագրուիլ:

Camp d'été du Nor Seround

à BÉZIERS

Colonie St. André route de Bessan 34500 Béziers

DU 31 JUILLET AU 29 AOUT

Les tarifs sont les suivants :

— Un mois : 900 F.
— Plus de 14 jours : 35 F. par jour
— De 7 à 14 jours : 38 F. par jour
— Moins de 7 jours : 42 F. par jour

Un départ collectif aura lieu de Paris, le 30 Juillet à 19 heures, par autocar (prix du trajet aller retour en sus). Une permanence pour les inscriptions se déroulera, tous les Mercredis à partir de 18 h. 30 et Vendredis à partir de 20 h. 30, à la Mai son de la Culture Arménienne 17, Rue Bleue, Paris.

RESTAURANT EREVAN

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e

Tél. 770 85 81

Հայկական մաքուր խոհանոց — Հայկական ջերմ մթնոլորտ

Մատչելի գիներ

Երկուշաբթի՝ Կարսի տէօլմէ
Երեքշաբթի իրիկուն՝ Ճէօպպաթ — մանթը
Հինգշաբթի իրիկուն՝ պատուէրին վրայ լահմաճուն ու չի-քէօֆթէ
Ուրբաթ իրիկուն՝ Սու-պէօրէկ

Եւ ամէն Կիրակի առտու, պատուէրի վրայ՝ խաշ:

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU

Parking: 3, avenue Jean-Jaurès tél. 928 00 98 - 928 03 88

Fonds A.R.A.M

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
10
SAMEDI
10 JUILLET
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F.

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.634 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.634

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՍԵՒ ՕՐ ՄԸ ԵՒՍ

— O —

600 ՄԵՌԵԱԼ, 1100 ՎԻՐԱՒՈՐ

— O —

Թղթակիցները կ'ըսեն թէ Հինգշաբթի (Յուլիս 8), Լիբանանի քաղաքացիական պատերազմի ամէնէն սեւ օրն եղած է քանի 16 ժամուան մէջ, մեռեալներու թիւը 600 էր եւ վիրաւորներու թիւը՝ 1100: Կատարեալ ջարդ մը որ տեղի ունեցած է երկրին հիւսիսը եւ սակայն կռիւները կը շարունակուին: Յառաջդիմական ուժերը եւ Պաղեստինցիք կ'ուզեն անպայման ձեռք ձգել գիւղեր որոնք կը հսկակշռեն Թրէնփէի գիւղը՝ Զղորթա: Ֆիկառօի թղթակիցը կ'ըսէ թէ զինուորական ոչ մէկ փորձագէտ կրնար մտքէն անցընել թէ Ջաաթարի կայանը կրնայ այսքան դիմադրել եւ սակայն այլեւս բան չէ մնացած, մահը միայն, բայց կը շարունակուի: Դէտի մը համաձայն ամէն կողմ կազմալուծուած, դարշահոտ դիակներ անշնչելի դարձուցած են մթնոլորտը: Պահ մը կարելի եղած է դադար մը ձեռք ձգել որպէսզի պիլտոզէր մը դայ, հասարակաց փոս մը փորէ խառնիխուռն դիակներ նետելու համար, տասնեակներով: Երկրին հիւսիսը պատկերը նոյնն է, անտառը եւ ձիթենիի դաշտերը որոնք կ'երկարին Ամիոնէն Քիատ Ղազիր դիակներով լեցուած են եւ ռումբերու ու հրացաններու ձայներու մէջ կը լսուին վիրաւորներու եւ հոգեվարքի մէջ եղողներու ճիչերը: Ընդհանուր սպանդ, հաւաքական անձնասպանութիւն եւ մանաւանդ անհաւատալի խելագարութիւն մը: Եւ սակայն 1976ին, այսինքն «քաղաքակրթութեան ամէնէն յառաջացեալ հրջանին, երբ մարդիկ կը յաւակնին լուսին երթալ մինչ աւելի լաւ կ'ընէին նախ սորվիլ երկրին վրայ իբրեւ Մարդ ապրիլ:

Վախի սարսափը կը տիրէ միշտ Պէյրութի վրայ: «Անհատական» ջարդերն ալ վերսկսած են փողոցներու անկիւնը, «404» մը որ Ապիանի ճամբուն վրայ էր եւ դէպի Թամնին կ'երթար ստիպուած եղած է կենալ եւ անծանօթներ վար առած են չորս ճամբորդները ու տեղն ու տեղը սպաննած:

Աւելի քան քսան կռուադաշտեր կան Պէյրութի եւ կեդրոնական լեռներու մէջ: Աջերու զինուորական մէկ զեկոյցը կ'ըսէ թէ քրիստոնեաները 16 գիւղեր գրաւած են, հիւսիսը, մէջն ըլլալով Շեքքան: Պաղեստինեան եւ յառաջդիմական հրամանատարութիւնը կ'ընդունի թէ քրիստոնեայ զօրքերը Ամիուն մտած են: Ձախ բանբեր մը ըսած է կռիւներու մասին, «Երկու օրէն ամէն ինչ վերջացած էր եթէ սուրիական ուժերը միջամտած չըլլային օգնելու համար աջ փաշիստներուն»:

× Պէյրութի ձայնասփիւռը յայտարարած է թէ Եասըր Արաֆաթ Մոսկուա կ'երթայ երկու հանդիպում ունենալէ ետք Պէյրութի խորհրդային դեսպանին հետ:

×

Սինան Պարաճ անունով փաստաբան մը ստանձնած է արեւմտեան Պէյրութի եւ արուարձաններու ոստիկանապետի պաշտօնը: Լիփման, որ այս մասին կը գրէ Հերըլտ Թրիպիւնի մէջ, կ'ըսէ թէ կառավարութիւնը չէ որ իրեն տուած է այս պաշտօնը քանի կառավարութիւն չկայ, այլ Պաղեստինցիներու եւ մահմետական ձախերու համախմբում մը, որ ձեռքն առած է երկրին այդ շրջանին հսկակշիռը: Իր տիտղոսն է «ժողովրդական ապահովութեան գրասենեակի պետ Պէյրութի եւ արուարձաններու համար», յայտարարած է թէ առաջին առթիւ կ'ուզէ պայքարիլ գողութեանց, թալաններու եւ չահագործումներու դէմ: Քաղաքը բաժնուած է ապահովութեան տասը գօտիներու, ամէն մէկուն մէջ երեսուն ոստիկանով: 31 տարեկան, Պարաճ, որ շրջանաւարտ է Պէյրութի Ս. Ժոզէֆ համալսարանէն, սահուն ֆրանսերէն կը խօսի:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

ՖՐԱՆՍԱ, ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԿՈՂՔԻՆ, ԸՆԴԴԷՄ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

— O —

Թա Նէա յունական թերթին համաձայն, Ֆրանսա պատրաստ է զօրավիգ կենալու Յունաստանի եթէ այս վերջինը պիտի բախում ունենայ Թուրքիոյ հետ: Թերթը կ'ըսէ նաեւ թէ ֆրանսական նաւատորմի խումբ մը միաւորներ արեւելեան Միջերկրական կ'ուղղուին ամրապնդելու համար յունական նաւատորմը: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Ժիսքար տ'Էսթէն այս հաւաստիքները տուած կ'ըլլայ Գարամանլիսի, երբ Յունաստանի վարչապետը անցեալ շաբթու Փարիզ եկաւ:

Ծանօթ է որ Թուրքեւյունական բախումի գլխաւոր պատճառը կրնայ ըլլալ քարիւղը, զոր Թուրքերը կը փնտռեն Եգէականի մէկ շրջանին մէջ, այսինքն ջուրերու մէջ, որոնք Աթէնքի տեսակէտով, Թրքական չեն:

Քանի մը տողով

ՆԻՔՍԸՆԻ բանբերը՝ Քէն Խաչիկեան հաղորդեց թէ նախկին նախագահին կինը, 64 տարեկան, ուղեղային կաթուածի հետեւանքով, ստիպողաբար հիւանդանոց փոխադրուած է: Խաչիկեան զեկոյց մը կարդացած է, ուր կ'ըսուի թէ Փաթ Նիքսըն կաթուած ունեցած է ձախ կողմը, Նիքսըն եւ աղջիկը ընկերացած են հիւանդին, որու վիճակը ծանր կը նկատուի:

ՔԱՆՓԱԼԱՅԻ « անհետացած » 75ամեայ կինը, որ իսրայելեան գործողութենէն առաջ տեղւոյն հիւանդանոցը փոխադրուած էր, շատ հաւանաբար սպաննուած է Ուկանտացիներու կողմէ, հիւանդանոցին մէջ իսկ:

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ Ազատական կուսակցութեան ղեկը ընտրուեցաւ Տէյվիտ Սթիլ, որ տեղը կ'առնէ Ջերեմի Թորփի: Այս վերջինը ստիպուած եղած էր հրաժարիլ, բաւական զրպարտութիւններու թիրախ ըլլալով:

ՕԳՈՍՏՈՍ ՄԷԿԻՆ Ֆրանսայի մէջ ընտանեկան նպաստները 9,9 առ հարիւր յաւելում կը կրեն:

ԾԵՐԱԿՈՅՏԸ ի վերջոյ քուէարկեց (բարեփոխումներէ ետք) յաւելեալ – արժէքի օրէնքը: Երեսփոխան եւ ծերակուտական այլեւս արձակուրդի մէջ են:

ՔԵՆԻԱՅԻ եւ ՈՒԿԱՆՏԱՅԻ յարաբերութիւնները շատ լարուած են եւ Ապահովութեան Խորհուրդը Ուրբաթ օր կը քննէր Քամփալայի բողոքը Նայրոպիի դէմ: Քենիա ուժով կը զգայ սակայն եւ զեկոյցով մը շատ բուռն կերպով հաշիւը կը մաքրէ Ամին Տատայի որ «աւելի վնաս պատճառած է Ուկանտայի եւ արեւելեան Ափրիկէի քան Հիթլէր մը»: Ամին Տատայի բարեկամ մը կը մնայ թէեւ (Գնդ. Քատաֆի) բայց եւ այնպէս բաւական տկար վիճակի մէջ է:

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 5)

ՔՈՒՊԱՅԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստան այցելած են Քուպայի Համայնավար կուսակցութեան խումբ մը անդամներ: Անոնք այցելած են Երեւանի ելեկտրական լապտերներու գործատունը, դիտած են Հայաստանի ժողովրդական տնտեսութեան նուաճումներու ցուցահանդէսը, Մատենադարանը եւ տեսարժան վայրերը:

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՆՈՒՆԴԻ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստանի սնունդի արդիւնաբերութեան նախարարութեան ձեռնարկութիւններու արտադրութիւնը կարեւոր տեղ կը գրաւէ Հայաստանի ընդհանուր հաշուեկշիռին մէջ: 1975ին 592 միլիոն ռուբլիի արտադրութիւն եղած է, ինչ որ Հայաստանի արդիւնաբերական արտադրութեան 16 տոկոսը կը կազմէ: Հայաստանի սնունդի արդիւնաբերութեան նախարարը՝ Սոկրատ Առաքելեան, ձեռնարկութիւններու աշխատանքի, արձանագրած յաջողութիւններու եւ ապագայի ծրագիրներու մասին հետեւեալը ըսած է. Արմէնփրէսի թղթակիցին. «Հայաստանի ժողովրդական տնտեսութեան տարբեր մարզերուն զուգահեռ բուռն կերպով կը զարգանայ նաեւ սնունդի արդիւնաբերութիւնը, որ այժմ դրուած է ճարտարարուեստական հիմերու վրայ: Նախարարութիւնը կ'ընդգրկէ գինիի, կոնեակի, պահածոներու, հանքային ջուրերու, գարեջուրի, ծխախոտի, հրուշակեղէնի, շաքարի, ձէթի եւ օճառի, աղի արդիւնաբերութեան ճիւղերը: Անցեալ 9րդ հնգամեակին նախարարութեան ձեռնարկութիւնները մշակած են երկու միլիոն 802 հազար թոն գիւղատնտեսական հումք, կառուցուած են 66 նոր ձեռնարկութիւններ ու արտադրութեան բաժիններ: 1980ին շամփանի արտադրութիւնը պիտի հասնի վեց միլիոն շիշի, պիտի գետեղուին ժամական 12.000 շիշ արտադրելու կարողութիւն ունեցող մեքենաներ:

Հայաստանի պահածոներու արդիւնաբերութիւնները այս տարի կ'արտադրեն 340 միլիոն տուփ պահածոյ: Հոկտեմբերեանի, Էջմիածնի, Արտաշատի, Մասիսի պահածոներու գործատուներուն մէջ գետեղուած են լոլիկի եւ մածունի արտադրութեան ինքնաշխատ մեքենաներ: Ծրագրուած է 10րդ հնգամեակին աւելցնել բանջարեղէնի պահածոներու արտադրութիւնը եւ զայն հասցնել 30 միլիոն տուփի. հիւթերու արտադրութիւնը՝ շիշերու եւ թիթեղեայ տուփերու մէջ, պիտի հասնի 100 միլիոնի, մանկական պահածոներու արտադրութիւնը 1975ի հինգ միլիոնի փոխարէն պիտի հասնի յիսուն միլիոն տուփի: Մեծ հեռանկարներ ունի նաեւ հանքային ջուրերու եւ գարեջուրի արտադրութիւնը: Հանքային ջուրերու արտադրութիւնը 1975ի 200 միլիոնի փոխարէն պիտի հասնի 500 միլիոն շիշի: Հանքային ջուրերու նոր գործատուներ պիտի կառուցուին Ջերմուկի, Երեւանի, Բջնիի եւ Արզնիի մէջ: 1980ին գարեջուրի արտադրութիւնը 4,5 միլիոն տասալիթրէն պիտի հասնի 10,5 միլիոն տասալիթրի: Սկսած է ծխախոտի գործատան վերակառուցումը, որու աշխատանքները աւարտելէ ետք պիտի արտադրուի 10,5 միլիառ բարձր որակի ծխախոտ»: Ժ

×

ԵՐԵՒԱՆԻ ՆՈՐ ՕԴԱԿԱՅԱՆԻ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ

« Հայպետնախագիծ » հիմնարկութեան խումբ մը ճարտարապետներ ձեռնարկած են Երեւանի նոր օդակայանի նախագիծի մշակումին: Նախագիծի հեղինակներն են՝ ճարտարապետներ Ս. Խաչիկեան, Ա. Թարխանեան, Ժ. Շեխլեան, Լ. Ջերքէզեան եւայլն: Յայտարարուած մրցումը շահելէ ետք այդ հեղինակներու խումբը սկսած է հանգամանօրէն մշակել նախագիծը: Երեւանի նոր օդակայանի մասին, ճարտ. Լ. Ջերքէզեան ըսած է հետեւեալը. «Նոր կառուցուող օդակայանը ճարտարապետական յատուկ կառոյց մըն է, որ իր մէջ կ'ամփոփէ սպասարկութեանց բազմաթիւ բաժիններ: Համալիրը կազմուած է Խորհրդային Միութեան եւ արտասահմանեան երկիրներու երթեւեկին սպասարկող երկու շէնքերէ: 180 մեթր տրամագիծ ունեցող օդաձեւ կառոյցի կեդրոնը պիտի տեղաւորուին կենցաղային ծառայութիւններու սպասման սրահները: Կեդրոնը բարձրացող 50 մեթր բարձրութեամբ աշտարակի վերջընթեր յարկին վրայ պիտի շինուի 250 տեղնոց ճաշարան մը: Այս տարի, Փետրուարէն սկըսած են շինարարութիւնները: Ընդհանուր կառուցման աշխատանքները պիտի աւարտին 10րդ հնգամեակի վերջը:

×

ՄԵՂՐՈՒՏԻ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ 50ԱՄԵԱԿԸ

Հայաստանի միջնակարգ մասնագիտական ուսումնական ամէնէն հին հաստատութիւններէն մէկը՝ Մեղրուտի գիւղատնտեսական հաստատութիւնը բոլորած է իր 50ամեակը: Հաստատութիւնը ցայժմ տուած է աւելի քան երեք հազար շրջանաւարտներ: Ներկայիս Մեղրուտի գիւղատնտեսական հաստատութեան զանազան բաժիններուն մէջ կ'ուսանին 600է աւելի աղջիկներ ու տղաք: Կազմակերպուած յատուկ երեկոյի մը ընթացքին, Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի փոխ նախագահը՝ Յովհ. Բաղդասարեան, Մեղրուտի գիւղատնտեսական ուսումնական հաստատութեան յանձնած է Գերագոյն Խորհուրդի շնորհած պատուագիրը:

Fonds A.R.A.M

ԾՆՆԴԵԱՆ 115ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

Օ

«Անոնք որ հանրութեան դէմ որեւէ պարտականութիւն չունին, անոնք ողորմելի խամոլներ են, անշահ ու անօգուտ մարդիկ»:

Հազիւ 54 տարի ապրեցաւ ան, բայց այդ կեանքը գիտակից էր ու բեղնաւոր, նուիրուած իր ժողովուրդին եւ առհասարակ բոլոր անոնց, որոնք ենթարկուած էին օսմանեան բռնապետական լուծին: Իբրեւ մեծ իրաւաբան, ան առանց ազգի խտրութեան, իր պաշտպանութիւնը փութացուցած է ամէն մէկ կարօտեալի: Օրինակ, ան չէ վարանած դատ բանալ Թուրք կառավարութեան դէմ պուլկար յեղափոխականի մը խոշտանգումին համար: Ցիշատակութեան արժանի է նաեւ Զօհրապի պաշտպանողականը յօգուտ գնդապետ Տրէյֆիւսի: Զօհրապի համար այդ դատավարութիւնը միջազգային յետադիմականներու դաւադրութիւնն էր ուղղուած փոքր ազգերու դէմ, եւ գրողի մարդասիրական հոգին չէր կրնար լռել նման անարդարութեան դէմ: Զօհրապի ժամանակակիցները կը վկայեն, թէ ան հանդարտ մէկը չէ եղած, այլ միշտ խիզախ պայքարող մը, օժտուած հզօր տրամաբանական միտքով եւ իր պերճախօսութեամբ ժողովուրդը առինքնող մը:

1908էն մինչեւ 1915 Զօհրապ անընդհատ անդամ էր Թրքական Խորհրդարանին եւ ամենագործօն երեսփոխաններէն մին: Եռանդով կ'աշխատի երկրի քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային կեանքի բարելաւման համար: Ձայն կը բարձրացնէ բանուորական եւ արհեստակցական կազմակերպութիւններ կեանքի կոչելու համար: Ի սրտէ ձգտած է Թուրքիոյ մէջ ապրող ժողովուրդներու միջեւ եղբայրական ոգին սերտացնել: Զօհրապ Խորհրդարանին մէջ պաշտպանած է ազգային փոքրամասնութիւններու՝ Պուլկարներու, Հայերու, Ալպանացիներու, Յոյներու իրաւունքները: Չէ վարանած քննադատել օրուան կառավարութեան ազգակործան քաղաքականութիւնը: Հայկական ընկերային կեանքին մէջ եղած է համերաշխութեան ջատագովը:

Զօհրապ իբրեւ քաղաքական գործիչ կը զգար իր ժողովուրդին դէմ պատրաստուող ահաւոր ոճիրը. կը տեսնէր որ այդ «եղբայրութիւնը» քարոզող ազգամոլները յարմար առիթ կը փնտռեն հայ ժողովուրդի ֆիզիքական ու տնտեսական ոչնչացման համար: Այդ վտանգը կանխելու համար Գր. Զօհրապ պայքարեցաւ իրեն մատչելի բոլոր միջոցներով. աշխատեցաւ ապացուցել հայ տարրին օգտակարութիւնը Թուրքիոյ յառաջդիմութեան համար, բայց աւաղ... Իթթիհատականները որոշած էին օգտուիլ առաջին համաշխարհային պատերազմի յարմար առիթէն... 1915 Ապրիլ 11ին մտաւորականութեան ձերբակալումով սկսած էր գործել ցեղասպանութեան ահաւոր մեքենան:

Գրիգոր Զօհրապի գրական ժառանգութիւնը երկու վէպ է, քառասունի մօտ նորավէպեր, բազմաթիւ գրախօսականներ, ակնարկներ, ճամբորդական նօթեր, գրական դիմանկարներ եւայլն: Անոր գրած բոլոր գործերուն մէջ կարմիր թելի նման կ'անցնի ժողովուրդին օգտակար ըլլալու գաղափարը: «Մասիս» գրական հանդէսի հրատարակութեան առթիւ կ'ըսէ. «Մասիսի գրականութիւնը ժողովուրդին կեանքէն պիտի քաղուի, ժողովուրդին ծառայելու համար»: Ան խստօրէն կը քննադատէ այն գրողները «որոնք իրենց գրականութեան հիւթը չեն առներ ժողովուրդի սիրտէն»:

Զօհրապի իրապաշտ գրականութիւնը արեւմտահայ գրականութեան մէջ նոր հոսանք մը եղաւ, ան մեծապէս նպաստեց գրականութեան եւ արուեստի զարգացման գործին:

Գրիգոր Զօհրապ պատուով կատարեց իր որդիական պարտականութիւնը հայ ժողովուրդի հանդէպ, որպէս մեծ հայրենասէր ու մարդասէր նահատակի պսակը գլխուն 61 տարի առաջ գնաց միանալու մեր պատմութեան այն նուիրական անուններուն, որոնք փառքի յաւերժական կոթողներ են մեր ժողովուրդի գոյատեւման ճամբուն վրայ:

Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

«Ի՞ՆՉ ԷՔ ԱՆՈՒՄ, ՄԱՐ՞ԴԻԿ»

Գ.

Իշխանը բազմանում է միայն ու միայն մաքուր աւազի վրայ, մաքուր սանը քիչ է, բիւրեղային հատ-հատ, մանր աւազներու, որոնցմով առաջ առատ էր Սեւանը: Բախտակը, որ այլ բան չէ, քան մայրացող իշխանը, բազմացման ժամանակ մօտենում է ափին՝ մօտաւորապէս երկու-երեք մետր խորութեան վրայ: Մօտենում է ոչ թէ մենակ, այլ վտառներով, ընտրում է բազմացման վայրն ու սկսում է մաքրել: Մաքրում է իր մարմնով, մաքրում է պոչով, մաքրում է օրերով ու շաբաթներով: Աւազը այդ վայրերում փոս է ընկնում՝ երբեմն կալաչափ, ազատւում է տիղմի, ծեղի ամէն մի հիւլէից եւ փայլփլում է, ինչպէս արծաթը: Առանձնապէս գիւղացիները դրան ձկան խաղ են ասում: Եւ այդ խաղերում սկսւում է արարման հրաշքը: Մաքրուած գոգաւորութեան վրայ իրար ետեւից, դանդաղ լողում են ձկներն ու յանկարծ շրջւում կողքի, եւ կարմիր մարգարիտների մի լուսէ շարան ծորում է, որպէս յետադիծ: Դա խավեարն է, որ բաց է թողնում մայր ձուկը: Հայր ձուկը, առանց վայրկեան կորցնելու, այդ կարմիր մարգարիտները օծում է արարչութեան «կաթով»: Յետոյ սկսւում է նոր տառապանքը: Ձկները թաւալուելով՝ աւազ են լցնում խավեարի վրայ, լցնում են այնպէս որ դուրս չմնայ եւ ոչ մի հատիկ: Հապա հսկում են մէկ շաբաթ, երկու շաբաթ, երեք շաբաթ, հսկում են այնքան, քանի դեռ չերեփուկը չի դարձել ձկնիկ:

Այս ամէնը տեսել եմ իմ աչքով, այն ժամանակ, երբ ես դեռ փոքր էի, իսկ Սեւանը լիքն էր:

Բայց հիմա Սեւանում իշխանը չի կարող բազմանալ, որովհետեւ «բուլդոզեր» չունի, որ աւազը մաքրի լպրծուն մամուռից: Ի հարկէ, հիմա էլ Սեւանում կղզեակների պէս այստեղ-այնտեղ դեռ կան չապականուած աւազներ, ուր իշխանը կարող է «հիւսել» իր բոյնը՝ բազմանալու համար: Բայց չի «հիւսում», քանի որ հարեւանը՝ մամուռը, մահացու է: Նա գիշատչօրէն կլանում է իր ու իր շրջապատի թթուածինը, իսկ իշխանը չի կարող առնուազն մի ամիս մնալ նոյն տեղում, ուր ջուրը թթուածնազերծ է կամ թթուածնազրկւում է:

Ձուադրման շրջանում ձուկը դառնում է խելագար եւ խելագար ընթացքով վարում է ամբողջ Սեւանը, նոյն տեղով անցնում հազարերորդ անգամ, որպէսզի մի տեղ գտնի, մի անկիւն գտնի բազմանալու համար եւ չի գտնում: Յետոյ թմրում է նա, ու թմրում է խավեարը նրա որովայնում, կորցնում է պտղաբերելու յատկութիւնն ու ներծծւում է մայրական մարմնում:

Իշխանը աշխարհ է գալիս ունենալով միայն ու միմիայն մի նպատակ՝ սերնդել իր նմանին: Եւ մենք իշխանին զրկել ենք այդ միակ նպատակից:

Դա Սեւանում, իսկ գետե՞րը...

Արդէն ասացինք, որ որոշ տեղերում այդ գետերը ամբողջ տարին հոսում են դէպի դաշտերը (թէպէտ մենք միլիոններ ու էլի միլիոններ ենք ծախսում, որ Արփին հասնի Սեւանին), իսկ իշխանը օդով եօթ-տասը կիլոմետր թռչելու յատկութիւն չունի, որպէսզի հասնի ակունքներին ու բազմանայ: Իսկ այն գետերը, որ թափւում են Սեւան, ձուադրման շրջանում դառնում են ձկնաշատ: Իրար կոտրելով ձկները բարձրանում են գետերի ծանծաղ հունով: Ծանծաղ, որովհետեւ գետերը մինչեւ Սեւան հասնելը ճապաղում են, ճիւղաւորւում, փտւում ու կորչում են աւազների մէջ, եւ չկայ մէկը, որ այդ ջուրը, գրեթէ անծախս, չուռ տայ մէկ հունով: Եւ իշխանը իրեն կոտրելով բարձրանում է ծանծաղ հունով, որպէսզի թթուածինով հարուստ, մամուռից զերծ գետափրում մարմանդ անկիւն գտնի, աւազ գտնի բազմանալու համար, բայց ընկնում է ձկնորսական կողովը, միակ յարմար տեղը, ուր նա կարող է փառաւորապէս բազմանալ: Ի հարկէ, սա ես հեգնանքով չէ, որ ասում եմ, որովհետեւ ձկնորսները հանում «կթում» են ձկներին ու ձկնկիթը ուղարկում են ինկուբատորային բազմացման: Ինկուբատորային բազմացում...

Սեւանի աւազանի բոլոր շրջանները ունեն ձկնաբուծական գործարաններ, որոնք զբաղուած են գերազանցապէս իշխան բազմացնելով: Բայց տեսէք, թէ ի՞նչ է կատարւում: Գարնանը գործարանում մինչեւ ձուն դառնում է շերեփուկ, մինչեւ շերեփուկը վերածւում է ձկնիկի, մինչեւ անմայր ձկնիկը արհեստական սնուցումով ուժ է հաւաքում, որ գնայ դէպի լիճը, որոշ տեղերում ցամաքում կամ գրեթէ ցամաքում է այն գետը, որով պէտք է անցնի նա: Ցամաքում է, քանի որ գալիս է ոռոգում կատարելու շրջանը: Սեւանի գիտական կայանում ինձ ասացին, որ երբեմն որոշ տեղերում աճեցրած ձկների միայն հինգից տաս տոկոսն է կարողանում կենդանի մնալ ու հասնել լիճը: Միւս մասը ոչնչանում է գիւղացիների ոռոգող բանջարանոցներում, գետակների ծանծաղուտներում, դառնում է թռչունների կեր: Յետոյ ինձ ասացին, որ ամառային բախտակը իսպառ անհետացել է: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ ամրանը դեռ չկայ, իսկ Սեւանում ձուադնելը հնարաւոր չէ, եւ իշխանը չի մայրանում: Սա շատ ցաւալի երեւոյթ է, քանի որ յայտնի են շատ փաստեր, երբ բարենպաստ պայմանների բացակայութիւնը շատ կենդանիների զրկում է մայրանալու յատկութիւնից: Արդեօ՞ք մենք շուտով ականատես չենք լինի նաեւ ձմեռնային ու գարնանային բախտակի վերացմանը:

Սիգը շատ է Սեւանում: Նա բազմանում է զարմանալի արագութեամբ: Նախ՝ այն պատճառով, որ տասն անգամ աւելի շատ ձու է դնում, քան իշխանը եւ ապա՝ սիգի համար աւազի ու ջրի մաքրութիւնը այնքան էլ էական չէ: Բայց... ձուադրումից յետոյ, երբ լիճը նոր սկսում է սառչել (դրանք յաճախ համընկնում են իրար), հարիւրաւոր, հազարաւոր սիգեր փռւում են ջրի երեսին եւ սատկում են: Սեւանի գիտական կայանում ինձ ասացին, որ դա արդիւնք է այն բանի, որ ձուադրման շրջանում ձկները շատ են տառապում, այդ իսկ պատճառով դառնում են ուժասպառ: Սակայն դա մասամբ է ճիշդ, որովհետեւ այն ժամանակ, երբ Սեւանը դեռ չէր վարակուել լպրծուն...

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ԱՌԹԻՒ

ՄՇՈՅ ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՎԱՆՔԻ ՏԱՐԱԳԻՐ ԽԱՉԸ

Գ.

Զարմանալի է սակայն, որ Տարօնի սրբավայրերէն, սկսեալ հռչակաւոր Ս. Կարապետէն, որքան ծանօթ է մեզի, ոչ մէկ մասունք չէ ազատած: Թէեւ, բերանս չի բռներ ըսելու, թէ աւելի բախտաւոր եղաւ Առաքելոց վանքը, քանի որ իր պատմական անցեալէն ձգեց անմոռաց յիշատակներ, վանքին հնադարեան գեղակերտ դուռը եւ նշանաւոր Ճառընտիրը, որոնք շնորհիւ Մամիկոնեաններու արիւնը իրենց երակներուն մէջ կրող Տարօնցի անծանօթ գեղջուկներու եւ գեղջկուհիներու, ազատեցան եւ այժմ կը հանգչին Հայաստանի մէջ. մին՝ ազգային Թանգարանը, միւսը Հայրենի Մատենադարանը:

Այս երկու թանկագին սրբութիւններու վրայ, կուզայ աւելնալ, այս համեստ պղնձեայ խաչը եւ կազմել սրբազան երրորդութիւն մը:

Կը հաւատամ թէ դարերէ ի վեր Առաքելոց վանքին փլատակներուն տակ հանգչող մեր հսկայ պատմիչներու՝ Մովսէս Խորենացիի, Եղիշէի, Դաւիթ Անյաղթի եւ այլոց անմահ հոգիներն էին, որոնք միացած վասն հայրենեաց, միշտ զոհաբերուող Տարօնի բազմաչարչար ժողովուրդի սրբացած հոգիներուն, զօրավիգ եղան եւ փրկեցին Թարգմանչաց վանքին ողեղէն գանձերու երրորդութիւնը:

Քանի որ կը խօսինք Եղեռնի սեւ տարիներուն, Տարօնի վանքերու մասունքներու կորստեան մասին, կը յիշեմ այն դրուագը, զոր լալով պատմեց ինծի, մօրենական ազգականուհիս, Աղաւնին 1949ին, Ամերիկա գտնուած միջոցիս:

Աղաւնին կինն էր Տարօն-Տուրուբերանի Հայնկ. Միութեան կարեւոր անդամներէն Մեսրոպ Շահնազարեանի: Մեսրոպ զաւակն էր Մշոյ Խասգիւղի նշանաւոր Տէր Քերոբի, որ յեղափոխական անցեալ ունեցող, «Փոթորիկ» ծածկանունով, հայրենասէր քահանայ եղած էր: Աղաւնին, իր 3–4 տարեկան տղուն հետ, հրաշքով ազատած էր Տարօնի կոտորածէն, եւ յետագային, ուրիշ խըլեակներու հետ, վայելած էր Անդրանիկի պաշտպանութիւնը, երբ 1916ին կամաւորական խումբը կը մտնէր աւերակ եւ ամայի Մշոյ աշխարհ... հաւաքելու համար միայն... անսուա՜ղ որբերն ու այրիները:

Աղաւնին պատմեց թէ, Խասգիւղի կոտորածի նախօրեակին, իր կեսրայրի, Տէր Քերոբի տունը կը գտնուէր Մշոյ Ս. Աղբերիկ վանքի, Գործելյարոյց Ս. Խաչը: Տէր Հօր տունը ապաստանած էին նաեւ ազգականներն ու դրացիները, որոնց մէջ կը գտնուէր Աղաւնիի փոքր քոյրը, գեղեցիկ Անօն, որ նոյնպէս հարս բերուած էր Խասգիւղ:

Տէր Քերոբի արու զաւակները կը գտնուէին Ամերիկա. տանը մէջ մնացած էին չափահաս կիներ, հարսներ եւ երախաներ: Քաջ հովիւը կը զգար թէ մօտ է իր վախճանը: Այդ օրհասական ժամուն, Տարօնցի արժանաւոր քահանան, ամէն բանէ առաջ կը խորհի փրկել իր տան պահուած Ս. Աղբերիկ վանքի հրաշագործ խաչը: Յուսահատ կը նայի տան մէջ հաւաքուած իր հօտին...: Կը տեսնէ երկու գեղեցիկ հարսները, որոնք Ղարսդիւղի ծանօթ Ռէս Միրոյի թոռներն էին: Կը կանչէ հարսները եւ կը յայտնէ թէ Գործելյարոյց Ս. խաչը պիտի կապէ երկու քոյրերէն մէկուն մէջքին, որպէսզի մասունքը չիյնայ անօրէններու ձեռքը եւ պղծուի...:

Աղաւնին ունի գրկելիք երախայ մը եւ ծանրաբեռնուած է: Անօն, նոր հարս է եւ զաւակ չունի. ուրեմն աւելի թեթեւ է փախուստի պահուն: Տէր հայրը, խորունկ ախ մը քաշելով, կը խաչակնքէ տնեցիները, կը համբուրէ խաչը եւ կը կապէ Անոյի մէջքին: Երկու քոյրերը վերջին անգամ կը համբուրուին ու լալով կը բաժնուին: Աղաւնին կ'ըսէ. «Քուրիկ, մէջքիդ խաչը քեզի օգնական»:

Ճակատագիրը ուզեց սակայն, որ Աղաւնին իր երախայով ազատի Եղեռնէն, գտնէ իր ամուսինը եւ մեկնի Ամերիկա: Իսկ տարաբախտ Անօն, Գործելյարոյց Ս. Խաչը կռնակին, նահատակուի եւ խաչը անհետ կորսուի...:

Մշոյ Ս. Աղբերիկ վանքը կը գտնուի Քանա լեռներու վրայ, որոնց մօտ կը բնակէր նաեւ ծանօթ աւազակապետ Մուսաբէկ...: Այդ պատճառաւ ալ, մեր ընտանիքը կը զգուշանար ուխտի երթալու Ս. Աղբերիկ վանքը՝ մանկութեանս օրերուն: Թէեւ, բախտը չեմ ունեցած տեսնելու Ս. Աղբերիկը, սակայն լսած ու սորված եմ այն աւանդութիւնը, զոր Տարօնի հաւատացեալ ժողովուրդը պատմած եւ բերնէ բերան հասցուցած է, մեր մանուկ հոգիներուն:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

(Շար. – 4)

Fonds A.R.A.M

ջրիմուռներով, սիգը բազմանալուց յետոյ երբեք չէր սատկում: Այդ երեւոյթը նկատւում է միայն վերջերս, եւ հնարաւոր է, որ դրա հիմնական պատճառը Սեւանի ջրի բաղադրութեան փոփոխութիւնն է, թթուածինի պակասը: Երկար ժամանակ նոյն տեղը ջրիմուռների հարեւանութեամբ ապրող ձուկը շնչահեղձ է լինում:

Կողակը Սեւանում բազմանում է գերազանցապէս ամրանը, ճիշդ այն ժամանակ, երբ անդուլ կերպով աշխատում են հզօր ջրմուղները: Ջրում եղած խողովակների ահռելի երախները ցանցապատուած չեն, իսկ նոր ծնուած ձկնիկը այնքան ուժ չունի, որ կարողանայ դիմադրել Սեւանից դուրս մղուող ջրի հզօր հոսանքին: Եւ անտառներն ու դաշտերը փառաւորապէս պարարտացւում են մանր կողակի դիակոյտերով:

Բազմիցս ասուել ու գրուել է մամուլում, բայց ո՞վ «հաւէս» ունի ինչ-որ մատնաչափ ձկնիկների համար ցանց քաշելու խողովակների երախներին:

Սակայն կայ առաւել վատթարը: Ամառուան ամիսներին եթէ լողանաս Սեւանում ու ականջ դնես, տարբեր կողմերից կը լսուեն պայթիւնի ձայներ: Դրանք շինարարական նպատակներով պայթեցումներ չեն, այլ վտառների վրայ շպրտուած պայթուցիկ նիւթեր: Սպանուած վտառում կարող է լինել մէկ-երկու կողակ, բայց նաեւ՝ հազարաւոր և տասնեակ հազարաւոր մանր ձկնիկներ, որոնց վրայ յանցագործը ոչ մի ուշադրութիւն չի դարձնում: Դեռ լաւ է, եթէ քամին ու ալիքը այդ դիակները դուրս են շպրտում: Իսկ եթէ դուրս չեն շպրտում, ապա դրանք նոյնպէս դառնում են հիանալի պարարտանիւթ վտանգաւոր ջրիմուռների համար: Բայց ես դեռ չեմ տեսել ու դեռ չեմ լսել, որ այդ բազմաթիւ յանցագործներից մէկն ու մէկը կանգնի դատարանի առաջ եւ պատասխան տայ, թէ ինչո՞ւ է կատարում այդ աներեւակայելի ինքնասպանութիւնը, իր որկորը մի անգամ կողակով լցնելու համար:

Հայաստանի ձկնապահութեան վարչութիւնը, որ վերջերս սկսել է ղեկավարել Դ. Թովմասեանը, բաւական ուժեղացրել է պայքարը ձկնգողութեան դէմ: Անցած ամառը գրեթէ ամէն օր վարչութեան նաւերն ու նաւակները վերադառնում էին ձկնգողերի ցանցերով բեռնուած: Բայց ձկնգողերի թիւը Սեւանի աւազանում դրանով չի նուազում: Չի նուազում, որովհետեւ վարչութիւնում աշխատող [illegible] մարդը (որոնց մէջ երբեմն խցկւում են անազնիւ մարդիկ), ի վիճակի չէ հսկելու ամբողջ լիճը: Չի նուազում, որովհետեւ տեղերում պատշաճ օգնութիւն ցոյց չեն տալիս վարչութեանը:

ԲԱՂԻՇ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Մայիս 28ը

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յառաջ).— Ազգային տօն, Ազգային Տան մէջ:

Այսպէս Մշակոյթի Տունը, կիրակի Յունիս 27ին, հոծ բազմութեամբ լեցուած էր, նշելու Սարդարապատի եւ Հայաստանի Հանրապետութեան հռչակման 58րդ տարեդարձը:

Հանդիսութիւնը վարեց ընկ. Ժան Ումէտեան:

Օրուան նախագահը ընկ. Աստուր Քէօսէեան՝ հակիրճ խօսքերով նախ ներկայացուց Հայաստանը Մայիսեան օրերու նախօրեակին, լքուած, տկարացած, ցամքած բայց ոչ յուսահատ: Փաստ, ան կրցաւ մէկ հողի, մէկ սիրտ կուրծք տալ թշնամիին եւ օրհասական պայքարներէ յետոյ արձանագրել մեր պատմութեան ամենափառաւոր էջերէն մէկը՝ 1918 Մայիս 28ը:

Աստուր Քէօսէեան ըսաւ. «Յիսուն տարի շարունակ անտեսուեցաւ Սարդարապատը: Այսօր կանգնած է յուշարձան: Հասած է սերունդ մը որ կը մերժէ իր նախորդներուն տեսակէտը թէ Հայաստանի անկախութիւնը Թուրքերուն նուէրն է: Այդ սերունդը եւս վաղը պիտի տօնախմբէ Մայիս 28ը, որովհետեւ որքան ծիծաղելի էր 50 տարի անտեսել Սարդարապատը, նոյնպէս ծիծաղելի է չտօնել Մայիս 28ը, որ կերտուեցաւ իր քաջ որդւոց սուրբ արիւնով եւ առաջնորդութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան»:

Ընկ. Տիգրան Թրթռեան, հայերէն արտասանեց գեղեցիկ ճառ մը. ահաւասիկ մէջբերումներ.— «Մայիս 28ը հայ ժողովուրդի ազատատենչ ոգիին եւ տեւելու վճռականութեան բիւրեղացումն է եւ մարմնացումը, հետեւաբար վեր բոլոր սկզբունքներէն եւ գաղափարներէն: Վեր է այսօր հողէն եւ ազատութենէն մինչեւ, որովհետեւ ան մեր մէջ է երբ մեր ոտքերուն տակ չկայ հողը, չկայ ազատութիւն այդ հողին վրայ: Կայ սակայն Մայիս 28ով գոյացած Հայաստան մը, ուր դժուարին պայմաններու մէջ ժողովուրդ մը կ'արդարացնէ իր գոյութիւնը: Հոն կը ծնին միջազգային չափանիշով հսկաներ բոլոր մարզերուն մէջ: Կը ծնի Սեւակ ու Շիրազ: Տասնեակ տարիներու յապաղումով կը կանգնի Ծիծեռնակաբերդ, կը կոթողէ Սարդարապատ, կ'իջնէ հրապարակ մինչեւ պոռալու մեր հողերը, մեր հողերը…: Կայ նաեւ Մայիս 28ով լեցուն սփիւռք մը ուր շինեց ու կը շարունակէ շինել դպրոց ու եկեղեցի, թատրոն եւ մշակութային տուներ: Կը հրատարակէ թերթ ու կը մշակէ գրականութիւն… ու մանաւանդ կը պատրաստէ գաղափարական մարդ: Մեր պայմաններուն եւ միջազգային անտարբերութեան մէջ մեր յաւիտենական ուղեկից ուրուականը անգամ մը եւս գլուխ կը ցցէ եւ կուտայ հարց՝ լինել թէ չլինել: Վահագնածին եւ Աւարայր եւ մանաւանդ Մայիս 28 կերտած ժողովուրդի մը զաւակներուն երկընտրանք չկայ՝ լինե՛լ եւ անպայման լինել»:

Իր կարգին խօսք առաւ ընկեր Էտմոն Սարաճեան որ նախ շեշտեց փոքրամասնութիւններու գոյապայքարը, անոնց ինքնութեան անաղարտ պահպանումին համար, այսօրուան տիրապետող ընկերվարական կամ դրամատիրական ազգակուլ ընկերութիւններուն մէջ, մատնանշելով բռնակալներ, բռնատիրութիւններ որոնք եկան ու անցան Հայոց հորիզոնէն վարելով միշտ հայաջինջ քաղաքականութիւն: Սակայն, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որպէս միտքը, սիրտը եւ բազուկը իր ժողովուրդին, օրհասական պահերուն կրցաւ միշտ արձակել վերջին յաղթական փամփուշտը, նետել կեանքի կամուրջը ինչպէս՝ 1918 Մայիս 28ին կիրարկելով գերագոյն երազը բոլոր նահատակուող, պայքարող եւ ապրող սերունդներուն: Է. Սարաճեան ծանրացաւ մեծերու անտարբերութեան վրայ որոնք աւելի հետաքրքրուած են «Ուոլ Սթրիթ»ով եւ իրենց երկիրներու յատուկ ընտրական պայքարներով եւ հեռանկարներով քան փոքրամասնութիւններու, թերաճ երկիրներու վիճակով որոնք հոսանքն ի վեր կը նաւարկեն իրենց ազգային ինքնատիպութիւնը պահելու համար: Բանախօսը իր խօսքի աւարտին ըսաւ. «Սարդարապատի պատանքի մէջ հանգչող եղբայրներ, դուք անծանօթներ, այժմ ոտքի էք յաւիտենականութեան մէջ: Չէք կրնար մնալ մոռացութեան մշուշներուն մէջ որովհետեւ ձեզմէ է որ ծնունդ առաւ Յոյսը»:

Օրուան գլխաւոր բանախօսն էր ընկեր Յովիկ Եղիազարեան, որ նախ յայտնեց իր անկեղծ յուզումը, մեծ հրճուանքը եւ խանդավառութիւնը տօնելու առաջին անգամ ըլլալով Մայիս 28ի այս ազգային տօնը մեր տան մէջ, ու աւելցուց. «Հայրենիք մը ստեղծած էք այստեղ. այնքան ներդաշնակ եւ հրապուրիչ այս շէնքը մեր նախնիքներու տաճարն է որ ազգապահպանման համար կենսական է»: Ապա բանախօսը բնորոշեց Մայիս 28ը որպէս մեր ժամանակակից պատմութեան նուիրական եւ պանծալի թուականը կնքուած եւ օծուած մեր հերոսներու արիւնով: Յ. Եղիազարեան անդրադառնալով 1918 Մայիսի այդ ճակատագրական օրերուն եւ պահերուն ըսաւ.— «Թէպէտ, այդ պայքարներու ոգին եղաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը համախմբելով Հայութիւնը մէկ դրօշի տակ, բայց Դաշնակցութիւնը միայն իրեն չի վերագրեր Մայիս 28ի յաղթանակը. ան կը պատկանի համայն Հայութեան, քանի որ մենք զայն կը պարտինք ժողովուրդի միակամ ջանքերուն, զոհողութիւններուն եւ այդ պատճառով ալ Մայիս 28ը ներկայիս հայ ժողովուրդի միակ ազգային տօնն է: Ազգ. տօն կ'ընդունինք, միայն այն յաղթանակը, որ մենք մեր ձեռքով, մեր արիւնով կերտած ենք եւ ոչ թէ այն օրը, որ պարտադրուած է մեզի օտարին կողմէ»: Յետոյ յարգելի բանախօսը, իրեն յատուկ խանդավառութով անդրադարձաւ մեր ազգային դատի շուրջ ըսելով թէ այսօր համայն Հայութիւնը իրաւատէրն ու պահանջատէրն է: Հարկ է շարունակել անդուլ կերպով, մէկ ճակատով, մեր նուիրական գործը, միշտ զուսպ եւ օրինապահ, բայց եռանդուն եւ կորովի, խանդավառ եւ հաւատաւոր: Ի՞նչ փոյթ եթէ ոմանք դրժեցին իրենց խոստումները, ի՞նչ փոյթ եթէ ոմանք ուրացան իրենց իսկ դրած ստորագրութիւնը միջազգային դաշինքի մը տակ. Ժողովուրդի մը իրաւունքները հիմնաւորելու համար անհրաժեշտ չեն դաշինքներ, կը բաւէ որ այդ ժողովուրդը ըլլայ կենսունակ, գիտակից եւ քաղաքակիրթ հաւաքականութիւն, ազատ ապրելու համար իր պապենական հողերուն վրայ:

Յետոյ Յովիկ Եղիազարեան Ֆրանսերէն անդրադարձաւ մեր, եւ մանաւորապէս երիտասարդութեան կատարելիք աշխատանքին Հայկ. դատի հետապնդման մէջ եւ յատկապէս ըսաւ. «Օրինաւորութեան եւ մեր բնակած երկիրներու օրէնքներու գծով է որ պէտք է շարունակենք աշխատիլ հասնելու համար մեր նպատակակէտին: Բռնութեան դիմելով չէ որ, ինչպէս ոմանք կ'ընեն, պիտի կարողանանք ապացուցանել մեր իրաւունքները: Բռնութիւնը դրական արդիւնքներու չառաջնորդեր: Մեր օրերուն բռնութիւնը այնքան հասարակացած է, որ ոչ ոք ուշադրութիւն կը դարձնէ: Ուստի, ան չի կրնար ծառայել մեր նպատակներու կիրարկման: Կրնայ արդարանալ, եթէ ան ըլլայ մեր երկրին մէջ, ճնշող ուժի մը դէմ, ինչպէս քանի մը տասնեակ տարիներ առաջ, մեր հողին վրայ դիմեցինք զէնքի: Այս տեսակի դիմադրութիւնը հերոսութիւն է: Բայց անխոհեմ բռնութիւնը մեզ հիւրընկալող երկրին մէջ հերոսութիւն չէ: Մեր երիտասարդութիւնը պէտք է զանազանէ ճշմարիտ հերոսութիւնը սխալէն, կեղծէն, եւ երիտասարդութիւնը ունի ուրիշ որքան գեղեցիկ առիթներ, արժէքներ, փառքեր խանդավառուելու: Այսօր միայն ներդաշնակ, միակամ, յարատեւ եւ տրամաբանուած ուժի, պայքարի գնով է որ կրնանք պատրաստել մեր ապագան որպէսզի վաղը դարձեալ տեսնենք մեր երկիրը միացեալ, իր ազգ. իշխանավարութեան մէջ, որպէս կատարեալ ոստան քաղաքակրթութեան»:

Գեղարուեստական բաժինը ամբողջովին կատարեցին երկու լիբանանահայ երիտասարդ երգիչներ՝ Վիգէն Դարբինեան եւ Յարութիւն Պէզճեան, որոնք ազգային, յեղափոխական եւ ժողովրդական երգերով խանդավառեցին բոլոր ներկաները, ըլլալով կատարեալ յաջողութիւն մը:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (131)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՊՈՌՆԻԿԸ

ՍԵՒ ՔԱՐԱՅՐԸ

— Ինչո՞ւ այս մարդը ինծի ըսաւ որ ժամը իննին հոս ըլլամ, մտածեց Պեմպօ իւրովի: Մինչեւ ժամը տասնըմէկ ի՞նչպէս պիտի սպասեմ…:

. .

Ժամը իննին մօտ, Էմփերիա Արաթիմօսի քարտուղարին հետ կը խօսէր: Բաւլօ Ջրանցքին վրայ բացուող պատուհանի մը քով առաջնորդեց զայն եւ քարափին վրայ երթեւեկող շուք մը ցոյց տալով ըսաւ.

— Տեսէք:

— Ան է, մրմնջեց պերճաղիճը սարսռալով:

— Այո, ան է, ան, որ ամէն գիշեր ձեր աղջկան շուրջը կը դեգերի որպէսզի յարմար առիթը գտնելուն…

— Բայց դուք իմ աղջիկս ազատել խոստացած էիք:

— Այո, խոստացած էի, բայց տեսնենք ուշ չէ՞նք մնացած…:

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք, գոչեց Էմփերիա անձկութեամբ:

— Սա թէ այս մարդը օր մը ծուղակի մէջ պիտի ձգէ ձեր աղջիկը եւ թերեւս…

— Ազատեցէ՛ք զայն, ազատեցէք աղջիկս, մռլտաց Էմփերիա ձեռքերը իրար միացնելով:

— Այսօր բան մը չեմ կրնար ըսել տիկին, բայց վաղուան համար խօսք կուտամ…: Թէպէտ գիտեմ թէ ծիրանաւորը վտանգաւոր մարդ է, բայց ձեռքէս եկածը պիտի ընեմ…:

Ժամը տասնին, Արաթիմօսի քարտուղարը հրաժեշտ առաւ Էմփերիայէ:

Տասը վայրկեան յետոյ, Ռոլան տափանաւի մը վրանին տակ պահուըտելով իր զգեստները կը փոխէր եւ նաւավարի զգեստներ կը հագնէր, անշուշտ այն զգեստները զորս կոնակը անցուցած էր Պեմպօն պտըտցնելու համար:

Ծպտումի գործողութիւնը լրացնելէ յետոյ, տափանաւով Էմփերիայի ապարանքին շրջանը ըրաւ: Տունին բոլոր պատուհանները գոցուած էին: Պեմպօ, քարափին վրայ կոնակը քարէ խարիսխի մը տուած, մտահոգութեամբ կը սպասէր:

Պալատին մէջ, բժիշկ Բաւլոյի մեկնելէն յետոյ, Էմփերիա պալատին վրայ բացուող պատուհանին մօտենալով փողոցը աչքէ անցուց եւ Պեմպօն հոն տեսնելով փսփսաց.

— Դեռ չէ գացեր, այս մարդը այս գիշեր փորձանք մը պիտի բանայ մեր գլխուն:

Էմփերիա անզօրութեան մատնուած էր. ի՞նչ կրնար ընել, ուրո՞ւ կրնար դիմել եւ օժանդակութիւն խնդրել, ուրո՞ւ պաշտպանութեան կրնար ապաւինիլ. Ալթիէրիի՞ն, Ֆոսքարիի՞ն: Բայց չէ՞ որ այդ երկու մարդիկը Պեմպոյի մեղսակիցներն էին:

Ճրագ մը առնելով Պիանքայի յարկաբաժինը գնաց:

Մանկամարդ աղջկան յարկաբաժինը ապարանքին չէզոքացած մէկ թեւին մէջ էր: Դուռ մը հաղորդակցութեան կը մտնուէր յարկաբաժնին հետ եւ դրան բանալին ալ միշտ Էմփերիայի քով կը մնար:

Պիանքա շրջապատուած էր երեք դեռատի մանկամարդուհիներէ, որոնցմէ երկուքը սպասուհի էին, իսկ մին՝ վերակացու ընկերուհի մը:

Էմփերիա յարկաբաժինէն ներս մտնելով իր վրայէն դուռը կղպեց:

Աղջկանը յարկաբաժինէն դուրս ելած ատենը իրեն անանկ կուգար որ մէկ վայրկեանէն միւսը Պեմպօ իր դէմը ցցուելով, սպառնական շեշտով մը իրմէն աղջիկը պիտի պահանջէր, բայց երբ յարկաբաժնէն ներս մտաւ, քիչ մը սփոփուեցաւ: Յարկաբաժինին դուռը հաստատուն էր եւ բացի բարձր պատուհաններէն, փողոցին հետ հաղորդակցութեան մէջ մտնող ուրիշ որեւէ ելքի ճամբայ չկար:

Էմփերիա դուռ մը բանալով Պիանքայի սենեակը մտաւ:

Մանկամարդ աղջիկը դեռ չէր քնացած. իր վերակացուին հետ տաւիղ կ'ածէր: Երբ մայրը տեսաւ, ոտքի ցատքելով անոր քով վազեց: Էմփերիա մայրական գորովով մը զայն իր կուրծքին սեղմեց:

— Աղջիկս, ինչո՞ւ մինչեւ այս ատեններ անքուն կը մնաս, խօսք առաւ Էմփերիա խանդաղատական շեշտով մը: Յոգնութենէ չե՞ս վախնար:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

Տէր եւ Տիկին Պեռնար Քիւրքճեան, Գարօլ եւ Լիզա Քիւրքճեան, այրի Տիկին Քնար Մարտիրոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայկ Գըլըճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Աւագեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պերճ Գըլըճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ա. Էպէեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Գ. Սուքիքեան, այրի Տիկին Լ. Քիւրքճեան եւ զաւակը, Պ. Քիւրքճեան, Ա. եւ Գ. Գըլըճեան, Ալիսոն, Ս. Թապիպեան, Ա. Ճապուրով, Օ. Սթամպոլեան ընտանիքները, այրի Տիկին Է. Էօսթաշիու, Ս. Պէրպէրեան եւ Քիւրքճեան ընտանիքները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց յոյժ սիրելի մօր, մեծ-մօր, քրոջ, մօրաքրոջ, հօրաքրոջ, քրոջ զաւկին եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 6ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Յուլիս 13, Երեքշաբթի օր, ժամը 10.30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն, Փարիզ, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Շամփինեիի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբրեւ այդ նկատել:

Այս տխուր առթիւ իր քրոջ եւ եղբօր զաւակները Ալէն Գըլըճեան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Ժ. Տամլամեան, Տէր եւ Տիկին Շ. Ռինկ, Իզապէլ եւ Ժեռար Գըլըճեան կը նուիրեն 400 Ֆր. Փարիզի Աղքատախնամին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 100 Ֆր. «Յառաջ»ին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հրամանատար Նահատակ Համազասպ Սրուանձեանի զաւակը, Գուրգէն, Երեւանէն, կը փնտռէ իր եղբայրը: Կը խորհի թէ ան Ֆրանսա է:

Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի գրել Պր. Հրանդ Ամասեանի՝

47 Ռիւ Լամարթին

ՆԻՍ 6000

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հարաւային Ֆրանսայի Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի եւ այլ հետեւեալ նուէրները.— Փիէր Զիչէքեանի թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկ. Աւետիս Մելքոնեան 100, Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Ճանիկեան 50: Հայկազ Սաղրեանի հոգեհանգիստին առթիւ Մարի Սաղրեան 50, ոմն 20: Արամ Արմաղանեանի մահուան տարելիցին առթիւ Պօղեան, Ասլանեան եւ Ռուլֆ ընտանիքներ 30 Ֆր., Տիկին Պանտիկեանի մահուան առթիւ Կարապետ Ճանիկեան, Ոսկեան Ժիրայր, Պապայեան Ալեքսան 50ական, այրի Տիկ. Սիրանոյշ Բարթամեանի մահուան առթիւ Կարապետ Ճանիկեան, Զարեհ Պօտիկեան 50ական:

Ի ՆՊԱՍՏ

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ԵՆԹԱՅԱՆԿԵՐ

ՔՈԹ Տ'ԱԶԻՒՐԻ, ՆԻՍԻ ԵՒ ՏՐԱԿԻՆԵԱՆԻ ՇՐՋԱՆ

Գումարը յայտարարուած «Յառաջ»ի Ապրիլ 8, 9րդ ընդհ. ցանկով, Ա. էջ)

Բ.

Տիկ. Վ. Հաճեան, Տէր եւ Տիկ. Եղիա Մալոյեան 200ական, Տէր եւ Տիկ. Արամ Հաճեան, Տէր. եւ Տիկ. Սիրուն Կարապետեան, Տիկ. Արփինէ Տէյիրմէնճեան, Տէր եւ Տիկ. Ռոպէր Կազէլեան, Պ. Սամուէլ Գիւլահմանեան, Տիկ. Ովսաննա Ճիզմէճեան, Տիկ. Հռիփսիմէ Իպլիզեան, Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Գարապիլլիքեան, Տէր եւ Տիկ. Երուանդ Գարապիլլիքեան, Տէր եւ Տիկ. Ռոժէ Գարապիլլիքեան, Տիկ. Լիւսի Հարուտեան, Տէր եւ Տիկ. Ղազարոս Սվազլեան, Տիկ. Մարի Միքայէլեան, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Ճարիկեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Նշան - Ռոժէ Ճիզմէճեան 70, Տէր եւ Տիկ. Լեւոն Կազէլեան, Պր. Միհրան Պօղապալեան, Տէր եւ Տիկ. Մարտիկ Տանձիկեան, Տէր եւ Տիկ. Ռոպէր Տանձիկեան, Ժորժ Ժամկոչեան, Յակոբ Քէմերեան, Գէորգ Փափազեան, Տէր եւ Տիկ. Մարտիրոս Տէրտէրեան, Առաքել Քաթայեան, Գրիգոր, Պօղոս Տէյիրմէնճեան եղբարք, Գրիգոր Տանձիկեան, Մարտիրոս Յովնանեան, Ժան Յովհաննէսեան, Տիկ. Զարթիկ Տիրացուեան, Գարեգին Եւստեան, Տէր եւ Տիկ. Բարունակ Զինպիւլեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Պալեան, Յարութիւն Փուաչիչեան, Տէր եւ Տիկ. Ճէնտէրէճեան ընտանիք 50ական, Տէր եւ Տիկ. Ժան Ճիզմէճեան, Օր. Վերոնիք Նիգոյեան 30ական, Տէր եւ Տիկ. Ալպէր Պօղապալեան, Տէր եւ Տիկ. Արամ Տանձիկեան, Տէր եւ Տիկ. Ազատ Աւետիսեան, Նշան Սամուէլեան, Սամուէլ Ուզունեան, Արշակ Պաղտիկեան, Արսէն Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Գալայճեան 20ական, Տէր եւ Տիկ. Աւշարլեան, Տիկին Գազալեր, Տէր եւ Տիկ. Կղեմէս Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկ. Թապոլեան ընտանիք, Գեղամ Թումեան, Գրիգոր Պետրոսեան 10ական:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՎԻԼ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի մէջ Խնասորի արշաւանքի տօնակատարութիւնը Օգոստոս մէկին, ամբողջ օրը Վալապրի մէջ:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Այս Կիրակի առաւօտ, Յուլիս 11, կը պատարագէ Վրաստանի Հայոց առաջնորդ՝

ԳԷՈՐԳ ԵՊԻՍԿ. ՍԷՐԱՅՏԱՐԵԱՆ

պատարագի ընթացքին՝

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

կու տայ իր պատգամն ու օրհնութիւնը:

ՕՐ. ՍՈՆԻԿ ԱՍԹԱՐՃԵԱՆ

Պ. ԺԱՆ-ՓԻԷՐ ԵԱՓՈՒՃԵԱՆ

Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ

Պ. Դանիէլ Փափազեանի

4 Յուլիս 1976

Հ. Բ. Ը. Մ.

Փարիզ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

կը կազմակերպէ ճամբորդութիւն մը դէպի

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Օգոստոս 18էն մինչեւ Սեպտ. 1, 1976

Այցելութիւն Հայաստանի տեսարժան վայրերը՝ Երեւան, Ս. Էջմիածին, Սեւան, Գառնի, Գեղարդ, Ծիծեռնակաբերդ, Սարդարապատ, եւայլն:

Hôtel de première classe — Pension complète

Prix tout compris : 2.550 Frs

Renseignements : U. G. A. B. Tél. 924-86-71 et 227-12-26

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԳՆԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ

Դ Ա Շ Տ Ա Հ Ա Ն Դ Է Ս Ը

Կիրակի, Յուլիս 18, ամբողջ օրը

Գեղարուեստական բաժին

Անակնկալներ — ձոխ պիւֆէ

ORANGERIE
du
LUXEMBOURG
Entrée Porte Férou
19, Rue de Vaugirard

Մ Ո Ւ Թ Ա Ֆ Ե Ա Ն

կը ներկայացնէ՝

Ծ Ո Վ Ը

Բարձր հովանաւորութեամբ Ծերակոյտի նախագահին եւ «Բարձր ժողով»ի դիւանին:

ՅՈՒԼԻՍ 5–25

ԾՈՎԱԳՆԱՅՈՒԹԻՒՆ

MONT ST. MICHEL

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՃԱՇ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ ՄԷՋ

Շաբաթ, Յուլիս 17 ժամը 13ին

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կիրակի, Յուլիս 18 ժամը 9ին

Ճաշին կամ զբօսապտոյտին մասնակցիլ փափաքող ծնողքներէն եւ համակիրներէն կը խնդրուի հեռաձայնել մինչեւ Յուլիս 14

16 (31) 92-77-63

ԾԱԽՔԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԷՍԱԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՀԵՏ

ԴԷՊԻ ԹՈՒՔԷԻ ԾՈՎԱՓԸ

Յուլիս 18, Կիրակի, ամբողջ օրը, օթոքառով:

Մեկնում՝ առաւօտեան ժամը 7ին, Կառ տիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւրվէօրի առջեւէն: Վերադարձ՝ ժամը 22ին:

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 50 Ֆր.:
Ուսանողներու՝ 30 Ֆր.:

Արձանագրութեան համար հեռախօսել՝
842-08-57

Կը խնդրուի փութով արձանագրուիլ:

Բարձրագոյն Մեծաւորաց հրահանգով եւ պատկան իշխանութեանց հաւանութեամբ՝ Հռոմի Լեւոնեան հայ վարժարանի կողմէ հիմնուած Լիոնի

ՆԱՐԵԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Սեպտեմբեր ամսոյն իր դռները պիտի բանայ այն հայ պատանիներուն որոնք կ'ուզեն օր մը օգտակար հանդիսանալ հայ ազգին եւ հայ եկեղեցւոյ:

Նարեկեան հիմնարկութեան նպատակն է՝ Ֆրանսայի դպրոցական յայտագրին առընթեր՝ ջամբել աշակերտներուն քրիստոնէական եւ հայեցի կրթութիւն մը:

— Մանկապարտէզ մը, յանձնուած Անարատ Յղութեան հայ քոյրերու հոգածութեան, Մոնդեսորի արդիական մեթոտին համաձայն:

— Նախակրթարան եւ միջնակարգ (մինչեւ երրորդ դասարան):

— Նախընծայարանի բաժին:

Ֆրանսական յայտագրի դասերուն համար, նախակրթարանի եւ միջնակարգի աշակերտները պիտի յաճախեն Լիոնի լաւագոյն դպրոցը. իսկ հայ լեզուի, գրականութեան եւ պատմութեան դասերը պիտի աւանդուին Նարեկեան վարժարանի յարկին տակ:

Արձանագրութեանց եւ լուսաբանութեանց համար դիմել Նարեկեան վարժարանի տեսուչ՝ Գէորգ Վրդ. Զապպարեանի

Père Georges Zabbarian
Collège St. Grégoire de Narek
38 route de Collonges
69450 St. Cyr au Mont d'Or
Lyon — Tél. : 47-28-65

ARMÉNIE 1976

Départs chaque mois :

du 6 Août au 21 Août
du 22 Septembre au 6 Octobre
du 23 Octobre au 6 Novembre
du 22 Décembre au 3 Janvier 1977

à partir de 2680 fr.

Réduction Spéciale :
Aux personnes agées de 60 ans et plus, et aux familles de 4 personnes au moins, s'incrivant ensemble.

Pour les jeunes de 16 à 35 ans (2 voyages)
du 24 Juillet au 7 Août
du 16 Août au 30 Août

Renseignements et Inscriptions

A PARIS

mondotours

2, rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 073-32-64 266-50-12 073-30-64

A LYON

Varoujan Sarkissian

sevan voyages

50, Cours de la Liberté — 69 Lyon — Tél. : 60-13-66

Licence Voyages : A. 721.

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Fonds A.R.A.M

ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒԼԻՍ 11
DIMANCHE 11 JUILLET 1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.635 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.635

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՅԱՐԴ ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 50 ՀԱԶԱՐ ՄԵՌԵԱԼ

— O —

ՔԻՍԻՆԿԷՐ «ԿԼՈՐ ՍԵՂԱՆ» Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ

— O —

Հինգշաբթի օր մեռեալներու թիւն էր 300, վիրաւոր՝ 450, Չորեքշաբթի՝ 550 մեռեալ, 735 վիրաւոր, Երեքշաբթի՝ 500 մեռեալ եւ 650 վիրաւոր, այլ խօսքով երեք օրուան մէջ 1530 մեռեալ եւ 1836 վիրաւոր: Յունիս 22էն Յուլիս 5 հաշուեկիը հետեւեալն էր՝ աւելի քան 2500 մեռեալ եւ 3500 ծանր վիրաւոր: Ըստ կարգ մը պարագլուխներու, ի չարս որոնց Քամալ Ճումպլաթ, 1975 Ապրիլէն ի վեր, երբ սկսաւ այս խռովարութիւնը, մեռեալներու թիւը հասած ու անցած է 50 հազարը: Յիշենք որ երկրին բնակչութիւնը մօտ երեք միլիոն կը նկատուի:

Բայց կռիւները եւ ջարդը կը շարունակուին եւ հաւանական է որ որքան ալ գրուի, որքան ալ ըսուի, որքան ալ կրկնուի, հեռուն եղողը չի կրնար երեւակայել թէ ինկալէս ի՛նչ դժոխքի վերածուած է երբեմնի դրախտը: Ու ով որ «կորսուած» փամփուշտի մը զոհը չէ, երբեմն զոհն է իր սրտին կամ ուղեղին, քանի փոքր չէ նաեւ «բնական» մահերու թիւը, այսինքն զոհ սրտի տագնապի. դեռ պէտք է աւելցնենք ջղային դրութիւններու քայքայումը:

Նախորդ օրուան լուրերու համաձայն, ճակը թէեւ կը դիմադրէ, բայց հող կորսնցուցած է եւ այս կացութեան մէջ, ակներեւ է Սուրիոյ դերը, որ մէկ կողմէ կ'ամրապնդէ աջերու դիրքերը միւս կողմէ արգելք կը հանդիսանայ որ զէնք ու զինամթերք հասնի պաղեստինցի — յառաջդիմական ուժերուն:

Ըստ Ան Նահար թերթի յօդուածագրին (Ամին Մաալուֆ), Դամասկոսի մղած քննադատական պատերազմին դէմ Պաղեստինցիք վճռած են մաշումի պատերազմ մը տանիլ սուրիական վարչակարգին դէմ եւ համոզուած են որ «ժամանակը իրենց համար կ'աշխատի»: Զաաթարի կայանը միշտ կը դիմադրէ թէեւ քրիստոնեայ ուժերը զօրացած են, 6000 նոր մարդոցմով եւ կռիւը կը շարունակուի 19 օրէ: Մինչ կռիւները կը շարունակուին, խօսակցութիւններն ալ չեն դադրիր: Ծանօթ է որ բոլորը (մեծ թէ պզտիկ, այսինքն Ուաշինկթըն, Մոսկուա, Լիբիա, եւայլն, եւայլն) կ'ուզեն որ խաղաղութիւնը վերահաստատուի Լիբանանի մէջ եւ յարդ այդ ուղղութեամբ տարած իրենց գլխաւոր աշխատանքը զէնք հայթայթելու մէջ կը կայանայ: Քիսինկէր հրաւիրած է բոլոր կողմերը որ կլոր սեղան մը կազմակերպեն, իր կարգին Եասըր Արաֆաթ կ'ուզէ որ արաբ ղեկավարները առեղջական ժողով մը գումարեն: Նման առաջարկներ ամիսներէ ի վեր կ'ըլլան, Ֆրանսա եւ Սուրիա ըրին երբ Ասատ Փարիզ էր, Սաուտի Արաբիան ըրաւ եւ դեռ չաւեր:

Գերպ. Մարուն, որ ընդհ. քարտուղարն է Լիբանանեան եպիսկոպոսական ժողովին, Փարիզ եկած է Ֆրանսայի եպիսկոպոսներուն յանձնելու համար մարոնի պատրիարք՝ Գերպ. Քորէշի մէկ գիրը:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 7)

«ԱՐԱՐԱՏ» — ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «ԴԻՆԱՄՕ» ԽԱՂԸ (*)

Յուլիս 6ին, Մոսկուայի մէջ, «Արարատ» հանդիպում ունեցած էր տեղւոյն Դինամոյի հետ եւ պարտուած՝ 0–1 արդիւնքով: Խորհ. Միութեան ախոյենութեան շարքին այս խաղը շատ կարեւոր էր երկու կողմերուն համար ալ, որոնք ախոյեանի տիտղոսի հիմնական մրցակիցներն են: Երեւանցիները, որոնք մինչ այդ մէկ կէտի առաւելութեամբ առաջին տեղը կը գրաւէին ցանկին վրայ, դաշտ իջած են առանց բերդապահ Աբրահամեանի, որուն տեղը գրաւած էր 22 տարեկան Աւետիս Յովսէփեան, որուն առաջին մասնակցութիւնն էր «Արարատ»ի հիմնական կազմին: Պէտք է ըսել որ նոր բերդապահը ինքնավստահ եղած է, քանի մը անգամ վարպետօրէն ըրած թռիչքներով փրկած է բերդը, սակայն խաղի 88րդ վայրկեանին գնդակը յաջողած է մտնել իր բերդէն ներս: Խորհ. Միութեան ախոյենութեան շարքին մնացած է երկու մրցում, որոնք կ'որոշեն ախոյեանը: Ներկայիս «Արարատ» մէկ կէտ պակասով երկրորդ տեղը կը գրաւէ ցանկին վրայ, առաջինը զիջելով «Մոսկուայի Դինամօ»ի: Մոսկուայի Դինամօն պիտի խաղայ «Թիֆլիսի Դինամօյի եւ Լենինգրադի մէջ «Զենիթ»ի հետ, իսկ «Արարատ» Երեւանի մէջ պիտի խաղայ Մոսկուայի «Լոկոմոտիվ»ի եւ Կիեւի «Դինամօ»ի հետ:

(*) Այս խաղին արդիւնքը տուած էինք «Յառաջ»ի Յուլիս 8ի թիւով:

×

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 5–6)

ՕՏԱՐ ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Խորհ. Միութեան Արտաքին Նախարարութեան մամլոյ բաժինի կազմակերպութեամբ Հայաստան այցելած են օտար լրագրողներ, որոնք կը պաշտօնավարեն Մոսկուայի մէջ: Հիւրերը ընդունուած են Հայաստանի փոխ վարչապետ եւ պետական ծրագրի նախագահ Ստեփան Թումանեանի կողմէ: Օտար լրագրողները հանդիպում եւ խօսակցութիւն ունեցած են Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի նախագահ Վիկտոր Համբարձումեանի, Հայաստանի Արտաքին նախարարութեան, լրագրողներու Միութեան, Մշակոյթի նախարարութեան ղեկավարներուն հետ, այցելած են ժողովրդական տնտեսութեան նուաճումներու ցուցահանդէսը, պետական համալսարանը, Էջմիածին եւ Սեւանայ լիճ: Հայաստանի Արտաքին նախարարութիւնը եւ լրագրողներու Միութիւնը ի պատիւ օտար լրագրողներու ճաշ մը տուած են, որու ընթացքին խօսք առած է Արտաքին նախարար Ջոն Կիրակոսեան: Օտար լրագրողներու անունով շնորհակալութեան խօսք արտասանած է Հնդկաստանի «Նիւէյճ» թերթի թղթակիցը՝ Մասուտ Ալի-Խան: Երեւանէն մեկնելէ առաջ, հիւրերը յայտնած են իրենց տպաւորութիւնները: Մասուտ Ալի-Խան ըսած է. «Քանի մը տարի առաջ Պէյրութէն Երեւանի վրայով կը թռչէի Մոսկուա: Օդանաւէն լոյսերու ծով մը կը տեսնէինք. Խորհ. Հայաստանն էր: Ան ամբողջովին հեղեղուած էր ելեկտրական լոյսերով... Խորհրդային Հայաստան փարոս է արեւելքի զարգացող երկիրներու համար: Մենք կը հպարտանանք, որ Հայ — Հնդկական մշակութային յարաբերութիւնները բազմադարեան պատմութիւն ունին»: Վիէթնամցի լրագրող Քիու Սուան Ծօ այսպէս արտայայտած է իր տպաւորութիւնը Հայաստանի մասին. «Հայ ժողովուրդը, ինչպէս նաեւ Խորհ. Միութեան բոլոր ժողովուրդները, մեր ժողովուրդին հըսկայական օգնութիւն ցոյց կուտային ազատութեան եւ անկախութեան պայքարին մէջ: Մենք ուրախ ենք որ Վիէթնամցի պատանիներ եւ աղջիկներ կ'ուսանին ձեր երկրին մէջ»: Արժանթինցի լրագրող Արթուրօ Լոռա ըսած է. «Մեծ հետաքրքրութեամբ ծանօթացայ Հայաստանի կեանքին: Մենք անմոռանալի տպաւորութիւններ կը տանինք ձեր արեւավառ երկրի բանուորներու հետ ունեցած հանդիպումներէն»: Անգլիացի լրագրող Քրիս Քեթլի պատմելով իր տպաւորութիւնները Հայաստանի մասին ըսած է. «Ես շատ լաւ տպաւորութիւններ ստացայ Հայաստանէն, ինչպէս պաշտօնական, այնպէս ալ պարզ մարդոցմէ, որոնց հետ ես հանդիպում ունեցայ: Անոնք մեզ շատ ջերմօրէն ընդունեցան, ինչ որ կը վկայէ թէ ձեր հիւրընկալ երկրի բնակիչները անկեղծօրէն կը վերաբերին օտարներու հանդէպ»: Ամերիկացի լրագրողը՝ Ռոպէր Թոթ, ըսած է որ հիացած է Հայաստանի գեղեցկութեամբ, անոր ժողովուրդի չիտակ հոգիով: «Այցելելով ձեր երկիրը, — ըսաւ ան, — ես հասկցայ թէ ինչո՛ւ Ամերիկա ապրող Հայերը այդպէս կը սիրեն ու կը կարօտնան իրենց հայրենիքը»:

Այս առթիւ ըսած է թէ «քրիստոնեաները Պաղեստինցիներու դէմ չեն, ոչ ալ մարոնի փոքր համայնք մը մահմետական փոքր համայնքի մը: Ոչ քաղաքացիական պատերազմ է, ոչ կրօնական պատերազմ է: Չարի ուժեր կան որ շահ ունին պահուըտելու ամէնէն յետամնաց մոլեռանդութեան սարսափելի արտայայտութիւններուն ետին»:

Քանի մը տողով

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԶՕՐԱՎԱՐ Շերեվիչենկօ 80 տարեկան, մեռած է առջի օր, յետ երկարատեւ հիւանդութեան, ըստ խորհրդային բանակի «Կարմիր Աստղ» թերթին: Զօրավարը երեք ճակատի վրայ ղեկավարած է խորհրդային զօրքերը Բ. աշխարհամարտի ընթացքին, բազմաթիւ շքանշաններու արժանացած է եւ Լենինի կարգի երկու շքանշանի:

ՓԱՐԻԶԻ ՕՓԵՐԱՅԻՆ տագնապը վերջին պահուն լուծուեցաւ երբ երգիչ, պարող, երաժիշտ տեղի տալով նախարարապետին վերջնագրին, որ կը սպառնար փակել օփերան, ընդունեցան տնօրէնութեան բոլոր առաջարկները:

ԱԼԺԷՐԻ օգնական — եպիսկոպոս Գերպ. Ժաքիէի սպանութիւնը խորհրդաւոր կը մնար դեռ Շաբաթ օր: Ժաքիէ ալժերական քաղաքացիութիւն ընդունած էր: Կը կարծուի որ խենթի մը կամ մոլեռանդի մը ոճիրն է:

ԱՆԹՈՒԱՆ վարպետ — վարսայարդար, որ առաջինը համարձակեցաւ կարել կնոջ մազերը եւ ստեղծեց a la garçonne ոճը, մեռաւ առջի օր Լեհաստան, 93 տարեկանին: Ծագումով լեհ, Փարիզ եկած էր 17 տարեկանին: Վերջերս ըսած էր. «Կ'ուզեմ որ սիրտս Վարշաւա հանգչի, իսկ մարմինս՝ Փարիզ»:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱԺԱԿ

ԱՐԱՐԱՏ ԴՆԵՊՐԻ ԿԸ ՀԱՆԴԻՊԻ

ՕԳՈՍՏ. 30Ի ԿԻՍ-ԱՒԱՐՏԱԿԱՆԻՆ

— O —

Խորհ. Միութեան բաժակի կէս — աւարտական մրցումներու վիճակը քաշուած է Յուլիս 7ին եւ տուած է հետեւեալ արդիւնքը. Օգոստ. 30ին «Արարատ» Երեւանի դաշտին վրայ կը խաղայ «Դնեպր» խումբին հետ, իսկ, նոյն օրը, «Շախտիոր» կը խաղայ Թիֆլիսի «Դինամօ»ի հետ (Դոնեցկի մէջ): Խորհրդային բաժակի աւարտական խաղը տեղի կ'ունենայ Սեպտ. 3ին:

×

ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԵՐՈՒ ՏՐՈՒԱԾ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐ

Թատերագիր Գաբրիէլ Սունդուկեանի ծննդեան 150ամեակին առթիւ ժողովրդական թատրոններու եւ խումբերու տրուած են մրցանակներ: Յոբելենական հանդիսութիւններու առթիւ կազմուած պետական կազմը առաջին կարգի մրցանակներ տուած է Էջմիածնի ժողովրդական թատրոնին «Պեպօ» թատերախաղի եւ Սպիտակի ժողովրդական թատրոնին՝ «Գիշերուան սաբրը խեր է», «Օսկան Պետրովիչն էն կինքումը» բեմադրութիւններուն համար: Երկրորդ կարգի մրցանակներով պարգեւատրուած են Թալինի, Դիլիջանի ժողովրդական թատրոնները եւ Սեւանի քաղաքային մշակոյթի տան թատերախումբը: Երրորդ մրցանակը ստացած է Հրազդանի ժողովրդական թատրոնը:

×

ՌՈՒԲԷՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ ՆՈՐ ԺԱՊԱՒԷՆԸ

Բեմադիր Ռուբէն Գէորգեան աւարտած է բանաստեղծ Գէորգ Էմինի նուիրուած «Խոսեր» ժապաւէնի նկարահանումները: Ժապաւէնը կը ներկայացնէ Գ. Էմինի գործերը, անոնց միջոցով Հայաստանի բարգաւաճումը: 29ամեայ բեմադիրի 12րդ ժապաւէնն է այս: Անոր պատրաստած ժապաւէններէն «Ընտանիք»ը արժանացած է կարճ ժապաւէններու 11րդ միջազգային փառատօնի մրցանակին:

×

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶԻ «ԲԻԲԼԻԱԿԱՆ»Ը ՍՊԱՆԵՐԷՆ

Արժանթինի մէջ լոյս տեսած է Յովհ. Շիրազի «Բիբլիական» պոէմը, սպաներէն: Թարգմանն է Ստեփան Գալյան: «Բիբլիական»ը ծանօթ գործ մըն է նաեւ Ֆրանսայի, Իրանի եւ արեւելքի ընթերցող հանրութեան շրջանակներուն մէջ: «Լէթր Ֆրանսէզ» մէջբերում մը ըրած է գրական քննադատ Փիէր Փարաֆի կարծիքէն հայ բանաստեղծի յիշեալ գործին մասին. «Շիրազի Բիբլիական պոէմի մէջ, — ըսած է ֆրանսացի գրողը, — կը վերածնի, կը շքեղանայ հայ ժողովուրդի հանճարը՝ իր ամբողջական, տիեզերական զօրութեամբ, իր հոգեկան լուսաւորումով»:

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԸ

Ա.

«Հայկական ՍՍՀ իններորդ գումարման Գերագոյն Սովետի Գ. սեսիան» գումարուեցաւ Յունիս 24էն 25, Հանրապետութեան Գերագոյն Խորհուրդի նիստերու դահլիճին մէջ:

Օրակարգը բաղկացած էր չորս կէտերէ. առաջինը կը վերաբերէր տեղական Խորհուրդներու (սովետներ) գործունէութեան՝ անոնց ապագայ աշխատանքը բարելաւելու առաջադրութեամբ. երկրորդ եւ երրորդ կէտերը Հայաստանի ընդերքի հարստութիւններուն պահպանումին եւ այդ ուղղութեամբ ներկայացուած նոր օրինագիծին մասին էր. չորրորդը՝ Գերագոյն Խորհուրդին Նախագահութեան հրամանագիրներու հաստատումն էր: Օրակարգի քննութեան ընթացքին առաջարկուեցաւ եւ ընդունուեցաւ 2րդ եւ 3րդ կէտերու համատեղ քննութիւնը: Հաղորդուեցաւ նաեւ, թէ խումբ մը երեսփոխաններ առողջապահական բնոյթի շինութիւններու մասին հարցապնդում մը ուղղած են Նախարարներու Խորհուրդին: Այս կէտը եւս մաս կազմեց օրակարգի:

Օրակարգի առաջին հարցին առընչութեամբ զեկուցեց Կեդր. Կոմիտէի քարտուղար Հ. Ոսկանեան: Զեկուցման հիմնական միտքն այն է, որ «աշխատաւորների դեպուտատների տեղական սովետների» գործունէութիւնը պէտք է դառնայ արդիւնաւէտ. այսպէս, այս վերջիններուն հսկողութիւնը իրենց գործունէութեան շրջագիծին մաս կազմող շրջաններու մէջ պէտք է դառնայ ցայտուն, գործնական՝ ըլլա՛յ ծրագիրներու գործադրութեան, ըլլա՛յ աշխատանքներու ղեկավարման, ըլլա՛յ ընթացիկ հարցերու կարգադրութեան մէջ: Զեկուցաբերը այս ուղղութեամբ Խորհուրդներու այժմու գործունէութեան դրական եւ բացասական երեսները ներկայացուց երկարօրէն: Ճշդենք, որ այսպէս կոչուած «տեղական սովետների» դրութեան մէջ ամէնէն բազմամարդ օղակը գիւղերու եւ աւաններու Խորհուրդներն են, որոնց թիւը գիւղական վայրերու մէջ 468, իսկ աւաններու մէջ 33 է, բաղկացած 19.600 երեսփոխաններէ: Յաջորդական կարգով կուգան վարէն վեր շրջանային, քաղաքային, քաղաքներու շրջանային (այս վերջինը կը վերաբերի Երեւանի) Խորհուրդները կամ բուն անունով սովետները: Քաղաքային, շրջանային, գիւղական եւ աւաններու Խորհուրդներու երեսփոխաններու թիւն է այժմ 17.794, որուն 43,2 տոկոսը շարքային կուսակցական է: Այս ձեւով կուսակցութեան հակակշիռը ակներեւ կերպով պահպանուած է:

Խորհ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան նախորդ՝ 24րդ համագումարին էր, 1971, որ անհրաժեշտ նկատուեցաւ բարձրացնել Խորհուրդներու դերը խորհրդային կեանքէն ներս: «Համագումարը գտնում է, ըսուած էր համապատասխան բանաձեւին մէջ, որ սովետները պէտք է աւելի լիակատար չափով իրագործեն իրենց ֆունկցիաները, գործուն ազդեցութիւն ունենան տնտեսութեան, մշակութային զարգացման, ժողովրդի բարեկեցութեան վերելքի վրայ, աւելի հաստատակամօրէն զբաղուեն բնակչութեան սոցիալ – կենցաղային սպասարկման, հասարակական կարգի պահպանման հարցերով»: Այս հիման վրայ 1971 Մարտ 19ին օրինագիծեր մշակուեցան շրջանային, քաղաքային Խորհուրդներու հիմնական իրաւունքներուն եւ պարտականութիւններուն մասին: Նոյն տարուան Յուլիսին էր, Հայկական ՍՍՀ ութերորդ գումարման առաջին նստաշրջանին, որ երկու օրինագիծեր վաւերացուեցան առաջինը շրջանային, երկրորդը՝ քաղաքային եւ քաղաքի շրջանային Խորհուրդներու մասին: Աւելին՝ 1972 Սեպտեմբեր 20ին հրապարակուեցաւ Խորհուրդներու երեսփոխաններուն համար սահմանուած կանոնագրութիւնը կամ, ինչպէս կ'ըսեն Հայաստանի մէջ՝ ստատուսը, որով կը ճշդուէր երեսփոխաններու իրաւասութեանց սահմանները, աշխատանքի մարզերը, պարտաւորութիւնները եւայլն: Ճշդելով Խորհուրդներու գործունէութեան եւ իրաւասութեան դաշտը՝ կուսակցութիւնը կը հետապնդէր յստակ նպատակ մը, այն է, որ Խորհուրդները՝ տեղական կամ Հանրապետութեան չափանիշով, տնտեսական, ընկերային, մշակութային, կենցաղի մարզերուն մէջ դառնան գործօն մարմիններ: Ասիկա անհրաժեշտ դարձած էր, քանի Խորհուրդներու աշխատանքին խոչընդոտ կը հանդիսանար համադրական գործի պակասը՝ իրենց եւ այլ գերատեսչութիւններու միջեւ:

Պարզ է, որ Խորհ. Միութեան մէջ, ուր կուսակցութեան մենատիրութիւնը անվիճելի է, խօսք չէր կրնար ըլլալ այդ օրերուն, — ու արդէն այսօր ալ չկայ, — Խորհուրդներու գերադաս դերքի մասին, բաղդատմամբ կուսակցութեան, հակառակ այն իրողութեան, որ անոնք կեանքի կոչուած են իրենց շրջանի բնակչութեան կողմէ եւ սկզբունքով հիմնաքարը կը կազմեն «խորհրդային ժողովրդավարութեան»: Արդարեւ, կուսակցութեան վիճակուած է ո՛չ միայն ճշդելու գլխաւոր ուղղութիւնները խորհրդային ներքին եւ արտաքին կեանքին բոլոր երեսներուն, այլեւ հսկելու ու գործադրելու զանոնք: Արդէն 24րդ համագումարէն ցայսօր կը շեշտուի կուսակցական մարմիններու դերը երբեւ ղեկավար եւ մղիչ ուժ: Խորհուրդները կամ սովետները կը մնան կուսակցութեան առաջադրութիւնները իրագործող, հրահանգներ գործադրող օժանդակ մարմիններ:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

«Ի՞ՆՉ ԷՔ ԱՆՈՒՄ, ՄԱՐԴԻԿ»

(Դ. եւ վերջին մաս)

Երբ Սեւանի գիտական կայանում այս ամէնի մասին խօսում էի կենսաբանական գիտութիւնների թեկնածու Ալեքսանդրա Իվանովնա Սմոլէի հետ, որն արդէն տասնըինը տարի է, ինչ բնակւում է Սեւանում եւ ապրում է Սեւանի բախտով, նկատում էի, որ նա յուզմունքից դողում է: Իսկ երբ մեր զրոյցը մօտեցաւ աւարտին, նա ասաց.

— Գիտէք, յաճախ ցանկութիւն է առաջանում մէջս բարձրանալ մի բարձր աշտարակի վրայ ու ճչալ... «Ի՞նչ էք անում, մարդիկ, այս ի՞նչ էք անում, ինչո՞ւ էք սպաննում աշխարհի այս գեղեցկութիւնը, ինչո՞ւ էք վնասում ինքներդ ձեզ»:

Իսկապէս, այս ի՞նչ ենք անում մենք:

Ինչո՞ւ մենք թաքցնում ենք մեր խոցը այնքան ժամանակ, մինչեւ որ պայթում է, նոր ենք հասկանում, որ խոցը մահացու է:

Չէ՞ որ մեր երկիրը փոքր է, համարեա մի բուռ, եւ մենք սխալուելու, սխալը թաքցնելու (վերացնելու փոխարէն) ոչ մի իրաւունք չունենք: Մենք այլեւս իրաւունք չունենք նահանջելու, որովհետեւ «եւեւում Սեւանն է»: Իսկ Սեւանի խնդիրը միայն Սեւանի խնդիրը չէ, Սեւանով են ապրում մեր մայրաքաղաքը, Արարատեան դաշտի մեծագոյն մասը, Կոտայքի ամբողջ բարձրաւանդակը, Արագածոտնի գիւղերն ու աւանները: Իսկ ճահճային ջրից հնարաւոր է ստանալ միայն ճահճային բոյս:

ԻՍԿ Ի՞ՆՉ Է ՀՆԱՐԱՒՈՐ ԱՆԵԼ

Անցեալ տարի սիբիրեան գործուղումից վերադարձած Խաժակ Գիւլնազարեանը պատմում էր, թէ ինչպէս մարդիկ, առանց մազաչափ կասկածի, խմում էին այն ջուրը, որ գալիս է գործարաններից եւ զտիչների միջով անցնելուց յետոյ թափւում է Բայկալը: Եւ Բայկալը փրկուած է:

Սեւանն էլ կարող է փրկուել, եթէ մենք, առանց ժամանակ կորցնելու, զտիչներ դնենք բոլոր այն գետերի վրայ, որոնք իրենց հետ արդիւնաբերական թափոններ եւ այլ օրկանական պարարտանիւթեր են տանում դէպի լիճը: Բազմաթիւ յատկութիւնների հետ միասին բնութիւնը օժտուած է նաեւ ինքնամաքրման օրհնեալ յատկութեամբ: Եւ եթէ մենք դադարեցնենք գործարանային թափոնների եւ կոյուղիների հոսքը դէպի Սեւան, ապա միայն դրանով նպաստած կը լինենք լճին, որպէսզի նա առաւել լրիւութեամբ կարողանայ դրսեւորել իր ինքնամաքրման յատկութիւնը: Հակառակ դէպքում Սեւանի ճահճացումը անխուսափելի է: Երբ խօսում ենք զտիչների մասին, ապա նկատի ունենք նաեւ Արփին: Եթէ Արփին իր հետ պէտք է Սեւան տանի Ջերմուկ քաղաքի ողջ թափոնները, ապա միայն վնաս կարող է բերել լճին՝ արագացնելով նրա ճահճացման ընթացքը:

Հիմա լիճը թափուող գետակների ջրերը մօտ քանի անգամ աւելի հարուստ են թթուածինով, քան Սեւանի ջուրը: Ուստի Սեւանին թթուածին մատակարարելու համար անհրաժեշտ է ամառ թէ ձմեռ, տարուան բոլոր եղանակներին գետակների ջրերը թափել լիճը, իսկ Սեւանի աւազանի ոռոգելի տարածութիւնները ջրել լճի ջրով՝ ջրմուղների օգնութեամբ: Ջրի այս շրջանառութիւնը կենսականօրէն խիստ անհրաժեշտ է Սեւանին:

Եւ որպէսզի մարդիկ անհոգի կերպով չվատնեն այն ջրերը որոնցով սնւում է Սեւանը, անհրաժեշտ է վերականգնել Սեւանի պահպանութեան կոմիտէն, օժտել նրան պատշաճ իրաւունքներով եւ նրա վրայ դնել ոչ միայն Հրազդանի հոսքի կարգաւորման պարտականութիւնը, այլեւ Սեւանի սնուցման ամբողջ պատասխանատուութիւնը:

Յայտնի է որ ոռոգման համար, ամրան ամիսներին Սեւանից բաց թողնուող ջրի միայն կէսն է որ ծառայում է իր նպատակին, միւս կէսը մեր անփութութեան պատճառով կորչում է: Անհրաժեշտ է Արարատեան դաշտում եւ այլուր ստեղծել ոռոգման այնպիսի համակարգ, որը կանխի ջրի անտեղի կորուստը: Եւ նոյնիսկ մինչ այդպիսի համակարգի ստեղծումը, պէտք է կիսով չափ կրճատել ոռոգման համար Սեւանից բաց թողնուող ջրի քանակը, որպէսզի մարդիկ հասկանան, որ այդ ջուրը յաւերժօրէն հոսող բնական ջուր չէ, այլ Սեւանի աւիշն է, արիւնը, կեանքը եւ սովորեն դրա հետ վարուել այնպէս, ինչպէս կը վարուէին սեփական աւիշի հետ:

Սեւանի իշխանը մեր ազգային հարստութիւնն է, կարելի է ասել՝ հազուագիւտ հարստութիւնը, իսկ հազուագիւտ հարստութեան պահպանումը իւրաքանչիւր ժողովուրդի սրբազան պարտքն է: Մինչդեռ Սեւանում տարէց տարի աղետալի կերպով նուազում են իշխանի պաշարները: Դա նշանակում է որ ինկուբատորային բուծումը դեռեւս շատ քիչ է

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ԱՌԹԻՒ

ՄՇՈՅ ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՎԱՆՔԻ ՏԱՐԱԳԻՐ ԽԱՉԸ

Գ.

Ժամանակին Ս. Ազբերիկ վանքին վարդապետներէն մէկը, խաչը առած, պտղի հաւաքելու կ'երթայ Մշոյ դաշտը: Առաւօտ մը կը մտնէ գիւղ մը եւ կ'իջեւանի Ռէսին տունը, հազիւ ներս մտած, յանկարծ թոնրատունէն կը լսուին սարսափի ճիչեր, ողբ ու կոծ... Տանը երախան ինկեր է վառման թոնիրի մէջ եւ «գործելի» դարձեր, այսինքն՝ ածխացեր...:

Ս. Ազբերիկ վանքին վարդապետը, խաչը ձեռքը կը վազէ թոնրատուն, երախան կը հանեն թոնիրէն, վարդապետը խաչը կը դնէ ածխացած մարմնոյն, սրտարուխ կ'աղօթէ եւ ո՜վ հրաշք, երախան կը կենդանանայ, յարութիւն կ'առնէ: Եւ Ս. Ազբերայ խաչը, կը դառնայ հրաշագործ ու կը կոչուի Գործելյարոյց Ս. խաչ:

Անշուշտ այս գեղեցիկ աւանդութիւնը տարբեր ձեւերով պատմուած է, զանազան վայրերու մէջ, սակայն իմ գիտցածս ու լսածս վերոյիշեալն է:

Դ

Նշանաւոր եղած են նաեւ Առաքելոց վանքի կռիւները, 1900ական թուականներուն, հայ յեղափոխական մարտնչումներու ժամանակ:

Ազգային հերոս Անդրանիկ, պաշարուած թշնամիէն, շրջապատուած Տարօնցի ջան-ֆետայիներով, Առաքելոց վանքը վերածած է անառիկ ամրոցի մը, երկար տարիներ, կռիւ մղած, դիմադրած եւ զսպած է թրքական զօրքի կատաղի յարձակումները:

Անդրանիկին ժամանակակից եղած է՝ Տարօնի «Սարերի Ասլան» անմահ Գէորգ Չաւուշը, որ սարսափն եղած է քրտական հրոսակներուն եւ թրքական զօրքին:

1907ին, ծանօթ Սուլուխի կռուին, նահատակուեցաւ Գէորգ Չաւուշ, ինչպէս նաեւ Ղարայ Յակէն եւ Սպաղանաց Գալէն: Նոյն կռուին, շանսատակ եղաւ Թուրք հրամանատար Քօսայ Բինբաշին:

Տարօնի ժողովուրդը երգերով անմահացուցած է իր հերոսներուն յիշատակը:

Սուլուխի կռիւը նկարագրող Գէորգ Չաւուշին նուիրուած երգին մէջ, կը յիշուի նաեւ Անդրանիկին անունը: Կուտամ երգին վերջին տուները միայն.

«Զարնուեր է Գէորգ, Սարերի Ասլան...»

.

Ուշ գիշեր է... Կռիւը վերջացած է... շրջապատը լուռ եւ ամայի. միայն Տարօնի երկնակամարին վրայ լուսնկան է վկայ. կատարուած ողբերգութեան: Սուլուխի կամուրջին տակ, հողեւարքի մէջ է սարերի Ասլան — Սարհատ, Գէորգ Չաւուշը:

Լուսին բարձրացաւ դէպ երկնից կամար,
Մշոյ դաշտ տրտում տխուր կ'երեւնար.
Ա՜հ, մնաս բարեաւ հառաչեց Սարհատ,
Ա՜խ չտեսայ զքեզ վայրկեան մը ազատ
Փչեց վերջին շունչ, ըսաւ լուսնակին,
Սիրոյ ողջոյն տար, քաջ Անդրանիկին:

Մեռնիմ քե, լուսնակ, գոհար պատուական
Անտոք փրփրոքար, Տարօն սիրական.
Քեզ պիտ գան պատմեն հայ հերոսներէն,
Երբ գաս ու անցնիս Մշու սարերէն.
Սաչքի դուրանի պառկած քաջերէն,
Սիրոյ ողջոյն տար Անդրանիկ փաշին:

Ե.

Մանկութեանս օրերուն, երկու անգամ եղած եմ Առաքելոց վանք, 1909ին եւ 1911ին:

1909ը եղերական տարի մը եղաւ մեր ընտանիքին համար:

Քրոջս, Հայկանոյշի մահէն քանի մը շաբաթ առաջ Առաքելոց վանքին մէջ, ձիարշաւի պահուն, ձիէն կ'իյնար ու կը մեռնէր հօրեղբօրս տղայ՝ Մամիկոնը: Հազիւ 25 տարեկան, որ տարիներէ ի վեր կ'աշխատէր վանքին արհեստանոցին մէջ եւ հսկիչն էր որբանոցին:

Կը յիշեմ սեւ օրը: 1909ի ամրան սկիզբն էր. կէսօր մը, անսպասելիօրէն մեր տունը եկան Առաքելոց վանքէն վարդապետ մը եւ Մամիկոնի ընկերներէն չափահաս որբ մը, տխուր կերպարանք մը ունէին անոնք: Այդ ժամանակ հայրս Պոլիս կը գտնուէր, քոյրս Հայկանոյշ, ծանրապէս հիւանդ, անկողինն էր. հօրեղբայրս Եղիշէն, միակ այր մարդը մնացած Մուշի մեր տան մէջ, կը գտնուէր Զորու թաղ, կեդրոնական վարժարան, ուր կը դասաւանդէր: Տանը մէջ կային միայն երեք կիներ. մայրս, հօրաքոյրս Արեգնազ եւ հօրեղբօրս կինը Դալալը, Մամիկոնի խորթ մայրը, որ այդ առաւօտ նոր հասած էր գիւղէն:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

(Շար. – 5)

Fonds A.R.A.M

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Վիէն (Յառաջ).— Սփիւռքի Հայութիւնը հաւաքական ի՛նչ հանդէս ալ կազմակերպէ եւ հանդէսը ի՛նչ խորագիր ալ ունենայ (դպրոցական, քաղաքական կամ ընկերային), բոլորն ալ մէկ նպատակ եւ մէկ ձգտում ունին՝ Հայը Հայ պահել եւ հաւաքաբար, կարելի եղածին չափ, երկար տոկալ մեր դիմագիծը տժգունող ճերմակ ջարդի աւերներուն դէմ...:

Յունիս 20, կիրակի կէսօրէ ետք, [illegible]անի գեղածիծաղ դաշտը, հսկայ ծառերու տարածուն շուքերով՝ Սօսեաց անտառի վերածուած էր, ուր, սաղարթներու մէջէն շարունակ կը հնչէին հայկական երգեր:

Արդէն խումբերով բազմութիւն մը սեղաններու շուրջ հաւաքուած, Սայաթ-Նովա նուագախումբին հնչեցուցած նոտաներու անուշութեան անձնատուր, հեշտանքով կ'ունկնդրէր եւ կը դիտէր երիտասարդներու կչռութաւոր խանդավառ պարերը:

Խանդավառ մթնոլորտին մէջ, ժամը 16ին, օրուան խօսնակը՝ Ալպէր Քէլէշեան, բարձրախօսին առջեւ հրաւիրեց Կապ. Խաչի փոխ նախագահուհի Տիկին Արշալոյս Մաղաքեանը, որ ըսաւ. «Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղը աւելի քան յիսուն տարիէ ի վեր հայապահպանման գործին լծուած է իր համեստ միջոցներով, առանց պետական աջակցութեան, մշակոյթի ճամբով պայքարելով ճերմակ ջարդին դէմ»:

Դպրոցին հանդէպ անտարբեր վերաբերում ունեցող ծնողքները քննադատելէ ետք Տիկին Մաղաքեան թելադրեց ծնողներուն բծախնդիր ըլլալ իրենց զաւակներու հայեցի դաստիարակութեան նկատմամբ:

Այնուհետեւ գործադրուեցաւ գեղարուեստական յայտագիր մը: Տասը աշակերտներ բարձրախօսին առջեւ արտասանեցին, ուսուցչուհի Օր. Էլիզապէթ Քէլէշեանի ղեկավարութեամբ: Ապա դպրոցին ի նպաստ վիճակահանութեան տոմսերը շուտով սպառեցան: Մէջ ընդ մէջ մեներգներ եղան, Տիկին Ալիս Գալուստեան եւ ուրիշներ մեկնաբանեցին հայկ. երգեր: Դաշտահանդէսը խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ վերջ գտաւ:

×

Ֆրանքեւհայ Բարեկամութեան հովանաւորութեամբ եւ Վիէնի Հայ Ազգային Միութեան կազմակերպութեամբ, Յունիս 19ին, Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին ներկայացուեցաւ հայերէն ժապաւէն մը, ի նպաստ լիբանահայ աղէտեալներու: Ձեռնարկը 2500 Ֆրանքի հասոյթ մը ապահովեց, զոր վարչութիւնս փոխանցեց Փարիզի մէջ կազմուած Օգնութեան Յանձնախումբին:

[illegible]խանի պահպանութեան համար եւ հարկաւոր է դիմել նաեւ այլ միջոցների: Անհրաժեշտ է առաւել ջրառատ գետերի ո[illegible] տարածութիւնները, յատկապէս գետաբերանները, արհեստականօրէն պատ[illegible]ել այնպէս, որպէսզի դրանց մէջ [illegible]խանը կարողանայ բազմանալ նաեւ [illegible]ական ճանապարհով: Եւ այդ տարածութիւնները դարձնել արգելարաններ, [illegible]րոնց չկարողանան մօտենալ ձկնորսները: Եւ այդ ամէնը պէտք է սկսել հիմա, պէտք է ձեռնարկել այսօր, այլապէս վաղը ուշ կը լինի:

Կարող ենք ասել, թէ այդ ամէնը կատարելու համար, ստեղծելու համար մեծ գումարներ են պէտք, պէտք են մեծ ծախսեր: Այո, մեծ ծախսեր են պէտք: Բայց այդ մեծ ծախսերը չնչին կոպեկներ են այն մեծ վնասի դիմաց, որ կը կրենք մենք՝ կորցնելով Սեւանը:

ԲԱԳԻՇ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

«Սովետական Գրականութիւն»
Յունիս, 1976

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

ՁՄԵՐՈՒԿ ԵՒ ՍԵԽ ԿԵՐԷՔ

Երբ կեռասը, բալը եւ ելակը կը սկսին քաշուիլ հրապարակէն, անոնց կը յաջորդեն սեխը, ձմերուկը, խաղողը եւայլն:

Սեխը եւ ձմերուկը ամրան տաք եղանակին իրենց զովացուցիչ հանգամանքով առաջին տեղը կը գրաւեն, որուն կը միանան իրենց արտաքին տեսքը, համը եւ հոտը:

Սեխը եւ ձմերուկը միեւնոյն ընտանիքին կը պատկանին եւ ծանօթ են հին դարերէ ի վեր: Սեխին եւ ձմերուկին հայրենիքը կը համարուի Ափրիկէն, եւ ան միջին դարերուն է որ տարածուած է Եւրոպայի բոլոր կողմերը, յառաջացնելով շատ մը ազնիւ տեսակներ:

Նափոլէոնի զինուորները Եգիպտոսի մէջ առաջին անգամ հմայուեցան ձմերուկէն, որ կուգար իրենց ծարաւը յագեցնելու՝ Եգիպտոսի տօթակէզ անապատներուն մէջ:

Գալով սեխին, ան այնքան արժէք ստացաւ, որ անոր համէն հոտէն չէին կշտանար եւ անյագաբար կ'ուտէին: Կը պատմուի, թէ Ալպինոս կայսրը մէկ անգամէն ութ սեխ կերած է:

Սեխը եւ ձմերուկը գրեթէ քիմիական միեւնոյն յատկութիւնները ունին, սա տարբերութեամբ, որ քաղցրութեան տեսակէտով ձմերուկը չի հաւասարիր սեխին:

Սեխը եւ ձմերուկը կը պարունակեն շաքար եւ հանքային աղեր ու կենսանիւթեր: Հանքային աղերու կարգին կարելի է յիշել ֆոսֆաթ, եւ կենսանիւթի գրեթէ բոլոր տեսակները, որոնք առաւելապէս կը կրկնապատկեն սեխին եւ ձմերուկին օգտակարութիւնը: Անոնց գլխաւոր յատկութիւնը զովացուցիչ ըլլալն է, բայց ամէնէն կարեւորը՝ սննդարար եւ բուժիչ յատկութիւնն է:

Սեխին եւ ձմերուկին հիւթերը կը կանոնաւորեն լեարդի եւ փանկրէասի արտադրական գործունէութիւնը, կը հալեցնեն մաղձամանի եւ երիկամներու մէջ գոյացած աւազներն ու քարերը, եւ մանաւանդ՝ իբրեւ միզեցուցիչ կը նպաստեն մարմնոյ մէջ գոյացած թունաւոր հիւթերու արտահանման: Մէկ խօսքով՝ մարմինը կը լուան, կը մաքրեն:

Այս պտուղներուն ֆոսֆաթը, քալիումը եւ երկաթը վերանորոգիչ հանգամանք ունին ու յանձնարարելի են անոնց, որոնք հիւանդութենէն ետք ապաքինման մէջ են:

Ո՞րքան պէտք է ուտել: Ոմանք առտուն կանուխ իբր նախաճաշ պանիրով ու հացով կ'ուտեն: Իսկ գլխաւոր ճաշերու ատեն ալ հաճելի է ուտել, մանաւանդ պաղ վիճակով:

Սեխին եւ ձմերուկին վրայ ջուր խմելը վնասակար է եւ կրնայ ստամոքսի եւ աղիքներու խանգարում ու փորհարութիւն առաջ բերել: Խիստ հասուն սեխը եւ ձմերուկը նոյնպէս վնասակար են: Իսկ անոնք որոնք անմարսողութենէ կը տառապին, լաւ կ'ընեն եթէ հրաժարին ուտելէ:

Նորերու յաջողութիւն

Տիկին Արշալոյս Դատաւորեանի թոռնիկը՝ Անիկ Տըժան փայլուն կերպով աւարտած է իրաւաբանական համալսարանը (Փերիզ) եւ ստացած իր լիսանս ան տրուան:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐԱՀԵՏ

Պարբերական Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութեան Թիւ 1, 1976:
Թղթակցութեան հասցէ՝
32, Ռիւ տը Թրէվիզ, 75009 Փարիզ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Թիֆլիսի «Խելովնեբա» հրատարակչութիւնը լոյս ընծայած է «Անդրկովկասեան Հանրապետութիւններու երաժշտութիւնը» խորագիրը կրող գիրքը, զոր խմբագրած է Գ. Օրջոնիկիձէ, քանի մը հեղինակներու հետ:

Հաւաքածոն կ'ընդգրկէ Անդրկովկասի երաժշտական արուեստի զարգացման արդի փուլը: Յօդուածներ նուիրուած են ազգային երաժշտական մշակոյթներու դասականներուն՝ Հաջիբեկովին, Կոմիտասին, Փալիաշուիլի եւ ուրիշներու:

Բնականաբար, կարելի չէ կարճ յօդուածով տալ երաժիշտի մը ստեղծագործական կեանքի սպառիչ բնութագիրը: Սակայն հեղինակները կրցած են ներկայացնել երաժշտագէտներու կեանքի ցայտուն կողմերը:

Մասնաւոր տեղ յատկացուած է Վրաստանի, Ազրբէջանի եւ Հայաստանի երաժշտական դպրոցներու նոր անուններուն: Յօդուածագիրները, ընդգծելով երիտասարդ երաժիշտներու ինքնատպութիւնը, ծանրացած են երաժիշտներու ստեղծագործական միտքի զարգացման գլխաւոր երեւոյթներուն վրայ: Հատորին մէջ յօդուածներ կան նաեւ Տիգրան Մանսուրեանի, Է. Արիստակէսեանի գործերուն մասին: Յօդուածագիրները յամենալով երիտասարդ երաժիշտներու անուններուն վրայ, ցոյց տուած են անոնցմէ իւրաքանչիւրի ձգտումներուն առանձնայատկութիւնը, խօսելով այն գործերու մասին, որոնք նոր էջ բացած են խորհրդային երաժշտութեան զարգացման պատմութեան մէջ:

Հաւաքածոյի հեղինակները իրենց գրութիւններով անդրադարձած են նաեւ երաժշտական խումբերուն եւ մեկնաբաններուն:

«Անդրկովկասեան Հանրապետութիւններու երաժշտութիւնը» գիրքին մէջ կան նաեւ երաժիշտներու, արուեստագէտներու եւ այլ նկարներ:

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ՄԷՋ

Մոսկուայի մէջ բացուած Խորհ. Միութեան ժողովրդական տնտեսութեան ցուցահանդէսին, ուշադրութիւն գրաւած են Երեւանի եւ Լենինականի ելեկտրական շարժիչներ, Երեւանի Թիւ 11 ուսումնարանի պատրաստած «Սեւան» ելեկտրոնիք սարքը եւայլն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (132)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՊՈՌՆԻԿԸ

ՍԵՒ ՔԱՐԱՅՐԸ

— Ձեր առօրեայ այցելութեան կը սպասէի, մայր, պատասխանեց Պիանքա:

— Ուրեմն այլեւս տխուր չե՞ս, ինծի դէմ քէն չե՞ս պահած:

— Ոչ, մայր իմ, կրնա՞մ ձեզի դէմ քէն պահել: Ոչ, եթէ իմ խօսքս մտիկ ըրած ըլլայիք, մինչեւ հիմա շատոնց հեռացած պիտի ըլլայինք հոսկէ...:

— Այո, աղջիկս, այո, հոգ մի ըներ, քանի մը օրէն պիտի հեռանանք հոսկէ, կակազեց Էմփերիա:

Բայց դէմքը կախեց:

Այս միջոցին պատուհանը ճռնչեց, ապակիները փշուր փշուր ըլլալով մեծ աղմուկով գետին թափեցան, երկու մարդիկ ցատքեցին սենեակէն ներս, յետոյ՝ երկու մարդիկ եւս, որոնց ետեւէն ուրիշներ խուժեցին սենեակ:

Էմփերիա սարսափելի աղաղակ մը արձակելով աղջիկը գրկեց եւ անոր հետ սենեակին դրան կողմը խոյացաւ, ուրկէ սկսաւ իր սպասաւորները կանչել բարձրաձայն:

Բայց անհաբեկած կանգ առաւ...:

Սենեակին դուռը դուրսէն կղպուած էր:

Ասոր վրայ, զայրացած, ձեռքը դաշոյն մը, ետ վերադարձաւ:

Բայց նոյն պահուն զօրաւոր ձեռք մը իր թեւէն բռնեց:

Էմփերիայի ձեռքերն ու ոտքերը ակնթարթի մը մէջ կապուեցան: Զգաց թէ բերնին ալ կապ մը կ'անցընէին:

— Հասի՛ր, մայր, հասի՛ր, կը պոռար Պիանքա:

Ահա այս միջոցին պոռնիկին աչքերուն առջեւ ահռելի տեսարան մը պարզուեցաւ:

Սատանաներու նմանող դիմակաւոր մարդիկ աղջիկը խլեցին ձեռքէն, գլուխին քող մը անցուցին եւ վիզին եղերքէն կապեցին: Ապա, զայն գրկելով, կոտրած ապակիներով պատուհանին կողմը ուղղուեցան:

Էմփերիա խուլ մռնչիւն մը արձակելով ուժաթափ գետին փռուեցաւ:

Երբ քանի մը վայրկեան յետոյ սթափելով ինքզինքին եկաւ, տեսաւ որ աղջիկանը սպասուհիները զինքը շրջապատած, ոտքերուն եւ ձեռքերուն կապերը կը քակէին:

Տեսիլքը երազի մը պէս ցնդած էր: Տեսարանը հազիւ քանի մը վայրկեան տեւած էր:

— Աղջիկս, աղջիկս, մռնչեց Էմփերիա:

Պատուհանին քով խոյացաւ, աղջիկը առեւանգողներուն կախած չուանէ սանդուխը տեսաւ, պատուհանէն անցնելով ոտքը սանդուխին վրայ դրաւ, ուրկէ գետին սահեցաւ եւ մռնչելով, հեւալով, սրտատրոփ, սկսաւ իր ապարանքին շուրջը դառնալ...:

Սպասաւորները արթնցած ըլլալով, ձեռքերնին ջահեր բռնած, աստին անդին վազել սկսած էին...

Բան մը չէր մնացած մէջտեղը... Ամէն ինչ աներեւութացած էր...: Ոչ Պիանքան կար եւ ոչ ալ առեւանգիչները:

Էմփերիա բռունցքները սեղմելով դէպի երկինք բարձրացուց:

Հայհոյանք մը, անէծք մը պոռթկաց շրթունքներէն: Ցեղոյ ատելութեան սարսափազդու շեշտով մը գոչեց.

— Պեմպոն է աղջիկս առեւանգողը:

Եւ անկենդան գետին փռուեցաւ:

.

Ռոլան սանդուխին ստորոտէն Պիանքան գրկելով ու վազելով, մէկ կողմէն կը փսփսար.

— Աղջիկս, ընաւ մի վախնար, քեզ ազատել խոստացած էի, ահա կ'ազատեմ:

— Հապա մա՞յրս, հարցուց Պիանքան ազատարարը իր անոյշ ու հոմանիշ ձայնէն ճանչնալով:

— Դուն ինծի ապաւինէ, աղջիկս, հոգ մի ըներ, պատասխանեց Ռոլան ինքն ալ այդ սրտառուչ կոչէն յուզուած: Մօրդ որեւէ չարիք պիտի չհասնի:

Բաւական մը վազելէ յետոյ, զայն գետին դրաւ, թեւը մտաւ եւ ծովեզերք առաջնորդեց: Պիանքա քնաշրջիկի մը պէս անծանօթ ուժի մը ազդեցութեան ենթարկուած, հլու ու հնազանդ անոր հետեւեցաւ:

Ռոլան զայն տափանաւ մը առաջնորդեց, վրանին տակ տեղաւորեց եւ ըսաւ.

— Մնաս բարով, աղջիկս:

— Ոչ, ինծմէ մի բաժնուիք, զիս մի ձգէք, գոչեց մանկամարդ աղջիկը ձեռքերը իրար միացնելով:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Տար.)

Fonds A.R.A.M

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբախնամ մարմինը խոր ցաւով կը ծանուցանէ իր վաստակաւոր պատուոյ նախագահուհի՝

ՏԻԿԻՆ ՀԵՐԻՔԱ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆԻ

մահը որ պատահեցաւ Յուլիս 7ին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երեքշաբթի, Յուլիս 13, ժամը 16·15–ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին :

ՄԱՐՍԷՅԼ (Վալպարէ) .–

Այրի Տիկին Արաքսի Կէտիքեան եւ զաւակները Տէր եւ Տիկին Աւետիս Նահապետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բժիշկ Ժորժ Թադոյեան եւ բոլոր ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր անհօր եւ ազգականին՝

ԵՐՈՒԱՆԴ ԿԷՏԻՔԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 4ին :

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յուլիս 5ին Սէն – Լու Կրան Բէնի Հայոց Սուրբ Գէորգ Եկեղեցին : Մարմինը ամփոփուեցաւ Սէն–Մընէի գերեզմանատան ընտանեկան դամբարանը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ»ը Շաւիլի անտառին մէջ Յուլիս 25ին :

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ հանդիսաւոր բացումը Շաբաթ Հոկտ. 9, ժամը 11ին — Հայկական Շաբաթ մինչեւ Հոկտեմբեր 16 :

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

«Հայ Հասարակութիւն Սէն – Շամոնի» Երիտասարդաց Միութեան տարեկան դաշտահանդէսը 18 Յուլիս Սէն – Շամոնի Լազարիսթներու դալարադեղ պուրակին մէջ : Նուագախումբը կ'առաջնորդէ Ժօզէֆ Զաքմագճեան :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հրամանատար Նահատակ Համազասպ Սրուանձեանի զաւակը, Գուրգէն, Երեւանէն, կը փնտռէ իր եղբայրը : Կը խորհի թէ ան Ֆրանսա է :

Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի գրել Պր. Հրանդ Ամասեանի՝
47 Ռիւ Լամարթին
ՆԻՍ 06000

Հ. Բ. Ը. Մ.

Փարիզ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

կը կազմակերպէ ճամբորդութիւն մը դէպի

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Օգոստոս 18էն մինչեւ Սեպտ. 1, 1976

Այցելութիւն Հայաստանի տեսարժան վայրերը՝ Երեւան, Ս. Էջմիածին, Սեւան, Գառնի, Գեղարդ, Ծիծեռնակաբերդ, Սարդարապատ, եւայլն :

Hôtel de première classe — Pension complète

Prix tout compris : 2.550 Frs

Renseignements : U. G. A. B. Tél. 924-86-71 et 227-12-26

ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆ

2650 ՖՐ.

ՕԳՈՍՏՈՍ — ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԵԿՆՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ 14 ՕՐ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — ՆՈՅԵՄԲԵՐ

2400 ՖՐ.

ԳԻՆԻՆ ՄԷՋ ԵՆ.— Օդանաւային փոխադրութիւնը — ամբողջական փանսիոն — Ա. կարգի պանդոկ — Այցելութիւններ եւ շրջապտոյտ — Ընկերացող սպասարկութիւն — Առաջնորդ

Renseignements et Inscriptions

Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière
13001 - MARSEILLE
tél. (91) 50. 89. 12

Madeleine BENNEYAN
HAVAS - VOYAGES
12, bd. Général De-Gaulle
26000 - VALENCE
tél. (75) 43. 06. 06

Date limite d'inscription un mois et demi avant le départ.

Licence n° 97

ORANGERIE
du
LUXEMBOURG
Entrée Porte Férou
19, Rue de Vaugirard

ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ
կը ներկայացնէ՝
ԾՈՎԸ

Բարձր հովանաւորութեամբ Ծերակոյտի նախագահին եւ «Բարձր ծովով»ի գիւանին :

ՅՈՒԼԻՍ 5–25

ԾՈՎԱԳՆԱՅՈՒԹԻՒՆ

MONT ST. MICHEL

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՃԱՇ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՕԳՆԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ ՄԷՋ

Շաբաթ, Յուլիս 17 ժամը 13ին

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կիրակի, Յուլիս 18 ժամը 9ին

Ճաշին կամ զբօսապտոյտին մասնակցիլ փափաքող ծնողքներէն եւ համակիրներէն կը խնդրուի հեռաձայնել մինչեւ Յուլիս 14
16 (31) 92–77–63
ԾԱԽՔԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ

ՊԵԼՖՈՆԹԵՆ (*Ժիւռա*)

Հեռաձայն՝ (16–82) 33 05 61

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յուլիս 18, ամբողջ օրը

Գեղարուեստական բաժին

Անակնկալներ — Ճոխ պիւֆէ

Camp d'été du Nor Seround

à BÉZIERS

Colonie St. André route de Bessan 34500 Béziers

DU 31 JUILLET AU 29 AOUT

Les tarifs sont les suivants :

- Un mois : 900 F.
- Plus de 14 jours : 35 F. par jour
- De 7 à 14 jours : 38 F. par jour
- Moins de 7 jours : 42 F. par jour

Un départ collectif aura lieu de Paris, le 30 Juillet à 19 heures, par autocar (prix du trajet aller retour en sus). Une permanence pour les inscriptions se déroulera, tous les Mercredis à partir de 18 h. 30 et Vendredis à partir de 20 h. 30, à la Maison de la Culture Arménienne 17, Rue Bleue, Paris.

Savez-vous que vous trouverez à :

AIR FRANCE

Agence des Invalides

2, Rue Esnault-Pelterie — 75007 Paris — Métro : Invalides
Téléphone : 551-96-20 — Poste 6-46-55

le meilleur accueil auprès de :

ANAHID BOYADJIAN

pour vos voyages d'affaires
et de tourisme - individuels ou groupes

Ձեր ճամբորդութիւններուն համար, գործի, զբօսաշրջիկութեան, անհատական թէ հաւաքական,

մի՛ վարանիք

դիմեցէք վերոյիշեալ հասցէին, ուր
ԱՆԱՀԻՏ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
լաւագոյն ընդունելութիւն կը վերապահէ ձեզի

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU

Parking : 3, avenue Jean-Jaurès **tél. 928 00 98 - 928 03 88**

Fonds A.R.A.M

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
13
MARDI
13 JUILLET
1976

LE NUMERO 1.20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

ԾԱ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.636 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.636

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ինչպէս կը հաղորդէր Եւրոպայի Կաթողիկոսական Պատուիրակութեան դէկոյցը («Յառաջ»՝ Յուլիս 4), Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, ոչ-պաշտօնական այցելութիւն մը կը կատարէր Փարիզ եւ այդ առթիւ, Կիրակի, Յուլիս 11ին, իր օրհնութիւնը կուտար եւ իր խօսքը կ'ըսէր Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ պատարագի ընթացքին: Պատարագը մատոյց Վրաստանի Հայոց առաջնորդ Գէորգ Եպիսկ. Սերայտարեան:

Ամբողջ այս Կիրակին, Փարիզի եկեղեցին կը յիշեցնէր տօնական օրերը, իր հոծ բազմութեամբ: Հայ մամիկէն, որուն գլխաւոր մխիթարութիւնը կը մնայ Եկեղեցին Հայոց, իր տարազիր կեանքին մէջ մինչեւ հայ երիտասարդը, որ տարագիր չի զգար ինքզինքը, բայց ինք ալ, երբեւ զաւակը արմատախիլ ժողովուրդի մը, բան մը գտնէ ի լուր հայկ. պատարագին, բան մը անբացատրելի, որ գուցէ ուրիշ բան չէ քան հարազատ ձայնը իր նախահայրերուն:

Սերովբէ Արք., թէեւ ներկայ, իր անհանգստութեան պատճառով գրաւոր տըւաւ իր ողջոյնի խօսքը, զոր կարդաց Գիտ Եպսկ. Նագգաշեան: Այդ խօսքին մէջ, Կաթող. Պատուիրակը կը յիշէր թէ տարի մը առաջ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը երբ պաշտօնական այցելութեամբ Փարիզ կը գտնուէր իր վստահութիւնը յայտնած էր ֆրանսական դատարանի արդարադատութեան հանդէպ եւ այսօր ուրախութեամբ է, որ կը հաղորդէ թէ ճիշդ ժամանման օրը Վազգէն Կաթողիկոսի, դատարանը Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան ի նպաստ կուտար իր վճիռը:

Ապա, խորան կը բարձրանար Կաթողիկոսն Ամենայն Հայոց իր պատգամը տալու իր ժողովուրդին.—

«Մեծ հաճոյքով եւ սիրով կը բերենք օրհնութիւնը Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի: Այս պահուս, ես սիրով բարձրացայ այս տեղը ձեզի ուղղելու համար իմ խօսքս: Այս Սուրբ Տաճարը իմ Հայրապետական կեանքի պատմութեան մէջ, եթէ կարելի է ըսել, մասնաւոր տեղ մը կը գրաւէ քանի մը պատճառներով: Նախ երբեւի իմ ամէնէն շատ այցելած եկեղեցին է: Երկրորդ, որովհետեւ նոյն այդ եկեղեցին եղած է առաջինը իմ այցելածներէս երբ իբրեւ Կաթողիկոս, առաջին անգամ, ճիշդ քան տարի առաջ, առիթ ունեցայ այցելելու արտասահմանի շատ մը եկեղեցիներ եւ համայնքներ: Եւ հետեւաբար չեմ կրնար թաքցնել իմ յուզումս, որ 1956ին, պատարագիչ եղայ այստեղ ուղիղ 20 տարի առաջ: Շուտ անցան տարիները եւ կը յիշեմ շատ յստակ կերպով նոյն այս պատկերը, որ այսօր ալ կը պարզուի: Շատեր ներկայ էին քան տարի առաջ, շատեր ալ գացին, կեանքի բնական ընթացքով, անցան կեանքի միւս ափին, օրհնեալ ըլլայ բոլոր անոնց յիշատակը: Եւ ձեզի, սիրելիներ, անգամ մը եւս կ'ուղղեմ իմ բարի մաղթանքներս, արեւշատութեան, բարգաւաճութեան եւ յաջողութեան ու նաեւ մաղթել Ս. Հաւատքի անսասանութիւն եւ բոլորին կողմէ ըսել, որպէսզի ան մնայ ոչ միայն այս տաճարին մէջ այլ նաեւ ձեր հոգիներուն մէջ պայծառացած մնան մեր քրիստոնէական հաւատամքը, մեր աւանդութիւնները եւ մեր հայկ. հոգին»:

Ապա, Կաթողիկոսը շնորհակալութեան խօսք ուղղեց իր պատուիրակին՝ Սերովբէ Արք.ի, որուն գրաւոր խօսքն ալ կը հաստատէր այն պտղաշատ գործակցութիւնը զոր Սերովբէ Արք. բերած է քան տարիներ շարունակ, հաւատարմութեամբ, Ս. Աթոռին նկատմամբ:

Յիշելով թէ իր այցելութիւնը ոչ-պաշտօնական բնոյթ ունէր, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը չեշտեց թէ ան կապ ունի նաեւ Էջմիածնի նիւթական կացութեան ամրապնդման հետ եւ յայտնեց թէ Մայր Աթոռը այսօր Ժընեւի մէկ դրամատան մէջ, ունի բաւական կարեւոր գումար մը — իբրեւ անձեռնմխելի հիմնադրամ, որուն եկամուտները, տարեկան 30-40 հազար տոլար կ'օգտագործուին Մայր Աթոռի համար: Այսօր, Մայր Աթոռը եւ Հայաստանի եկեղեցիները ինքնաբաւ են, ինչ որ չէր աւելի քան տարի առաջ, դժբախտաբար: Այսօր սակայն, այդպէս է իրողութիւնը: Հայաստանի, Վրաստանի, Ատրպէջանի եկեղեցիներն ու վանքերը ինքնաբաւ եկամուտներ ունին նոյնիսկ պահեստի գումարներ: Մայր Աթոռն ալ բարւոք վիճակի մէջ է շնորհիւ ժողովուրդին բարեգործութեան եւ նուիրատուութեանց: Ճիշդ է, Հայաստանի մէջ հարուստ չկայ բայց ժողովուրդին լումաներով կը հաւաքուին պատկառելի գումարներ: Սակայն կան նաեւ «արտապիւտճէական» ծախքեր, շինարարական, պատմական յուշարձաններու վերանորոգում կամ վերակառուցում: Այդ աշխատանքները կը կատարուին արտասահմանի նուէրներով եւ անձեռնմխելի հիմնադրամին տոկոսներով: Եւ Կաթողիկոսը իր յատուկ շնորհակալութիւնը յայտնեց բոլոր անոնց որ ձեռք կ'երկարեն ի պայծառութիւն Մայր Աթոռի, ի պայծառութիւն մեր հայրենի բոլոր եկեղեցիներուն: Այս տեսակէտով ոչ միայն Ամերիկան այլեւ Ֆրանսան առաջին դիրքերու վրայ են:

Վազգէն Կաթողիկոս, այս առթիւ յիշեց Ս. Սարգիս եկեղեցին վերակառուցումը աւելի քան վերանորոգումը, քանի այս հինգ տարիներու ընթացքին իսկապէս նոր եկեղեցի մըն է որ մէջտեղ եկաւ, հայկ. դասական ճարտարապետութեան ոճով, շնորհիւ մեծ եւ տաղանդաւոր ճարտարապետ՝ Ռաֆայէլ Իսրայէլեանի, որ դժբախտաբար մեռաւ եւ ներկայ պիտի չըլլայ բացման հանդիսութեան, աշնան: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը չեշտեց նաեւ թէ այս բարելաւ վիճակը կայ շնորհիւ Հայաստանի պետական իշխանութեանց եւ բարոյական աջակցութեան: Ու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը շարունակեց.— «Մեր իղձն ու մեր մաղթանքն է որ մեր զաւակները մնան մեր եկեղեցւոյ հովանիին ներքեւ, որովհետեւ ճշմարիտ, անսուտ, հաւատարիմ եւ ապահով նաւահանգիստը մեր ժողովուրդին, նաեւ արտասահմանի մեր պայմաններուն մէջ, Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին է, իր գլուխն ունենալով Մայր Աթոռ՝ Ս. Էջմիածինը»:

Կաթողիկոսը անդրադարձաւ նաեւ աշխարհի խաղաղութեան եւ արդարութեան անհրաժեշտութեան, յիշելով անշուշտ Լիբանանի ողբերգական վիճակը եւ չեշտելով՝ «մեր աղօթքն է որ Լիբանանի Հայութիւնը, իր եկեղեցիներով, կրթական հաստատութիւններով, ազգային կազմակերպութիւններով, մամուլով վերագտնէ իր խաղաղ կեանքը, որ սկսաւ առաջին աշխարհամարտի վաղորդայնին եւ որ Մայր Հայրենիքի շարունակութիւնն է»: Այս առթիւ, Վազգէն Կաթողիկոս իր մասնաւոր գոհունակութիւնը յայտնեց ֆրանսահայ գաղութին, որ ապացոյցը տուաւ իր ազգային մտահոգութեան, մօտ մէկ միլիոն ֆրանք հաւաքելով:

Կաթողիկոսը յուզումով յիշեց թէ քանի մը օր առաջ, Ժընեւի մէջ, շէնքի մը վրայ կը կարդար Լամարթինի սա խօսքը՝

La liberté du faible est la gloire du fort.

եւ կը տեսնէր թէ մեր այսօրուան իրականութիւնը ինչքան հեռու է այդ մեծ համամարդկային գաղափարներէն: Այնուամենայնիւ հաւատքով զօրացած, ապագայի յոյսերով լուսաւորուած, մեր պարտքը կատարելով, միշտ լաւատեսութեամբ մենք պէտք է առաջ ընթանանք, հաստատ համոզումով թէ վերջը մարդկութիւնը կը հասնի իսկապէս խաղաղութեան, արդարութեան եւ ազատութեան:

Ու Կաթողիկոսը վերջացուց իր խօսքը անգամ մը եւս տալով ժողովուրդին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Սիրոյ ողջոյնը:

Խորհ. Միութեան Ոտնագնդակի Ախոյեանութիւն

— o —

1976ի Խորհ. Միութեան ոտնագնդակի ախոյեանութեան մրցաշրջանը բաժնուեցաւ երկու մասերու. մէկը՝ գարնան, միւսը՝ աշնան ախոյեանութիւն:

Գարնան առաջնութեան շրջանը, որ սկսաւ Ապրիլ 4ին, կը վերջանայ Յուլիս 17ին:

Արարատի կը մնայ երկու խաղ. Լոկոմոտիվի դէմ՝ Յուլիս 13ին, իսկ Կիեւի դէմ՝ Յուլիս 17ին:

Գարնան շրջանի առաջնութիւն ունեցողը կը մասնակցի Իւ. Էֆ. Ա.ի բաժակին:

Խորհ. Միութեան բաժակի յաղթականը կը մասնակցի բաժակներու յաղթողներու միջեւ մրցումին:

Մինչ Կիեւ կը մասնակցի Եւրոպայի ախոյեաններու բաժակի մեծ մրցաշարքին:

×

Ստորեւ կուտանք ընդհ. դասաւորումը.

Մոսկուայի Դինամօ	13 մրցում	18 միաւոր
Արարատ	13 մրցում	17 միաւոր
Կարպաթներ	13 մրցում	17 միաւոր
Թիֆլիս	14 մրցում	16 միաւոր
Կիեւ	13 մրցում	15 միաւոր
Կրիլիա–Սովետով	14 մրցում	15 միաւոր
Շախտիօր	13 մրցում	14 միաւոր
Բ. Կ. Ս. Ա.	12 մրցում	13 միաւոր
Մինսկ	14 մրցում	13 միաւոր
Ձերնոմորեց	13 մրցում	13 միաւոր
Զենիթ	13 մրցում	12 միաւոր
Դորպետօ	14 մրցում	12 միաւոր
Դնեպր	14 մրցում	12 միաւոր
Սպարտակ	14 մրցում	10 միաւոր
Լոկոմոտիվ	13 մրցում	9 միաւոր
Զարիա	14 մրցում	8 միաւոր

Մոսկուայի Դինամօն, որ առաջին տեղը կը գրաւէ, կը մրցի անգամ մը Զենիթի, անգամ մըն ալ Թիֆլիսի դէմ:

Եթէ մէկ մրցումին հաւասար մնայ, Արարատը հաւանականութիւն կ'ունենայ առաջնութիւնը ձեռք ձգելու քանի երկու վերջին մրցումները կը խաղայ Հրազդան դաշտին վրայ: Յիշենք որ իր մրցակից Լոկոմոտիվը բաւական թոյլ վիճակ մը կը ներկայացնէ. իսկ Կիեւի խումբն ալ տկարացած է քանի իր հիմնական կազմը Մոնրէալ գացած է, ուր պիտի մասնակցի Ողիմպիական խաղերուն:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՋԱԱԹԱՐ ԻՆԿԱՒ Կ'ԸՍԷ ԱՋԸ

— o —

Ըստ քրիստոնեայ աղբիւրներուն, պաղեստինեանց Ջաաթարի գաղթակայանը, մօտ քսան օրուան կատաղի դիմադրութենէ մը ետք, ինկած է, Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը չորսուկէսին: Ծանօթ է որ Թել էլ-Ջաաթար այլեւս խորհրդանիշ մը դարձած էր դիմադրութեան եւ անոր անկումը մեծ եւ ճակատագրական կը նկատուէր: Ջախը օգնութեան կը կանչէ արաբական աշխարհը, որ Երկուշաբթի ժողով կը գումարէր Գահիրէ: Մինչ այդ Մայրիբիներու Պահակները կ'ըսեն թէ պիտի շարունակեն կռիւը մինչեւ որ 1 Պաղեստինցի չմնայ Լիբանանի մէջ: Արդէն, Ջաաթարի կռիւին մէջ ալ գերի իսկ չկայ, միայն՝ ջարդ: Դամասկոսի ձայնասփիւռը կ'ըսէ թէ երեք օրուան մէջ 3866 հոգի մեռած է բայց այլեւս ոչ թիւերը, ոչ բառերը իմաստ ունին Լիբանանի համար, որուն մասին ինչ ալ ըսուի, հաւանաբար կարելի չըլլայ նուազագոյնն իսկ երեւակայել բուն իրականութեան:

Քանի մը տողով

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Հանրապետութեան Նախագահը Կիրակի օր ներկայ եղաւ ֆրանսական նաւատորմիղի մէկ երրորդին «տողանցքին» Միջերկրականի մէջ, Նիսէն Թուլոն: Այս ցուցադրութիւնը կը ձգտէր ծովային բանակին բարոյականը ամրապնդելու եւ ֆրանսական ներկայութիւնը չեշտելու Միջերկրականի մէջ:

ԱՆԿՈԼԱՅԻ մէջ չորս վարձկան զինուորականները (մէկ Ամերիկացի եւ երեք Անգլիացի) գնդակահարուեցան, մահուան դատապարտուելէ ետք: Այս դէպքը մեծ վրդովում ստեղծած է Ուաշինկթըն մինչ Անգլիոյ վարչապետը կը յայտնէր թէ չըմած էեւ ոչ մէկ արդարացում կայ: Ասոնք գացած էին կռուելու ազգայնական ուժերու կողքին:

ՍԹՐԱԶՊՈՒՐԿԻ արքեպիսկոպոսը Մայր Տաճարին մէջ, Կիրակի օր կարդաց իր քարոզը, որուն ընթացքին մերժեց այն ձեռքը զոր համայնավարները կ'երկարեն քրիստոնեաներուն: Ասիկա տեսակ մը պատասխան էր Ժորժ Մառշէի հրաւէրին եւ Գերպ. Էլչինկէր իր քարոզը սկսած է չեշտելով «հովիւ մը ոչխար պէտք չէ ըլլայ»:

ՃԻՊՈՒԹԻԻ մէջ 14 մեռեալ կայ առջի օրուան ծանր բախումներէն ետք Աֆարներու եւ Իսաններու միջեւ:

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ բուռն ցոյցեր տեղի ունեցած են մասնաւորաբար ի նպաստ ընդհանուր ներումի: Թղթատարն ալ գործադուլի մէջ էր բայց կառավարութիւնը որոշ յաւելում տուաւ (3000 փեսեթաս = շուրջ 200 Ֆր.) եւ աշխատանքը վերսկըսաւ: Ցոյցերու ընթացքին կին մը սպաննուած է եւ երկու ուրիշներ վիրաւորուած:

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Խորհ. Միութեան Նախարարներու Խորհուրդը 1975 Յունուարին հրապարակ հանեց երկրին, ինչպէս նաեւ միութենական Հանրապետութիւններու սահմանուած « ընդերքի օրէնսդրութեան հիմունքները »: Ասիկա նախագիծ մըն էր, որ շուտով՝ նոյն տարուան Յուլիսին, վաւերացուեցաւ գործադրութեան դըրուելու համար 1976 Յունուար 1էն: Օրինագիծին մշակումը անհրաժեշտ նկատուած էր, քանի տնտեսութեան արագ զարգացումին հետեւանքով հանքանիւթերու շահագործումը աննախընթաց ստիճանի հասած էր: Հետեւաբար, հրատապ հարցեր դարձած էին բնութեան հարստութիւններու բանիմաց, այլ նաեւ արդիւնաւէտ եղանակներով շահագործումն ու բնական հարստութիւններու պահպանումը:

Այս կարեւոր հարցը քննութեան առնուեցաւ «Հայկական ՍՍՀ իններորդ գումարման Գերագոյն Սովետի երրորդ սեսիա»յին: Զեկուցումը կատարեց վարչապետին տեղակալը՝ Կ. Ղամբարեան: Այս վերջինը, ինչպէս նաեւ բնութեան պահպանութեան յանձնաժողովի նախագահը՝ Դ. Ցարութիւնեան տուեալներու հիման վրայ երկար պարզեցին հանքանիւթերու շահագործման այժմու պատկերը Հայաստանի մէջ, որպէսզի ընդգծեն իրաւամբ, թէ անհրաժեշտ էր օրինագիծով մը այսուհետեւ « ամրապնդել ընդերքի պլանաչափ, կոմպլեքսային եւ ռացիոնալ օգտագործման սկզբունքները »: Զեկուցումներէն կը քաղենք քանի մը տուեալներ ցոյց տալու համար հարցին կարեւորութիւնն ու անոր հրատապ բնոյթը:

× Երկրաբանական վարչութեան տուեալներով ներկայիս Հանրապետութեան պղինձի եւ մոլիբդէնի արդիւնաբերութեան մէջ զգալի տոկոս կը կազմեն պըղինձի, մոլիբդէնի, կապարի եւ զինկի կորուստները:

× Քարի եւ սիլիկատներու գիտահետազօտական հիմնարկութեան տուեալներով ոչ-հանքային հանածոներու մէջ կուտակուած « մնացուկները » շուրջ 80 միլիոն խորանարդ մեթր կը կազմեն՝ գրաւելով 3.200 հեկտար տարածութիւն: Քարահանքերու վարի շերտերը չեն օգտագործուիր, որովհետեւ յատուկ քարեր կտրող մեքենաներ կը պակսին եւ ոչ ալ իւրացուած է կարծր քարերը մշակելու թեքնոլոժին: Այս պատճառով մեծ քանակութեամբ օգտակար շինանիւթ կը կորսուի:

× Աւանի աղահանքի կորուստները 85 տոկոս կը ներկայացնեն:

× Հանքաջուրերու կորուստը մեծ է: Հայաստանի մէջ հանքային ջուրերու համար սահմանուած 195 լիթր վայրկեանը ընդհանուր քանակէն կ՚օգտագործուի միայն 26,6 լիթրը, որ կը ներկայացնէ 13,6 տոկոսը: Մնացեալը ապարդիւն կը դառնայ գետերը թափելով: Ներկայիս կ՚օգտագործուի Ջերմուկի եւ Արզնիի հանքային ջուրերուն միայն 26 տոկոսը, Հանքաւանի, Բջնիի, Լիճքի եւ Սեւանի հանքաջուրերուն մինչեւ երեք տոկոսը:

Ընդհանուր պատկերացման ընթացքին Կ. Ղամբարեան շեշտեց, թէ «մեր գըլխաւոր խնդիրն է՝ բարձրացնել օգտակար հանածոների արդիւնահանման կոմպլեքսայնութիւնը, դրանք արդիւնահանել լրիւ ու որակով, վերջ տալ անհիմն կորուստների »:

Նոր օրինագիծին կիրարկումը մեծ օգտակարութիւն կրնայ ներկայացնել այս ուղղութեամբ, քանի յստակ շարադըրուած են հանքերու շահագործման պայմանները, եւ օրէնքի խախտումի պարագային ճշդուած է « մեղաւոր անձանց պատասխանատուութիւնը »:

Նիստին խումբ մը երեսփոխաններ հարցադրում մը կատարեցին « առողջապահութեան օբիեկտների շինարարութեան ընթացքի մասին »: Կառավարութեան կողմէ պատասխանեց վարչապետին Ա. տեղակալը՝ Գ. Մարտիրոսեան, որ առաջին առթիւ երեսփոխաններու մտահոգութիւնը արդարացի գտաւ, քանի որ « Հանրապետութիւնում հիւանդանոցներն ու պոլիկլինիկաները կառուցւում են դանդաղ, որոշ դէպքերում ցածր որակով »: Միւս կողմէ՝ « առողջապահութեան օբիեկտների շինարարութեան նման վիճակը Հանրապետութեան աշխատաւորների բուժսպասարկումը բարելաւելու հնարաւորութիւնները խափանում է »:

Գ. Մարտիրոսեան դիտել տալէ ետք, թէ անցնող 9րդ հնգամեակին « հիւանդանոցային 1080 մահճակալներ շահագործման յանձնելու պլանը չէ կատարուած », յիշած է գլխաւոր պատճառները: Ասոնք են՝ շինարարական նախարարութիւններու եւ պատկան մարմիններու ղեկավարները պատշաճ ուշադրութիւն չեն դարձըներ, աշխատանքը դէշ կազմակերպուած է կառոյցներու մէջ, շինանիւթերն ու յարակից սարքերը ժամանակին չեն ապահովուիր: Միւս կողմէ նախագիծի սխալներ կը գործուին « Երեւաննախագիծ » եւ « Հայպետնախագիծ » հիմնարկութիւններու մէջ, որոնք ընթացիկ տարուան առաջին հինգ ամիսներու ծրագիրները դեռ չեն իրագործած, « որը կարող է բացասաբար անդրադառնալ առողջապահութեան 1977 թուականի օբիեկտների շինարարութեան ընթացքի վրայ »:

Աւելցնենք այս առթիւ, թէ մինչ ըըժիշկներու թիւով (31 բժիշկ տասը հազար անձի վրայ) Հայաստան առաջին տեղերէն մէկը կը գրաւէ Խորհ. Միութեան մէջ, հիւանդանոցներու եւ դարմանատուներու մահճակալներու թիւով խորհրդային միջինէն զգալի կերպով ետ կը մնայ:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԶԵԿՈՅՑ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԱՂԷՏԵԱԼ ԼԻԲԱՆԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

— O —

Ծանօթ է հայ հասարակութեան, թէ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, հաւատարիմ իր կոչումին եւ աւանդութեանց, ընդառաջեց օգնութեան սրտակեղեք կոչերուն եւ այս տարուան սկիզբը ձեռնարկեց համազգային հանգանակութեան մը ի նըպաստ լիբանահայ մեր դժբախտ աղըակիցներուն, որոնք 15 ամիսներէ ի վեր ահաւոր կացութեան մը մատնուած են Լիբանանի քաղաքացիական պատերազմին հետեւանքով:

Այս հանգանակութեամբ կ՚առաջադըրուէր գոյացնել 600.000 տոլար 500.000 տոլարը Միացեալ Նահանգներու հայ գաղութէն եւ մնացեալ 100.000 տոլարը արտասահմանի միւս համայնքներէն:

Ներկայ հաղորդագրութեամբ կը փափաքինք համառօտ այլ ամբողջական տեղեկութիւն մը տալ հանրութեան՝ նուիրահաւաքին արդիւնքին եւ նպաստամատոյց գործին մասին:

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

Միացեալ Նահանգներու մէջ նուիրահաւաքը, որ կատարուեցաւ Հայց. Առաք. Եկեղեցւոյ Արեւելեան եւ Արեւմտեան թեմերու առաջնորդարաններուն եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ անոնց նշանակած Կեդրոնական Միացեալ Յանձնախումբին ղեկավարութեամբ սկըսաւ Փետրուարի սկիզբը, Տիթրոյթէն, եւ շարունակուեցաւ հայահոծ մեծ ու փոքր կեդրոններու մէջ: Առ Մայիս 31, 1976, Մ. Նահանգներու հանգանակութենէն Հ. Բ. Ը. Միութիւնը ստացաւ 391.000 տոլար՝ հետեւեալ կերպով.— Նշանակուած բոլոր գումարները տոլարով են:

Տիթրոյիթ, Միչիկըն՝ 140.000, Նիւ Եորք — Նիւ Ճըրզի՝ 82.500, Շիքակօ, Իլ.՝ 25.000, Լոս Անճելըս, Փասատինա, Սան Ֆերնանտօ Վելի, Քալիֆ.՝ 26.500, Պոսթըն եւ Նիւ Ինկլէնտի այլ քաղաքներ՝ 46.250, Ֆրեզնօ, Քալիֆ. 17.000, Թորոնթօ, Քանատա՝ 12.500, Քլիվլէնտ, Օհայօ՝ 11.500, Ֆորթ Լոտըրտէյլ, 6.500, Սան Ֆրանսիսկօ, Քալիֆ. 5.000, Մոնրէալ Քանատա՝ 5.000 Միլուօքի, Ուիսքանսըն՝ 4.250, Ֆինիքս, Արիզոնա՝ 3.000, Ուոքիկըն, Իլ.՝ 1.000, Վենքուվըր, Քանատա՝ 2.000, Ուաշինկթըն, Տի. Սի.՝ 2.500, Սինսինաթի, Օհայօ՝ 500:

Վերոյիշեալներէն անկախաբար Արեւելեան թեմի առաջնորդարանը մինչեւ Յունիս 10, 1976 ստացած է 37.919,35 տոլար:

Արտասահմանի մեր մասնաճիւղերը եւս պարտաճանաչութեամբ եւ փութով պատասխանեցին Կեդր. Վարչ. Ժողովի կոչին, ընդհանուր առմամբ գերազանցելով իրենց սահմանուած բաժնետուրքերը եւ գոյացնելով 71.910 տոլար:

Պէյրութ, Լիբանան՝ 25.000, Մոնթեվիտէօ, Ուրուկուէյ՝ 12.674, Պուէնոս Այրէս, Արժանթին՝ 12.000, Քորտոպա, Արժանթին՝ 2.000, Թեհրան, Իրան՝ 10 հազար, Աթէնք, Յունաստան՝ 6.146, Սիտնի, Աւստրալիա՝ 4.090:

Միութեան Եւրոպայի անդամներն ու մասնաճիւղերը մասնակցեցան ազգային եկեղեցական տեղական մարմիններու նախաձեռնած նուիրահաւաքութեան:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՆՊԱՍՏԱՄԱՏՈՅՑ ԳՈՐԾԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Կեդրոնական Վարչ. Ժողովը առանց սպասելու հանգանակութեան արդիւնքին, անցեալ տարուան վերջին ամիսէն սկըսեալ պարբերաբար գումարներ փոխանցեց Լիբանան՝ միութենական պարտաւորութեանց եւ աղէտեալներու նպաստամատոյց գործին համար: 1975 Նոյեմբերէն մինչեւ ներկայ տարուան Յունիս 15ը յաճախ դժուարին պայմաններու տակ փութացուցինք 260.000 տոլար:

Միութեան Լիբանանի Շրջ. Յանձնաժողովը՝ ատենապետութեամբ Պր. Կարպիս Լ. Նազարեանի, Պէյրութի տարբեր մասերուն մէջ գործող յանձնախումբերու միջոցաւ, Յունուարէն Մայիս ամիսներուն օժանդակեց աւելի քան 4.000 կարօտ հայ ընտանիքներու, շուրջ 12.000 հոգի, անոնց հայթայթելով մեծաքանակ գներով ապահովուած կենսամթերք եւ կամ կատարելով նիւթական յատկացում: Որպէսզի չարաշահութիւններ չըլլան, Լիբանանի մեր Շրջ. Յանձնաժողովն ու հայկական այլ բարեսիրական կազմակերպութիւններ գործակցեցան փոխանակելով նպաստընկալներու ցանկերը: Ծանր իրադրութեան մէջ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը կրցաւ ապահովել որակաւոր պարէն եւ զայն բաշխել կարօտեալներուն առանց որեւէ խտրութեան: Բաշխումի բծախընդիր եղանակն ու քանակը խոր գոհունակութիւն պատճառեցին մեր դժբախտ քոյրերուն եւ եղբայրներուն եւ արժանացան լիբանանեան մարդասիրական կազմակերպութեանց գնահատանքին:

Նպաստամատոյց ընդհանուր գործէն ա-

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ԱՌԹԻՒ

ՄՇՈՅ ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՎԱՆՔԻ ՏԱՐԱԳԻՐ ԽԱՉԸ

Ե.

Այցելուները տեսնելով դալկահար քոյրս եւ երեք մալուլ կիները, քաջութիւնը չունեցան յայտնելու տխուր իրականութիւնը: Մայրս սակայն կասկածելով բանէ մը, զանոնք հրաւիրեց քովի սենեակը եւ անձկութեամբ սպասեց որ խօսին: Վարդապետը զգուշութեամբ հասկցուց թէ Մամիկոն ձիէն վար ինկած ու թեթեւօրէն վիրաւորուած է եւ կը փափաքի տեսնել մայրն ու հարազատները:

Իրարանցում մը ինկաւ կիներու մէջ, որոնք շրջապատեցին գուժկան այցելուները եւ ախ ու վախով, սկսան հարցապնդել զանոնք: Մեծ հօրեղբօրս կինը, ազնիւ Դալալը, թէեւ Մամիկոնի խորթ մայրն էր, սակայն երեք տարի կաթ տուած էր անոր եւ հարազատ մօր մը նըման կը սիրէր զինք, սկսաւ լալ: Հօրաքոյրս կը ծեծէր իր ծունկերը, խոկ մայրս՝ հազիւ կը զսպէր իր հեծկլտուքը. ակնարկելով հիւանդին, կը խնդրէր կինե-րէն, որ ցած խօսին եւ չլան...: Մամիկոն, Հայկանոյշի պսակին հարսնեղբայրն էր եւ երկու հարազատները, ջերմ սիրով կապուած էին իրարու:

Ես, կծկտած անկիւն մը, լուռ ականատես այս տեսարանին, հետաքրքրութեամբ եւ յուզումով կը հետեւէի անոնց խօսակցութեան: Թէեւ փոքր, սակայն կը նախազգայի թէ մեծ աղէտ մը պատահած է Մամիկոնին: Գերզգայուն եւ հիւանդ քոյրս Հայկանոյշ, ականջ կտրած ու լսած էր հառաչանքներ ու մրմունջներ քովի սենեակէն, եւ տկար ձայնով մը մայրս կը կանչէր...:

Իրենց տխուր պարտականութիւնը կատարելէ վերջ, այցելուները աճապարեցին վերադառնալ վանք:

Մինչ մայրս կը մտնէր հիւանդին սենեակը զայն հանդարտեցնելու, հօրաքոյրս եւ հօրեղբօրս կինը, առանց ժամանակ կորսնցնելու, պատրաստուեցան ճամբայ ելլել դէպի վանք:

Այդ ժամանակ միայն լսուեցաւ իմ ձայնս. սկսայ լալ ու աղաչել որ, զիս ալ տանին Առաքելոց վանք:

Հօրաքոյրս Արեգնազ, խստիւ արգիլեց եւ ըսաւ. «յորի հարսնի՞ք կ՚երթանք, ղուրպան, քըզի վայել չէ, դու պզտիկ իս, ճամբէն լէ էրկէն է, կը թաշկիս»: Այս ըսելով, երկու կիները աճապարանքով դուրս ելան տունէն: Ես փոքր էի, անտեղեակ մօր մը տառապանքին եւ ծանրապէս հիւանդ քրոջս հոգեկան վիճակէն: Միջանցքին մէջ կեցած, յամառօրէն կուլայի:

Համբերութիւնը հատած, մայրս բացաւ սենեակին դուռը եւ մօտենալով ինծի ըսաւ տխուր ձայնով մը. «Հերիք է լաս, գառնուկ, ելիր գնա, ազատիմ... շուտ վազէ, կը հասնիս»:

Խեղճ մայրս այդ րոպէին ինձմով զբաղելու ժամանակ չունէր... իր վիրաւոր սրտէն արիւն կը կաթէր, անոր աչքի լոյս, անդրանիկ զաւակը, ամիսներէ ի վեր ինկած անկողին բարակ ցաւէն, կը հալէր ու կը մաշէր...:

Ուրախութենէս ինքզինքս դուրս նետեցի եւ հասնելով մեր փողոցի անկիւնը, թոքերուս բոլոր ուժովը պոռացի «Հօրքո՛ւր, կեցէք, ես եկայ. հօրքուր կեցէք...»:

Փողոցին ժխորէն եւ շուներու հաչոցէն երկու կիները չլսեցին ձայնս: Անոնք արագօրէն վար կ՚իջնէին Ս. Մարինէի թաղին բարձունքէն դէպի ձոր եւ կորելով առուն, սկսած էին կամաց կամաց բարձրանալ սարն ի վեր:

Առաքելոց կամ Թարգմանչաց հնադարեան վանքը կը գտնուէր Մշոյ արեւելեան-հարաւային կողմը Սասնոյ լեռներու ծոցը, բարձրաւանդակի մը վրայ: Մշոյ ամենամօտիկ ուխտավայրն էր, ուր կարելի էր երթալ երկու ճանապարհով, դաշտի ճամբան, որ երկար էր, լերան ճամբան, որ կտրուկ էր, եւ շուտ հասնելու համար, ահա, այս ճամբան ընտրած էին երկու կիները:

Ես միշտ «հօրքուր» պոռալով կը վազէի անոնց ետեւէն, հասնելով լերան ստորոտը կեցայ յուսահատ եւ սկսայ բարձրաձայն լալ: Այդ ժամանակ միայն երկու կիները ետւ նայեցան, նշմարեցին զիս ու կեցան: Հօրաքոյրս պոռաց վերէն «Վույ, քոռնայ իմ աչքեր, աղջի, դու իմա՞լ եկար, ետ դարձիր, ղուրպան, ետ դարձիր, ճամբէն էրկէն է, չըս կրնայ քելլ»: Ես, անշարժ կեցած էի: Տեսնելով որ խօսք ու խրատ օգուտ չունեցան, հօրաքոյրս ծռեցաւ ու գետնէն խոշոր քար մը վերցնելով սկսաւ սպառնալ ու վախցնել զիս, որպէսզի յուսահատիմ եւ ետ դառնամ: Բայց ես յամառօրէն կեցած, տեղէս չէի շարժեր: Հոգիս կ՚ուզէր Առաքելոց վանքը տեսնել, հոգիս կ՚ուզէր Մամիկոնը տեսնել...:

Ճարահատ, երկու կիները նստեցան Աստղաբերդի աւերակներու մօտերը, ծառի մը շուքին եւ սպասեցին ինծի:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

(Շար. – 6)

Fonds A.R.A.M

ռաջ եւ անոր առընթեր կար նաեւ Հ. Բ. Ը. Միութեան Լիբանանի սեփական վարժարաններուն ուսուցչական կազմին, աշակերտութեան, համալսարանական սաներուն և վարչական պաշտօնէութեան հոգատարութիւնը: 1975–1976 ուսումնական տարեշրջանին, յարաբերական խաղաղութեան շրջաններուն, եօթը ամիսներու վրայ Լիբանանի մեր վեց դպրոցները շուրջ երկու ամիս միայն կրցան բաց մնալ, մօտ 2·000ի հասնող աշակերտութեան աւելի քան կէսին ներկայութեամբ: Ոչ մէկ աշակերտ մերժուեցաւ թօշակ վճարելու անկարողութեան հետեւանքով: 165 ուսուցիչներ եւ ուսուցչուհիներ չորս ամիս ստացան լրիւ ամսաթոշակ եւ երեք ամիս՝ կէս ամսաթոշակ: Թէեւ բարձրագոյն ուսման հաստատութիւնները փակ մնացին ընդհանրապէս, սակայն Միութիւնը տրամադրեց համալսարանական կրթաթոշակները Լիբանանի իր 82 սաներուն, յարգելով անոնց 1975 – 1976 տարեշրջանի յանձնառութիւնները:

Այս առթիւ մեր խորունկ շնորհակալութիւնն ու բարձր գնահատանքը կ՚արձանագրենք Միութեան Լիբանանի Շրջանակային Յանձնաժողովին, անոր Ներկայացուցչական կեդրոնական յանձնախումբին, շրջանային մարմիններուն եւ զոհաբերող երիտասարդներուն, որոնք ամէնէն վտանգաւոր կացութիւններու մէջ իսկ մնացին ծառայութեան պատնէշին վրայ, մեր տարաբախտ ազգակիցներուն առաւելագոյն չափով օգտակար ըլլալու նպատակով:

Կը փափաքինք երախտագիտական մեր ջերմ զգացումները յայտնել հանգանակութեան մասնակցող մեր վեհոգի նուիրատուներուն, անոր յաջողութեան սատարող մեր յանձնաժողովներուն, մասնաժողովներուն եւ անդամներուն, ինչպէս նաեւ Հանգանակիչ Կեդր. Միացեալ Յանձնախումբին, տեղական յանձնախումբերուն, հոգեւոր հովիւներուն, ծրխական մարմիններուն եւ Ամերիկայի հայ մամուլին, որոնց սրտաբուխ ընծայաբերումներուն, ջանքերուն եւ քաջալերութեան շնորհիւ կրցանք եղբայրական օժանդակութիւն հասցնել Լիբանանի մեր աղէտեալ քոյրերուն եւ եղբայրներուն:

Լիբանանահայոց Օգնութեան հանգանակութիւնը չէ վերջացած. անիկա դադար առած է այս շրջանին համար: Լիբանանի վերջին ամիսներու սարսափելի դէպքերն ու մրրկածումները, որոնք յաւելեալ զոհեր խլեցին մեր ազգակիցներէն, անոնց առօրեայ կեանքը ծանրացուցին եւ տնտեսական մեծ կորուստներու մատնեցին զանոնք, նորանոր պարտաւորութեանց առջեւ կը դնեն համայն Հայութիւնը:

Մեր սրտաբուխ մաղթանքն է, որ Լիբանան շուտով տիրանայ իր խաղաղութեան որպէսզի մեր աղէտեալ գաղութն ալ վերագտնէ իր բնականոն կեանքը, հետզհետէ կապէ իր վէրքերը, դարմանէ տնտեսութիւնը եւ կրթական ու մշակութային աշխատանքներուն ձեռնարկէ վերստին: Խաղաղութեան վերահաստատումէն ետք վերաշինութեան անյետաձգելի գործը կարենալ գլուխ հանելու համար, Լիբանանահայութիւնը անհրաժեշտօրէն պէտք պիտի ունենայ քոյր գաղութներուն բարոյական զօրավիգին, նիւթական եւ գործնական մեծադումար օգնութեան:

ԴԻՒԱՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉ. ԺՈՂՈՎԻ

Նիւ Եօրք, Ն. Ե.

Յուլիս 21, 1976

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

« ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ »Ը

ԼԻՈՆ.— «Հայեր յիշենք, նուիրական այսօրը»: Այսպէս կը պատգամէին արիւնոտ պաստառները Հայութեան, անմոռանալի օր մը զոհաբերութեան, խիզախութեան, քաջութեան եւ յաղթանակի, որ կը ջախջախէր Մայրիկ ցեղը անպիտան:

Այսօր, Կիրակի Յուլիս 4, Սէն Մօրիսի ծանօթ զովասուն ու ծառախիտ դաշտը, փոքրիկ Հայաստանի մը վերածուած էր հայրենակիցներով, որոնք եկած էին շրջաններէն տօնախմբելու համար այս տարեդարձը դաշտահանդէսով, որ կազմակերպուած էր Լիոն – Տէսին Հ. Յ. Դ. կոմիտէներուն կողմէ, մասնակցութեամբ Սէն Մօրիսի « Վրացեան » խումբին:

Երկար օրերու հեղձուցիչ տա՞քն է արդեօք պատճառը այս բազմահարիւր համախմբութեան, քաղաքէն դուրս, բացօթեայ տեղ մը ըլլա՞լը, թէ ոչ, նպատակ մը, մասնակից ըլլալու յիշատակի եւ ոգեկոչումի այս տօնակատարութեան: Երկուքն ալ թերեւս, բայց կարեւորը այն է, որ բոլորը հոս են այսօր, մեծ ու պզտիկ, երիտասարդ ու տարեց, մամիկ ու մանկիկ, ուրախ – զուարթ, ցնծուն ու ժպտուն:

Խումբերու բաժնուած են անոնք, բարձրաբերձ ծառերու հովանիին ներքեւ. Խօսակցութիւնները մտերմիկ են ու սիրալիր անցեալէն ու ներկայէն: Կան նաեւ սիրահարներ թղթախաղի եւ նարտիի, որոնք իրարու ասպարէզ կը կարդան...:

Հսկայ վրանի մը ներքեւ, ուր կան զանազան բաժանմունքներ, երիտասարդ ընկերներ իրենց կարելին կը փորձեն գոհացնելու համար բոլորը: Հոս խոհանոցն է իր ախորժաբոյր շամփուրներով, հոն զովացուցիչ խմիչքներով եւ ուրիշ տեղեր ուր առատօրէն կը գտնուին զանազան ուտելիքներ եւ անուշեղէններ:

Ժամը 16ին, Վալանսէն դաշտ կը հասնի « Կոմիտաս » նուագախումբը ու կը հնչեցնէ օրուան յատուկ երգը, «Կարկուտ տեղաց, Խանասորայ դաշտումը» եւ ընկեր Կ. Յովակիմեան, այս տօնակատարութեան պաշտօնական բացումը կը կատարէ պատշաճ խօսքերով, ու կը հրաւիրէ ընկեր Մ. Միրզէն խօսելու, որ Խանասորայ արշաւանքի իմաստին եւ տարողութեան մասին հակիրճ խօսքերով անդրադարձաւ եւ թելադրեց որ «հայրենասիրութեան եւ զոհաբերութեան այդ ոգին միշտ անշէջ մնայ նորահաս սերունդին մէջ եւ անոնց յիշատակը ըլլայ անմոռանալի ու յաւիտեան, մանաւանդ տարագիր ու անդատական մեր ներկայ վիճակին մէջ»:

«Կոմիտաս» նուագախումբը, անընդհատ նուագեց հայրենասիրական եւ արդիական եղանակներ, հսկայ դաշտը պահեց խանդավառ, ու երիտասարդ – երիտասարդուհիներ, նաեւ « երիտասարդացած » տարեցներ, անխոնջ պարեցին, հայկական դեղջուկ ու տոհմիկ պարեր, զանազան շրջաններու:

Տեղի ունեցաւ վիճակահանութիւն մը, եւ գտնուեցան բախտաւորներ որոնք շահեցան « ճամբորդութիւն մը դէպի Հայաստան» եւ «երկու հոգի դէպի Թիւնիզ» ազնուօրէն նուիրուած ընկեր Վ. Սարգիսեանին կողմէ, Սեւան Վոյաժէ:

Ֆրանսերէն գրուած թռուցիկներ բաժնուեցան ներկաներուն, որպէսզի երբ տուն երթան, իրենց առանձնութեան մէջ կարդան ու խոկան, եւ հասկնան այդ հպարտ մարդոց կատարած հերոսական արշաւանքին իմաստը, որոնք ըմբոստացան բռնութեան, կողոպուտի եւ բռնանդի դէմ, որոնք տեղի կ՚ունենային բարբարոս տիրապետութեան մը գիտակցութեամբ եւ թելադրութեամբ:

Յաջող ձեռնարկ մըն էր, եւ շնորհաւորելի են բոլոր ընկերներու եւ կազմակերպիչներու տարած աշխատանքները եւ վստահ եմ որ բարոյականին հետ նիւթականն ալ եղաւ գոհացուցիչ:

Շատ ուշ, ժողովուրդը կը բաժնուէր դաշտէն, իրեն հետ տանելով անգամ մը եւս, հայկական օր մը ապրած ըլլալու գոհունակութիւնը, ու մութը կը ստուերէր դաշտը եւ հերոսներու ոգին, կարծես տերեւներու սօսափիւնին միացած, կը թեւածէր հետզհետէ ամայացած դաշտին վրայ:

ՓԱՐԻԶԱԿՑԻ

ՌՈՒՄԱՆԻԱ

ՖՈՔՇԱՆԻ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

ԱՆՑԵԱԼԻՆ ԵՒ ԱՊԱԳԱՅԻՆ ՄԻՋԵՒ

Ֆոքշան քաղաքին մէջ երկու հայկ. եկեղեցի գոյութիւն ունի: Գոյութիւն ունին ըսելու ձեւ մըն է, որովհետեւ եկեղեցիներէն մէկուն պատերն ու տանիքը միայն մնացած են, աւերակ վիճակի մէջ, 1940ի երկրաշարժի պատճառով: Ասիկա Մունթենիայի Ս. Գէորգ եկեղեցին է:

Ֆոքշանի մէջտեղէն կը հոսի Միլքով գետակը, որ կը բաժնէր ուրմէն երկու իշխանապետութիւնները: Եկեղեցին, ուր արարողութիւն կը կատարուի ներկայիս, կը գտնուի հիւսիսային կողմը եւ առաջ Մոլտովայի կը պատկանէր, մինչ Ս. Գէորգ եկեղեցին կը գտնուի հարաւը, Մունթենիոյ մէջ:

Պատմական եւ ճարտարապետական յիշատակարան, այս եկեղեցին ուշադրութեան առարկան դարձած է, վերջերս, ձեռնհաս մարմիններու, որոնք սկսած են վերականգնումի աշխատանքները զայն սկզբնական վիճակին վերադարձնելու համար:

Եկեղեցւոյ մասին տուեալները քիչ են ու անստոյգ: Անոնք մեծ մասամբ հաւաքուած են Ֆոքշանցի Փրոֆ. Տիմիթրիէ Ֆ. Գայանի կողմէ, «Ֆոքշան քաղաքի պատմութիւնը» գիրքին մէջ, որ լոյս տեսած է 1906ին եւ պարգեւատրուած Ռումէն Ակադեմիայի կողմէ:

Եկեղեցիին հնութիւնը հաստատող ըլլ֊խաւոր վաւերագիրը ներկայացուած է Ֆոքշանի Հայերուն կողմէ 1847ին, երբ հաստատուած են քաղաքին սեփականութիւնները: 7241 (այսինքն 1733) Յունիս 20 թուակիր վաւերագիրը կ՚ըսէ թէ տրուած է հարիւրապետ Եոնիցը Ցոքայի կողմէ, որ կը ծախէ վարպետ Գասպարին եւ բոլոր Հայերուն՝ այն տեղը, ուր հայկ. եկեղեցին շինուած է (Ֆոքշանի մէջ): Այս վաւերագիրէն կը հասկցուի թէ այդ թուականին շինութիւնը նոր էր, բայց 1789ի քարտէզի մը վրայ, նշանակուած է՝ «դեռ շինութիւնը չվերջացած եկեղեցի»: Կ՚երեւի թէ եկեղեցին նախ փայտէ շինուած է եւ շատ ուշ կառուցուած է աղիւսէ պատերով:

Տեղւոյն հայ համայնքին անդամ Ֆ. Ստ. Ֆերհատ յիշելով, գիրքին հեղինակը կ՚ըսէ, թէ Ս. Գէորգ եկեղեցին կառուցուած է կէորկիէշ Հաճիու անուն Հայու մը ծախքով, որուն ընտանիքը յետոյ Պուքովինա փոխադրուած է:

Նոյնիսկ Փրոֆ. Գայանի ժամանակ, այսինքն դարու սկիզբը, եկեղեցին թէեւ լաւ վիճակի մէջ, բաց չէր, «գոց մնացած է երկար ատենէ ի վեր, առնուազն 38 տարի, ես չտեսայ որ օր մը արարողութիւն կատարուի այնտեղ»: Բացատրութիւնը այն է թէ քաղաքին Մունթենիոյ կողմը հայ բնակչութիւն գոյութիւն չունէր այլեւս, Ֆոքշանի միւս հայ բնակիչները կը յաճախէին Մոլտովայի կողմի եկեղեցին:

Այսօր, իր վերանորոգումով, եկեղեցին պիտի ստանայ իր նախկին երեւոյթը, ինչ որ զայն պիտի դասէ Ռումանիոյ պատմական յիշատակարաններու կարգին, եւ իր նոր գոյութեամբ այցելուներու հիացման պիտի արժանանայ:

Այս առթիւ պէտք է ըսենք որ Ֆոքշանի հիւսիսային կողմի հայ եկեղեցին ալ վնասուած էր 1940ի երկրաշարժէն եւ, շնորհիւ Ֆ. Ստ. Ֆերհատի աջակցին, պատուական Հայուհի Տիկին Զիհուքիի հաւաքած դրամներուն եւ ջանքերուն՝ նորոգուած եւ մինչեւ այսօր բաց է եկեղեցին Հայութեան համար:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (133)

ՀՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՊՈՌՆԻԿԸ

ՍԵՒ ՔԱՐԱՅՐԸ

— Առ այժմ պէտք է որ իրարմէ բաժնուինք, բայց շատ չանցած դարձեալ իրար պիտի տեսնենք՝, ըսաւ Ռոլան: Հիմակուհիմա քեզ սա մարդուն պիտի յանձնեմ: Իմ վրայ որքան որ վստահութիւն ունիս, անոր վրայ ալ այնքան վստահութիւն ունեցիր... անանկ համարէ թէ հօրդ քովն ես...

— Հօրս քովը, ոհ, հօրս, մրմնջեց Պիանքա:

Եւ նաւուն վրանը լուսաւորող լապտերին լոյսին տակ, նայուածքը դարձուց իր ազատարարին ցոյց տուած մարդուն...:

Տափանաւը ճամբայ ելաւ:

Ռոլան քովի նաւերէն մին ցատքեց: Իր մէկ նշանին վրայ, այս երկրորդ նաւակը Պիանքան տանող նաւուն ետեւէն գնաց:

Քարափները ամայի էին. Ռոլանի ընկերները մութին մէջ անհետացած էին: Ջրանցքը դարձած ատենին, Ռոլան յուսահատական աղաղակներ լսեց ցամաքէն, այս աղաղակներուն յաջորդեց անուն մը, մունչիւնի մը խառնուած անուն մը:

— Պեմպօն է...:

Ռոլան, ժպտելով, նաւակին խորը ոտքերը կապուած մէկու մը դարձուց նայուածքը:

Այս մարդն ալ ցամաքէն եկած անունը լսած եւ սարսռացած էր:

Պեմպօն էր ան...:

— Լսեցի՞ք, էմփերիան է որ ձեզ կ՚անիծէ, ըսաւ Ռոլան դառն ժպիտով մը իր թշնամին չափելով: Մայրն է ան, այն մայրը որուն աղջիկը փախցուցիք...: Վայ ձեզի, եթէ օր մը իր դէմը ելլելու ըլլաք, վայ ձեզի...

Պեմպօ խուլ մռլտուք մը արձակեց, մռլտուք մը որ կէս պաղատանքի կը նմանէր եւ կէս մըն ալ սպառնալիքի:

Ռոլան լռեց:

Նաւակը սուրալ սկսաւ: Քիչ յետոյ Լիտօ նեղուցը հասաւ, ուր մօտեցաւ մեծ առագաստանաւի մը որ ծովուն բացերը խարիսխ նետած էր:

Հինգ վայրկեան վերջը, Ռոլան, Պեմպօ, Պիանքա եւ Սքալապրինօ առագաստանաւ մտած էին:

Երբ Ռոլան Սքալապրինոյի հետ առանձին մնաց, անոր ըսաւ.

— Դուն անմիջապէս Վենետիկ պիտի դառնաս եւ Փեթրօս Արաթիմոսը գտնելով պիտի ըսես որ, ունեցած գործերը որքան ալ կարեւոր եւ ստիպողական ըլլան, դարձեալ գլխ չտեսած տեղէն չշարժի, ես երեք օրէն Վենետիկ երթալով զինքը պիտի գտնեմ:

Սքալապրինօ վերջին նայուածք մը ուղղելով Պիանքայի, առագաստանաւէն վար իջնելով իր նաւակը մտաւ:

Պեմպօ ձեռքերը ոտքերը կապուած վիճակի մէջ առագաստանաւերուն խրճիթներէն մէկը նետուեցաւ: Հոն Վենետիկի պատրիարքը մեռելի մը պէս աչքերը գոցեց: Մարած մէկու մը երեւոյթը ունէր, բայց իրականութեան մէջ խոր մտածմունքի մէջ ինկած էր:

Ռոլան Պիանքան նաւապետին խուցը առաջնորդեց, ուր ամէն բան նախապէս պատրաստուած էր:

— Աղջիկս, սպառնացող մեծ վտանգէն քեզ ազատելու համար այս ծայրայեղ միջոցին դիմելու պարտաւորուած էի, ըսաւ ան մանկամարդ աղջկան ձեռքը բռնելով: Այժմ վտանգէն ազատեցար:

— Տեսա՞ծ մա՞րդս:

— Այլեւս անոր ձեռքէն ազատեցար: Այդ մարդը շատ գեղեցիկ մարդ էր: Քեզ անոր ձեռքէն ազատելու համար Վենետիկէն հեռացնելէ ուրիշ միջոց չկար... Մանաւանդ պէտք էր այնպէս մը հեռանայիր այս դժոխքէն, որ գացած տեղդ ոչ ոք գիտնար...

— Մա՞յրս ալ, մա՞յրս ալ պէտք չէ գիտնայ:

— Այո, աղջիկս, մայրդ ալ:

Այս խօսքին վրայ, մանկամարդ աղջըկան աչքերը լեցուեցան: Իրեն ըսուած խօսքերը չկրցաւ հասկնալ ան, բայց նախազգացում մը իրեն կ՚ըսէր թէ մայրն իսկ պիտի չկրնար ազատել զինքը այն վտանգէն որուն մէջ ինկած էր, իսկ այդ անծանօթը, շատ աւելի զօրաւոր ու վստահելի մէկը երեւցաւ իրեն քան թէ իր մայրը:

Ռոլան մտերմական բարեւ մը տալէ յետոյ դուրս ելաւ:

Դուրսը, առագաստանաւին կամրջակին վրայ, սկսաւ վեր վար պտըտելով ակռաներուն տակէն բաներ մը փսփսալ:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

Պ. Րոպէր Իզմիրլեան, Պ. Հրանդ Մարգարեան ինչպէս Քասթէլլան, Գազան – ճեան, Ասլանեան, Ճերմակեան, Փափազեան, Զօրայեան, Գարագաշ, Մորա, Պեկէ, Սեւունի եւ Կիյոմէ ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԻԶՄԻՐԼԵԱՆԻ

(ծնեալ Արմինէ Մարգարեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 10ին Փարիզ 16րդ:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Յուլիս 16, ժամը 16ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիէն ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փէռ–Լաշէզի գե – րեզմանատունը:

Ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ, այլ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Յովհաննէս Գարակիւլեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գազանճեան 100 եւ Տէր եւ Տիկին Սերովբ Պալեան 100 ռ. կը նուիրեն (100ը՝ Մշակոյթի Տան, 50ը Իսիի Հայոց եկեղեցւոյ (ստանալ Յառաջէն) եւ 50 ֆր. «Յառաջ՝ ին): –

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Գ. ՑԱՆԿ

Տ եւ Տ. Փափազեան Անրի (Պանեէօ)	500
Պ. Պետոյեան Սագօ (Սօ)	500
Օր. Մարտիրոսեան Անժէլ (Վալանս)	200
Պ. Քրմըզեան Վահրամ (Փարիզ)	200
Տիկ. Մանուկեան (Սէն Ռաֆայէլ)	200
Տ. եւ Տ. Թութլեան (Լիոն)	50
Ոմն (Փարիզ)	200

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Թ. ՑԱՆԿ

Նուէր ի նպաստ Իսի լէ Մուլինոյի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցիի շինութեան.— Մի ոմն 6.000, մի ոմն 5.000, Տէր և Տիկ. Մարթայեան Երուանդ 2.500, Տէր եւ Տիկ. Օզինեան Յարութիւն 2.000, Գիզիլեան Ե. 1.500, Տիկին Միսաքեան Վերոնիկ 1.000, Պր. Գալուստեան, Օր. Անի Թորոսեան, Տէր եւ Տիկ. Ադամեան Եդուարդ, Տիկ. Համբարեան Մարիամ 500ական, Տիկ. Թորոսեան Սոնիա 400, Տոնիկ Բեհլիվանեան 200, Գանդեմուրեան Տիգրան 150, Տիկ. Թոթոյեան, Ա. – ւետիս Տ օնէլեան, Տէր եւ Տիկ. Նշան Սայրիմ, Յովհաննէս Աւագեանց, Տիկին Պետոյեան, Պր. Մանէսեան, Տիկ Թագուհի Եազըճեան 100ական, Տիկ. Աւագեանց 50, Տիկ. Եսթեր Գրիգորեան (Նիս) 100, դրամատան աճիօներ 388,68

գումար 21.988,68

Նախկին գումար 740.351,31

ընդհ. գումար 762.339,99

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1976 – 1977

Յառաջիկայ ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկըսած են: Այն ծնողքները որոնք կը փափաքին իրենց զաւակներուն ֆըրանսական զարգացումին հետ տալ նաեւ հայեցի դաստիարակութիւն, կրնան զանոնք անվարան յանձնել մեր վարժարանին:

Արտասահմանէն եկող աշակերտուհիները ֆրանսերէն լեզուին վարժեցնելու համար վարժարանը մասնաւոր դիւրութիւններ կ'ընծայէ:

Դիմում կատարել հետեւեալ հասցէին.—

Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bd. du Nord — 93340 LE RAINCY
(FRANCE)
Tél. 927-01-72

ԷՍԱԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՀԵՏ ԴԷՊԻ ԹՈՒՔԷԻ ԾՈՎԱՓԸ

Յուլիս 18, Կիրակի, ամբողջ օրը, օթոքառով:

Մեկնում՝ առաւօտեան ժամը 7ին, Կառ տիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւրվէօրի առջեւէն: Վերադարձ՝ ժամը 22ին:

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 50 ֆր.:

Ուսանողներու՝ 30 ֆր.:

Արձանագրութեան համար հեռախօսել՝

842–08–57

Կը խնդրուի փութով արձանագրուիլ:

Հ. Բ. Ը. Մ.

Փարիզ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

կը կազմակերպէ ճամբորդութիւն մը դէպի

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Օգոստոս 18էն մինչեւ Սեպտ. 1, 1976

Այցելութիւն Հայաստանի տեսարժան վայրերը՝ Երեւան, Ս. Էջմիածին, Սեւան, Գառնի, Գեղարդ, Ծիծեռնակաբերդ, Սարդարապատ, եւայլն:

Hôtel de première classe — Pension complète

Prix tout compris : 2.550 Frs

Renseignements : U. G. A. B. Tél. 924-86-71 et 227-12-26

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է

Odyssée d'un enfant arménien

par KHOREN MARGOSSIAN
Ed. La Pensée Universelle
Prix 26 F. 50
En vente dans toutes les librairies, ainsi qu'à la Librairie Samuelian
51, Rue Mr. le Prince, Paris 6e
et Palouyan, 9 Rue de Trévise, 75009 Paris

Գեղարուեստական փառատօն

կազմակերպուած
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ԿՈՂՄԷ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 20ԻՆ

THEATRE DES CHAMPS-ELYSES
PARIS

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

հանդիսաւոր բացումը

ՇԱԲԱԹ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 9

ժամը 11ին

Հայկական Շաբաթ, մինչեւ Հոկտ. 16

ORANGERIE
du
LUXEMBOURG
Entrée Porte Férou
19, Rue de Vaugirard

ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ

կը ներկայացնէ՝

ԾՈՎԸ

Բարձր հովանաւորութեամբ Ծերակոյտի նախագահին եւ «Բարձր ծովով»ի դիւանին:

ՅՈՒԼԻՍ 5–25

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԳՆԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ

ՊԵԼՖՈՆԹԵՆ (Ժիւռա)

Հեռաձայն՝ (16–82) 33 05 61

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԻՍԸ

Կիրակի, Յուլիս 18, ամբողջ օրը

Գեղարուեստական բաժին

Անակնկալներ — Ճոխ պիւֆէ

Լիոնէն օթոքառը կը մեկնի, Կիրակի առտու ժամը 7ին եկեղեցիէն, կը հանդիպի 7.30ին Տէսին (Ճորքայէֆ) եւ 8ին Սէն–Մօրիս տը Պենօ:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

«Հայ Հասարակութիւն Սէն – Շամոնի» Երիտասարդաց Միութեան տարեկան դաշտահանդէսը 18 Յուլիս Սէն – Շամոնի Լազարիսթներու դալարազեղ պուրակին մէջ: Նուագախումբը կ'առաջնորդէ Ժօ – զէֆ Զաքմազճեան:

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

MONT ST. MICHEL

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՃԱՇ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ ՄԷՋ

Շաբաթ, Յուլիս 17 ժամը 13ին

ՋԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կիրակի, Յուլիս 18 ժամը 9ին

Ճաշին կամ զբօսապտոյտին մասնակցիլ փափաքող ծնողքներէն եւ համակիրներէն կը խնդրուի հեռաձայնել մինչեւ Յուլիս 14

16 (31) 92–77–63

ԾԱԽՔԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԳԱՐՆԱՆ, ԱՄՌԱՆ ՈՒ ԱՇՈՒՆԻՆ

TRANSTOURS organise

Բ. ճամբորդութիւն՝ ՅՈՒԼԻՍ 10էն 25 ԼԵՆԻՆԿՐԱՏ – ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ
գին՝ 2900 ֆրանք

1976 ՕԳՈՍՏՈՍ 6էն 21, ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ — Գին՝ 2900 ֆրանք
1976 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10էն 25 — ՄՈՍԿՈՒԱ–ԵՐԵՒԱՆ — Գին՝ 2850 ֆ.
1976 ՀՈԿՏ. 8էն 23 — ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՐԵՒԱՆ — Գին՝ 2450 ֆրանք

ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ ԵՒ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻՆ ԱՌԱՆՁԻՆ ԽՈՒՄԲԵՐ՝ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

Երթուդարձ օդանաւով: «Արմենիա»յի կամ «Անի»ի մէջ, առաջին կարգի սպասարկութեամբ:

Կը գործադրուի հայրենի տեսարժան վայրերու այցելութեան լրիւ յայտագիրը

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

TRANSTOURS, 22 rue du 4Septembre — 75002 PARIS — Tél. 742-77-40
ուր կարելի է ներկայանալ Կ. ՈՒՆՃԵԱՆԻ, ամէն Երեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18:
ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ՝
11, rue du Bassin — SAINT-JULIEN — Tél. 93-04-90 et 08-31-55
ՎԱԼԱՆՍ՝ դիմել Ն. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ —ԱԼՖՈՐՎԻԼ՝ դիմել Յ. ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

RESTAURANT EREVAN

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e

Tél. 770 85 81

Հայկական մաքուր խոհանոց — Հայկական ջերմ մթնոլորտ

Մատչելի գիներ

Երկուշաբթի՝ Կարսի տէօներ
Երեքշաբթի իրիկուն՝ ձիթապուղ – մանթը
Հինգշաբթի իրիկուն՝ պատուէրին վրայ լահմաճուն ու չի–քէօֆթէ
Ուրբաթ իրիկուն՝ Սու–պէօրէկ

Եւ ամէն կիրակի առտու, պատուէրի վրայ՝ խաշ:

Fonds A.R.A.M

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
14
MERCREDI
14 JUILLET
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 170 Ֆ· Վեցամսեայ 90 Ֆ·
Արտասահման Տար· 200 Ֆ· Հատը 1 Ֆ· 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·637 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.637

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ազատութի՛ւն, Սիրելի

Ամէն տարի, Յուլիս 14ին, Ֆրանսա կ'ոգեկոչէ բռնատիրութեան դէմ տարած իր յաղթանակը: Խորհրդանիշ՝ ազատութեան, Յուլիս 14ը դեռ չէ եղած սակայն վերջնական յաղթանակի օրը համայն մարդկութեան, քանի աշխարհի ամէն կողմը, դեռ կան ճնշուած ժողովուրդներ, կեղեքուած իրաւունքներ, ազատազուրկ ամբոխներ ու դեռ, հոս ու հոն, մարդիկ խելագար, որ յանուն այդ ազատութեան, ի՛նչ ոճիրներ կը գործեն: Հինցած չէ, ու դժբախտաբար երբեք մեռեալ տառ պիտի չըլլայ Տիկին Ռոլանի խօսքը՝ «Ազատութի՜ւն, ի՛նչ ոճիրներ կը գործուին քու անունով», եթէ մարդիկ խելքի չգան եւ չշարունակեն մնալ մէկը միւսին՝ գայլը:

Ազատութի՛ւն, սիրելի, բանաստեղծներ կառափնատ բարձրացուցին քու անունով ու ամբոխներ ճզմեցին: Պատերազմներ մղեցին, որ խաղաղութիւն չբերին անմեղ մանուկներու:

Ու դեռ, այսօր, Յեղափոխութենէն 187 տարի ետք, մարդիկ ոչինչ սորված են, անցեալի դասերէն: Ջարդը կը շարունակուի, երէկ՝ Պիաֆրա կամ Պենկլատէշ, առջի օր՝ Ռաս էլ-Այն, այսօր՝ Զաաթար ու վաղը՝ ո՞վ գիտէ ո՞ւր:

Ահա Պաղեստինցին, որու հայրենիքը առին իր ոտքին տակէն այն նոյն Մեծերը, որ այսօր կը թուին գիտակցիլ, որ սխալ բան մը ըրին, մանաւա՛նդ անարդար բան մը: Ու ահա Իսրայէլացին, որու հայրենիք մը տուին, բայց չեն թողուր, որ հոն շնչէ՝ ազատ: Եւ ահա Լիբանանցին, որ դեռ չի հասկնար թէ ինչո՞ւ իր դրախտը յանկարծ դժոխքի վերածուեցաւ: Ու հո՛ն, անգամ մը եւս Հայն է, որ իր վերաշինած բոյներուն քանդումը կը տեսնէ: Ի՛նչ սիրուն էիր, դուն, Լիբանան, մայրիներու շուքին ներքեւ, ուր հայ երախաները հայկական դպրոց կ'երթային ու հեռու իրենց հողէն, կրնային դեռ Հայ մնալ: Ի՛նչ խաղաղ էիր, դո՛ւն, Լիբանան, ուր Հայոց եկեղեցիներու զանգակները ուրախութեան եւ վերածնունդի ղօղանջներ կ'արձակէին: Ի՛նչ ազատ էիր, դո՛ւն, Լիբանան, ուր, քրիստոնեայ թէ մահմետական, ձեռք ձեռքի երկիր մը կը շէնցնէին: Ու, ի՛նչ տխուր ես, դո՛ւն Լիբանան, ի տես այն խելագարութեան, որ համակեց զաւակներդ եւ մոռնալով Աստուած ու Ալլահ աննախընթաց ջարդի մը մղեց զիրենք:

Ազատութի՛ւն, սիրելի՛, դեռ չփլած հին պատնէշները, բարձրացան նոր կուլակներ: Շենիէն Զարենց, մարդիկ բանաստեղծին ձայնը մարեցին, վայրագօրէն: Ու չլսեցին ձայնը սա միւս բանաստեղծին, որ չարունակեց երգել քու փառքդ: Էլիւարին հետ, իրմէ առաջ ու իրմէ յետոյ, բոլոր մարդիկ գպրոցական ի-րենց տետրակներուն թէ ծառերուն վրայ, սպիտակ էջերուն թէ քամիին վրայ, ջերեկուան հացին ու գիշերուան հրաշալիքներուն վրայ, ամպերու փրփուրին թէ փոթորիկի քրտինքներուն վրայ, անհետացած վտանգներուն ու անյիշատակ յոյսին վրայ, քու անունդ գրեցին՝ ազատութի՜ւն:

Որպէսզի գայ, վերջա՛պէս ծագի այն առաւօտը լուսոյ, արեգակն արդարը, երբ յաղթանակդ վերջնական ըլլայ, ու ոչ մէկ մարդ, ոչ մէկ մանուկ ծարաւի ըլլայ քեզի՝ ազատութի՛ւն, սիրելի:

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՒՐՈՊԱ

1978 ԻՆ՝ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ ՄԸ 410 ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐՈՎ

— o —

Պրիւքսէլի մէջ, Եւրոպայի Իննեըը համաձայնեցան Խորհրդարանի ընտրաձեւին մասին եւ ընդունեցան ինչ որ Ժիսքարի, այսինքն Ֆրանսայի առաջարկն էր: 1978ին Եւրոպայի Խորհրդարանը պիտի ընտրուի ժողովուրդին քուէով եւ պիտի ունենայ 410 երեսփոխան: Չորս մեծերը (Ֆրանսա, Անգլիա, Գերմանիա եւ Իտալիա) իւրաքանչիւրը պիտի ունենայ 81 երեսփոխան, Հոլանտա՝ 25, Պելժիա 24, Դանիա 16, Իրլանտա 15 եւ Լիւքսանպուրկ 6: Կը թուի թէ բաւական արդար բաշխում մըն է երբ նկատի առնուի նաեւ թէ չորս մեծերը ընդունած են հաւասարութեան սկզբունք մը նկատի չառնելով բնակչութեան իրենց տարբերութիւնները:

Ուրեմն 1978ին կ'ընտրուի Եւրոպական Խորհրդարանը, ժողովուրդին քուէով:

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՍՈՒՐԻԱ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

ՈՒ ՄԵՌԵԱԼՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՏՆԱՆ

— o —

Աջը կը շարունակէ պնդել որ ձեռք ձգած է Թել էլ-Զաաթարի գաղթակայանը, այսինքն պաղեստինեան բերդը, զոր վէրք մը կը նկատէր իր գօտիին մէջ: Պաղեստինցի բանբերը կը շարունակէ հերքել եւ կ'ըսէ թէ քրիստոնեայ աջին 53րդ յարձակումը, 21 օրուան մէջ, ետ մղուած է եւ որովհետեւ ոչ մէկ օտար թղթակից կրցած է մինչեւ Զաաթար երթալ, կարելի չէ ճշդել թէ ո՞վ է ճշմարտութիւնն ըսողը: Ամէն պարագայի մէջ, սխալ չէ որ աջը կը յաղթէ, եթէ կը կարծէ որ յաղթել կը նշանակէ քիչ մը աւելի արիւնել երկիրը, քիչ մը աւելի ջարդել, քիչ մը աւելի գազանանալ: Ու կ'ըսուի թէ «զօրացած այս յաղթանակով» քրիստոնեաները պիտի շարունակեն իրենց յարձակումները պաղեստինեան եւ ձախ մահմետական ուժերուն դէմ, որոնք կը գիտակցին թէ իրենց կռնակը ծովն է: Աջը կը յառաջանայ դէպի Տրիպոլիս, կ'ըսեն թէ արդէն գրաւած են Պաթրունին քաղաքը (Տրիպոլիսի հարաւ-արեւելքը) եւ թէ այդ քաղաքը ձախերու 17րդ դիրքն է որ կ'իյնայ: Կռիւները հասած են նաեւ Պաալպէք, փիւնիկեան այս հին քաղաքը, որ իր անցեալի աւերակներուն մէջ թաղուած, ամէն ամառ աշխարհին կը ներկայացնէր փառատօն մը երաժշտութեան, թատրոնի, ձայնի եւ լոյսի ներդաշնակութեան մը մէջ և այսօր կը դառնայ ռազմաճակատ եւ ջութակներն ու թաւջութակները կը փոխարինեն քալաշնիկովներն ու ծանր հռետանին ու ֆետայիններու տուշկաները մոռցնել կու տան Մոցարթի համանուագը...:

×

Գահիրէի մէջ, արաբ Արտաքին նախարարները ժողով գումարեցին «սովորաբար» բայց բոլոր ջանքերը խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար Լիբանանի մէջ ի դերեւ ելան: Մթնոլորտը ծանր էր մանաւանդ պաղեստինցի պաշտօնական բանբերին դառնութեան պատճառով քանի Դամասկոս վերջնագիր տըւած էր պաղեստինեան ուժերուն եւ սպառնացած գրաւել Սայտան եւ Պաալպէքը եթէ Պաղեստինցիք տեղի չտան: Պաղեստինցին ըսած է նաեւ թէ Սուրիա կ'ուզէ որ Պաղեստինցիք յայտարարեն որ պատերազմը պայքար մըն է միայն իրենց եւ Լիբանանցիներու միջեւ եւ թէ Սուրիա պէտք է ընդունուի իբրեւ միջնորդ մը եւ երաշխաւոր մը 1969ի Գահիրէի Համաձայնագրին (կը վերաբերի պաղեստինեան ներկայութեան Լիբանան): Ըսած է նաեւ թէ այս վերջնագիրը յանձնուած է Լիբիոյ վարչապետ Ճալուտի կողմէ (թէեւ ան ալ դէմ է) Պէյրութի հայդուկներու հրամանատարութեան:

Պաղեստինցիները գիտեն անշուշտ թէ իրենց վերջին ապաստանն է Լիբանանը ու կը գիտակցին նաեւ թէ առաջին անգամ արաբական աշխարհն է որ դաւադրեց իրենց դէմ, զիրենք նկատելով միայն խաղաքար մը իրենց դատին համար բայց «փրկանք» մը բոլորին համար:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 7-8)

ԱՐՓԻ – ՍԵՒԱՆ ՋՐԱՏԱՐԸ 46·647 ՄԵԹՐԻ ՀԱՍԱԾ

Արփի – Սեւան ջրատարի շինարարութեան մէջ, Յունիսին իրագործուած են հետեւեալ աշխատանքները· Թիւ վեց ներքնուղիի մէջ հորատուած է 41 մեթր, Թիւ ութ ներքնուղիի բանուորները հանդիպելով երկրաբանական անկայուն շերտի, Յուլիսին սկսած են մետաղեայ շինութիւններու վերականգնումով յառաջանալ· Թիւ ինը ներքնուղիի խումբը որ դժուար պայմաններու մէջ կը շարունակէր աշխատիլ, Յունիսին զբաղած է ներքնուղիի վերջին մասի պատերու նորոգումով եւ կարգաւորումով: Հոս հորատումը կը սկսի Հոկտեմբերին: Անցեալ վեց ամիսներուն Արփի – Սեւան ջրատարի շինարարութեան մէջ հորատուած է 373 մեթր: Թիւ երեք, չորս եւ եօթը ներքնուղիներու մէջ աշխատանքներ կը կատարուին ջրատարի պատերու ամրացման եւ յատակը կրաձոյլով պատելու ուղղութեամբ: Թիւ երեք ներքնուղիի մէջ կրաղիւս ներարկուած է 250 մեթրի վրայ եւ յատակը կրաձոյլով պատած է 205 մեթրի վրայ: Յուլիս մէկի տուեալներով, Արփի – Սեւան ջրատարի երկարութիւնը հասած է 46·647 մեթրի:

Քանի մը տողով

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ առտուն կանուխ 19 հոգի գնդակահարուած են Եթովպիա, մէջն ըլլալով երիթրէայի զինուորական հրամանատարը, իբրեւ դաւաճան:

ԱՄԻՆ ՏԱՏԱ շատ հաւներ է իսրայելեան քաջագործութեան եւ իր հիացումը յայտնող հեռաձայն մը ըրեր է իր հրեայ բարեկամին: Դէմ արտայայտուեր է ահաբեկիչներուն որոնք միայն նեղութիւններ պատճառած են իր երկրին:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ դրոշմաթուղթը 80 սանթիմէն մէկ ֆրանքի պիտի բարձրանայ Օգոստոսին արագ թղթակցութեան համար եւ 60էն 80 սանթիմի դանդաղ թղթակցութեան:

ՍՊԱՆԻՈՅ նոր վարչապետը՝ Սուարէս Փարիզ եկաւ, անակնկալօրէն:

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐՈՒ բացումը պիտի կարենայ կատարել Եղիզապէթ Թագուհին Շաբաթ օր, Մոնրէալի մէջ: Արդարեւ, Ողիմպիական Կոմիտէն տեղի տուաւ քանատական պահանջներուն (Ֆորմոզ չէր կրնար ներկայանալ իբրեւ Չինական Հանրապետութիւն):

×

ԺԱՆ ՖԱՎԻԷ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ֆրանսայի Դիւաններու ընդհանուր տնօրէնը՝ Ժան Ֆավիէ, որ Խորհ· Միութիւն կը գտնուէր դիւանային գործերու եղանակին ծանօթանալու նպատակով, Հայաստան այցելած է և իր տպաւորութիւնները գրած՝ Հայաստանի դիւանային վարչութեան մատեանին մէջ: «Իբրև առաջին անգամ Հայաստան կատարած ճամբորդութեան յուշ եւ Հայաստանի ու Ֆրանսայի ժողովուրդներու երկարատեւ ու հաւատարիմ բարեկամութեան վկայութիւն, մեր սրտերուն մէջ կը պահենք այն ջերմութիւնն ու պատիւը, զորս ցոյց տուին Ֆրանսացի իրենց պաշտօնակիցներուն՝ Հայաստանի դիւանապանները, ընդունելութեան ընթացքին»: Ապա շարունակելով իր տպաւորութիւնները՝ Ժան Ֆավիէ գրած է· «Ինչպէս Խորհ· Միութեան մայրաքաղաքին մէջ, այնպէս ալ Լենինգրադի եւ Երեւանի մէջ, ես տեսայ թէ պետական ինչպիսի բարձր նշանակութիւն կը տրուի դիւաններու պահպանման եւ անոնց գիտական մշակման կազմակերպումին»: Չորս օր տեւող իր այցելութեան ընթացքին, Ժան Ֆավիէ հանդիպում մը ունեցած է Հայաստանի դիւանային վարչութեան պետ Աշոտ Յարութիւնեանի հետ եւ այցելած՝ Սեւան, Էջմիածին, Գառնի-Գեղարդ, Երեւանի մշակութային կեդրոնները:

×

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ԳՈՐԳԵՐԸ

Լենինականի «Հայգորգ» գործատունը տարւոյն սկիզբէն ի վեր 250 քառակուսի մեթր գորգ արտադրած է: Արտադրութեան որակի բարելաւման տեսակէտէն յաջողութիւններ արձանագրուած են: Լենինականի «Երեւան», «Լոռի», «Ղարաբաղ», «Բարեկամութիւն» անունները կրող գորգերը կ'արտածուին արտասահմանեան 16 երկիրներ, որոնց շարքին՝ Անգլիա, Արեւելեան Գերմանիա, Իտալիա, Ամերիկա եւ Քանատա: Գորգերէն երկուքը ոսկէ մետալներու արժանացած են Լայփցիկի եւ Պրիւքսէլի միջազգային ցուցահանդէսներուն:

ՅՈՒԼԻՍ 14Ի Ազգ· տօնին առթիւ «Յառաջ» լոյս չի տեսներ եւ խմբագրատունը փակ է Չորեքշաբթի: Մեր յաջորդ թիւը՝ Ուրբաթ, Յուլիս 16:

Fonds A.R.A.M

ԶՈՒՏ ՀԱՅԱԲՆԱԿ ՔԱՂԱՔՆԵՐ
ԿԱՐԵԼԻ՞ Է ՈՒՆԵՆԱԼ ՄԻԱՑ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ա.

Եղեռնէն յետոյ Սփիւռքահայութիւնը քանիցս լսած է հայաբնակ քաղաքներ հաստատելու մտադրութեանց մասին: Նման գաղութներ հաստատուած են արդարեւ Միջին Արեւելքի տեղական պայմաններուն բերումով, առանց որոշ ծրագրի կամ վարքի: Հալէպի Նոր Գիւղը, Լիբանանի Այնճարը եւ Պուրճ Համմուտը հիմնուեցան իբրեւ գաղթականական կեդրոններ, որոնք դպրոցներու, եկեղեցիներու եւ ակումբներու յաւելումով դարձան ինքնատիպ «քաղաքներ»:

Միացեալ Նահանգներու մէջ ալ մարմին առին Հայաշատ շրջաններ կամ թաղամասեր՝ Ուստըր, Լինի, Ուօթըրթաուն, Ֆրեզնօ մէջ: Ասոնցմէ ոմանք կը պահեն դեռ ընտանեկան հայկական խըրթութիւն ու կենտրոնացում: Ընդհանրապէս, սակայն, կարգ մը ազգակներ արդէն եղած են Ամերիկայի մէջ խմբապէս հայահոծ կեդրոններու գործումը:

Նախ՝ Ամերիկացիներու մէջ ընդհանրապէս «ոգեմուղ» մաս կազմող սովորութիւն դարձած է բնակարանային յաճախակի փոփոխութիւնը՝ որ պատմական բացատրութիւններ կը լինի:

Ամերիկա հիմնուեցաւ երեք հարիւր յիսուն տարի առաջ, Ատլանտեան ծովեզերքի հիւսիսէն – հարաւ՝ 1200 մղոն երկարութեամբ առանցքի մը վրայ: Այս հսկայ երկայնք ունեցող « սահմանը » 300 տարիէն հասաւ Խաղաղական ովկէանոս, որ 3200 մղոն հեռու է՝ դէպի արեւմուտք, ինչ որ կը նշանակէ թէ միջին հաշուով Ամերիկա տարեկան 10 մղոնէն աւելի դէպի արեւմուտք շարժեցաւ, հիւսիսի Մէյն նահանգէն մինչեւ հարաւի Ճորճիա նահանգը երկարող 1200 մղոն երկարութեամբ իր առանցքին վրայ: Քալիֆորնիացի ամերիկածին ագարակապաններ կան, որոնց մեծ հայրերը Թեքսասէն եկած են, անոնց հայրերը՝ Լուիզիանայէն, անոնց հայրերը՝ իրենց կարգին, Ալապամայէն, եւայլն: Կուգային, կը խլէին հողը անպաշտպան Հնդիկներէ, կը մշակէին, եւ երբ հողը կորսնցնէր իր պարարտութիւնը՝ կը լքէին իրենց ագարակները եւ կ'անցնէին դէպի արեւմուտք:

Ագարակներու մէջ չապրիր այսօր Ամերիկացիներու մեծամասնութիւնը, բայց կը պահեն անոնք ազգային իրենց սովորութիւնը: Ո՛չ միայն պատրաստ են փոխադրուելու այս կամ այն պատճառաւ, այլ գրեթէ առիթ կը փնտռեն փոխադրուելու համար: Վիճակագրական տուեալները, արդարեւ, պերճախօս են: Ամէն տարի հինգ ամերիկացի ընտանիքէն մէկը (այսինքն ժողովուրդի 20 առ հարիւր համեմատութիւնը) տուն կը փոխէ:

Ամերիկածին Հայն ալ, անշուշտ, չէր կրնար զերծ մնալ տեղական այս սովորութենէն...

Զմոռնանք նաեւ Հայուն անցեալը:

Մասնաւորաբար Անիի անկումէն ետք (1045) ամէն տարի քանի մը հազար Հայեր (յաճախ տասնեակ հազարաւորներ) լքած են իրենց հայրենիքը, այլ երկիրներու մէջ կեանքի ապահովութիւն եւ տնտեսական բարօրութիւն փնտռելու համար: Անշուշտ կարելի չէ մեղադրել մեր տառապած նախահայրերը. սակայն որոշ է որ հայ ընտրանիին մէջ չէշտուած էր ըմբոստ ոգի մը, որ չէր արտօներ մեր նախահայրերուն՝ ընդունիլ հայ թագաւորի մը «ծանր ձեռքը» եւ կը մղէր զիրենք լքելու Բագրատունիի մը ծառայելու դերը՝ ենթարկուելու համար հրամանին աւելի լաւ վարձատրող Բիւզանդացի ոեւէ կայսեր:

Քիչ մը աւելի ուշ, բարեկեցիկ Հայը, որ վաճառական էր կամ հմուտ արհեստաւոր, պատրաստ էր լքելու իր երկիրը՝ որովհետեւ գիտէր թէ այլ երկիրներու մէջ կար պահանջը իր կարողութիւններուն, — Հնդկաստանէն մինչեւ Խրիմ ու Լեհաստան:

Կ'ուզեմ ընդգծել որ տաղանդի այն գիծերը, որոնցմով հպարտ ենք մենք (Հայուն ուշիմութիւնը, ճարպիկութիւնը, եւայլն), — այսինքն՝ քաղքենիի մը յաջողութեան գլխաւոր պատճառները, — ազդակներ եղած են Հայկական Բարձրաւանդակի պարպումին:

Անշուշտ, իբրեւ քրիստոնեայ ժողովուրդ, մենք աւելի շատ տառապեցանք խլամ Սելճուքներու եւ Թիւրքմէններու հարուածներուն տակ՝ քան թէ իսլամ Պարսկաստան. սակայն անո՛նք ալ աւելի Ջարդերու եւ կողոպուտներու ենթարկուեցան, անոնք ալ զգացին Մոնկոլին թաթը, աւելի ահարկու ձեւով՝ քան մենք, սակայն չգաղթեցին: Մենք բարօրութենէ եւ քրիստոնէութենէ չհրաժարելու համար Հայաստա՛նը լքեցինք, իր բախտին թողուցինք շինականը:

Եղեռնի եւ 1895ի դէպքերէն ազդուած՝ մենք երբեմն կը մտածենք որ վերջին հարիւրամեակը Թուրքէն հասցուած չարիքներու շրջան մը միայն եղաւ մեզի համար, սակայն չենք ուզեր յիշել որ մինչեւ 1820ական թուականները որքա՛ն պարպուած էր Հայաստանը՝ հայ բազմութիւններէ: Նոյնիսկ Երեւանի շրջանին մէջ 35 առ հարիւր էր միայն Հայութեան թիւը: Իսկ 1914ին, Օսմանեան կայսրութեան Արեւելեան նահանգներէն միայն Վանն էր որ հայ մեծամասնութիւն ունէր:

Այսօր՝ 88 առ հարիւր հայ բնակչութեամբ յատկորոշուող Հայաստանը հրաշք կը թուի, եթէ մտածենք մեր գաղթականութեան, աքսորներու եւ եղեռնին մասին:

Կը չեշտեմ պատմական իրականութիւններ, որովհետեւ չեմ ուզեր որ, ապօրէն, ջայլամի սին յոյսով աւազին մէջ պահենք մեր գլուխը, — ըսենք բաներ՝ որոնք փաստօրէն սխալ են: Հայը քաղքենիացած ժողովուրդ է՝ թէ՛ Սփիւռքի, թէ Հայաստանի մէջ, եւ, իբր այդ, գաղթելու որոշ պատրաստակամութիւն մը ցոյց տուած է միշտ, եւ կը շարունակէ ցոյց տալ:

Անշուշտ մեր քաղաքական անկարողութիւնը եւ թրքական արիւնարբու հալածանքները եւս գրեթէ անխուսափելի դարձուցին, բնազդային բնոյթ տուին մեր ժողովուրդի գաղթելու հակամիտութեան:

Այսօր, գաղթականներէ հիմնուած այս երկրին՝ Ամերիկայի մէջ, մենք եւս, աւելի քան որեւէ այլ ժողովուրդ, պատրաստ ենք « շարժելու »՝ ինչպէս կ'ըսեն Ամերիկացիք, — այսինքն տուն-տեղ փոխելու:

Աւելցնենք ուրիշ կէտ մը, զոր կ'ընդունինք մտերմիկ մեր խօսակցութիւններու ընթացքին, թէեւ կը մերժենք մեր հրապարակային արտայայտութեանց մէջ: — Կ'ակնարկեմ Ամերիկայի մէջ ապրող Հայուն ստորադասութեան զգացումին, — օտարամոլութեան կամ օտարը գերագնահատելու տրամադրութեան: Այն Հայը, որուն տնտեսական բարօրութիւնը թոյլատու է փոխադրուելու՝ սրարշա՛ւ կը հեռանայ ուրիշ Հայերէ: Թերեւս « բնական » նկատուի (թէեւ միշտ ցաւալի) որ հայ հարուստը չուզէ՛ իր աղքատ հայրենակիցին մօտ ապրիլ, սակայն հայ հարուստը չուզեր նաեւ ուրիշ հայ հարուստի մօտ ապրիլ:

ԽԱՉԻԿ ԹԻՒԼԻՒԼԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԿԵՍԱՐԻԱ

Համաձայն Թուրքիոյ Հայոց պատրիարք հօր տնօրինութեան Յուլիս 3 եւ 4, Շաբաթ եւ Կիրակի օրերը, տօն Գիւտ Նշխարաց Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի, Կեսարիա ղրկուեցան Գառնիկ Քհնյ. Գամչեան, Խաչիկ Սրկ. Սերականեան, ուսուցիչ դպիր Յովհաննէս Այվազեան եւ երաժշտապետ Նիկողոս Թաթարեան, տեղւոյն Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ տօնախմբութեան առթիւ: Ընդառաջ երթալով Պատրիարքարանի պաշտօնական յայտարարութեան, մօտ երեսուն հոգինոց ուխտաւորներու խումբ մը, Յովհաննէս Այվազեանի անթերի կազմակերպութեամբ Յուլիս 2, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 17ին օթոպիւսով ճամբայ ելան: Խումբին մաս կազմեցին նաեւ սարկաւագներ Կարպիս Սէմէրճեան, Յակոբ Քէսկինեան եւ ուսուցիչ դպիր Մկրտիչ Դերձակեան: Հանգիստ ճամբորդութենէ մը վերջ խումբը Յուլիս 3 Շաբաթ առաւօտ ժամը 7.30ին հասաւ Կեսարիա, ուր դիմաւորուեցաւ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Սերովբէ Քհնյ. Կիւլեանէ եւ Թաղական Խորհրդոյ ներկայացուցիչներուն կողմէ: Բարի գալստեան արտայայտութիւններէ վերջ խումբը մինիպիւսներով եկեղեցի առաջնորդուեցաւ: Խորհրդարանը պահ մը հանգչելէ վերջ քահանաներն ու դպիրները եկեղեցի մտան ու սկսան ժամերգութեան: Պատարագը մատոյց Սերովբէ հայր: Երգեցողութեան իրենց մասնակցութիւնը բերին ուխտաւորուհիներ Օրիորդներ Իզապէլա Զիրաքեան, Ազատուհի եւ Նուարդ Յակոբեան քոյրեր, առաջնորդութեամբ երաժշտապետ Նիկողոս Թաթարեանի:

Ճաշու գիրքը կարդաց Գառնիկ Քհնյ. Աւետարանը ուսուցիչ դպիր Յովհաննէս Այվազեան վերաբերումը կատարեց Կարպիս Սրկ. Սէմէրճեան:

«Հայր Մեր»է առաջ պատարագիչ քահանան հակիրճ բառերով երախտագիտութիւն յայտնեց պատրիարք հօր, որ հայրական հոգածութեամբ իրականացուց այս ուխտագնացութիւնը: Շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին, որոնք փութացին չէնցնել իրենց պատմական եկեղեցին քաղցրալուր երգեցողութեամբ: Պատարագէն վերջ ուխտաւորները հիւրասիրուեցան եկեղեցւոյ Խորհրդարանը: Համաձայն Սերովբէ հօր ծրագրին, խումբը մինիպիւսներով ճամբայ ելաւ դէպի Թալաս: Հոն այցելեցին երբեմնի ամերիկեան քոլէճը, յետոյ ուղղուեցան Տէրէվանք ըսուած վայրը, որ անուանի եղած է իր վանքով անցեալին մէջ:

Ուխտաւորներու ստուար խմբեր, նոյնիսկ հեռաւոր վայրերէ հետիոտն ու բոպիկ եկեր էին հոն, իրենց խունկն ու աղօթքը մատուցանելու, իրենց ուխտը կատարելու: Զօրաւոր հաւատքով գօտեպնդուած հոգիներ, մագլցեր են ցից լեռներու կողն ի վեր ու այսօր նոր ուխտաւորներ կուգան մագլցիլ նոյն լեռներու նեղ ճանապարհէն յուզումով եւ խանդավառութեամբ:

Բաւական դժուար եղաւ բարձրանալ այդ լերան բարձունքը, ուր վանքը իր անառիկ դիրքով [illegible] կը հսկէր [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] բոլորը որոնք այսօր [illegible] գի բացատրութիւններ տալ իրենց լռութեամբ: Գրեթէ հաւասար բարձրութեամբ կանգնող երկու ցից լեռներու մէջէն կը հոսի վտակ մը իր զուլալ ու զովարար

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ԱՌԹԻՒ

ՄՇՈՅ ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՎԱՆՔԻ ՏԱՐԱԳԻՐ ԽԱՉԸ

Ե.

Ես, սիրտ առնելով, սկսայ մագլցիլ լեռնէն վեր: Կարմիր սոլերս կը սահէին, չոր խոտերու վրայէն, հանեցի եւ ձեռքս բռնեցի զանոնք:

Երկինքէն կրակ կը թափէր, Տարօնի վառ արեգակը այրած ու խանձած էր չորս դին. այսպէս, բոպիկ ու բաց գլուխ, կաղալով ու հեւալով հասայ հոն, ուր նստած էին կիները: Գիտէի յանցանքս ու վախէս չէի համարձակեր նայիլ հօրաքրոջս երեսը: Արիւն քրտինքի մէջ կը լողայի:

Հօրաքոյրս տեսնելով վիճակս, քաջութիւն չունեցաւ յանդիմանելու զիս: Սիրտը իջաւ, նստեցուց իր կողքին, սկսաւ սրբել ճակտիս քրտինքը եւ համբուրել զիս. գրպանէն խոշոր ժանգառի թաշկինակ մը հանելով, նետեց գլխուս եւ ըսաւ. «Լաօ, մըր դարտ մըղի հերիք չէ՞, զըու դարտ լէ՞ պըտ հօզանք»:

Պահ մը վերջ ոտքի ելանք եւ շարունակեցինք մեր ճանապարհը:

Հասնելով լերան գագաթը, կեցանք շնչասպառ: Հայրենի անմոռանալի եւ սքանչելի համայնապատկեր մը պարզուեցաւ մեր աչքին: Մեր ետին, կանգնած էին Սասնոյ վեհափառ եւ ձիւնապատ լեռները. վարը՝ հովիտին մէջ, սարի մը լանջին, փռուած ու նստած էր Մուշ քաղաքը, որ կը բոնկէր արեւի կիզիչ ճառագայթներու տակ: Աւելի հեռուն կը տարածուէր Մշոյ ընդարձակ դաշտը իր անհամար գիւղերով, Արածանիով ու Մեղրագետով: Կազդուրիչ հով մը սկսաւ փըչել Ծիրին կատարէն, զովացնելով եւ զօրացնելով մեր մարմիններն ու հոգիները...: Պահ մը վերջ սկսաւ վայրէջքը:

Առաքելոց վանքը, ամօթխած հարսի մը նման պահուըտած էր մեր ոտքերուն տակ, փռուած լեռնալանջին վրայ, սարի մը ետին:

Քանի կը մօտենայինք, այնքան մտահոգութիւնը, կասկածն ու թախիծը կ'աւելնար երկու կիներու դէմքերուն վրայ:

Վերջապէս երեւցան վանքին գմբէթներն ու պարիսպները, խաչակնքեցինք մեր երեսները եւ շարունակեցինք իջնել: Գրեթէ մօտեցած էինք վանքին, երբ յանկարծ ոտքերս սահեցան ու ես ճիչ մը արձակելով ու գլորելով, գացի ինկայ փոսի մը մէջ: Արիւնը սկսաւ վազել քիթէս ու բերնէս: Երկու կիները լեղապատառ վազեցին քովս, վանքին չունները սկսան հաչել եւ դրան առջեւ կեցած որբերը աճապարանքով շրջապատեցին մեզ: Խեղճ հօրաքոյրս, գլուխը կորսնցուցած, կ'անիծէր իր սեւ բախտը եւ կը կոչէր. « Աստուած զբարին կատարէ, խե՞ր թէ չար է »: Հօրեղբօրս կինը կը պատասխանէր. «Խեր է, խեր է, աղջիկ, զուր մուրատ առաւ վանքէն...»:

Հակառակ արիւնահոսութեան, ես ոտքի ելայ անվնաս: Հօրաքոյրս շուշ մը քաշեց, եւ անմիջապէս տարաւ զիս վանքին մօտ գլգլացող աղբիւրին գուռին եւ պաղ ու զուլալ ջուրով լուաց գլուխս ու երեսներս: Արիւնը դադրեցաւ քիթէս եւ քիչ վերջ, բոլորս միասին, կը մտնէինք վանքին խոշոր դռնէն ներս:

Զորս կողմ ճնշող լռութիւն: Պատերուն տակ թեւերը խաչաձեւած իրենց կուրծքին, տրտում տխուր կեցած էին քանի մը չափահաս որբեր եւ վանականներ: Մեր դէմ, բակին ճիշդ մէջտեղը, կանգնած էր հնամենի, հոյակապ տաճարը, որուն դուռը բաց էր: Մատուռին խորէն, մութին մէջ կը պլպլային մոմեր:

Երկու կիները ազդուած այս անդրնական լռութենէն, կասկածանքով սկսան նայիլ իրենց չուրջ եւ յուզուած հարցուցին զիրենք դիմաւորող վարդապետին, թէ «ո՞ւր կը գտնուի վիրաւոր Մամիկոնը»:

Կրօնաւորը պատասխանեց, խորհրդաւոր ու ցած ձայնով. «Սուրբ տաճարին մէջն է... հոն դրած ենք, ուրկէ՞ ալ գովման իր վէրքերը...»:

Հօրաքոյրս եւ հօրեղբօրս կինը վազեցին դէպի տաճար, եւ մուտքի դրան առջեւ կեցած, սրտապատառ ճիչ մը արձակեցին...: Մատուռին մէջտեղը դրուած էր Մամիկոնի դագաղը, որուն վրայ լալով վազեցին ու ինկան կիները, ծեծելով իրենց գլուխը, փետելով իրենց մազերը...:

Տարօնցի երկու շինական ու սգաւոր կիները՝ Արեգնազն ու Դալալը, Մամիկոնի դագաղին վրայ իբրեւ աղօթք, ձէն ձէնի տուած, սկսան եղերերգել, Քիւրտերու կողմէ սպաննուած Շիրվանշէնցի հայդուկ Նատոյի մօր ողբը:

Կրակ ընկաւ, գոմեր վառաւ,
Կակաւ Նատօս, մէջնէ քռաւ...

.

Քրտեր եկան ադբրութենով
գնատօն բռնին խաբնութենով...

.

Մայրիկ ճտեր, քոթրա շրթին,
Հայրիկ ճտեր, չէմֆի մրթին.
Քրտեր էկան, գնատօն բրդին.
Ու՜յ, ու՜յ, ու՜յ, ու՜յ, խաման Նատօ...

ԱՐՄԷՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

(Շար. – 7)

Fonds A.R.A.M

ջուրով։ Աւերակները կը շէննան կարծես թռչուններու ճռուողիւններով եւ վճիտ վտակին հոսանուտ աղմուկով։

Խումբը աւելի վերջ իջաւ վարի Թալասը, ուր հովասուն պարտէզի մէջ բոլորուեցաւ սեղաններու շուրջ ու հանգչեցաւ շուրջ մէկ ժամ, յետոյ իջաւ քաղաք եւ հիւրասիրուեցաւ Թաղական Խորհուրդի անդամներէն Մանուկ Զուպուքի բնակարանը։ Հիւրերուն պաղ թան հրամցուեցաւ եւ մտերիմ խօսակցութիւններ տեղի ունեցան օրուան պատյաններուն առընչութեամբ։ Խումբը Շաբաթ երեկոյեան ժամերգութեան սկսելու համար ուղղուեցաւ եկեղեցի։

Կանոնական աղօթքներէ վերջ եկեղեցւոյ մայր դրան առջեւ կատարուեցաւ մատաղցու ոչխարներու զենման արարողութիւնը հաւատացեալներու կոկիկ բազմութեան մը ներկայութեան։

Գիշերը ուխտաւորները հաւաքաբար հիւրասիրուեցան Թաղական Խորհուրդի անդամներէն Դանիէլ Արշըքեանի բնակարանը, ուր երջանիկ երդիքի մը տակ բոլորուեցան սեղաններու շուրջ ճաշակելով Կեսարիոյ համբաւաւոր եւ սիրուած մանթըն։ Ճաշի ընթացքին խօսեցաւ Խաչիկ Սրկ. Սիրականեան, որ թարգման հանդիսացաւ բոլոր ուխտաւոր ընկերներուն զգացումներուն, շնորհակալութիւն յայտնեց եղբայրական այն ջերմ ու անկեղծ վերաբերումին համար, որ կե–կեղծ Հայերը ցոյց տուին իրենց, նոյնպէս յայտնեց պատրիարք հօր սիրոյ ողջոյնները ու հայրական օրհնութիւնը իր գ ա ւ ա ռ ա ց ի զաւակներուն, որոնց հոգեւոր պապակը յագեցնելու համար իրականացուցած էր այս ուխտագնացութիւնը։ Մաղթեց որ այս գեղեցիկ տօնախմբութիւնը հետզհետէ դառնայ աւանդութիւն մը ու ամէն տարի ուխտաւորներու նոր խումբեր փափաքին անձնամբ այցելելու Կեսարացի իրենց եղբայրներուն։ Կարպիս Սրկ. Սէմէրճեանի զուարթ մէջբերումներով համեմուած հաւաքոյթը շարունակուեցաւ աշխարհիկ երգերով, որոնք խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծեցին։ Սերովբէ Հայր, եղած սրտաբուխ արտայայտութեանց ու զուարթ երգերուն համար յանուն Կեսարիոյ իր հօտին շնորհակալութիւն յայտնեց։ Փակման խօսքը արտասանեց Գառնիկ Հայր, շնորհաւորեց Կեսարիոյ Հայերուն ջերմեռանդ եկեղեցասիրութիւնը, մաղթեց որ անոնք միշտ ամուր մնան իրենց հաւատքին մէջ։ Միաբերան երգուած Տէրունական աղօթքով վերջ գտաւ այս մտերմիկ ճաշը։

Ուխտաւորները գիշերեցին Կեսարիոյ Հայերուն բնակարանները։ Կիրակի առաւօտ ժամը 7ուկէսին սկսաւ ժամերգութիւնը։ Եկեղեցի հետզհետէ սկսան գալ Կեսարիոյ եւ շրջակայ գիւղերէ հաւատացեալ Հայեր, որոնք յուզումով հետեւեցան ամբողջ արարողութեան տեւողութեան։ Պատարագը մատոյց Գառնիկ Հայր, Ս. Սեղանին սպասարկեցին սարկաւագներ Կարպիս Սէմէրճեան, Յակոբ Քէսկինեան եւ ուրարակիր դպիր Մկրտիչ Դերձակեան։ Երգեցողութիւնները կատարուեցան գնահատելի դաշնակութեամբ, առաջնորդութեամբ վաղեմի երաժշտապետ Նիկողոս Թաթարեանի։ Ճաշու Գիրքը Թրքերէն կարդաց Խաչիկ Սրկ. Սիրականեան, Աւետարանը Կարպիս Սրկ. Սէմէրճեան, իսկ վերաբերումը կատարեց Յակոբ Սրկ. Քէսկինեան։

Պատարագի աւարտին պատրիարք հօր արտօնութեամբ Թրքերէն քարոզեց Խաչիկ Սրկ. Սիրականեան, որ հաղորդելէ վերջ մեր հոգեւոր պետին օրհնութիւնները եւ հայրական ողջոյններն ու բարեմաղթութիւնները իր գաւառի զաւակներուն, տուաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի կեանքի եւ գործունէութեան մանրամասն գիծերը։

Կատարուեցաւ հոգեհանգստեան պաշտօն բոլոր նուիրատուներուն ննջեցելոց հոգիներուն համար։

Եկեղեցական արարողութիւններէ վերջ Սիրոյ Սեղան սարքուեցաւ պարտէզը։ Կեսարիոյ Հայութեան անունով խօսեցաւ Սերովբէ Հայր, կրկին ու կրկին շնորհակալութիւն յայտնեց պատարագիչ հօր, սարկաւագ եղբայրներուն, դպիր եւ դպրուհիներուն եւ վերջապէս ուխտաւոր ժողովուրդին որոնք միասնաբար անմոռանալի օր մը ապրեցուցին իրենց. Գառնիկ Հայր եւս իր օրհնութիւններն ու բարեմաղթութիւնները յայտնեց Կեսարիոյ Հայերուն։

Այսպէս վերջացաւ Կեսարիոյ ուխտագնացութիւնը, որ տեւեց երկու գեղեցիկ օրեր, լաւագոյն տպաւորութիւններ քանդակելով թէ՛ ուխտաւորներուն, թէ Կեսարիոյ Հայերու մտքին ու սրտին մէջ։

ՈՒԽՏԱՒՈՐ ՄԸ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆ ԼՈՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յառաջ).— Շուրջ երկու հարիւր հոգի, բաղկացած ծնողքներէ եւ թաղեցիներէ, փութացած էին Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղ. Օժանդակ Տիկնանց Միութեան միօրեայ դպրոցի տարեվերջի հանդէսին, Կիրակի Յուլիս 4ին։

Քաջալերական եւ գօտեպնդիչ էր երեւոյթը։ Նախաձեռնողներուն եւ աշակերտներուն լայն ժպիտը կ'արտայայտէր ներքին արդար գոհունակութիւն մը, բարոյական վարձատրութիւն մը։

Ինչպէս երէցները միշտ կը վկայեն, Մարսէյլի այս հայաշատ արուարձանը գաղթականութեան առաջին օրերուն եւ ապա ազատագրութեան վաղորդայնին, մինչեւ շուրջ 1950, 60ական թուականները կատարեալ ազգային օճախ մը եղած է ու բազմաթիւ եւ բազմանդամ միութիւններու առօրեայ կեանքն ու գործունէութիւնները լեցուցած են այս թաղամասը հայկականութեան ջերմ եւ հարազատ ոգիով եւ մթնոլորտով մը։ Սակայն այս խանդավառ եւ բեղուն տարիներուն յաջորդած է աւելի քան տասնեակ մը տարիներու անկազմակերպ ու ապա մըռայլ շրջան մը, որուն վրայէն նախընտրելի է սահիլ։ Այսօր յայտարարել որ Սէն Լուն վերադարձած է երէկի չէն ջրերուն, քայլ մըն է որ չենք համարձակիր առնել, որովհետեւ հեռու պիտի մնայինք իրականութենէն։ Սակայն, ամէն շրջան, ամէն սերունդ ունի իր սեփական բերքը։

Այսօր, անկասկած, տարբեր եղանակներով, մտայնութեամբ, միջոցներով եւ նաեւ տարբեր դերակատարներով, Սէն Լուն ստացած է երկրորդ շունչ մը, մինչ այլ արուարձաններ տեղքայլ կ'ընեն կամ ալ շնչասպառ են։

Անշուշտ թէ ամէն ինչ համեմատական է, բայց հետեւելով օրը օրին անցուդարձերուն, կրնանք լաւատես ըլլալ առանց չափազանցուած խանդավառութեան մը մէջ լողալու։

Ինչպէս իր խօսքին մէջ յայտարարեց, շրջանի հոգեւոր հովիւ եւ դպրոցի ուսուցիչ Շահան խաչակիր Քհնյ. Տէտէեան, դպրոցը այս ընթացաւարտ տարեշրջանին հաշուած է 36 աշակերտներ որոնցմէ 28ը շատ կանոնաւոր կերպով հետեւած են ամէն Չորեքշաբթի հայերէնի դասընթացքներուն եւ անոնց առընթեր, մասնաւոր ուսուցիչի մը կողմէ տրուած հայկական պարերու դասերուն, երգչախումբի եւ եկեղեցւոյ դպրաց դասի փորձերուն, կազմելով նոյնիսկ երիտասարդներէ, չափահասներէ բաղկացած միութիւն մը։

Հանդէսի յայտագրին մասնակցեցան բոլոր աշակերտները անհատական կամ հաւաքական արտայայտութիւններով, ելոյթներով, ըլլայ արտասանութեամբ, մեներգով, խմբերգով, նուագով, զանազան անակնկալներով, հայկ. պարերով։ Երկար պիտի ըլլար թուել իւրաքանչիւրին անունը։ Ամէնքն ալ կրնանք միացնել նոյն գնահատական խօսքերու մէջ։

Մասնաւոր շնորհաւորական խօսք Շահան Քհնյ. Տէտէեանի տարած աշխատանքին թէ եկեղեցիէն ներս որպէս տիպար եւ արժանաւոր հոգեւորական, թէ դուրս՝ որպէս գիտակից եւ անշահախնդիր ուսուցիչ։ Այս արձանագրուած յաջողութիւններուն մէջ Տէր Հայրը ունի մեծ բաժին։

Հանդէսի յայտագրի աւարտին, եկեղեցւոյ բակը, ժողովուրդը շարունակեց վայելել այս օրը յատուկ պիւֆէի մը եւ շամփուրով խորովածի կրակին շուրջ, մինչեւ ուշ ժամանակ։

Ուստի յաջող ձեռնարկ մը որ ուրախութեամբ եւ հպարտութեամբ լեցուց սիրտերը եւ փոքրիկներուն եւ ծնողքներուն եւ թէ պարզ հանդիսատեսներուն։ Կը մաղթենք միայն որ միշտ խանդավառ եւ յարատեւ ըլլան ճիգերը, այս վերելքի ճամբուն վրայ։

Վերջացնելէ առաջ, արդար կը նկատենք վեր առնել եկեղ. Թաղական Խորհուրդի անդամ Պր. Պօղոս Մանոյեանի գեղեցիկ նուէրը այս առիթով։ Պօղոս Մանոյեան նուիրած է 3500 ֆրանքի արժէք ունեցող «սոնորիզասիոն»ի լրիւ գործիք մը։

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Խաղողաբուժութիւն

Խաղողը հիանալի պտուղ է, թէ՛ համեղ եւ թէ սննդարար։ Անոր հիւթը բուսական կաթ է, իր բազմաթիւ բաղկացուցիչ տարրերով, զորս կ'անդրադառնանք ընդհանրապէս։ Մէկ քիլօ խաղողը կը ներկայացնէ 900 քալորիի զօրութիւն։ Կը նշանակէ, որ օրը 2–3 քիլօ խաղող միայն ուտելով, բնականոն պայմաններու տակ աշխատող մէկը լիուլի կը ստանայ իր օրական սնունդը։

Խաղողը կը պարունակէ շատ մը հանքային նիւթեր, — կիր, երկաթ, քլոր, սոտիում, մակնեզիում, ֆոսֆոր (17 առ հարիւր համեմատութեամբ) եւ կենսանիւթեր։ Կը պարունակէ նաեւ շաքար, որ շատ դիւրութեամբ կ'իւրացուի մարմնոյն կողմէ։

Այս բոլորէն զատ, խաղողը կազդուրիչ եւ գրգռիչ դերով մը կ'ազդէ մարսողական խողովակին վրայ, կ'արագացնէ ստամոքսին հոյլին ծորումը, կը զօրացնէ մաղձի տոպրակին կծկումը, կը կանոնաւորէ աղիքները, կը միզեցնէ եւայլն։

Օգտուելու համար խաղողի այս առաւելութիւններէն, պէտք է ուտել անօթի փորով եւ ճաշելէն մէկ ժամ առաջ, օրական կէս քիլոյէն մինչեւ երեք քիլօ։ Ամէն պարագայի տակ երեք քիլօն պէտք չէ անցընել, եթէ միայն խաղողով չէք սնանիր։ Միայն խաղողով սնանումը քանի մը օրէն աւելի պէտք չէ շարունակել (օրական 4–7 քիլօ)։ Պէտք է հանել կեղեւներն ու կուտերը, որպէսզի մարսողութեան եւ աղիքներու խանգարումներ չունենաք։ Ու մի մոռնաք, — ամէն անգամ անհրաժեշտ քանակութեամբ խաղող ուտելէն ժամ մը վերջ ջուր պէտք է խմէք։

Խաղողը կը յանձնարարուի մասնաւորաբար նիհարակազմ մարդոց, որովհետեւ ունի ի մէջ այլոց գիրցնող յատկութիւն։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (134)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՊՈՌՆԻԿԸ

ՍԵՒ ՔԱՐԱՑՐԸ

— Յայտնի է, յայտնի է որ այս խեղճ աղջիկը իր մայրը շատ կը սիրէ, մտածեց ան նաւուն բազրիկին կռթնելով։ Սակայն եմփերիան հարուածելու համար իր աղջիկը, իր անմեղ աղջիկը տանջելու իրաւունք ունի՞մ...։ Մայրը ոճիր մը գործած ըլլալուն համար զաւակ մը իր մօրմէն բաժնելու իրաւունք ունի՞մ։ Մէկը լացնելու համար միւսն ալ պէ՞տք է որ լացնել տամ...։

Թեւերը խաչաձեւած, նաւուն քիթը գնաց եւ ծովուն նայելով ալիքներէն պատասխան մը սպասեց իր հարցումին։

— Բայց իմ վրաս ո՞վ գթաց, շարունակեց ան ներքին մռնչիւնով մը։ Երբ զիս բռնեցին, երբ զիս գերեզման մը նետելու համար կեանքին ձեռքէն խլեցին, երբ զիս լացուցին, եմփերիա ուզե՞ց գիտնալ թէ ինծի հետ ուրիշ ո՞վ կար լացող...։ Բոլոր զիս հարուածողները, բոլոր զիս տրորողները հարցուցի՞ն ինքզինքնուն թէ իմ կեանքս խորտակած ատեննին հօրս ու մօրս կեանքն ալ մի գուցէ խորտակուէր։ Ոհ, միւսին վրայ չեմ խօսիր, անոր մասին բերանս չեմ բանար, որովհետեւ ան մխիթարանք մը գտաւ։

Լէոնորի վրայ մտածել սկսած ըլլալով աչքերը լեցան եւ հեծկլտուքը խեղդելու համար ձեռքը բերնին տանելով Վենետիկի կողմը դարձաւ, բայց քաղաքին լոյսերը անհետանալ եւ զովեզերքները անտեսանելի դարձած էին։

Ռոլան դարձեալ պտըտիլ սկսաւ։

Անշուշտ առագաստանաւուն տակը խայտացող կոհակներէն աւելի յուզեալ եւ ծովուն խորութենէն աւելի խորունկ ու աւելի մթին այդ միտքին մէջ կամաց կամաց նոր լոյս մը ծագած էր որ Ռոլանի հանդարտելուն պատճառ դարձաւ։

Այն միջոցին երբ արշալոյսը ճերմակի կը ներկէր երկինքը, առագաստանաւուն նաւապետը տիրոջը մօտենալով հարցուց.

— Նշան տա՞մ, տէր իմ։

Ռոլան ձեռքովը նշան մը ըրաւ։

Պահ մը վերջը, առագաստանաւուն կեդրոնի մեծ կայմին գագաթէն սեւ ծուխ մը օդին մէջ ծածանիլ սկսաւ, որուն հետեւեցաւ հրացանի երեք թնդիւն։

Ծովեզերքը երեւիլ սկսած էր։

Քանի մը վայրկեան յետոյ ծովեզերքին բարձունքէն սեւ ծուխ մը դէպի օդը բարձրացաւ, յետոյ թնդիւն մը լսուեցաւ, որուն յաջորդեցին երկու թնդիւններ եւս։

— Կրնանք ցամաք ելլել, ըսաւ նաւապետը։

Եւ սկսաւ հրամաններ արձակել իր նաւաստիներուն։

Առագաստանաւը ցամաք ուղղուեցաւ։ Կէս ժամ յետոյ խարիսխ նետուեցաւ եւ առագաստները կապուեցան։

— Հոս ձեզի պիտի սպասե՞մ, հարցուց նաւապետը Ռոլանի։

— Ոչ, ուղղակի Վենետիկ պիտի դառնաս, հրամայեց Ռոլան։

Նաւակ մը իջեցուեցաւ ծով։ Պեմպօ, միշտ կապուած վիճակի մէջ, նաւակ առաջնորդուեցաւ։ Գոյնը նետած էր, բայց աչքերը միշտ փակ էին։ Շնչառութիւնը դիւրացնելու համար բերնին կապը հանած էին։

Նաւակը ցամաք հասաւ։ Հոն զոյգ կառք մը կը սպասէր։ Պեմպօն կառք նետեցին եւ ձիերը կրակի արագութեամբ ճամբայ ելան։

Նաւակը առագաստանաւուն քով վերադառնալով այս անգամ Պիանքան առաւ ու ցամաք բերաւ։

Բաց կառք մը ծովեզերքը իրենց կը սպասէր։ Ռոլան եւ Պիանքա կառք նըստան, կառքը ճամբայ ելաւ եւ առտուան ժամը իննին գիւղակ մը հասաւ։

Կառքը գիւղին մէկ ծայրը առանձնացած տան մը առջեւ կանգ առաւ։

Այս տունը այն տունն էր ուր զետեղած էր Ռոլան իր հայրն ու Ծուանան։

Ռոլան երկու ժամ յետոյ առանձին դուրս ելաւ։

Կոյր Քանտրանօն այն օրէն սկսեալ իր քովը երկու կին ունեցաւ, երկու հաւատարիմ եւ անձնուէր էակներ։

Ռոլան ձիով Թրեվիզ ուղղուեցաւ, յետոյ Նեվրէզայի ճամբան բռնեց։

Դէպի Բիավէի կիրճերը ճամբորդած միջոցին, ան ճամբուն վրայ երբեմն երբեմն այծարածի մը կամ սունկ հաւաքող գիւղացիի մը կը հանդիպէր եւ անոնց բարեւ կուտար։ Հովիւներն ու այծարածները թերեւս զայն ճանչնալով, ոտքի կ'ելլէին, գլխարկնին կը հանէին եւ կանոնաւոր զինուորի պէս բարեւի կը կենային իր առջեւ։

ՄԻՇԵԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

Պ. Րոպէր Իզմիրլեան, Պ. Հրանդ Մարգարեան ինչպէս Քասիմճեան, Գազան-ճեան, Ասլանեան, Ճերմակեան, Փափազեան, Զօրայեան, Գարագաշ, Մորա, Պեկէ, Սեւունի եւ Կիյոմէ ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԻԶՄԻՐԼԵԱՆԻ
(ծնեալ Արմինէ Մարգարեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 10ին Փարիզ 16րդ։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Յուլիս 16, ժամը 16ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փէռ–Լաշէզի գերեզմանատունը։

Ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ, այլ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Հ. Քիւրքճեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի՝ Ա. Ճապուրով ընտանիք 200 Փր., այրի Տիկին Ի. Կէօհէմճեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Բ. Պօղոսեան 300 Փր., կը նուիրեն Աղքատախնամին (ստանալ «Յառաջ»էն)։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

«Հայ Հասարակութիւն Սէն – Շամոնի» Երիտասարդաց Միութեան տարեկան դաշտահանդէսը 18 Յուլիս Սէն – Շամոնի Լազարիսթներու դալարագեղ պուրակին մէջ։ Նուագախումբը կ՚առաջնորդէ Ժօզէֆ Զաքմագճեան։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Վալպարէլ). — Այրի Տիկին Արաքսի Կէտիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Նահապետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին բժիշկ Ժորժ Թադոյեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով մասնակցեցան իրենց սուգին, իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր, աներհօր՝

ԵՐՈՒԱՆԴ ԿԷՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան կսկծալի առիթով։

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ԵՆԹԱՑԱՆԿԵՐ

Փարիզի եկեղեցւոյ միանուագ գումարին («Յառաջ» Փետր. 17, Ա. էջ) մանրամասնութիւնները. —

Նոր Սերունդ ընկերակցութիւն (Տէսին) 1635 Փր., «Թրիքօ Ռաֆֆի», Բ. Պէկլարեան 1000ական, Ֆրանսահայ Մշակ. Միութիւն 870, «Արքօ Սարլ», Հայ Մարզ. Ընկերակցութիւն, Տիկին Տօսիքեան, Ժան Շատոյեան 500ական, Ահարոն Դաւիթեան, Օր. Գոհարիկ Գէորգեան 300ական, Տէր եւ Տիկ. Սերժ Մուրատեան 250, Ճամճեան, Տէր եւ Տիկ. Պարսամ Թէրզեան 200ական, Տիկ. Լիւսիէն Տէր–Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկ. Վարպետեան, Տիկ. Արշալոյս Սարըեան, Գէորգ Թումայեան, Երուանդ Ոսկերիչեան, Քլեման Օճագճեան, Տիկ. Արման Աղապապեան, Ժան Յարութիւնեան, Պերճ Ստեփանեան, Արշամ Հալվաճեան, Տիկ. Հ. Ներկարարեան, Ստեփան Ստեփանեան 100ական, Կ. Մաղարեան, Պօղոս Իշխանեան, Տիկ. Մարի Թօփալեանց, Տիկ. Հերիքնազ Ստեփանեան 50ական, Ժան Ինճիճեան, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Մոնոսեան 30ական, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Ծօչկունեան 20։

Ի ՆՊԱՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Է. ՑԱՆԿ

Տիկին Զարուհի Քէշիշեան, Տոքթ. Սեդա Թիրեաքեան, Տիկ. Հրանոյշ Գիւլփա, Հաճի Նոտարեան եղբարք 1000ական, Ալչուկեան Սարգիս, Տէր եւ Տիկ. Խաչատուրեան 600ական, Յովհաննէսեան Ծերոն, Սարգիսեան Յարութիւն, Մարտիրոսեան Ժիւլ, Տէր եւ Տիկ. Գարակէօզեան 500ական, Մուրատեան Սարգիս, Գրիգորեան Արա, Մաւոյեան Արա, Տիկ. Գույումճեան Վասիլիքի 300ական, Պասմաճեան Գէորգ, Փափազեան Խաչիկ, Յակոբեան Պետրոս, ոմն, Կոչեան Զաւէն, Տիկ. Տէր–Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկ. Յակոբեան 200ական, Յովսէփեան Յարութիւն, Անանեան Անանիկ, Խաչատուրեան Վարդուհի, Փափազեան Ժան, Պետրոսեան Ասատուր, Տէր եւ Տիկ. Փափազեան, Գույումճեան, Հայրապետեան, Տէտաճեան 100ական, Տրմոնթի, Բարխեան, Նարկիզեան Ստեփան, Յակոբեան, Աչըգեան Փասքալ, Տէրվանեան, Ղուրպէթեան Ժաք 50ական, ոմն 30։

Գումար 11.080
Նախորդ գումար 76.740
Ընդհ. գումար 87.820

ՈՐANGERIE
du
LUXEMBOURG
Entrée Porte Férou
19, Rue de Vaugirard

ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ

Կը ներկայացնէ՝
ԾՈՎԸ

Բարձր հովանաւորութեամբ Ծերակոյտի նախագահին եւ «Բարձր ժողով»ի դիւանին։

ՅՈՒԼԻՍ 5–25

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

Տէր եւ Տիկին Օննիկ Սիւրմէլեան (Պէյրութ – Պրիւսէլ), Տէր եւ Տիկին Լեւոն Տէր–Մինասեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց զաւակներուն

ՅԱՍՄԻԿԻ եւ ՌՈՒԲԷՆԻ

ամուսնութիւնը, որ տեղի ունեցաւ Փարիզ, 1976, Յուլիս 10ին, կնքահայրութեամբ Պ. Գեղամ Գեւոնեանի։

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

32ՐԴ ՑԱՆԿ

Ի յիշատակ Մանուկ Իշխանեանի, Տէր եւ Տիկ. Գույումճեան, Տիկ. Մարիամ Իշխանեան, Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Իշխանեան, Տէր եւ Տիկ. Վարդան Գույումճեան 100ական, Զարշանճաքի Հայր. Միութիւն 200, Տիկ. Երուանդ Փափազեան 30, Գրիգոր Թիւթէլեան 10։ Ի յիշատակ Անտրէ Լաֆոնի՝ Գրիգոր Փիլիկեան, Սոնիա Լաֆոն Փիլիկեան 50ական։ Ի յիշատակ Ս. Շահմիրեանի՝ Տէր եւ Տիկ. Ֆրանկիւլեան 30։ Ի յիշատակ Մարի Մէհլէմէճեանի՝ այրի Տիկին Թագուհի Գուլումեան 50։ Ի յիշատակ Ֆրիտա Տօնապետեանի՝ Տէր եւ Տիկ. Ներսէսեան 50։ Ի յիշատակ Լուսինէ Տէր–Վարդանեանի՝ Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Սարգիսեան 200։ Ի յիշատակ Ալիս Մուրատեանի՝ այրի Տիկ. Արտեմ Յովհաննէսեան 50։ Ի յիշատակ Յովհ. Գէորգեանի՝ Տէր եւ Տիկ. Պօղոս Յովսէփեան 50։ Ի յիշատակ Թաւրիզ Թաշճեանի՝ Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Թաշճեան, Տէր եւ Տիկ. Մեքիքճեան 25ական, Տէր եւ Տիկ. Տիգրան Ղազարեան 50, Նշան Քեհեայեան 20։

Գումար 1290
Նախկին գումար՝ 149.750
Ընդհ. գումար 151.040

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԳԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ

ՊԵԼՖՈՆԹԵՆ (Ժիւռա)
Հեռաձայն՝ (16–82) 33 05 61

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յուլիս 18, ամբողջ օրը

Գեղարուեստական բաժին

Անակնկալներ — Ճոխ պիւֆէ

Լիոնէն օթոքարը կը մեկնի, Կիրակի առտու ժամը 7ին եկեղեցիէն, կը հանդիպի 7.30ին Տէսին (Ճորքայէֆ) եւ 8ին Սէն–Մօրիս տը Պենօ։

PRIX EXCEPTIONNEL
2650 F
AOUT SEPTEMBRE

VOYAGES en ARMENIE

Au départ de Marseille 14 jours
OCTOBRE — NOVEMBRE
2400 F.

Comprenant

Transport aérien — Pension complète — Hôtel 1ère classe — Visites et excursions — Service accompagnateur, guide.

Renseignements et Inscriptions

Jacques CHELELEKIAN	Madeleine BENNEYAN
VOYAGES WASTEELS	HAVAS - VOYAGES
87, La Canebière	12, bd. Général De-Gaulle
13001 - MARSEILLE	26000 - VALENCE
tél. (91) 50. 89. 12	tél. (75) 43. 06. 06

Date limite d'inscription un mois et demi avant le départ.

Licence n° 97

Camp d'été du Nor Seround
à BÉZIERS
Colonie St. André route de Bessan 34500 Béziers
DU 31 JUILLET AU 29 AOUT

Les tarifs sont les suivants :

— Un mois : 900 F.
— Plus de 14 jours : 35 F. par jour
— De 7 à 14 jours : 38 F. par jour
— Moins de 7 jours : 42 F. par jour

Un départ collectif aura lieu de Paris, le 30 Juillet à 19 heures, par autocar (prix du trajet aller retour en sus). Une permanence pour les inscriptions se déroulera, tous les Mercredis à partir de 18 h. 30 et Vendredis à partir de 20 h. 30, à la Mai son de la Culture Arménienne 17, Rue Bleue, Paris.

Restaurant
LA CAPPADOCE
3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

présente
tous les soirs
NORAYR
1er chanteur de l'Orchestre d'Etat d'Arménie
et tous les samedis soir
FERDI

Il est nécessaire de réserver sa table pour le dîner.
Fermé le Lundi

Fonds A.R.A.M

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
16
VENDREDI
16 JUILLET
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F.

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.638
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
51e ANNÉE — N° 13.638

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՐԻՒՐ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

1876Ը ԵՐԵՔ ՍՈՒԼԹԱՆՆԵՐՈՒ ՏԱՐԻ

— O —

Յառաջի Յունիս 18ի Թիւով կը յիշէինք, որ Հրաչեայ Աճառեան իր Յուշերուն մէջ այսպէս կը գրէր իր ծնունդին մասին.— «Մայրս պատմում էր, որ ես ծնուել եմ այն տարին, երբ սպանեցին սուլթան Ազիզին, գժուեց սուլթան Մուրադը եւ գահ բարձրացաւ սուլթան Համիդը: Այդ բոլորը կատարուել է 1876 Թուականին»: (Կեանքիս Յուշերից, Երեւան, 1967, էջ 20):

Ուրեմն 1876ը այն տարին է, երբ երեք սուլթաններ իրարու յաջորդեցին Պոլսոյ մէջ՝ օսմանեան գահին վրայ:

Սուլթան Ապտիւլ Ազիզ (1830–1876) եղբայրն էր սուլթան Ապտիւլ Մէճիտի (1825–1861) որուն յաջորդեց 1861 Յունիս 25ին: Իր իշխանութեան 15 տարիներու ընթացքին երկիրը ծանր պարտքերու տակ ինկաւ՝ իր գեղխ ու շռայլ կեանքին ու անհաշիւ ծախսումներուն հետեւանքով: Իր օրով խռովութիւններ ծայր տուին Պալքաններու մէջ, ուր քրիստոնեաները ծանր կեղեքումներու եւ հալածանքներու կ'ենթարկուէին տեղական Թուրք պետական վարիչներուն կողմէ:

Վերջին տարիներուն դժգոհութիւններ ծագեցան իրեն դէմ Պոլսոյ արքունիքի շրջանակներուն մէջ: Էրքեանը Էրպա'ա անունով ծանօթ չորս դէմքեր, որոնց երկուքը նախկին մեծ-եպարքոսներ էին՝ Միւթէրճիմ Րիւշտիւ փաշա եւ Միտհաթ փաշա, սպարապետ Հիւսէյն Աւնի փաշա եւ շէյխիւլիսլամ Հասան Խայրուլլահ էֆէնտի ձեռք ձեռքի տուած 1876 Մայիս 30ին գահընկէց ըրին Ապտիւլ Ազիզը եւ զայն Տօլմապաղչէի պալատէն փոխադրեցին Չրաղանի պալատը, ուր քանի մը օր վերջ, Յունիս 4ին իբրեւ թէ «անձնասպան» եղաւ՝ թեւին երակները բանալով:

Իրականին մէջ իր հակառակորդները սպաննեցին զինքը, ինչպէս կը հաստատեն բոլոր պատմագիրները: Նոյն ձեւով, այսինքն երակները կտրելով «անձնասպան» պիտի ըլլար իր պաւակը՝ սուլթան Մէհմէտ Ե. Րէշատի գահաժառանգ Եուսուֆ Իզզէտտին էֆէնտին՝ առաջին աշխարհամարտի ընթացքին: Իրականին մէջ ոճրագործ Իթթիհատը մահուան դատապարտած էր զայն: Կը հաւաստուի, որ մահապատիժը գործադրողն էր նոյն ինքն Պատերազմական նախարար Էնվէր փաշա:

1876 Մայիս 30ին Ապտիւլ Ազիզի յաջորդեց իր եղբօր՝ Ապտիւլ Մէճիտի անդրանիկ որդին՝ սուլթան Մուրատ Ե. (1840–1904), որ գահակալութեան օրն իսկ խելագարութեան նշաններ ցոյց պիտի տար: Օսմանեան սուլթաններու 33րդն էր: Իր իշխանութիւնը ամէնէն կարճատեւը պիտի ըլլար, 93 օր միայն: Խելքը բոլորովին կորսնցուցած ըլլալով, շէյխիւլիսլամին ֆէթվայով գահընկէց հռչակուեցաւ 1876 Օգոստոս 31ին:

Իրեն յաջորդեց սուլթան Ապտիւլ Համիտ Բ. (1842–1918), սուլթան Մէճիտի երկրորդ որդին, Մուրատ Ե.ի եղբայրը: Երեսուներեք տարի պիտի Թագաւորէր (1876 Օգոստ. 31էն 14/27 Ապրիլ 1909) Ապտիւլ Համիտ Բ., որ սեւ անուն մը պիտի ձգէր պատմութեան մէջ: Ֆրանսացի պատմագէտ Ալպէր Վանտալ «Կարմիր Սուլթան» պիտի կոչէր զայն, իսկ Մեծն Բրիտանիոյ ազատական վարչապետ Ուիլեըմ Կլէտսթոն մեծ ոճրագործը մականունը պիտի տար անոր:

Իր հօրեղբօր՝ Ապտիւլ Ազիզի «անձնասպանութիւն»ը, իր եղբօր՝ Մուրատ Ե.ի խելագարութիւնը ազդած էին իր վրայ: Արդէն պատմութեան ընթացքին արքունիքին մէջ պակաս չէին եղած պալատական դաւադրութիւնները, որոնց զոհ գացած էին կարգ մը սուլթաններ՝ գահընկէցութեամբ, նոյնիսկ սպանութեամբ:

Ապտիւլ Համիտ իր գահակալութեան առաջին օրերէն սկսեալ կասկածոտ էր դարձած: Ամէն կողմ թշնամիներ կը տեսնէր: Ու իր անձի պաշտպանութեան համար ամենախիստ միջոցներու կը դիմէր: Երկիրը պատած էր «խաֆիյէ»ներու ցանցով մը: Իր սաղմին մէջ կը խեղդէր «յեղափոխական» ամէն կարծեցեալ շարժում: Ընդդիմադիրները կը սիրաշահէր յաճախ կաշառելով: Մանաւանդ արտասահմանի մէջ:

Պատմութիւնը իր անունը արձանագրած է իբրեւ Հայութեան առաջին մեծագոյն դահիճը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ԴԺՈԽՔԸ

— O —

ՀԱՅԵՐՈՒ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԵԱՆՑ

— O —

Գահիրէի արաբ Արտաքին նախարարներու ժողովը յաջողեր է համաձայնութիւն մը ձեռք ձգել որպէսզի Պաղեստինցիք եւ Սուրիացիք նստին խօսին: Բայց այս «հաշտութեան ժողով»ի սկզբունքը միայն ընդունուած է այնպէս որ շատ բան չի նշանակեր: Կը հաստատուի որ Մոսկուա ձայն բարձրացուցած է եւ գիր մը ղրկած Սուրիոյ ղեկավարներուն, ազդարարելով որ Լիբանանէն քաշեն իրենց զօրքերը:

Բայց այս «խօսակցութիւններէն», «բանակցութիւններէն» եւ բոլոր խօսքերէն անդին, ժողովուրդին ապրած ողբերգութիւնն է կարեւորը: Կ'ըսուի թէ Գահիրէի մէջ որոշած են նաեւ ուտելիք, դեղօրայք եւ վառելանիւթ ղրկել Պաղեստինցիներուն, որոնց երախաներուն համար կ'ըսուի թէ ազբամաններուն վրայ կը յարձակին բան մը ուտելու համար: Բայց նոյնիսկ այս առընչութեամբ պաղեստինցի բանբերը վստահութիւն չունի, ինչպէս կարելի է հասցնել այդ բոլորը ուր որ պէտք է:

Զորեքշաբթի իրիկուն, Ֆրանս – Սուառ կը գրէր թէ Ֆրանսացի բժիշկներն ալ կը հեռանան Լիբանանէն, այլեւս չկարենալով դիմանալ, Նապաայի մահմետական Թաղամասին մէջ, որ ամէնէն «չարչարուածն» է Պէյրութի, կը դրէ Թղթակիցը, ամբողջովին պաշարուած ըլլալով քրիստոնեաներէ, Ֆրանսացի բժիշկները այլեւս չեն դիմանար: Այս դժոխքին մէջ այլեւ ոչ Կարմիր Խաչ յարգող կայ, ոչ բժիշկ, ոչ վիրաւոր եւ մարդկային տարրական սկզբունքներն ալ խորտակուած են: Ու Ֆրանս-Սուառ կը նկարագրէ աննկարագրելին.— «Բժիշկ, հիւանդապահ, կազմած փոխադրել գրաւի պէս բան մըն է: Պէյրութի օդակայանը մահմետական է: Պէտք է քրիստոնեայ ռազմիկներու գօտին անցնիլ մահմետական մարտիրոս Թաղամասը հասնելու համար: Հինգ ամիս գաղտնի միջոց մը հրաշք գործեց: Նապաայի կողքին շրջան մը կայ Հայերով լեցուն (Յառաջ՝ Պուրճ – Համուտի կ'ակնարկէ): Հայերը ազատ կըրնան շրջագայիլ, ընդունուած են հակամարտ համայնքներու կողմէ: Հայ ազնիւ փոխադրողներ իրենց կառքերուն մէջ կը տանին Ֆրանսացի բժիշկները իրենց ապրանքներով, որ քօղարկուած են: Առաջին ամիսները սարսափելի էր, այո՛, բայց կարելի էր դէմ դնել: Յունիսի սկիզբէն ի վեր, օդակայանը գրաւուած եւ քանդուած է Սուրիացիներուն կողմէ, ամէն կողմ կռիւները սաստկացած են, Հայ փոխադրողներն ալ կը խուսափին «անկարելի է շրջագայիլ» ըսելով: 6 օր հարկ պիտի ըլլայ որպէսզի համարձակին Պէյրութը անցնիլ, այսինքն չէզոք այն 800 մեթրը, որ երկու կողմերու կրակին տակ է»:

Սահղծուած այս կացութեան առջեւ է որ փակուեցաւ «առանց սահմանագլուխի բժիշկներ»ու հիւանդանոցը:

×

Ներկայիս Լիբանանի պաղեստինեան 15 գաղթակայաններէն 8ը գրաւուած է, կամ յարձակման տակ է: Պաղեստինեան ճակատի մամուլի Վաֆա գործակալութիւնը կը հաստատէ թէ սուրիական զօրքը սկսած է քաշուիլ որոշ վայրերէ, օրինակ՝ Սայտա: Բայց կատաղի կռիւներ եղած են Պաալպէք, ուր տուն առ տուն, ձեռք ձեռքի կ'ըլլան կռիւները: Բոլորը համաձայն են նաեւ ընդունելու համար որ պաղեստինեան եւ ձախ լիբանանեան ուժերը շատ մեծ կորուստներ արձանագրած են այս վերջին օրերը:

× Արաֆաթ Դամասկոս պիտի երթար:

× Շիրաք դէմ արտայայտուեցաւ Լիբանանի յարանուանական բաժանման, Ալ Ահրամի տուած իր տեսակցութեան մէջ:

Քանի մը տողով

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ոճրային առաջին դատարանը 19 տարի բանտարկութեան դատապարտեց Թուրք շարժարուեստի մեծ դէմք մը՝ Եըլմազ Կիւնէյ, որ ամբաստանուած է իբրեւ մարդասպանը դատաւորի մը (Ատանայի մօտ՝ Եումուրթալըք գիւղի): Կիւնէյ, ֆիլմի մը պատրաստութեան համար, հոն էր 1974ին եւ օդին մէջ զէնք կը պարպէր երբ վէճ, հրմշտուք եւ կռիւ ծագած է, ճաշարանը ուր դատաւորը կը ճաշէր եւ այս վերջինը վիրաւորուած ու մեռած է: Կիւնէյ կը հերքէ թէ դատաւորը իր գնդակին զոհն ըլլայ եւ տարբեր տեղեկագիր ալ կայ բայց դատավարութեան ընթացքին այդ տեղեկագիրը մէջտեղ չէ հանուած: Կիւնէյ ծանօթ է իբրեւ ընկերվարական եւ 1960ին ալ երկու տարի բանտարկուած է «համայնավար քարոզչութեան համար»:

ՅՈՒԼԻՍ 14Ը փառքով բայց անձրեւով տօնուեցաւ, Շան զ'Էլիզէի երկայնքին: Պարահանդէսներ ալ տեղի ունեցան եւ հրավառութիւններ, բայց ոչ ամէն կողմ:

ՍՊԱՆԻԱ օրինականացուց քաղաքական բոլոր կուսակցութիւնները բացի Համայնավար կուսակցութենէն, որ արգիլուած կը մնայ:

ՃԻՄ ՔԱՐԹԷՐ որ դեռ քանի մը ամիս առաջ «նշանաւոր անծանօթ» մըն էր, կրնայ վաղը Միացեալ Նահանգներու նախագահ ըլլալ: Արդարեւ, դեմոկրատ համագումարը վաւերացուց իր Թեկնածութիւնը:

ԻՏԱԼԻՈՅ կառավարութիւնը կազմելու կոչուած է Ճուլիօ Անտրէոթթի եւ գործը դիւրին չէ:

ՇԱՌԼ ՌԻՑ մեռաւ առջի օր, իր տունը, այսինքն իր պանդոկը, Փարիզ: Իր անունը կապուած է բարձր դասու պանդոկի ըմբռնումի մը եւ իրեն հետ կ'անհետանայ բարձրորակ պանդոկի աւանդութեան հիմնադիր դէմքը:

ՖՈՐՄՈԶ որոշեց չմասնակցիլ ողիմպիականներուն քանի կը մերժուի իրեն իր ազգային դրօշակով ներկայանալ բայց Միացեալ Նահանգներն ալ կը սպառնան քաշել իրենց մարզիկները, եթէ Ազգ. Չինաստան չմասնակցի:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԱՐԱՏ ՅԱՂԹԵՑ ԼՈԿՈՄՈՏԻՎԻ 3 – 2

— O —

ԲԱՅՑ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԴԻՆԱՄՕՆ ԳԼՈՒԽԸ ԿԸ ՄՆԱՅ

Յուլիս 13ին, Արարատ իր դաշտին վըրայ, յաղթեց Լոկոմոտիվի 2ի դէմ 3 կէտով, բայց նոյն ատեն Մոսկուայի Դինամօն ալ կը յաղթէր Թիֆլիզի 1ի դէմ 2 կէտով եւ կը պահէր իր առաջնութիւնը դասաւորման մէջ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 7–8)

ՔԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾ ԼԵՒՈՆ ԹՈՔՄԱՋԵԱՆ

Հարաւսլավական Պրիլեպ քաղաքին մէջ տեղի ունեցած քանդակագործներու միջազգային վերջին մրցումի յաղթական - ներէն մէկուն՝ Լեւոն Թոքմաջեանի արուեստին պիտի ծանօթանան այդ երկրի բնակիչները: Լեւոն Թոքմաջեան իր «Ճախրող Թռչուններ» գործը պիտի քանդակէ Պրիլեպի մարմարներու հանքերուն մէջ, որով կ'ամբողջանայ աշխարհի շատ մը երկիրներու նկարիչներու՝ տեղական քարէ կերտած գործերու պատկերասրահը: Լ. Թոքմաջեան հոս կը ներկայացնէ Խորհ. Միութիւնը: 38ամեայ Լեւոն Թոքմաջեան քանդակի երիտասարդ վարպետներէն է: Ան կերտած է ազգային մշակոյթի եւ գիտութեան անուանի գործիչներու կարգ մը դիմաքանդակներ: Զօրցած դարաւոր ծառերով քանդակած է շարադրանքներ, որոնք կը ներկայացնեն հայ դասականներու գործերը, ժողովրդական հէքեաթներու հերոսները: Լեւոն Թոքմաջեանի գործերը ցուցադրուած են Հունգարիա, Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա, Հոլանտա եւ Արեւելեան Գերմանիա:

Fonds A.R.A.M

ԶՈՒՏ ՀԱՅԱԲՆԱԿ ՔԱՂԱՔՆԵՐ

ԿԱՐԵԼԻ՞ Է ՈՒՆԵՆԱԼ Մ.ԻԱՑ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երբեք պիտի չմոռնամ արտայայտութիւնը հայ աշակերտուհիի մը մօր, որ ինծի — իր աղջկան ուսուցչին — պարծենալով կ'ըսէր. «Մենք կ'ապրինք այնպիսի վայրը, որ շատ լաւ շրջան մըն է. ուրիշ Հայ չկայ, ամէն յարմարութիւն կայ եւ մեր դրացիները բոլորը շատ յաջող մարդիկ են, ՀՐԵԱՆԵՐ եւ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐ, փաստաբաններ եւ գործի մարդիկ»: Կարծես փաստաբան կամ յաջող գործի տէր ուրիշ Հայեր չկա՜ն:

Մենք՝ Հայերս, հակառակ մեր մէջ տարածուած հակահրեայ զօրաւոր զգացումներուն, շատ բան կրնանք սորվիլ անոնցմէ: Ամէն բանէ առաջ՝ ԱՐԻՒՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ՄՕՏ ԱՊՐԻԼ ՈՒԶԵԼ:

Անոնք որ ճամբորդած են դէպի Ամերիկայի մեծ ու միջակ տարածութեամբ քաղաքները, գիտեն թէ Հրեաները ի՛նչպէս կը համախմբուին ամէն տեղ:

Անձնական փորձառութիւնս ալ նոյն բանը ցոյց տուած է: — Տարի մը առաջ, ուսուցիչ բարեկամ մը, որ պահպանողական Հրեայ է, իր գործատեղիէն 37 մղոն հեռու քաղաք մը փոխադրուեցաւ, որովհետեւ կ'ուզէր որ իր տղաքը ուրիշ պահպանողական (օրթոտոքս) Հրեաներու հետ երբայերէնի հետեւին: Ո՞ր հայ հայրը պատրաստ է իր զաւակներուն սորվեցնելու ազգութեան կարեւորութիւնը՝ օրինակո՛վ: Բարեբախտաբար, վերջին տասնամեակին հրապարակ իջած հայ սերունդը բաւական փոխած է այս սովորութիւնը եւ չի վարանիր ուրիշ Հայերու հետ համախմբուիլ:

×

Թուեցի քանի մը ազդակներ միայն, որոնք մինչեւ այսօր արգելք եղած են Միացեալ Նահանգներու մէջ հայաշատ թաղամասերերու զարգացումին:

Եթէ մղուեցայ այս բոլորը գրելու՝ պատճառը այն է որ, առաջին անգամ ըլլալով, լսեցի որոշ գաղափարներ եւ խօսակցութիւններ՝ որոնք կը մղեն զիս ենթադրելու թէ անյաղթահարելի չեն այդ ազդակները, եւ թէ կայ կարելիութիւնը որ մեր գաղութի ապագան կարենայ դրուիլ աւելի հաստատուն եւ տեւական հիմերու վրայ, հայաշատ եւ աշխարհագրականօրէն ինքնամփոփ շրջաններու մէջ:

Լոս Անճելըսը — ուր Պ. Գաբրիէլ Ինճէճիկեան հիմնեց Միացեալ Նահանգներու առաջին ամէնօրեայ հայ վարժարանը — նոր ծրագիրներու օրրանն է ըստ երեւոյթին:

Ֆերահեան վարժարանի տնօրէնը, որ թէ՛ երազել, թէ՛ ծրագրել գիտէ, իրեն նման քանի մը ուրիշներու հետ կը ներշնչէ մեզի այն յոյսը՝ թէ վաղը գործի կրնայ լծուիլ խմբակ մը, որ խօսակցութեան եւ խօկումի մէջ է՝ «հայկական թաղամասեր» կամ «հայաքաղաքներ» հաստատելու համար:

Որքան ալ իրենց նախագիծը տակաւին թուղթերու վրայ փոխադրուած չըլլայ, այլ ըլլայ մտածում, յղացում կամ խօսակցութիւն՝ կը հետաքրքրէ սակայն հայ հասարակութիւնը:

Հայկական քաղաքամասի մը հիմնումը բարդ գործ է, զոր կարելի է հետապնդել եւ իրականացնել ամերիկեան պիզնէսի սկզբունքներուն վրայ հիմնուելով: Պ. Գ. Ինճէճիկեան խորհրդակցած է զանազան գործի մարդոց հետ եւ ընդհանուր եզրակացութիւնը եղած է այն՝ որ պէտք կայ 500–2000 էյքր տարածութեան հողաբաժնի մը: Եթէ տուներու խտութիւնը ըլլայ իւրաքանչիւր էյքրի վրայ երեք տուն — ինչ որ սովորական երեւոյթ է Լոս Անճելըսի շրջանին մէջ — եւ իւրաքանչիւր տուն ունենայ չորս բնակիչ, դիւրաւ կարելի կ'ըլլայ ստեղծել 12.000էն 15.000 բնակիչներով քաղաք մը:

Առաջին դժուարութիւնը՝ պէտք եղած հողը գտնելն է: Անկարելի է այս երազը իրականացնել արդէն խիտ շինութիւն ունեցող հողերու վրայ՝ դրամական եւ օրինական պատճառներով: Ուրեմն, պէտք կայ հողի մը՝ որուն վրայ նոր է շինութիւնը, եւ կամ հողի մը՝ որ նախընտրաբար խոպան է բոլորովին:

Ընդարձակ պարապ հողեր կան տակաւին Գալիֆորնիոյ մէջ, սակայն դժուար է գտնել յարմար տարածութիւն մը՝ Լոս Անճելըս քաղաքի կեդրոնէն 20–30 մղոն հեռաւորութեան վրայ, — իսկ հեռաւորութիւնը կենսական ազդակ մըն է այս շրջանին մէջ, ուր երթեւեկութեան խնդիրը կը պահանջէ ինքնաշարժի ամէնօրեայ գործածութիւն, ընտանիքի բոլոր գործօն անդամներուն կողմէ:

Այսպէս, ուրեմն, երազի իրականացումը կախում ունի, ամէն բանէ առաջ, յարմար տարածութեամբ եւ հեռաւորութեամբ հողաբաժին գտնելու խնդրէն:

Անշուշտ, կարելի չէ բնակիչ ունենալ՝ առանց գործի: Կը կարծուի որ, սկիզբները, նոր քաղաքին մէջ հաստատուողները ուրիշ շրջաններու մէջ իրենց գործերը ունենան: Երբ բազմանայ բնակիչներու թիւը՝ տեղւոյն վրայ կը բարձրանայ նաեւ գործատեղիներու թիւը (ճաշարաններ, խանութներ, եւայլն). սակայն, անկասկած, պիտի պարզուի այն նոյն պատկերը, որ կայ Լոս Անճելըսի միւս արուարձաններուն մէջ, — բնակչութեան գոնէ կէսը պիտի շարունակէ աշխատիլ ուրիշ քաղաքներու մէջ: Ասիկա՝ բնական վիճակ է Գալիֆորնիոյ հարաւային շրջաններուն համար:

Գործարաններու եւ ճարտարարուեստի տէր Հայեր անպաշտօն խորհրդակցութիւններու ընթացքին յայտնած են թէ պիտի հետաքրքրուին նորահաստատ հայաքաղաքին մէջ գործարաններու մասնաճիւղեր հաստատելու խնդրով:

Պարապ հողաբաժնի վրայ մեծ թիւով տուներ շինել՝ կը ներկայացնէ այն առաւելութիւնը որ իւրաքանչիւր տուն շատ աւելի աժան կ'արժէ՝ քան անջատաբար գնուած կամ շինուած տուներ: Կը կարծուի որ 60 հազար տոլար արժողութեամբ տուներ եթէ շինուին հարիւրով եւ միաժամանակ կրնան գնուիլ 40 հազարի: Այս ձեւով՝ նոր շրջանը փոխադրուողներ ոչ միայն հայաշատ քաղաքի մը մէջ բնակելու առիթը կ'ունենան, այլեւ որոշ «շահ» կ'ապահովեն:

Անշուշտ եթէ նոյնիսկ հողաբաժինը գտնուի, զայն գնելու խնդիրը կայ: Հոս՝ կրնանք խօսիլ աւելի ինքնավստահ ձեւով: Գալիֆորնիոյ շրջանէն (նաեւ այլ տեղերէ) զանազան ունեւոր կամ բարեկեցիկ Հայեր, որոնք հետաքրքրուած են այս երազի իրականացման խնդրով, պատրաստ են հիմնելու ընկերութիւն մը, որուն բաժնեթուղթերը թէ՛ իրենք կը գնեն, թէ կը տրամադրեն ուրիշ Հայերու: Արդէն կան բաւական կարեւոր թուով մարդիկ որոնց գնած բաժնեթուղթերը պիտի գոյացնեն պէտք եղած դրամագլուխը, հողաբաժնի կանխավճարները ընելու եւ միաժամանակ 25էն 50 տուն շինելու համար:

Աւելորդ կը նկատենք չեշտել այն առաւելութիւնները, զորս պիտի ներկայացնէ ճնշիչ մեծամասնութեամբ հայաբնակ քաղաք մը: — Պետական ծախքով հաստատուած դպրոցներու մէջ կարելի պիտի ըլլայ ունենալ երկլեզուեան դասընթացքներ եւ հայկական մթնոլորտ: Շրջանը պիտի կեդրոնացնէ ակմբային եւ նման գործունէութիւններ: Անկասկած՝ կեանքի ապահովութիւն կը տիրէ նման շրջանի մը մէջ, ուր ոստիկաններն ալ Հայեր կրնան ըլլալ:

Յուսալի է տեսնել այս երազին իրականացումը՝ համայն Ամերիկահայութեան աջակցութեամբ:

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԵԱՆ ԱՒԱՆԴՆԵՐԸ

— o —

Մեզնից ո՞վ չի երազել տեսնել Հնդկաստանը: Հայ մարդուն Հնդկաստանն ու հնդկականը ուղեկցում են ծննդեան օրից ի վեր, սկսած օրօրոցի երգերից («Բալէս ունի Հնդու–մաթա՛...»), հայ ժողովրդական հէքեաթներից («Գնացի՜ն, գնացի՜ն հասան Հնդկաստանի ծէրը») մինչեւ Սայաթ – Նովայի երգերը («Հընդու Ղալամքարի վրէն», «Սայաթ – Նովու գերեզմանը Հի՛նդ, Հաբա՛շ, Արա՛բ, մի՛անի»), Ռաբինդրանաթ Թակորի սիրոյ ու քնարական բանաստեղծութիւնները:

Այդ զգացմունքն աւելի եւս խորանում է նրանով, որ Հնդկաստանը խորհրդային մեր մեծ հայրենիքի հաւատարիմ բարեկամն է, խաղաղութեան համար մղած պայքարի մեր անփոփոխ դաշնակիցը...:

Դարերի խորքից է գալիս մեր բարեկամութիւնը, ինչպէս նաեւ՝ տեղեկութիւնները Հայերի եւ Հնդիկների փոխադարձ կապերի մասին:

Այդ վկայել է դեռեւս Քսենոփոնը մեր թուականութիւնից չորս դար առաջ, իսկ այնուհետեւ՝ Խորենացին ու Շիրակացին, Զենոբ Գլակն ու Հեթում Պատմիչը, Մովսէս Կաղանկատուացին եւ բազում հին ու նոր պատմիչներ, ճանապարհորդներ ու գրողներ...

Գտնուելով Արեւելքը Արեւմուտքին կամ Հնդկաստանը Եւրոպային կապող առեւտրական մեծ ճանապարհի վրայ Հայերը հնուց ի վեր իրականացրել են այդ հոգեւոր ու տնտեսական կապերը՝ ներմուծելով Հնդկաստանից թանկարժէք քարեր, լալ ու մարջան, կերպաս, դեղաբոյսեր ու օծանելիքներ եւ արտահանելով այնտեղ մեր նշանաւոր «որդան կարմիրն» ու ներկերը:

Ըստ գրաւոր տեղեկութիւնների, դեռեւս մեր թուագրութեան ութերորդ դարում հայազգի Թոմա Գանը, կամ Թովմաս քահանան իր դերդաստանով հաստատուել է Մալաբարի ծովափին...:

Հնդկաստանի ամէնից ազատամիտ կառավարիչներից մէկը՝ Աքբար Առաջինը, լայն արտօնութիւններ է տուել հայ արհեստաւորներին, դպիրներին, վաճառականներին ու քարագործներին՝ շէնացնելով Ագրայի հայկական գաղութը: Նրա արքունիքում եղել են հայազգի նշանաւոր պետական ու դիւանագիտական գործիչներ:

Շահ Աբասի հայահալած քաղաքականութիւնից յետոյ Պարսկաստանից Հնդկաստան են գաղթել բազմաթիւ հայ արհեստաւորներ ու շինարարներ, որոնք Հնդկաստանի հին հայկական գաղութների կողքին նոր գաղութներ են հիմնել Սուրաթում, Սէյիդաբադում, Մադրա -

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ԱՌԹԻՒ

ՄՇՈՅ ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՎԱՆՔԻ ՏԱՐԱԳԻՐ ԽԱՉԸ

Ե.

Իսկ ես, մոռցուած, կեցած էի մատուռին դրան առջեւ, չչմած կը դիտէի, այս սրտակեղէք տեսարանը եւ կը դողայի ամբողջ մարմնովս: Բարեբախտաբար, վանքին մէջ աշխատող կիներ, եկան զիս գրկեցին, հեռացուցին տաճարէն ու տարին ծերունազարդ վանահայր, Յովհաննէս վարդապետի սենեակը, ուր քիչ վերջ, աղի արցունքով եկան ինծի միանալու սգաւոր կիները: Այդ գիշեր մնացինք վանքին մէջ: Լուր տրուեցաւ Մուշ, հօրեղբօրս Եղիշէին եւ գիւղը, մեր ամբողջ ընտանիքին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ մեծ շուքով: Կը յիշեմ, երբ դագաղը ուսամբարձ դուրս կը հանէին տաճարէն, երկար ու տխուր ղօղանջեցին վանքին զանգակները, որոնց կ'ընկերանային բակին մէջ արձակուած ատրճանակի հարուածներ, չեմ գիտեր ի նշան սուգի՞ թէ հանդիսաւորութեան:

Երբ թափօրը ուղղուեցաւ վանքին գերեզմանատունը, դագաղին ետեւէն, գլուխը կախ, կ'երթար Մամիկոնի սիրական ձին, որուն նաշխուն թամբին վրայ, փռուած էր Մամիկոնի բաճկոնը եւ արախճին:

Զայն թաղեցին վանքին գերեզմանատան մէջ, պատմական հին շիրմաքարերու մօտիկ:

Այդ օրը Մամիկոնի հոգւոյն համար տրուեցաւ հոգեճաշ: Յուղարկաւորներն ու միաբանութիւնը կերան աւանդական հերիսան, որ մինչեւ լոյս եփեցաւ, վանքին մեծ կաթսային մէջ:

Կանուխէն որբացած եւ յաճախած Առաքելոց վանքին դպրոցը, Մամիկոն սիրուած էր միաբանութենէն եւ իր որբ դպրոցական ընկերներէն, իր աշխատասիրութեան եւ հեզահամբոյր բնաւորութեան պատճառաւ:

Ձեռքիս տակ ունիմ, Առաքելոց վանքին մէջ 1909 Յունիս 2ին, Մամիկոնի մահուան ու թաղման առիթով գրուած դամբանական մը, զոր կարդացած է իր խաչեղբայրը:

Սրտաճմլիկ այս գրութեան, կուտանք վերջին տողերը միայն.—

«Աստուած քեզի հետ ըլլայ, եղբայր Մամիկոն: Խաչին վրայ եղբայրական դաշինք կնքեցինք. հիմա, սոյն մեծասուգ հանդէսին... գերեզմանիդ վրայ կ'ուխտենք չմոռնալ քու յիշատակդ որ է՝ անկեղծ սէր, որ պիտի մնայ մինչ ի մահ մեր սրտերում:

«Տէր Յիսուս օրհնէ քու յիշատակդ, ամէն»:

1909 Յունիս 2 Գշ, Ս. Առաքելոց վանք

1911ի ամրան, հայրս, Մշոյ Օսմ. երեսփոխանի իր չորս տարուան շրջանը լրացուցած, իր պաշտօնակից Թուրք երեսփոխան Հաճը Իլիասի հետ, վերադարձաւ հայրենիք:

Իր առաջին մտածումը եղաւ այցելել երկու վաղամեռիկ հարազատներու շիրիմներուն:

Հայկանոյշ թաղուած էր Մշոյ Զորու թաղի Շէկ–Աւետարան եկեղեցիին կից, գերեզմանատան մէջ:

Հայրս, խոր կսկիծով, առանձին, քանի մը անգամ այցի գնաց իր անդրանիկ զաւկին թարմ հողակոյտին վրայ արտասուելու եւ խոկալու...: Հայկանոյշ աչքը միշտ դուռը, կարօտով եւ «հայրիկ, հայրիկ» կանչելով աւանդած էր հոգին... երբ ինք հեռու ընտանեկան բոյնէն ու սիրելիներէն, իր պաշտօնին բերումով կը գտնուէր Պոլիս:

1911ի Յուլիսի վերջերը հայրս որոշեց այցելել Առաքելոց վանք, ուր թաղուած էր իր եղբօր որդի տարաբախտ Մամիկոնը:

Հայրս փափաքեցաւ զիս հետը տանիլ. ուրախութիւնս չափ ու սահման չունէր: Երանելի հօրս հետ միասին պիտի ճամբորդէի: Ձիերով պիտի անցնէինք Մշոյ դաշտէն ու լեռներէն, երթալու համար Տարօն աշխարհի պատմական վանքերէն մէկուն այցի:

Աղօթարանը չբացուած, ճամբայ ելանք Մուշէն. մեզի կ'ընկերանար, հօրս հեռաւոր ազգականներէն, Խէչյանցի Աչոյը, որ մօտ 60 տարեկան, թուխ, բարձրահասակ, կատակախօս եւ բարեմիտ մէկն էր:

Հայրս կ'երթար առջեւէն, նստած ճերմակ ձիու մը վրայ, որ կը թռչէր անդադար, ես փոքր էի, հօրս ձին անզուսպ, ուստի, հակառակ կամքիս ու բաղձանքիս, զիս նստեցուցին Աչոյի ետեւը, անոր ծեր ու դանդաղ ձիուն քամակին:

Երբ քաղաքէն դուրս ելանք ու բռնեցինք դաշտի դուրան ճամբան, արեգակը սկսաւ կամաց կամաց բարձրանալ, ոսկեզօծելով ամբողջ Մշոյ դաշտը

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

(Շար. – 8)

Fonds A.R.A.M

յում, Բոմբէյում, Կալկաթայում եւ այլուր։

Այդ վայրերում մինչեւ այսօր էլ կարելի է տեսնել հայկական հին ու նոր եկեղեցիներ, իջեւանատներ, «հայկական» կոչուող փողոցներ ու թաղամասեր...։

Հայերը Հնդկաստանում եղել են պետական պաշտօնեաներ, դիւանագէտներ, արհեստաւորներ ու վաճառականներ, ընդ որում նրանց նախասիրած արհեստներից էին ոսկերչութիւնը, ասեղնագործութիւնը, զինագործութիւնը, քարագործութիւնը եւ ջուլհակ - դերձակութիւնը։

Նրանք իրենց գործօն մասնակցութիւնն են ունեցել Հնդկաստանի տնտեսական, քաղաքական ու մշակութային կեանքում՝ լինելով հնդիկ ժողովրդի հաւատարիմ ու անձնուէր բարեկամն ու եղբայրը նրա է՛ւ լաւ, է՛ւ վատ օրերին...

Մենք հպարտ ենք նրանով, որ հայազգի էր հնդիկ ժողովրդի՝ անգլիական գաղութարարների դէմ մղած ազգային - ազատագրական մեծ պայքարի ամէնից նշանաւոր գործիչներից մէկը՝ Գէորգին Խանը (Գրիգոր Յարութիւնեան)։

Լինելով Բենգալիայի զօրքերի գլխաւոր հրամանատար (ի դէպ, այդ բանակում եղել են ուրիշ շատ նշանաւոր հայ զօրավարներ)՝ Գէորգին Խանը բազմիցս ջարդ է տուել անգլիական գաղութարարների զօրքերին եւ յետագայում դաւադրաբար սպանուել նրանց կողմից ուղարկուած լրտեսների ձեռքով։

Հայ - հնդկական բարեկամութեան եւ փոխադարձ կապերի փայլուն ապացոյցները հնուց անտի սփռուած են մեր ազգակից լեզուների ոսկէ գանձարանում, հայ եւ հնդիկ պատմիչների ձեռագիր մատեաններում ու գրքերում։

Մատենադարան այցելողը Հնդկաստանի մասին պատմող բազմաթիւ հայ աղբիւրների կողքին կարող է տեսնել նաեւ բամբուկի տերեւների վրայ գրուած այն հին հնդկական ձեռագիրը, որը նոյնպէս այդ կապերի խօսուն վկայութիւններից է։

Հանրայայտ է այն փաստը, որ Հնդկաստանում է հրատարակուել հայ առաջին պարբերականը՝ «Ազդարար»ը եւ այնտեղ է ծագել ու ձեւաւորուել հայ ազգային - ազատագրական պայքարի այն լուսաւոր ծրագիրը որը Հայաստանի ազատագրումը Պարսից եւ Թրքական լծից կապում էր Անդրկովկասեան ժողովուրդների դաշինքի եւ Ռուսաստանի օգնութեան հետ։

Մենք հպարտ ենք, որ հնուց ի վեր, հայոց լեզուով հնչել են հնդկական գրականութեան այնպիսի գոհարներ, ինչպէս «Մահաբհարաթան», «Ռամայանան», ինչպէս եւ մեր օրերում՝ Ռաբինդրանաթ Թակորի գիրքերը, Մահաթմա Գանդիի «Իմ կեանքն»ու հնդիկ հին եւ ժամանակակից գրողների շատ գործեր...

Հայ ժողովուրդը խաղաղասէր է եղել հնուց անտի («տուր աշխարհիս խաղաղութիւն», — երգել ենք մենք դարեռով...) եւ թերեւս այդ է նաեւ պատճառը, որ հարազատի սիրով է սիրել ի ծնէ խաղաղասէր, պարկեշտ, աշխատասէր, բարութեան ու մեղմութեան խորհրդանիշը հանդիսացող հնդիկ ժողովրդին։

Առանց այդպիսի անձնուէր սիրոյ անհնարին կը լինէր այն, ինչ արեց Սարգիս Խաչատուրեանը, եղեռնից յետոյ իր հայրենի հողն ու տունը, արուեստի շատ հրաշալիքներ կորցրած հայ նկարիչը, որը տարիներ շարունակ ոտքով շրջում էր Հնդկաստանի վիմափոր տաճարները, արտանկարելով ու կորստից փրկելով այդ տաճարների հիանալի որմնանկարները։

Մեր օրերում, երբ սրտագին, անխախտ բարեկամութեամբ կապուել են Խորհ. Միութիւնն ու Հնդկաստանը, հայ-հնդկական դարաւոր կապերը նոր արդասաւորում են ապրում։ Դրանք ընդգրկում են տնտեսութեան, մշակոյթի ու գիտութեան տարբեր բնագաւառներ։

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ

«Հայրենիքի ձայն»

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՓՐՈՎԻՏԵՆՍԻ «Մեթրըթ Ին» պանդոկին մէջ, Յուլիս 4ին, տեղի ունեցած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան Միացեալ Նահանգներու Արեւելեան Կազմի 83րդ եւ Հայ Օգնութեան Միութեան 56րդ պատգամաւորական ժողովներու բացման հրապարակային հանդիսութիւնը, ժողովրդային խուռն բազմութեան մը ներկայութեամբ եւ մասնակցութեամբ քաղաքական, ազգային - եկեղեցական ու հանրային - կազմակերպական ներկայացուցիչներու։ Հանդիսութեան միացուած է ամերիկեան անկախութեան 200ամեակը։ Յանուն կազմակերպիչ խառն յանձնախումբին եւ զոյգ Պատգմ. ժողովներու դիւաններուն՝ ընկերուհի Մարկրիթ Ստեփանեան եւ ընկ. Հրանդ Մարգարեան բացումը ըրած են հրապարակային հանդիսութեան եւ ներկաները յոտնկայս երգած են ամերիկեան փառերգն ու «Յառաջ, Նահատակ...»ը։ Պատուոյ սեղանին առջեւ տեղ գրաւած են զոյգ կազմակերպութիւններու եւ զոյգ Պատգմ. ժողովներու ներկայացուցիչները, Միացեալ Նահանգներու արեւելեան թեմի առաջնորդ Գարեգին Արք. Սարգիսեան, նախկին առաջնորդ Հրանդ Արք. Խաչատուրեան, Միացեալ Նահանգներու եւ Քանատայի կուսակցական ներկայացուցիչներ, Փրովիտենսի քաղաքապետ Վինսենթ Չիանքի Կրտսեր, Նահանգային կառավարութեան գանձապահ Ռըմընտ Հոքսլի եւ երեսփոխան Պիրտ։ Օրուան առթիւ խօսք առնելով՝ Փրովիտենսի քաղաքապետը, փառաբանանքը ըրած է ազատութեան այն ըմբռնումին եւ մարդկայնական այն սկզբունքներուն, որոնց ախոյեանն են Միացեալ Նահանգները։ Խօսելէ ետք 200ամեակի պատմական և գաղափարական էութեան մասին, քաղաքապետը ընդգծած է. «Գրեթէ ամէնօրեայ շփումով ու կապերով ծանօթ եմ այս փոքր այլ զօրաւոր նահանգի՝ Ռոտ Այլընտի Հայութեան, ինչպէս նաեւ իր քաղաքի՝ Փրովիտենսի մէջ ապրող 15 հազար Հայերու քաղաքացիական գիտակցութեան եւ ազգային ապրումներուն։ Հպարտ եմ իրենցմով եւ խորապէս կը հաւատամ որ հայ ժողովուրդը, ամէն տեղ, կը յատկանշուի նոյն այդ քաղաքացիական գիտակցութեամբ ու ազգային նախանձախնդրութեամբ։ Ձեր Պատգմ. ժողովին կողմէ ինծի ուղղուած հրաւէրով՝ դուք կ'ակնկալէք որ ես կանգնիմ ձեր այս իրաւունքի պաշտպանութեան գիծերուն վրայ։ Ուրեմն, կ'ուզեմ յայտարարել այս բեմէն, թէ կեանքիս ամբողջ տեւողութեան՝ պիտի կանգնիմ ազատութեան ձեր պայքարի կողքին»։ Ապա խօսք առած է Ռոտ Այլնտի խորհրդարանական էտուըրտ Պիրտ, որ անդրադառնալէ ետք Հայոց դոյապայքարին եւ Թուրքիայէն հողային եւ այլ պահանջներուն, յայտնած է թէ իրեն համար պարտաւորութիւն ու պատիւ կը համարի կանգնիլ յոյն եւ հայ ժողովուրդներու պայքարի կողքին։ «Կոչ կ'ընեմ ձեր երիտասարդութեան, որ քալէ իր հայրերուն ճամբով ու չմոռնայ Թուրքին չարիքը, չմոռնայ իր իրաւունքները, չընկրկի իր պայքարին մէջ։ Պիտի գայ օրը, երբ այս երկիրը, ՄԱԿը եւ բոլոր ազգերը պիտի լսեն ձեր ձայնը։ Կը հաւատամ որ արդարութիւնը չի ծածկուիր, չի խեղդուիր»։ Ապա Քոնկրէսմէնը վերջացուցած է իր խօսքը ըսելով. «Եթէ կայ քաղաքակրթութիւն ըսուած բան մը, եթէ քաղաքակիրթ երկիր է Ամերիկան — եւ է՛ — պիտի չթոյլատրենք որ Թուրքը անսանձ կերպով եւ անպատիժ շարունակէ ջարդել, կողոպտել, գրաւել, բռնաբարել ու հալածել։ Ձեր կողքին եմ ձեր վսեմ պայքարին մէջ»։ Իր կարգին, Ռոտ Այլընտի նահանգային կառավարութեան գանձապահ Ռըմընտ Հոքսլի խօսած է հայ ժողովուրդի խաղաղասիրութեան մասին ու շեշտած թէ պէտք չէ յուսահատիլ ազգային եւ քաղաքական իրաւունքներու պաշտպանութեան մարզին մէջ։ Որքան ատեն որ ժողովուրդ մը կը հաւատայ արդարութեան, խաղաղութեան եւ բարոյական արժէքներու, իր պահանջները յաւիտենապէս անլսելի չեն մնար՝ եթէ գիտնայ յուսալ եւ շարունակել իր մաքառումը։ Հայ ժողովուրդը իր բովանդակ պատմութեամբ մաքառող ժողովուրդ մը եղած է։

Օրուան առթիւ խօսած են՝ ՀԵԴի կողմէ ընկ. Յակոբ Մարտոյեան, ՀՕՄի կողմէ Ատրիըն Պերընսըն, ՀՅԴ Ամերիկայի կազմին կողմէ ընկ. Ալպըրթ Պէկեան, ազգային - եկեղեցական իշխանութեան անունով Գարեգին Արք. Սարգիսեան եւ Հ. Յ. Դ. Վերին Մարմնի կողմէ ընկ. Հրաչ Աբրահամեան։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ, Յուլիս մէկին, 16 երիտասարդներ կուսակցական իրենց ուխտը կատարելով մտած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը։ Պատասխանատու ընկերներ խօսք առնելով շեշտած են որ նորագիր ընկերներու կեանքին մէջ, իբրեւ դաշնակցական, նոր անկիւնադարձ մը կը ստեղծուի, յանձնառու դառնալով զիրենք իրենց «ես»ը զոհելու հաւաքականին եւ իրենք զիրենք նուիրելու հայ ժողովուրդի ծառայութեան։ Երդման արարողութիւնը փակուած է «Մշակ բանուոր»ով։

ԱԹԷՆՔԻ Իրոտիոն մարմարաշէն հռոմէական թատրոնին մէջ, Յուլիս 10ին, 5.000 հանդիսականներու ներկայութեան, բացումը կատարուած է Աթէնքի փառատօնին՝ Մոցարթի «Տոն Ճովաննի» օփերայով, որու գլխաւոր դերը ստանձնած է միջազգային ծանօթ երգչուհի Լուիզա Պօղապալեան։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹԵԹԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստանի թեթեւ արդիւնաբերութեան ապրանքներու արտադրութիւնը աւելցնելու նպատակով նոր աշխատանոցներու եւ գործատուներու կառուցման եւ նոր մեքենաներու եւ սարքաւորումներու զետեղման ձեռնարկուած է։ Այս նախաձեռնութիւններու հետեւանքով 1980ին 253,6 միլիոն ռուբլիէ աւելի արտադրութիւն ձեռք պիտի բերուի 1975ի համեմատութեամբ։ Աւելի արագ զարգացում պիտի ունենայ հիւսուածեղէնի արտադրութիւնը, որուն աճը 68,8 տոկոս պիտի կազմէ։ Պիտի աւելնայ նորաձեւ եւ աւելի նուրբ կօշիկներու, բուրդէ ձեռագործներու արտադրութիւնը։ Ընդհանուր առմամբ, այս տարի Հայաստանի թեթեւ արդիւնաբերութեան ձեռնարկութիւնները կ'արտադրեն 300 նոր ապրանքներ։ Հայաստանի թեթեւ արդիւնաբերութեան ձեռնարկութիւններու արտադրութիւնները կը փնտռուին նաեւ արտասահմանեան կարգ մը երկիրներու կողմէ։ Բացի հայկական գորգերէ, միջազգային շուկային մէջ ժողովրդականութիւն կը վայելեն «Մասիս» գործատան արտադրած կօշիկները, Լենինականի արտադրած գուլպաները, որոնք կը ղըրկուին Մոնղոլիա, եւայլն։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (135)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՊՈՌՆԻԿԸ

ՍԵՒ ՔԱՐԱՅՐԸ

Երբ Սեւ - Քարայրին առջեւ հասաւ, ձիէն վար իջնելով ներս մտաւ։

Քարայրին դրան առջեւ զինուած երիտասարդ գիւղացի մը կեցած էր որ հաւանաբար հերթապահի պաշտօնն ունէր։

— Մարդը եկա՞ւ, հարցուց Ռոլան։

— Այո, տէր իմ, պատասխանեց հերթապահը։

— Ըսած սենեակս դրի՞ն զինքը։

— Այո, տէր իմ։

— Որեւէ նոր դէպք պատահեցա՞ւ։

— Սանտրիկօն այս կողմերը դեգերիլ սկսաւ։ Զինքը բռնել ուզեցինք, բայց այս անգամ ալ փախաւ։

Ռոլան առանց կարեւորութիւն տալու այս դէպքին, քարայրէն ներս մտաւ։

Աչքառու փոփոխութիւններ մտցուցած էին քարայրին մէջ։

Բնութեան կողմէ լերան տակ փորուած վայրի քարայրը բնակարանի մը երեւոյթը ստացած էր այս անգամ։

Հարիւրաւոր աշխատաւորներու ձեռքեր քանի մը ամսուան մէջ հրաշքներ գործած էին. նրբանցքներ ու սենեակներ բացուած, սիւներ զետեղուած էին, գետինը հարթուած եւ սալայատակով օժտուած էր, պատերը ըստ կարելւոյն ուղղութիւն ստացած էին։

Ռոլան նրբանցքէ մը անցնելով սանդուխէ մը վար իջաւ, ուր միակտուր փայտէ հաստ դրան մը առջեւ կանգ առաւ։ Այդ դրան առջեւն ալ զինուած պահակ մը կեցած էր որուն քով պատին վրայ լապտեր մը կախուած էր։

— Պետերը եկա՞ն, հարցուց Ռոլան պահակին։

Պահակը գլխովը հաստատական նշան մը ըրաւ։

— Ըսէ իրենց որ գան, հրամայեց Ռոլան։

Մարդը հեռացաւ։ Ռոլան լապտերը ձեռքը առաւ, միւս ձեռքովը դաշոյնը շափեց եւ դուռը բանալով ներս մտաւ։

Տեսակ մը նկուղ էր մտած տեղը, բանտի նմանող մութ նկուղ մը ուր օդը ծխնելոյզէ մը կ'իջնէր։ Այս ծխնելոյզն ալ պատին վերի մասէն կ'երթար կը բացուէր քարայրին մէջ։

Ռոլան այս նկուղը աչքէ անցընելով, Տանդէի գեհենապարտներուն պէս խնդաց։

— Ամէն բան կատարեալ է, փսփսաց ան ակռաներուն տակէն։ Դուռը Վենետիկի բանտին դրան պէս երկաթներ ունի...։ Ճիշդ անոր նմանը շինելու համար բնաւ դժուարութիւն չքաշեցի...։ Եթէ յիսուն տարի ալ անցնելու ըլլայ, բնաւ աչքերէս պիտի չհեռանայ այդ դժոխքին դուռը...։ Այս ալ կերակուրին եւ ջուրին պատուհանն է...։ Սա ալ քարէ մահճակալը...։ Պատերն ալ նոյնը...։

Վենետիկի նկուղներուն մէջ տարիներով մնալը միտքը ինկած ըլլալով սարսռաց։

Արդարեւ, Սեւ Քարայրին այդ մասը, այդ օդագուրկ եւ խաւար նկուղը ամէն բանով կը նմանէր ճիշդ այն բանտին ուր վեց տարի ապրած էր Ռոլան։

Վեց հոգի մտաւ բանտէն ներս։

Ռոլան ձեռքի լապտերը պատին վրայ գամուած գամէ մը կախելով անոնց դարձաւ։

Վեց պետերը յարգանօք բարեւի կեցան անոր առջեւ։

— Բանտարկեալը բերէք, հրամայեց Ռոլան։

Քանի մը վայրկեան յետոյ, երկու մարդիկ երրորդ մարդու մը թեւերէն քաշելով ներս մտան։

Բանտարկեալը տարին քարէ մահճակալին վրայ նստեցուցին։

Ռոլանի գերին, ճակատը հոգեւարքի քրտինքով խոնաւցած, ահաբեկութեամբ, շուրջը նայուածք մը պտըտցուց։

Նախ եւ առաջ բան մը չտեսաւ, բայց յետոյ աչքերը մութին մէջ տեսնելու վարժուելով լապտերին արձակած աղօտ լոյսովը նշմարեց Ռոլանը որ լուրջ ու խիստ դէմքով մը անշարժ ոտքի կեցած էր։

— Ինծմէ ի՞նչ կ'ուզէք, կմկմաց ան խեղդուկ ձայնով մը։

— Հիմա պիտի հասկնաս ինչ ուզելնիս, Պեմպօ, ըսաւ ձայն մը։

— Արամթիմոսի քարտուղարն է, փսփսաց Պեմպօ ահաբեկած։ Ոհ, գիտէի թէ այս մարդը օր մը գլխուս փորձանք մը պիտի բանար։

Եւ մեքենաբար աչքերը դարձուց այն մարդուն որ պահ մը առաջ պատասխանած էր իրեն։

Լապտերին լոյսը Ռոլանի դէմքը լուսաւորած էր։

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Ե. Սերոբեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս Կիրակի, Յուլիս 18, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՄԱՔՐՈՒՀԻ ՍԵՐՈԲԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ ինչպէս նաեւ Սերոբեան գերդաստանի բոլոր ննջեցելոց յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Այս առթիւ Պ. Ե. Սերոբեան կը նուիրէ 50 Ֆր. Իսիի եկեղեցիին, 50 Ֆր. «Յառաջ»ին, 50 Ֆր. Իսիի Մշակոյթի Տան (ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղ. Թաղական Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները.— Երուանդ Կէտիկեանի թաղման առթիւ՝ այրի Տիկ. Ա. Կէտիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նահապետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բժիշկ Ա. Թադոյեան 500 Ֆր. (դպրոցին), Տէր եւ Տիկ. Գր. Գրիգորեան 200 (դպրոցին), Տիգրան Թադոյեան 100 (դպրոցին), Աւետիս Այվազեան 100 (դպրոցին), Փասքալ Ջալլաքեան 100, Յովհ. Ջալլաքեան 100, Գասեան եղբարք 200 (Վալանսէն), Տիկ. Պօյաճեան 10, Միրիճան Պօղասեան 100, Պարոյր Պօղասեան 50, Աշոտ Առաքելեան (Վալանս) 100 (դպրոցին), Ժիլպէր եւ Մանուէլ Պարոնեան 100 (դպրոցին): Ռոստոմ Փիլիկեանի պսակադրութեան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Վրէժ Ելքովանեան 1.000, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Փիլիկեան 200:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Բարձրաշնորհ Մեծաւորաց հրահանգով եւ պատկան իշխանութեանց հաւանութեամբ՝ Հռոմի Լեւոնեան հայ վարժարանի կողմէ հիմնուած Լիոնի

ՆԱՐԵԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Սեպտեմբեր ամսոյն իր դռները պիտի բանայ այն հայ պատանիներուն որոնք կ'ուզեն օր մը օգտակար հանդիսանալ հայ ազգին եւ հայ եկեղեցւոյ:

Նարեկեան հիմնարկութեան նպատակն է՝ Ֆրանսայի դպրոցական յայտագրին առընթեր՝ ջամբել աշակերտներուն քրիստոնէական եւ հայեցի կրթութիւն մը:

— Մանկապարտէզ մը, յանձնուած Անարատ Յղութեան հայ քոյրերու հոգածութեան, Մոնդեսորի արդիական մեթոտին համաձայն:
— Նախակրթարան եւ միջնակարգ (մինչեւ երրորդ դասարան):
— Նախընծայարանի բաժին:

Ֆրանսական յայտագրի դասերուն համար, նախակրթարանի եւ միջնակարգի աշակերտները պիտի յաճախեն Լիոնի լաւագոյն դպրոցը. իսկ հայ լեզուի, գրականութեան եւ պատմութեան դասերը պիտի աւանդուին Նարեկեան վարժարանի յարկին տակ:

Արձանագրութեանց եւ լուսաբանութեանց համար դիմել Նարեկեան վարժարանի տեսուչ՝ Գէորգ Վրդ. Զապպարեանի

Père Georges Zabbarian
Collège St. Grégoire de Narek
38 route de Collonges
69450 St. Cyr au Mont d'Or
Lyon — Tél. : 47-28-65 .

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տորթմունտէն (Գերմանիա) Տիկին Զարդարեան 100 Ֆր. կը նուիրէ:

×

Լոնտոնէն Գեղամ Եղիայեան փոխան ծաղկեպսակի 5 ոսկի կը նուիրէ «Յառաջ»ի ընկեր Ռուբէն Մքրըպեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի մայր եկեղեցւոյ կրօն. Ընկ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները Ե. Պ. եւ սրահի շինութեան համար.— Գաբրիէլ Մովսէսեանի թաղման առթիւ այրի Տիկ. Մովսէսեան, Տէր եւ Տիկ. Տ. Մուշեղեան 50ական: Զարուհի Սիմիթեանի թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկ. Ա. Ջրբաշեան, Ս. Քապապճեան 50ական, Պ. Ժ. Գազանճեան 10 տոլար, Սարաֆեան ընտանիք 30 Ֆր.: Մարիամ Պետիկեանի թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկ. Վ. Ծընտիկեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Թահմազեան, Տէր եւ Տիկ. Կ. Խաչիկեան 100ական, Թ. Նազարեան 50, Տիկ. Քէօլէեան 40, Զ. Կորկիս 30: Սուրէն Տիւլկէրեանի հոգեհանգիստին Տիկ. Ս. Տիւլկէրեան 20: Հմայեակ Զայիրեանի հոգեհանգիստին այրի Տիկ. Զայիրեան 100, Օր. Կէմալմազեան 30: Սահակ Ունճեանի տարելիցի հոգեհանգիստին Տէր եւ Տիկ. Ս. Փիրանեան, Տէր եւ Տիկ. Ս. Սանթուրեան 30: Հայկ Սէմէրճեանի թաղման առթիւ Արման Վահէ գործատուն 200, Տէր եւ Տիկ. Մ. Ասլան, Պ. Ք. Թորպաճեան, Իւմիտեան ընտանիք եւ Տէվէրժի ընտանիք 50ական, Մ. Լուսարարեան 30, Յ. Տէրոյեան 20 Ֆր.:

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ» 50ի

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻԻ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.—

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Շալճեան ընտանիք 500 Ֆր.

ԼԻՈՆ՝ հին համակիր մը՝ 500 Ֆր.:

Հ. Յ. Դ.

ՇԱԻՒԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արշալոյս» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ORANGERIE
du
LUXEMBOURG
Entrée Porte Férou
19, Rue de Vaugirard

ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ

Կը ներկայացնէ՝

ԾՈՎԸ

Բարձր հովանաւորութեամբ Ծերակոյտի Նախագահին եւ «Բարձր ժողով»ի դիւանին:

ՅՈՒԼԻՍ 5–25

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

«Հայ Հասարակութիւն Սէն – Շամոնի» Երիտասարդաց Միութեան տարեկան դաշտահանդէսը 18 Յուլիս Սէն – Շամոնի Լազարիսթներու դալարագեղ պուրակին մէջ: Նուագախումբը կ'առաջնորդէ Ժօզէֆ Զաքմազճեան:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած
ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ կողմէ (Կեդրոնական Ֆրանսա)
Յուլիս 18 Կիրակի ժամը 9էն սկսեալ
CLOS MONDEROUX — BEYNOST
Նուիրուած՝ Պանք Օթոմանի գրաւման 80ամեակին
Յուցահանդէս — Նոր Սերունդի տաղաւար — Հայ Դատի Յանձնախումբի տաղաւար — խաղեր երախաներու համար — հայկ. մթնոլորտ եւ պիւֆէ:
Նուագախումբ՝ ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱ
Անձրեւի պարագային հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ Սէն-Մօրիս տը Պէնոյի քաղաքապետարանի սրահը:

Հ. Բ. Ը. Մ.

Փարիզ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

Կը կազմակերպէ ճամբորդութիւն մը դէպի

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Օգոստոս 18էն մինչեւ Սեպտ. 1, 1976
Այցելութիւն Հայաստանի տեսարժան վայրերը՝ Երեւան, Ս. Էջմիածին, Սեւան, Գառնի, Գեղարդ, Ծիծեռնակաբերդ, Սարդարապատ, եւայլն:
Hôtel de première classe — Pension complète
Prix tout compris : 2.550 Frs
Renseignements : U. G. A. B. Tél. 924-86-71 et 227-12-26

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU

Parking : 3, avenue Jean-Jaurès tél. 928 00 98 - 928 03 88

OPTIMA Tours

Sonia Coumryantz

6, Rue des Halles (2ème étage) — 75001 Paris — Métro Châtelet
Tél. : 236-03-65 — 236-03-66 — 236-03-67
Lic. Corresp. No A. 300

Vous annonce son prochain départ pour

L'ARMENIE

du 26 Juillet au 8 Août
Prix Paris/Paris 2780 F.

COMPRENANT
— Logement à l'hôtel Ani ou Armenia en première classe.
— la Pension complète
— Toutes les excursions y compris GARNI — KEGHART, — SEVAN et SARDARABAD

VOYAGE SPECIAL JEUNES
de 16 à 35 ans
Hôtel première classe — Excursions quotidiennes
du 18 Août au 1er Septembre
Tout compris 2650 F.

N'hésitez pas à nous consulter pour vos vacances d'été

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԳԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ

ՊԵԼՖՈՆԹԵՆ (Ժիւռա)
Հեռաձայն՝ (16-82) 33 05 61

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յուլիս 18, ամբողջ օրը
Գեղարուեստական բաժին
Անակնկալներ — ճոխ պիւֆէ
Լիոնէն օթոքարը կը մեկնի, Կիրակի առտու ժամը 7ին եկեղեցիէն, կը հանդիպի 7.30ին Տէսին (Ճորքայէֆ) եւ 8ին Սէն-Մօրիս տը Պենօ:

Fonds A.R.A.M

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
17
SAMEDI
17 JUILLET
1976

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.639
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
51e ANNÉE — N° 13.639

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՐԻՒՐ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

ՊԱԼՔԱՆԻ ՔՐԻՍՏՈՆԷԱՆԵՐՈՒՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ ՕՍՄԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

— Օ —

Ա.

Հարիւր տարի առաջ Պալքաններու քրիստոնեաները ապստամբութեան դրօշ պարզեցին միանգամ ընդմիշտ թօթափելու համար օսմանեան անարգ լուծը, որուն տակ կը հեծէին դարերէ ի վեր։

Սերպերը, որ 1389ի Քոսովոյի ճակատամարտէն ետք ինկած էին Թուրքերու տիրապետութեան տակ, 1804էն 1812 Քարաճորճէվիչի, 1815ին Միլոշ Օպրէնովիչի ղեկավարութեամբ ըմբոստացեր էին Թուրքերուն դէմ, 1830ին դարձեր էին ինքնավար իշխանապետութիւն մը՝ օսմանեան գերիշխանութեան տակ։

1854–55ի Խրիմի պատերազմէն վերջ 1856ին Փարիզի մէջ կնքուած հաշտութեան դաշնագիրը եւրոպական Պետութեանց երաշխաւորութեան կ'ենթարկէր օսմանեան կառավարութեան կողմէ Սերպիոյ, ինչպէս հարեւան հողամասերու – Պոսնա, Հերսէք, Գարատաղ, Մակեդոնիա, Ռումէլի, Պուլկարիա — քրիստոնեաներուն վայելելիք բարենորոգումներուն եւ առանձնաշնորհումներուն գործադրութիւնը։

Սկզբունքով հակառակ օտար Պետութեանց միջամտութեան օսմանեան կայսրութեան ներքին խնդիրներուն, Թուրքերը շարունակեցին կեղեքել Պալքանի քրիստոնեաները, առանց անսալու երաշխաւոր Պետութեանց բողոքներուն։

Հարիւր տարի առաջ մասնաւորապէս եւրոպական երեք մեծ Պետութիւններ՝ Ռուսիա, Գերմանիա եւ Աւստրիա՝ կը շահագրգռուէին պալքանեան հարցերով, իւրաքանչիւրը իրեն յատուկ նկատումներով։

Աւստրեւհունգարական կայսրութիւնը, որուն սահմաններուն մէջ կը բնակէին սլաւական ծագումով զանազան ազգեր, կը ձգտէր իրեն կցել Պոսնա – Հերսէքի շրջանը եւ իջնել մինչեւ Սելանիկ։

Ռուսիա նախանձոտ աչքերով կը հըսկէր Վիէննայի կառավարութեան ձեռնարկներուն վրայ, թոյլ չտալու համար, որ վտանգուին իր շահերը Պալքաններու մէջ, ուր ապրողները ջախջախիչ մեծամասնութեամբ ազգութեամբ սլաւ եւ կրօնքով օրթոտոքս էին։ Ուստի գերապանցօրէն իրեն կը պատկանէր անոնց պաշտպանութեան հոգը։

Գերմանիա, որ 1870ի պատերազմէն ետք կը ձգտէր ամէն կերպով արգելք հանդիսանալ Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ մերձեցման, միջնորդի դեր կը կատարէր այս վերջնոյն եւ Աւստրեւհունգարիոյ միջեւ, հաւասարակշռութիւնն ու խաղաղութիւնը պահպանելու համար Պալքաններու մէջ, — այդ օրերուն Եւրոպայի ամէնէն զգայուն կէտը։

1872էն սկսեալ երեք կայսրերը՝ Աղեքսանդր Բ., Ֆրանց – Եոզէֆ Ա. եւ Վիլհելմ Ա.՝ ամէն տարի տեսակցութիւններ կ'ունենային՝ խորհրդակցելու համար Պալքաններու մասին։ Ղեկավար դեր կը կատարէր Աւստրեւհունգարիոյ վարչապետ կոմս Անտրաշի (մաճառ)։ 1875ի տեսակցութիւնը տեղի ունեցած էր Աւստրիոյ Ռայխշթատ քաղաքին մէջ։ Կայսրերու կողքին ժողովին կը մասնակցէին երեք վարչապետները՝ իշխան Կորչաքով, կոմս Անտրաշի եւ իշխան Պիզմարք։

Մթնոլորտը ելեկտրականացած էր։ Մօտալուտ ապստամբութեան մը նախանշանները սկսեր էին երեւնալ։ Ռայխշթատի կայսերական ժողովը որոշած էր երբեք չմիջամտել՝ օսմանեան տիրապետութեան դէմ պայթելիք ըմբոստութեան մը պարագային։

1875 Ապրիլ 13ին ահազանգը հնչեցուցին Պոսնա նահանգի Հերսէք սանճաքի Նեվէսին գաւառակի քրիստոնեաները, որոնցմէ քանի մը հարիւր հոգի ապաստանեցան Գարատաղի (Մոնթենէկրօ) մայրաքաղաքը՝ Ցէթինէ՝ իշխան Նիկիտայի մօտ։ Ապստամբները կը գանգատէին տուրքերու ծանրութեան եւ ոստիկան–զօրաց կեղեքումներուն դէմ։ Իշխանը Պոլսոյ ռուսական դեսպան Իգնատիեւի միջոցաւ Բարձրագոյն Դրան ներկայացուց Հերսէքցիներու բողոքները։

Պոլսոյ կառավարութիւնը, ըստ իր բարի սովորութեան, ո՛չ մէկ հետեւանք տուած ըլլալով ապստամբներու պահանջներուն, Նեվէսինցիներու Գարատաղէն վերադարձէն ետք, ամբողջ Հերսէքը, ետքէն նաեւ Պոսնան ապստամբութեան դրօշ պարզեցին Թուրքերուն դէմ, որոնք ծանր կորուստներ կրեցին։ Ռումէլիէն եւ Անատոլուէն օսմանեան զինուորներ ղըրկուեցան Պոսնա – Հերսէքի ապստամբներուն դէմ։ Յնցուեցաւ Եւրոպայի հանրային կարծիքը։

1875 Օգոստոս 20ին Ֆրանսայի Արտաքին նախարար դուքս Տէքաշ ժողովի հրաւիրեց 1856ի Փարիզի դաշնագիրը ստորագրող Պետութիւնները, որոնք երաշխաւոր էին եղած Պալքաններու մէջ գործադրուելիք բարենորոգումներուն։

Եւրոպական հիւպատոսներու ժողովը տեղի ունեցաւ Մոսթարի մէջ, մասնակցութեամբ օսմանեան պետական խորհուրդի նախագահ Սէրվէր փաշայի։ Այս հաւաքոյթէն ետք ապստամբները աւելի սաստկացուցին իրենց պահանջները, բարենորոգումի փոխարէն ինքնավարութիւն պահանջեցին։

1876 Յունուար 31ին կոմս Անտրաշի յանուն երաշխաւոր Պետութեանց Բարձրագոյն Դրան ներկայացուց պահանջմնագիր մը՝ ի նպաստ Պալքանի ապստամբ քրիստոնեաներուն։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԱՆԿԱՐԵԼԻ ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

— Օ —

Ուրբաթ դեռ որոշ չէր թէ Արաֆաթ պիտի երթա՞յ Դամասկոս թէ ոչ եւ թէ երբ երթայ պիտի կրնա՞յ համաձայնութեան դաշտ մը գտնել նախագահ Ասատի հետ։ Մանաւանդ որ վերջին ամիսները ցոյց տուին թէ Դամասկոսի ճամբան միշտ հրաշք չի գործեր եւ ոչ ոք Ս. Պօղոս է այլեւս։ Լիբիոյ վարչապետն է որ փորձ մը կ'ընէ Ասատ–Արաֆաթ հասկացողութեան մը համար բայց այդ ուղղութեամբ կարծիքները տարբեր են։ Կան լրատեսներ, որոնք համոզուած են թէ Արաֆաթ ստիպուած է համաձայնիլ Ասատի հետ, քանի պաղեստինեան դիմադրութիւնը ծանր պարտութիւններ կրեց վերջին օրերը կռուադաշտերուն վըրայ։ Այս լրատեսներուն համար, Արաֆաթ ուրիշ ելք չունի եւ ի վերջոյ իր նպատակը Պաղեստինի ազատագրումն է եւ ոչ թէ Լիբանանի իշխանութիւնը։ Բայց կան նաեւ յոռետեսները, եւ իրաց այս կացութեան մէջ, պարզ է որ ասոնց թիւը աւելի մեծ է։ Ասոնք կ'առարկեն թէ Պաղեստինցիք ներկայիս Ալժերիայէն զէնք կը ստանան, հաւանաբար նաեւ, ի մօտոյ, խորհրդային զէնք եւ ուրեմն պատճառ չունին ընդունելու ինչ որ Սուրիա ուզէ։

Ռազմաճակատներուն վրայ կռիւները քիչ մը թուլցած են բայց ոչ՝ դադրած։ Սուրիական ուժեր քաշուած են որոշ տեղերէ, ինչպէս Սայտա։ Պաղեստինցիք կը պնդեն սակայն թէ փողոցի կռիւները կը շարունակուին, նոյն սաստկութեամբ, մանաւանդ Պաալպէք եւ Պեքքայի շըրջանը։ Քաղաքին մէջ, Պէյրութ 25 օրէ կը շարունակուի Ջաաթարի պաշարումը, ուր կը թուի թէ դեռ կռուող կայ մինչ ամերիկեան հիւանդանոցի մէկ բանբերը յայտարարած է թէ ժանտատենդի համաճարակի վտանգ կայ, քանի Պէյրութ ջուրէ զրկուած է եւ եթէ իշխանութիւնները դեղ եւ ուտելիք չհասցնեն մահամետական այն շրջաններուն, որոնք պաշարուած են սուրիական ուժերու կողմէ։

×

Հիմա, ուրեմն ձեւ մը կը փնտռուի հաշտեցնելու համար Սուրիացիք եւ Պաղեստինցիք, այն տպաւորութիւնը թողլով թէ Լիբանանի 15 ամսուան կռիւները արդիւնք են այդ երկուքին տարակուսութեան եւ ամէն ինչ կը կարգադրուի եթէ Ասատ եւ Արաֆաթ հաշտուին։ Բայց ինչո՞ւ անտեսել որ կայ քրիստոնեայ աջ մը, աւելի քան երբեք զօրացած իր յաղթանակներով, որ կ'ուզէ մի անգամ ընդմիշտ հաշիւը մաքրել պաղեստինեան դիմադրութեան, կայ Ճումպլաթը, այս միլիառատէր յառաջդիմականը, որ իր խօսքն ունի ըսելիք եւ ընդհանրապէս «այո» չէ, կան Մայրիներու պահակները, որոնք վճռած են կռուիլ մինչեւ որ վերջին Պաղեստինցին Լիբանանէն հեռանայ («հեռանալու» երկու ձեւ կայ արդէն, մէկը՝ որ աւելի շատ կը գործադրուի՝ մահն է) եւ դեռ կան հազարումէկ հարցեր։

Քանի մը տողով

ՃԻՄԻ ՔԱՐԹԷՐ նշանակեց իր փոխ – նախագահը՝ ծերակուտական Ուալթըր Մընտըլ, 48 տարեկան ազատական մը, որ շատ յարմար ցանկակիցն է 51 տարեկան դեմոկրատ Քարթըրի։

ԱՄԱԼՐԻՔ եւ կինը Ամսթերտամ հասան, արտաքսուելէ ետք Խորհ. Միութենէն։ Պատմաբանը մամուլի ասուլիս մը տուաւ, քովն ունենալով կինը՝ Կիւզէլ որ գիրկը կը սեղմէր կատու մը։ Ամալրիք խօսած է Խորհ. Միութեան քաղաքական վիճակին մասին եւ ըսած է թէ արեւմտեանները Մոսկուայի խաղը կը խաղան։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Նախարարաց Խորհուրդը որոշեց որ ամէն Ֆրանսացի այլեւս իրաւունք պիտի ունենայ քննելու ոստիկանական իր ֆիշը։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՑԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 12)

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ ՀԻՆԳ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐՈՒՆ ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ

Մոնրէալի ողիմպիական խաղերուն մասնակցող Խորհ. Միութեան խումբին մաս կը կազմեն նաեւ հինգ Հայաստանցի մարզիկներ։ 22ամեայ Նինա Մուրադեան, Խորհ. Միութեան վոլեպոլի հաւաքական խումբէն պիտի խաղայ. այսպէսով առաջին Հայուհին կը հանդիսանայ ողիմպիական խաղերու մասնակցող։ Ծանրաբարձութեան ճիւղին մէջ ողիմպիական խաղերուն պիտի մասնակցի 25ամեայ Վարդան Միլիտոսեան, որ այս տարի Եւրոպայի ախոյեանը հանդիսացաւ միջին ծանրութեան մէջ։ Մոնրէալ մեկնած է նաեւ 20ամեայ Դաւիթ Համբարձումեան (ջրացատք), Վլադիմիր Գրուզդեւ (առագաստանաւորդ) եւ Դաւիթ Թորոսեան (կռփամարտ)։

×

ԳՈՀԱՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԸ

Երեւանի մէջ երգահանդէս մը տուած է երգչուհի Օլգա Զաքարեան։ Երեկոյի վերջաւորութեան, երգչուհիին ուսուցչուհին՝ Գոհար Գասպարեան այսպէս արտայայտուած է. «Եթէ այսուհետեւ նուազեցնեմ երաժշտական գործունէութիւնս, մեծ ցաւ մը չէ, քանի աշակերտներս արդէն բաւական լաւ գործունէութեան մը սկսած են»։ Օլգա Զաքարեան երգչուհի Գոհար Գասպարեանի դաստիարակած աշակերտներու առաջին սերունդի ներկայացուցիչներէն է։ Ծնած է Դոնի Ռոստով եւ աւարտած տեղւոյն երաժըշտական ուսումնարանի ղեկավարութեան բաժինը, որմէ ետք մտած է Երեւանի Կոմիտաս երաժշտանոցը, ուր աշակերտած է Գոհար Գասպարեանի։ Այս վերջինին աշակերտած են նաեւ Դաւիթ Վարժապետեան (այժմ Գանատա), Մարի Թոմպուլեան (Յունաստան), Շաքէ Աշճեան, Արթիւր Մուղալեան, Էլադա Զախոյեան (Երեւան)։ Մուղալեան պարիթոն է եւ երգած է «Լիւչիա տի Լամերմուր», «Այտա», «Սայաթ–Նովա» օփերաներու մէջ։ Էլադա Զախոյեան գլխաւոր դերերով հանդէս կուգայ Խորհ. Միութեան տարբեր քաղաքներու օփերային թատրոններու մէջ։ Դաւիթ Վարժապետեան, պարիթոն, կ'երգէ Թորոնթոյի օփերայի մէջ եւ երգչախումբ կը ղեկավարէ։ Գոհար Գասպարեան ներկայիս երգիչներու համար դասագիրք մը կը պատրաստէ, որուն մէջ կարգ մը վարժութիւններ կ'առաջարկէ ձայնի պահպանման համար։ Անոր նոր աշակերտներուն մէջէն փայլուն ապագայ կը խոստանան՝ սոփրանօ Վարսիկ Մխիթարեան եւ սոփրանօ քոլորաթուր Լենա Մադինեան։

×

ԳԻՒՂԻՆ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆԸ

Հայաստանի արդիւնաբերական ձեռնարկութիւններու մէջ ուշադրութեան արժանի է Նուռնուսի քարի մշակման գործատունը, որ չորս տարի է որ կառուցուած է, եւ մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ։ Ձեռնարկութեան արտադրութեան նմոյշներով՝ քարի եւ մարմարի սալիկներով ներկայիս ճակատը կը պատեն բնակելի, վարչական, մշակութային – կենցաղային բազմաթիւ շէնքերու, որոնց շարքին՝ Օդեսայի «Ինտուրիստ» պանդոկը, Սոչիի առողջարանային համադրոյթները եւայլն։

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐ

Հայկական հիւանդանոցներու մասին մեր մատենագրութեան մէջ առաջին յիշատակութիւնները կը վերաբերին Գ. դարուն: Այսպէս, 260-270 թուականներուն, Արբինատի մէջ, Սուրէն Սալահունիի կնոջ՝ իշխանուհի Ազվիդխայի նախաձեռնութեամբ ու ջանքերով հիմնուած է 35 մահճակալ ունեցող բորոտանոց մը: Ըստ Լ. Ցովհաննէսեանի, արեւմտեան Եւրոպայի մէջ բորոտանոցը հիմնուած է Հայաստանէն 300 տարի վերջ:

Ներսէս Ա. կաթողիկոսի նախաձեռնութեամբ 356ին, Տարօն գաւառի Աշտիշատ աւանին մէջ տեղի կ'ունենայ եկեղեցական ժողով մը, որուն կը մասնակցին եպիսկոպոսներ եւ աւագ իշխաններ: Այդ ժողովին մէջ որոշումներ տրուած են, որոնք պատկերացում մը կուտան Գ. դարու Հայաստանի հանրային յարաբերութիւններու մասին: Ժողովը կ'արգիլէր կարգ մը հեթանոսական սովորութիւններ, ինչպէս օրինակ՝ մօտ ազգականներու ամուսնութիւնը, եւ կը նախատեսէր անբուժելի հիւանդութեամբ տառապողներու համար հիւանդանոցներ բանալ, անկելանոցներ եւ մեկուսացած բնակութեան վայրեր հաստատել, որոնց ծախքերը պիտի հոգացուէին կտակներով եւ ագարակներէ գանձուող յատուկ տուրքերով: Այս մասին «Կանոնագիրք Հայոց»ի մէջ գրուած է. «Ցայտ ստացեալ զպատեհ պատիժ տեղին զատուցանել, չինել աղքատանոցս, եւ ժողովել չախտաժէտս եւ զուրուկ, եւ զմարմանոցս եւ ռոճիկս եւ պատանս աղքատաց»:

Դ. դարուն, Փոքր Հայքի մէջ գոյութիւն ունեցած են հիւանդանոցներ, որոնք բաղկացած են դարմանագիտական, վիրաբուժական եւ վարակիչ հիւանդութեանց բաժիններէ: Ընդհանուր բժշկագիտութեան պատմութեան մէջ անոնք կոչուած են պազիլիէա:

Նոյնանման հաստատութիւններ հիմնուած են Կեսարիա եւ Սեբաստիա, որոնք ունեցած են հմուտ բժշկական անձնակազմ: Ցիշատակութեան արժանի է կարեւոր պարագայ մը, այն է՝ որ միջնադարեան Հայաստանի մէջ առողջապահութեան պահանջներուն սպասարկող հիմնարկութիւններն ու բժշկագիտութիւնը ընդհանուր առմամբ, զարգացած են հնադարեան աշխարհի եւ հելլենական երկիրներու բժշկագիտութեան ոգիով: Այդ ժամանակամիջոցին, եկեղեցւոյ տնօրէնութեան տակ գտնուող բժշկական հիմնարկութիւններու մէջ պէտք է որ ստեղծուած ըլլային հիւանդանոցային գործունէութեան յատուկ սովորութիւններ:

Սակայն, մեր նկատի առած ժամանակաշրջանին, ինչպէս բուն Հայաստանի այնպէս ալ Կիլիկեան Հայկական թագաւորութեան մշակութային կեդրոններուն եւ քաղաքներուն մէջ հիմնուած են քաղաքացիական տեսակի հիւանդանոցներ:

Լ. Ցովհաննէսեանի համաձայն, աշխարհիկ հիւանդանոցներ գոյութիւն ունեցած են Կեսարիոյ, Սեբաստիոյ, Հաճընի, Սիսի, Սեհանի, Սիւնիքի մէջ: Իսկ բժշկական բարձրագոյն դպրոցներ գործած են Անիի, Սանահինի, Տաթեւի, Տարօնի եւ Սիսի մէջ:

Բուժական այդ հիմնարկութիւններու մէջ, հիւանդներու բուժման եւ խնամքի բազմաթիւ հարցերու վերաբերեալ կանոններ մշակուած են: Աւելին, աշխարհիկ կարգ մը հիւանդանոցներու մէջ բժշկութիւն սորվողներու համար անհրաժեշտ նկատուած են գործնական զբաղումները:

Վերոյիշեալ տուեալներէ կը պարզուի, որ յիշեալ դարերուն, եւրոպական Պետութիւններու հետ համեմատած, Հայերը հիւանդանոցներու ղեկավարման համար շատ մեծ արտօնութիւններ ունեցած են, ինչ որ պատճառ դարձած է այդ մարդասիրական հիմնարկութիւններու զարգացման: Մեր այս տեսակէտը փաստելու համար անհրաժեշտ է քիչ մը շեղիլ մեր նիւթէն եւ բացատրութիւններ տալ արեւելեան Եւրոպայի հիւանդանոցներու մասին: Զ.-ԺԶ. դարերուն գիտութիւնն ու բժշկութիւնը ընդհանրապէս ամլութեան եւ անշարժութեան շրջաններ անցուցած են: Այդ տանջալի եւ անտանելի հազարամեակէն ետք, մարդկութիւնը Եւրոպայի մէջ կ'օժտուի բարեգործական առաքինի հաստատութեամբ մը՝ հիւանդանոցով:

Արեւմտեան աշխարհի մէջ մշակութային անկումը պատճառ եղաւ քաղաքականութեան զարգացման: Համաճարակներու աւերները, որոնք կը կարծէին թէ կրօնական ըմբռնումներու հետեւանքն էն, մարդկութեան յառաջդիմութիւնը հազար տարի յետաձգեցին: Միջնադարու եւրոպական բժշկութիւնը իր ներշնչումը կը ստանար հոգեւորականներէ:

Միջնադարուն հիւանդանոցները կրօնքի անմիջական հսկողութեան տակ եղած են, այլ խօսքով, անոնք կրօնական հաստատութիւններ էին եւ ոչ թէ՝ բժշկական: Այս բոլորով հանդերձ, հոգեւորականները հիւանդներու վրայ կատարեալ ուշադրութիւն կը դարձնէին եւ հիւանդին ցաւերը ամոքելու համար ամէն տեսակ աշխատանք կը տանէին: Սակայն հիւանդներու բուժման համար որեւէ աշխատանք չէր տարուեր: Անոնք այն տեսակէտը ունէին, որ մարդու մարմինը Աստուծոյ կերպարանքով ստեղծուած է, հետեւաբար հոգիին պէտք է օգնել, ոչ թէ մարմինին, ուստի հոգեւորականները, բժիշկները եւ հիւանդներու սրահները Քրիստոսի պատուէրները կը գործադրէին եւ անոնք աւելի կարեւոր կը նկատուէին քան գիտական փորձառութիւնները եւ միշտ կ'աշխատէին հիւանդի հոգին զօրացնել կրօնքի միջոցով, որ հանդերձեալ կեանքի համար պատրաստուած ըլլայ:

Եւրոպայի մէջ, Թ. դարուն յեղաշրջում տեղի ունեցաւ, յատուկ տեղեր պատրաստուեցան Հօսփիթա անունով. այդ հաստատութիւններուն մէջ ճամբորդներ կը հանգստանային:

ԺԱ.-ԺԳ. դարերու մատենագրական աղբիւրները ենթադրել կուտան, որ հիւանդանոցներու մէջ գոյութիւն ունեցած են ներքին կարգապահական կանոններ, աւանդական սովորութիւններ եւ սպասարկող անձնակազմի պարտականութիւններու գիտակցութիւն: Տուեալ հարցերու վերաբերեալ հետաքրքրական տուեալներ կը հաղորդէ բժշկապետ Մխիթար Հերացի. «...Զատել թէ այլ նոր հիւանդութիւն գայ երեւան. եւ կամ իւր թըռպերն երք մի թոյլ եւ ղալաթ լինի. եւ այն ղալաթն կամ հիւանդէն լինի, եւ կամ ի բժշկէն, եւ կամ ի հիւանդին ի ծառայեականացն»: Մէջբերուած տողերէն կ'երեւի, որ հիւանդանոցին մէջ բուժուող հիւանդի վիճակի դրութեան բարդացումը Մխիթար Հերացի կը բացատրէ երեք պատճառներով: Առաջին կարգին ան յանցաւոր կը համարէ իր հիւանդը, երկրորդ՝ բուժող բժիշկը եւ երրորդ՝ հիւանդանոցի միջին եւ կրտսեր անձնակազմը:

Հիւանդին վերաբերող մեղադրանքի մասին Մխիթար Հերացի կը գրէ. «Իսկ ղալաթն որ ի հիւանդն լինի այն է, որ չլսեր ի բժշկէն, այլ զիւր կաման այրն է՝ կերակրելով եւ ըմպելով...»: Հոսկէ կը պարզուի, որ բացի դեղօրայքէ եւ այլ կարգի նշանակումներէ, բուժուող հիւանդներուն խորհուրդներ եւ ցուցմունքներ տուած է բժիշկը եւ երբ հիւանդը չի կատարեր զանոնք՝ բուժման գործը կը ձախողի եւ բարդութիւններ յառաջ կուգան:

Հետաքրքրական է Հերացիի դրածը բժիշկի յանցանքի մասին. ««Իսկ ղալաթն որ բժշկէն լինի այն է, որ ի բժշկելն թոյլ եւ ղալաթ լինի, զերդ ահոկայ եւ վնասակար իրք լինի տուել հիւանդին: Նոյնպէս զհիւանդութիւն նորէ եւ կրկնէ ի վերայ հիւանդին»: Ինչպէս կը տեսնուի, Հերացի կը մեղադրէ բժիշկը որ հիւանդը բուժելուն, այլ եւ այլ միջոցներու եւ խնամքի առումով, սխալ նշանակումներ կը կատարէ՝ տգէտ եւ անփորձ ըլլալուն հետեւանքով:

Երրորդ մեղադրանքը կը վերաբերի հիւանդանոցի սպասարկող անձնակազմին, որ բժիշկի բոլոր ցուցմունքներն ու նշանակած յանձնառութիւնները չի կատարեր եւ մոռնալով հիւանդի նկատմամբ իրենց մարդասիրական վերաբերումը, անգիտակցաբար կը վիրաւորեն հիւանդը:

Մ. Հերացիի «Ջերմանց մխիթարութիւն» գիրքէն կատարուած մէջբերումներն առաջին հերթին կը վկայեն որ միջնադարեան Հայաստանի մէջ գործող հիւանդանոցներուն մէջ գոյութիւն ունեցած են դրական շատ աւանդական սովորութիւններ ու կանոններ: Միւս կողմէ աչուշտ վկայութիւններ են նաեւ հիւանդանոցային միտքի բնական զարգացած ըլլալուն մասին:

Ի մէջ այլոց, երբ Մխիթար Հերացի կը խօսի բժիշկի սխալներու մասին, զանոնք կը վերագրէ գլխաւորապէս բժիշկի մասնագիտական տգիտութեան եւ անփորձութեան: Տուեալ ժամանակաշրջանին գրուած Մխիթար Գօշի (ԺԲ. դար) եւ Սմբատ Սպարապետի (ԺԳ. դար) դատաստանագիրքերուն մէջ տեղ գտած են համապատասխան յօդուածներ, որոնք կը խօսին սխալ բժշկութիւն ընող բժիշկները դատական պատասխանատուութեան ենթարկելու մասին:

Է. Ս. Ն.

ՍՈԽԸ ԵՒ ՍԽՏՈՐԸ

ԱՐԴԻԱԿԱՆ ԴԵՂԵՐ

Կարգ մը բուսաբաններ, հետազօտիչներ, բժիշկներ ու գիտնականներ կը գտնեն որ, այլեւս ժամանակը եկած է բնութեան պարգեւած տունկերով եւ բանջարեղէններով դարմանումներ կատարել: Սոխը եւ սխտորը հականեխիչ ազդակներ ըլլալով հանդերձ, նաեւ շատ զօրաւոր ու բուժիչ յատկութիւններ ունեցող բոյսեր են:

Ֆինլանտացի՝ տարրաբանութեան ու բժշկութեան Նոպէլեան մրցանակաւոր փրոֆեսէօր Վիրթանէն՝ կը գտնէ որ, սոխը, սխտորը եւ կարմիր բողկը կրնանք բաղդատութեան հաւասար գետնի վրայ դնել այժմ գործածուած՝ դարմանման հականեխիչ դեղերուն հետ:

Փրոֆեսէօրը կը պատմէ.— Երբոր շատ փոքր տղայ մըն էի, կը զարմանայի թէ ինչո՞ւ հօրս պարտէզին մէջ, բանջարանոցին եզերքը շարուած սոխի տունկերուն կից, վարդենիի վարդեր, աւելի արագ եւ առատ կ'աճէին ու անոյշ կը հոտէին, քան ուրիշ անկիւն մը թաղուած վարդենիները: Կէս դար հետազօտութիւններ կատարելէ ետք միայն պիտի կարենայի հասկնալ սոյն գաղտնիքը եւ լուծել առեղծուածը: Սոխին կատարած դերը, որ ուժ կուտար հողին եւ կը մաքրէ մակաբոյծները:

1957ին Մայէնի մէջ սննդեղէններու վերաբերեալ նիւթերու մասին գումարուած համաժողովին, Ֆինլանտացի բժիշկ տարրաբանը կը յայտարարէ.— Երկրորդ աշխարհամարտէն ետք, յաջողեցայ յայտնաբերել ու զատել կարգ մը բոյսերու տեսակներ, որոնք սննդարար, կազդուրիչ եւ միեւնոյն ժամանակ հականեխիչ յատկութիւններ ունենալ միասին, բազմաթիւ վնասակար միջատներ կը սպաննեն: Օրինակ սոխը, սխտորը, կարմիր բողկը, նմանապէս ստեպղինը, մանանեխի հունտը: Մեր ձեռքին տակ ունինք բնութեան պարգեւած բնական ու անխարդախ բոյսերով դարմանելու միջոցներ: Շատ անգամ արուեստական միջոցներով պատրաստուած հականեխիչ դեղերը մարդոց կազմին, ներքին գործարաններուն մէջ աւերներ կը գործեն:

Ցաճախ բնութեան պարգեւած պարզ ու բնական տունկերն ու բանջարեղէնները շատ աւելի ազդեցութիւն կը բանեցնեն մարդոց գործարաններուն վրայ ու կը չէզոքացնեն մանրէները:

Գերմանացի փրոֆեսէօր Քրոյթ, սննդապահութեան ընկերութեան նախագահը, համագումարի մը ընթացքին՝ բազմաթիւ կարեւոր թերթերու թղթակիցներու առջեւ յայտարարեց.— Նոր աշխարհ մը կը բացուի մեր առջեւ: Բնու-

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ԱՌԹԻՒ

ՄՇՈՑ ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՎԱՆՔԻ ՏԱՐԱԳԻՐ ԽԱՉԸ

Ե.

Ճամբու երկայնքին, աջ կողմը կը տեսնուէին խաղողի այգիներ, պառկած իրենց հնձաններու շուքին տակ. իսկ ձախ կողմը, հեռուէն կ'երեւային Ջափնայ եւ Կաթողիկէ, Առինջ, Առընջվանք գիւղերը, շրջապատուած ուռիի եւ բարտիի ծառերով:

Անցանք նաեւ Մոկունք եւ Տերքեվանք գիւղերէն: Հմայուած ու ներշնչուած հայրենի տեսարաններէն, Աշոտ քեռին մէկ ձեռքը դրած ականջին, սկսաւ հովուերգել. «Պերիվանօ՛, Պերիվանօ՛, յուշիկ-յուշիկ, կամկա՛ր, կամկա՛ր, հա՛յ լօ՛, լօ՛, հա՛յ լօ՛, լօ՛,...»

Աշոտի երգը հեռու էր ռազմաշունչ ըլլալէ, այլ անոյշ ու քնարեր օրօրի մը տպաւորութիւնը կը ձգէր մեր վրայ. ձին՝ կարծէք ազդուելով իր տիրոջ ձայնէն, սկսաւ աւելի դանդաղեցնել քայլերը...:

Աշոտ եւ իր ձին ծերացած էին, կը մտածէի ես. արիւնը կ'եռար երակներուս մէջ: Ախ, որքան կ'ուզէի այդ րոպէին որ Աշոտ վար իջնէր ձիէն եւ զայն հեծնելու ու քշելու հաճոյքը ես վայելէի...:

Այդ պահուն, հօրս երիտասարդ ու վառվռուն ձին գլուխն առած ու բաւական հեռացած էր մեզմէ: Առիթէն օգտուելով, անհամարձակ եւ ցած ձայնով մը սկսայ աղաչել. «Քեռի Աշոտ, քեռի Աշոտ, ի՛նչ կ'ըլլի, վար իջնաս ձիէն. կ'ուզեմ մինակ հեծնել զձին»: Աշոտ, թեբահաւատ նայեցաւ ինծի. «Ջաշօ, դու պզտիկ ես, դու ափսոս ես», յետոյ աւելցուց կատակով. «Ջանօ, կ'ընկնիս գետին, կը փնճխի քու խորոտիկ քիթ ու մռութ»: «Չէ, քեռի, չէ, վար չըմ ընկնի, ղուրբան քեռի, վար իջիր...»:

Բարեմիտ Աշոտ չուզելով սիրտս կոտրել, համոզուելով եւ սանձը ձեռքս տալով, վար իջաւ ձիէն ու սկսաւ մեր քովէն քալել շարունակելով իր քաղցր Պէրիվանօն ու լօ, լօները:

Հայրս եւ իր աշխէտ ձին անհետացած էին բլուրի մը ետին: Ցանկարծ, սատանան մտաւ փորս, ուրախ ճիչ մը արձակեցի, երկու ոտքերովս ուժգին հարուած մը տուի ձիուն կողերուն, արագացնելու անոր քայլերը եւ հասնելու հայրիկիս:

Դանդաղ անասունը անսպասելի ոստում մը ըրաւ եւ սկսաւ վազել, յանկարծակիի բերելով զիս եւ խեղճ Աշոտը, որ կը պոռար մեր ետեւէն. «Եաման աղջի, դու ծռա՞ր, եա՛յ, Սուրբ Կարապետ, կեցի՛ր, ղուրպան, վար կ'ընկնիս...»: Աշխուժացած, ձին անընդհատ կը վազէր. ես, ամուր կառչած թամբի յառաջամասին, ուժով բռնած ձիուն սանձէն, կ'աշխատէի չիյնալ եւ ամօթով չմնալ հօրս եւ Աշոտի աչքին:

Այնքա՜ն մեծ էր հաճոյքս, որ վախի ոչ մէկ զգացում ունէի այդ րոպէին:

Բարեբախտաբար, հայրս, լսելով Աշոտի աղաղակները, մտահոգ ետ դարձուցած իր ձիուն գլուխը, կը դիմաւորէր մեզ. մօտեցաւ անասունին եւ անոյշ խօսքերով ու ճարպիկ շարժումով մը զսպեց զայն եւ կասեցուց անոր խելայեղ վազքը: Մինչ Աշոտ, գունատ եւ շնչասպառ, կը հասնէր մեր ետեւէն կոչելով. «Աղջի՛, սատանի պճեղ, դու զիս խաբեցիր, առնելիքդ ըլլայ»:

Այս փոքրիկ եւ զուարճալի միջադէպէն յետոյ, Աշոտ բարձրացաւ կրկին իր ձին եւ շարունակեցինք մեր ճանապարհը:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

(Շար. – 9)

Fonds A.R.A.M

թեան պարգեւած բնական բոյսերով դարմանելու հարցն է։ Բացատրելէ, զարգացնելէ եւ վերլուծելէ ետք՝ կը ներկայացնէ վերոյիշեալ բանջարեղէններու առաւելութիւնները, անոնց կատարած օգտակար դերը մարդկութեան նաեւ բոյսերուն համար։

Համադամարէն քանի մը շաբաթ ետք, Գերմանիոյ գրեթէ բազմաթիւ ճաշարաններուն մէջ, անկարելի էր առանց սոխի, սխտորի, քաշուած կամ հում բողկի հիւթով պատրաստուած, զարդարուած ու համեմուած կերակուր մը գտնել։

Համպուրկի մէջ շատ թանկագին ու անգտանելի ապրանք մը դարձած էր։ Սխտորն սոխ ներածող առեւտրականները ունկի չառնեցան այդ օրերուն։ Գերմանական ամէնէն կարեւոր ու շատ տարածուած կանացի շաբաթաթերթ մը կը թելադրէր.— Սոխ, սխտոր կերէք։ Եթէ կուզէք սխտորին անախորժ անպատեհութիւնները (հոտը) չէզոքացնել՝ հակառակ իր առաւելութիւններուն, կերէք քափուսինի բարակ ու քաշուած ծաղիկները եւ տերեւները համեմուած կամ պարզ։ Կարմիր բողկը, մանանեխի հունտը ճերմակ կամ սեւ։

Վերոյիշեալ անաղարտ բոյսերը օժտուած են բնական եւ հականեխիչ զօրութեամբ։ Մարմնոյն հաւասարակշռութիւնը կը պահեն, աղիքներու փափուկ մաշկը կը պահպանեն, ստամոքսի մարսողական դրութիւնը կը կանոնաւորեն։ Ֆինլանտացիք բնական բոյսերով պատրաստուած կաթնեղէններով կը սնուցանեն իրենց մարզիկները։

Բոյսերով սնանելու այս դրութիւնը Ֆինլանտացիները կիրարկեցին ամբողջ պատերազմի տեւողութեան ընթացքին եւ ետք։ Զրկուած ըլլալով բոլոր սննդեղէններ (կտրուած ըլլալով աշխարհէն) արտադրելու աղբիւրներէն։ Կառավարութիւնը ազդեր փակցուցած էր պատերուն վրայ, հետեւեալ վերտառութիւններով.— Ֆինլանտացիներ՝ ձեր ճարպաբաժինը 25 առ հարիւր նուազեցուցէք, բնական բոյսերու առողջարար եւ օգտակար սնունդէն օգտուեցէք, եթէ կուզէք ձեր սիրտը անեղծ եւ առողջ պահել։

Մէջէն դարու գիտնականները գնահատած են կարգ մը տունկերու բուժողական յատկութիւնը՝ բոյսերով սնանելու ու ապրելու առաւելութիւնները, մարդկութեան օգտակար ըլլալու հանգամանքը։

Ֆինլանտացի գիտնականն է որ նորէն կ'ըսէ.— Երբոր համալսարաններու սեղաններու առջեւ նստած՝ կ'երեւակայէի, բնալուծարանի կատարելիք հսկայական դերը, որ վերստին պիտի ստեղծագործէ, նախացնէ բնութեան պարգեւած բնական բուսականութեան արտադրութիւնները։ Ապա թէ ոչ մարդիկ երկու հազար թուականին պիտի սնանէին քիմիական նըշխարներով, դեղահատներով։

Ելունդը (պրաս) կը սպաննէ ճահիճին մէջ գտնուած ճանճերը, քափուսինը եւ լուբիան կը պաշարեն ու կը պահպանեն խնձորենին ու տանձենին։ Շիշի մը մէջ լեցուած էօքալիփթիւսի տերեւներ կը թունաւորեն մէջը գտնուած ճանճերը, անտառներու մաքուր օդը կ'արգասաւորէ ծառերը եւ կ'արգիլէ ցպիկ միջատներու աճումը։ Ողոնն ալ նմանապէս բարձրորակ թթուածին պարունակող հականեխիչ մըն է։

Հիւսիսային երկիրներուն մէջ տունկերը կ'ապահովեն ու կը պաշտպանեն ներքին ճամբով. ձմեռնամուտէն առաջ վարդերը եւ արմտիքը, կ'արտադրեն հականեխիչ տարրեր, որոնք ձիւնելու պարագային կը պաշտպանեն բորբոսութեան եւ մգլոտութեան դէմ։

Ռուսերը վիրաբուժական սպիներու, պալարի, բորբոքումի, այրուածքի վէրքերուն դէմ կը գործածեն կոհակը, հիմ ունենալով սոխի եւ սխտորի հիւթը, սպիանալէն ետքն ալ որոշ ժամանակ մը կը շարունակեն լուալ այս բոյսերու հեղուկով։ Քիթի բորբոքման դէմ եւս կը գործածեն եռացած ջուրի հետ խառնուած սխտորի ջուրը եւ շոգին ներշնչել կուտան քիթի խորոչներէն ներս։ Աղիքներու վարակման եւ արիւնահոսութեան, ժանտատենդի, սուր փողացաւի, խաչափողի դէմ։ Առհասարակ կը ծախուի բոլոր դեղարաններուն մէջ սոխի եւ սխտորի հեղուկը։

Վերոյիշեալ բանջարեղէնները կամ բոյսերը՝ թոյները հականեխող հանգամանք ունին։ Թոյներ կան որոնք թշնամի են մասնաւորաբար վարդենիներու, եղէգի, մեկոնի, նանկիզի, յիշածաղիկի կամ մկնականջի, կաղամբի տերեւներուն, ծառերու թուփերուն, կրատուկի նոր հասած տերեւներուն, կիտրոնի, ամերիկեան կարմիր մայրենիի կակղամասին եւ խոյսին։

Ռուսիոյ մէջ սոխն ու սխտորը աշնան եւ ձմեռուան շրջանին երեք–չորս անգամ նուազ ուժ եւ ազդեցութիւն ունին քան գարնան եւ ամառուան եղանակին։ Ստեպղինը զանազան պէսպիսութիւններ ունի, ինչպէս քինքինան որ կը գործածեն քաղցկեղի դարմանման համար։

Անշուշտ բուսեղէններու սովորական գործածութիւնը տակաւին հեռու է լրիւ ու կատարեալ ըլլալէ, պարզ հականեխիչ դարմանումի եւ կանխարգելումեան միջոցներ են ներկայիս։

Բուրդ հիմնող Շիրի, շատ սուղ ոսկիի գնով, թոներով սոխ ու սխտոր կը ճարէր եւ իր բանուորներուն կը բաժնէր, պայքարելու համար ժանտատենդի եւ հնդկախտի դէմ։ Սոխ ու սխտորով դարմանման բուժողական դրութեան հաւատացող բոլոր մասնագէտները կ'ընդունին որ սոխը եւ սխտորը կը կանոնաւորէ, կ'աշխուժացնէ մարսողութիւնը։ Ռուսերը կը գործածեն նաեւ երբ Ա. եւ Բ. կենսանիւթ դումի ժահրին դէմ, իսկ հոտը չէզոքացնելու համար կը գործածեն ազատղեղ. ազատղեղը միեւնոյն ժամանակ սնունդ մըն է, երկաթ պարունակող, կորովիչ, ոսկրաթեքութեան եւ անարիւնութեան դարմանման օգտակար տարր մը։

Գիտնականները իրենց հետազօտութեան շնորհիւ գտած են որ, ոչ միայն սոխը, սխտորը այլ նաեւ կաղամբը, մեխակը, լոլիկը, գետնախնձորը, հարսնուկը, եղիփոբը նաեւ հականեխիչներ են։

Մասնագէտները վերջերս 288 տեսակ զանազան բանջարեղէններու ու բոյսերու վրայ փորձեր կատարելով, գտած են որ 12 տեսակ բոյսեր կան որոնք դումի ժահրին դէմ հականեխիչ տարրեր են։ Օրինակ, չինական թէյը, Հնդկաստանի մէջ մահմետականները որ առատօրէն սխտոր կ'ուտեն, շատ հազուագիւտ է որ, վարակուած ըլլան ստամոքսի կեղէ։

Գիտնականներ կը յանձնարարեն, ճարպեղէն քիչ՝ իսկ սոխ ու սխտոր եւ առհասարակ բանջարեղէն շատ ուտել։ Առատ թէյ խմեցէք, սննդապահութեան օրէնքները խստօրէն գործադրեցէք, եթէ կ'ուզէք առողջ, հանգիստ, խաղաղ եւ երջանիկ ապրիլ։

ԹՈՐԳՈՄ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

ԲԱՑՈՒՄԷՆ ԵՏՔ

Ահաւասիկ շուրջ երկու ամիս է որ Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը բացուած ու յանձնուած է հանրութեան։

Բացման հանդիսութիւնը կատարուեցաւ արտակարգ ոգեւորութեան մը մէջ։ (Տես Յառաջ Մայիս 20 եւ 21)։ Յաջորդեց ապա, երկու շաբաթներու վրայ երկարող մշակութային եւ գեղարուեստական ընտիր յայտագիր մը (Տե՛ս «Յառաջ» Յունիս 2 եւ 6)։

Նոյնպէս իրարու յաջորդեցին ազգային զրուագներու ոգեկոչումներ՝ Վասպուրականի հերոսամարտ, Մայիս 28, ինչպէս նաեւ հանդէսներ՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յիսնամեակ, Արենոյշներու ձեռնարկ...։

Հոն գումարուեցան եւս ժողովներ զանազան կազմակերպութիւններու, միութիւններու։ Այլ խօսքով՝ ճշմարիտ ազգային կեդրոն մը որ արդէն իսկ կը ծառայէ իր նպատակին։ Այս կրկնակի առիթներով հազարաւոր Հայեր եկան, վայելեցին իրենց յատուկ ճաշակով, մէկէ աւելի ձեռնարկներ։

Տունը միշտ բաց ըլլալով, առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ երեկոյեան ուշ ժամերուն, բազմաթիւ այցելուներ, հայ թէ օտար, մարսէյլաբնակ կամ ոչ, կուգան ու կը շարունակեն գալ եւ այցելել այս գեղակերտ շէնքին զանազան մասերը։

Երիտասարդները նոյնպէս, մասնաւորապէս միջօրէի եւ երեկոյեան ժամերուն, մեծ թիւով ներկայ են։

Յունիսի եւ Յուլիսի այս արտակարգօրէն տաք օրերուն, որքան հաճելի եւ հրապուրիչ է Մշակոյթի Տունը, ուր հայկական երգն ու նուագը միշտ կը սփռուին շէնքի բոլոր մասերուն, սրահներուն մէջ, որոնք կը լողան փրկարար զովութեան մը մէջ, շնորհիւ յատուկ սարքաւորումներու։

Արդարեւ, բոլորին տպաւորութիւններն ալ գերազանց են, հիացումը անսահման, խանդավառութիւնը յորդող եւ մանաւանդ զարմանքը մեծ։ Ի՞նչպէս կարելի եղած է այսքան ընդարձակ, գեղեցիկ, բոլոր յարմարութիւններով, պատշաճութիւններով օժտուած, չորս յարկերու վրայ բարձրացող շէնք մը կառուցել Մարսէյլ քաղաքի սիրտը։

Մշակոյթի Տան յանձնախումբը, որ կիրարկեց այս յանդուգն եւ շատ շատերուն համար անիրագործելի ծրագիրը, չի բաւականանար այս առաջին յաջողութիւններով, մանաւանդ անոնց շլացուցիչ արձագանգներով։

Կրկնակի քաջալերուած եւ առաւել վճռականութեամբ կը շարունակէ իր աշխատանքները։ Դեռ կան նիւթական հոգեր զորս հարկ է լուծել։ Հարկ է մանաւանդ պատրաստել նոր եղանակը, որպէսզի տունը միշտ բուրէ հայկականութեամբ։

Այս նպատակաւ ալ կը գործէ անիմասիոնի յանձնախումբ մը։ Այս յանձնախումբը բաղկացած յատկապէս երիտասարդներէ կը պատրաստէ լուրջ եւ հարուստ յայտագիր յառաջիկայ վերամուտին։ Արդէն իսկ, ան ապացոյցը տուաւ իր ինքնատիպութեան եւ պարտաճանաչութեան։ Յուլիսի սկիզբէն կազմակերպած է 5էն 13 տարեկան փոքրիկներուն, յատուկ պահեր, զբաղումներ ամէն Երեքշաբթի եւ Հինգշաբթի օրերը ժամը 15էն 18։

Հակառակ անոր որ արձակուրդի շրջան է, շուրջ 15 պատանիներ կ'օգտուին այս պահերէն։ Երեք որակեալ դաստիարակներ, ուսուցչուհիներ՝ Տիկին Իվէթ Շալճեան, Օր. Միշէլ Վարդանեան եւ Օր. Մելինէ Տէմիրճեան ամենայն նուիրումով եւ մեծ ձեռնհասութեամբ կը վարեն այս «դասարանը»։ Պատանիները կը գտնեն հոն՝ «աշխատանոցներ»՝ նկարչութեան, գծագրութեան, կերպաւորումի, կաւագործութեան, խամաճիկախաղի, կողովագործութեան... ինչպէս նաեւ մասնաւոր պահեր հայկ. երաժշտութեան, երգերու ունկնդրութիւն, ուսուցում, հայկ. պարերու եւ կշռոյթներու ծանօթացում եւ փորձեր։

Իրապէս գնահատելի նախաձեռնութիւն մը, աշխատանք մը որ յուսալ կուտայ գեղեցիկ հեռանկարներ։ Ուստի, ծրագրուած, աշխատուած, մանրամասն ուսումնասիրուած, ընտիր եւ ընթացիկէն դուրս մշակութային եւ գեղարուեստական յայտագիր մըն է որ կը պատրաստուի վերամուտին համար որուն ամէնէն խորհրդանշական ելոյթը պիտի ըլլայ «Հայ Մշակոյթի Օր»ը։

Դեռ կանխահաս է տալ որոշ մանրամասնութիւններ սակայն այժմէն կրնանք յայտարարել որ պիտի ըլլան հայերէնի դասընթացքներ զանազան մակարդակներով, գրադարանի կանոնաւոր բանում, գիրքերու, հանդէսներու, թերթերու վաճառում եւ ընթերցում, ինչպէս նաեւ վաճառք զանազան առարկաներու եւ անշուշտ դասախօսութիւններ, վիճաբանական ասուլիսներ, գեղարուեստական ձեռնարկներ, ցուցադրութիւններ...։

Անկասկած, ըլլայ Վասպուրական սրահը, ըլլայ այլ սրահներ պիտի ըլլան վայրը գեղեցիկ ելոյթներու, իրադարձումներու, որոնք պիտի առինքնեն թէ՛ մեծերը եւ թէ փոքրերը ի գոհունակութիւն բոլորին եւ ի ծառայութիւն մեր ժողովուրդին։

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (136)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՊՈՌՆԻԿԸ
ՍԵՒ ՔԱՐԱՑՐԸ

Պեմպօ այդ դէմքը տեսնելով սկսաւ ամբողջ մարմնովը դողալ. ոտքի ելլել փորձեց, բայց ծունկերը բռնուեցան եւ քարէ մահճակալին վրայ ինկաւ։

— Ան է, ան է, թոթովեց անլսելի ձայնով մը։

— Կապերը քակեցէք, հրամայեց Ռոլան։

Պեմպոյին ձեռքերուն եւ ոտքերուն կապերը քակեցին։ Երբ ան ինքզինքը ազատ զգաց, խարխափելով անկիւն մը քաշուելով եղած տեղը կծկտեցաւ։

— Զիս ճանչցա՞ր, Պեմպօ, ըսաւ Ռոլան տխուր շեշտով մը։

— Ռոլան Քանտիանօ՛ն է, թոթովեց Վենետիկի պատրիարքը։

Եւ խեղդուկ աղաղակ մը արձակելով, եկաւ ծունկի ինկաւ իր նախկին բարեկամին ոտքերուն առջեւ եւ ձեռքերը պաղատական ձեւով մը առաջ երկարեց։

— Հը՛, կը տեսնեմ որ այս անգամ զիս իրաւ ճանչցար, ըսաւ Ռոլան։

— Շնո՛րհ, թոթովեց Պեմպօ։

— Ըսել է յանցաւոր ըլլալդ գիտե՞ս եղեր։

— Այո, այո, յանցաւոր եմ, ոճիր գործեցի, թոթովեց սրիկայ կղերականը։ Բայց դուն, դուն որ զիս այնքան կը սիրէիր, դուն որ վեհանձնութեան մարմնացումն էիր, անշուշտ պիտի ներես ինծի։

— Հիմա այդ մասին կը խօսինք, ըսաւ Ռոլան խեղդուկ ձայնով մը։

Պեմպոյի քըքրած յիշատակները թէպէտ Ռոլանը զայրանալու չափ բարկացուցին, բայց ան ինքզինքը զսպելով եւ իր սպասյակոյտին դառնալով ըսաւ.

— Իմ քաջ եւ լաւագոյն բարեկամներս, ձեզ հոս ժողովի հրաւիրեցի որպէսզի դատաւոր եւ վկայ ըլլաք այս մարդուն մասին արձակելիք որոշումներուս։ Դուք ամէնքդ ալ մարդկային ընկերութենէն դուրս կ'ապրիք, այսինքն ընկերային իրաւունքներէ զրկուած մարդիկներ էք։ Ահա այս մարդը հոս ընկերութիւնը կը ներկայացնէ։ Դուք առանց որեւէ ոխակալութեան կամ ատելութեան կը կռուիք հարուստներուն դէմ, անշուշտ անոր համար որ դուք ձեր անկախութիւնը ձեր կեանքէն աւելի կը սիրէք։ Բայց այս մարդը ատելութենէն մղուած կռուեցաւ եւ ան ալ՝ ծառայելու համար այնպիսի մարդոց որոնք իրմէ վար չէին մնար։ Ասիկա ըսի ձեզի որ ձեր եւ այս մարդուն միջեւ գտնուող տարբերութեան մասին կարենաք գաղափար մը կազմել։ Հիմա անցնինք իրողութեան։ Ձենէ մէկը, ազնուասիրտ եւ քաջ մարդ մը, տղմաթաթախ ընկերութեան ամենաոխերիմ թըշնամիներէն մին, որ ակարներուն վրայ կը գթար, իսկ չարերուն եւ զօրաւորներուն հետ ալ անգթութեամբ կը վարուէր եւ որուն ընկերութեան ներկայացուցիչները աւազակ անունը տուած էին, այսինքն Սքալապրինօ, օր մը Վենետիկ կուգայ։ Սքալապրինօ սա ձեր դիմացը կեցող մարդուն խօսքին հաւատալու միամտութիւնը կը գործէ։ Եւ այդ տեսակ միամտութիւն մը գործած ըլլալուն համար վեց տարի բանտարկութեան կը դատապարտուի...։ Ո՞վ է սակայն զինքը բանտարկել տուողը, գիտէ՞ք, ահա այս մարդը...։

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Տար.)

Fonds A.R.A.M

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի մայր եկեղեցւոյ կրօն. Ընկ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստա֊ցած է փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները Ե. Պ. եւ սրահի շինութեան համար։

Հայկ Թիւթիւնճեանի թաղման առթիւ Կէօնճեան ընտանիք 100, Պ. Գոյումճեան, Տէրտէրեան եւ Թախթալեան ընտանիք 50ական, Բ. Զօրպաճեան 20։ Կարապետ Քէրքեանի թաղման առթիւ Պ. Հ. Մերճեան 100, Տէր եւ Տիկ. Կիւրճեան 50, Տիկ. Վ. Տէտէեան 30։ Մատլէն Եավէրի տարելիցի հոգեհանգիստին Տէր եւ Տիկ. Մ. Եավէր 100, Տէր եւ Տիկ. Մ. Ասլան 50, Տիկ. Աւիքեան 20։ Շամիրամ Ճինկէօզեանի թաղման Ճինկէօզեան եղբայրներ 100, Տէր եւ Տիկ. Ե. Ճինկէօզեան 100։ Տէր եւ Տիկ. Ասատուր Գէորգեաններու մահուան 10րդ տարելիցի հոգեհանգիստին Պ. Ֆ. Խօրտէքեան ընտանիք 100։ Ոսկի Անսուրեանի թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկ. Ս. Ջէօրէքճեան եւ զաւակները 100, Ս. Պալեան, Ա. Մանուկեան 50ական։ Խաչիկ Շահիմի թաղման առթիւ այրի Տիկ. Ա. Շահիմ եւ զաւակները 200, սրահի շինութեան. Որբերեան ընտանիք (Փարիզ) սրահի շինութեան 300, այրի Տիկ. Մ. Ադամեան սրահին 500, Տէր եւ Տիկ. Յ. Պաժան, Տէր եւ Տիկ. Մ. Մեսրոպեան, Տէր եւ Տիկ. Ռ. Տարագճեան, Հ. Բ. Ը. Մ.ի Տիկնանց բաժին սրահին 100ական, Օր. Մ. Եազըճեան, Տէր և Տիկ. Ա. Արութեան 50ական, Տիկ. Վ. Թադէոսեան ե. պ. 30։ Կարպիս Բիրեանի մահուան քառասունքի հոգեհանգիստին այրի Տիկ. Բ. Բիրեան եւ զաւակները 200, այրի Տիկին Վ. Փափազեան, Մանուկեան ընտանիք 50ական։ Մխիթար Սեբաստացիի մահուան 300ամեակի հոգեհանգիստին՝ Սեբաստիոյ Հայր. Միութեան կողմէ պ. ժ. Շէլէլէկեան 100, այրի Տիկ. Վ. Նորհատեան, Տէր եւ Տիկ. Հ. Մխիրեան 50ական։ Շվոտեան ընտանիքի հոգեհանգիստին Տէր եւ Տիկ. Մ. Շվոտեան 50։

ORANGERIE
du
LUXEMBOURG
Entrée Porte Férou
19, Rue de Vaugirard

ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ

Կը ներկայացնէ՝
ԾՈՎԸ

Բարձր հովանաւորութեամբ Ծերակոյտի նախագահին եւ «Բարձր Ժողով»ի դիւանին։

ՅՈՒԼԻՍ 5–25

Գեղարուեստական փառատօն

կազմակերպուած
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ԿՈՂՄԷ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 20ԻՆ

THEATRE DES CHAMPS-ELYSES
PARIS

Հ. Յ. Դ.

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. « Արղութեան » խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

Բաց է ամէն օր ժամը 19էն 23, Շաբաթ կէսօրէ յետոյ ժամը 14էն 20։
Փակ է կիրակի օրերը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Ազգատախնամ Ընկերակցութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Նուարդ Քիւրքճեանի մահուան տխուր առիթով 500 Ֆր. Պ. Սիմոն Թապիպեանի եւ Երուանդ Շիմշիրեանի կողմէ։

×

Շաւիլի եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Րաֆֆի Պազըճեանէ 200 Ֆր. ողբ. Սիմոն Պախատուրեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

ON DEMANDE

Une essayeuse pour prêt à porter de luxe, pour une ville très agréable du sud-ouest.
ECRIRE

TAKOU
7, Rue Henri IV
64000 PAU

×

Նոյն հաստատութիւնը բնակարան կը տրամադրէ զոյգի մը, նոյնիսկ մէկ երախայով, տնական գործերու փոխարէն։
Գրել՝ վերոյիշեալ հասցէին։

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բազմաթիւ խնդրանքներու գոհացում տալու համար, Ազգատախնամի Հանգստեան Տուներու Յանձնախումբը կը հաղորդէ որ յառաջիկայ արձակուրդներուն կրնայ ընդունիլ քանի մը առողջ տարեցներ իր զանազան տուներուն մէջ (Մոնմորանսի, Անտիյի, Սէն–Ռաֆայէլ)։
Տարեց հայրենակիցները պիտի ընդունուին լաւագոյն պայմաններու մէջ։
Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, շուտով դիմել Ազգատախնամի գրասենեակը, 77 Ռիւ Լաֆայէթ, Փարիզ 75009,
Հեռ. 878–02–99

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Հ. Բ. Ը. Մ.

Փարիզ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

Կը կազմակերպէ ճամբորդութիւն մը դէպի

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Օգոստոս 18էն մինչեւ Սեպտ. 1, 1976
Այցելութիւն Հայաստանի տեսարժան վայրերը՝ Երեւան, Ս. Էջմիածին, Սեւան, Գառնի, Գեղարդ, Ծիծեռնակաբերդ, Սարդարապատ, եւայլն։
Hôtel de première classe — Pension complète
Prix tout compris : 2.550 Frs
Renseignements : U. G. A. B. Tél. 924-86-71 et 227-12-26

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ողբացեալ Ապումարապեանի մահուան քառասունքին առթիւ, Սէն Շամոնէն Տէր եւ Տիկին Սարգիս Քէշապեան 50 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին։

×

Շաւիլէն Բակրամեան ընտանիքը «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար 30 Ֆր. կը նուիրէ թերթին յիսնամեակին առթիւ։

Հ. Բ. Ը. Մ.

ԶՈՒԻՑԵՐԱԿԱՆ ԻՐԱՒԱՎԻՃԱԿ — ԼՕԶԱՆ

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն ու պատկան մարմիններէն նկատի ունենալ որ ամառնային արձակուրդի այս եղանակին, Հ. Բ. Ը. Միութեան զուիցերական Իրաւավիճակով Ընկերակցութեան գրասենեակը՝ Լօզան, փակ պիտի մնայ այս տարի՝ Օգոստոս 2էն Սեպտեմբեր 1։

ԴԻՒԱՆ ՎԱՐԻՉ ՄԱՐՄՆՈՅ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Տրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է իր մասնաճիւղերէն, ի նպաստ կայանին շինութեան, հետեւեալ գումարները.—

Պանեօ – Քաշան 17.000, Անիէռ-Պուա Քոլոմպ 12.000, Առնուվիլ - Սարսէլ 7.500, Շաւիլ 5.000, Առնուվիլ - Սարսէլ Մարսէյլ քաղաք 3705, Իսի 2500 Պոմոն 2.000, Սէն–Ժեռոմ 2.000 Ֆր.։

×

Կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղը վերթերան ընկերուհիներու ճաշին առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տիկ. Դաւիթեան 80 Ֆր., Տիկ. Պրնազեան, Տիկ. Տէր–Սարգիսեան, Տիկ. Գասեան, Տէր եւ Տիկ. Էքմէքճեան, Տէր եւ Տիկ. Ճերանեան Նշան 50ական, Ընկերուհի Մաղաքեան 50 Ֆրանք, Տէր եւ Տիկ. Ալեքսանեան 20, Տէր եւ Տիկ. Գապայեան 10, Տէր եւ Տիկ. Քէչէճեան 30 Ֆր.։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած
ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ կողմէ (Կեդրոնական Ֆրանսա)
Յուլիս 18 Կիրակի ժամը 9էն սկսեալ
CLOS MONDEROUX — BEYNOST
Նուիրուած՝ Պանք Օթոմանի գրաւման 80ամեակին
Ցուցահանդէս — Նոր Սերունդի տաղաւար — Հայ Դատի Յանձնախումբի տաղաւար — խաղեր երախաներու համար — հայկ. մթնոլորտ եւ պիւֆէ։
Նուագախումբ՝ ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱ
Անձրեւի պարագային հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ Սէն–Մօրիս տը Պէնոյի քաղաքապետարանի սրահը։

Camp d'été du Nor Seround
à BÉZIERS
Colonie St. André route de Bessan 34500 Béziers

DU 31 JUILLET AU 29 AOUT

Les tarifs sont les suivants :

— Un mois : 900 F.
— Plus de 14 jours : 35 F. par jour
— De 7 à 14 jours : 38 F. par jour
— Moins de 7 jours : 42 F. par jour

Un départ collectif aura lieu de Paris, le 30 Juillet à 19 heures, par autocar (prix du trajet aller retour en sus). Une permanence pour les inscriptions se déroulera, tous les Mercredis à partir de 18 h. 30 et Vendredis à partir de 20 h. 30, à la Maison de la Culture Arménienne 17, Rue Bleue, Paris.

ARMÉNIE 1976

Départs chaque mois :

du 6 Août au 21 Août
du 22 Septembre au 6 Octobre
du 23 Octobre au 6 Novembre
du 22 Décembre au 3 Janvier 1977

à partir de 2680 fr.

Réduction Spéciale :
Aux personnes agées de 60 ans et plus, et aux familles de 4 personnes au moins, s'incrivant ensemble.

Pour les jeunes de 16 à 35 ans (2 voyages)
du 24 Juillet au 7 Août
du 16 Août au 30 Août

Renseignements et Inscriptions

A PARIS
mondotours
2, rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 073-32-64 266-50-12 073-30-64

A LYON Varoujan Sarkissian
sevan voyages
50, Cours de la Liberté — 69 Lyon — Tél. : 60-13-66

Licence Voyages : A. 721.

Fonds A.R.A.M

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒԼԻՍ
18
DIMANCHE
18 JUILLET
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.640
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
51e ANNÉE — N° 13.640

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՐԻՒՐ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

ՊԱԼՔԱՆԻ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՆԵՐՈՒՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ ՕՍՄԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

— O —

Բ.

1876ին «Արեւելեան խնդիր»ը չէշտուած հանգամանք պիտի ստանար Եւրոպայի մէջ, երբեւ հետեւանք պալքանեան թեթակղզիի քրիստոնեայ բնակչութեանց ապստամբական շարժումներուն:

Բարենորոգումներուն երաշխաւոր եւրոպական Պետութիւնները ձեւականօրէն միացեալ ճակատ կը կազմէին՝ պահանջներ ներկայացնելու համար օսմանեան կառավարութեան, որուն տուեր էին Եւրոպայի հիւանդ մարդը տիտղոսը:

Այդ կարգէն էր կոմս Անտրաշիի 1876 Յունուար 31ի ծանուցագիր – պահանջմնագիրը, որ կը պարունակէր հինգ կէտեր. Ա) Քրիստոնեաները պէտք է վայելեն կրօնական կատարեալ եւ բացարձակ ազատութիւն: Բ) Տուրքերու գանձումը պէտք չէ կատարել վաշխառու անհատներու միջոցաւ: Գ) Պաշտպանել երկրագործներու սեփականութեան իրաւունքը: Դ) Բարենորոգումները կատարել քրիստոնեաներէ եւ իսլամներէ բաղկացեալ նահանգային խառն ժողովի մը միջոցաւ: Ե) Տուրքերէն գոյացած հասոյթները յատկացնել տեղական պէտքերուն:

Փետր. 12ին Բ. Դուռը պզտիկ սրբագրութիւններով հաստատական պատասխան տուաւ Անտրաշիի ծանուցագրին: Սակայն ո՛չ մէկ գործնական քայլ առաւ պահանջուած պայմանները գոհացնելու համար: Անգլիա ձեռքի տակէ կը քաջալերէր Աստիւլ Ազիզը:

Մինչ այդ, ապստամբական շարժումները շարունակուեցան Պոսնա–Հերսէքի մէջ: Կարաւանին խառնուեցան նաեւ Գարատաղ եւ Սերպիա: Այս վերջինը օսմանեան զերակշիռ ուժերու կողմէ ծանր պարտութիւն մը կրեց:

Շատ չանցած բռնկեցաւ նաեւ Պուլկարիան, ուր 1867 – 68ին ծագած խլըրտումները արեան մէջ խեղդուած էին «Դանուբի նահանգ»ի կուսակալ Միտհաթ փաշայի կողմէ:

Նոր շարժումը, որ Յուլեան տոմարով Ապրիլ 20ին (Ն. Տ. Մայիս 2) ծագած ըլլալով ծանօթ է «Ապրիլեան ապստամբութիւն» անունով, համատարած կոտորածի պիտի յանգէր: Ջարդերը պիտի տեւէին 39 օր, մինչեւ 1876 Յունիս 9: Թուրքերը պիտի կոտորէին 15.000 Պուլկարներ, պիտի աւերէին հարիւրաւոր անպաշտպան գիւղեր: Ապստամբութեան մասնակցող գիւղերը հիմնայատակ պիտի կործանէին, բնակիչները՝ մինչեւ վերջին շունչը՝ պիտի բնաջնջէին ամէնէն վայրագ միջոցներով:

Խրիմի պատերազմէն ետք Պալքաններ բերուած Չերքէզները կանոնաւոր զինուորներու եւ կառավարութեան կողմէ զինուած պաշըպօզուքներու հետ միացած կը կողոպտէին, յետոյ կրակի կուտային քրիստոնեայ գիւղերը, կը բռնաբարէին կիներն ու աղջիկները, կը սպաննէին բոլոր «կեավուր»ները, առանց սեռի ու տարիքի խտրութեան:

Պոսնա–Հերսէքէն, Սերպիայէն եւ Գարատաղէն ետք Պուլկարիոյ մէջ պատահած զարհուրելի դէպքերը մեծ արձագանգ գտան Եւրոպայի մէջ, ուր հանրային կարծիքը ընդվզած՝ հրապարակային ցոյցեր կազմակերպելով կը հրաւիրէր պալքանի քրիստոնեաներուն պաշտպանութեան երաշխաւոր մեծ Պետութիւնները, որ զգաստութեան հրաւէր ուղղեն եւ զսպեն օսմանեան ոճրագործ եւ ցեղասպան կառավարութիւնը:

Սելանիկի մէջ 1876 Մայիս 6ին պուլկար աղջիկ մը իսլամանալ ուզած ըլլալով, ծանրակշիռ դէպքեր պատահեցան իսլամներու եւ քրիստոնեաներու միջեւ: Խռովութեանց ընթացքին Թուրքերուն կողմէ սպաննուեցան ֆրանսական հիւպատոս Միւլինը եւ գերմանական հիւպատոս Ապոթը:

Այս դէպքն ալ բաւական աղմուկ յարոյց եւրոպական մամուլին մէջ:

Մասնաւորաբար Պուլկարիոյ մէջ պատահած ջարդերը մեծ փոթորիկ յարուցին Անգլիոյ մէջ, ուր Ազատական կուսակցութեան պետ Կլէտսթոն հրապարակային հաւաքոյթներու մէջ եւ գրքոյկներով անարգութեան սիւնին գամեց օսմանեան ոճրագործ կառավարութիւնը:

1876ի դէպքերը ի վերջոյ պիտի յանգէին 1877–78ի ռուսեւթուրք պատերազմին:

Սակայն այդ արդէն տարբեր խնդիր է:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՄՆԱՑԱԾ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ՄԵԿՆԻՆ

ԱՐԱՖԱԹ ԴԱՄԱՍԿՈՍ ՉԳՆԱՑ

— O —

Ամերիկացիք երկրորդ հեռացում մը կը կազմակերպեն Երեքշաբթի Յուլիս 20ի համար եւ բրիտանական դեսպանատունն ալ կը թելադրէ իր հպատակներուն օգտուիլ առիթէն, քանի Ամերիկացիները կը հրաւիրեն ուրիշ օտարականներն ալ իրենց միանալու: Ծանօթ է որ երբ Ամերիկացիք մեկնելու կը պատրաստուին, կը նշանակէ թէ մերձաւոր ապագան չատ աւելի գէշ է եւ նման պարագաներու մէջ, Ամերիկացիք պատճառներ ունին «լաւատեղեակ» ըլլալու: Ներկայիս հազար Ամերիկացի մնացած է Լիբանան, իսկ դեսպանատան կազմը, որ 200 հոգիէ բաղկացած էր, իջած էր 36ի եւ ներկայիս կ'իջնէ նուազագոյնին, այսինքն 15 հոգիի: Հեռացողները ամերիկեան նաւով մը Աթէնք պիտի առաջնորդուին:

Այս պարպումի կողքին կայ քաղաքական ճակատը: Արաֆաթ Դամասկոս չգնաց: Կ'ուզէ որ Սուրիա նախ քաշէ իր զօրքը, իսկ Սուրիա կ'ըսէ թէ պէտք է գայ առանց նախապայմանի: Պարզ է որ Արաֆաթի առարկութիւնը պատրուակ մըն է եւ աւելի հաւանական կը նկատուի որ պաղեստինցի պարագլուխը ճնշումի տակ ըլլայ: Նախ իր իսկ կազմակերպութեան, որու թիւ երկուքը՝ տեսաբան Ապու Այատ Սուրիան կը նկատէ իբրեւ պաղեստինեան դիմադրութեան գերեզմանը փորող մը եւ նաեւ լիբանանեան Ձախի մեծահարուստ լենինեան մրցանակաւոր՝ Ճումպլաթը, որ նաեւ Սուրիան կը մեղադրէ իբրեւ մէկը որ կ'ուզէ պարտադրել Մէյտ ին Եու–էս–էյ (ամերիկեան) լուծում մը, ըստ որու կը նախատեսուի փոքրիկ–Պաղեստին մը Այսրյորդանան եւ Կազա, մեծ ամբողջութեան մը մէջ Սուրիա – Յորդանան – լիբանանեան եւ միաժամանակ այդ առթիւ Սուրիա կը կցէ «Ալպաս–Լոռէն»ը, այսինքն Լիբանէն պատառ մը եւ ի մասնաւորի Պեքան:

Հարցը հոն է թէ ինչ ալ ըլլան խօսակցութիւնները, ծրագիրները, վարկածները, կայ սեւ իրականութիւն մը, որ ժողովուրդի մը աննախընթաց ողբերգութիւնն է: Զաաթարի դժոխքը աննկարագրելի է եւ Կարմիր Խաչի Լիբանանի ճիւղին պետը ըսած է որ որեւէ հնարաւորութիւն չկայ պարպելու հազար վիրաւորները: Ասոնք կը մնան առանց ջուրի, առանց դեղի, ամբողջ գաղթակայանը 25 օրէ պաշարուած ըլլալով քրիստոնեաներու կողմէ եւ անդադար կրակի տակ կը գտնուի: Ըստ Տիկին Սթալի որ շուէտացի հիւանդապահուհի մըն է եւ այրին կայանին մէջ սպաննուած հայդուկի մը, մեռեալներն ու վիրաւորները դիզուած են ընդյատակեայ երկու հիւանդանոցներու մէջ: Կը կարծէ որ դեռ կրնան դիմանալ եւ կը պաղատի որ Կարմիր Խաչը բան մը փորձէ: Բայց ծանօթ է որ հիւանդատար կառքերու վրայ կրակ կը բացուի եւ ոչ մէկ կարելիութիւն կայ:

×

Շամուն, Ներքին եւ Արտաքին նախարարը յայտարարած է թէ Արաֆաթի չի ճանչնար որեւէ իրաւունք կարծիք տալու սուրիական ներկայութեան մասին, վասնզի անիկա «զուտ լիբանանեան հարց մըն է, որ միայն Լիբանանցիներու կը վերաբերի»: Ըստ Շամունի, ուրեմն դեռ զուտ լիբանանեան բաներ կան Լիբանանի մէջ:

Ըստ անգլիական Ֆայնընշիըլ Թայմի, Ժընեւի մէջ անջատ համաձայնագիր մը կնքուած է Սուրիացիներու եւ քրիստոնեայ ուժերու միջեւ «խաղաղեցնելու եւ վերամիացնելու համար Լիբանանը» մինչեւ տարւոյն վերջ: Լիբանանեան ձախ թերթ մըն ալ՝ Ալ Սաֆիր կ'ըսէ թէ Մոսկուա սպառնացած է զէնք չտալ այլեւս Սուրիոյ եթէ չքաշուի Լիբանանէն: Բայց արեւելեան Եւրոպայի աղբիւրներու համաձայն Մոսկուա այդքան ծանր ճնշում չէ բանեցուցած Դամասկոսի վրայ քանի չուզեր որ իր յարաբերութիւններու չարքին Սուրիան ալ Եգիպտոս մը ըլլայ:

Քանի մը տողով

ՖՐԱՆՔԸ ամբողջ շաբթուան ընթացքին շարունակեց իր անկումը եւ Ուրբաթ օր հասաւ ամէնէն ցած աստիճանին՝ 4,88ը տոլարը:

ՓԱՐԻԶԻ մեթրոյին մէջ կողոպուտ մը պատահած է Յուլիս 2ի գիշերը եւ նոր մէջտեղ կ'ելլէ: Այդ օրը կէս գիշերին, Կառ տիւ Նոռ կայարանը, երկու երիտասարդներ զէնքով կը սպառնան չարժավարին, որ կը ստիպուի երեք վայրկեան ճամբայ չելլել, մինչ այս «հերոսներուն» ընկերները կը կողոպտէին բոլոր ճամբորդները (շուրջ հարիւր հոգի): Ամէնէն տարօրինակը, ցարդ պահուած լռութիւնն է:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՑԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 14)

«ԱՐԱՐԱՏ» – «ԼՈԿՈՄՈՏԻՎ» ԽԱՂԸ (*)

Խորհ. Միութեան ախոյենութեան մրցումներու վերջընթեր խաղին՝ «Արարատ» 2ի դէմ 3 կէտով յաղթեց Մոսկուայի «Լոկոմոտիվ»ին, Երեւանի մէջ: Երեւանցիներուն համար կարեւոր էր յաղթանակը, որով խաղի սկիզբէն իսկ ցուցադրած են իրենց յարձակողական տրամադրութիւնները: Քանի մը անգամներ «Արարատ»ի տղաքը կրցած են հարուածել «Լոկոմոտիվ»ի բերդը, սակայն կարելի չէ եղած արդիւնքի հասնիլ: Նազար Պետրոսեանի զօրաւոր հարուածը ցնցած է Մոսկուացիներու բերդին ձողափայտը. չեն յաջողած նաեւ Ղազարեան, Յովհաննիսեան եւ Անդրէասեան:

Խաղի առաջին կէսը աւարտած է հաւասար արդիւնքով՝ 0–0: Երկրորդ կէսին, հազիւ չորս վայրկեան անցած, դէպի «Լոկոմոտիվ»ի բերդը սլացող Նազար Պետրոսեան գետին ինկած է Մոսկուացիներու պաշտպաններու սխալին պատճառով, ինչ որ փենալթի նկատուած է իրաւարարի կողմէ եւ Յովհաննիսեան կոլի վերածած է զայն: Խաղի 60րդ վայրկեանին Անդրէասեան, չփոթի մատնելով Մոսկուացի պաշտպանները, նշանակած է երկրորդ կոլը: 80րդ վայրկեանին Մինասեան արձանագրած է երրորդ կոլը: Այնուհետեւ «Արարատ»ի տղաքը վստահելով իրենց յաղթանակին թուլցուցած են խաղարկութիւնը, ինչ որ պատճառ դարձած է որ Մոսկուացիներ նշանակեն երկու կոլ (առաջինը՝ փենալթիով):

Նոյն օրը Մոսկուայի «Դինամօ»ն մէկի դէմ երկու կէտով յաղթեց Թիֆլիսի «Դինամօ»ին, հետեւաբար քսան միաւորով կը գրաւէ ցանկին առաջին տեղը, իսկ «Արարատ» 19 միաւորով՝ երկրորդ տեղը:

(*) Այս խաղին արդիւնքը տուած էինք «Յառաջ»ի Յուլիս 16ի թիւով:

×

ԴԻՄԱՆԿԱՐ ՄԱԶԻ ՎՐԱՅ

Նկարիչ Արամայիս Յարութիւնեան մազի վրայ նկարած է Գաբրիէլ Սունդուկեանի դիմանկարը, զոր կարելի է տեսնել միայն խոշորացոյցով: Արուեստագէտը աւելի քան հարիւր նման գործեր ունի: Ան բրինձի հատիկին կէս չափը ունեցող սատափի վրայ փորագրած է Սայաթ – Նովայի պատկերը, երկու սանթիմեթր երկարութեամբ, եւ ութ միլիմեթր լայնքով սատափէ ջութակ մը պատրաստած է, որուն վրայ գծուած են Երեւանի օփերայի եւ բեմապարի թատրոնը եւ երամիշտ Ալեքսանդր Սպենդիարեանի դիմանկարը, որու անունով կը կոչուի թատրոնը: Արամայիս Յարութիւնեան 11 միլիմեթր տրամագիծով արոյրէ երկրագունդ մը պատրաստած է, որուն վրայ վերարտադրած է բոլոր աշխարհամասերը, ովկիանոսները եւ ծովերը: Արուեստագէտը կ'աշխատի տարբեր սեռերով՝ քանդակ, գեղանկարչութիւն, քարի, ոսկորի, փայտի փորագրութիւն:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Սօվանեարկ ստորագրեց Ֆրանքեւխորհրդային հիւլէական համաձայնագիր մը, որ կոչուած է առաջքն առնելու հիւլէական արկածներու:

ՍՈԱՐԷՍԻ յանձնուեցաւ, ինչպէս կը սպասուէր փորթուկալեան կառավարութեան կազմութիւնը:

Fonds A.R.A.M

«ԱՄԲՈՂՋ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ»

ԿԱՄ

ՀԱՅԿ. ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՄՈՆԹԷ-ԳԱՐԼՈՅԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

ԽՄԲ.— Ինչպէս հաղորդած էինք Յուլիս 4ի մեր թիւով (Ա. էջ), Մոնթէ-Գարլոյի ձայնասփիւռը, Ուրբաթ, Յուլիս 2ին, ժամը 15.35ի «Ամբողջ ճշմարտութիւնը»ը մկրտուած իր յայտագիրը կը նուիրէր հայկ. ջարդերուն: Շատեր լսած չըլլալով, անակնկալ այս հաղորդումը, ստորեւ կուտանք ամբողջական բնագիրը.—

Et, on peut apercevoir les eaux bleues du Bosphore. Il fait chaud. Dans la pénombre, trois hommes vautrés sur des coussins, discutent tout en fumant leurs narguilés. Pour ces trois jeunes officiers turcs, il s'agit de reconstruire ou tout au moins de préserver ce qu'il reste de l'empire ottoman. Ils viennent de renverser le vieux sultan Abdul Hamid et la situation est des plus précaires. Mais, très rapidement, nos trois hommes tombent d'accord : il n'y a qu'une seule solution pour relever l'empire de ses ruines, une solution cruelle, certes, mais qui a l'avantage pour eux d'être définitive.

×

LE MASSACRE DES ARMENIENS

Les Arméniens apparaissent vers le VIIème siècle avant Jésus-Christ, au pied même du mont Ararat, sur lequel s'est échouée l'arche de Noé. Malheureusement le choix de leur nouvelle patrie va leur apporter plus de malheurs que de félicités. L'Arménie ancienne est située à cheval sur le Caucase, actuellement territoire soviétique, et sur l'est de la Turquie. C'est une terre fertile et accueillante mais c'est aussi, hélas, un lieu de passage, un carrefour, où les grands viennent s'affronter et leur destin sera lié pendant plus de 2.000 ans à cette terre qui, ne leur apportera que du malheur, malgré tout l'amour, qu'ils ne cesseront de lui prodiguer. Ils subiront toutes les invasions et les guerres, toujours pris entre deux feux. Ils seront successivement envahis et occupés par les Perses, les Séleucides, les Romains, les Parthes et les Sassanides, puis viendront les Arabes, les Turcomanes, les Kurdes et les terribles Mongols. Enfin au XVème siècle, les Turcs annexeront l'Etat chrétien d'Arménie à leur empire et désormais il n'y aura plus d'Arménie mais une petite communauté arménienne. Une petite ethnie chrétienne vivant sans défense au sein d'un immense empire musulman. Et la longue période d'esclavage commencera.

×

L'empire turc est immense, ses possessions s'étendent de l'Europe à l'Afrique, de la Roumanie à la Lybie, en passant par le Caucase et l'Arabie. Et bien évidemment, ce n'est pas chose aisée que de gouverner cette mosaïque de peuples aux religions différentes. Mais, en 1812, la Serbie est la première à se libérer de l'oppression turque, elle est suivie par la Grèce, le Monténegro, la Bulgarie, le Liban, la Roumanie, la Macédoine et l'Albanie. Puis, en 1828, la Russie victorieuse des Turcs annexe une grande partie de l'Arménie. A partir de ce moment, les Arméniens de Turquie commencent à espérer. Une partie de leur peuple est désormais en territoire chrétien, certes pas plus libre qu'auparavant mais au moins délivré du joug turc. Et un désir d'autonomie commence à poindre. Une Fédération Révolutionnaire Arménienne se crée, bien inoffensive, il est vrai, mais elle va donner prétexte à une première répression sanglante. Le sultan Abdul Hamid, surnommé le Sultan Rouge, en raison de ses cruautés, saute sur l'occasion. Il donne l'ordre à son armée de tuer dans l'œuf la pseudo-rebellion. L'Armée ne se le fait pas dire deux fois et avec une incroyable sauvagerie, elle va donner libre cours à son vieux racisme latent. Ce sera le premier massacre des Arméniens. Pendant deux ans de 1894 à 1896, ce ne sera que tueries, incendies et pillages de villages entiers. Le résultat de cette sinistre boucherie ne sera jamais connue. On estime actuellement que quelque 300.000 Arméniens ont péri, dont une majorité de vieillards, de femmes et d'enfants.

×

Bien entendu le monde occidental ne réagira pas. Tout le monde sait ce qui se passe en Turquie mais défendre les Arméniens équivaudrait à reconnaître le droit à l'autonomie à de nombreux autres peuples. Donc, personne ne bouge et on laisse faire hypocritement avec mauvaise conscience peut-être, mais les aléas de la politique étant ce qu'ils sont, le sort de ces malheureux n'intéresse personne. Mais, malgré tout, ce premier massacre va discréditer le sanguinaire sultan Abdul Hamid. En 1908, il est renversé par un putsch fomenté par de jeunes officiers révolutionnaires turcs. Un immense espoir renaît alors chez les Arméniens. Ils attendent beaucoup du gouvernement nouveau, de ceux que l'on appelle déjà les Jeunes Turcs et toute l'intelligentsia arménienne participe activement à la révolution. Pour la première fois les deux communautés se mêlent pour applaudir le nouveau régime. Mais, hélas, cette fraternisation ne sera qu'un feu de paille.

×

1915. Constantinople est déjà très célèbre, mais pour un curieux phénomène : pour ses chiens. Des milliers de chiens errants de race indéterminée, des chiens qui tiennent à la fois du chien d'occident, du loup et du chacal. Cette population canine vit en bandes, se nourrit comme elle peut, de rapine et exaspère tout le monde. Bref, c'est un véritable fléau national. En but de modernisme, les Jeunes Turcs décident de débarrasser la ville de ses chiens et pour cela, ils organisent une véritable opération policière. Pendant 15 jours, policiers et soldats quadrillent la ville, bloquant des quartiers entiers. Les malheureux animaux, capturés, sont rassemblés puis enfermés dans des sacs, lestés avec des cailloux et impitoyablement noyés. Les plus heureux seront purement et simplement déportés sur un ilôt rocheux. Et cette opération étrange, aussi rapide que réussie fait germer dans l'esprit de certains une idée, un vieux rêve, caressé depuis longtemps. Bien sûr, comme il y a plus d'Arméniens que de chiens, cela prendrait plus de temps. Mais, en agissant rapidement, avec ruse, l'ennemi n'aurait pas le temps de riposter. En procédant par étapes, on pourrait éliminer les Arméniens comme les chiens et ainsi résoudre définitivement leur prétention d'autonomie. Le 24 Avril 1915, le signal est donné. Le plus odieux et perfide génocide du début de ce siècle commence. Depuis 1910, la Turquie est en guerre et tous les Arméniens valides de 16 à 70 ans sont sous les drapeaux. Quand on veut supprimer quelqu'un, il est plus prudent de le désarmer et c'est ce que font les Jeunes Turcs en donnant l'ordre de retirer tous les soldats arméniens des troupes de l'active pour les verser dans des corps auxiliaires. Puis, l'armée, ayant le feu vert tous ces malheureux sont purement et simplement passés par les armes. Pour les notables et les intellectuels, on procède de la même façon que pour les chiens : bouclage et ratissage de quartiers entiers, puis exécution ou déportation sur des îles toutes aussi inhospitalières que celle des chiens. Tout s'est passé avec une rapidité fulgurante, toute la population active arménienne a été tuée, restent les femmes, les enfants, les vieillards et les infirmes, soit les deux-tiers environ du peuple arménien et pour les éliminer, les Jeunes Turcs vont se surpasser dans l'hypocrisie et la cruauté.

×

Les Jeunes Turcs, en effet, craignent une réaction internationale. On ne peut tout de même pas faire disparaître plus d'un million d'êtres humains sans laisser de trace. Alors, plutôt que de les massacrer sur place, on préfère la déportation. Le motif officiel est de déplacer des éléments suspects de la population arménienne des zones de guerre. Et pourquoi suspects ? Tout simplement parce que la Turquie est en guerre avec la Russie et que les Arméniens sont, à priori, soupçonnés, en tant que chrétiens, d'avoir de la sympathie pour l'ennemi. L'hypocrite motif est trouvé, l'opération peut commencer. Elle se déroule en trois temps. D'abord en Cilicie en Avril et Mai, puis en Anatolie Orientale en Juin et enfin en Anatolie Occidentale à partir d'Août. La police se chargera de cette triste besogne, encerclant des villages entiers, elle rassemble toute la population arménienne, des femmes et des enfants, surtout, les hommes valides ayant déjà été tués. Puis, sous la garde des policiers, ces pauvres gens sont poussés comme un véritable troupeau de bétail à travers toute la Turquie, vers un lieu de déportation fictif, un lieu qui n'existe pas, puisqu'on espère bien qu'ils mourront en route. Et c'est effectivement ce qui se passe. Tout a été prévu de façon machiavélique. Les premiers à se servir sont les policiers turcs, sous le prétexte fallacieux de protéger les Arméniens, ils leur extorquent leur argent et les malheureux sont obligés de payer, de gré ou de force. Puis les Arabes et les Kurdes commencent à enlever les femmes et les jeunes filles. Des viols se succèdent sous les yeux des policiers turcs, qui, soit dit en passant, en profitent aussi. Bien entendu, la nourriture et l'eau manquent, de sorte que les morts s'accumulent très rapidement. Et, par exemple, au bout de deux mois environ, un groupe de 3000 protégés — femmes et enfants — peut ainsi disparaître d'une manière « naturelle ».

×

Les Turcs s'en lavent les mains et avec la meilleure mauvaise foi du monde, ils rejettent la responsabilité sur les Kurdes, sur les montagnards ou tout simplement sur le fait que c'est la guerre et Inch'allah ! C'est comme ça. Ils n'avaient pas à être Arméniens.

×

Cette apologie de la loi du plus fort restera exemplaire, au vu et au su de tout le monde. La Turquie achèvera sa macabre besogne et cette sinistre page de l'histoire se soldera par plus de deux millions de victimes innocents.

Malgré les protestations diplomatiques internationales, jamais la Turquie ne sera inquiétée. Et le seul pays, qui montrera tant soit peu de courage dans cette triste affaire sera la France. La France, qui accueillera un très grand nombre de réfugiés. Car on peut actuellement compter quelque 180.000 Arméniens chez nous, dont la majeure partie à Marseille et à Paris, c'es-à-dire beaucoup plus qu'il n'en reste en Turquie même. Parmi eux,

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ԱՌԹԻՒ

ՄՇՈՅ ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՎԱՆՔԻ ՏԱՐԱԳԻՐ ԽԱՉԸ

Ե.

Երկու — երեք ժամէն հասանք լերան ստորոտը, ուր կը գտնուէր Ցարաղ գիւղը. կեցանք գիւղամէջի զուլալ աղբիւրին առջեւ, ջրելու մեր ձիերը: Գիւղին տղաքը չիլա չապիկներով եւ բոկոտն, հետա – քրքրութեամբ շրջապատեցին մեզ: Եկաւ գիւղին ռէսը, մեզ բարեւելու եւ իր տունը հրաւիրելու. Հայրս շնորհակալութեամբ մերժեց, առարկելով թէ կէսօրէն առաջ պէտք էր վանք հասնէինք: Ռէսին ամօթ– խած հարսն ու խորոտի աղջիկը մէկ մէկ կոտիկ ձեռքերնին, յառաջացան եւ Տա– րօնի անմահական թանջուրով հիւրասի – րեցին մեզ. այսպէս, մենք եւ մեր ձիերը զովացած, մեկնեցանք Ցարաղ գիւղէն եւ կամաց կամաց սկսանք լեռներէն մագլը– ցիլ դէպի Առաքելոց վանք, անցնելով պուրակներէ եւ ոլոր մոլոր ճամբաներէ, կէսօրուան մօտ, մեր ձիերը հեւալով կե– ցան վանքին պարիսպներուն առջեւ: Խաչակնքելով մեր երեսները, վար ի– ջանք ձիերէն: Վանքին ծառաները եկան դիմաւորելու մեզ եւ առաջնորդեցին վանքին հիւրանոցը, ծերունազարդ վա – նահօր՝ Յովհաննէս վարդապետի մօտ, որուն աջը համբուրելէ յետոյ նստեցանք, պահ մը հանգստանալու:

Նախ քան ցերեկուան ճաշը, Հայրս փա– փաք յայտնեց անմիջապէս այցելել Մա– միկոնի գերեզմանին: Վանահայրը ուղեց անձամբ առաջնորդել մեզ:

Ընկերակցութեամբ քանի մը նորընծայ վարդապետներու եւ չափահաս որբերու, ուղղուեցանք դէպի հնադարեան վանքին փոքրիկ գերեզմանատունը, ուր խումբը շրջապատեց տարաբախտ Մամիկոնի շի– րիմը: Հայրս, ակներեւ կերպով յուզուած էր. հազիւ կը զսպէր իր արցունքները: Ծերունի վանահայրը խաչակնքեց երեսը եւ դողդոջուն ձայնով արտասանեց մե– ռելոց աղօթքը, օրհնեց գերեզմանը, իսկ վարդապետներն ու Մամիկոնի ընկեր – ները սրտաբուխ երգեցին Տէր ողոր – մեան: Արարողութիւնը վերջանալէ յե– տոյ բաժնուեցանք Մամիկոնի հողակոյ – տէն եւ յառաջացանք գերեզմանատան խորը, ուր կանգնած էին հնամեայ շիր– մաքարեր, որոնց վրայ քանդակուած էին արձանագրութիւններ ու խաչեր: Երկիւ – ղածութեամբ եւ խորին պաշտամունքով կեցանք անոնց առջեւ եւ համբուրեցինք մամռապատ խաչքարերը: Ծերունի Յով– հաննէս վարդապետ, կարդով օրհնեց զանոնք: Դարերէ ի վեր, անոնց տակ կը հանգչէին Հայոց պատմութեան հը– կաները: Հպարտութեամբ եւ հոգեկան անսահման գոհունակութեամբ բաժնուե– ցանք մատենագիրներու շիրիմէն եւ դուրս եկանք գերեզմանատունէն: Ապա, կանաչ մարգագետնի մը վրայ, ծառերու հովա– նիին տակ, լայնատարած հորիզոնի մը եւ հայրենի հրաշալի տեսարանի մը առ– ջեւ, Յովհաննէս վարդապետ մեզ հրա – ւիրեց ճոխ սեղանի մը շուրջ, որուն կը մասնակցէր ամբողջ միաբանութիւնը:

Ի պատիւ հօրս ոչխար մը մորթած էին, վանքին գինին, հողէ փարչերու մէջ կը հոսէր առատ: Վանքին սերն ու մածունը, մեղրն ու կարագը, Ծովասարի խաւծիլն ու գազպան, կը զարդարէին Տարօնի աշ– խարհի այս հնադարեան սրբավայրին ճոխ սեղանը: Նստած հօրս եւ ծերունի վանահօր կողքին, որ անդադար «գառ– նուկ» եւ «հրեշտակ» կոչելով կը շոյէր մազերս, ապրեցայ մանկութեանս ամէնէն երջանիկ օրերէն մէկը, հայրենի սրբա– զան հողին վրայ:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

(10 եւ վերջ)

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅՐԵՆԻ ԲՆԱՇԽԱՐՀ

ՂԱՓԱՆԻ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՊՈՅՐՆԵՐԸ

— o —

Հայաստանի շրջաններուն մէջ Ղափանը, իր բազմաբնոյթ բնական պայմաններով ու հարստութիւններով, յատուկ տեղ կը գրաւէ։ Ամուր ժայռերու, խոր ձորերու, բարձրաբերձ լեռներու եւ կարկաչահոս գետակներու այս ոստանը բնութեան շատ մը յատուկ գիծեր ունի։ Իր բարդ երկրաբանութեամբ, բնական նիւթերու հանքավայրերով եւ հարուստ բուսական – կենդանական աշխարհով՝ Ղափանը, բնութեան հիասքանչ թանգարան մըն է բացօթեայ, ուր կարելի է դիտել Հայկական լեռնաշխարհի ներկայ ու անցեալի բնութեան շունչը, հեւքն ու ոգին։

Հարուստ է Ղափանի ընդերքը։ Հոն գտնուող մետաղներու հանքավայրերը հին ժամանակներէն ի վեր օգտագործուած են։ Ղափանը անցեալ դարաշրջաններէն մեզի հասած կենդանիբնութեան յուշարձաններու յատուկ շրջան մըն է։ Այդ յուշարձաններու շարքին յիշատակութեան արժանի են կարմրածառի անտառները։ Այս ծառի տեսակէն միայն ութ ձեւ գոյութիւն ունի աշխարհի վրայ եւ որոնցմէ երկուքը կը գտնուին Խորհ. Միութեան մէջ։ Հայաստանի մէջ տարածուած է կարմրածառի մէկ տեսակը, զոր կը կոչեն նաեւ կենի, բգենի, մահիկ եւ զառբան։ Աւելցնենք նաեւ որ զառբանը երկարակեաց ծառերու տեսակներուն մէջ առաջին գիծի վրայ կուգայ (կ՚ապրի շուրջ երկու – երեք հազար տարի), իսկ մշակելու մէջ՝ վերջին։ Մինչեւ վերջերս ամբողջ Կովկասի մէջ կարմրածառի մեծագոյն անտառը կը սեպուէր Աղնաբաթինը (25 հէքթար)։ Աղնաբաթինը կը գտնուի Հայաստանի մէջ՝ Միափորի լեռնաշղթայի արեւմտեան լանջին, Գետիկի ստորին հոսանքի շրջանը, ուր կը մտնէ Դիլիջանի անտառին մէջ։ Սակայն այժմ զառբանի ամէնէն մեծ անտառը Ղափանի շրջանինն է՝ 28 հէքթար տարածութեամբ։

Կարմրածառի նոր յայտնուած պուրակը կը գտնուի Խուստուփ լեռնային շրջանի Սալքար կոչուող արեւելեան մասերը։ Գեղատեսիլ այս անտառը, տարածուելով ծովու մակերեսէն 1300էն մինչեւ 2100 մեթր բարձրութեան վրայ, կը գրաւէ կիսաթեք եւ թեք լանջերու ստուերոտ մասերը։ Ինչպէս պարզեցին մեր հետազօտութիւնները, այս անտառը Ղափանի շրջանին մէջ միակը չէ։ Խուստուփի հիւսիսային լանջերուն կը գտնուի կենիի անտառային պուրակը՝ 22 հէքթար տարածութեամբ, որ իր մեծութեամբ երրորդ տեղը կը գրաւէ Հայաստանի մէջ։

Փոքր չափերով կենիի անտառներ կան նաեւ Վաչագանի ձորին մէջ, Աճանան գետի վերի մասը, ինչպէս նաեւ Ծաւի շրջանը։ Այսպիսով, կարմրածառը կարելի է սեպել Ղափանի անտառային բուսական աշխարհի անքակտելի մասը, անոր զարդը։

Կարմրածառի պուրակներու գոյութիւնը Ղափան քաղաքի շրջակայ ձորերուն մէջ կը վկայէ անոր բնակիչներու բնասիրութեան, բնութեան եւ անոր հարստութիւններու նկատմամբ ունեցած հոգածու վերաբերումին մասին։ Ղափանի յատակագծման եւ վերակառուցման աշխատանքները ցոյց կուտան բնութիւնը անաղարտ պահելու եւ անոր հարստութիւնները ճիշդ ձեւով օգտագործելու ձգտումը։ Ճարտարապետները ամէն կերպով կը ջանան պահել բնութեան հարազատ պատկերները եւ զանոնք ներդաշնակել արդի քաղաքաշինութեան սկզբունքներու եւ ձեւերու հետ։

Արդիւնքը այն եղած է որ գետակի հովիտին մէջ վեր բարձրացած են գեղեցիկ, բազմայարկ շէնքեր, որոնք ներդաշնակօրէն ձուլուած են լեռներու ստուերոտ անտառներու տեսարանին հետ։ Մէկ կողմէ կ՚օգտագործուին բնութեան անկենդան հարստութիւնները՝ մետաղեայ նիւթերը, միւս կողմէ սրբութեամբ կը պահպանուին բնութեան կենդանի հարստութիւնները՝ կարմրածառի պուրակները։

Ղափան քաղաքի շրջակայ բնութեան գեղեցկութիւն կուտան Խուստուփի և Կատարի լեռները։ Անտառազարդ լանջերով, ձորաշատ բազուկներով ու մշուշապատ գագաթներով անոնք բազմած են Զանգեզուրի լեռնաշխարհին մէջ՝ պարգեւելով Ղափանին անուշահամ, զրնգուն աղբիւրներ, բուրաւէտ օդ, կապուտակ երկինքի պաստառին վրայ գծուած գեղեցիկ պատկերներ։ Այո, գեղեցիկ են Ղափանի լեռները՝ բնութեան արհաւիրքներէն կնճռոտած, քարակուռ գագաթներով եւ անցեալէն մեզի հասած կենդանի յուշարձաններով։

ԳՐԻԳՈՐ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

des noms célèbres tels que le dessinateur Kiraz, le peintre Carzou, le cinéaste Henri Verneuil, de son vrai nom Achod Malakian, la comédienne Alice Sapritch et bien entendu Sylvie Vartan et Charles Aznavour. Mais, voyez-vous, dans cette histoire, le pire est qu'elle n'est pas éteinte. Car, le 11 Février 1973, soit 56 ans plus tard, la communauté arménienne de Marseille inaugurait un monument à la mémoire des victimes du génocide. Messieurs Joseph Comiti et Gaston Defferre étaient présents et le gouvernement turc, indisposé par cette cérémonie du souvenir rappela son ambassadeur à Ankara. Tout cela se passe de commentaire.

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ

ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Կ. Պոլսոյ հայ մամուլէն քաղելով (Յունիս 26 – Յուլիս 10) կուտանք վիճակագրական պատկեր մը հայկական տարբեր վարժարաններէ շրջանաւարտ եղած աշակերտութեան մասին։ Այսպէս, Սկիւտարի Ներսէսեան – Երմոնեան վարժարանի 1975 – 1976 ուսումնական տարեշրջանի հունձքը եղած է 16 աշակերտ, իսկ Տատեան վարժարանի Ը դասարանինը 20 եւ Ե դասարանի հունձքը՝ 78 աշակերտ։

Էսաեան Աղջկանց Լիսէի նախակրթարանի Ա. բաժինը՝ 25, աշակերտ, Բ. բաժինը՝ 25, միջնակարգը՝ 71, Լիսէի գրական բաժինը՝ 38 եւ գիտական բաժինը 16 շրջանաւարտ տուած է։ Պէզազեան վարժարանի այս տարուան հունձքը եղած է 28 եւ Եշիլգիւղի վարժարանինը 33 աշակերտ։ Սամաթիոյ Անարատ Յղութեան Աղջկանց վարժարանի նախակրթարանը աւարտած են 10 աշակերտներ, իսկ միջնակարգը՝ 25 հոգի։ Արամեան վարժարանի նախակրթարանի բաժինէն շրջանաւարտ եղած են 26, իսկ միջնակարգէն 20 աշակերտներ։ Բանկալթիի Մխիթարեան Լիսէի գիտական ճիւղի հունձքը եղած է 18, միջնակարգինը՝ 37, նախակրթարանի Ա. բաժինը՝ 33 եւ Բ. բաժինը՝ 32 աշակերտ։ Հայ Աւետարանական վարժարանը աւարտած են 22 աշակերտներ։

Իբրեւ ընդհանուր պատկեր, նշուած 9 վարժարաններէ շրջանաւարտ եղած են 573 աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ՝ նախակրթարանի, միջնակարգի եւ լիսէի բաժիններէ։

×

Կ. Պոլսոյ հայկական վարժարաններէ զատ, Թրքական ուսումնական հաստատութիւններէ ալ շրջանաւարտ եղած են հայ աշակերտներ։

«Զափա Էօյրէթմէն Լիսէսի»ն մինչեւ երեք տարի առաջ ուսուցչանոց էր, ուրկէ շրջանաւարտ ելլելով կարելի էր նախակրթարանի ուսուցիչ ըլլալ։ Այս նպատակով Կրթական Գործավարութեան յանձնարարութեամբ երեք տարի առաջ միջնակարգէ շրջանաւարտ տասը հայուհիներ արձանագրուած են Ուսուցչանոց Լիսէի Ա. դասարանը եւ երեք տարուան ուսումնական շրջանէ ետք բացառիկ յաջողութեամբ աւարտած են հաստատութիւնը։ Ցիշեալ 10 աշակերտուհիները նախակրթարանի ուսուցիչ ըլլալու համար պէտք է հետեւին «Օրթագէօյ Էյիթիմ Էնսթիթիւ»ի երկու տարուան դասընթացքին, տարբեր լիսէներէ շրջանաւարտներուն նման։

×

Աղջկանց Արհեստից լիսէներէն շրջանաւարտ եղած են 4 հայուհիներ, որոնք կրնան նորաձոյն եղանակով մանկապարտէզ մը վարել։

×

1974ին գործադրութեան դրուած կրթական հիմնական օրէնքին համաձայն նախակրթարանի ուսուցիչ ըլլալու համար լիսէի շրջանաւարտ թեկնածուն պէտք է հետեւի Օրթագիւղ «Էյիթիմ Էնսթիթիւ»ի երկու տարուան դասընթացքին։

Բարձրագոյն այս վարժարանը տուած է իր առաջին հունձքը, որոնց մէջ կը գտնուին լաւագոյն յաջողութեամբ վկայուած 4 հայ շրջանաւարտներ, որոնք «Բարձրագոյն Վարժարանի շրջանաւարտ» ստիճանով կրնան պաշտօնավարել Պոլսոյ հայ նախակրթարաններու մէջ իբրեւ ուսուցիչ։

ԱՒԱԶԻՆ ՎՐԱՅ ՊԱՌԿԵԼԷ ԱՌԱՋ

Անխոհեմ մի՛ ըլլաք, երբ ծովեզերքի աւազներուն վրայ կը փռուիք, ձեր մորթը գունաւորելու համար։ Արեւը Եգիպտոսի լեզուին պէս է. չարիք ալ կը հասցնէ, բարիք ալ։ Ուրեմն, որպէսզի ձեր առողջութիւնը չվտանգէք, խոհեմ եղէք եւ յիշեցէք, թէ առ նուազն երեք օր պէտք է, ձեր մորթը արեւին վարժեցնելու համար։ Աւազին վրայ մի՛ դնէք ձեր գլուխը, այլ լաթ մը փռեցէք նախապէս։ Մի՛ պառկիք աւազին վրայ, եթէ անհանգիստ էք, արեան բարձր ճնշում ունիք, երակային լայնացումէ կը տառապիք, եւն.։ Եթէ մասամբ գունաւորուած է ձեր մորթը, ալ մի՛ շարունակէք։ Եւ, ինչ տարիք ալ ունենաք, դիմեցէք ձեր բժիշկի խորհուրդին, տաք աւազին վրայ պառկելէ առաջ։

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ՄԸ

— o —

Հանրապետութեան եւ Քանթոն տը Ժընեւի « Ֆէօյ տ՚Ավի Օֆիսիէլ »ը, Յուլիս 9ի թիւով կը յիշատակէ «Կեցցէ՛ հահարիւրամեան» խորագրին տակ թէ Պէլէռի բուժարանին մէջ տօնուած է Տիկ. Սաթենիկ Պետրոսեանի հարիւրերորդ տարեդարձը։

Հանդիսութեան ներկայ եղած պաշտօնական անձնաւորութիւններ եւ Տիկին Պետրոսեանի նուիրուած է ժամացոյց մը եւ ծաղկեփունջ մը։

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (137)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՊՈՌՆԻԿԸ ՍԵՒ ՔԱՐԱՑՐԸ

Այս Թուականին ես Պեմպօն կը ճանչնայի։ Ես զօրաւոր, ազդեցիկ եւ հարուստ էի։ Զայն աղքատ, երեսի վրայ ձգուած գտայ եւ բարեկամս ըրի։ Աշխատեցայ իր սրտին մէջ լոյսի եւ երջանկութեան կայծեր արծարծել։ Զուարճութիւններուս մէջ զինքը բախտակիցս ըրի եւ հրճուանքներս իրեն վստահեցայ։ Ես զայն ինծի բարեկամ ըրի անոր համար որ ուրիշ ո՛չ ոք զայն իրեն բարեկամ ըրած էր։ Մուրացկանի կեանք կ՚ապրէր, բայց ինծի հետ ապրիլ սկսած օրը մարդու կերպարանք առաւ։ Բայց ահա թէ ինչպէս վարձատրեց զիս. հօրս կուրանալուն եւ խենթենալուն պատճառը ինքը եղաւ, մօրս յուսահատութենէն մեռնելուն պատճառը ինքը եղաւ, վեց տարի նկուղներուն մէջ մնալուս պատճառը ինքը եղաւ, նշանածիս զիս լքելուն պատճառը ինքը եղաւ եւ վերջապէս երջանկութեանս դժբախտութեան փոխուելուն պատճառն ալ ինքը եղաւ։ Բանտէն փախայ։ Փաստերով եւ վկաներով այս մարդուն ինչ դեր խաղացած ըլլալը հաստատեցի եւ այն միջոցին երբ նոր ոճիր մը գործելու վրայ էր, այն միջոցին երբ դեռատի կեանք մը եւս խորտակելու կը պատրաստուէր, իր օձիքէն բռնեցի...։ Ընկերներ, դատաւորը դուք եղէք, ի՞նչ կ՚ուզէք որ ընեմ զինքը։

— Շնո՛րհ, շնո՛րհ, մռլտաց Պեմպօ։

— Թող մեռնի, չան սատակ ընենք զինքը, գոռացին բոլոր պետերը միաբերան։

— Այո, պիտի մեռնի, բայց ինծի պէս նկուղին խորը հառաչելով պէտք է մեռնի, պէտք է տառապի այնպէս ինչպէս որ ես տարիներով տառապեցայ, լալով, պոռչտալով, գլուխը բանտին քարերուն ու պատերուն զարնելով... շարունակեց Ռոլան։ Թող մեռնի, միշտ միտքը բերելով թէ իր սիրած մանկամարդ աղջիկը երբեք իրենը պիտի չըլլայ։

Ապա, դէպի դատապարտեալը քայլ մը առնելով աւելցուց.

— Պեմպօ, կեանքդ քեզի կը շնորհեմ։ Մշտնջենական բանտարկութեան կը դատապարտեմ քեզ...։ Մինչեւ մեռնիլդ այս հորին մէջ պիտի ապրիս, օրական պատառ մը ցամաք հացով եւ սափոր մը ջուրով...։

— Բայց ասիկա անարդարութիւն է... ես մինակս չէի, հետս ուրիշներ ալ կային, մռնչեց Պեմպօ։

— Համբերութիւն, Պեմպօ, դեռ կարգը անոնց չեկաւ, ըսաւ Ռոլան, Ֆոսքարին, Ալթիէրին եւ Տանտոլօ էին քու մեղսակիցներդ, չէ՞։ Անոնց կարգն ալ պիտի գայ։

— Շնորհ, շնորհ, աւաղեց ծերանաւորը։

Բայց Ռոլանի մէկ նշանին վրայ, սպասյակոյտին անդամները դուրս ելան։

Ռոլան Պեմպոյի վրայ վերջին նայուածք մը նետելէ յետոյ ինքն ալ դուրս ելաւ։

Իսկ Վենետիկի պատրիարքը իր վրայէն գոցուող հաստ դրան վրայ խոյանալով սկսաւ եղունգներովը ճանկռտել կաղնեփայտը։

Բայց պահ մը յետոյ ուժաթափ գետին փռուեցաւ։

ԴԱՒԱՃԱՆ ՄԸ

Ռոլան Պեմպոյի բանտին դուռը կղպելէ յետոյ արագ քայլերով հեռացաւ։

Բանտին հակառակ կողմը նեղ սենեակ մը կար. հրոսախումբին վեց պետերը հոն հաւաքուած էին, Ռոլան եւս հոն մտաւ։

Պատի մը վրայ ճեղք մը բացուած էր, որուն ետեւէն իրարու քով շարուած չորս հաստատուն դրամարկղներ կը տեսնուէին։

— Պէտք է անմիջապէս Վենետիկ դառնամ, խօսք առաւ Ռոլան։ Դուք կուզաք հոն զիս կը գտնէք։ Վերջին արշաւանքէն ի՞նչ շահեցանք։

— Ես երեսուն հազար ղուրուշ բերի, ըսաւ հրոսապետներէն մին։

— Ես ալ հարիւր հազար, աւելցուց երկրորդը։

— Ես ալ եօթանասուն հազար, ըսաւ երրորդը։

Վեց հրոսապետներուն կողոպտած գումարները հաշուելով տեսան թէ չորս հարիւր քառասուն հազար ղուրուշի գործ մը ըրած էին հաւաքաբար։

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Յակոբ Երանեան, Այրի Տիկին Յովհ. Երանեան, Այրի Տիկ. Պօղոս Երանեան եւ ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ցաւակցութիւն յայտնեցին աճամբ թէ գրաւոր՝

ԿԱՐՕ ԵՐԱՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

Մասնաւոր շնորհակալութիւն Տէր եւ Տիկին Մանուէլ Պետրոսեանի, որոնք տարիներէ ի վեր իրենց խնամքը երբեք չզլացան ողբացեալին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Վ. Գրմըզեան 100 Ֆր. կը նուիրեն Ուսանողներու Օգնութեան Մարմնին եւ 100 Ֆր. «Յառաջ»ին Տիկին Նուարդ Քիւրքճեանի մահուան առթիւ:
Նաեւ 200 Ֆր. նուիրած են Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան (Տե՛ս «Յառաջ» Յուլիս 13), Տիկ. Նուարդ Յովհաննէսեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Առնուվիլ Սարսէլի Կապ. Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Վեհանոյշ Փոսպէօյիքեանէ 100 Ֆր. Կարօ Թորոսեանի մահուան տարելիցին առթիւ:

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Արձակուրդի առթիւ կամ վերջնական կերպով կատարուելիք հասցէի փոփոխութիւններուն համար, մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց դիմումը կատարել փոփոխութեան թուականէն առնուազն ՀԻՆԳ օր առաջ, անպայման կցելով նոր հասցէին նաեւ հինը: «Յառաջ»ի առաքումը կը կատարուի Ֆրանսական մասնագէտ ընկերութեան մը կողմէ (մեքենայի) եւ այս պայմանաժամը անհրաժեշտ է, որպէսզի յարգուի մեր բաժանորդներուն տուած թուականները (արձակուրդի պարագային՝ մեկնումի եւ վերադարձի համար):

Այս փոփոխութեանց ծախքն է 5 Ֆր. (դրոշմաթուղթ):

Արձակուրդի համար հասցէի փոփոխութիւն չենք ընդուներ Իտալիոյ համար, տրուած ըլլալով որ թղթատարական անկանոնութիւնները թոյլ չեն տար որ բաժանորդները կանոնաւորապէս թերթը ստանան Իտալիա:

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ՝

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տարօն – Տուրուբերանի Հայրենակցական Միութիւնը Վարդավառի ճիշդ օրը, Յուլիս 25 Կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցին, 1915ի մեր բիւրաւոր նահատակներուն համար, նոյնպէս իր երախտաշատ հայրենակից՝

ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆԻ

հոգւոյն ի յիշատակ (մեռած Բալիֆոր – նիա, Մայիս 3ին):

Հայրենակիցներէ ու բարեկամներէ կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ ազգային միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները.—

Տէր եւ Տիկին Ճիպրայէլ Պահատուրեան, անկարներու 500 Ֆրանք: Այրի Տիկին Աքըլեան, իր ամուսնոյն Մարտիրոս Աքըլեանի մահուան տարելիցի հոգեհանգստեան առթիւ եկեղեցւոյ 1000: Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Օհաննէսեան (Թելեկլոպ) իրենց զաւկին Բագրեսի Փաքիւլթէի յաջողութեան առթիւ եկեղեցւոյ 500, դպրոցին 500: Ազատուհի Քէլէկեանի (ծնեալ Ճնկտրեան) մահուան Ա. տարելիցի հոգեհանգստեան առթիւ, Պ. Վահէ Քիթապճեան եկեղեցւոյ 200, դպրոցին 200: Տէր եւ Տիկին Հրանդ Թաղէօսեան դպրոցին 150: Պ. Ժաք Ճնկտրեան եկեղեցւոյ 1000: Տիկին Գոհարիկ Օհաննէսեան եկեղեցւոյ 250, աղքատախնամին՝ 250: Պ. Արման Ուզունեան եկեղեցւոյ 200:

Եկեղեցւոյ.— Ժան – Փիէռ Միրճանեան, Լիտիա Միրճանեանի մկրտութեան առթիւ 100: Օննիկ Ալէքսանեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկ. Պ. Տէր–Պաղտասարեան փոխան ծաղկեպսակի 20: Փոքրիկն Պրիժիտ Պահատուրեանի մկրտութեան առթիւ՝ Պ. Սերժ Պահատուրեան 500, Պրն. Արման Պահատուրեան 500: Գարին Մանուկեանի մկրտութեան առթիւ Պ. Կարպիս Մանուկեան 400: Պ. Կազարեանի ամուսնութեան առթիւ, Ոմն 100: Էգլիզ Էսթէլի մկրտութեան առթիւ Պ. Արտաշ Էժտահարեան 100 եւ Պ. Ռաֆֆի Մարգարեան 50: Տէր եւ Տիկին Առաքելեան (Սէն-Մօրիս) Սօնա Ճելոյեանի մահուան Ա. տարելիցի հոգեհանգստեան առթիւ 20: Տէր եւ Տիկին Հրանդ Գարաքիւլահեան 50: Տիկին Հռիփսիմէ Միքայէլեան 50: Տէր եւ Տիկին Սարըկարապետեան, Գէորգ Թութլեանի մահուան առթիւ 100: Տիկին Թութլեան Աստուր, Կարապետ Թութլեանի մահուան քառասունքի հոգեհանգստեան առթիւ 50: Պ. Նուպար Մեսրոպեան 100: Պ. Օգսէն Խարբութլեան 200: Տիկին Զրաճեան 10:

ՎՐԻՊԱԿ

Երէկուան «Յառաջ»ի (Յուլիս 17), Դ. էջ, Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան շնորհակալիքին մէջ կը պակսի՝ Ալֆորվիլի մասնաճիւղ 5000 Ֆր.:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽՈՆԱՍԱՐԻ ԱՐՇԱԽԱՆՔԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, Յուլիս 25, ամբողջ օրը, կազմակերպութեամբ Կրընոպլի Եօթնեղբայրեան խումբին եւ մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի:

Գեղարուեստական բաժին, հայկ. մթնոլորտ, ճոխ պիւֆէ:

Շաթօ Պօըքյառի գեղատեսիլ պուրակը ռուտ տը ՍԷՆ – Նիզիէ:

Գեղարուեստական փառատօն

կազմակերպուած

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ԿՈՂՄԷ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 20ԻՆ

THEATRE DES CHAMPS-ELYSES
PARIS

ORANGERIE
du
LUXEMBOURG
Entrée Porte Férou
19, Rue de Vaugirard

ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ

կը ներկայացնէ՝

ԾՈՎԸ

Բարձր հովանաւորութեամբ Ծերակոյտի նախագահին եւ «Բարձր ժողով»ի դիւանին:

ՅՈՒԼԻՍ 5–25

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE DE MARSEILLE

ACTIVITES CREATRICES

organisé par le Comité d'Animation del a Maison de la Culture Arménienne Ouvert tout le mois de Juillet les Mardi et Jeudi de 15 à 18 h. pour les enfants de 15 à 13 ans.

— *Ateliers :* Peinture, graphique, modelage, poterie, marrionnette, vannerie.

— *Classe d'Education musicale :* Connaissance de la musique arménienne, rythmes et danses arméniennes.

Բարձրագոյն Մեծաւորաց հրահանգով եւ պատկան իշխանութեանց հաւանութեամբ՝ Հռոմի Լեւոնեան Հայ վարժարանի կողմէ հիմնուած Լիոնի

ՆԱՐԵԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Սեպտեմբեր ամսոյն իր դռները պիտի բանայ այն հայ պատանիներուն որոնք կ'ուզեն օր մը օգտակար հանդիսանալ հայ ազգին եւ հայ եկեղեցւոյ:

Նարեկեան հիմնարկութեան նպատակն է՝ Ֆրանսայի դպրոցական յայտագրին առընթեր՝ ջամբել աշակերտներուն քրիստոնէական եւ հայեցի կրթութիւն մը:

— Մանկապարտէզ մը, յանձնուած Անարատ Յղութեան հայ քոյրերու հոգածութեան, Մոնդեսորի արդիական մեթոտին համաձայն:

— Նախակրթարան եւ միջնակարգ (մինչեւ երրորդ դասարան):

— Նախընծայարանի բաժին:

Ֆրանսական յայտագրի դասերուն համար, նախակրթարանի եւ միջնակարգի աշակերտները պիտի յաճախեն Լիոնի լաւագոյն դպրոցը. իսկ հայ լեզուի, գրականութեան եւ պատմութեան դասերը պիտի աւանդուին Նարեկեան վարժարանի յարկին տակ:

Արձանագրութեանց եւ լուսաբանութեանց համար դիմել Նարեկեան վարժարանի տեսուչ՝ Գէորգ Վրդ. Զապպարեան

Père Georges Zabbarian
Collège St. Grégoire de Narek
38 route de Collonges
69450 St. Cyr au Mont d'Or
Lyon — Tél. : 47-28-65

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

ON DEMANDE

Une essayeuse pour prêt à porter de luxe, pour une ville très agréable du sud-ouest.

ECRIRE

TAKOU
7, Rue Henri IV
64000 PAU

×

Նոյն հաստատութիւնը բնակարան կը տրամադրէ զոյգի մը, նոյնիսկ մէկ երախայով, տնական գործերու փոխարէն:
Գրել՝ վերոյիշեալ հասցէին:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆ

2650 ՖՐ.

ՕԳՈՍՏՈՍ — ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԵԿՆՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ 14 ՕՐ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — ՆՈՅԵՄԲԵՐ

2400 ՖՐ.

ԳԻՆԻՆ ՄԷՋ ԵՆ.— Օդանաւային փոխադրութիւնը — ամբողջական փանսիոն — Ա. կարգի պանդոկ — Այցելութիւններ եւ շրջապտոյտ — Ընկերացող սպասարկութիւն — Առաջնորդ

Renseignements et Inscriptions

Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière
13001 - MARSEILLE
tél. (91) 50. 89. 12

Madeleine BENNEYAN
HAVAS - VOYAGES
12, bd. Général De-Gaulle
26000 - VALENCE
tél. (75) 43. 06. 06

Date limite d'inscription un mois et demi avant le départ.

Licence n° 97

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU

Parking : 3, avenue Jean-Jaurès tél. 928 00 98 - 928 03 88

Fonds A.R.A.M

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
20
MARDI
20 JUILLET
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

5-ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.641 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.641

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԴԱՂԹԱՎԱՅՐԸ ՉԷ ԵՂԵՐ…

— o —

Յունեւթրքական խնդիրներուն առթիւ, եգէականի մէջ, Անգարա չի վարանիր ապարէզ կարդալու Ամերիկայի եւ ճիշդ է որ քաշուելու ալ որեւէ պատճառ չունի: Պոլսոյ թերթերէն կը քաղենք (Յուլիս 14) հետեւեալ լուրը.—

ԱՆԳԱՐԱ.— Մայրաքաղաք հասած լուրերու համաձայն, Միացեալ Նահանգները ամէն միջոց ի գործ կը դնեն, որպէսզի արգիլեն «ՀՕՐԱ» նաւուն բացուիլը Եգէական: Ամերիկեան շրջանակներու մէջ այն համոզումը կը տիրէ, թէ Թուրքեւ-Յունական խնդիրը բախումի մը կրնայ առաջնորդուիլ, եթէ ազդու միջամտութիւն մը չկատարուի: Այս պատճառաւ է, որ Ուաշինկթըն մեծ ճիգ կը թափէ, Թուրք կառավարութիւնը համոզելու համար որ «Հորա»ն ետ կենայ իր առաքելութենէն: Միւս կողմէ, Արտաքին գործավարութեան ընդհ. քարտուղար Շիւքրիւ Էլէքտաղ յայտարարեց թէ «Հորա» անպայման պիտի կատարէ իր կանխորոշեալ առաքելութիւնը եւ ոչ ոք կրնայ արգիլել անոր գործունէութիւնը, որովհետեւ Թուրքիա ի վերջոյ Ամերիկայի գաղթավայրը չէ:

×

Շաբաթ եւ Կիրակի մթնոլորտը աւելի լարուած էր արդէն Աթէնքի եւ Անգարայի միջեւ: Մէկ կողմէ Թրքական զօրքերը կը համախմբուէին Անատոլուի ափը, միւս կողմէ Յոյները մեծ ռազմափորձերու կը ձեռնարկէին կեդրոնական Յունաստան: Անոնց նպատակն է.— «Դէմ դնել թշնամիի մը որ օդանաւով փոխադրուած տարրերով կը յարձակի երկրի մը ներքնամասը, քանդելու համար ճարտարարուեստական միաւորներ»: Կը կարծուի որ Թրքական օդային եւ ծովային ռազմափորձերը, որ կը ձգտին ի հարկին ետ մղելու յունական յարձակում մը Թրքական ափերուն վրայ, կը նպատեն նաեւ դէմ դնելու ներքին դժուարութիւններուն, պահելով լարուած մթնոլորտ մը:

Թուրքերը որոշած են տարրալուծարանի նաւ մը ղրկել Յուլիս 20 կամ 21ին Եգէական հետազօտութիւններու համար եւ Աթէնքի կառավարութիւնը զգուշացուցած է Թուրքերը եւ կ՚առաջարկէ դիմել Լա Հէյի Միջազգային Ատեանին:

Լիբանանի վրայ երբ աւելնայ յոյն-Թրքական հարցը եւ երբ նկատի առնուի նաեւ որ Միջերկրականի խորհրդային նաւատորմը քիչ մը աւելի զօրացաւ առջի օր «Կիեւ» օդանաւատարի ներկայութեամբ, կը հաստատուի թէ ի՛նչ ծանր մթնոլորտ կը տիրէ արեւելեան Միջերկրականի մէջ: Կիեւ 40 հազար թոննոց ամէնէն արդիական միաւորներէն մէկն է խորհրդային նաւատորմին եւ Վոսփորէն անցնելով հասաւ Միջերկրական:

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ՉԵՆ ԴԱԴՐԻՐ

— o —

ԱՐԱՖԱԹ
ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ԽՐԱՏ ՉՈՒԶԵՐ ԼՍԵԼ

— o —

Արաֆաթ Դամասկոսի ճամբան չբռնեց եւ ընդհակառակն կարծրացուց իր դիրքը Ասատի նկատմամբ եւ այդ ընելով աչքի առաւ նաեւ որ սուրիական ուժերը աւելի զարկ տան Լիբանան իրենց միջամտութեան եւ չխնայեն մանաւանդ Պաղեստինցիներուն եւ անոնց զինակիցներուն: Արաֆաթ իբրեւ պատրուակ Դամասկոս չերթալուն պայման դրաւ որ սուրիական զօրքը պէտք է քաշուի Լիբանանէն բայց իրականին մէջ, հաւանական է որ պատճառը այլ էր: Պաղեստինցիք այլեւս միայն լիբանանեան ձախին համակրութիւնը կը վայելեն եւ ժողովրդականութիւն ունին ժողովուրդին զրկուած տարրերուն մօտ: Պարզ է որ պաղեստինեան շարժումը այլեւս յուսահատութեան իր պայքարն է զոր կը տանի: Կռիւները սաստիկ են միշտ: Զաաթար կը շարունակէ դիմադրել 26 օրէ, ահաւոր վնասներով եւ Ամերիկացիներու մեկնումը կարծել կուտայ թէ անմիջական է մեծ յարձակում մը արեւմտեան Պէյրութի վրայ: Պաղեստինցիք, հակառակ վերջին պարտութեանց, վերակազմակերպուելու վրայ են եւ կ՚ըսուի թէ զինուորական օգնական մը կը չինեն՝ Շուֆ:

× Պէյրութէն հասած ճամբորդներ կը հաստատեն թէ վերջին շաբաթներուն մեռեալներու մէջ բաւական Հայեր ալ կան, զոհ կորսուած գնդակներու կամ անխնայ ռմբակոծութիւններու:

× Առօրեայ կեանքը անտանելի է: Երբեք չաբաթ է ելեկտրականութիւն չկայ, էվիանի շիշը կը ծախուի 40 ֆրանքի, ան ալ երբ գտնուի, հաց չկայ եւ ոչ իսկ պատուաստ: Ցետոյ, կ՚ըսէ Թիէրի Տէ-ժարտէն, կայ վախը, քանի ամէն ոք համոզուած է որ ի մօտոյ քրիստոնեայ աջը եւ սուրիական ուժերը մեծ յարձակումի մը պիտի անցնին: Քրիստոնեաները այլեւս համոզուած կը թուին թէ զինուորական հիմնական յաղթանակ մը Պաղեստինցիներու եւ լիբանանեան ձախին վրայ կրնայ միակ լուծումն ըլլալ: Եւ վերջին օրերու իրենց յաջողութիւնները քաջալերեցին զիրենք այդ ուղղութեամբ: Բայց նման յաղթանակ մը կը տարուի միայն Պէյրութի մէջ իսկ եւ այն ատեն ահաւոր կ՚ըլլայ երբ մեծ ռազմաճակատի մը վերածուի ամբողջ Պէյրութը: Այս մահամերձ քաղաքին մէջ դեռ կան շուրջ 500 հազար բնակիչներ:

Ինչ որ մարդկային երեւակայութիւնը չի կրնար երեւակայել իբրեւ «տեսակ» (թալան, կողոպուտ, բռնաբարում, սպանութիւն, չարչարանք, անդամահատում, եւայլն, եւայլն) պատահեցաւ Լիբանանի մէջ եւ այլեւս հնարելիք նոր տեսակ չէ մնացած, կը մնայ միայն քանակի հարցը: Այլեւս կարելի է միայն դիւկ աւելցնել, քաղաքները հիմնայատակ քանդել: Ու երբ ամէն ինչ կը վերջանայ, կողմ մը պիտի կարծէ որ «յաղթած է»: Ով որ ալ ըլլայ այդ կողմը, նման յաղթանակ մը ոչինչ կը բերէ իրեն, եթէ ոչ ծանր պատասխանատուութիւն մը եւ անորոշ ապագայ մը:

ՔԱՆԱՏԱ

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐԸ
ԽԵՂԿԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԾՈՒԵՑԱՆ

— o —

Չինական պատմութենէն ետք, Շաբաթ օր ափրիկեան Պետութիւններն էին որոնք կը քաշուէին ողիմպիական խաղերէն այն պատրուակով որ ողիմպիական կոմիտէն չէ մերժած Նոր Զելանտայի մասնակցութիւնը: Նոր Զելանտա ռըկպիի իր խումբը ղրկած է Հարաւի Ափրիկէ ինչ որ մեծ յանցանք մը կը նկատուի անոնց կողմէ, որոնք կ՚ուզեն «պատժել» այն երկիրները որոնք որեւէ յարաբերութիւն կը պահեն Հարաւի Ափրիկէի հետ (իր ցեղային խտրական քաղաքականութեան պատճառով): Ուրեմն շուրջ քսան երկիրներ քաշուեցան Շաբաթ, բայց ոմանք Կիրակի ետ առին իրենց որոշումը: Բայց եւ այնպէս ողիմպիականները որոնք իսկական խեղկատակութեան վերածուած են այլեւս, բացուած յայտարարեց Անգլիոյ Թագուհին, Մոնրէալի մէջ, Շաբաթ օր, ֆրանսերէն եւ անգլերէն:

Ազգ. Չինաստան որոշեց չմասնակցիլ քանի մերժուեցաւ իրեն ներկայանալ իր դրօշակով, իբրեւ՝ նաեւ չինական Հանրապետութիւն:

Քանի մը տողով

ՄԱՏՐԻՏԻ մէջ 14 ռմբաձգութիւններ եղան Կիրակի, հաւանաբար ոգեկոչելու համար ֆրանքիստ շարժումի 40րդ տարեդարձը: Յիշենք որ Թագաւորը Յուլիս 18ի ազգ. տօնը փոխարինած էր Յունիս 24ով (որ իր տօնն է) բայց չէ բաւած: Կառավարութիւնը սակայն 350 քաղաքական բանտարկեալ ազատ արձակեց, կը մնան բանտը դեռ 350 հոգի քանի ներումը չէր վերաբերեր ահաբեկիչներուն եւ մարդասպաններուն: Ընդհանրապէս վարչապետ Սուարէսի ծրագիրը գոհացուցիչ կը նկատուի կողմերու կողմէ:

ԱՄԻՆ ՏԱՏԱ չուզեր ետ տալ Ֆրանսայի էռ-Պիւսը, որպէսզի այդ ձեւով ճնշում բանեցնէ Ֆրանսայի վրայ եւ փոխարէն ապահովէ իր կրած վնասներուն հատուցումը Իսրայէլի կողմէ:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ համայնավարները բաւական բարկացած են Գերմանիոյ վարչապետ՝ Շմիտի յայտարարութենէն: Շմիտ ըսաւ թէ Փորթօ-Ռիքոյի վեհաժողովին որոշուած է դրամ չտալ Իտալիոյ եթէ համայնավար մտնէ կառավարութեան մէջ: Այլ խօսքով կա՛մ համայնավար, կա՛մ փող:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ շրջանը հեծանիւով վերջացաւ պելժիացի Վան Իմփի յաղթանակով:

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ Պալի կղզիի երկրաշարժը յայժմ 466 մեռեալ եւ 3000 վիրաւոր պատճառած է: Այս թիւը վերջնական չէ:

ՄԱՐՈՔԻ նախկին սուլթանը Պէն Արաֆա մեռաւ Նիսի մէջ, 98 տարեկանին:

ԱՐԱՐԱՏ ԿՈՐՍՆՑՈՒՑ

ԻՐ ՎԵՐՋԻՆ ՄՐՑՈՒՄԸ (1-2) ԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԴԻՆԱՄՕՆ ԱԽՈՅԵԱՆ ԴԱՐՁԱՒ

Շաբաթ օր Հրազդանի դաշտին վրայ, Արարատ կորսնցուց Կիեւի Դինամոյին դէմ մէկի դէմ երկու կէտով, մինչ Մոսկուայի Դինամօն 0ի դէմ մէկ կէտով պարտութեան կը մատնէր Լենինգրադի «Զենիթը» եւ վերջնապէս կը դառնար գարնանային շրջանի ախոյեան ու կրնար մասնակցիլ Իւ. Էֆ. Ա.ի:

Ախոյենութեան առաջին երեքներն են.
ԴԻՆԱՄՕ (Մոսկուա) 22
ԱՐԱՐԱՏ (Երեւան) 19
ԴԻՆԱՄՕ (Թիֆլիզ) 18
Արարատի կը մնայ «բաժակ»ի յոյսը:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԳՈՐԻՍԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՒՄԸ

Գորիսի շրջանը հարիւրէ աւելի պատմական յուշարձաններ կան՝ եկեղեցիներ, ամրոցներ, մատուռներ, յուշասիւներ եւայլն, որոնց մէկ մասը դարաւոր պատմութիւն ունի: Այդ յուշարձաններէն հռնագոյնը՝ Զագեձորի վանքը, կառուցուած 5-6րդ դարերուն, իսկ Տաթեւի վանքը, որ միջին դարերուն լուսաւորութեան կեդրոն հանդիսացած է, տարբեր բնոյթի յուշարձաններու համադրոյթ մըն է: Այս յուշարձաններու պահպանութեան համար մեծ աշխատանքներ կը տարուին: Արդէն սկսած է Տաթեւի վանքի վերականգնումի աշխատանքը՝ ըստ հին նախագիծի: Աւարտած է Բարձրաւանի Բղենօ-Նորավանքի նորոգումը: Պիոներ-դպրոցականներու նախաձեռնութեամբ Տաթեւի վանքին մէջ հողի տակէն հանուած, մաքրուած ու կարգի բերուած են քանդակազարդ քարեր, հսկայ ղանդեր, նորոգուած եւ թանգարանի վերածուած է սենեակներէն մէկը: Խնձորեսկի հին գիւղը գտնուող Մխիթար Սպարապետի գերեզմանին շուրջ ծառեր տնկուած են, մաքրուած են Ս. Հռիփսիմէ եկեղեցւոյ ներսն ու շրջապատը: Պատմական յուշարձաններու պահպանութեան եւ վերականգնումի աշխատանքներուն կ՚օժանդակեն տեղական խորհուրդներ:

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Տարիներէ ի վեր «Յառաջ» սիրով ստանձնած է իր միջոցաւ եղած նուէրներուն փոխանցումը զանազան միութեանց կամ հաստատութեանց, հակառակ անոր որ ատիկա յաւելեալ մեծ աշխատանք մըն է, արդէն ծանրաբեռնուած, իր վիճակին համար: Բայց կը խնդրենք, անգամ մըն ալ որ «Յառաջ»ի չէք-փոսթալի թիւին վրայ ՂՐԿՈՒԻՆ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐ որոնք «ՅԱՌԱՋ»ի ՉԵՆ ՊԱՏԿԱՆԻՐ այլ սահմանուած են այլ նպատակներու: Նման գումարներ պէտք է ղրկուին մանտա-քառթով, շատ հասկնալի բարդութիւններ չստեղծելու համար «Յառաջ»ի հաշիւներուն մէջ: Մեր այս խնդրանքը այնքան պարզ ու տրամաբանական է, որ հարկ եղած պէտք չէ ըլլար, ցարդ, քանիցս կրկնելու, ապարդիւն կերպով:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Fonds A.R.A.M

ՆՈՐ ՆԻՒԹԵՐ ՐԱՖՖԻԻ ՄԱՍԻՆ

Մանկավարժ եւ մշակութային գործիչ Աւագ-Խան Աֆթանդիլեան կարեւոր դեր ունեցած է Րաֆֆիի կեանքին մէջ: Իր «Պատկերներ Րաֆֆու կեանքից» խորագրով յուշերը փաստագրական տեսակէտէ մեծ արժէք կը ներկայացնեն Րաֆֆին լաւ ճանչնալու համար: Քանի որ Հայաստանի փաստաթուղթերուն մէջ չկրցանք գտնել Աֆթանդիլեանի վերաբերեալ բաւարար տեղեկութիւններ, ուստի դիմեցինք Թեհրան բնակող անոր ազգականներուն: Վերջերս Ովսաննա Աֆթանդիլեանէ ստացանք Աւագ-Խան Աֆթանդիլեանի մինչեւ այսօր անծանօթ նկարը եւ քանի մը տեղեկութիւններ իր մասին:

Ո՞վ է Աւագ-Խան Աֆթանդիլեան: Թէեւ փաստերու պակասութեան պատճառով այնքան ալ դիւրին չէ սպառիչ պատասխան մը տալ այս հարցումին, սակայն եւ այնպէս պիտի ջանանք հրապարակել գտնուած անձերու փաստաթուղթերը, ինչպէս նաեւ տարիներու ընթացքին մեր հաւաքած էջերը, զորս քաղած ենք պարբերական մամուլէն:

Աւագ-Խան Աֆթանդիլեան ծնած է 1844 Ապրիլ 5ին, Պարսկաստանի Թաւրիզ քաղաքը: Նախնական ուսումը ստացած է իր քեռիի՝ հայագէտ Ցոլակի քահանային քով: Մայրենի լեզուն իւրացնելէ զատ ան ֆրանսերէնի, պարսկերէնի եւ լատիներէնի դասեր կ'առնէ բանիմաց մարդոցմէ: 1858-59 թուականներու ընթացքին Աֆթանդիլեան Թաւրիզի մէջ կը ծանօթանայ Րաֆֆիին, որ Թիֆլիսի գիմնազիան թերաւարտ ձգելով Փայաջուկ վերադարձած էր հօրը կամքով:

1860ին Աֆթանդիլեան կը փոխադրուի Սալմաստ, ուրկէ ուսման պակասը ամբողջացնէ Վիէննայի Մխիթարեան միաբաններէն Հ. Կղեմէս Վրդ. Սիպիլեանի մօտ: Սալմաստ գտնուելու ընթացքին Աֆթանդիլեանի եւ Րաֆֆիի ծանօթութիւնը կը վերածուի բարեկամութեան որ կը տեւէ մինչեւ Րաֆֆիի մահը: «Մեր երիտասարդութեան օրերէն սկսեալ, — կը գրէ Աֆթանդիլեան իր յուշերուն մէջ, — մինչեւ իր մահը եղած ենք շատ մտերիմ բարեկամներ»:

1861ի Մայիսին անոնք միասին կը մեկնին Ուրմիա, ուրկէ Րաֆֆի «Հիւսիսափայլ»ին կը ղրկէ «Ատրպատականի միսիոնարներու մասին» իր ծանօթ յօդուածը: Աւելի վերջ, երբ Րաֆֆի կը փոխադրուի Թիֆլիս եւ կը սկսի աշխատակցիլ «Մշակ»ի, իր եւ Աֆթանդիլեանի բարեկամութիւնը կը շարունակուի նամակագրութեան միջոցով: Այդ շրջանին է որ Րաֆֆի՝ Թաւրիզի հեռագրատան մէջ պաշտօնավարող Աֆթանդիլեանին յանձնարարութիւններ կ'ընէ եւ նիւթեր կ'առաջարկէ, որպէսզի անոնց մասին գրէ եւ ղրկէ «Մշակ»ին հրատարակութեան համար: «Ինչե՛ր չեն լինում դիւանխանաներում, — կը գրէ Րաֆֆի, — ինչե՞ր չեն գործում նահանգների հաքիմները, մուլքադները եւ ինչե՛ր չէ անում վերջապէս մեր Ատրպատականի հոգեւոր կառավարութիւնը: Այդ բոլոր անկարգութիւնները, որ պատահում են այս տեղերում, միշտ առատ նիւթեր կարող են լինել լրագրութեան համար: Դուք եղել էք Թեհրանում, Ղազուինում եւ տեսել էք Պարսկաստանի զանազան քաղաքները. դուք կարող էք շատ նիւթեր հաղորդել մեզ» Մշակի խմբագրութիւնը միշտ պատրաստ է ամենայն ուրախութեամբ տպել, այլեւ վարձատրել Ձեր աշխատութիւնը»:

Աֆթանդիլեան կը սկսի թղթակցիլ «Մշակ»ին, որուն «Նամակներ Դաւրէժից» սիւնակին տակ կը հրատարակուին իր յօդուածները, նուիրուած՝ Պարսկահայերու տնտեսական, ընկերային, մշակութային եւ կրթական կեանքին:

1875ին, երկարատեւ ընդմիջումէ մը ետք, հին բարեկամները կը հանդիպին իրարու Թաւրիզի մէջ: Րաֆֆի եւ Աֆթանդիլեան հոգեւոր իշխանութեան կողմէ հրաւիրուած էին դասաւանդելու Արամեան վարժարանին մէջ: Թէեւ երկար չի տեւեր Րաֆֆիի մանկավարժական գործունէութիւնը Թաւրիզի մէջ, սակայն այդ կարճ ժամանակն ալ արդիւնաւէտ կ'ըլլայ: Րաֆֆիի եւ Աֆթանդիլեանի ջանքերով ոչ միայն ամուր հիմերու վրայ կը դրուի նոր սերունդի կրթութեան գործը, այլեւ անոնք կ'օգնեն «Ընթերցարանի Ընկերութեան» գործունէութեան եւ ենթահող կը պատրաստեն տեղւոյն վրայ աղջկանց վարժարան մը բանալու: Րաֆֆիի պաշտօնավարութեան երկար չտեւելու պատճառը տեղի ունեցած բախումն է պահպանողական տարրերու հետ, որու հետեւանքով ալ Րաֆֆի կը հեռանայ Թաւրիզէն: Սակայն Աֆթանդիլեան, անզիջող եւ աննահանջ, յամառօրէն կը պայքարի Րաֆֆիի հակառակորդներուն դէմ, պաշտպանելով անոր նախաձեռնած գործը եւ մարդկային արժանապատուութիւնը:

Հեռաւոր Ագուլիսէն Րաֆֆի կը հետեւէր Թաւրիզի մէջ յառաջ տարուող աշխատանքներուն եւ կը քաջալերէր իր բարեկամը: «Խաւարասէրները, — կը գրէ ան Աֆթանդիլեանին, — թող չվհատեցնեն Ձեզ. խաւարասէրն ամէն տեղ լուսոյ դէմ պատերազմում է, բայց ճշմարիտ ազգասէրի եռանդն թուլացնել չէ կարողանում»: Զանց ընելով իր անձին դէմ եղած զրպարտութիւնները, Րաֆֆի կը գրէ. «Աշխատեցէք, եղբայր, խնամք տանել դպրոցի բարւոքման, ոչ միայն իբրեւ վարժապետ, այլեւ որպէս ազնիւ Հայ, որ ճանաչում է թէ ինչ կարեւորութիւն ունի ազգային դաստիարակութիւնը»:

Րաֆֆի Թիֆլիս կը գտնուէր, երբ Թաւրիզէն լուր կ'առնէ որ կիրքերը հանդարտած են եւ Աւագ-Խան Աֆթանդիլեանի ու Մեսրոպ Փափազեանի ջանքերով կազմուած թատերական խումբը շօշափելի արդիւնքի հասած է: «Ուրախ եմ, — կը գրէ Րաֆֆի, — որ տեղւոյդ թատրոնական ներկայացումները յաջող են գնում, որպէս նոր բան՝ թատրոնը այդտեղ շատերին կարող է հետաքրքրել»:

1888ին Աֆթանդիլեանի և Րաֆֆիի միջեւ նամակագրութիւնը կ'ընդհատուի, վերջինիս մահով, սակայն մեծ վիպասանի յիշատակին հանդէպ Աֆթանդիլեանի ակնածանքը կը մնայ մշտավառ: Այս հանգամանքն ալ առիթ կուտայ որ ան 1903ին՝ Րաֆֆիի մահուան 15ամեակին առիթով, իբրեւ երախտագիտութիւն, հրապարակ հանէ իր ունեցած մտերմութեան եւ անցուցած օրերու յուշագրութիւնները:

Աւագ-Խան Աֆթանդիլեանի յուշերուն մէջ շատ նիւթ կայ Րաֆֆիի կեանքի ու գործունէութեան տարբեր շրջաններու մասին: Յատկապէս ուշագրաւ են Րաֆֆիի մանկութեան եւ պատանեկութեան, ճամբորդութիւններուն եւ մանկավարժական գործունէութեան վերաբերող գրառումները: Յուշերը ընթերցողներուն հնարաւորութիւն կուտան թափանցելու Րաֆֆիի վերաբերող բազմազան խնդիրներու մէջ, խորանալու անոր հանրային-քաղաքական գործունէութեան մէջ եւ ծանօթանալու անոր անձնական կեանքին ու մարդկային յատկանիշներուն:

Ա. Աֆթանդիլեանի յուշերուն մէջ լայն տեղ յատկացուած է Րաֆֆիի «Մշակ»ի գործունէութեան նախորդող շրջանին: Յուշերը միակ աղբիւրն են, որ փաստացի տեղեկութիւններ կուտան Րաֆֆիի լուսաւորական շրջանի գործունէութեան, Սալմաստի մէջ դպրոցներ բանալու եւ «Հասարակական օգտակար հիմնարկներ» ստեղծելու մասին: Երբեմն նոյնիսկ կը ճշդեն Րաֆֆիի ստեղծագործութիւններու գրութեան պատմութիւնը, յղացման շարժառիթները: Հետաքրքրական է, օրինակ, Րաֆֆիի գրած «Բիբի Շարաբանի» պատմուածքին վերաբերող դրուագը: Հանդիպումի մը ընթացքին, թէյ խմելու միջոցին, Րաֆֆի կը դիմէ Աֆթանդիլեանի. «Ես ցանկանում եմ, — կ'ըսէ ան, — այսօր Ձեր ճանապարհորդական տոպրակը էլ մի քիչ թափահարել»: Աֆթանդիլեան, բացատրելով Րաֆֆիի խօսքը, կ'ըսէ թէ Րաֆֆի կ'ուզէր որ ինք պատմէ իր ճամբորդական տպաւորութիւններէն դրուագ մը: Րաֆֆի, իբրեւ Պարսկաստանցի, շատ կը փափաքէր անգամ մը տեսնել Թեհրանը, բայց ան չկրցաւ: Ատոր համար ալ, կը բացատրէ Աֆթանդիլեան, Րաֆֆի միշտ ախորժակով կը լսէր ճամբորդներէն՝ մայրաքաղաքի նկարագրութիւնները: Աֆթանդիլեան այդ օրը Րաֆֆի կը պատմէ արեւապաշտ Պարսիկներու՝ Գեբրիներու հաւատքի, Թեհրանի շրջակայքը գտնուող անոնց գերեզմանատան ու թաղման ծէսերուն մասին: Հայ վիպասանը մեծ յափշտակութեամբ կ'ունկնդրէ եւ յաջորդ հանդիպումին Աֆթանդիլեանին կուտայ «Մշակ»ի 1876ի թիւերը եւ կ'ըսէ. «Կարդացէք, դրանց մէջ է «Բիբի Շարաբանի»ն, որ դուք ինձ պատմեցէք եւ տեսէք, թէ դո՞ւք էք լաւ նկարագրել թէ՝ ես»:

Ա. Աֆթանդիլեան իր յուշերուն մէջ նկարագրած է նաեւ Րաֆֆիի ունեցած մտահոգութիւնները հայ ժողովուրդի ճակատագրի հանդէպ, ինչպէս նաեւ ստեղծագործական երկունքի ընթացքին անոր ապրումները եւ արտայայտած տառապանքը: «Երբ ան խորասուզուած ըլլար Կայծերը գրելու մէջ, — կը պատմէ Աֆթանդիլեան, — թախծալի կերպարանք մը կ'ունենար, կարծես սգաւոր ըլլար: Ո՛չ մէկ կատակ, ո՛չ մէկ զուարճալի խօսք, նոյնիսկ ցնծութեան ազդակներ չէին կրնար հրապուրել զինք: Դժուար էր զինք հեռացնել իր սկսած գործէն, ընդարձակ գրութիւն մը ըլլար թէ յօդուած: Իր միտքին մէջ յղացած մէկ պատկերը մինչեւ որ թուղթին չյանձնէր, անկէ չէր բաժնուեր: Այդ պարագային ան կը մոռնար իր քով եղող հիւրը, իր ընտանիքը, մինչեւ իսկ կեանքը»:

Րաֆֆիի մահէն շուրջ տասը տարի ետք, 1897ին Աւագ-Խան Աֆթանդիլեան Թաւրիզի Արամեան վարժարանի հոգաբարձու կը դառնայ: Իր գործունէութեան ընթացքին ան կը ձգտէր նոր սերունդի կրթական գործին մէջ իրականացնել այն, ինչ որ քսան տարի առաջ ինքը եւ Րաֆֆի ծրագրած էին, բայց խաւարամիտներու սադրանքներուն պատճառով կիսատ մնացած էր:

Ու այսպէս, իր ամբողջ կեանքը պարսկահայ ժողովուրդի կրթական գործի յառաջդիմութեան նուիրելէ ետք, Աւագ-Խան Աֆթանդիլեան կը մեռնի 1917 Սեպտեմբեր 2ին:

Խ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԾՈՒՌ ՎՈՒՍԿՈՒՆԸ

Ծնողների միակ, մէկ հատիկ զաւակն էր Վուսկունը, առաջին ու վերջին երեխան, եւ այդ պատճառով հայրն ու մայրը դողում էին նրա վրայ, կատարում նրա բոլոր ցանկութիւնները:

— Մինուճարի, մարդ, թող լինի, թող ունենայ, — ասում էր Ալմաստն ամէն անգամ ամուսնուն, որ նա մի բան առնի աղջկայ համար՝ ոտնաման, զգեստ, զարդեղէն...:

— Աղէկ կ'ասես, կնիկ, — պատասխանում էր ամուսինը հոգոց հանելով, — բայց ո՞րտեղից առնենք, ի՞նչպէս առնենք: Ձկայ, էս չկայ, կը հասկնա՞ս, — եւ նա բթամատն ու ցուցամատը շփում էր իրար: — Ձկա՛յ...:

— Կը հասկնամ, Խոսրով, կը հասկընամ, նեղն ենք, գիտեմ: Բայց պիտի առնենք, մեր բերնից պիտի կտրենք, առնենք, — պնդում էր կինը: — Աղջիկ այալի, աչքն ուրիշներու վրայ թող չմնայ:

— Է, առնենք, որ կ'ասես, առնենք, — ճարահատեալ տեղի էր տալիս ամուսինը:

Եւ այդպէս, մարդ ու կին, կտրելով իրենցից, իրենց սուղ միջոցներից խնայելով, առել էին ամէն ինչ իրենց մինուճար աղջկայ համար ու չէին թողել, որ «աչքն ուրիշների վրայ մնայ»...:

Թանկ էր պահուել Վուսկունը, թառ, ինչպէս ասում էին: Ոչ մի բանից զուրկ չէր մնացել: Անցել էր նրա թիթեռնիկի պէս անհոգ ու թռվռուն մանկութիւնը, վաղ պատանեկութեան տարիներն էլ անցել էին արագ, ու մեծացել էր նա, դարձել օրիորդ եւ շուտով թռչէր պիտի, թռչէին...:

×

Գեղեցիկ էր Վուսկունը, շատ գեղեցիկ: Տղաների խելքը գլխներից տանում էր նա, քունը խլում նրանց աչքերից:

Տօն օրերին, երբ մայր ու աղջիկ միասին եկեղեցի էին գնում, դռների առաջ շրջանք անող ջահել կանայք ու աղջիկները կանգ էին առնում, ակնապիշ նայում նրանց եւ օրիորդի արդուզարդով ու գեղեցկութեամբ շլացած՝ շշնջում նախանձով.

— Սրտամեռ շատ սիրուն ի, շատ...

— Աղջի՛կ հօ չի, հրեշտակ ի, հուրնիհրեղէն ի...

— Գէօզալ կաքաւ պէս կը չորորայ...

Եկեղեցում, ժամերգութեան ժամանակ, մինչդեռ ծերունիներն ու պառաւ կանայք, կանգնած կամ ծնրադիր, կուրծք էին ծեծում ջերմեռանդօրէն, խաչակնքում անվերջ ու բազկատարած աղօթում արտասուալից, երիտասարդներն ստէպ-ստէպ շուռ էին գալիս, նայում դէպի թաղման — մանկամարդ կանանց եւ աղջիկների յարկաբաժինը՝ խուզարկու, զննող հայեացքներով՝ սիրուններ որոնելով այնտեղ: Այդպիսի հայեացքներ յաճախ, ինչպէս հայելում անդրադարձած արեւի ակնախտիղ ճառագայթներ, կանգ էին առնում Վուսկունի վրայ ու շփոթեցնում նրան: Շիկնում — շառագունում էր նա ու գլուխը կախում ամօթխածութեամբ: Աղջկան ուղղուած հայեացքները չէին վրիպում Ալմաստի ուշադրութիւնից եւ շոյում էին նրա մայրական ինքնասիրութիւնը: «Ամէնքի աչքը Վուսկուհատիս վերէն ի» մտածում էր նա՝ երջանիկ ժպիտը դէմքին:

Ժամերգութիւնն աւարտելուց յետոյ, երբ ժամաւորները դուրս էին գալիս եկեղեցուց, դռների առաջ եւ կամ նախագաւթում աղջկտեսի նպատակով կանգնած ամուրի երիտասարդները աչք չէին հեռացնում Վուսկունից եւ իրենց սեւեռուն հայեացքներով խմում էին նրան մի բաժակ օշարակի պէս:

— Հազար աչք կայ աղջկանդ վերէն, Խոսրով, — տուն մտնելով, օրերմի Աստուած ասելուց առաջ շտապում էր ամուսնուն ուրախացնել Ալմաստը: — Ժամտան մէջ ճանապարհին ջահէլներն աչք ու ականարկով կերան Վուսկուհատիս...

— Աւետի՞ս կուտաս ինձ, — չբաժանելով կնոջ այդ ուրախութիւնը, դժգոհում էր ամուսինը: — Քեզ չե՞մ ասէ՝ աղջկադ ամէն տեղ հետդ մի տանէ:

— Է՛, դու էլ, Խոսրով, — նեղանում էր Ալմաստը: — Մարդ քէ բան չասի: Աղջկան մի օր ժամ տարայ...

— Մի օր ժամ, մի օր ուխտ — ուխտատեղի, մի օր դաւաթ...

— Եա՛, մեղայ Աստծու, — զարմանում էր կինը՝ կռուելու պատրաստ, ձայնը բարձրացնելով: — Ապա ի՞նչպէս, քո ասելն է՞նչ ի...:

— Հասած աղջիկ ի, թող նստի տուն, շատ ներս ու դուրս չանի:

— Տուն նստելով բա՞խտ կը բացուի, քա մարդ, դու ծո՞ւռ ես:

— Ծուռ դու ես, — բարկանում էր ամուսինը: — Քէ կ'ասեմ ծանր կաց, մի թեթեւանայ...:

ՄԿՐՏԻՉ ԽԵՐԱՆԵԱՆ

(Շար. – 1)

Fonds A.R.A.M

ՄԵՐ ՕՐԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

ԹԱՊՈՒՆԵՐՈՒ ՄԱՀԸ

Ա.

Երկու չարաթ առաջ Փարիզի պատկան առեւտուրներէն մին եօթը տարուան ծանր բռնաբարութեան կը դատապարտէր չորս երիտասարդներ, որոնք երկու տարի առաջ բռնաբարած էին տասներինը տարեկան մանկամարդուհի մը: Նոյն իրիկունը ֆրանսական հեռատեսիլը կը պատկերասփռէր յայտագիր մը որ նուիրուած էր բռնաբարումի թղթածրարին:

Երեք օր վերջ, Հոլեդալուստի օրով, քանըինը տարու երիտասարդ մը Նիէվրի մէջ կը ձերբակալուէր օթոսթոփ ընել ուզող տասնըվեց տարեկան աղջիկ մը բռնաբարել ուզած ըլլալու մեղադրանքով: Այս դէպքէն ալ չորս օր վերջ, Փիւթոյի մէջ քսան տարեկան երիտասարդ մը կը խոստովանէր թէ վեց տարեկան աղջնակ մը բռնաբարած էր, զայն խեղդամահ ընելէ առաջ:

Բռնաբարում: Ահաւասիկ բառ մը որ տակաւին մինչեւ երէկ թապու մըն էր: Արգիլուած նիւթ մը որուն մասին մարդիկ չէին ուզեր երկար խօսիլ, կը գոհանային ուս թօթվելով կամ վրան-բաց կատակ մը ընելով: Իսկ հիմա ահաւասիկ ոստիկանութիւնը սկսած է լուրջի առնել զայն, եւ դատարանն ալ՝ խիստ պատիժներ տնօրինել, մինչ վանդուածը օրէ օր աւելի լայն հանրային կարծիք մը սկսած է կազմել այս հարցին շուրջ:

Անօգուտ է հիմա ականջ երկարել անգամ մը եւս լսելու համար հինցած սա յանկերգը. «Ահ, ինչ աղուոր երկիր մը եղած է հիմա Ֆրանսան, այլեւս ոչ ամօթ մնաց, ոչ բարոյական, ոչ չափ ու սահման, ոչ ալ որեւէ բան: Ամէն ինչ արտօնուած է, ամէն ինչ անկումի ճամբան բռնած»:

Մինչդեռ բոլորովին ալ նոր չեն այսպիսի դայթակղութիւններու տեղի տուող մեղքերը: Հինէն ի վեր, Աստուածաշունչէն ի վեր, բռնաբարումը մեզ կը նկատուի արդէն: Ինչ որ նոր է, ինչ որ աւանդական բարոյականի մը երկդիմի կարօտը տանջուողներուն մօտ դայթակղութիւն կը յառաջացնէ, այն չէ թէ կարգ մը կիներ կը բռնաբարուին, ոչ ալ այն է թէ ոստիկանութիւնը կամ դատարանը կը կշտամբեն այդ ոճիրը, այլ պարզապէս այն թէ հիմա մամուլի մէջ, կամ հեռատեսիլի մէջ, կամ առօրեայ խօսակցութիւններու ընթացքին մարդիկ կը յանդգնին բացէ ի բաց եւ հրապարակաւ խօսիլ անոր մասին:

Այսպէս տակաւին անցեալին ուրիշ նիւթեր ալ կան, որոնք անցեալի մէջ գրեթէ արգիլուած նիւթեր էին: Մարդիկ անոնց մասին կը խօսէին ակնարկութիւններով, կլոր եւ դարձդարձիկ նախադասութիւններով, կարծես ամչնալով կամ նեղութիւն զգալով, աւելի վերջ դարչանքով դատապարտելու համար զանոնք: Հիմա այդ նիւթերը հրապարակային ասուլիսներու հրատապ նիւթեր դարձած են: Քանի մը տարուան մէջ ձայնասփիւռեան յայտագիրներու եւ շարժանկարի ժապաւէններու, յօդուածներու եւ գիրքերու, ուսումնասիրութիւններու եւ խօսակցութիւններու նիւթ դառնալ սկսան սեռականութիւնը, վիժումը, երիտասարդական ոճրականութիւնը, բանտը, հոգեբուժումը, խենթութիւնը, մահապատիժը, անիշխանականութիւնը, անբուժելի հիւանդութիւններու դիմաց բժշկական միջամտութեան աւելորդութիւնը, թմրեցուցիչը, բռնութիւնն ու սաստկութիւնը, առանց մոռնալու նաեւ հիւանդութիւնը, մահը, նիւթեր որոնցմէ անվերջանալի ցանկ մը կարելի է պատրաստել:

Բոլոր այն իշխանութիւնները, որոնց հանգամանքն է վերանորոգել եւ կերտել, (քաղաքական, տնտեսական, գիտական, բարոյական, կրօնական) հրապարակ իջան խրացնելու, կազմակերպելու, կարգի դնելու համար ցարդ իրենց կողմէ այնքան լքուած այս հարցերը: Բայց կասկած չկայ թէ աւելի դիւրին գործ էր հաշուի առնել կեանքի որակը, շրջափակի ապականման հարցը, կնոջական ազատագրման խնդիրը, եւ կամ այսպիսի խնդիրներ (որոնց համար հիմա մէկական նախարարութիւն անգամ հաստատուեցաւ) քան թէ կառավարել բարքերն ու հանրային խղճմտանքը:

×

Իրականութեան մէջ ազատ բարքերով ընկերութեան մը կողմնակիցները մեծամասնութիւն կը կազմեն աւելի շատ խօսքով քան թէ գործով, որովհետեւ այդ կողմնակալութիւնը կը սահմանափակուի սկզբունքներու եւ ընդհանուր գաղափարներու մէջ, առանց կարենալ ցատքելու իրողութեանց կամ ճշմարիտ դէպքերու, մանաւանդ անձնական պարագաներու սահմանին վրայէն: Օրինակի համար, անոնք որ վիժումի ազատութեան, անիշխանականութեան կամ երիտասարդական ոճրականութեան հարցերու մէջ իրենք զիրենք սիրայօժար ազատապաշտ կը հռչակեն, մինչեւ իսկ յառաջապահ, յանկարծ տարօրինակ կերպով գաղտնապահ կը դառնան ու կը լռեն եթէ իրենց աղջիկը որոշէ վերջ տալ իր յղութեան, եթէ իրենց զաւակը մերժէ զինուորական ծառայութիւն ընել եւ կամ իրենց մերձաւորներէն մին զոհ երթայ յարձակումի մը: Մարդ պէտք է որ ծայր աստիճան վճռական եւ քաջարի ըլլայ որպէսզի ցարդ պաշտպանած եւ ուղիղ նկատած իր սկզբունքները պաշտպանել շարունակէ նոյնիսկ երբ իր զգացումները, իր սեփական պարագաները եւ հանդիստը զինքը կը մղեն լքելու այդ սկզբունքները կամ գոնէ բացառութիւններ ընդունելու:

Ահաւասիկ այս իրողութիւնը առաջին ծանրակշիռ արգելքն է որուն կը բախին բոլոր անոնք որոնք քիչ մը շատ կ'աճապարեն « Թապուներու մահը » հռչակելու, կամ այդ մահուան դիմաց ողբալու կամ ուրախանալու: Եւ այս արգելքը միակը չէ: Ընկերային յարաբերութիւնները, պատշաճութիւնները եւ վարժութիւնը այնպէս կ'ընեն որ մարդ փախուստ տայ, լռէ, պահել փորձէ մասնակի պարագաները, նոյնիսկ եթէ այս վերջինները ցարդ անխնայ ծեծուած են իր կողմէ որպէս հասարակաց երեւոյթներ: Այսպէս մարդիկ հասկացողութեամբ կը վերլուծեն դպրոցական յետամնացութիւնն ու աշակերտական անբաւարարութիւնները, բայց քիչ անգամ կը տեսնուի որ ծնողքները ընդունին թէ իրենց զաւակը անբաւարար մըն է: Երբ իրենց զաւակները խոյս կուտան ընտանեկան բոյնէն, երթալու համար նոյնիսկ մինչեւ Գաթմանտու, այս դէպքը «գրօսաշրջական ճամբորդութիւն» կը մկրտուի: Մարդոց ջախջախիչ մեծամասնութիւնը տակաւին անձնապանութիւնը կ'ուզէ քօղարկել արկածի տարազին մէջ: Եթէ վերջերս մարդիկ քիչ մը սկսան խօսիլ ջղային լարուածութեան, մելամաղձոտութեան մասին,ատոր փոխարէն դեռ շատ մը հիւանդութիւններ կը շարունակեն մնալ անխոստովանելի, ամօթալի, այնքան որ մահազդներու մէջ անոնք կը յայտարարուին որպէս «երկարատեւ եւ անողոք հիւանդութիւն» եւայլն: Գիտական նուրբ անուն մը կը նկատուի (Ժեռոնթոլոժի) այն գիտութեան համար որ կ'ուսումնասիրէ ծերութիւնը, այս վերջինին համար ալ չի գործածուիր «ծերութիւն» բառը, այլ կը գործածուի «երրորդ տարիքը», նոյնիսկ «չորրորդ տարիքը» բացատրութիւնները: Նմանապէս, Թանաթոլոժի անունը կը կերտուի այն գիտութեան համար որ կ'ուսումնասիրէ մահը, իսկ երկու Նոյեմբերը, որ ցարդ այս երկրին մէջ մեռելներու օրն է, այժմ կը կոչուի ողբացեալներու օր եւ մարդիկ կը ջանան աւելի բանաստեղծական անուն մը գտնել անոր համար:

Ուրիշ օրինակ մը, մարդիկ իրենց սեփական սեռային կեանքին մասին չեն կրնար խօսիլ բացի գաղտնապահօրէն բժիշկի մը քննութեան սենեակին մէջ կամ շատ մասնագիտական պարբերաթերթի մը ղրկուած անստորագիր նամակով մը:

ՓԻԷՌ ՎԻԱՆՍՈՆ-ՓՈՆԹԷ

Թարգմ. Ռ. Հ.

ՇԱԻՒԼԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Շաւիլի հայերէն միօրեայ դպրոցը, Յունիսի վերջին օրը, աւարտած ըլլալով տարեկան դասընթացքը, դպրոցի հոգաբարձութիւնը ու տարիներու ուսուցչուհի Տիկին Փափազեան կազմակերպած էին կոկիկ ցերեկոյթ – հանդէս մը: 25է աւելի հայ տղաք ու աղջիկներ, 7էն 13 տարեկան, կարգով բեմ բարձրացան. կարծես մոռցած՝ իրենց ամէնօրեայ ֆրանսերէնը, միայն հայերէն ոսկեղինիկ բարբառով, փոքրիկները քիչ մը թօթով, իսկ մեծերը աւելի համարձակ, խանդավառ պահեր ապրեցուցին մեզի, արտասանութիւններով, թատերախաղով, երգով, խմբերգով եւ հայկական պարերով: Այդ օրը, շնորհիւ աշակերտութեան, վերապրեցանք մեր հին ու նոր գրողներու ստեղծագործութիւնները՝ երգերու եւ արտասանութիւններու գծով. «Ես լսեցի մի անոյշ ձայն», «Կարօտ», «Տաղ հայերէն լեզուի», «Ամէնից լաւ տունը», «Սասունցի Դաւիթ», «Հայ քաջ զինուորը», «Գարուն Երեւան», «Երեւան – Էրեբունի» եւայլն: Գնահատելի էր տարուած աշխատանքը. արդիւնքը գոհացուցիչ էր, մանաւանդ որ ներկաները շատ աւելի էին քան նախորդ տարիները. աշակերտներու երիտասարդ մայրերուն մեծ մասը եկած էր գոնէ այդ օրը լսելու հայերէն բարբառը իրենց զաւակներու շրթներէն:

Դպրոցի հոգաբարձութիւնը, ուսուցչուհին՝ Տիկին Փափազեան եւ մենք՝ տարեցներս, վերապրեցանք մեր հին անոյշ յուշերը եւ լեցուեցանք զալիքի յոյսերով: Ուրեմն, վերջացնելէ առաջ, ձայնս կը միացնեմ բանաստեղծին, գոչելու համար՝ «Կա'նք, պիտի լինե'նք ու դեռ շատանանք»:

ԳՐ. ԿԻՒԼԵԱՆ

ԴԻՄՈՒԹԻՒ ԴԷՄՔԵՐ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ, Յունիս 29ին մեռած է ընկ. Սահակ Բարսեղեան: Ողբացեալը ծնած էր Վան, 1901 Փետրուար 13ին: Նախնական ուսումը ստացած էր Վանի Երեմեան վարժարանին մէջ: Իր մանկութիւնն ու պատանեկութիւնը անցուցած է այն տարիներուն, երբ Վասպուրականի մէջ եռուն յեղափոխական կեանք կար եւ իրենց տունը եղած էր յեղափոխական գործիչներու կեդրոնավայր: Բարսեղեան ընտանիքին առանձնապէս մտերիմ եղած է Արամ Մանուկեան, որ մեծ ազդեցութիւն ունեցած է Սահակ Բարսեղեանի յեղափոխական – գաղափարական դիտակցութեան ձեւաւորման մէջ: Հայաստանի անկախութեան պայքարին ողբացեալ ընկերը բերած էր իր մասնակցութիւնը իբրեւ համեստ զինուոր մը: Հայաստանի Հանրապետութեան տարիներուն, ընկ. Սահակ Բարսեղեան գործօն դեր ունեցած էր Հ. Յ. Դ. աշակերտական միութեան մէջ: Հիմնադիրներէն մին եղած էր Արեւմտահայ Աշակերտական Միութեան եւ անոր «Երկիր» պաշտօնաթերթի խմբագիրներէն: Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետք ան ձերբակալուած էր եւ նետուած Չեկայի նկուղները. ապա, ազատելով Փետր« 18ի ապստամբութեան օրը, մինչեւ Ապրիլ 2 կարեւոր եւ պատասխանատու պաշտօն վարած է: Ապստամբութիւնը ճնշուելէ ետք ողբացեալը անցած էր Պարսկաստան եւ վեց ամիս Թաւրիզ մնալէ ետք վերադարձած էր Երեւան, ուրկէ ալ, հետապնդումներէ եւ ձերբակալուելու վտանգէն զերծ մնալու համար, մեկնած էր Թիֆլիս եւ ապա Մոսկուա: 1928ի վերջը Բարսեղեան ընտանիքը մեկնած էր Արժանթին եւ հաստատուած՝ Պուէնոս Այրէս: Լծուած էր կուսակցական աշխատանքի, երկար տարիներ մնալով ղեկավար դիրքերու վրայ: Ան եղած էր Արմենիա թերթի հիմնադիրներէն մին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆ– (138)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ԴԱՒԱՃԱՆ ՄԸ

– Այս գումարէն երկու հարիւր հազարը Վենետիկ կը բերէք, իսկ երկու հարիւր քառասուն հազարն ալ հոս կը ձգէք, ըսաւ Ռոլան: Առաւօտուընէ փոխադրեցէք եւ դրամը նաւէն դուրս մի հանէք, ես կուգամ կ'առնեմ:

Ռոլան սպայակոյտին պետերուն հետ քանի մը ժամ մը եւս խօսելէ յետոյ ձի մը ցատքելով Մէսթրի ճամբան բռնեց, ուր հասած ատենը մութը կոխած էր:

Իրմէ հինգ – վեց հարիւր մեթր հեռուէն ուրիշ ձիաւոր մը կը հետեւէր իրեն: Երբ Ռոլան կանգ առաւ, այս ձիաւորն ալ կանգ առաւ, գետին ցատքեց, ձին ծառերուն մէջ ծածուկ տեղ մը կապեց եւ Ռոլանի ետեւէն մօտեցաւ այն տունին ուրկէ ներս մտած էր այս վերջինը:

Այս մարդը մինչեւ առտու տունը բնաւ աչքէ չհեռացուց. երբ առտու եղաւ, խորհրդաւոր մարդը տեսաւ որ Ռոլան կնոջ մը հետ տունէն դուրս ելլելով ձին կը ցատքէր եւ Վենետիկի ճամբան կը բռնէր, իսկ կինը դարձեալ տուն կը մտնէր:

— Այս կինը Ճուանան է, մտածեց անծանօթը: Ռոլան Վենետիկ կ'երթայ... գիտեմ թէ որ ճամբայէն պիտի երթայ: Առաջ հոստեղի գործս լմնցնեմ, ետքը զինքը կը գտնեմ:

Խորհրդաւոր անծանօթը մինչեւ իրիկուն առանց մէկէ մը տեսնուելու Ճուանայի տան շուրջը դեգերեցաւ եւ ըստ կարելւոյն տեղեկութիւններ քաղեց: Իրիկուան դէմ ինքն ալ իր կարգին Վենետիկի ճամբան բռնեց:

.

Իսկ մենք փոխադրուինք աւագ հաւատաքննիչ Տանտոլոյի պալատը:

Ժամը գիշերուան տասն էր եւ աւագ հաւատաքննիչը պառկելու կը պատրաստուէր երբ սպասաւոր մը գալով ըսաւ թէ մարդ մը կարեւոր գործի համար ստիպողաբար իր հետ տեսակցիլ կ'ուզէր:

Տանտոլո հրամայեց եկողը իր գրասենեակը առաջնորդել եւ ինքն ալ հոն երթալով՝ կորովի դիմագիծերով, սուր նայուածքով եւ միջին տարիքով մարդու մը դէմը գտաւ ինքզինքը:

— Ո՞վ էք դուք, հարցուց Տանտոլօ:

Նորեկը իր գաչոյնն ու տարճանակը սեղանին վրայ նետելով ըսաւ.

— Վսեմաշուք տէր, ես Սքալապրինոյի նախկին ընկերներէն աւազակապետ Սանտրիկօն եմ, եւ եկած եմ ձեզի անձնատուր ըլլալու... բայց պայմաններ ունիմ...

— Աւազակ մը ի՞նչ իրաւունք ունի պայմաններու վրայ խօսելու, մռմռաց աւագ հաւատաքննիչը զարմացական նայուածքով մը Սանտրիկոյի նայելով:

— Մի զարմանաք, տէր իմ, պատասխանեց աւազակը: Դուք չէք զիս բռնողը, ես եմ որ կամաւոր կերպով ձեզի անձնատուր կ'ըլլամ: Եթէ անձնատուր չըլլայի, դուք պիտի չկարենայիք զիս բռնել: Անձնատուր ըլլալը տեսակ մը զղջում է ինծի պէս մէկու մը համար. այսինքն լեռը ձգելով պատուաւոր մարդ մը պիտի ըլլամ: Սա ալ կայ որ, եթէ զիս ձերբակալել տաք, ձեզի ըսելիքներս պիտի չկրնաք իմանալ: Կարեւոր գաղտնիքներ բերած եմ ձեզի:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տարօն – Տուրուբերանի Հայրենակցական Միութիւնը Վարդավառի ճիշդ օրը, Յուլիս 25 Կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցին, 1915ի մեր բիւրաւոր նահատակներուն համար, նոյնպէս իր երախտաշատ հայրենակից՝

ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆԻ

հոգւոյն ի յիշատակ (մեռած Քալիֆոր – նիա, Մայիս 3ին):

Հայրենակիցներէ ու բարեկամներէ կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

×

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

ՇԱՎԻԼ

Այս Կիրակի առաւօտ պատարագ կը մատուցուի:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ընկ. Աստիկ Աչճեան, Վալպարէյի նախկին հայ երիտասարդաց երկսեռ Միութեան անդամներուն անու – նով ցաւակցութիւն կը յայտնէ իրենց պատուոյ նախագահ եւ հանրային աշխատանքներուն գործակից՝ ողբ. Երուանդ Կէտիկեանի *ընտանեկան պարագաներուն եւ փոխան ծաղկեպսակի 100 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ» եւ «Հայաստան» թերթերուն: (Ստանալ «Յառաջ»էն):*

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

ON DEMANDE

Une essayeuse pour prêt à porter de luxe, pour une ville très agréable du sud-ouest.

ECRIRE

TAKOU

7, Rue Henri IV

64000 PAU

×

Նոյն հաստատութիւնը բնակարան կը տրամադրէ զոյգի մը, նոյնիսկ մէկ երախայով, տնական գործերու փոխարէն:

Գրել՝ վերոյիշեալ հասցէին:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, Յուլիս 25, ամբողջ օրը, կազմակերպութեամբ Կրընոպլի Եօթնեղբայրեան խումբին եւ մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի:

Գեղարուեստական բաժին, հայկ. մթնոլորտ, ճոխ պիւֆէ:

Շաթօ Պօռըկառի *գեղատեսիլ պուրակը* ռուբ տը Սէն – Նիզիէ:

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE

ACTIVITES CREATRICES

organisé par le Comité d'Animation del a Maison de la Culture Arménienne Ouvert tout le mois de Juillet les Mardi et Jeudi de 15 à 18 h. pour les enfants de 15 à 13 ans.

— *Ateliers :* Peinture, graphique, modelage, poterie, marrionnette, vannerie.

— *Classe d'Education musicale :* Connaissance de la musique arménienne, rythmes et danses arméniennes.

Ի ՆՊԱՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՑՐԴ ՑԱՆԿ

Նետիլեան Քրիստ 5000, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ (Ալֆորվիլ) 3000, Քէօսէեան Մարտիր 2000, Տիկ. Մայտա Փափազ – եան, Ժաք Տօնիկեան 1000ական, Մա – ճալեան Խորէն, Պառաւեան Յովհ., Թապաքեան Արթիւր, «Արմենիա» ճաշարան, Գազանճեան Ժաք, Պետոյեան Սարգիս, Շահինեան Մանուկ, Գարաճեան 500ական, Սիմոնեան Ժիրայր, Նշանեան ընտանիք, Վիգէն 300ական, Տիկ. Պետրոսեան Հանըմիկ 250, Պալեան Կարապետ, Պատուական Մարի 200ական, Ախնամեան (Առնուվիլ), Գլըճեան 150ական, Խաչատուրեան Վարդուհի, Տիկ. Նշանեան, Գեւոնեան (Լայ լէ Ռոզ), Կոչեան Զատիկ, Գալայճեան, Պ. Մետաքսեան, Սերճան – եան 100ական, Տօնիկեան Եփրեմ, Ակոնայեան Հրանդ (Անթոնի), Տիկ. Տըմոնթինի, Տիկ. Աբրահամեան (Պանեէօ), Կակոյեան Մանուկ 50ական:

Գումար 18·800

Նախորդ գումար 87·820

Ընդհ. գումար 106·620 *ֆր.*

ORANGERIE du LUXEMBOURG
Entrée Porte Férou
19, Rue de Vaugirard

Մ Ո Ւ Թ Ա Ֆ Ե Ա Ն

Կը ներկայացնէ՝

Ծ Ո Վ Ը

Բարձր հովանաւորութեամբ Ծերակոյտի նախագահին եւ «Բարձր ժողով»ի դիւանին:

ՅՈՒԼԻՍ 5–25

ՃՇԴՈՒՄ

«Յառաջ»ի Յուլիս 14ի թիւին մէջ յայտարարուած փոխան ծաղկեպսակի նուէրները Ա. Ճապուրովի, այրի Տիկին Կէօհէմճեանի եւ այրի Տիկ. Բ. Պօղոսեանի կողմէ եղած են այրի Տիկ. Նուարդ Քիւրքճեանի *(ծնեալ Գըլըճեան) մահուան առթիւ:*

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԴԷՊԻ

ՆՈՐ ԿԵՍԱՐԻԱ ՄԵՐ ՆՈՐ ԲՈՅՆԸ

Կեսարիոյ եւ շրջանի Հայր. Միութիւնը առաջին անգամ ըլլալով կազմակերպած է

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

հայրենակիցներուն եւ փափաքող բարեկամներուն համար Հոկտ. *8էն 23*

քարեկամական գին՝ 2450 ֆր.

ղրկել՝ անցագիր եւ չորս նկար
առ հաշիւ՝ 500 *ֆրանք*

ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ, ԱՌԻԹԸ ԵԶԱԿԻ Է

Ուխտագնացութիւն՝ Նոր Կեսարիա, *հրաւիրուած ենք հանդիսաւոր բացման* Թալաս Պողոտայի: *Այցելութիւն* Սուրբ էջմիածին: *Այցելութիւն՝* Հայաստանի տեսարժան վայրերը

Արձանագրութեան համար ամէնէն ուշը դիմել մինչեւ Սեպտեմբեր 15՝

Յակոբ Վէգիրեանի՝
84, rue A. Guyot, 92270 BoisColombes
Tél. 242-14-81

Գէորգ Սաատէթեանի
18 rue de Picardie, Paris 75003
Tél. : 887-99-06

RESTAURANT EREVAN

ՀԱՑԱՏՈՒՆ

Ե Ր Ե Ւ Ա Ն

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e

Tél. 770 85 81

Հայկական մաքուր խոհանոց — Հայկական ջերմ մթնոլորտ

Մատչելի գիներ

Երկուշաբթի՝ *կարսի* տէօնէր
Երեքշաբթի իրիկուն՝ ծիթապուր – մանթը
Հինգշաբթի իրիկուն՝ *պատուէրին* վրայ լահմաճուն ու չի–քէօֆթէ
Ուրբաթ իրիկուն՝ *Սու–պէօրէկ*

Եւ ամէն Կիրակի առտու, պատուէրի վրայ՝ խաշ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԳԱՐՆԱՆ, ԱՄՐԱՆ ՈՒ ԱՇՈՒՆԻՆ

TRANSTOURS organise

Բ. ճամբորդութիւն՝ ՅՈՒԼԻՍ 10էն 25 ԼԵՆԻՆԿՐԱՏ – ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ գին՝ 2900 ֆրանք

1976 ՕԳՈՍՏՈՍ 6էն 21, ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ — Գին՝ 2900 ֆրանք
1976 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10էն 25 — ՄՈՍԿՈՒԱ–ԵՐԵՒԱՆ — Գին՝ 2850 ֆ.
1976 ՀՈԿՏ. 8էն 23 — ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՐԵՒԱՆ — Գին՝ 2450 ֆրանք

ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ և ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻՆ ԱՌԱՆՁԻՆ ԽՈՒՄԲԵՐ՝ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

Երթուդարձ օդանաւով: «Արմենիա»յի կամ «Անի»ի մէջ, առաջին կարգի սպասարկութեամբ:

Կը գործադրուի հայրենի տեսարժան վայրերու այցելութեան լրիւ յայտագիրը

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

TRANSTOURS, 22 rue du 4Septembre — 75002 PARIS — Tél. 742-77-40
ուր կարելի է ներկայանալ Կ. ՈՒՆՃԵԱՆԻ, ամէն Երեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15*էն* 18:
ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ՝
11, rue du Bassin — SAINT-JULIEN — Tél. 93-04-90 et 08-31-55
ՎԱԼԱՆՍ՝ դիմել Ն. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ —ԱԼՖՈՐՎԻԼ՝ դիմել Յ. ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ԵՆԹԱՑԱՆԿԵՐ

Ստորեւ եկեղեցին վճարուած գումարներու մանրամասնութիւնները (գումարը՝ 15·270 յայտարարուած էր ընդհ. ցանկին մէջ՝ «Յառաջ» 11 Փետր. Ա. էջ):

Գ.լակ Կազարեան 2500, Կարապետ, Համբարձում, Յովհաննէս եւ Ոսկան Գարաօհանէսեան 1000, Օր. Զարուհի Թորոսեան, Հաճնոյ Հայր. Միութիւն, Փիէր Ալեքսանեան, Գէորգ Գէորգեան, Քրիստիան Տէտէեան, Տէր եւ Տիկ. Մարտիկ Պալիոզեան, Հանրի Զալիքեան, այրի Տիկ. Զարուհի Եագուպեան 500ական, Կարապետ Նագգաշեան 400, Արամ Տօնէլեան 350, Պանեէօյի մէջ Հայաստանի տարեդարձի տօնակատարութեան առթիւ հաւաքուած գումար 320, Ժորժ Ակոբոֆ 300, Գրիգոր Թուղլուեան, Տիկ եւ Օր. Նարլեան, Արմէն Պուտագեան, Տիկ. Լիլի Թէքնէջեան, Տէր եւ Տիկ. Սերժ Սարեան, Աբգար Մերամէթճեան, Տէր եւ Տիկ. Հրանդ Իփէքճեան եւ Տէր եւ Տիկ. Բենիամին Իփէքճեան, Գէորգ Հէքիմ – եան, Արշակ Բազումեան, Տէր եւ Տիկ. Ժոզէֆ Գայսէրլեան, այրի Տիկ. Ասպարեան, Տէր եւ Տիկ. Արթին Աքեան, Ժան Տալկալեան 200ական, Յարութիւն Գալֆայեան, Էլմասեան ընտանիք, Պր. Խաչիկեան, Մաթէոս Մաթոսեան, Օր. Իրէն Ակոբեան, Շմաւոն Պալեան 150ական, Տիգրան Խեմդեմուրեան, Ներսէս Տուրման, Միշէլ Քեաթիպեան, Կարապետ Արապեան, Թաթուլ Երանեան, ոմն, Ժան Գարայեան, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Շահինեան, Գէորգ Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկ. Արթիւր Մարոնեան, Ժաք Լէպլէպիճեան, Արամ Արմաղանեան, Օր. Մարի Պօյաճեան, Սերժ Զօլաքեան, Մաքս Ծերմակեան, Ժան Իսրայելեան, Սերժ Զաքալեան, Վահան Կարապետեան, Ժիրայր Պաղտասարեան, ոմն, Տէր եւ Տիկ. Արամ Ակոբեան, Տիկ. Կ. Վրթանէսեան, Օր. Սոնիա Քիւրքճեան, Արթիւր Արթինեան 100ական, Վարդան Ալթունեան, Տիկ. Ժորժէթ Սարաֆեան, Օր. Մարի–Լուիզ Պեկրամեան, Նշան Ներկարարեան, Միքայէլ–Ժիրայր Շալճեան, Լեւոն Փափազեան, Օր. Տ. Երամեան, Տիկ. Ժոզէֆ Քազեան 50ական, Փիէր Վարդանեան, Տիկ. Սոնիա Փանոսեան 30ական Տէր եւ Տիկ. Տարագճեան, Ժան Բարատեան 20ական:

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Արձակուրդի առթիւ կամ վերջնական կերպով կատարուելիք հասցէի փոփոխութիւններուն համար, մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց դիմումը կատարել փոփոխութեան թուականէն առնուազն ՀԻՆԳ օր առաջ, անպայման կցելով նոր *հասցէին նաեւ* հինը: *«Յառաջ»ի առաքումը կը կատարուի ֆրանսական մասնագէտ ընկերութեան մը կողմէ (*մեքենադրոհի*) եւ այս պայմանաժամը անհրաժեշտ է, որպէսզի յարգուի մեր բաժանորդներուն տուած թուականները (արձակուրդի պարագային՝ մեկնումի եւ վերադարձի համար):*

Այս փոփոխութեանց ծախքն է 5 ֆր. (դրոշմաթուղթ):

Արձակուրդի *համար հասցէի փոփոխութիւն չենք ընդունիր Իտալիոյ համար, տրուած ըլլալով որ թղթատարական անկանոնութիւնները թոյլ չեն տար որ բաժանորդները կանոնաւորապէս թերթը ստանան Իտալիա:*

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ՝

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ՝ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 5ԻՆ

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Fonds A.R.A.M

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒԼԻՍ 21
MERCREDI 21 JUILLET 1976

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
83, Rue d'Hauteville, 75010 Paris
— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C.C.P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.642 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.642

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱԼՔԱՆԻ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՆԵՐՈՒՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ ՕՍՄԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

— O —

Գ.

Հարիւր տարի առաջ, 1876ին Պալքանեան թերակղզիի քրիստոնեաները ապստամբութեան դրօշ բարձրացուցին ո՛չ թէ Օսմանցիներուն հետ, այլ Օսմանցիներուն դէմ, որոնց անարգ լուծին տակ վայրագօրէն կը կեղեքուէին հինգ դարէ ի վեր:

Առաջինը չէին 1876ի ապստամբական շարժումները: Անոնք շարունակութիւնն էին ազատագրական այն ձեռնարկներուն, որոնք սկսած էին ԺԹ. դարու առաջին կէսէն եւ կրկնուած՝ զանազան թուականներու:

Սերպերը, որ 1389ին ինկած էին օսմանեան տիրապետութեան տակ, 1815ին եւ 1830ին յաղթական կռիւներ մղեցին Թուրքերուն դէմ եւ տիրացան որոշ ինքնավարութեան: Յոյները 1821էն սկսեալ ըմբոստացան, հերոսաբար կռուեցան եւ Ռուսիոյ, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ աջակցութեամբ յաղթեցին օսմանցիներուն: Հուսկ ուրեմն 1829ի Ադրիանուպոլսոյ դաշնագրով անկախութեան տիրացան:

Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Մակեդոնիոյ, Կրետէի, Պոսնայի, Հերսէքի, Գարատաղի քրիստոնեաները պարբերաբար գլուխ պիտի բարձրացնէին Թուրքերու բռնակալ տիրապետութեան դէմ եւ իրենց արդար դատերը պիտի ծանօթացնէին քաղաքակիրթ աշխարհի հանրային կարծիքին:

1854–55ի Խրիմի պատերազմը ծանօթ «Արեւելեան պատերազմ» անունով, նոր էջ մը պիտի բանար օսմանեան կայսրութեան քրիստոնեայ հպատակներու պատմութեան մէջ, 1856 Մարտ 30ի Փարիզի դաշնագիրը, հակառակ 1856 Փետր. 19ի խաթթը Հիւմայունին, որ կը վերանորոգէր 1839 Կիւլհանէի խաթթը Շէրիֆի սկզբունքները (հաւասարութիւն իսլամի եւ ոչ-իսլամի), մեծ Պետութիւններուն իրաւունք կուտար հսկելու օսմանեան կառավարութեան կողմէ Պալքաններու մէջ գործադրուելիք բարենորոգումներուն վրայ:

Բոլորն ալ գաղտնի յետին մտքեր ունէին օսմանեան կայսրութեան՝ այսինքն Եւրոպայի հիւանդ մարդուն հանդէպ:

Կեդրոնական Ասիոյ տափաստաններէն մեկնելով մինչեւ Վիէննայի դուռները հասնելէ ետք, Քահլէնպէրկի առջեւ Քարա Մուսթաֆա փաշայի բանակներուն ջախջախիչ պարտութիւնը ազդանշանն էր եղած օսմանեան կայսրութեան քայքայման (1683):

Այդ թուականէն կը սկսի հսկայածաւալ Պետութեան անդամահատումը, որ պիտի շարունակուէր մինչեւ առաջին աշխարհամարտի վախճանը:

Պալքանի քրիստոնեաները ջերմ պաշտպաններ ունեցան Եւրոպայի մեծ Պետութեանց շարքին մէջ: Մասնաւորաբար Ռուսիա մեծապէս աջակցեցաւ Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Սերպիոյ, Գարատաղի (ինչպէս Յունաստանի) ազատագրական կռիւներուն:

Արեւելեան խնդրի ամէնէն տաք օրերուն եւրոպական մամուլը լայն տեղ կուտար Պալքանի քրիստոնեաներուն անհաւասար կռիւներուն, յանուն ազատութեան, յանուն ինքնավարութեան:

Հանրածանօթ երգիծաթերթ մը՝ Ասիէթ օ պէօր իր առաջին էջին վրայ կը տպէր գունաւոր նկար մը: Եւրոպայի վարիչները կը սպառնային Ապտիւլ Համիտի:

« Autonomie ou anatomie ».

Ակնարկութիւնը թափանցիկ էր: Եթէ ինքնավարութիւն չտրուէր Պալքանի քրիստոնեաներուն, Պետութիւնները կը սպառնային անդամահատել օսմանեան կայսրութիւնը:

Հանրածանօթ իրողութիւն է, որ Թուրքերը Պալքաններէն մինչեւ եւրոպական Թուրքիա, մինչեւ Միջագետք, Պաղեստին, Սուրիա, Լիբանան, Արաբիա, Եմէն, ափրիկեան Տրիպոլիս եւ Եգէականի ու Յոնիականի կղզիները չնչին փոքրամասնութիւն կը կազմէին:

Անդամահատումը կատարեալ պիտի ըլլայ, երբ Արեւմտեան Հայաստանի բռնագրաւեալ հողերն ալ վերադարձուին իր իսկական տիրոջ:

Յիշե՛նք նաեւ, որ հարիւր տարի առաջ, 1876 Յունիս 3ին Պալքանի քրիստոնեաներուն պէս օսմանեան անարգ բռնակալութեան դէմ անգամ մը եւս ըմբոստութեան դրօշ բարձրացուցին Տաւրոսեան արծուեբոյնի, հերոսական Զէյթունի ազատատենչ, քաջամարտիկ Հայերը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ ՅԵՏԱՁԳԵՑԻՆ ԻՐԵՆՑ ՄԵԿՆՈՒՄԸ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐՈՎ

— O —

Ռեմոն Արոն հոգեչահ յօդուած մը ստորագրած է Երեքշաբթի օրուան Ֆիկառոի մէջ, որու խորագիրն է «Լիբանան եւ ազգերու անտարբերութիւնը»: Անգամ մը եւս, հող վերլուծումը կ՚ըլլայ կատարուող ահաւոր խելագարութեան ու կը դրուի տրամաբանական ու պարզ հարցումը.— «Ինչո՞ւ երկրի մը սպանութեան այս ընդհանուր հաւանութիւնը»: Պատասխանը հաւանաբար կամ շատ դժուար է կամ շատ դիւրին ո՞վ գիտէ ի՛նչ շահեր կան որոնց անծանօթ է այն ժողովուրդը որ կը մեռնի եւ յանուն ինչի՞:

Բրեժնեւ կը զգուշացնէ Սուրիան նամակի մը մէջ զոր ուղղած է Յուլիս 11ին, Ասատի եւ կ՚ըսէ թէ կրնայ օժանդակել կռիւներու դադրելուն եթէ զօրքը քաշէ քանի, կը շեշտէ խորհրդային ղեկավարը, «մտահոգութեամբ կը հետեւինք Սուրիոյ բռնած դիրքերուն միջազգային բեմին վրայ: Ձեզ կը հրաւիրենք խոհեմ ըլլալու», եւայլն եւայլն: Ըստ երեւոյթին շատ մեծ տպաւորութիւն չէ գործած այս նամակը, տրուած ըլլալով որ ատկէ ետք նոր ուժեր եկած են ամրապնդելու Լիբանանի սուրիական ուժերը, Սոֆար, որ Պէյրութէն 25 քիլոմեթր է: Կը թուի նոյնիսկ թէ սուրիական ուժերը կը վերադառնան դէպի Սայտա ուրկէ քաշուած էին քանի մը օր առաջ: Ձախերու ձայնասփիւռին համաձայն, այս ամբողջը նախաբանը կը կազմէ մեծ յարձակման մը, որու նպատակն է «ամրապնդել Լիբանանի երկու երրորդի գրաւումը Սուրիոյ կողմէ եւ հաշիւը մաքրել պաղեստինեան շարժումին»: Իսրայելացիներու կարծիքն ալ այն է թէ Սուրիա մտադիր է կցելու Պեքաա հովիտը («իր» Ալզաս-Լոռէնը):

Գալով Ամերիկացիներուն, յետաձգեցին իրենց մեկնումը, որ նախատեսուած էր Յուլիս 20ի համար: Տրուած պատճառը ապահովութեան հարցն է: Դեսպանատան մէկ բանբերը յայտարարած է որ 403 օտարներու (որոնց մէջ 143 Ամերիկացի) մեկնումը յետաձգուեցաւ որովհետեւ առնուած լուրերու համաձայն, պայմանները բոլորովին ապահով չէին մինչեւ Դամասկոս: Բանբերը ըսած է թէ «պիտի սպասեն ու տեսնեն» եւ գուցէ փորձեն այլ ձեւի մեկնում մը (ծովէն, ինչպէս Յունիս 20) թէեւ կը նախընտրեն ցամաքէն:

Առջի օր 120 հոգի մեռած է միայն հիւսիսը եւ օրուան ընթացքին մեռեալներու թիւը հասած է 183ի եւ վիրաւորներունը՝ 285ի:

Ինթէրնէշընըլ Հէրըլտ Թրիպիւն յօդուածով մը կ՚անդրադառնայ նաեւ Լիբանան վերադարձողներուն, որոնց թիւը համեմատաբար քիչ է անշուշտ բայց կան: Ոմանք արտասահման կ՚աշխատէին, ու կ՚երթան տեսնելու թէ ի՛նչ վիճակի մէջ է Լիբանանը եւ թէ իրենց ընտանիքը ո՞ղջ է թէ ոչ: Ոմանք գործի մարդիկ են եւ յոյս ունին որ «բան մը» պիտի փրկեն եւայլն:

Ամէն պարագայի մէջ, կռիւները կը շարունակուին ու մանաւանդ՝ ժողովուրդին ողբերգութիւնը:

Քանի մը տողով

ՆԻՍԻ կեդրոնը աննախընթաց գողութիւն մը եղած է, զոր կարելի է մկրտել «դարուս հոլտ-ըփ»ը թէ՛ իր տարողութեամբ թէ իր յանդգնութեամբ: Գողեր յաջողած են Ավընիւ Ժան Մեդսէնի վրայ կոյուղիներու կողքէն ութ մեթր երկարութեամբ փապուղի մը փորել, հասնիլ Սոսիէթէ Ժենէրալ դրամատան արկղներուն, պարպել անոնցմէ 300-400 հատը (տեղւոյն վրայ ձգելով կրողին հաշւոյն արժէթուղթեր եւ գոհարեղէններ) ու հեռանալ, հանգիստ, ոստիկաններուն ալ թուղթ մը ձգելով, ուր գրուած է՝ «Ոչ բռնութիւն, ոչ պատանդ»: Կը կարծուի թէ շուրջ հինգէն վեց միլիառ հին ֆրանք տարուած է:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետին ելոյթը ինչ կը վերաբերի մեծերու որոշումի մը, Իտալիոյ դրամ չտալու եթէ համայնավար մտնէ անոր կառավարութեան մէջ, կը շարունակէ բաւական աղմուկ հանել: Էլիզէն զեկոյցով մը կ՚ըսէ թէ Ֆրանսա չուզեր որ արտաքին ելոյթներ ըլլան ընկեր երկիրներու ներքին հարցերու մասին: Ինչ որ չի գոհացներ ձախը, որ հերքում կ՚ուզէ: Գալով Շմիտի, կ՚ըսէ թէ ինչ որ ըսած է լրագրողներու, հրապարակելի չէր (ինչ որ քիչ մը տարօրինակ ձեւ է գաղտնիք մը պահելու) եւ թէ չէ ըսած որ որոշում մը տրուած է: Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութիւնը կը պահանջէ որ Սօվանեարկ բացատրութիւն տայ, Անգլիացիները «անակնկալի» եկած են իսկ Ֆորտ կը շեշտէ թէ «համայնավարներու մասնակցութիւնը իտալական կառավարութեան մը մտահոգութեան մեծ պատճառ մը կ՚ըլլայ Միացեալ Նահանգներուն համար»:

ՖՐԱՆՔԸ կը շարունակէ իյնալ եւ Երկուշաբթի օր տոլարին սակը հասած էր 4,95ի:

ՄԵԹՐՕՆ իսկապէս վտանգաւոր կը դառնայ: Յուլիս 2ի առեղծուածային յարձակումէն ետք, հատ մը եւս պատահած է Կիրակի գիշեր, Պլանշ եւ Փիկալ կայարաններու միջեւ եւ 15 լակոտներ կողոպտած են հինգ պուլկար զբօսաշրջիկներ: Ոստիկանութիւնը որոշած է բացառիկ միջոցներ ձեռք առնել Հոկտեմբեր մէկէն սկսեալ: Մինչ այդ երեւի պիտի թելադրուի... մեթրօ չառնել:

ՏԽՐՈՒՆԻ.- ԲԱՂԴԻԿ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Ալիքի Յուլիս 14ի թիւէն կ՚իմանանք թէ Յուլիս 13ին, Թեհրանի մէջ իր մահկանացուն կնքած է ընկ. Բաղդիկ Մինասեան, նախկին խմբագիր վերոյիշեալ թերթին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Յուլիս 15ին Թեհրանի Ս. Աստուածածին եկեղեցին եւ թաղումը՝ Նոր Բուրաստան գերեզմանատունը:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 14)

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ՆԱԽԱԳԻԾԸ

Լենինականի մայիսեան ապստամբութեան հերոսներու հրապարակը մօտ ապագային աւելի պիտի գեղեցկանայ: Հարաւային մասը՝ Ամենափրկիչ եկեղեցւոյ մօտ զբօսավայր մը պիտի կառուցուի, աւազանով եւ համերգի բաց սրահով: Առանձին տեղ պիտի յատկացուի Շիրակի հին ճարտարապետութեան մասունքներուն՝ քանդակներուն, որմնաքանդակներուն եւ խաչքարերուն: Հսկայ տարածութիւն մը պիտի յատկացուի ծաղկանոցներու: Զբօսավայրին մէջ պիտի կառուցուի նաեւ երկրագիտական թանգարանը: Փոփոխութիւններ տեղի պիտի ունենան նաեւ Կիրով փողոցին մէջ, որուն երկու կողմերը բարձրացող շէնքերու առաջին յարկերը, ճարտարապետական մասնակի ձեւափոխութենէ ետք, պիտի տրամադրուին մշակութային, առեւտրական եւ կենցաղային սպասարկութեանց: Հոն պիտի կառուցուին Աւ. Իսահակեան գրադարանը, մանկական եւ արդի արուեստի պատկերասրահը, ինչպէս նաեւ սրճարան, գիրքերու վաճառքի եւ առեւտրական այլ կեդրոններ: Այս բոլոր կառուցումներու նախագիծերը ցուցադրուած են նկարչական դպրոցին մէջ բացուած ցուցահանդէսին, զոր կազմակերպած է Հայաստանի ճարտարապետներու միութեան Լենինականի մասնաճիւղը:

×

ԽՈՊԱՆ ՀՈՂԵՐԸ ԿԵԱՆՔ Կ՚ԱՌՆԵՆ

Արագածի լանջերու հարիւր հեքթար ամայի հողային տարածութիւնը այսուհետեւ արգաւանդ պիտի դառնայ: Դարերով չօգտագործուած այդ հողերուն կեանք տուած են եւ Աշտարակի շրջանի Կարբի գիւղի պետական տնտեսութեան յանձնած տեղւոյն Ջրաշինարարական-մեքենայական կայանի բանուորները: Տնտեսութեան հողագործները այդ հողամասը նոր այգիի վերածած են: Դիւրին չէ օգտագործումը քարքարոտ հողերու, որոնք քանի մը հարիւր հազար հեքթար տարածութիւն կը կազմեն Հայաստանի մէջ: Վերջին վեց ամիսներու ընթացքին մեքենայացուած կայաններու եւ ջոկատներու բանուորներու շնորհիւ, Հայաստանի չօգտագործուած հողամասերէն 3740 հեքթար հողամաս մը մշակելի դարձած է:

Fonds A.R.A.M

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

« Անկախութիւն» (ինտէփէնտընս) բառը շատ պիտի լսենք այս օրերուն, թէ՛ հայերէնով, թէ անգլերէնով: «Միացեալ, ազատ, անկախ» Միացեալ Նահանգներու երկուհարիւրերորդ տարեդարձ եւ այդ առթիւ կրկնուող այս արտայայտութիւնը կ'արձագանգէ մեր հաւաքական ականջներուն, սրտին ու մտքին մէջ, մեզի կը յիշեցնէ Հայաստանի Հանրապետութեան ամէնէն սիրելի եւ յուզիչ կարգախօսը: կը մարմնացնէ երազ մը՝ որ մարդկութեան նուիրեալներունը եղած է յաճախ, մանաւանդ մեր յեղափոխականներունը: Յուլիս 4, Յուլիս 14 (Ֆրանսա), Մայիս 28, — ասոնք թուականներ են, որոնք դրօշակ պարզել կուտան, անցեալը կը վերանորոգեն, մանաւանդ Հայուն մէջ վառ կը պահեն ապագայի հաւատքը:

Ընդհանուր ոգեւորութեան եւ յուզումի այս օրերուն՝ « սահմանադրութիւն » բառը չունի այն նոյն վարկը, զոր ունի « անկախութիւն »ը, մանաւանդ մեր մէջ:

Քիչ մը չոր կը թուի «սահմանադրութիւնը»ը. կարծես ժողով, դատարան կամ գրադարան կը բուրէ: Մեր ժողովուրդը, որ իր ազգային – եկեղեցական սահմանադրութիւնը յարգել եւ գործադրել չէ սորված տակաւին, չի հասկնար ամերիկեան սահմանադրութեան խկական վեհութիւնը, անոր իմաստն ու հսկայ կարեւորութիւնը:

Այս անհասկացողութիւնը նուազ չեշտուած է ամերիկածին որոշ դասակարգի մը մէջ, սակայն հոն ալ կան շատեր՝ որոնք չեն հասկնար թէ ինչո՛ւ իրենց հաճոյ թէ անհաճոյ իրականութիւններ կը կիրարկուին եւ կ'իրագործուին սահմանադրութեան անունով (օրինակ՝ տիսէկրըկէյշըն, սեւ եւ ճերմակ աշակերտներու համախառնումը դպրոցներու մէջ, որ ներկայիս կը յուզէ Պոսթընը):

Կարելի է խօսիլ սահմանադրութեան մասին՝ քաղաքական, օրինական եւ փիլիսոփայական տեսակէտներու վրայ հիմնուելով. սակայն ես կ'ուզեմ շեշտել ամէնէն պարզ բայց կենսական այն ճշմարտութիւնը, որ յաճախ անտեսուած է, մանաւանդ Ամերիկահայութեան կողմէ: — Ամերիկացի ըլլալ՝ կը նշանակէ ընդունիլ պայմանագրութիւն (քոնթրաքթ) մը, զոր սահմանադրութիւն (քոնսթի-թիւշըն) կը կոչենք եւ որ կը միացնէ ընդունողը՝ նախորդ ընդունողներու համայնքին:

Սկիզբը՝ տասներեք « նահանգներ » կոչուած միաւորներն (իւնիթ) էին որ, ընդունելով այդ պայմանագրութիւնը, ստեղծեցին Միացեալ Նահանգները. սակայն այսօր նոյնքան ճիշդ պիտի ըլլար « Միացեալ Քաղաքացիներ » կոչել այս երկիրը, որուն անունը վաճառականական հաստատութեան մը անունին պէս կարելի է կրճատել: Կըսենք Եու-էէս ինչպէս կ'ըսենք(ճի էմ)այսինքն Ճէնըրըլ Մոթըրզ, ինքնաշարժ արտադրող հաստատութիւնը), եւ կ'ըսենք Եու-էս-էյ՝ ինչպէս էռ-Սի-Այ (Ռէյտիօ Գորբորէյշըն աֆ Ամերիքա):

Պատմական զուգադիպութիւն մը չէ անուններու կամ կրճատումներու այս նմանութիւնը: Ամերիկա պատմութեան առաջին եւ միակ «երկիրն» է՝ որ հիմնուած է իբրեւ տեսակ մը վաճառականական – օրինական հաստատութիւն:

Ի՞նչ են երկրի մը գոյութիւնը հիմնաւորող ազդակները կամ միաւորները. — Լեզու, կրօնք, ժողովուրդ, ազգ, պետութիւն, պատմութիւն, հող, մշակոյթ: Թէեւ Ամերիկայի մէկ մասը ունեցած է այս տուեալները եւ Ամերիկայի բոլոր խմբաւորումները ունին այս տուեալները այսօր, սակայն այդպէս չէր ի սկզբանէ: Նոյնիսկ այսօր՝ ամերիկացի ըլլալը ամէն բանէ առաջ քաղաքացի ըլլալ կը նշանակէ. Ֆրանսացի կամ Հայ, Հրեայ, Արաբ կամ Թուրք ըլլալու պէս բան մը չէ:

Եթէ հարցը քննենք կէտ առ կէտ, աւելի յստակօրէն կը տեսնենք այն հսկայ տարբերութիւնը, որ ստեղծուած է Ամերիկեան Սահմանադրութեան պատճառաւ:

Առնենք՝ օրինակ, լեզուն:

Շատ մը ժողովուրդներու գոյութեան գլխաւոր հիմը եղած է ան, — օրինակ՝ Հռովմէական կայսրութեան անկումէն մինչեւ տասնեւիններորդ դար, Իտալիա անունով երկիր չկար, սակայն կային հարիւրաւոր փոքր իշխանապետութիւններ, որոնց բնակիչները կը խօսէին իտալերէնի բարբառները: Ցետոյ, անշուշտ, կաթողիկէ էին: Ուրեմն, լեզու եւ կրօնք հիմնական եւ առաջնահերթ ազդակներն էին ժողովուրդի գոյութեան եւ կազմութեան:

Անշուշտ ընթերցողը կրնայ դիտել տալ թէ Ամերիկան հիմնուած ատեն՝ բնակիչներու մեծ մասը անգլիախօս էր, եւ այս կամ այն բողոքական աղանդին կը պատկանէր: Անկասկած ճիշդ է ասիկա, բայց ոչ կարեւոր: Լեզուն երբեք չի մատնանշուիր սահմանադրութեան կամ երկրի առաջին օրէնքներուն մէջ: Ամերիկան հիմնողներու հասկացողութեամբ՝ կարեւոր ազդակ մը չէ ան: Իսկ կրօնքը՝ որ Եւրոպայի մէջ այնքա՜ն հալածանքներ, քաղաքացիական պառակտումներ եւ արիւնալի բախումներ պատճառած էր, կը մտահոգէ սահմանադրութեան հեղինակները՝ որոնք յստակօրէն կը հաստատեն թէ ամէն մարդ ամբողջական իրաւունք ունի իր ուզած կրօնքին հետեւելու, իսկ Պետութիւնը ո՛չ մէկ իրաւունք ունի կրօնքի տարածման կամ խափանումին վրայ ազդելու:

Կան կամ կային իսլամ երկիրներ (օրինակ՝ Սաուտի Արաբիա), անաստուած երկիրներ (օրինակ՝ Խորհրդային Միութիւն, Ալպանիա), նոյնիսկ կաթողիկէ երկիրներ (Սպանիա՝ Ֆրանքոյի օրերուն). սակայն Ամերիկան տարբե՛ր է: — Իր բնակիչները Հարէ Քրիշնա անունով Հնդկաստանէն ներածուած եւ խեղաթիւրուած աղանդին կրնան պատկանիլ. կրնան հրեայ, հայ առաքելական, իսլամ եւ չաստուած պաշտող ըլլալ (էգզիմոներէն ոմանց պէս), սակայն օրէնքով՝ նոյնիսկ տեղական նախակրթարաններ չեն կրնար պահանջել որ աշակերտները « անվնաս » աղօթք մը ընեն առաւօտեան: Սահմանադրութիւնը կը մերժէ պետական հաստատութիւններու եւ կրօնքի ամենապարզ գործակցութիւնն իսկ:

«Ամերիկացի ժողովուրդ» կամ «ազգ» չկայ, եթէ այդ բառերը հասկնանք «հայ ազգ» եւ «հայ ժողովուրդ» արտայայտութիւններու իմաստով: Կայ Միացեալ Նահանգներու յարափոփոխ Պետութիւնը, որուն տարածութեան վրայ աւելցուեցան Ալասքա եւ Հաւայի, հազիւ տասնըհինգ տարի առաջ, եւ որուն վրայ շուտով կըրնայ աւելնալ հեռաւոր Խաղաղականի կուամ կղզին կամ Ատլանտեանի Փուէրթօ Րիքօն: Կան զանազան ամերիկեան մշակոյթներ, «սեւ», «դեղին», «կարմիր» եւ զանազան ճերմակ ժողովուրդներու պատկանող: Բայց այդ Պետութեան հիմնաքարը, յարափոփոխ եւ սակայն յարատեւող՝ Ամերիկայի Սահմանադրութիւնն է, որուն դերը այս երկրի պատմութեան մէջ կարելի չէ բաղդատել — օրինակ — ֆրանսական կամ արժանթինեան սահմանադրութիւններու դերերուն հետ:

Կան երկիրներ, ուր ամէն պետական հարուածէ ետք բոլորովին կը փոխուի սահմանադրութիւն ըսուած թուղթի կտորը. ուրիշներ (օրինակ Խորհ. Միութիւնը) որ լաւ ծրագրուած եւ յարատեւող սահմանադրութիւն մը ունի, եւ որուն ուշադրութիւն դարձնող չէ եղած՝ մելանը չորնալէ ի վեր:

Շատ աւելի ճիշդ պիտի ըլլար Ամերիկեան Սահմանադրութիւնը բաղդատել Հին Կտակարանին եւ Գուր'անին հետ: — Ինչպէս որ հրեայ ժողովուրդի պատմութիւնը կը հիւսուի Հին Կտակարանի եւ անոր մասին գոյութիւն ունեցող զանազան մեկնաբանութիւններու շուրջ:

Ինչպէս որ իսլամ զանազան մշակոյթներ կամ քաղաքակրթութիւններ (Մարոքէն մինչեւ Անգարա, Պաղտատ կամ Փաքիստան), հիմնուած են Գուր'անին եւ անոր մեկնաբանութիւններուն վրայ (կուտակուած՝ դարերու ընթացքին), նոյնպէս եւ գուցէ աւելի՝ Միացեալ Նահանգներու Պետութեան վարիչներն ալ, քաղաքացիներն ալ ամէն օր կ'ապրին — գիտակցօրէն թէ անգիտակցօրէն — Սահմանադրութեան շուքին տակ:

Մանաւանդ... Ուոթըրկէյթի եւ քոնկրեսմէն Հէյզի օրերուն հասած Ամերիկայի մէջ՝ կ'արժէ յիշել եւ հասկնալ այս երկրի գրաւոր սրբութիւնը, — իր Սահմանադրութիւնը:

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԵՐ ՕՐԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

ԹԱՊՈՒՆԵՐՈՒ ՄԱՀԸ

— O —

(Բ. եւ վերջին մաս)

Եթէ անվերջ կը խօսուի թմրեցուցիչներու մասին ատոր փոխարէն, թմրեցուցիչի մոլիներու չենք հանդիպիր մեր շուրջը: Հակառակ որ բանտերը (ներողութիւն, ուղղիչ տուները) լեցուն են ոճրագործներով, կամ հոգեբուժարանները՝ հոգեկան հիւանդներով, գրեթէ ձեր շուրջը չէք հանդիպիր մէկու մը որ ընդունի թէ իր մերձաւորներէն այս կամ այն բանտարկուած կամ հոգեբուժարան փոխադրուած է:

Գալով թշուառութեան, արդէն իսկ երկար ատենէ ի վեր ան մաս կը կազմէ այսպէս կոչուած « տնտեսապէս տկար »ներու աշխարհին, ինչպէս որ աղքատ երկիրներն ալ այլեւս չեն կոչուիր «թերաճ երկիրներ», ոչ իսկ «զարգացող երկիրներ», այլ կը կոչուին պարզապէս «երրորդ աշխարհի երկիրներ», բացատրութիւն մը որ բաւական անորոշ բայց հանգստացուցիչ է:

Կը տեսնուի ուրեմն որ բառերու եւ ամօթխած լռութիւններու մշուշին ետեւ դեռ թաքնուած կը մնան երբեմնի բոլոր թապուները: Այդ թապուները պատճառ կ'ըլլան որ կեանքը աւելի կարծրանայ եւ հաւանաբար լաւ է որ այդպէս կ'ըլլայ:

Կան տակաւին այն միւս թապուները, որոնք այնքան զօրաւոր կերպով արմատնետած են, այնքան ուժեղ եւ անդարմանելի են որ այլեւս դուրս կ'իյնան իշխանութիւններու հետաքրքրութեան սահմաններէն եւ հարեւանցի կերպով նիւթ կը դառնան միայն զանդուածներու շահագրգռութեան: Մինչդեռ անոնց մէջ կան քանի մը նիւթեր, որոնք ամէնէն շատ արժանի էին որ հրապարակաւ ծեծուէին, գայթակղութիւն ստեղծելու ատեն փռուէին հանրութեան աչքերուն առջեւ:

Անոնցմէ մէկն է այն հիւանդութիւնը

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԾՈՒԽ ՎՈՒՍԿՈՒՆԸ

×

Նորահացի անոյշ – անմահական բուրմունքի պէս, որ տնից տուն՝ թաղէ-թաղ կ'երթայ, Վուսկունի գեղեցկութեան համբաւը հնչում էր բովանդակ Այգեստանում: Նրա անունը ամէնքի շուրթերին էր: Շատերն էին գալիս ուզելու, բայց ձեռնունայն ետ էին դառնում:

— Ջանըմ, Խոտիմկանց աղջիկը նշանուածի պէս ի: Սորաջոնց Միսակն իրենով ի արէ աղջկան: Միսակի ձեռքից աղջի՞կ կը խլուի...:

Սորաջոնց Միսակը դալիկանլիների դաստաբաշին էր. պատ – կտրիճ, չէնչող մի երիտասարդ, որի արեւով էին երդւում թաղի ջահէլ – ջուհուլները ու նրա թեւով էին թռչում: Նրանց քէֆերի եւ ուրախութիւնների ծաղիկն էր նա, զարդն ու պարծանքը: Բիլակով տղայ էր Միսակը, անսաստ, անվեհեր: Թուր տանէիր բերան՝ չէր վախենայ, աչքը չէր թարթի:

— Սորաջոնց լաճու ձեռքից աղջի՞կ կը խլես դու: Վուսկունը Միսակին ի...:

×

Սորաջոնք ու Խոտիմկանք, թէեւ տարբեր փողոցների բնակիչներ, բայց այգու պատակից հարեւաններ էին: Նրանց տնամերձ այգիներն իրենց վերջաւորութեամբ, բաժանուած իրարից ոչ այնքան բարձր հողէ մի պատով, միանում էին միմեանց այնպէս, որ երկու կողմի բարձրուղէշ ծառերը գրկում էին իրար, եւ մրգահասի ժամանակ նրանց պտուղները կաթուկ էին անում մէկը միւսի այգում:

Միսակը, երբ դեռ տասներկու–տասներեք տարեկան պատանեակ էր, նստում էր յաճախ այգիներն իրարից բաժանող այդ պատի վրայ եւ այնտեղից նայում Խոտիմկանց այգում խաղացող երեխաներին, որոնց մէջ ամէնէն սիրունն ու սըլվլիկը Վուսկունն էր: Միսակն իր սրտում սիրում էր նրան երեխայական անմեղ սիրով: Ուստի, շատ անգամ էր հեծնում այդ պատը, եւ երբ տեսնում էր Վուսկունին այգում, ծառերի տակ միայնակ խաղ անելիս, պատից ցած էր թռչում ու գնում նրա մօտ որեւէ պատրուակով:

— Ծիրանհասուկ եմ բռնէ քեզ համար, Վուսկուն:

— Տուր: Թիթեռնիկ էլ բռնի, Միսակ:

— Բռնեմ, — պատասխանում էր տըղան պատրաստակամ:

— Միսակ, էնա խիժ պոկի տուր ինձ:

— Առ:

— Նստեմ սել, քաշի, Միսակ:

— Քաշեմ: Նստի, քաշեմ:

Սայլակի անիւները պըպուելիս ճռճըռում էին, եւ աղջիկը հրճուալին ճչում – քրքջում էր:

— Միսակ, — մի այլ անգամ դիմում էր նա տղային, — նստեմ ուսերիդ՝ ինձ տար: Կը տանե՞ս...:

Միսակի համար թէպէտեւ դժուարին էր այդ, բայց մերժել չէր ուզում, չկատարել չէր կարող: Չէ՞ որ Վուսկունը վստահում էր նրան, հաւատում նրա ուժեղութեանը ..:

— Կը տանեմ, ի՞նչ կայ որ, նստի:

Միսակն աղջկան առնում էր իր ուսերին եւ երկու ձեռքից ամուր բռնած, որ նա վայր չընկնի, տանում նրան այգու երկայնքով ետ ու առաջ: Իր բեռան տակ կքած՝ հեւ ի հեւ վազում էր նա, մինչդեռ փոքրիկ չարաճճին ձայնում էր ուրախ.

— Հարարդա՛ր, հարարդա՛ր...

— Հերի՞ք ի, — հարցնում էր Միսակը՝ կանգ առնելով մի պահ հանգստանալու, շունչը տեղ բերելու համար:

— Ցոգնեցի՞ր...

— Ջեմ յոգնել, չէ, — ասում էր տղան:

— Կ'ուզես՝ չուր աշխարհի ծէրը տանեմ:

— Կ'ուզեմ տար:

Եւ այդպէս, Վուսկունի մանկութիւնն ու Միսակի վաղ պատանեկութիւնը անցել էին կողք–կողքի, ինչպէս երկու աղբիւր, երկու վճիտ առուակ՝ գուլալ-գուարթ կարկաչելով:

×

Անցել էին, սակայն, պարզ ու միամիտ այդ տարիները, երազի նման անցել – գնացել էին, ու թէեւ Սորաջոնց ու Խոտիմկանց այգիներն իրարից բաժանող պատը չէր բարձրացել, այլ, ընդհակառակն, ժամանակի ընթացքում, տեղումների պատճառով իջել աւելի ու ցածրացել էր, բայց Միսակն այլեւս անցնել չէր կարող այն, իրաւունք չունէր, չէ՞ որ Վուսկունը մարդու գնալու, հասած աղջիկ էր արդէն, իսկ ինքը՝ պսակուելու երիտասարդ...

ՄԿՐՏԻՉ ԽԵՐԱՆԵԱՆ

(Շար. – 2)

Fonds A.R.A.M

(որովհետեւ իրական հիւանդութիւն մըն է ան) որ այնքան ծանր բաժին մը ունի հիւանդանոցներու ծախքերուն մէջ, եւ նոյնքան ծանր բաժին մը՝ երթեւեկի արկածներու հաշուեկշիռներուն մէջ — ալքոլականութիւնը: Այո, ճիշդ է որ ամէն մարդ կարեւորութիւն կուտայ այս ախտին, բայց շատ վերապահ կերպով, առանց թափանցելու անոր խորքէն ներս: Գինովներու շատ կը հանդիպինք ամէն կողմ, եւ նոյնիսկ կը ժպտինք անոնց դիմաց, բայց ալքոլամոլներ չենք տեսներ մեր շուրջը, կարծես թէ բնաւ գոյութիւն չունին անոնք:

Հաշմանդամներն ալ մաս կը կազմեն մոռցուածներու, արհամարհուածներու դասակարգին, հակառակ որ հաշմանդամներու խնդիրն ալ մէկն է այն թապուներէն որոնք յաճախ նիւթ կը դառնան վեհանձնօրէն դեղեցիկ թուիչքներու եւ գիտական ինչ ինչ ելոյթներու: Բայց մարդիկ այն տպաւորութիւնը ունին որ այդ մէկը վէրք մըն է զոր ամէն գնով պէտք է քօղարկել: Զգացական, ընկերային կամ ընտանեկան հազարումէկ պատճառներ կան որոնք մարդը կը մղեն լռելու այս հարցին նկատմամբ ալ, մանաւանդ որ այս պատճառները վերջ ի վերջոյ կուգան ու կը կապուին ուրիշ թապուի մը, թապուներուն ամէնէն զօրաւորին, այսինքն ժառանգականութեան:

×

Որքան շատ թապուներ կան նաեւ չարժելակերպերու կալուածին մէջ: Ճիշդ է որ վերջերս ռեփորթաժներու կամ հրապարակային քննութիւններու առարկայ դարձան քանի մը նիւթեր, ինչպէս օրինակ՝ երիտասարդական փոքրիկ խմբակի մը մերժումը՝ զինուորական կամ ընկերային պարտականութիւն ստանձնելու, կամ ազատ բարքերով ընտանեկան հաւաքական կեանք ապրելու փափաքը, նոյնիսկ «ուրիշ կեանք»ի մը ձգտումը եւայլն: Բայց պարագան նոյնը չէ կարգ մը ուրիշ վարուելակերպերու մասին, որոնք դարձեալ փոքրամասնական ըլլալով հանդերձ, հաւասարապէս կը շահագրգռեն թէ՛ ընկերութիւնը եւ թէ մեր անհատները: Օրինակի համար զանազան զոյգեր կը մերժեն ամուսնութեան գաղափարն ու ձեւակերպութիւնը, (եւ այս պարագան ցնցող է երբ մանաւանդ կուգայ իգական սեռի կողմէ, քանի որ այրերը տան մը կապուելէ առաջ իրաւունք ունին «արկածախնդրութիւններ» ապրելու): Ուրիշ օրինակ մը: Ոմանք, առաջնորդուելով իմաստասիրական, մարդագիտական, նոյնիսկ աթոմագիտական խորհրդածութիւններէ, կը մերժեն կեանք տալ մարդկային ուրիշ արարածներու: Ասոր փոխարէն, ընդհակառակն, կան ալ երիտասարդ կիներ որոնք կ'ուզեն անհայրիկ զաւակներ ունենալ, որպէսզի այդ զաւակը ամբողջովին իրենց վերապահեն:

Եթէ ընկերային եւ քաղաքական թապուներու ցանկ մը պատրաստել հարկ ըլլար, այս անվերջանալի ցանկին գլուխը պէտք պիտի ըլլար արձանագրել զէնքերու վաճառքը: Ֆրանսայի մէջ ամէն հայրենակից կը պարծենայ որ այս երկիրը մահուան առեւտուրին մէջ աշխարհի երրորդն է, նոյնիսկ առաջինը՝ եթէ բնակչութեան քանակը բաղդատուի զէնք հայթայթող միւս մեծ Պետութիւններու բնակչութեան հետ: Բայց այս հպարտութեան քօղն ի վեր, մենք Ֆրանսացիներս աւելի չենք փախչեր պնդելու թէ աշխարհի ամէնէն խաղաղասէր ժողովուրդն ենք եւ թող մատ վերցնեն տեսնենք բոլոր այն նախարարները, երեսփոխանները, վաճառողները, գիտնականները, ռազմաճարտարարուեստի գործաւորները, որոնք խաղաղութեան թշնամի են եւ կողմնակից պատերազմի:

Ուրեմն մեռա՞ծ են թապուները: Անհեթեթ պնդում: Զեն մեռած անոնք:

Փոլ Վալէրի «Խառնուրդներ» անուն իր գործին մէջ կը գրէր թէ «Մարդիկ իրարմէ կը զանազանուին իրենց ցոյց տուածներով, բայց մէկզմէկու կը նմանին բոլոր այն բաներով զոր կը պահեն իրենց մէջ»:

Որքան քիչ կը զանազանուինք իրարմէ եւ որքան շատ իրարու կը նմանինք բոլոր այն բաներով զորս յամառօրէն կը ջանանք պահել ուրիշներէ, նոյնիսկ մեր սեփական անձերէն:

ՓԻԼԻՓ ՎԻԱՆՍՈՆ-ՓՈՆԹԷ

Թարգմ. Ռ. Հ.

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ

Ի՞ՆՉ ԳԻՏԵՆՔ ԹԷՅԻՆ ՄԱՍԻՆ

Թէյը աշխարհի ամէնէն տարածուած խմիչքն է այսօր, բայց ո՞վ կրնայ ըսել, թէ ե՞րբ սկսած է գործածուիլ կամ ո՞վ ըրած է անոր գիւտը:

Արեւելեան աւանդութիւնը կ'ըսէ, թէ դարեր առաջ, շատ հին ժամանակներ, Չինաստանի կամ Աննամի մէջ ապրած է իմաստուն ծերունի բժիշկ մը, որ երեկոյ մը օրուան աշխատանքներէն յոգնած, նստած կը հանգստանար կրակին մօտ: Ծերունին կը տաքցնէր իր վաստակած մարմինը եւ կ'երազէր կրակի վրայ եռացող ջուրի երաժշտութեան ազդեցութեան տակ:

Հետզհետէ կրակը կը սկսի մարիլ, եւ ծերունին հաւատարիմ սպասաւորը կը բերէ ու կրակին վրայ կը լեցնէ նոր ճիւղեր, որոնց վրայի քանի մը տերեւները կ'իյնան եռացող ջուրին մէջ: Ցանկարծ սենեակը կը լեցուի անոյշ բուրմունքով: Ծերունին կը սթափի քունէն եւ կը սկսի փնտռել քաղցր բուրմունքին աղբիւրը: Եւ մոռցած յոգնութիւնը՝ կ'ելլէ, նոր տերեւներ կը բերէ եւ կը լեցնէ կաթսային մէջ: Հոտը աւելի եւս կը սաստկանայ, եւ ջուրը կը ստանայ ոսկի գոյն: Ծերունին կը փորձէ ջուրի համը եւ կը մնայ հիացած: Փորձը կը կրկնէ քանի մը անգամ՝ միշտ միեւնոյն ախորժելի հետեւանքներով: Ծերունին կը հաւաքէ տերեւներ եւ կը սկսի գործածել իբրեւ դեղ, հիւանդներու համար: Թէյը գտնուած էր, իբրեւ հասարակաց խմիչք:

Այդ ժամանակէն ի վեր կը սկսի զարգանալ թէյամշակութիւնը, եւ թէյի գործածութիւնը արագ կերպով կը տարածուի արեւելքի՝ Չինաստանի եւ հարեւան երկիրներու մէջ: Առաջ տերեւներ կը հաւաքէին թէյի վայրի ծառերէն, որոնց բարձրութիւնը կը հասնէր մինչեւ 12 մեթրի: Աստիճանաբար, թէյի ծառերու ճիւղերը սկսան կտրել առատ եւ ընտիր տերեւներ ստանալու նպատակով, այժմ թէյի թուփերը երկու մեթրէն բարձր չեն եւ կը մշակուին յատուկ խնամքով:

Թէյի ամէնէն աղնիւ տեսակը կ'արտադրուի Չինաստանի մէջ: Հարեւան երկիրները եւս հարուստ են թէյով: Անգլիացիք թէյի մշակութիւնը տարածեցին նաեւ Հնդկաստան եւ Սէյլան կղզին: Սէյլանի թէյը աշխարհահռչակ է:

Փորձեր եղան թէյամշակութիւնը փոխադրելու նաեւ Եւրոպա, բայց՝ անյաջող: Այսօր սակայն, Եւրոպայի եւ Ամերիկայի շարք մը երկիրներու մէջ ալ կը մշակուի թէյը: Վերջերս թէյի մշակութիւնը բաւական զարգացած է նաեւ Կովկասի, յատկապէս Սեւ ծովու եզերքները:

Թէյի գործածութիւնը Եւրոպայի մէջ, առաջին անգամ սկսաւ Հոլանտայէն, 15րդ դարու կէսերը, բայց միայն 17րդ դարու վերջերը ժողովրդականութիւն ստացաւ:

Ֆրանսա թէյի գործածութիւնը մուտք գործեց Մեծ Յեղափոխութեան ժամանակ եւ բաւական դժուարութեամբ ընդհանրացաւ: Անգլիոյ մէջ թէյը շատ արագ կերպով տարածուեցաւ, իսկ Անգլիայէն փոխադրուեցաւ նաեւ Ամերիկա: Ինչպէս յայտնի է, Ամերիկայի յեղափոխութիւնը ծայր տուաւ թէյի վրայ դրուած մաքսի պատճառով:

Այժմ թէյը ամենատարածուած խմիչքն է, մասնաւորապէս արեւելքի մէջ — Չինաստան, Հնդկաչին, Հնդկաստան, Պարսկաստան, Ռուսաստան եւայլն: Ամերիկեան երկիրներու մէջ, սակայն, թէյը մրցման մէջ է սուրճին հետ եւ ընդհանրապէս գերադասութիւնը սուրճի կողմէ է:

Թէյի պատրաստութեան եւ խմելու զանազան ձեւեր կան: Չինաստանի մէջ, օրինակ, ընդհանրացած է պաղ թէյի գործածութիւնը: Անգլիացիք եռացուցած կը խմեն: Ռուսաստանի մէջ, մանաւանդ գիւղերը, թէյը կը խմեն «կծով», այսինքն շաքարը չեն դներ թէյին մէջ, այլ կտոր կտոր կը ծծեն:

«Ս. Փ.»

Մայիս 28ը

ՎԻԷՆ (Մառաչ).— Հայաստանի անկախութեան 58րդ տարեդարձը նշուեցաւ Յուլիս 4ին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի, Ժէմաճի դալարագեղ դաշտին վրայ, բնութեան մէջ, ծառերու շուքին տակ: Միջոցին մէջ տարածուող յեղափոխական երգերու շունչով ներկաներու ստուար թիւ մը բոլորուած էր սեղաններու շուրջ:

Խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ, ժամը 16ին հանդէսին բացումը ըրաւ ընկ. Գրիգոր Աճէմեան, որ քանի մը խօսքով անդրադառնալով հողային պահանջներուն, հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութեամբ յարգելու յիշատակը անոնց որոնք մայիսեան անկախութեան համար ազատութեան ճանապարհին նահատակուեցան:

Օրուան առթիւ բանախօսութիւն մը կարդաց ընկ. Յակոբ Սազճեան (Փարիզէն), որ անդրադառնալով Հայաստանի անկախութեան նախորդող շրջանին ըսաւ. «Եղեռնի օրերուն բովանդակ հայաշատ քաղաքներուն բնակչութիւնը ջարդուած էր, իսկ ողջ մնացածներն ալ հիւանդ եւ հաշմանդամ էին: Երեւանի նահանգին մէջ ողջ մնացած Հայութեան վրայ ալ Թուրքը կ'ուզէր տապանաքար մը դնել Հայկ. Հարցը վերջնապէս լուծելու նպատակով: Սակայն այն ազգերը որ կռուելու քաջութիւն չունին եւ մեռցնել ու մեռնիլ չեն գիտեր, արժանի չեն ապրելու իբր ազգ»: Ապա նկարագրելէ ետք թրքական զօրքերու յառաջխաղացումը դէպի Երեւան, օրհասական այդ կացութեան մէջ հրաշքի մը յայտնութիւնը անհրաժեշտ նկատուեցաւ, եւ բանախօսը շարունակեց. «Բարեբախտաբար չուշացաւ հրաշքը: Արու, յանդուգն եւ խիզախ բազուկ մը չանթահարիչ զրահներով (Սարդարապատ, Բաշ-Ապարան եւ Ղարաքիլիսէ) երեք ճակատներու վրայ միացած հայ ժողովուրդին, ղեկավարութեամբ Արամ Մանուկեանի, առասպելական դիւցազնամարտերով դուրս շպրտեցին թշնամին Հայաստանի սահմաններէն եւ հռչակեցին Հայաստանի անկախ Հանրապետութիւնը 1918 Մայիս 28ին: Սակայն անկախութիւնը կարճ տեւեց եւ Հայութիւնը ցրուեցաւ սփիւռքի չորս ծագերուն: Այսօր սփիւռքի մէջ Հայութիւնը ճերմակ ջարդի սպառնալիքին ենթակայ է. բացի ասկէ, Թուրքը ձեռնածալ չէ նստած ու քաղաքական ամէն միջոցի կը դիմէ սփիւռքի մէջ կազմուած Հայ Դատի յանձնախումբերու տարած աշխատանքներուն հակազդելու համար»: Ընկ. Սազճեան բանախօսութիւնը վերջացուց երիտասարդութեան ուղղուած կոչով մը որով կը թելադրէր թէ ու թիկունք հանդիսանալ Հայ Դատի յանձնախումբերուն:

Մայիս 28ի հանդէսը վերջ գտաւ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ՝ յեղափոխական երգերու շունչով:

ԲԵՆՈՆ ՃԻՀԱՆՇԱՀԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (139)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ԴԱՒԱՃԱՆ ՄԸ

Տանտոլօ մտածելով որ այդ աւազակը կրնար մեծ ծառայութիւններ մատուցանել իր ոստիկանական կազմակերպութեան մէջ, ուզեց օգտագործել այս առիթը:

— Շատ լաւ, անանկ թող ըլլայ, քեզի հետ համաձայնութեան մտնելու կը հաւանիմ, ըսաւ ան: Տունս գալէդ յայտնի է թէ իրաւ զղջացած ես: Կը հաւանիմ: Առ սա զէնքերդ: Քաջ մարդ ես եղեր եւ քեզի հետ անոր համեմատ պիտի վարուիմ:

Սանտրիկօ զէնքերը գօտիէն կախելէ յետոյ ըսաւ.

— Վսեմաշուք տէր, շնորհակալ եմ, այս վեհանձնութիւնը պիտի չմոռնամ:

— Ի՞նչ են ձեր պայմանները, տեսնենք, հարցուց Տանտոլօ այս անգամ խրոխտ կերպարանք մը ստանալով:

— Նախ եւ առաջ ազատութիւնս եւ կեանքս պիտի ապահովէք:

— Կ'երդնում Յիսուս Քրիստոսի անունին վրայ որ կեանքդ ու ազատութիւնդ պիտի յարգուի: Յետո՞յ:

— Դուք, տէր իմ, Վենետիկի աւագ հաւատաքննիչն էք, այսինքն դուքէն աւելի ազդեցութիւն եւ իշխանութիւն ունեցող իշխանաւոր մը: Ամէն ոք, ամէնէն հարուստէն ու ազդեցիկէն մինչեւ յետին չքաւորը ձեր առջեւ կը դողայ: Մէկ նշանով կրնաք Վենետիկի ամէնէն հին գերդաստանը նկուղներուն խորը իջեցնել:

Տանտոլօ սարսռաց:

— Իսկ ես, ես թեւերը կտրած աւազակ մըն եմ, շարունակեց Սանտրիկօ: Արբանեակներս ապստամբեցան ինծի դէմ: Խեղճ ու կրակ հովիւի մը պէս գինաթափ եղած եմ եւ չեմ կրնար այլեւս լեռ բարձրանալ:

— Հը՜, կ'երեւի թէ զղջումի գալուդ բուն պատճառը ատ է:

— Տէր իմ, չկարծէք որ ես զղջացած եմ, ըսաւ Սանտրիկօ խուլ ձայնով մը: Ինծի պէս մարդ մը չի կրնար զղջալ. զղջումը վատերու, վախկոտներու գործ է: Ես Սանտրիկօն եմ, իր աւազակախումբէն զրկուած աւազակապետ մը, զինաթափ եղած հրոսապետ մը, թագաւոր մը, եւ կրնամ մեծ ծառայութիւններ մատուցանել թէ՛ Հանրապետութեան, թէ ձեզի: Այս վայրկեանին ես աւելի օգտակար կրնամ ըլլալ Վենետիկի Հանրապետութեան քան թէ դուքսը ինք անձամբ: Այս մեծ եւ ամէն դնահատութենէ վեր ծառայութեան փոխարէն չնչին բան մըն է պահանջելիք վարձատրութիւնս...

— Խօսէ, ի՞նչ է ուզածդ: Դրա՞մ կ'ուզես:

Սանտրիկօ արհամարհանքով գլուխը ցնցեց:

— Վսեմաշուք տէր, հիմա պիտի ըսեմ թէ ինչ կ'ուզեմ: Բայց նախ եւ առաջ պէտք է Հանրապետութեան, դուքսին եւ ձեզի մատուցանելիք ծառայութիւնս անգամ մը չափէք: Քիչ մը առաջ ըսի թէ իմ մարդիկս ինծի դէմ ապստամբեցան եւ ուրիշ պետ մը ընտրեցին իմ տեղս: Բայց այդ պետը երկրորդական մարդ մըն է որուն կը հնազանդի միւսը եւ այս վերջինն ալ ներկայիս, լերան եւ հովիտին բոլոր աւազակախումբերուն վրայ կ'իշխէ: Անոր իշխանութեան շրջանը կ'երկարի Ալպեան լեռներէն մինչեւ Ատիճէի գետափը, Թրէվիզէն մինչեւ Ռովիկօ: Այսինքն Վենետիկը կէս շրջանակով մը պաշարած է:

— Ատիկա ինչէ՞ն գիտէք, հարցուց Տանտոլօ շուարած:

— Աւազակներուն մէջ քանի մը բարեկամներ ունիմ, անոնցմէ: Այդ շրջանին մէջ ցրուած երկու հազար աւազակներ կային որոնք առանց պարագլուխի ցիր ու ցան զատ-զատ կը գործէին, բայց այս նոր հրամանատարը զանոնք միացնելով մեծ ընկերութիւն մը կազմեց:

— Բանա՛կ մը, գոչեց աւագ հաւատաքննիչը:

— Այո, տէր իմ, ճշմարիտ բանակ մը: Նոր պետը զինուորական հրամանատար մըն էր, մարզագէտ մը որ քիչ ատենուան մէջ կրթեց եւ կանոնաւորեց այդ անկարգ բանակը, այնպէս մը որ, բանակին զինուորներէն ոեւէ մին այժմ չի համարձակիր իր անձնական հաշւոյն գործելու...: Երեք ամիս աշխատեցաւ ան իր բանակին մէջ այս կարգապահութիւնը մտցնելու համար:

— Երեք ամիս... ըսել է այդ մարդը կատարեալ զինուորական մըն է եղեր:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

Տէր եւ Տիկին Միշէլ Խաշմանեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Ալպէր Խաշմանեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Սեդրոս Բարունեան եւ աղջիկը, Պ. Զաւէն Պէրպէրեան, Տիկին Ազնիւ Մարկոսեան, Տիկին Սիրազարդ Պետիկեան եւ զաւակները, Պ. Կարապետ Գուստիկեան, Տիկին Յասմիկ Խաշմանեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Միշէլ Վալուր եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բագրատ Մարտիկեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Կարապետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժան Մարտիկեան եւ զաւակները, Պ. Վարդան Օզինեան, Տէր եւ Տիկին Մարսէլ Լորան, Տիկին Հելենա Փիէթրաս եւ զաւակները, Պ. Աստիկ Տէր–Դատաւորեան եւ զաւակը, Տիկին Արշալոյս Տէր–Դատաւորեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Օգսէն Խարբութլեան եւ զաւակները, Պ. Զարեհ Սէմէրճեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Սէմէր–ճեան, Օր. Յասմիկ Վաճառականեան, Օր. Աստղիկ Առաքելեան, Պ. Յակոբ Առաքելեան ինչպէս նաեւ Պաղտասարեան, Պօղոսեան, Տիրանեան Քմպըլեան, Թէօլէօլեան եւ Սեդրոսեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծմօր, զարմուհիին, խնամիին եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԻՔԹՈՐԻԱ ԽԱՇՄԱՆԵԱՆԻ
(ծնեալ Մելքոնեան — Պարտիզակցի)

մահը որ պատահեցաւ Յուլիս 18ին, Կիրակի, Սալփէթրիէռ հիւանդանոցը, 83 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Յուլիս 22, ժամը 14·15ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Նուալիը–Կռանի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Ցաւակցութիւն՝ տոմարով:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՅԱՌԱՋ.— Մեր ցաւակցութիւնները Պետիկեան, Գուստիկեան, Տէր–Դատաւորեան ընտանիքներուն եւ ողբացեալին զաւակներուն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դաշնակցութեան Շրջ. կոմիտէն իր բոլոր ընկերներու անունով, խոր ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Տիկին Արաքսի Կէտիկեանի եւ զաւակներուն ու ընտանեկան պարագաներուն՝ ընկ. Երուանդ Կէտիկեանի մահուան տխուր առթիւ:

Այս առիթով Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն կը նուիրէ փոխան ծաղկեպսակի 100 Ֆր. Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան:

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տարօն – Տուրուբերանի Հայրենակցական Միութիւնը Վարդավառի ճիշդ օրը, Յուլիս 25 Կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցին, 1915ի մեր բիւրաւոր նահատակներուն համար:

Հայրենակիցներէ ու բարեկամներէ կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

×

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՎԻԼ

Այս Կիրակի առաւօտ պատարագ կը մատուցուի:

×

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Այս Կիրակի, Յուլիս 25, Վարդավառ է: Տօն է պայծառակերպութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին կը մատուցուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ:

Երկուշաբթի, Յուլիս 26, Յիշատակ է Մեռելոց: Նոյն եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին կը մատուցուի պատարագ: Յաւարտ պատարագի կը կատարուի հոգեհանգիստ՝ վասն համօրէն ննջեցելոց:

×

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱԼԱՆՍ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ Յուլիս 25 Կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ:

Պատարագը կ'երգուի կոմիտասեան քառաձայն, դպրաց դասի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Հայազատ Օհանեանի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի՝ Մարտիրոս Կարապետեան եւ իր աղջիկը, իրենց կնոջ եւ մօր Մարիամ Կարապետեանի յիշատակին 500 Ֆր., Պ. Կէվիկեան Դարիկճան 50, Վարդան Պօյաճեանի թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկ. Կուտեան Գեղամ 200, Տէր եւ Տիկին Փափազեան Կարպիս 50, Տէր եւ Տիկին Տէր–Սարգիսեան Արսէն 10, Հ. Յ. Դ. Վալանսի կոմիտէ դպրոցի ֆոնտին 50 Ֆր.:

OPTIMA Tours
Sonia Coumryantz

6, Rue des Halles (2ème étage) — 75001 Paris — Métro Châtelet
Tél. : 236-03-65 — 236-03-66 — 236-03-67
Lic. Corresp. No A. 300

Vous annonce son prochain départ pour

L'ARMENIE

COMPRENANT
— Logement à l'hôtel Ani ou Armenia en première classe.
— la Pension complète
— Toutes les excursions y compris GARNI — KEGHART, — SEVAN et SARDARABAD

VOYAGE SPECIAL JEUNES
de 16 à 35 ans
Hôtel première classe — Excursions quotidiennes
du 18 Août au 1er Septembre
Tout compris 2650 F.

N'hésitez pas à nous consulter
pour vos vacances d'été

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՆԻՒ–ՃԸՐԶԻԷՆ ընկ. Յարութիւն Այվազեան խմբագրատուն իր այցելութեան առթիւ 100 Ֆր. կը նուիրէ:

×

ՎԱԼԱՆՍԷՆ Նշան Թէպոյեան 30 Ֆր. կը նուիրէ:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, Յուլիս 25, ամբողջ օրը, կազմակերպութեամբ Կրընոպլի Եօթնեղբայրեան խումբին եւ մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի:

Գեղարուեստական բաժին, հայկ. մթնոլորտ, ճոխ պիւֆէ:

Շաթօ Պօըկառի գեղատեսիլ պուրակը ռութ տը Սէն – Նիզիէ:

ORANGERIE
du
LUXEMBOURG
Entrée Porte Férou
19, Rue de Vaugirard

ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ
Կը ներկայացնէ՝
ԾՈՎԸ

Բարձր հովանաւորութեամբ Ծերակոյտի նախագահին եւ «Բարձր ժողով»ի դիւանին:
ՅՈՒԼԻՍ 5–25

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

Բաց է ամէն օր ժամը 19էն 23, Շաբաթ կէսօրէ յետոյ ժամը 14էն 20:
Փակ է Կիրակի օրերը:

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

33ՐԴ ՑԱՆԿ

Պ. Յակոբ Մարտիրոսեան 100, Ժոզէֆ Մարտիրոսեան 50, այրի Տիկ. Թեճիրեան 10, Տէր եւ Տիկ. Կիւլեան, Ժիրայր Կիւլեան, Ալեքսանեան ընտ. 50ական, Վարդերես Մինասեան 150: Ի յիշատակ Զարուհի Սիմիթեանի՝ Շալճեան ընտ., Պօյաճեան ընտ. 100ական, Տէր եւ Տիկ. Ա. Մօրուքեան 50: Ի յիշատակ Սահակ Ունճեանի՝ այրի Տիկ. Ս. Ունճեան 50, այրի Տիկ. Ա. Սանթուրեան 30: Ի յիշատակ Մարինոս Մկրտիչեանի՝ Տիկ. Մարգրիտ Կազինեան 100, Տիկ. Իսկուհի Տատիկեան 50, Լեւոն Ասատուրեան (Տէսին), Յարութիւն Տէրոյեան, Ժոզէֆ Տէրոյեան 100ական: Ի յիշատակ Հայկ. Սէմէրճեանի՝ Տէր եւ Տիկին Եղիա Դաւիթեան 50: Ի յիշատակ Հայկ Թիւթիւնճեանի՝ Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գույումճեան 30:

Գումար՝ 1320
Նախկին գումար 151·040
Ընդհ. գումար 152·360

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է

Odyssée d'un enfant arménien
par KHOREN MARGOSSIAN
Ed. La Pensée Universelle
Prix 26 F. 50
En vente dans toutes les librairies, ainsi qu'à la Librairie Samuelian
51, Rue Mr. le Prince, Paris 6e
et Palouyan, 9 Rue de Trévise, 75009 Paris

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ 79ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Շաւիլի անտառին մէջ (գերեզմանատան մօտ), Յուլիս 25, Կիրակի, առաւօտէն երեկոյ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբին եւ Կապոյտ Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի մասնաճիւղերուն:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ բոլոր խումբերուն

Գեղարուեստական ճոխ բաժին — երգեր եւ պարեր մասնակցութեամբ նուագախումբի

Հայկական պիւֆէն տեղւոյն վրայ — Մատչելի գիներ

Կէսօրէ յետոյ ժամը 15ին այցելութիւն Շաւիլի գերեզմանատունը Խանասորի հրամանատար Իշխան Յ. Արղութեանի շիրիմին:

Կը խօսի.— ԸՆԿ. ՅԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆ

Կառ Մոնփառնասէն ամէն կէս ժամը թրէն. իջնել Շաւիլ:

Փօն տը Սեվրէն առնել 171 թիւ, Վերսայլ գացող օթոպիւսը եւ իջնել Փիւի Սանվէն կայարանը եւ հարցնել Շաւիլի գերեզմանատունը:

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU

Parking : 3, avenue Jean-Jaurès tél. 928 00 98 - 928 03 88

Fonds A.R.A.M

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
22
JEUDI
22 JUILLET
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.643 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — № 13.643

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԱՍԱՏ՝ ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

— O —

ԿԱՐՃ ԴԱԴԱՐ ՄԸ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐԸ ՓՈԽԱԴՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

— O —

Մինչ կը կարծուէր որ սուրիական – պաղեստինեան բանակցութիւններ կարելի պիտի ըլլան, քանի պաղեստինեան – յառաջդիմական հրամանատարութիւնը ընդունած էր պատուիրակութիւն մը ղրկել Դամասկոս, Սուրիոյ նախագահը կը կարծրացնէր իր դիրքը եւ շատ խիստ ելոյթ մը կ'ունենար պաղեստինեան դիմադրական շարժումին դէմ: Ասատ կ'ըսէ թէ Լիբանանի կացութեան ամբողջ պատասխանատուն պաղեստինեան շարժումն է: «Պաղեստինցիք ոչ մէկ իրաւունք ունին սուրիական ուժերու քաշուիլը պահանջելու: Ֆետայիներու կռիւները Լիբանանի մէջ ոչ մէկ կապ ունին իրենց դատին հետ»:

Ասատ զգուշացուցած է նաեւ զինուորական լուծումի մը դէմ, «լուծում, որ ցեղային Պետութիւն մը կը ստեղծէ որ կրնայ շատ աւելի վտանգաւոր եւ թշնամական յայտնուիլ Արաբներուն քան Իսրայէլը»: Գալով սուրիական ուժերուն, պիտի մնան որքան ալ որ պէտք է: Ասիկա անշուշտ յուսախաբ ըրաւ լաւատեսները, որոնք կը կարծէին շունչ մը առնել երբ պաղեստինեան – յառաջդիմական եւ սուրիական ղեկավարութիւնները տեսակցէին: Ասոր կողքին կայ սակայն մխիթարական կէտ մը, այն է որ պաղեստինցի եւ ֆալանժ տեսակցութիւն մը ունեցած են ծովափի պանդոկ մը, Կարմիր Խաչի մօտ եւ համաձայնած որ դադար մը ըլլայ, թոյլ տալու համար Կարմիր Խաչին որ վիրաւորները փոխադրէ: Այս հրադադարը պիտի սկսէր Չորեքշաբթի առտու: Երկու կողմերը համաձայնած են նաեւ ուրիշ տեսակցութիւններ ունենալու — նոյնիմաստ — այլ շրջաններու համար: Սակայն այս համաձայնութիւններ ալ բան չեն նշանակեր: Առջի օր Կարմիր Խաչի երկու հիւանդատար կառք փորձած է Զաաթար հասնիլ, բայց կրակի բռնուած, ետ դարձած է: Եւ կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, քրիստոնեայ երկրորդ մեծ ուժին պետը — Ներքին նախարար Շամուն, կրնայ մերժել այս կարգադրութիւնը: Վերջին 24 ժամերու զոհերու թիւը կը նկատուի՝ 100 մեռեալ եւ 160 վիրաւոր: Ամերիկացիք, որոնք յետաձգեցին 403 օտարականներու մեկնումը ապահով չգտնելով Դամասկոսի ճամբան, կը մտածեն այլ ձեւ մը գտնել, հաւանաբար ծովէն:

ԻՍՐԱՅԷԼ

ՖԱԼԱՆԺԻՆ ԶԷՆՔԻ ՀԱՅԹԱՅԹԻ՞ՉԸ

— O —

Կը թուի թէ Ցունիսէն ի վեր քրիստոնեայ ուժերու զինուորական վիճակի ամրապնդումը, որ պատճառ եղաւ «փայլուն» յաղթանակներու, արդիւնք է Իսրայէլի հայթայթած զէնքերուն: Ինքերնեշընըլ Հերըլտ Թրիպիւն այս մասին հրատարակած յօդուածը կը խորագրէ. — «Կ'ըսուի թէ Իսրայէլ զէնքի մեծագոյն հայթայթիչն է Լիբանանի քրիստոնեաներուն»: Եւ կը խօսուի, այս առթիւ, «շահերու առարկայական գործակցութեան» մը մասին, քրիստոնեայ Լիբանանցիներու Սուրիոյ եւ Իսրայէլի միջեւ: Քանի մը օր բոլորովին գոցուած էր Ճունիէի քրիստոնեայ նաւահանգիստը եւ կը կարծուի որ այդ միջոցին երկու մեծ նաւեր ծանր զինամթերք բերած են: Քրիստոնեայ ռազմիկներն ալ իրենց զէնքերը բարձրացնելով կը պարծենան թէ անոնք Իսրայէլէն կուգան:

Պատերազմի սկզբնաւորութեան, քրիստոնեաները յաջողած էին բաւական զէնք առնել Չեխոսլովաքիոյ եւ Պուլկարիոյ գործակալութիւններէ: Ներկայիս, ըստ Թրքական ձայնասփիւռին (եւ ասիկա կ'ըսէ ամբաստանելով Յոյները) Կիպրոսի գաղտնի կազմակերպութիւնը էօքա Բ. մաս ունի Իսրայէլ–Ֆալանժ զէնքի հայթայթման հարցին մէջ:

×

Իւմանիթէ Չորեքշաբթի օր նամակ մը կը հրատարակէր Թէլ էլ–Զաաթարէն, որ ահաւոր պատկերը կը պարզէ գաղթակայանին, ուր վիրաւորները լքուած կը մեռնին, ուր ոչ լոյս կայ, ոչ դեղ բայց կը մնայ 30.000 հոգի, նաեւ կին եւ երախայ:

ՔԱՆԱՏԱ

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ

Նորայր Նուրիկեան

ՈՍԿԻ ՄԵՏԱԼ ԾԱՆՐԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆ

— O —

Պուլկարահայ Նորայր Նուրիկեան ծանրաբարձութեան ոսկի մետալըստացաւ, աքլոր դասին մէջ, միաժամանակ կոտրելով աշխարհի մրցանիշը: Նուրիկեան վերցուց 262,5 քիլօ, նախկին մրցանիշը — 260 — կը պատկանէր Կիրովի:

×

Երեքշաբթի օրուան մրցումներէն ետք, ընդհանուր դասաւորման գլուխը կը գտնուէր Ամերիկա 15 մետալով (7 ոսկի, 6 արծաթ), իրեն կը յաջորդէ Արեւելեան Գերմանիա 13 մետալով, 6 ոսկի, 4 արծաթ: Ֆրանսա առ այժմ միայն յոյս ունի:

×

Խորհրդային մարզիկ մը՝ Բորիս Օնիշէնկօ, ճամբու դրուեցաւ եւ ինքզինքը կիսեւ գտաւ, խարդախութիւն փորձելէ ետք փենթ-ալթ-ոնի մէջ: Իր սուրին կոթին վրայ ելեկտրական բան մը դրած էր բայց մէջտեղ ելաւ եւ դուրը դրուեցաւ:

ՀՐԱՏ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՎԻՔԻՆԿԸ ՀԱՍԱՒ ՃԻՇԴ ԺԱՄՈՒՆ

— O —

Ամերիկեան խորաչափը, մկրտուած Վիքինկ 1 հասաւ Հրատ, Յուլիս 21ին, այսինքն ճիշդ եօթը տարի յետոյ, առաջին Ամերիկացիին Լուսին հասնելէն: Աշխարհ 340 միլիոն քիլոմեթրով բաժնուած է Հրատ մոլորակէն բայց Վիքինկը 815 միլիոն քիլոմեթր կտրեց հասնելու համար Հրատ որ շարժուն մոլորակ մըն է: Ճամբայ ելած էր 1975 Օգոստոս 20ին եւ նախատեսուածէն միայն քանի մը երկվայրկեան տարբերութեամբ կատարեց իր էջքը: Անմիջապէս «լուր» տուաւ որ հասած է եւ նկարներ ալ ղրկեց: Դեռ կանուխ է հաստատ ըսելու համար թէ անբնակ է Հրատ, բայց առաջին տեղեկութիւնները այդ տպաւորութիւնը կը թողուն: Կը նկատուի նաեւ որ նմանութիւններ ունի Լուսնին հետ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 19)

«ԱՐԱՐԱՏ» – «ԴԻՆԱՄՕ» ԿԻԵՒ ԽԱՂԸ (*)

Խորհ. Միութեան ոտնագնդակի գարնանային ախոյենութեան մրցումներու շարքին վերջին խաղը Արարատ ունեցաւ Կիեւի «Դինամօ»ի հետ եւ պարտուեցաւ անկէ 1–2 արդիւնքով: Երեւանցիներ մինչեւ վերջին խաղը կարելիութիւններ ունէին ախոյենութեան տիրանալու: Ամէն ինչ կախուած էր Մոսկուայի «Դինամօ»ի եւ «Զենիթ»ի միջեւ տեղի ունեցող խաղին արդիւնքէն (Լենինգրադի մէջ): Երբ «Հրազդան» մարզադաշտին վրայ տեղի կ'ունենար «Արարատ» – «Դինամօ» Կիեւ խաղը, արդէն Լենինգրադի խաղը վերջացած էր Մոսկուացիներու յաղթանակով, որոնք դարձան ախոյեան: Այդ լուրը իր ազդեցութիւնը ունեցած է Երեւանցիներու վրայ, որոնք, թէեւ մինչ այդ քանի մը վտանգաւոր պահեր ստեղծած էին Կիեւցիներուն համար, սկսած են դանդաղեցնել իրենց գործողութիւնները, տրուած ըլլալով որ յաղթանակը ոչինչ կ'ապահովէր իրենց: Այս կացութենէն ալ օգտուելով Կիեւցիներ խաղի առաջին կէսին երկու կոլ նշանակած են, իսկ երկրորդ կէսին՝ Անդրէասեան նշանակած է «Արարատ»ի միակ կոլը (57րդ վայրկեանին), խաղին արդիւնքը հասցնելով 1–2 ի շահ Կիեւի «Դինամօ»ի: Այսպէսով Մոսկուայի «Դինամօ»ն դարձաւ Խորհ. Միութեան գարնանային ախոյեան 22 միաւորով, «Արարատ», 19 միաւորով երկրորդ տեղը գրաւեց եւ արժանացաւ արծաթէ մետալի, պրոնզէ պարգեւը տրուեցաւ Թիֆլիսի Դինամոյականներուն, որոնք ինչպէս նաեւ Լվովի «Կարպատներ»ը եւ Դոնեցկի «Շախտիոր» 18 միաւոր ունէին, բայց արձանագրած եւ ստացած կոլերու տարբերութեամբ Թիֆլիսի Դինամոյականները կը գերազանցէին: Այժմ մէկ ամիս հանգստանալէ ետք, խումբերը կը մասնակցին Խորհ. Միութեան աշնանային ախոյենութեան մրցումներուն:

(*) Այս խաղին արդիւնքը տուած էինք «Յառաջ»ի Յուլիս 20ի թիւով:

×

ԵԹՈՎՊԻՈՅ ՈՏՆԱԳՆԴԱԿԻ ՀԱՒԱՔԱԿԱՆԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Խորհ. Միութիւն գտնուող Եթովպիոյ ոտնագնդակի հաւաքական խումբը, Բաքու եւ Դոնի Ռոստով մրցումներ ունենալէ ետք, Երեւանի մէջ խաղացած է Մարմնամարզութեան Հիմնարկութեան ակումբին հետ եւ պարտուած 2–4 արդիւնքով: Երեւանի խումբը, որ մաս կը կազմէ խորհրդային երկրորդ կարգի խումբերուն, խաղը սկսած է գրոհներով եւ 27րդ վայրկեանին Սարխոշեան նշանակած է առաջին կոլը: 34րդ վայրկեանին, Երեւանցի պաշտպանները փենալթի մը ըրած են, ինչ որ կէտի վերածած է Եթովպիացի յարձակող Տեկա: Խաղի 43րդ վայրկեանին Թադէոսեան զօրաւոր հարուածով մը նշանակած է երկրորդ կոլը: Խաղի երկրորդ կէսին Եթովպիացիներ 15 վայրկեան անընդհատ գրոհած են, սակայն չեն կրցած արդիւնաւորել իրենց գործողութիւնները: 65րդ եւ 80րդ վայրկեաններուն Ղասաբօղլեան երկու կոլ նշանակած է, իսկ 81րդ վայրկեանին Եթովպիացի Գաբրի գլուխի հարուածով մը իր խումբին երկրորդ կոլը նշանակած է, խաղին արդիւնքը վերածելով 2–4, ի շահ Երեւանցիներու:

×

ՏՈՒՖԻ ՆՈՐ ՀԱՆՔԱՎԱՅՐԸ

Հայաստանի տնտեսական քարտէսին վրայ տուֆի նոր հանքավայր մըն ալ աւելցած է եւ արդէն իսկ քանի մը հարիւր խորանարդ մեթր վարդագոյն տուֆ արտադրած: Մայիսեան գիւղին մօտ գտնուող նոր հանքավայրը տասը հեքտար տարածութիւն ունի: Նախնական հաշիւներու նախատեսութեամբ հանքավայրը առնուազն մէկ միլիոն խորանարդ մեթր տուֆ ունի:

×

ՀԵՆՐԻԿ ԻԳԻԹԵԱՆ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Լենինգրադի մէջ տեղի ունեցած գիրքի համամիութենական մրցումը վերջ գտած է: Մրցումներուն կը մասնակցէին Խորհ. Միութեան հրատարակչութիւնները: Առաջին կարգի մրցանակի արժանացած է «Աւրորա» հրատարակչութեան լոյս ընծայած «Մինաս Աւետիսեան» գիրքը, զոր կազմած է Հենրիկ Իգիթեան: Երկրորդ կարգի մրցանակ տրուած է «Հայաստանի պետական պատկերասրահ» ալպոմին, զոր նոյնպէս պատրաստած է Հենրիկ Իգիթեան:

×

«ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԳԻՏԱՇԽԱՏՈՂ»Ի 10ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Երեւանի պետական համալսարանի պարբերականներէն մին՝ «Երիտասարդ գիտաշխատող»ը բոլորեց իր 10ամեակը: Այդ առթիւ յոբելեան մը կազմակերպուած է. տասը նստաշրջաններու ընթացքին աւելի քան 60 զեկուցումներ կարդացուած են գիտութեան տարբեր ճիւղերու մասին: Գիտական այս պարբերականը ունի 22 հատոր, որոնց մէջ ամփոփուած են երիտասարդ գիտնականներու հետազօտութիւններու արդիւնքները: Շատ մը գիտական յօդուածներ եւ ուսումնասիրութիւններ թարգմանուած են օտար լեզուներու:

Քանի մը տողով

ՖՐԱՆՔԸ աւելի կայուն էր Երեքշաբթի օր:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ բանտարկութեան ծանր պատիժներ տրուեցան 13 բանուորներու դէմ, որոնք Յունիս 25ին ցոյցերու մասնակցած էին եւ մասնակցած գործադուլի շարժումին: Կեռէք, միւս կողմէ, կոչ կ'ընէ որ ժողովուրդին հետ միասին, իշխանութիւնները լուծեն գիներու յաւելման հարցը: Կուրոն անունով ալ ընկերաբան մը, արտաքսուած լեհ Համայնավար կուսակցութենէն, Պերլինկուէրի դիմած է որ միջամտէ:

ՀԱՐԱՒԻ ԱՓՐԻԿԷԻ մէջ նոր բախումներ ծայր տուին, մէկ մեռեալ եւ քսան վիրաւոր կայ:

Fonds A.R.A.M

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ամերիկեան սահմանադրութիւնը եւ անոր կարեւոր դերը կարելի չէ լաւ ըմբռնել, եթէ ընթերցողը անծանօթ է Ամերիկայի գաղթավայրական շրջանի պատմութեան, — այսինքն՝ մօտաւորապէս 1620էն 1776 շրջանէն: Հայաստանի, կամ ըսենք՝ Ֆրանսայի ժողովուրդն ու պատմութիւնը — գոնէ անոնց սկզբնական օրերը — կորսուած են դարերու խաւարին մէջ, մինչդեռ Ամերիկայի պատմութիւնը յատակ է՝ առանց պարզ ըլլալու: Այն նահանգները, որոնք Միացեալ Նահանգներ եղան 1776ին՝ արդէն հարիւր յիսուն տարուան պատմութիւն ունէին՝ իբրեւ անգլիական գաղթավայր. բայց թէեւ նոյն գահին գաղութներն էին, համանմանութիւն (հոմոճէնիյիթի) չունէին, — յաճախ աւելի կապ կը զգային Անգլիոյ հետ՝ քան թէ իրարու: Շա՛տ ալ... «միացեալ» նահանգներ չէին այդ հին բրիտանական գաղթավայրերը:

Ճամբաները քիչ էին, եւ կարելի չէր, օրինակ, ձիաքարշ կառքով Ճորճիայէն մինչեւ Պոսթըն երթալ. — Երեք շաբաթ առագաստանաւով պէտք էր ճամբորդել եւ կամ մօտ երկու ամիս՝ ձիով:

Սակայն, աշխարհագրական պատնէշները այս ան-միացեալ գաղութները զատող ամէնէն հզօր ուժը չէին: Պատմութիւն չունէին այս գաղութները, հասարակաց անցեալ չունէին: Ո՛չ Աւարայր ունէին, ո՛չ Մայիս 28 կամ Ապրիլ 24, ո՛չ Պասթիյ կամ Վալմի: Տարբեր շրջաններէ, տարբեր տարիներու եւ տարբեր նպատակներով՝ մարդիկ եկած, հաստատուած էին 1200 մղոնէ աւելի երկար ծովեզերքի մը վրայ եւ հասարակաց իրենց մեկնակէտը այն էր, որ կ'ապրէին բրիտանական կայսրութեան տիրապետութեան տակ, բայց ոչ ի սկզբանէ: Վերճինիոյ Ճէյմսթաունը 1617 – 1620 տարիներուն հիմնուած էր իբրեւ վաճառականական ձեռնարկ, — առանց գաղթի, կրօնի, յեղափոխութեան, դրօշակի, նախահայրերու կամ աւանդութիւններու: Ամերիկան՝ որ այսօր 220 միլիոն մարդոց քաղաքացիական հայրենիքն է, կը ծնի իբրեւ գաղութ մը՝ որ վաճառականներու եւ բարձրաստիճան Անգլիացիներու շահը ապահովելու համար հիմնուած է: Մնալով Լոնտոնի մէջ՝ անոնք կը ծախեն բաժնեթուղթեր (սթաք), կը գոյացնեն դրամագլուխ, կը դիմեն Անգլիոյ Ջորջ Ա. արքային, որ թէեւ չէր գիտեր նոյնիսկ թէ... ի՛նչ կայ Ատլանտեանի միւս կողմը, սակայն պատրաստ էր հովանաւորելու ռիսք (վտանգի հաւանականութիւն) ընդունելու պատրաստ վաճառականներ:

«Զինուած» արքայական հրովարտակով՝ վաճառականական այս հաստատութիւնները առագաստանաւեր վարձեցին, հող խոստացան փոքր դրամագլուխ ունեցող արկածախնդիրներու, առին նաեւ աքսորի դատապարտեալ գողեր եւ ոճրագործներ, կէս-գերութեան դատապարտուած ճերմակներ եւ բոլորովին գերի սեւեր, ու եկան Ճէյմսթաուն հիւսիսային Վիրճինիա: Հողը գնեցին, եւ կամ հրացաններով զինուած, գրաւեցին աղեղնաւոր Հնդիկներէ, ագարակներ ստեղծեցին, եւ սկսան ցանել «կանաչ ոսկի» (ծխախոտ), որ հազուագիւտ ապրանք էր այդ օրերուն, եւ շահաբեր: Փոքր դրամագլուխով մարդիկ աժան հողերու տիրացան. երթեւեկութեան հակակշիռ (քոնթրոլ) ունեցող վաճառականներ, որոնց ձեռքն էր ծխախոտի դէպի Եւրոպա առաքումը՝ շատ արագ հարստացան (բոլոր միջնորդներուն պէս), իրենք ալ հող գնեցին, գերի ու աքսորեալ «ներածեցին»՝ նոր հողեր օգտագործելու նպատակով, եւ այսպէս հիմնուեցաւ Վիրճինիայի շրջանը, որ մինչեւ հիմա հպարտ է Անգլիացիներէ սերած «ազնուական» իր դասակարգով (մասամբ սերած՝ բաժնեթուղթ գնող երիտասարդ արկածախնդիրներէ), եւ որուն բնակիչները կը սիրեն մոռնալ որ նոյնիսկ գաղութի հիմնումէն 75 տարի ետք, 1690ին, տեղւոյն ճերմակ բնակչութեան հարիւրին յիսունը... ընկեցիկներ (պէսքըրտ) էր, ծնած՝ ոչ թէ ամուսնութեամբ այլ սեռային կապերով, զորս հաստատած էին աքսորեալ ոճրագործներն ու պոռնիկները, — հողագործ բայց արկածախնդիր մշակներ՝ որոնք լքած էին Անգլիոյ ճնշիչ մթնոլորտն ու ազնուատիրական սիսթեմը եւ հաստատուած՝ Ամերիկա:

Այսպէս, ուրեմն, Անգլիոյ առաջին եւ ամէնէն ազնուական գաղութի մղիչ ուժերն էին դրամը, ծխախոտը, ազնուականները, յանցագործ աքսորեալները եւ հողագործ մշակները (բնակչութեան ճնշիչ մեծամասնութիւնը) եւ՝ շատ կարեւոր ու անմոռանալի՝ սեւ գերիներ ու գերուհիներ, որոնց քրտինքով եւ արիւնով ստեղծուեցաւ մեծ ագարակատէրերու հարստութիւնը: Հասկնալի է որ այսպիսի խառնիճաղանճի մը համար, հեռու՝ բրիտանական հայրենիքէն, անոր սովորութիւններէն, աւանդութիւններէն եւ կարգ – կանոնէն, օրէնքը շատ հսկայ կարեւորութիւն կը ստանայ, մանաւանդ անոր համար՝ որ նետով, աղեղով, դանակով ու կացինով զինուած Հնդիկէն հող գրաւելու եւ գրաւուած հողը պաշտպանելու համար զէնքը անհրաժեշտ էր:

Միշտ զինուած եւ յաճախ կատաղի եղած է Ամերիկացին, եւ որոշ արհամարհանք ունեցած է հասարակ Եւրոպացիին հանդէպ: 1800էն ետք մարդու դիրք գրաւած Ֆրանսացի քաղքենիները, որոնց հայրերը Ֆրանսացի ազնուականներու առջեւ կը սքթային, իրենց մեծ մշակոյթին անունով գերադասութիւն կը զգային ամերիկացի գիւղացիին հանդէպ՝ որուն նախահայրերը, սակայն, չորս սերունդ ազատ եւ զինուած ապրած էին արդէն, ու ստեղծած՝ յեղափոխութիւնը, ազատ երկիր եւ սահմանադրութիւն, Ֆրանսայէն առաջ, — թէեւ Ֆրանսայի կարեւոր օգնութեամբ:

Կը շեշտեմ անցեալը, որովհետեւ Ամերիկան կրնայ անօրէն թուիլ դուրսէն եկողներու, եւ կամ՝ ճիշդ հակառակը, սահմանադրական օրէնքով կաշկանդուած (ինչպէս կը կարծեն այն Նիքըլնաքէր եւ պահպանողական Հայերը, որոնք մինչեւ այսօր դեռ չեն հասկցած թէ ինչո՛ւ Նիքսըն պատժուեցաւ: Սահմանադրութիւն չյարգողը՝ չի կրնար ընդունիլ որ զայն ոտնակոխելը պետական ոճիր է հոս):

Վիրճինիոյ գաղութի խայտաբղէտ բնակչութիւնը շատ տարբեր էր Ամերիկայի երկրորդ մեծ գաղութին՝ Մասաչուսեցի բնակչութենէն: Փլիմութհ, Պոսթըն, Ուաթըրթաուն, Սէյլըմ քաղաքները, որոնք 1620ական եւ 1630ական թուականներուն հիմնուեցան մաքրակրօն փիւրիթըններու կողմէ, իրենց գոյութիւնը կը պարտին բրիտանական կառավարութեան կրօնական անհանդուրժողութեան: — Փիւրիթընները ծայրայեղ բողոքականներու աղանդ մըն էին, հալածուած՝ բայց իրենց կարգին այլամերժ, որոնք կ'արգիլէին ծխելը, պարելը, ոչ-կրօնական երգերը, եւայլն: Երբ Մասաչուսեցի մէջ տէր եղան ինքնիշխան՝ գրեթէ կիսանկախ գաղութներու, սկսան հալածել ուրիշ բողոքականներ, եւ հալածանքը օրինաւոր ընելու նպատակով, — նաեւ Անգլիոյ դատարաններէն հեռու, իրենց երկրին մէջ օրէնք հաստատելու նպատակով — զարկ տուին իրաւագիտական եւ օրէնսդրական ճիւղերու ուսման, հիւսիսի ցուրտ անտառներուն մէջ:

Միացեալ Նահանգներն ալ իրարմէ շատ տարբեր բնակչութիւններ եւ օրէնքներ ունէին՝ գաղթավայրական շրջանին: Մասաչուսեցի այլամերժ աղանդաւորներուն կողմէ հալածեալ բողոքականներ հիմնեցին Փրավիտենսը, որուն օրէնքները կ'երաշխաւորէին կրօնական պաշտամունքի անսահման ազատութիւնը, — օրէնքներ՝ որոնց արձագանգը կը տեսնուի ինչպէս մատնանշեցի, այսօրուան Սահմանադրութեան մէջ ալ: Նիւ Եորք քաղաքն ու նահանգը հիմնուեցան Հոլանտացի մուշտակավաճառներու եւ ագարակապաններու կողմէ եւ երբ գաղութը փոխանցուեցաւ Անգլիոյ, արդէն մեծահարուստ Հոլանտացիներ բանեցուցին իրենց ազդեցութիւնը նահանգի օրէնքներուն եւ կառավարութեան վրայ: (Այդ ընտանիքներէն ամէնէն ծանօթն է Ռուզվելթներունը, որ երկու նախագահ տուաւ երկրին):

Փակենք՝ յիշելով մի քանի ուրիշներ:

Տէլըուէր նահանգը Շուէտի թագաւորները հիմնեցին, անշուշտ տարբեր օրէնքներ տալով իրենց շուէտացի եւ ֆինլանտացի գաղթական-հպատակներուն: Մերիլէնտը հիմնուեցաւ կաթողիկէ անգլիացի ազնուականներու ի նպաստ, ինչպէս կը տեսնենք նահանգի անունէն, — Մերի՝ այսինքն կոյս Մարիամ երկնային թագուհիի հող: Փենսիլվէյնիան հիմնուեցաւ Անգլիոյ Քուէյքըր աղանդի անդամներուն համար, իբրեւ ապաստան. եւ անոնք՝ որոնք մինչեւ այսօր կռուիլ կամ զէնք կրել կը մերժեն, բոլորովին տարբեր համոզումներ ունէին, եւ կը հետապնդէին տարբեր նպատակներ: Հարաւը, մանաւանդ Ճորճիա, բանտարկեալներու եւ ապստամբ – աքսորեալներու ձեռքով շինուեցաւ, թէեւ առաջնորդ դասակարգը նորէն աղքատ բայց արկածախնդիր ազնուականներէ սերած էր:

Կը ծանրանամ Միացեալ Նահանգներու գաղթավայրական շրջանի անցեալին վրայ, որովհետեւ անոնց հասարակաց անցեալ, օրէնք եւ մշակոյթ չունենալն էր որ այնքա՜ն կենսական դարձուց այս երկրի սահմանադրութիւնը: Շատեր չեն յիշեր որ թէեւ Ամերիկան իր անկախութիւնը յայտարարեց 1776ին եւ զայն ստացաւ պաշտօնապէս 1783ին, սակայն մինչեւ 1789 ընդունուած սահմանադրութիւն չունէր եւ կը կառավարուէր Արթիքըլզ ափ Քոնֆետըրէյշըն (համադաշնակցային յօդուածներ) կոչուած պայմանագրութեամբ, որ անգործադրելի էր:

Իր պատմութեան առաջին վեց տարիներուն, Ամերիկա նահանգներ ունէր, միութիւն՝ ո՛չ: Դէպքերը կը պառակտէին երկիրը: Կային նահանգներ, որոնք մօտակայ (եւ հակառակորդ նկատուած) նահանգներէ ներածուած ապրանքին վրայ աւելի բարձր տուրք կը դնէին՝ քան օտար երկիրներէ բերուած նոյն ապրանքին վրայ: Ռոտ Այլընտ ունէր օրէնք մը՝ որ կ'արտօնէր նահանգի բնակիչներուն, կրակել որեւէ Մասաչուսեցցիի վրայ, որ գիշերը կը փորձէր նահանգային սահմանէն անցնիլ, առանց մասնաւոր արտօնութեան: Կային փոքր նահանգներ, օրինակ՝ Նիւ Հէմփշիր, որոնք չէին ուզեր գործակցիլ մեծ նահանգներու հետ՝ եւ հետեւաբար տիրապետուիլ անոնցմէ, — օրինակ՝ Նիւ Եորքէն:

Ուրեմն, Միացեալ Նահանգներու վիճակը շատ նման էր Հայաստանի աւատապետական շրջանի վիճակին: Կային մեծ նահանգներ (ինչպէս կային Հայաստանի մէջ մեծ նախարարութիւններ, — Մամիկոնեան, Արծրունեաց, Սիւնեաց) եւ փոքրեր (ինչպէս մեր մօտ Ամատունեաց, Ռշտունեաց, եւայլն):

Մեծ ու փոքր նահանգները կամ մեծ ու փոքր նախարարութիւններ իրարու

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԾՈՒՌ ՎՈՒՍԿՈՒՆԸ

Հինաւուրց քաղաքի օրէնքներն անգիր ու պապենաւանդ բարքերն հնօրեայ բարձր պատ էին քաշել նրանց միջեւ, անանցանելի պարիսպ...:

Եւ, սակայն, մի անգամ Միսակն անցաւ այդ պարիսպը...:

×

Ամրան արեւշող վառ առաւօտ էր: Վուսկունը կանուխ վեր էր կացել եւ իրենց այգում կաթուկ էր հաւաքում: Գիշերը Վարագայ քամին ցնցել թեթեւակի, թափահարել էր պտուղներով ծանրաբեռն ծառերը եւ տանձ ու խնձոր, սալոր ու ծիրան լցրել ծառերի տակ: Վուսկունը կռացած, մի տեղից միւսը ոստոստելով աշխուժօրէն, հաւաքում էր դրանք մէկ առ մէկ ու լցնում մաղի մէջ:

Ցանկարծ սուլոց լսուեց, մետաքսաթելի նման նուրբ ու թրթռուն սուլոց: Վուսկունը ուղղուեց տեղում ու նայեց ձայնի ուղղութեամբ: Միսակն էր կանգնած պատի այն կողմը: Սարսուռ անցաւ աղջկայ մարմնով, ու նա գունատուեց մէկէն: Եւ այդպէս տժգոյն ու դողահար՝ քարացաւ տեղն ու տեղը:

Միսակը պատն անցաւ:

Վուսկուն այդ ոչ թէ տեսաւ, այլ ըզգաց, եւ սիրտն սկսեց բաբախել ուժգին:

Մի վայրկեան, եւ Միսակը կանգնած էր նրա առջեւ:

— Վուսկուն...

Աղջիկը երկիւղալից անձկութեամբ աչք ածեց շուրջ – բոլորը՝ ստուգելու, թէ մօտակայքում, արդեօք, ոչ ոք չկա՞յ:

— Դարբար խալվաթ ի, Վուսկուն, մի վախենայ, — ասաց Միսակը: — Մարդ-մարդասանք չկայ:

Վուսկունը վեհերոտ նայեց երիտասարդին ու շշնջաց.

— Ինչի՞ եկար, գնա...

— Ո՞ւր գնամ, — ծիծաղկոտ ձայնով ասաց Միսակը: — Եկել եմ, որ փախցնեմ քեզ, Վուսկուն, փախցնեմ ու տանեմ ո՞ւր, գիտե՞ս... աշխարհի ծայրը: Մի՞տդ է, որ կը նստէիր ուսերիս ու կ'ասէիր՝ տար ինձ, տար մինչեւ աշխարհի ծայրը, մի՞տդ է...

Վուսկունը, որ բոպիկ ոտքերով կրակի վրայ էր կանգնել կարծես, եւ որի այտերն աւելի կարմիր էին կարել, քան թէ մաղի մէջ լցրած խնձորները, թարթիչների տակից նայեց երիտասարդին ու տխուր ժպտաց.

— Երեխայ էինք...

— Երեխայ էինք, — կրկնեց Միսակը հոգոց հանելով: — Երանի միշտ էլ երեխայ մնայինք, ինչ լաւ էր... Բայց մեծացանք, Վուսկուն, մեծացանք ու հեռացանք իրարից...

Մի պահ երկուսն էլ լուռ էին, լռելեայն ունկնդրում էին իրար, իրենց սրտի ձայնին, տարուած մանկութեան քաղցր յուշերով:

— Գնանք պնդկնոց, Վուսկուն, — յանկարծ բռնելով աղջկայ թեւից, ասաց Միսակը: — Էնտեղ աչքից հեռու է, մեզ տեսնող ու լսող չի լինի, գնանք:

— Չէ, ինչի՞, — վախւորած նրան նայեց Վուսկունը: — Ինչի՞ գնանք, չէ...

— Արի, մի վախենայ... — Միսակը ձգեց Վուսկունի թեւից, եւ աղջիկն ակամայ, երկչոտ քայլերով հետեւեց նրան:

Հասնելով պնդկնոցը, որ գտնւում էր այգու վերին կողմում, Վուսկունը տագնապած ետ ընկրկեց.

— Ինչի՞ եկանք էստեղ... Թող ինձ, գնամ, թո՛ղ...

— Մի՛ վախենայ, Վուսկուն, ես քեզ չեմ դիպչի, մի վախենայ, — աղջկայ երկիւղը փարատելու համար վստահութիւն ներշնչող ոգեւորիչ ձայնով ասաց Միսակը: — Նստիր, երկու խօսք խօսենք, ասելիքս ասեմ քեզ, ու կը գնաս, նստիր:

— Չէ՛, ինչի՞ նստեմ, ի՞նչ ես ասում, ասա ու թող գնամ, թո՛ղ...

— Ինձնից մի վախենա, Վուսկուն, ջանիդ մեռնեմ, մի վախենա, ես քեզ չեմ դիպչի: Իմ սրբութիւնն ես դու, քեզ չեմ դիպչի... — Միսակը Վուսկունին կիսադրկած նստեցրեց սաղարթախիտ թփուտների ետեւ եւ ինքն էլ տեղ գրաւեց նրա կողքին:

— Ասա, ի՞նչ պիտի ասես, ասա ու թող գնամ, — ձայնի մէջ երկիւղ ու թախանձանք՝ երիտասարդին դարձաւ Վուսկունը, որին թւում էր, թէ ամէն կողմից լրտեսում են իրենց, նայում են չարաչք ու քչփչում:

— Չգիտե՞ս ինչ պիտի ասեմ, — վրայ բերեց Միսակը յուզուած: — Կրակ ես դարձել ու ընկել ես ջանս, Վուսկուն, ջանիդ մեռնեմ: Գիշեր ու ցերեկ ուշք ու միտքս դու ես: Սաւդալու եմ դարձել, ձեռքս չի բռնում գործ անեմ: Քո պատկերն է շարունակ աչքիս առաջ, պատկերիդ մեռնեմ: Աչքս էլ թէ փակեմ՝ երազիս կը գաս...

ՄԿՐՏԻՉ ԽԵՐԱՆԵԱՆ

(Շար. – 3)

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՆՈՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ – ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՀՌՈՄ.— Լիբանանի խռովեալ վիճակը եւ երթեւեկութեան դժուարութիւնները չթոյլատրեցին որ, ըստ վաղեմի սովորութեան, Իգնատիոս – Պետրոս Պաթանեան պատրիարքի հրաժարումէն ետք, ընտրական սինոդոսը գումարուէր աթոռանիստ քաղաքին մէջ։

Լիբանանէն դուրս գտնուող առաջնորդները, մեծամասնութեամբ, Հռոմ քաղաքը առաջարկեցին (առաջին անգամ ըլլալով) որպէս յարմարագոյն եւ խաղաղ վայր ընտրական սինոդոսին։

Յունիս 26ին, հանգիստաւոր պատարագի մատուցումով, սկիզբ տրուեցաւ նիստերուն։ Կարեւոր այս սինոդոսին իրենց մասնակցութիւնը բերին հետեւեալ հայ կաթողիկէ առաջնորդները.— Ներսէս Արք. Թայրոյեան, Տիտղոսաւոր Մալաթիոյ եւ նախկին առաջնորդ Պաղտատի. Գէորգ Արք. Լայէքեան՝ Վիճակաւոր Բերիոյ. Պօղոս Արք. Գուսան՝ Տիտղոսաւոր Կողոնիոյ Հայոց եւ առաջնորդ Դամասկոսի. Հմայեակ Արք. Կէտիկեան՝ Նախկին Աբբահայր Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան եւ Տիտղոսաւոր Քէրասոնիոյ եւ նորընտիր Կաթողիկոս – Պատրիարք Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկէ Հայոց. Յովհաննէս Արք. Գասպարեան՝ Վիճակաւոր Պաղտատի, Յովսէփ Եպսկ. Ճենանճի՝ Տիտղոսաւոր Ատանայի Հայոց եւ Նախկին առաջնորդ Ճեզիրէի. Ռափայէլ Եպսկ. Պայեան՝ Վիճակաւոր Աղեքսանդրիոյ. Կարապետ Եպս. Ամատունի՝ Տիտղոսաւոր Ամաթուզայ. Ղեւոնդ Եպսկ. Զանթայեան՝ Տիտղոսաւոր Սեբաստիոյ Հայոց. Գրիգոր Եպսկ. Այվազեան՝ Վիճակաւոր Գամըշլիի. Անդրէաս Եպսկ. Պըտողլեան՝ Տիտղոսաւոր Կոմանայի Հայոց. Վարդան Եպսկ. Թէքէեան՝ Վիճակաւոր Իսպահանու։

Ամսոյս 3ին, Շաբաթ օրը, հաւաքական նամակով մը՝ Հայ Կաթողիկէ Սինոդոսական հայրերը իմացուցին Պօղոս Զ. Քահանայապետին մեր Նոր Կաթողիկոս – Պատրիարքին ընտրութիւնը յանձին՝ Հըմայակ – Պետրոս ԺԷ. Կէտիկեանի, եւ խնդրեցին իրմէ որ շնորհէ նորընտիր Հայ Կաթողիկէ Հովուապետին սրբազան Պալիումը՝ ի նշան հաւատքի եւ սիրոյ եկեղեցական հաղորդութեան։

Պօղոս Զ. Երկուշաբթի օրը, Յուլիս 5, հետեւեալ սիրալիր նամակով պատասխանեց Նորընտիր Հոգեւոր տիրոջ։

ՆՈՐԻՆ ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ ԵՒ ԳԵՐԵՐՋԱՆԻԿ ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ՝ ՀՄԱՅԵԱԿ – ՊԵՏՐՈՍ ԺԷ. ԿԷՏԻԿԵԱՆ, ՊԱՏՐԻԱՐՔ – ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՀԱՅՈՑ

Սրտի մեծ ուրախութեամբ իմացանք Ձեր Ամեն. Տէրութեան կանոնական ընտրութիւնը Կիլիկիոյ Պատրիարքական Աթոռին եւ մեծապէս շնորհակալ ենք այն զգացումներուն համար, զորս ուզած էիք մեզի արտայայտել սինոդական երկու հայրերու միջոցաւ։

Գոհունակութեամբ է որ կ'ընդունինք Ձեր կատարած եկեղեցական հաղորդութեան խնդրանքը, զոր երջանիկ ենք շնորհելու Ձեզի Մեր Տիրոջ՝ Յիսուս Քրիստոսի հաւատքի եւ սիրոյն մէջ։ Նմանապէս ընդառաջելով Ս. Պալիումի տուչութեան Ձեր խնդրանքին, զայն պիտի շնորհենք Ձեր Ամեն. Տէրութեան՝ ամսոյն 9ին մեր Առաքելական Պալատին մէջ։

Դարերու ընթացքին, Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ դիւցազնաբար ցոյց տուած հաւատարմութիւնը եւ անոր անդամներուն յարումը Պետրոսի Ս. Աթոռին, մեր մէջ կը հաստատեն այն զգացումները, զորս Ս. Աթոռը տածեց միշտ անցեալին հայ եկեղեցւոյ հանդէպ յատուկ նախասիրութեամբ մը։

Հաճեցէք, Ամեն. Տէր, ընդունիլ ջերմ իղձերը, զորս կը յայտնենք Ձեր պատուական անձին եւ այն գործին համար, զոր կատարելու կոչուած էք։

Միաժամանակ մեր բոլոր սրտովը կը շնորհենք Ձեզի, իբրեւ գրաւական աստուածային լաւագոյն շնորհքներուն, մեր առաքելական օրհնութիւնը, զայն սփռելով սիրայօժար ամբողջ նուիրապետութեան, կղերին, կրօնաւորներուն, կրօնաւորուհիներուն եւ Հայաստանեայց պանծալի եկեղեցիին բոլոր հաւատացեալներուն։

ՊՕՂՈՍ Զ. ՊԱՊ

Վատիկան, 1976 Յուլիս 5

Նոյն օրը, նորընտիր պատրիարքը պաշտօնական այցելութիւն մը տուաւ Արեւելեան Եկեղեցիներու Ս. Ժողովի նախագահ Կարդինալ Փոլ Ֆիլիփին, որ յաջորդ օրը բարեհաճութեան փոխ այցելութիւն մը կատարեց մեր նորընտիր Պատրիարքին եւ ժողովական հայրերուն։

Յուլիս 9ին, առաւօտ ժամը 10.30ին, Վատիկանի Գաբելլա Մաթիլտէի մէջ կատարուեցաւ Սրբազան Պալիումի տուչութիւնը՝ զոր Պօղոս Զ. անձամբ շնորհեց մեր նորընտիր Կաթողիկոս – Պատրիարքին։

Արարողութեան ներկայ էին Հայ Կաթողիկէ Նուիրապետութեան 11 ժողովական հայրերը, Վենետիկի Աբբահայրը, Ֆրանսայի Առաքելական Կառավարիչը, Արեւելեան Ս. Ժողովի նախագահ Կարդինալը եւ անոր քարտուղար Գերապայծառը, Լիբանանի դեսպանը, Հայ Կաթողիկէ համայնքի ներկայացուցիչներ, Անարատ Յղութեան Միաբանութեան հայ քոյրեր, Մխիթարեան վարդապետներ, Լեւոնեան վարժարանի մեծաւորները, վարդապետները եւ ժառանգաւորները։

Պապի Գաբելլա Մաթիլտէ մուտքին, ժառանգաւորները «Հրաշափառ» շարականը երգեցին։ Պալիումի տուչութենէն ետք, Պօղոս Զ. թանկագին լանջախաչ մը անցուց Նորընտիր Կաթողիկոս – Պատրիարքի վզէն։ Եւ ապա, Պօղոս Զ., իր Ֆրանսերէն ճառին մէջ պարզեց եկեղեցական իմաստը Պալիումի տուչութեան, եւ անգամ մը եւս, յուզուած շեշտով, գովքը հիւսեց Հայ ժողովուրդին եւ անոր փարումը՝ Քրիստոնէութեան եւ Առաքելական Ս. Աթոռին։

Արարողութեան աւարտին, մինչ Պօղոս Զ. մտերմաբար կը խօսէր Հոգեւոր տիրոջ հետ, ժառանգաւորները երգեցին «Կեցո վըրդէ» տաղը։

Պապին մեկնումէն ետք, Կէտիկեան Հոգեւոր տէրը եւ Սինոդոսական հայրերը առաջնորդուեցան Պապին գրասենեակը։

Պօղոս Զ. կէս ժամի չափ մտերմաբար տեսակցեցաւ Նորընտիր Պատրիարքին հետ որմէ յետոյ, ընդունեցաւ Հայ Կաթողիկէ Նուիրապետութեան 11 Սինոդոսական հայրերը։

Հոգեւոր տէրը Պապին նուիրեց մեծադիր նկար մը Սեւանայ վանքի եկեղեցւոյ՝ գործ Պ. Ակնունիի, ինչպէս նաեւ հայկական մանրանկարչութեան հատոր մը՝ իտալերէն լեզուով, Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի «Սիսուան»ը, Ֆրանսերէն թարգմանութեամբ՝ կատարուած Նուպար Փաշայի կողմէ եւ Մխիթար Աբբահօր, Վենետիկի եւ Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի մետալները։

Կէտիկեան Հոգեւոր տէրը այցելեց նաեւ Պապին պետական քարտուղար՝ Կարդինալ Վիլլոյի։ Հուսկ, ժամը 11.30ին ատենները, Նորընտիր Պատրիարքին շքախումբը վերադարձաւ Լեւոնեան վարժարան։

Իսկ ժամը 13.30ին, ի պատիւ Նորընտիր Հայ կաթողիկէ Պատրիարքին Լիբանանի դեսպանին մօտ սարքուած ճաշին մասնակցեցան հայ կաթողիկէ եպիսկոպոսները, Կարդինալ Փոլ Ֆիլիփ եւ բազմաթիւ Արեւելքցի եկեղեցականներ։ Իր բաժակաճառին մէջ Լիբանանի դեսպանը անդրադարձաւ Լիբանանի տխուր վիճակին վրայ, եւ յայտարարեց թէ հայ ժողովուրդը, այսօր Լիբանանը կազմող եւ զարգացնող կարեւոր տարրերէն մին է։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԿՐՏԻՉ ԿՈՐԻՒՆԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ

«Հայաստան» հրատարակչութիւնը լոյս ընծայած է մանկագիր Մկրտիչ Կորիւնի նոր հաւաքածոն՝ «Հատընտիր» խորագրով։ Հատորին մէջ զետեղուած են հեղինակին բանաստեղծութիւնները, չափածոյ պոյմները, հէքեաթները եւ երգիծական գործերը։ Մկրտիչ Կորիւն պատկերաւոր լեզուով, մանուկներու մատչելի ոճով կը պատմէ Հայաստանի, դպրոցականներու առօրեայի, հայկական բնաշխարհի մասին, ընթերցողը համակելով հայրենասիրութեան, մարդասիրութեան եւ աշխատասիրութեան զգացումներով։ Այս հաւաքածոն Մկրտիչ Կորիւնի 30րդ գիրքն է։ Անոր առաջին գիրքը՝ «Տեմպերի հերոսները», լոյս տեսած է 1932ին, Երեւան։ Հեղինակին գործերը հրատարակուած են ռուսերէն, ուկրաներէն եւ այլ լեզուներով, իսկ ան հայերէնի թարգմանած է Կրիմ եղբայրներու, Մաքսիմ Գորկիի, Կորնէյ Չուկովսկիի եւ այլոց գործերը։ 63ամեայ Մկրտիչ Կորիւն ծնած է Արեւմտահայաստան, ուսանած է Լենինական։ Երեւանի պետական համալսարանը աւարտելէ ետք աշխատած է խմբագրութիւններու մէջ։

×

Ս. ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի Նկարիչներու Միութեան ցուցասրահին մէջ բացուած է Սարգիս Բաղդասարեանի գործերուն ցուցահանդէսը։ Քանդակագործ – նկարիչը ցուցադրութեան դրած է 70 գործեր, որոնց շարքին՝ Ստ. Շահումեանի, Ա. Իսահակեանի, Կոմիտասի, Պարոյր Սեւակի, Գրիգոր Խանջեանի, Գէորգ Սարաջեւի, Հեմինկուէյի դիմաքանդակները։

...հետ երկար չէին գործակցիր, որովհետեւ բոլորին իրաւունքը հաւասարապէս պաշտպանող օրէնք չկար։ Անշուշտ Ամերիկա բախտաւոր էր. արտաքին զօրաւոր թշնամիներ չունէր, եւ, ուրեմն, ունեցաւ ժամանակն ու միջոցը՝ ապրելու խռովութեանց եւ անհամաձայնութեանց շրջան մը եւ գումարելու նահանգային ներկայացուցիչներու պատգամաւորական ժողով մը, որ ստեղծեց սահմանադրութիւնը, հաստատեց Նախագահի պաշտօնը, տուաւ Ամերիկային՝ իր նորաշէն մայրաքաղաքը, եւայլն։ Բայց, այս բոլորէն — ...Ուաշինկթընէն, Ուաշինկթըն քաղաքէն շատ աւելի կարեւոր էր այն, որ սահմանադրութիւնը, գալով անկանոնութեան շրջանէն ետք, լուծում եւ փրկութիւն եղաւ, ներմուծուեցաւ ոչ Ամերիկայի ընտրանիի մտքին, ուղն ու ծուծին մէջ, եւ հոն՝ «սահմանադրութիւն» եւ «ազատ, անկախ, Միացեալ Նահանգներ» հոմանիշ դարձան իրարու, հոմանիշ կը մնան նաեւ այսօր։

Ամերիկա եօթը տարի կռուեցաւ անկախութեան համար, մօտ վեց տարի վիճաբանեցաւ իր սահմանադրութիւնը ընդունելու համար, եւ եթէ այսօր կը շարունակէ մնալ երկիր մը՝ որ ոչ միայն հզօր է այլեւ ազատ, ատիկա կը պարտի իր Սահմանադրութեան, զայն հիմնադիրներուն ու պաշտպաններուն։

ԽԱՉԻԿ ԹՕԼԷՕԼԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (140)

ՀԱՌԱՋԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ԴԱՒԱՃԱՆ ՄԸ

— Այո, տէր իմ։ Երբ այդ մարդը խօսիլ սկսի, ամէնէն ըմբոստ ու անկարգապահ զինուորն իսկ կը հնազանդի իրեն։ Անանկ բաներ կ'ըսէ, որ ամէն ոք խռովութեան կը մատնուի։ Կ'ըսէ թէ մարդիկ անկախ պիտի ըլլան, ազատութիւն պիտի ստանան, պիտի յաղթեն եւ երկիրը տէր պիտի դառնան։

— Ի՞նչ է այդ մարդուն անունը Սանտրիկօ, ի՞նչ է։

— Հիմա կ'ըսեմ, տէր իմ։ Նախ այդ զինուորական պետին զինուորական յատակագիծը պարզեմ։ Լրտեսելով եւ գաղտնի կերպով իրենց ժողովներուն որոշումները մտիկ ընելով ամէն բան իմացայ։ Այդ մարդոց ընկերակցութիւնը այսօր աւազակային խումբ մը ըլլալէ դադրած է այլեւս։ Ամէն գործողութիւն, ամէն բան կարգի դրուած է։ Հրամանատարը տուգանքներ կը սահմանէ սա կամ նա դուքսին, այսինքն տեսակ մը կանոնաւոր տուրք. աւազակներուն կանոնաւոր վաշտ մը զինուած ճամբայ կ'ելլէ եւ սահմանուած տուրքը կը գանձէ իշխանէն կամ դուքսէն։ Անոնք կանոնաւոր Պետութեան մը պէս իրենց պետական գանձը ունին, դժբախտաբար այդ գանձին տեղը դեռ չկրցայ գտնել։ Հիմա մեզի կը մնայ մտածել թէ այդ կասկածելի հրամանատարը իր կանոնաւոր զինուորներով, իր նաւերով ու իր հաւաքած մեծ գումարներով ի՞նչ ընել կ'ուզէ։

Տանտոլօ սարսռաց։

— Տէր իմ, անոր նպատակը Վենետիկը գրաւել է, շարունակեց Սանտրիկօ։ Զգուշացէք։ Ես որ աւազակ մըն եմ, եկած եմ ձեր երեսին պոռալու թէ մինչեւ այսօր Վենետիկը այսպիսի վտանգի մը առջեւ բնաւ չէ գտնուած, եւ եթէ այդ մարդը բռնելու չըլլաք, ինքը պիտի բռնէ ձեզ…

— Անունը, անունը ի՞նչ է։

— Այն մարդը որ իմ տրամադրութեանս տակ գտնուող աւազակներուն պետը եղաւ, կը կոչուի Սքալապրինօ, տէր իմ։

Տանտոլօ սարսռաց եւ դեղնեցաւ։

— Իսկ մեր հրամանատարին անունն ալ Ռոլան Քանտիանօ է, ամբողջացուց Սանտրիկօ։

— Ճակատագի՜ր, եղերական ճակատագիր, մրմնջեց աւագ հաւատաքննիչը։

Ուշ կամ կանուխ Ռոլան իր դէմքը պիտի ցուցնէր եւ իր երեսն ի վեր պիտի պոռար.

— Թշուառական հայր, ի՞նչ ըրիր աղջիկդ։ Ի՞նչ վիճակի դրիր զիս։

Ռոլան դեռ ողջ էր. ի՞նչ պիտի ըլլար իր վիճակը։

Տանտոլօ իր պաղարիւնութիւնը պահել ջանալով աւազակին դարձաւ եւ դառն եղանակով մը ըսաւ.

— Հանրապետութեան եւ ինծի մեծ ծառայութիւն մը կը մատուցանես, Սանտրիկօ։ Հիմա, քանի որ դրամ չես ուզեր, ըսէ տեսնենք, ի՞նչ վարձատրութիւն կը պահանջես ատոր փոխարէն։

— Տէր իմ, անշուշտ բանակ մը զինուոր պիտի ղրկէք Ռոլան Քանտիանօն եւ Սքալապրինօն ձերբակալելու համար, այնպէս չէ՞, ըսաւ Սանտրիկօ։

— Անշուշտ, պատասխանեց Տանտոլօ տարտամ եղանակով մը։

— Անօգուտ է, տէր իմ, Ռոլանը բռնելու համար զինուորի պէտք չկայ։

— Ինչո՞ւ։

— Որովհետեւ այս միջոցին Ռոլան Վենետիկի մէջ է, կրնանք առանց զինուորական ուժի ձերբակալել զայն։

— Ո՞ւր է սակայն, հարցուց աւագ հաւատաքննիչը յուսահատական եղանակով մը։

— Ատիկա չեմ գիտեր, տէր իմ։ Բայց եթէ ձեր գաղտնի ոստիկանները իր ետեւէն ձգէք, երեք օր չանցած զայն պիտի կրնաք բռնել։ Իսկ գալով իմ վարձատրութեանս, հիմա պիտի տեսնէք որ մեծ բան մը չէ։ Երբոր Ռոլան Քանտիանօն գտնուի, պիտի խնդրեմ ձենէ որ արտօնութիւն տաք ինծի ձեր մարդոց գլուխն անցած զայն ձերբակալելու։

— Ա՞յս է ամէնքը։

— Այո, տէր իմ, ատկէ ուրիշ բան չեմ պահանջեր։ Հիմա գանք Սքալապրինոյի։

— Սքալապրինոյի համար ի՞նչ կը պահանջես։

— Դահիճի օգնականութիւնը, տէր իմ, Սքալապրինոյի գլխատման օրը կ'ուզեմ դահիճին քով ըլլալ եւ օգնել անոր։ Անոր ականջն ի վար բաներ մը պիտի փսփսամ, ըսելիքս միայն գլխատուած միջոցին կրնամ ըսել։

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

Հ. Յ. Դ.

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼԻ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ (Յուլիս 23) իրիկուան ժամը 20·30ին ծանօթ հաւաքատեղին։

Հ. Բ. Ը. Մ.

Յարգոյ հասարակութեան առ ի գիտութիւն կը հաղորդուի թէ ամառնային արձակուրդներու շրջանին Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի գրասենեակը փակ պիտի մնայ ամբողջ Օգոստոս ամիսը։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տիկին Անգինէ Շէհիր - եանի մահուան առթիւ եղած են փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները տեղւոյն Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ Ե. Շէհիրեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Է. Վառնաճեան, Սէն ժեռոմի Ս. Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութիւն, Դաւիթեան (Փարիզ) 100ական, Մարգարեան, Գ., Տէր եւ Տիկին Զիչէքեան, Մ. Զիչէքեան եւ զաւակը, Ա. Տէր-Մինասեան, Ա. Պապոյեան, Տիկին Տէր-Կարապետեան, Ժ. Փ. Մակարեան, Ջարուկեան, Գ. Դաւիթեան, Շ. Դաւիթեան, այրի Տիկին Դաւիթեան, Գուգոյեան ընտանիք, Ժորժ Գասպարեան, 50ական, Պաթիսթ Պառ-Մոտէրն, Տիկին Միրէյլ Պէյլ, Տէր եւ Տիկին Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Ասլպէկեան, Գէորգ եւ Կարպիս Մինասեան, Տօրումեան, Տէր եւ Տիկին Պիպերեան 30ական, այրի Տիկին Ա. Հաճիվարդանեան, Զ. Ալիքսանեան, Յ. Էսկիճեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Խօզեան, Մ. Պէշկիւզեան, Ա. Քօժան, Փեռոթօ, Օ. Նիկողոսեան, Գարագաշեան 20ական, Զօրպաճեան, Փնճէեան 10ական, Սարաֆեան, Փարուլթեան, Ատալեան ընտանիքներ 150 Ֆր.։

×

Տիկին Պուրէճեանի յուղարկաւորութեան առթիւ, Պօղոս Յակոբեան 20, Արամ Շեխիկեան 50։

ORANGERIE
du
LUXEMBOURG
Entrée Porte Férou
19, Rue de Vaugirard

ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ

Կը ներկայացնէ՝

ԾՈՎԸ

Բարձր հովանաւորութեամբ Ծերակոյտի նախագահին եւ «Բարձր ժողով»ի դիւանին։

ՅՈՒԼԻՍ 5–25

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տարօն – Տուրուբերանի Հայրենակցական Միութիւնը Վարդավառի ճիշդ օրը, Յուլիս 25 Կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցին, 1915ի մեր բիւրաւոր նահատակներուն համար։

Հայրենակիցներէ ու բարեկամներէ կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

×

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՎԻԼ

Այս Կիրակի առաւօտ պատարագ կը մատուցուի։

×

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Այս Կիրակի, Յուլիս 25, Վարդավառ է։ Տօն է պայծառակերպութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։ Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին կը մատուցուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ։

Երկուշաբթի, Յուլիս 26, Յիշատակ է Մեռելոց։ Նոյն եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին կը մատուցուի պատարագ։ Յաւարտ պատարագի կը կատարուի հոգեհանգիստ՝ վասն համօրէն ննջեցելոց։

×

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱԼԱՆՍ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ Յուլիս 25 Կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ։

Պատարագը կ'երգուի կոմիտասեան քառաձայն, դպրաց դասի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Հայազատ Օհանեանի։

×

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ — ՏԷՍԻՆ

Լիոն – Տէսինի Տարօն–Տուրուբերանի Հայրենակցական Միութիւնը կը յայտարարէ թէ Վարդավառի առթիւ հոգեհանգիստ կատարել կուտայ այս Կիրակի առաւօտ Տէսինի Ս. Աստուածածին եկեղեցին Տարօնի նահատակներու յիշատակին։

Կը հրաւիրուին հայրենակիցներն ու բարեկամները յարգելու անոնց յիշատակը։

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ 79ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Շաւիլի անտառին մէջ (գերեզմանատան մօտ), Յուլիս 25, Կիրակի, առաւօտէն երեկոյ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբին եւ Կապոյտ Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի մասնաճիւղերուն։

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ բոլոր խումբերուն

Գեղարուեստական ճոխ բաժին — երգեր եւ պարեր մասնակցութեամբ նուագախումբի

Հայկական պիւֆէն տեղւոյն վրայ — Մատչելի գիներ

Կէսօրէ յետոյ ժամը 15ին այցելութիւն Շաւիլի գերեզմանատունը Խանասորի հրամանատար Իշխան Յ. Արղութեանի շիրիմին։

Կը խօսի — ԸՆԿ. ՅԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆ

Կառ Մոնփառնասէն ամէն կէս ժամը թրէն. իջնել Շաւիլ։

Փոն տը Սեվրէն առնել 171 թիւ, Վերսայլ գացող օթոպիւսը եւ իջնել Փիփ Սանվէն կայարանը եւ հարցնել Շաւիլի գերեզմանատունը։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յուլիս 25, ամբողջ օրը, կազմակերպութեամբ Կրընոպլի Եօթնեղբայրեան խումբին եւ մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի։

Գեղարուեստական բաժին, հայկ. մթնոլորտ, ճոխ պիւֆէ։

Շաթօ Պօըկառի գեղատեսիլ պուրակը ռութ տը Սէն – Նիզիէ։

×

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի Յուլիս 25ին նախաձեռնութեամբ Վիէնի Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սեւան խումբին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին Ժէման դաշտը։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին՝ երգ, մեներգ, արտասանութիւն Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտներուն կողմէ եւ ճոխ պիւֆէ (խաչուհիներուն կողմէ պատրաստուած), զանազան հայկ. ճաշեր, միեւնոյն ատեն շամփուրով խորոված։

Անձրեւի պարագային կողքի սրահը տրամադրուած է։

Camp d'été du Nor Seround
à BÉZIERS
Colonie St. André route de Bessan 34500 Béziers

DU 31 JUILLET AU 29 AOUT

Les tarifs sont les suivants :

- Un mois : 900 F.
- Plus de 14 jours : 35 F. par jour
- De 7 à 14 jours : 38 F. par jour
- Moins de 7 jours : 42 F. par jour

Un départ collectif aura lieu de Paris, le 30 Juillet à 19 heures, par autocar (prix du trajet aller retour en sus). Une permanence pour les inscriptions se déroulera, tous les Mercredis à partir de 18 h. 30 et Vendredis à partir de 20 h. 30, à la Mai son de la Culture Arménienne 17, Rue Bleue, Paris.

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

Բաց է ամէն օր ժամը 19էն 23, Շաբաթ կէսօրէ յետոյ ժամը 14էն 20։

Փակ է Կիրակի օրերը։

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

PRIX EXCEPTIONNEL
2650 F
AOUT SEPTEMBRE

VOYAGES en ARMENIE

Au départ de Marseille 14 jours

OCTOBRE — NOVEMBRE

2400 F.

Comprenant

Transport aérien — Pension complète — Hôtel 1ere classe — Visites et excursions — Service accompagnateur, guide.

Renseignements et Inscriptions

Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière
13001 - MARSEILLE
tél. (91) 50. 89. 12

Madeleine BENNEYAN
HAVAS - VOYAGES
12, bd. Général De-Gaulle
26000 - VALENCE
tél. (75) 43. 06. 06

Date limite d'inscription un mois et demi avant le départ.

Licence n° 97

Restaurant
LA CAPPADOCE
3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

présente
tous les soirs
NORAYR
1er chanteur de l'Orchestre d'Etat d'Arménie
et tous les samedis soir
FERDI

Il est nécessaire de réserver sa table pour le dîner.
Fermé le Lundi

Fonds A.R.A.M

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
23
VENDREDI
23 JUILLET
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F.

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.644
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
51ᵉ ANNÉE — Nº 13.644

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԻՐԼԱՆՏԱ

ԱՆԳԼԻԱՅԻ ԴԵՍՊԱՆԻՆ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

— o —

Այս անգամ Տըպլինի մէջ է որ ահաբեկչական արարք մը կը կատարուի մեծ յուզում պատճառելով թէ երկրին մէջ եւ թէ անշուշտ Անգլիոյ։ Մեծն Բրիտանիոյ դեսպանը, Սըր Քրիսթոֆըր Պիկս, որ նոր նշանակուած էր Իրլանտա, դեսպանատան ժակուարը նստած էր, հիւսիսային հարցերու մնայուն ենթանախարարին եւ անոր քարտուղարուհիին հետ երբ կառքը կը պայթէր ճամբայ ելլելէն հազիւ հարիւր մեթր հեռու։ Կառքը օդը ելած էր երբ կ՚անցնէր հեռաւոր ականի մը վրայ, շինուած 200 քիլօ պայթուցիկով։

Ոչ մէկը կը պահանջէր այս ահաբեկչական արարքին պատասխանատուութիւնը, հակառակ ընթացիկ սովորութեան, բայց Իրլանտայի Արդարութեան նախարարը կ՚ըսէր թէ «հանրապետական ծայրայեղ խմբակ»ի մը գործն է թէեւ անկարելի չի նկատուիր նաեւ որ Իրայի (Իրլանտայի Հանրապետական Բանակ) գործն ըլլայ։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալած էր երկու պարագլուխներ առջի օր Իրայի մէկ անդամին յուղարկաւորութենէն եաք, բայց կը թուի թէ ատիկա կապ ունէր միայն բախումի մը թաղումին ատեն։ Անգլիոյ թագուհին եւ վարչապետը չեն կրնար ծածկել իրենց յուզումն ու վրդովումը։ Էլիզապէթ որ Մոնրէալ է ցաւակցական հեռագիր ղրկած է, մինչ Քալական կը յայտարարէր.— «Այս մարդասպանները ոչ ոքի բարեկամ են. հասարակաց թշնամին են զորս պէտք է քանդենք կամ անկէ քանդուինք»։

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԱՍԱՏ - ԱՐԱՖԱԹ ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՁ

— o —

Կը թուի թէ «Երթա՞մ – չերթամ»ի հարցականը վերջ գտած է եւ պաղեստինեան պատուիրակութիւն մը ի վերջոյ Դամասկոս կ՚երթայ, հակառակ Ասատի այնքան բուռն հակապաղեստինեան երեք ժամուան ճառին։ Խատումի որ պաղեստինեան շարժումին քաղաքական ճիւղին ղեկավարն է, ըսած է ակնարկելով Ասատի ելոյթին.— Մեր ականջները կը գոցենք մեր վրայ որեւէ յարձակումի ատեն, կը լսենք միայն մէկ կոչ եւ ատիկա խաղաղութեան կոչն է»։ Իսկ Ասատ իր ճառին մէջ, անդրադառնալով Պաղեստինցիներու եւ ձախ Լիբանանցիներու իրեն դէմ յարձակումներուն, մանաւանդ այն ամբաստանութեան թէ չի վայելեր իր ժողովուրդին համակրանքը, ըսած է. «Այն վայրկեանին որ զգամ թէ կորսնցուցած եմ ժողովուրդին վստահութիւնը, կը ձգեմ կ՚երթամ»։ Ասատ բացատրած է նաեւ թէ ինչո՞ւ մէկ օրէն միւսը «դէշ մարդ» եղած է լիբանանեան ձախին հետ։

Ատիկա պատահեր է այս գարնան երբ Ճումպլաթ զինուորական լուծում փնտռեր է եւ ըսեր է իրեն. «Անոնք (մարոնի քրիստոնեաները) 140 տարի տիրապետեցին մեր վրայ, կ՚ուզենք ազատիլ իրենց ձեռքէն»։ Սուրիոյ Նախագահը յայտնած է նաեւ թէ ներկայիս 500 հազար Լիբանանցի եւ 150 հազար Պաղեստինցի ապաստան գտած են Սուրիա (ուր մէկ սենեակ կարելի չէ գտնել, կը վկայեն Սուրիոյ ճամբով Ֆրանսա հասնող Լիբանահայերը) եւ շեշտած. «Պատմականօրէն Սուրիա եւ Լիբանան մէկ երկիր եւ մէկ ժողովուրդ կը կազմեն»։

Միւս կողմէ կը հաստատուի որ այն դադարը, որու շուրջ համաձայնած էին քրիստոնեայ եւ պաղեստինցի Թէլ էլ-Զաաթարի վիրաւորները փոխադրելու համար, չէր գործադրուած դեռ Չորեքշաբթի իրիկուն, մինչ պէտք է ի զօրու ըլլար նոյն առաւօտեան 7էն։

Լիբանանեան այս տարօրինակութեան պէտք է աւելցնել այլ նորութիւն մը։ Առջի օր, երբ «խաղաղութեան ուժերը» (զորս արաբական երկիրները ղրկած են) նոր դիրքեր պիտի գրաւէին Թանգարանին շուրջ, որ կը բաժնէ պատերազմիկ կողմերը, կարենալ ապահովելու համար ազատ անցքը քրիստոնեայ եւ մահմետական թաղերու միջեւ, կրակի բռնուած են։ Ասոնք սաուտցի զինուորներ էին եւ առաջին անգամ ըլլալով «կը շարժէին» Նօ-մէն'ս լանտի մէջ։ Կը թուի թէ կրակը բացուած է քաղաքին արեւելեան կողմէն, որ մեծ մասամբ քրիստոնեաներու ձեռքն է։ Երեք հոգի մեռած է եւ քսան հոգի վիրաւորուած, փաստը տալով եթէ պէտք էր որ անկարելի է հրադադար մը ձեռք ձգել, նոյնիսկ երբ կողմերը համաձայն են։ Աջերը կ՚ըսեն թէ այս կրակին պատասխանատուն իրենք չեն եւ յստակ չէ, ըստ օտար մամուլի թղթակիցներուն թէ քրիստոնեաներուն ալ ո՞ր խմբակն է որ կրակ բանալու հրահանգ տուած է։ Կասկած կայ Շամունի ուժերուն վրայ, քանի ծանօթ է որ Ներքին նախարարը շատ գոհ չէ արաբական խաղաղապահ ուժերու ներկայութենէն։

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆ

ԱՆԳԱՐԱ - ԱԹԷՆՔ ԼԱՐՈՒԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

— o —

Թուրքերը տեղի չտուին եւ ամուր մնացին իրենց որոշումին վրայ Եգէական ղրկելու Հօրա նաւը (Սիսմիք 1) որ հետազօտութիւններ պիտի կատարէ։ Տէմիրէլ շատ բուռն ճառեր ալ խօսած է այս առթիւ եւ ակնարկելով Թուրքիոյ թըշնամիներուն, ըսած է Էսկիշէհիրի մէջ. «Ոչ ոք թող փորձուի չափել մեր Պետութեան ուժը, վերջը կը զղջայ»։ Թուրքիոյ վարչապետը շեշտած է նաեւ ուրիշ ճառի մը մէջ որ որեւէ փորձ նաւուն ճամբան կտրելու ծովահէնութիւն պիտի նկատուի։ Թուրքիա զօրքերը կազմ ու պատրաստ կը պահէ եւ ջնջած է բանակին բոլոր արձակուրդները։ Գալով Յունաստանի, Գարամանլիս ստիպողական ժողով գումարած է զինուորական պետերուն հետ եւ անոնք ապահովութիւն տուած են որ զինեալ բոլոր ուժերը պատրաստ են դէմ դնելու որեւէ կացութեան։

×

Քսան հազար յոյն-կիպրացիներու առջեւ Մակարիոս յանձնառու եղած է երբեք չընդունիլ Կիպրոսի «կատարուած իրողութիւնը» զոր կը պարտադրէ Անգարա։ Մակարիոս պատրաստ է երկարաշունչ պայքարի մը, ինք տրամադիր է վերսկսելու միջ-համայնական խօսակցութիւնները բայց ծանօթ է որ անոնք անելի մէջ մնացին, երբ Թուրքերը որեւէ ձեւով չուզեցին յայտնել թէ ի՞նչ է տարողութիւնը հողային իրենց զիջումներուն (հաւանաբար այն պատճառով որ հողային «զիջում» ընելու սովորութիւն չունին..)։

ՀՐԱՏ

ԿԱՐՄԻՐ Է ԵՂԵՐ...

— o —

Ամերիկեան Վիքինկը հաւատարմօրէն լուրեր եւ մանաւանդ շահեկան նկարներ կը ղրկէ Հրատէն։ Այս նկարներէն կը պարզուի որ Հրատ կարմիր է եւ ունի կամ ունեցած է միջոցները որ կեանք ըլլայ հոն։ Արդարեւ հոն կայ բորակածին (ազոթ) թէեւ 3,5 առ հարիւր համեմատութեամբ բայց կը բաւէ կեանքի կարելիութիւն հաստատելու, երբ կան նաեւ այլ անհրաժեշտ տարրերը ինչպէս ջուր եւ բնածուխ որոնց գոյութիւնը կասկած չի վերցներ այլեւս։

Քանի մը տողով

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐՈՒ մէջ Ֆրանսա կըրցաւ երկու բրոնզեայ մետալ ապահովել մէկը սրախաղի, միւսը՝ ծանրաբարձութեան։ Ողիմպիականի հերոսուհին կը մնայ 15ամեայ Ռումանուհին, որու մարզանքը արտակարգ է եւ հմայած բոլորը։ Առջի օր Ֆրանսացի Լաքաղի «դիպուածը նպաստաւոր չեղաւ» կը գրէ Էքիփ, քանի ան ինկաւ, առաջին շրջանին խորհրդային մարզիկ Նելսոն Դաւիթեանի վրայ (ըմբշամարտ), որ լաւագոյն մասնագէտն է իր դասուն (62 քիլօ) եւ պարտուեցաւ։ Ֆրանսացիք ու Հայերը սա հասարակաց գիծն ունին որ պարտութեան ատեն միշտ ... բախտը կ՚անիծեն։

ԻՏԱԼԻՈՅ Համայնավար կուսակցութիւնը Լեհաստանի բանուորական (համայնավար) կուսակցութեան դիմած է, որպէսզի չափաւոր եւ նոյնիսկ մեղմացուցիչ միջոցներ ձեռք առնուին դատապարտուած բանուորներուն ի նպաստ, որոնք մասնակցած էին Յունիս 25ի ցոյցին։ Լեհական կուսակցութեան ղրկած իր գիրին մէջ, Իտալիոյ Համայնավար կուսակցութիւնը պատահած դէպքերուն առթիւ մտահոգութիւն յայտնելով դիտել տուած է որ «ընկերվարական երկրի մը մէջ պէտք է կարելի ըլլայ լուծել, առանց մեծ խռովութիւններու, տարակարծութիւնները եւ նոյնիսկ ընկերային բախումները՝ բանուորներու գործակցութեան շարունակական փնտռտուքով»։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահական ընտրապայքարի ծախքերը, առաջին անգամ ըլլալով, կը հոգայ Պետութիւնը։ Միացեալ Նահանգներու տնտեսութեան նախարարը արդէն դեմոկրատ թեկնածու Քարթըրի եւ իր ցանկակիցին յանձնած է 21 միլիոն 820 հազար տոլար (աւելի քան 10 միլիառ հին ֆրանք), որպէսզի շարունակեն ընտրապայքարը։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 19)

ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐ՝ ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Երեւանի «Լոյս» հրատարակչական տունը լոյս ընծայած է սփիւռքի հայ վարժարաններու համար հայերէն դասագիրքեր։ 12 տարիէ ի վեր «Լոյս» հրատարակչութիւնը կը հրատարակէ հայերէն դասագիրքեր, զորս կը կազմեն Հայաստանի մանկավարժները։ Այս տարի չորս տեսակ դասագիրք ղրկուած է սփիւռք՝ Սուրիա, Ֆրանսա, Քանատա, Արժանթին, Աւստրալիա, Լիբանան, 50 հազար օրինակ։

×

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆԻՆ ԳՈՐԻՍԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԸ

Լեռնային Զանգեզուրի Տաթեւ գիւղի դպրոցականներն ու գիւղական Խորհուրդը արժանացած են Գորիսի շրջանային Խորհուրդի գործադիր կոմիտէի պատուագիրին, պատմական եւ մշակութային յուշարձաններու վերականգնումի եւ պահպանութեան մարզէն ներս կատարած աշխատանքին համար։ Տաթեւը հին պատմութիւն ունեցող գիւղ մըն է, ուր կը գտնուի ազգային ճարտարապետութեան եզակի յուշարձաններէն մին՝ Տաթեւի վանքը։ 895–906 թուականներուն կառուցուած Տաթեւի վանքը ներկայիս ալ հիացում կը պատճառէ իր հոյակերտ ձեւերով, անկրկնելի զարդաքանդակներով, որմնանկարներով։ Գիւղական Խորհուրդի նախագահ Վլադիմիր Սրմալեան ըսած է. «1931ի երկրաշարժը մեծ վնասներ պատճառեց վանքին։ Փլան ոչ միայն խուցի կամարները, ուր կը գտնուի թանգարանը, այլեւ «աղբիւրի շէնք»ի պատը։ Այդ ժամանակ գիւղացիները հաւաքեցին եւ թուագրեցին այդ շինութիւններուն քարերը եւ տարիներու ընթացքին հետզհետէ վերականգնեցին։ «Աղբիւրի շէնք»ը՝ Տաթեւի վանքի բաղկացուցիչ մասերէն մէկն է, որ գիւղական Խորհուրդի նախաձեռնութեամբ այժմ ամբողջովին վերականգնած է։ Անցեալ տարի Հայաստանի կառավարութիւնը ձեռնարկեց այս հրաշալի յուշարձանի վերականգնումի աշխատանքներուն։ Որքան ջանքեր պէտք է թափէին ճարտարապետները անոր հին նախագիծը վերականգնելու համար, եթէ չըլլային Տաթեւցիները։ Հին ձեռագիրներու եւ պատմաբաններու գրութիւններուն մէջ կային վանքին նկարագրութիւնները։ Գիւղական Խորհուրդը ոչ միայն փնտռտուք ըրաւ համադրոյթի զանազան բաղկացուցիչ մասերը գտնելու համար, այլեւ վերականգնողներուն օժանդակող խումբեր տրամադրեց»։

Գորիսի շրջանի աւելի քան հարիւր յուշարձաններու պահպանութեան եւ վերականգնումի աշխատանքներու մասին խօսելով, շրջանային Խորհուրդի փոխ նախագահ Յակոբ Մանուէլեան ըսած է. «Հինգ հազար բանուորներ, գիւղական Խորհուրդներու որոշումով, վերականգնումի աշխատանքներու լծուած են Հալիձոր, Շինուհայր, Խնձորեսկ, Բարձրաւան, Քարահունջ եւ այլ գիւղերու մէջ։ Մասնագէտներ դասախօսութիւններ տըւած են եւ միջոցներ գործադրուած են պատմական յուշարձանները երիտասարդութեան դաստիարակութեան ծառայեցնելու համար»։

Fonds A.R.A.M

ՅԱՊԱՂԱԾ ԼՈՒՐԵՐ ԱՐԻՒՆՈՏ ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ

Ա.

ԽՄԲ.— Ամիսներէ ի վեր հեռաձայնային կապն ալ խզուած ըլլալով Լիբանանի հետ, զրկուած ենք ստոյգ լուրերէ մեր տարաբախտ գաղութին մասին: Պոսթընի մեր պաշտօնակիցը՝ « Հայրենիք » ճամբորդի մը շնորհիւ ստացած է «Ազդակ»ի Յունիս ամսուան կարգ մը թիւեր, որոնցմէ մէկէն արտատպած է հետեւեալ շահեկան տեղեկատուութիւնը: Այս լուրերը, ուրեմն, ամսուան մը հնութիւն ունին եւ գիտենք թէ Լիբանանի ներկայ կացութեան մէջ, 24 ժամ առաջուան լուրերն իսկ հին են: Բայց եւ այնպէս շահեկան նկատեցինք զանոնք ներկայացնել.—

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ ՄԷՋ ԿԱԶՄՈՒԱԾ Է ԱԶԳ. ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՄԸ ՎԱՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՇՐՋԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

Երկիրը զրկուած է պաշտօնական կամ պետական բոլոր հաստատութիւններէն: Պետական մեքենան չի բանիր, իսկ պատերազմէն հիւծած ժողովուրդը կարիքը ունի օգնութեան ձեռք երկարող մարդոց: Մասնաւորաբար անյետաձգելի պահանջ է առողջապահական ներկայ պայմաններու բարելաւումը, առաջքը առնելու համար համաճարակներու եւ սովի:

Մեր ներկայ յօղուածով ամփոփ կերպով պիտի ներկայացնենք մօտ ամիսէ մը ի վեր տարուող հետեւողական աշխատանքը, որուն լծուած է նորակազմ « Ազգային Խորհուրդ »ը, բխած՝ մեր ազգային - ղեկավար մարմիններու ժողովներէն:

Երբ ժողովուրդը ինքզինք զրկուած ու առանձին կը զգայ օրինաւոր իշխանութեանց բացակայութեան, նման Խորհուրդ մը բարերար դեր կրնայ ունենալ միայն, մանաւանդ երբ նկատի ունենանք որ յիշեալ «Խորհուրդ»ը ստեղծած է եօթը օգտաշատ յանձնախումբեր.

— Առողջապահական
— Բժշկական
— Ընկերային
— Դատական
— Մատակարարման
— Հանրային սպասարկութեանց
— Տնտեսական:

Թուենք իւրաքանչիւր յանձնախումբի առանձնած պարտականութիւնը եւ կատարելիք առաքելութիւնը:

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Նկատի ունենալով որ ներկայ անբնական պայմաններու բերումով շրջանիս քաղաքապետութիւնը ի վիճակի չեղաւ իր պաշտօնը լրիւ կատարելու, անոր ընկերային թէ առողջապահական սպասարկութիւնները չբանեցան հարկ եղած օգտակարութեամբ (պաշտօնեաներու, աշխատաւորներու կամ բանուորներու բացակայութեան հասկնալի պատճառներով) — Խորհուրդը յառաջացուց Առողջապահական Յանձնախումբ մը, Պուրճ Համուտի շրջանին մէջ գործելու համար մասնաւորաբար: Այս Յանձնախումբը պիտի հսկէ մաքրութեան.— (աղբահաւաքում, թունաւոր միջատներու եւ առնէտներու դէմ պայքար, կոյուղիներու մաքրութիւն, թաղային մաքրութիւն, համաճարակի դէմ պայքար, պատուաստումներ, եւայլն): — Արդէն իսկ սկսուած է գործի: Բացի մամուլին մէջ տեսնուած յայտարարութիւններէն, թռուցիկներ բաժնուեցան ժողովուրդին, նաեւ պատերու վրայ ազդեր փակցուեցան հայերէն թէ արաբերէն լեզուներով, որպէսզի բնակչութիւնը աջակցի Յանձնախումբին, կատարելով անոր խորհուրդ - թելադրանքները: Բծախնդրութեամբ յառաջ պիտի տարուի շրջանը մաքուր պահելու աշխատանքը, գործի լծելով քաղաքապետութեան անձնակազմը, բանուորական կազմը, նաեւ շրջանիս երիտասարդական թէ սկաուտական խումբերը, որ կազմակերպեն մաքրութեան արշաւներ: Ժողովուրդէն կը խնդրուի հետեւիլ Յանձնախումբին եւ անկէ յառաջացած մարմիններու ցուցմունքներուն:

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Լիբանանի քաղաքացիական պատերազմը ստեղծեց դժբախտաբար վիրաւորներու նկատառելի թիւ մը: Քաղաքիս բոլոր հիւանդանոցները լեցուած են վիրաւորներով: Շատ մը հիւանդանոցներու մէջ տեղ իսկ չկայ եւ անոնցմէ շատեր կը գտնուին ողբալի վիճակի մէջ: Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ կեանքի բնական ընթացքով հիւանդացածներու թիւը: Ու հիմա ամբողջ ազգաբնակչութիւնը կը տառապի հիւանդանոցի տագնապէ: Այս առիթով կազմուած Բժշկական Յանձնախումբը, որուն մաս կը կազմեն բժիշկներ եւ դեղագործներ, ճիգ կը թափէ ստեղծելու դարմանատուներ, կամ արդէն իսկ գոյութիւն ունեցող Օգնութեան Խաչի դարմանատուները զօրացնելու եւ ընդլայնելու: Ասոր առընթեր կեանքի կոչել Հայկական Հիւանդանոց մը, զօրացնել եւ ընդլայնել արդէն իսկ իր օգտակար գոյութիւնը հաստատած Ս. Պօղոս Հիւանդանոցը, ստեղծելով լայն կարելիութիւններ գործողութիւններ կատարելու մարզին մէջ, զայն օժտելով ու ճոխացնելով ներքին սարքաւորումով:

Տարիներէ ի վեր հոլովուած բայց դժբախտաբար կեանքի չկոչուած Հայկական Հիւանդանոց մը առաւել քան հրամայական պահանջ մըն է պատերազմի այս օրերուն: Հիմա է որ զգացինք անոր անմիջական պահանջը, երբ գտնուեցանք դէմ յանդիման անակնկալ կացութիւններու....:

Բժշկական այս Յանձնախումբը ոգի ի բռին գործի լծուած է գէթ մասամբ մը դարմանելու անցեալին մէջ գործուած այս թերին: Այս նպատակին համար հաւանաբար մօտիկ ապագային կեանքի կոչուի ազգային հիւանդանոցի մը մէկ նախատիպարը, հայաշատ այս շրջանին մէջ:

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Առողջապահական մեր կեանքին հետ սերտ կապ ունեցող այլ ճիւղ մըն է ընկերային կեանքը: Դպրոցները փակ են, ինչ որ ստեղծած է ուրիշ մէկ մտահոգութիւն ոչ միայն ծնողքներու, այլ ընկերային մեր կեանքը վարող պատասխանատուներուն մօտ: Մեր մանուկները փողոցները մնալով ենթակայ եղան փողոցի բարքերուն, մասնաւորաբար «զէնքի քերականութիւնը» լաւ սերտեցին...:

Առաջքը առնելու համար այս պատճառով ապագային ստեղծուելիք բարդութիւններու, Ընկերային Յանձնախումբը պիտի զբաղի առաւելաբար գաղութիս հայ զանգուածներուն զաւակներուն դաստիարակութեամբ, առողջապահական, մանկավարժական, հոգեբանական տարբեր կալուածներու մէջ: Նոյն Յանձնախումբը կարեւորութեամբ պիտի զբաղի նաեւ քաղաքացիական այս պատերազմին պատճառով ստեղծուած տնտեսական նեղութեան մատնուած մեր հայրենակիցներով, օգտակար հանդիսանալու համար չքաւոր կամ անգործ ընտանիքներու:

ՇԱՀԱՆԴՈՒԽՏ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՌՕՐԵԱՅ ՀՈԳԵՐ

ԵՂԱՆԱԿԱՅԻՆ ՑԵՂԱՇՐՋՈ՞ՒՄ

— o —

Մեր ցամաքասը բազմաթիւ չորութիւններ ունեցած է: Սակայն, այս անգամ, բոլոր մրցանիշները կոտրուած են:

Կ՚ըսուի թէ, աւելի քան հարիւր տարի առաջ պէտք է երթալ, գտնելու համար այսքան չոր եւ անջրդի Յունիս եւ Յուլիս ամիսներ:

Այս կացութիւնը մեր առջեւ կը դնէ այն բոլոր հարցերը զորս գիտենք՝ երկրագործութեան, տնտեսութեան եւ առօրեայ կեանքի կապակցութեամբ:

Որովհետեւ, սերունդէ սերունդ, վարժած ենք առաւել «ծարաւի», ամէն օր, մեզի աւելի քան չորս հարիւր լիտր ջուր պէտք է գոցելու համար քիչ թէ շատ մեր ընդհանուր կարիքները: Ուրեմն, նոյնիսկ, եթէ հիմա քանի մը շաբաթ հեղեղային անձրեւ իջնէ, դարձեալ այս չորութիւնը կ՚ունենայ իր անդրադարձը:

Սակայն, այս անմիջական մտահոգութիւններէն անդին, ուրիշ հարց մը կը ծագի աւելի ծանր, աւելի մտահոգիչ:

Մթնոլորտի եւ օդերեւութաբանական երեւոյթներու մասնագէտները տպաւորուած են կարգ մը ապշեցուցիչ դէպքերէ: Այն աստիճան որ հարց կուտանք թէ արդեօք մեր ցամաքը զոհ չէ՞ կատարեալ « կլիմայական տակնուվրայութեան » մը որ կրնայ մեզ առաջնորդել, մտնել ափրիկեան կլիմայի դարաշրջանի մը մէջ:

Եւրոպայի մէջ, առաջինը Անգլիացիներն են որ խօսեցան այս կլիմայական փոփոխութեան մասին:

Ճիշդ է որ, Փրոֆ. Հ. Լամպ՝ տնօրէն կլիմայի հետազօտութեան ճիւղի «Իսթ Անգլիա» համալսարանին մէջ, իր հաստատումներուն մէջ կը դնէ որոշ խոհեմութիւն և կը գործածէ հարցական ձեւը, Այսուհանդերձ, կլիմայագէտը կը մտածէ, եթէ պարզապէս անկանոնութեան ծայր տուող երեւոյթները, ի վերջոյ, յառաջ չեն գար մոլորակի հիւսիսային կիսագունդի կլիմայի հիմերու փոխակերպումէն:

Փրոֆ. Լամպ եւ բժիշկ Տ. Վինսդանլէ կ՚ենթադրեն որ « հակակիկլոնական » եղանակներու բարձրաճնշիկները, որ թանձրօրէն եւ մնայուն կերպով կը ծածկեն Արեւմտեան եւ Կեդրոնական Եւրոպան, ինչպէս նաեւ Սքանտինաւիան, այժմեան կլիմայի մեծագոյն անկանոնութեան պատճառներն են:

Ահաւասիկ թէ ինչպէս կը ներկայանայ այս անկանոնութիւնը: Տաք օդ եւ պաղ օդ սահմանը որ նախապէս կ՚անցնէր Պրիթանեան կղզիներու մէջտեղէն, արշաւած է դէպի հիւսիս: Ամպերու շրջագայութեան մէջ կայ՝ տաք օդ - պաղ օդ սահմանը որուն տեղափոխութիւնը դէպի հիւսիս կամ հարաւ կը բերէ անկանոնութիւններ: Այս սահմանը ընդհանրապէս խանգարումներու առանցքը կը կազմէ՝ օդի փոփոխութեան գիծը:

Ինչպէս կ՚ըսէ Փրոֆ. Լամպ, չենք հասկնար, հակակիկլոնական եղանակի « դայթակղեցուցիչ » յարատեւութիւնը, որ կը ճնշէ Եւրոպայի վրայ, Դեկտեմբերէն ի վեր, եւ մանաւանդ վերջին երեք ամիսներու ընթացքին:

Դարձնելով անձրեւները դէպի հիւսիս եւ հարաւ, այս երեւոյթը կը նմանի «պղինձէ վիթխարի զանգակի մը», ըր-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԾՈՒԽ ՎՈՒՍԿՈՒՆԸ

Վուսկունը՝ ողջ էութեամբ կուսական դող ու սարսուռի մէջ, գլխահակ ու լուռ ունկնդրում էր երիտասարդին, որը մի քանի վայրկեան շունչ առնելուց յետոյ շարունակեց յուզմունքից դողացող ձայնով.

— Մանկուց գեղեցիկ էիր, մեծացել, աւելի ես գեղեցկացել, Վուսկուն: Բացուել ես քափուր վարդի նման ու ջահէլներին հալումաշ ես անում: Ուզողներ էլ կան, գիտեմ, բայց չելնեմ - չիմանամ, որ ուրիշի խօսք տաս, որ քեզ ինձնից հանես, սիրտս կոտոր թողնես, Վուսկուն, սրտիդ մեռնեմ...:

Աղջիկը բարձրացրեց գլուխը այնպիսի հայեացքով, որով ասում էր. «Ես քոնն եմ, Միսակ, մի վախենա, քոնն եմ...»:

Միսակն աղջկայ այդ հայեացքից սիրտ առած՝ գրկեց նրան, եւ նրանց շրթունքները միացան ջերմին մի համբոյրով:

— Վուսկուն, Վարազայ սարի զալար խավրծիլ, իմ Արտամետայ խնձոր Վուսկուն, համ ու հոտիդ մեռնեմ, — մրմնջում էր Միսակը երանութեան մէջ, երազում կարծես, եւ աղջիկն ինքնամոռաց, գլուխը նրա կրծքին՝ երջանկութիւնից արտասւում էր:

Նրանց սթափեցրեց Ալմաստի կանչը այգու դռնից.

— Աղջի, քեզ ի՞նչ էլաւ, չպրծա՞ր, արի:

Վուսկունն անմիջապէս ելաւ ոտքի:

— Եկայ, մարէ, եկայ, — արձագանգեց նա մօր կանչին եւ խնդրելով Միսակին, որ հեռանայ, արագ քայլերով գնաց դէպի կ՚աթուկներով լեփ-լեցուն մառը:

Միսակը, կանգնած, մի պահ խանդաղատալից հայեացքով ուղեկցեց ծառերի արանքով տուն շտապող Վուսկունին եւ ապա ընդփոյթ ցատքելով պատից՝ իջաւ իրենց այգին:

×

Առաջին այդ հանդիպմանը յաջորդեց երկրորդը, եւ այնուհետեւ յաճախ գաղտնի տեսակցում էին նրանք:

Ուշ երեկոներին, երբ շուրջը բոլոր ձայները լռում էին ու ոտ ու ձեռ խաղաղում, Վուսկունը ընկերուհիներից մէկին ու մէկի մօտ գնալու եւ կամ մի այլ պատրուակով դուրս էր գալիս տնից, մտնում այգի եւ զգոյշ քայլերով գնում դէպի պնդոց, ուր դեռ չհասած՝ երկու բոցանման բազուկներ գրկում էին նրան:

— Վուսկուն, իմ լուսնակ...
— Կամաց, կը լսեն, կամաց...
— Թող լսեն, թող իմանան...

Լսեցին, իմացան:

Դրա համար էին ասում. «Սորաջոնց Միսակն իրենով է արել Վուսկունին: Միսակի ձեռքից աղջի՞կ կը խլուի...»:

×

— Ապա ի՞նչ, պսակուի, — ուրախացաւ մայրը, երբ Միսակը յայտնեց նրան, թէ ուզում է ամուսնանալ: — Ժամանակն է, մեռնիմ քէ: 25դ լրացաւ վարդավառին: Կին բեր, որ փարէն տուն բերես, վաստակդ քոռ ու փուչ չանես ընկերներիդ հետ: Պսակուի, որ քո հաշիւ - հիսաբն իմանաս, որդի, մեղք ես...:

— Գլուխդ դմբո՞ղ բերեմ, մարէ, — ծիծաղեց նա:

— Բեր, դու բեր, թող գլուխս դմբէ, — որդու կատակին ժպիտով պատասխանեց պառաւը: — Մենակ թէ բեր:

— Դու գնա ուզի, ես բերեմ, մարէ:

— Դո՞ր երթամ, տղայ: Երթամ վի՞ր աղջիկն ուզեմ: Դու տեղն ասա, ես երթամ:

— Խոտիմկանց տուն, մարէ:
— Վուսկունի՞ն:
— Հա:
— Կուտա՞ն...
— Կուտան:
— Ի՞նչ գիտես:
— Գիտեմ: Աղջիկը կամ ի, խօսք եմ առէ:
— Տղայ, ճի՞շդ կ՚ասես, հաստա՞տ:
— Հաստատ, մարէ, հաստատ: Ես քարը դրել եմ տեղը: Գնա ուզի:
— Երթամ, որ էդպէս ի, երթամ ուզեմ, — աշխուժացաւ պառաւը ու մայրական միամիտ հաւակնութեամբ, ինքն իր հետ խօսելով, աւելացրեց.— Կուտան, խաղալով կուտան, ինչի պիտի չտան: Ձեռքդ պագեն, տան: Քէ պէս ջահէլն վո՞վ աղջիկ չի տայ... Երթամ, լոյս բացուի, երթամ:

×

— Էս ո՞ր խաչիցն ի, Խուռիկ խաթուն, — դուռը Միսակի մօր առաջ բաց անելով, գոչեց Ալմաստը ուրախ զարմանքով, — Արի, ներս արի:

ՄԿՐՏԻՉ ԽԵՐԱՆԵԱՆ

(Շար. - 4)

Fonds A.R.A.M

կուած ըլլալ Եւրոպա եւ որ կ՚ընդդիմա- նայ ովկիանոսեան օդի մուտքին:

×

Ա... հասարակ, ամառը, հակակիկլոն- ները որ Եւրոպան կը ծածկեն, կը տեւեն քանի մը օր, առաւելագոյնը քանի մը շաբաթ, մերթ ընդ մերթ, կքումնելով, որոնք կը թարգմանուին ճնշումի նուա- զումներով: Բայց, այս անգամ, գործ ունինք հակակիկլոններու հետ որոնք բա- ցարձակապէս անտարբեր են սաստիկ տաքցած օդի ուժեղացումներուն, գետնի մօտ:

Այս «պղնձէ զանգակ»ի բացատրու- թիւնն է որ յամառօրէն կը մնայ մեր գը- լուխներուն վերեւ: Բայց ինչո՞ւ «պղնձ- ձէ զանգակը» կուգայ հոս, տարուան այս պահուն, եւ այսքան երկարատեւ: — ... ծակատներու սահմանի (տաք օդ – պաղ օդ) փոփոխութեան պատճառաւ, կ՚ըսէ փրոֆ. Լամպ: Պր. Կիլըվիէյ, որ հաւա- նաբար մթնոլորտի բնագիտութեան լա- ւագոյն մասնագէտն է Եւրոպայի մէջ, կը գտնէ «տարօրինակ»:

Ամերիկացիները, իրենք, չեն երազեր: Կը հաւատան, հաստատօրէն, որ մտած ենք կլիմայական յեղաշրջումներու եր- կար ցարգլուխի մը մէջ եւ դեռ չենք գուշակեր հետեւանքները կրելէ:

Արդէն, Սէ. Ի. Ա.ի «միջազգային» ա- գործութիւնը, Ցունիսի սկիզբը, որ, սակայն եւ այնպէս բաւական զարմացուց «չահակից» կառավարութիւնները:

Կը յիշենք այն ահազանգը արձակուած ... մը: Սկիզբը, ոչ մէկը հասկցաւ ինչ պատրուակներով Սէ. Ի. Ա.ն որ պէն- տագոնական եւ քաղաքական տեղեկութիւն- ներու գործակալութիւն մըն է, կը զբաղի կլիմայաբանութեամբ: Սակայն, չու- տով ի յայտ եկան ամերիկեան կառավա- րութեան նպատակակէտները. նպատակա- կէտներ որոնք կը թարգմանեն որոշ քա- ղաքական մտահոգութիւն մը որ կրնայ դառնալ զինուորական մտահոգութիւն:

Ամերիկեան անձկութիւնը հիմնաւոր- ուած է գիտական տեղեկագրութեան մը վրայ հաստատուած խումբ մը մթնոլորտի մասնագէտներու կողմէ, Փրոֆ. Ռ. Պրայզոնի առաջնորդութեամբ:

Ռ. Պրայզոն զանազան ճամբաներ չափ- ներ՝ աշխարհը, կ՚ըսէ, կլիմայական ... ակնումայութեան մը ուղղութիւնը ա- ռած է. կացութիւն մը ուր եղանակներու անկերպաշնականութիւնը պիտի պատճառէ ... մըներու արտադրութեան զգալի նուազում մը:

Ձմեռները ձիւնոտ պիտի չըլլան, ոչ իսկ պաղ, եւ գարունները շատ յաճախ չոր: Ամառները պիտի ըլլան միշտ չափա- զանց չոր եւ աշունները հեղեղային՝ հունձքերու կարիքներուն կատարեալ հա- կառակ օդ:

Արդ, ցորենի հունձքի նուազում՝ Մի- ացեալ Նահանգները եւ Քանատան կէսով պիտի նուազեցնեն իրենց արտադրումնե- րը, Արեւմտեան Եւրոպան հազիւ պիտի արտադրէ ինչ որ իրեն անհրաժեշտ է: Խորհ. Միութիւնը պիտի կորսնցնէ ան- սահման տարածութիւններ, որ այսօր մշակուած են, անապատներու յառաջա- ցումներու պատճառաւ:

Սէ. Ի. Ա.ի տեղեկագրութիւնը կը նախատեսէ Ղազախստանի ամբողջական ամայութիւնը:

×

Փրոֆ. Պրայզոն կը կարծէ որ պիտի վերագտնենք 1600–1850ական տարիներու կլիմայական պայմանները: Կը գուշակէ որ, խանդարումը, լաւագոյն պայմաննե- րու մէջ կրնայ տեւել քառասուն տարի, իսկ յոռեգոյն պայմաններու մէջ 200 տարի:

Ի՞նչ մտածել: Անկեղծօրէն ամէն ինչ կարելի է: Ոչ ոք ի վիճակի է հաստատել թէ ի՞նչ է ճշգրիտ բնոյթը մեր կիսա- գունդի այժմեան կլիմայական կացու- թեան: Կան յոռետեսներ որ կը գուշակեն ամէնէն գէշ պատուհասները եւ լաւա- տեսներ որոնց համար ոչ մէկ աղէտ կրնայ պատահիլ:

Սպասելով յաջորդ դարերու պատմու- թեան վճռին, տնտեսական վիճակագրու- թիւնները ցոյց կուտան որ վերջին վեց տարիներու ընթացքին Միացեալ Նա- հանգներու, ցորենի նշանաւոր անծայ- րածիր արտերու հունձքերը նուազած են հարիւրին տասնըհինգ տոկոսով, համե- մատաբար 1970ին:

Խոհականութիւնը կը թելադրէ որ նը- կատի առնուին ամէնէն յոռետես ենթադ- րութիւնները, ընտրելով կանխումի եւ փոխարինումի ռազմավարութիւնը:

Այս կը նշանակէ գործողութիւն երեք գլխաւոր ուղղութիւններու՝ մանրակըր- կիտ ուսումնասիրութիւն կլիմայաբանա- կան յօրինուածքին որ կը պատճառէ օդ- երեւութաբանական յեղաշրջումներ, ան- ձրեւի եւ առուակի ջուրի մթերք, ամպե- րու վրայ գործողութիւն, ի հարկին, ստեղծելով կլիմայի կատարեալ գործա- րաններ:

×

Երբեմն օդերեւութաբանական մեքենա- յի այս կամ այն տարրը չի բանիր եւ մեր օրերուն շատ կը մտահոգուինք «Եռնո- փէո»ի վիճակով:

Կ՚ամբաստանուի նոյնիսկ «Քոնքորտ»ը որպէս պատասխանատու բարձր մթնո- լորտի ոզոնի փճացման:

Արդարեւ, հրաբուխներն են գլխաւոր պատճառը: Հրաբուխը օդի աղտեղու- թեան կատարեալ մեքենայ մըն է: Նոյն- իսկ, հրաբխային փոքր ժայթքում, ինչպէս Քամչաթքայի 1956ին, Կուաթէ- մալայի 1974ին, Պալիի 1963ին, Իսլան- տայի 1973ին, դուրս նետած են միլիո- նաւոր թոն զանազան աղտեղութիւններ որոնք կրնան փոխակերպել բարձր մըթ- նոլորտի փափուկ հաւասարակշռութիւնը: Օրինակի համար Պալիի համեստ հրա- բուխային ժայթքումը արձակած է մըթ- նոլորտին մէջ տասը միլիոն թոն մոխիր, 120 միլիոն թոն շոգի, ինը միլիոն թոն ծծմբական թթու եւ մէկ միլիոն քլորա- ջրածին թթու:

Առաւելաբար քլորն է որ կ՚ազդէ օզո- նին վրայ անհետացնելով այս վերջինը:

Հարկ է աւելցնել այս բնական պատ- ճառներու վրայ որոնց դերը մեծ է, ա- ւելի մարդկային պատճառներ՝ ինչպէս զանազան կազերու սփռումը:

Անշուշտ անկարելի է մտածել որ վերջ գտնէ բարձր մթնոլորտի աղտեղութիւնը: Կարելիութիւնները քիչ են սրբագրու- թիւններ բերելու, կացութիւնը բարելա- ւելու:

Պէտք է ուղղակի գործողութեան ոճեր գտնել, յեղաշրջել եղանակները եւ հաս- նիլ անձրեւներու յաւելումին տարրագի- տական միջոցներով ինչպէս նաեւ ամպե- րու արուեստական կազմութեան:

×

Համաշխարհային օդերեւութաբանական կազմակերպութիւնը գտած է անձրեւի աճումի ծրագիր մը, գործելով ամպերու վրայ որոնք կազմուած են բնականօրէն վերամբարձ հոսանքներէ ու կը հասնին 5, 6 քիլոմեթր բարձրութեան եւ զերոյէն վար աստիճաններու:

Ի վերջոյ, եթէ կարելի կը թուի յաջո- ղիլ եւ ապահովել ջուրի պարենաւորումը աւելի դժուար կը թուի համակերպիլ մեր առօրեայ կեանքի մանրամասնութիւննե- րուն մէջ տաք կլիմայի մը, ինչպէս ափ- րիկեան կլիման:

Տաքութիւնը կը փոխակերպէ արտե- րու եւ անտառներու վիճակը աւելցնելով հրդեհի վտանգները մեծ տոկոսով:

Գետերու եւ գետակներու ջուրին մա- կարդակի նուազումը մէջտեղ կը հանէ երէկի հիւանդութիւններու հին սպառ- նալիքները՝ քոլերա, ժանտատենդ, ու- ղեղատապ... Նոյնպէս իժերը կրնան վխը- տալ եթէ ամէն գարուն եւ ամառ կլիման ըլլայ տաք եւ չոր:

Նաեւ տաքութեան անտարբանութիւնը կը յառաջացնէ շնչառութեան դժուարու- թիւններ եւ սրտի տկարութիւններ, հի- ւանդութիւններ ունեցողները առաջին վտանգի տակ են:

Այսպէս կարելի է շարունակել չորու- թեան հետեւանքները:

Վերջապէս, կը կարծուի որ պէտք է նուազագոյնը 15 տարի, որպէսզի մարդ- արարածը վարժուած մեր բարեխառն կլիմաներուն, վարժուի բնախօսապէս ափրիկեան կլիմայի պայմաններուն, որ կը սպառնայ մեզի:

Թ. Ա. Թ.

ՄԿՐՏԻՉ ԽԵՐԱՆԵԱՆ (*)

Բանաստեղծ եւ արձակագիր Մկրտիչ Խերանեան ծնած է 1899ին, Արեւմտեան Հայաստանի Վան քաղաքը: Նախնական ուսումը ստացած է տեղւոյն դպրոցին մէջ, ապա Վարագայ ժառանգաւորաց եւ Հայկազեան կեդրոնական վարժարաննե- րուն մէջ: 1915ին ծնողքներուն հետ գաղ- թելով Արեւելեան Հայաստան ան ըն- դունուած է Էջմիածնի Գէորգեան ճե- մարանը, զոր աւարտելէ ետք՝ մինչեւ 1950, ուսուցչական պաշտօն վարած է Էջմիածնի շրջանի եւ Երեւանի տարբեր միջնակարգ դպրոցներու մէջ, դասաւան- դելով հայերէն եւ գրականութիւն: Աշ- խարհաբարի վերածած է Գրիգոր Նարե- կացիի «Մատեան ողբերգութեան»ը (Երե- ւան, 1960): Մեռած է 1970 Յունիս 27ին, Երեւանի մէջ:

Մկրտիչ Խերանեան գրած է բանաստեղ- ծութիւններ, պոէմներ, պատմուածքներ եւ վէպ: 1938ին լոյս տեսած են իր բա- նաստեղծութիւնները «Խնդութիւն» խո- րագրով հատորի մը մէջ: Այնուհետեւ յա- ջորդաբար հրատարակուած են՝ «Մոկաց Միրզա» (1939), «Պոէմներ» (1955), «Սասնայ տուն», դիւցազնավէպ (1958), «Դարբնի որդին» (1959), «Ծարմաշուղներ» (1962), «Շխոնց Միհրան» (1963), «Եր- կար, երկար մի ճանապարհ», վէպ (1965) եւ այլ գործերը:

(*) ԽՄԲ. Բ. էջի պատմուածքին հե- ղինակը:

[illegible]

Վերջերս հրապարակ ելաւ յաջող սալ մը (45 շրջան)՝

Croix de Bois

Croix de Guerre

զոր կ՚երգէ երիտասարդ այլ ապագայ խոստացող երգիչ մը՝ Ժոէլ Փրեվօ: Եր- գը որու հեղինակներն են Ժան Էքեան եւ Մաթթէոնի կը խօսի ամէն սրտի, այլ մանաւանդ հայկ. սրտերու որոնց այնքան հարազատ են հոն պատմուած սեւ օրերը:

Երաժշտութեամբ թէ բառերով սիրուն երգ մը:

Երգիչը՝ Ժոէլ Փրեվօ արդէն իսկ ծա- նօթ է Ֆրանսայի զանազան շրջանները եւ տեսակցութիւններու ընթացքին կը յայտ- նէ թէ իր օրինակն է՝ Շառլ Ազնաւուր:

Դեռ մանկութենէն նուիրուած երաժըշ- տական ասպարէզին, միշտ յաջողութիւն արձանագրած է մրցումներու թէ այլ ներ- կայացումներու ընթացքին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (141)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ԴԱՒԱՃԱՆ ՄԸ

— Խնդրանքդ ընդունուած է: Այժմ ըսէ թէ երբ քեզի պէտք ունենամ, ո՞ւր պիտի կրնամ գտնել քեզ:

— Եթէ ջրանցքին վրայ նայող պատու- հանին առջեւ կենալու ըլլաք, զիս կրնաք անմիջապէս կանչել տալ: Ձեր պալատին առջեւ գիշեր ցերեկ տափանաւ մը պիտի կենայ որուն նաւավարը իմ մարդս է: Եթէ զինքը կանչելու եւ իմ անունս տա- լու ըլլաք, քառորդ ժամ ետք ես ձեր հրամանին տակ պիտի ըլլամ...:

— Լաւ, հիմա ալ կրնաս երթալ:

Սանտրիկօ գլխովը բարեւ մը տուաւ, սեղանին վրայէն տարճանակը առաւ եւ դուրս ելաւ:

Իսկ աւագ հաւատաքննիչը առանձին մնաց:

ԵՐԿՈՒ ԿԻՆԵՐ

Սանտրիկոյի բացծին պէս, Ռոլան Վե- նետիկ դարձած էր: Հոն Սքալապրինօ անհամբեր իրեն կը սպասէր:

Ռոլան կարգ մը հրամաններ տուաւ Սքալապրինոյի որպէսզի Վենետիկ մնա- ցող ընկերներուն հաղորդէ զանոնք:

Ռոլան, խօսած միջոցին հայելիի մը առջեւ կեցած գլուխը սանտրելու վրայ էր:

Քանի մը վայրկեանի մէջ անճանաչելի դառնալու աստիճան ծպտուած էր:

Երբ ան իր կերպարանափոխութեան գործողութիւնը լրացուց, Սքալապրինոյի դառնալով ըսաւ.

— Ինչո՞ւ ճամբորդութեանս միջոցին ըրածներուս վրայ չես հարցուփորձեր զիս, Սքալապրինօ:

— Ի՞նչ ըսել կ՚ուզէք, տէր իմ, պա- տասխանեց հսկան:

— Երեւէդ յայտնի է որ Պիանքայէն լուր կը սպասես...

— Այո, տէր իմ:

— Ըսել է աղջիկդ այդքան կը սիրե՞ս...

Դեռ երբեք չտեսայ, կեցիր նայինք...: Բնաւ ըսելիք չկայ, շատ գեղեցիկ է, գիտե՞ս:

— Ոհ, տէր իմ, եթէ տգեղ ըլլար, ա- ւելի լաւ կ՚ըլլար: Իր գեղեցկութիւնը ին- ծի վախ կուտայ եւ այդ բարեմասնու- թիւնը կարծեմ թէ իր դժբախտութեան պատճառ պիտի դառնայ: Եթէ տգեղ ըլ- լայ, իմ քովէս բնաւ պիտի չզատուի... Ես որ հայրական սէրին ինչ ըլլալը չէի գիտեր, այժմ կը զգամ թէ սիրտս ան- սովոր կերպով տրոփել կը սկսի: Մինակ եղած ատենս տարբեր մարդ մըն էի, բայց այժմ երբ կը մտածեմ թէ իմ արիւ- նէս մէկը ունիմ աշխարհի վրայ, տար- բեր բան մը կը զգամ: Ապահո՞վ տեղ է, տէր իմ, կրնա՞մ հանգիստ ըլլալ:

— Այո, սակայն ցաւալին հոն է որ, ալ զինքը պիտի չկրնաս տեսնել, Սքա- լապրինօ: Այլեւս զզուեցայ Վենետիկէն, հոս չափէն աւելի կը տառապիմ: Աշ- խարհի միւս ծայրը երթալու պէտք ունիմ վիշտերս մոռնալու համար եւ պէտք է որ քեզի պէս մէկը գտնուի քովս որ սա լըրճուկ ու հոտած մարդկային ընկերու- թիւնը չանիծեմ, այո, բարեկամ մը որ մխիթարէ զիս...: Այո, Սքալապրինօ, այս իրիկուն նաւ մը մեզ առնելով պիտի հեռացնէ այս երկրէն: Ըսէ, Սքալապրի- նօ, ի՞նչ կ՚ըսես, ազատ ես, ընտրէ:

— Տէր իմ, ես մարդ չէի, դուք մարդ ըրիք զիս: Իմ կեանքս ձերն է: Դուք հրամայեցէք եւ ես սարուկի մը պէս ձե- զի պիտի հնազանդիմ:

— Դուն լաւ եւ հաւատարիմ բարեկամ մըն ես, Սքալապրինօ, ըսաւ Ռոլան հըս- կային ձեռքը սեղմելով: Վստահ եմ թէ դուն ինծի դէմ պիտի չդաւաճանես: Եւ այս վստահութիւնը ինծի համար ամէնէն մեծ վարձատրութիւնն է, պարծանք կը զգամ: Սիրէ աղջիկդ, հայր մըն ես իրա- ւունքդ է: Պիտի տեսնես զայն: Ան ալ քեզ պիտի սիրէ, վստահ եմ որովհետեւ այդ աղջկան հոգին ճանչցայ ես եւ գի- տեմ թէ խանդաղատանքի եւ գուրգու- րանքի ինչ գանձեր պահուած են այդ հրապուրիչ գեղեցկութեան տակ: Է՛հ, աղջիկդ կ՚երեւի թէ կանանց մէջ բա- ցառութիւն կազմող էակ մըն է: Գեղե- ցիկ եւ ամբասիր կիներ կան անշուշտ, բայց խնդիրը անոնց հանդիպիլն է: Ես այդ բախտը չունեցայ, ահա եղածը: Աղջիկդ հօրս եւ Ծուանայի քովն է: Երբ որ զինքը տեսնել ուզես, մինչեւ Վենե- տիկէն մեկնելիք օրերնիս, կրնաս երթալ եւ տեսնել:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի առաւօտ (Յուլիս 25) Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի
ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ
մահուան քառասունքին առթիւ: Շիրիմին օրհնութիւնը նոյն օրը ժամը 15.30ին Շաւիլի գերեզմանատունը:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Ընկ. Աստիկ Աչճեան Վալպարէյի նախկին Հայ Երիտասարդաց երկսեռ Միութեան անդամներուն անունով փոխան ծաղկեպսակի Երուանդ Կէտիկեանի մահուան առթիւ 100 ֆր. նուիրած է «Յառաջ»ի եւ 100 Հայաստանի (գումար՝ 200 ֆր.):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Վարդան Կակոյեանէ 300 ֆր. փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Օհան Գարակէօզեանի յիշատակին (Իսի լէ Մուլինօ):

×

Ուսանողներու Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Օր. Հռիփսիմէ Ճենազեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի.— Տէր եւ Տիկին Վահրամ Ճենազեան եւ իրենց զաւակը՝ Լուսար 1000, Աթէնքէն Տէր եւ Տիկին Սուրէն Ճենազեան 200 ֆր., Տէր եւ Տիկին Յակոբ Պէյլէրեան, Տիկին Էլիզ Այվազեան, Պ. Արա Տէյիրմէնճեան, Տիկին Մարի Ականայեան 100ական, Տիկին Մ. Գարաքէօզեան եւ Տիկին Ա. Նիյլաս Լօյօս 50ական:

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տարօն – Տուրուբերանի Հայրենակցական Միութիւնը Վարդավառի ճիշդ օրը, Յուլիս 25 կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցին, 1915ի մեր բիւրաւոր նահատակներուն համար:

Հայրենակիցներէ ու բարեկամներէ կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

×

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Այս կիրակի, Յուլիս 25, Վարդավառ է: Տօն է պայծառակերպութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին կը մատուցուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ:

Երկուշաբթի, Յուլիս 26, Յիշատակ է Մեռելոց: Նոյն եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին կը մատուցուի պատարագ: Յաւարտ պատարագի կը կատարուի հոգեհանգիստ՝ վասն համօրէն ննջեցելոց:

Գեղարուեստական փառատօն
կազմակերպուած
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ԿՈՂՄԷ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 20ԻՆ
THEATRE DES CHAMPS-ELYSES
PARIS

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ 79ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Շաւիլի անտառին մէջ (գերեզմանատան մօտ), Յուլիս 25, կիրակի, առաւօտէն երեկոյ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբին եւ Կապոյտ Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի մասնաճիւղերուն:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ բոլոր խումբերուն

Գեղարուեստական ճոխ բաժին — երգեր եւ պարեր մասնակցութեամբ նուագախումբի Հայկական պիւֆէն տեղւոյն վրայ — Մատչելի գիներ

Կէսօրէ յետոյ ժամը 15ին այցելութիւն Շաւիլի գերեզմանատունը Խանասորի Հրամանատար Իշխան Յ. Արղութեանի շիրիմին:

Կը խօսի.— ԸՆԿ. ՅԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆ

Կառ Մոնփառնասէն ամէն կէս ժամը թրէն. իջնել Շաւիլ:

Փոն տը Սեվրէն առնել 171 թիւ, Վերսայլ գացող օթոպիւսը եւ իջնել Փիւի Սանվէն կայարանը եւ հարցնել Շաւիլի գերեզմանատունը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԳԱՐՆԱՆ, ԱՄՌԱՆ ՈՒ ԱՇՈՒՆԻՆ

TRANSTOURS organise

1976 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10էն 25 — ՄՈՍԿՈՒԱ-ԵՐԵՒԱՆ — Գին՝ 2850 ֆ.
1976 ՀՈԿՏ. 8էն 23 — ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՐԵՒԱՆ — Գին՝ 2450 ֆրանք

ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ և ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻՆ ԱՌԱՆՁԻՆ ԽՈՒՄԲԵՐ՝ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

Երթուդարձ օդանաւով: «Արմենիա»յի կամ «Անի»ի մէջ, առաջին կարգի սպասարկութեամբ:

Կը գործադրուի հայրենի տեսարժան վայրերու այցելութեան լրիւ յայտագիրը

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

TRANSTOURS, 22 rue du 4Septembre — 75002 PARIS — Tél. 742-77-40
ուր կարելի է ներկայանալ Կ. ՈՒՆՃԵԱՆԻ, ամէն Երեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18:
ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ՝
11, rue du Bassin — SAINT-JULIEN — Tél. 93-04-90 et 08-31-55
ՎԱԼԱՆՍ՝ դիմել Ն. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ —ԱԼՖՈՐՎԻԼ՝ դիմել Յ. ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱԼԱՆՍ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ Յուլիս 25 կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ:

Պատարագը կ'երգուի կոմիտասեան քառաձայն, դպրաց դասի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Հայկազուն Օհանեանի:

×

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ — ՏԷՍԻՆ

Լիոն – Տէսինի Տարօն–Տուրուբերանի Հայրենակցական Միութիւնը կը յայտարարէ թէ Վարդավառի առթիւ հոգեհանգիստ կատարել կուտայ այս կիրակի առաւօտ Տէսինի Ս. Աստուածածին եկեղեցին Տարօնի նահատակներու յիշատակին:

Կը հրաւիրուին հայրենակիցներն ու բարեկամները յարգելու անոնց յիշատակը:

×

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՎԻԼ

Այս կիրակի առաւօտ պատարագ կը մատուցուի:

ԱՆԽԱՏԱՆՔ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ջերմապէս կը խնդրուի այն բոլոր գործատէրերէն, ընտանիքներէն կամ հաստատութիւններէն որոնք կրնան աշխատանք տրամադրել Լիբանահայերուն որ հեռաձայնեն՝
278-31-93
(Հ. Յ. Պզտիկեանի):

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ ԿՐԸՆՕՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յուլիս 25, ամբողջ օրը, կազմակերպութեամբ Կրընոպլի Նօթնեղբայրեան խումբին եւ մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի:

Գեղարուեստական բաժին, հայկ. մթնոլորտ, ճոխ պիւֆէ:

Շաթօ Պօըրկառի գեղատեսիլ պուրակը ռութ տը Սէն – Նիզիէ:

×

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի Յուլիս 25ին նախաձեռնութեամբ Վիէնի Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սեւան խումբին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին Ժէման դաշտը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին՝ երգ, մեներգ, արտասանութիւն Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտներուն կողմէ եւ ճոխ պիւֆէ (խաչուհիներուն կողմէ պատրաստուած), զանազան հայկ. ճաշեր, միեւնոյն ատեն չամփուրով խորոված:

Անձրեւի պարագային կողքի սրահը տրամադրուած է:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տէր–Յարութիւնեան Յակոբ, որդի Գաբրիէլին եւ Թագուհի ծն. Խաչատուրեանի, երկու իր քոյրերով կը փնտռէ իր եղբայրը Յովհաննէս Տէր–Յարութիւնեան, այժմ 58 տարեկան, որ 1942ին Անգլիացիներու գերի բռնուելով Յունաստանի մէջ, Նոբոլի փոխադրուած է:

Ստեփան եւ Վարսենիկ Ալթունեանի Սաթիկ ծն. 1924ին եւ Էմմա, ծն. 1931ին, կը փնտռեն իրենց եղբայրը՝ Զատիկը ծն. Լենինական 1922ին, որ Իտալիա գտնուած է 1942ին:

Լուր ունեցողներէն գրել.—
Collegio Armeno
17 Salita San Nicolo da Talentino
ROMA 105
ITALIE

DU JOURNAL «HARATCH»
Imprimé sur les Presses
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՆՈՒԷՐ

ԼԻՈՆ.— Պ. Ծ. Պահատուրեան 500 ֆր. կը նուիրէ Փարիզի Աղքատախնամին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 200 ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

Հ. Յ. Դ.

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼԻ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ (Յուլիս 23) իրիկուան ժամը 20.30ին ծանօթ հաւաքատեղին:

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ԵՆԹԱՑԱՆԿԵՐ

Ստորեւ Շաւիլի Հոգաբարձութեան հաւաքած գումարին (16.100, տես «Յառաջ» Փետր. 11, Ա. էջ) մանրամասնութիւնները.—

Գրիգոր Փափազեան, Բաղրամեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Քանթարճեան, Մերուժան եւ Յակոբ Փանոսեան 1000ական, Շաւիլի Ֆրանսական եկեղեցիին մէջ Էքիւմէնիք հաւաքոյթին ընթացքին հաւաքուած գումար 560, Ժիրայր Զիլինկիրեան, Բիւզանդ Մինասեան, Արմենուհի Պետեան, Արթիւր Քոչեան 500ական, Հրանդ Նորշէն, Մինաս Բաղրամեան, Յարութիւն Տատուրեան, Զաքար Մանուկեան (Անիէռ), Կարպիս Տէր-Գալուստեան 250ական, Յարութիւն Տէմիրճեան, Մարտիրոս Օհանեան, Սիրուն Պարոնեան, Միշէլ Սարաֆեան, Գէորգ Սաղաթէլեան, Յակոբ Կօշկարեան, Ռոժէ Տէր–Յակոբեան 200ական, Վահրամ Եսայեան, Արամ Տէտէեան, Ժիրայր Տէտէեան, Տիկին Զապէլ Գալէյճեան, Արմենակ Պետեան 150ական, Սարգիս Դաւիթեան, Խաչիկ Արմաղան, Զաւէն Յովհաննէսեան, Հմայեակ Թօփալեան, Նազար Նազարեան, Մովսէս Տէմիրճեան, Կարապետ Մովսէսեան, Ժոզէֆ Կազեան, Լուսար Թօփալեան, Ստեփան Ճէպէճեան, Նշան Հայթայեան, Յարութիւն Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Սերովբէ Տուտճեան, Տէր եւ Տիկին Թորոս Սէմէրճեան, Բիւզանդ Տէր–Գալուստեան, Յարութիւն Տէր-Գալուստեան, Յակոբ Գարօղլանեան, Վըռամշապուհ Արմաղան, Յարութիւն Էքպէրեան, Տիկ. Մարիամ Սարեան, Օննիկ Թօրանեան, Պօղոս Օհանեան, Մկրտիչ Հայթայեան, այրի Տիկին Նուարդ Պետիկեան, Գնէլ Կօշկարեան, Յարութիւն Տէմիրեան, Խորէն Մինասեան, Պաղտիկ Քիւլչէեան, Ալեք Ալիքսանեան, Արման Փանոսեան, Յակոբ Լէյլոզեան, Ճաշարան Տիամանթէր, Օր. Շաքէ Կիւլեան, Պօղոս Շտոյեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Օննիկ Պազալեան 60, Տ. Շնորհիկ Մարտիկեան, Փիլիպոս Յովհաննէսեան, Գալուստ Մինասեան, Մուշեղ Զավուշեան, Ներսէս Անանեան, Գրիգոր Կիւլեան, Կարապետ Կարապետեան, Մկրտիչ Տօղրամաճեան, Յակոբ Դաւիթեան, Սիմոն Պէրպէրեան, Ասատուր Պաղտասարեան, Յովհ. Պէքէրեան, Միրիճանեան, Զաթալեան, Տէմիրճեան, Պօյաճեան, Դաւիթեան, Տիկին Բրաբիոն Քօսկի, Տիկին Աննիկ Դաւիթեան, Թադէոս Էքպէրեան, Ալպէր Ներսէսեան, Սարգիս Տօնէլեան, Տիգրան Մանուկեան, Տիրան Պօղոսեան, Տիկ Մարի Պաղտատեան, Յովհ. Պէտէշեան, Տիկ. Սիրանոյշ Պալթայեան, Մկրտիչ Սէյրանեան, Ժիրայր Քիւլչէեան, Տիկ. Աննիկ Մինասեան, Ալպէր Փանոսեան, Արամ Կիւրէքեան, Օննիկ Վարժապետեան, Սարգիս Պէնկլեան, Արա Մինասեան, Միհրդատ Քիւթեան, Զայչիք, Մօրիս Կարապետեան, Տըրեան, Ալեանաք, Ժամ Շըքարեան, Զարիֆեան, Յարութիւն Սարտոյեան, Տիկ. Սօֆի Կօթիք, Տիկ. Սարգիս Գասպարեան 50ական, Ստեփան Ագըֆարեան, Պետրոս Սարգիսեան, Դընկըրլեան 30ական, Կարապետ Քօչունեան, Ժոկիւլպէնկ Զաքարեան, Գալայճեան, Ժոզէֆ Զըպըդճեան, Կարապետ Պայըրլեան, Սիմոն Պազալեան, Օննիկ Ագաշեան, Գէորգ Քինոսեան, Պալըկեան, Կարապետ Նալպանտեան, Գէորգ Մարտիրոսեան, Մինթանճեան, Քորտոնճեան, Սէթեան, Աբրակի Պուքէ 20ական, Մաքսեան, Աբրահամ Մանուկեան, Դաւիթ Մանուկեան, Գեղամ Թադէոսեան 10ական:

Fonds A.R.A.M

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
24
SAMEDI
24 JUILLET
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.645 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.645

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓԱ՛ՌՔ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒՆ

———— 0 ————

Խանասորէն շուրջ ութ տասնեակ տարիներ վերջ երախտագէտ Հայութիւնը չէ մոռցած հերոսական այն առաջին մեծ արշաւանքը, որուն կը մասնակցէին երկու հարիւր յիսուն կտրիճ հայ երիտասարդներ Հայաշխարհի բոլոր շրջաններէն:

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան նուիրական դրօշակին տակ եղբայրօրէն համախմբուած էին Թրքահայ, ռուսահայ եւ պարսկահայ մտաւորական, առեւտրական, արհեստաւոր, մշակ, նոյնիսկ հոգեւորական հայրենասէրներ:

Զիրենք միացնողն ու խանդավառողը «սուրբ գործ»ն էր, հայրենիքի ազատութեան վեհ ու վսեմ գաղափարականը:

«Ազատութի՛ւն կամ մահ» նշանախօսքն էր իրենց առաջնորդը:

Զարթօնքի շրջան կ'ապրէր Հայութիւնը: Հինգ դարու ստրկութիւնը անհանդուրժելի չափերու էր հասած օսմանեան բռնակալութեան անարգ լուծին տակ:

Պալքաններու մէջ քրիստոնեաները ազատամարտութեան դրօշ պարզած ազատութի՛ւն կը պահանջէին: Հայ քրիստոնեան չէր կրնար լուռ ու անտարբեր հանդիսատես դառնալ՝ գլուխ ծռելով դահիճին եւ համակերպելով գերիի ստորին վիճակին:

Յեղափոխական տենդը, ապստամբութեան ոգին վարակած էր ազատատենչ Հայութիւնը, որուն բանաստեղծները «ազատութիւն» կը քարոզէին սահմանին այս ու այն կողմը:

Պոլսոյ Օսմանեան Դրամատան գրաւումը ազդանշան մըն էր եղած Հայկական Բարենորոգումներու երաշխաւոր մեծ Պետութեանց եւ Եւրոպայի հանրային կարծիքին յիշեցնելու համար Հայկական Դատը, որ 1878ի Պերլինի դաշնագրէն ի վեր միջազգային դիւանագիտութեան սեղանին վրայ էր դրուած, սակայն բոլորովին մոռացութեան տրուած:

Յեղափոխութիւնը եկաւ «երկաթէ շերեփ»ով խօսելու բռնակալին հետ:

Ազատագրական շարժումը ծնունդ տըւաւ հերոսներու եւ դիւցազնական սխրագործութեանց, բարձրացնելով Հայուն պատիւը:

Համրանք չունին մեր անձնազոհ հերոսները, անուանի թէ անանուն, խոնարհ ու համեստ, որոնք Հայոց պատմութեան ամէնէն փառաւոր եւ ճակատագրական օրերուն տուն-տեղ, ընտանիք ու հանգիստ ձգած «եարի փոխան զէնք գրկելով» լեռ բարձրացան եւ երիտասարդ հայրենասէրի իրենց թանկագին կարմիր արիւնը նուիրեցին՝ յանուն հայրենիքի ազատութեան:

Հերոսներ ունեցանք Խանասորէն առաջ եւ անկէ վերջ: 1890ական թուականներէն մինչեւ 1922, զանազան ճակատներու վըրայ: Սակայն Խանասորը դարձուցած ենք խորհրդանշան մը: Ու կը մնանք հաւատարիմ իրենց կտակին՝

Հայե՛ր, յիշէ՛ք, մի մոռանաք այս օրը: Յուլիս ամսու քսանհինգի կատարեցէ՛ք մեր տօնը:

Շատեր գերեզման չունեցան:

Անոնց աճիւնները ցրուած են այն հողերուն վրայ, որոնց ազատագրութեան համար զոհուեցան եւ որոնք բռնագրաւուած կը մնան մեր դարաւոր դահիճին կողմէ:

Մե՛րն են այդ հողերը:

Փա՛ռք հերոսներուն:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՁԱԽԵՐԸ ԿԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԻՆ

———— 0 ————

ԶԱԱԹԱՐԻ ԴԺՈԽՔԸ ԵՒ ՄԻԹԵՐԱՆ

———— 0 ————

Մինչ պաղեստինեան պատուիրակութիւնը Դամասկոս է եւ պետը — Խատտումի — վստահեցուցած է թէ «մթնոլորտը լաւ է», Լիբանանի մէջ շատ փոփոխութիւն չկայ բացի կազմութենէն վարչական մեքենայի մը ձախերու կողմէ: Այս մարմինը, որ տեսակ մը կառավարութիւն է (երկրի մը մէջ ուր կառավարութիւններ կան բայց կառավարող չկայ եւ նախագահներ ալ կան բայց հեղինակութիւն չկայ) մկրտուած է.— Քաղաքական Կեդրոնական Խորհուրդ: Ասիկա քաղաքային իշխանութիւն մըն է դէշ - աղէկ կեանք մը կազմակերպելու համար Պէյրութի արեւմտեան, այսինքն մահմետական մասը: Ճոմպլաթ կ'ըսէ թէ այս Խորհուրդը նոյնը պիտի ընէ ինչ որ կ'ընէ քրիստոնեաներու մէջտեղ դրած առժամեայ կառավարութիւնը իրենց գօտիին մէջ: «Զենք կրնար, կ'ըսէ Ճոմպլաթ, այս կողմի բնակչութիւնը թողուլ առանց ուտելիքի, լոյսի, ապահովութեան: Պէտք է կազմակերպենք մեր կեանքը»: Այս նոր իշխանութիւնը պիտի գրաւէ, ուրեմն, Պաղեստինցիներու եւ մահմետականներու հակակշռին տակ եղող գօտիներով (արեւմտեան - Պէյրութ) ինչպէս նաեւ Սայտա եւ Սուր:

Գալով Զաաթարի դժոխքին, ոչ մէկ նորութիւն եթէ ոչ քանի մը հոգեշահ խօսքեր եւս: Հինգշաբթի օր Ֆ. Միթերան քանի մը հեռագրեր կը ղրկէր Պալին, Վալտհայմին, Կարմիր Խաչին մինչ իր կողմէ Ընկերվարական կուսակցութեան միջազգային յարաբերութեանց պատասխանատուն՝ Փոնթիյոն Մաթինեոն կ'ընդունէր: Միթերան կոչ կ'ընէ որ որեւէ գնով վերոյիշեալները միջամտեն յարգել տալու համար անկարելի հրադադար մը, կարենալ վիրաւորները փոխադրելու: Ցիշենք որ կոչին նախորդ օրը, Մոնտի մէջ բժիշկ մը, որ ընդհ. քարտուղարն է Ֆրանքեւպաղեստինեան Բժշկական Ընկերութեան, խիստ կերպով կը ձաղկէր Ֆրանսայի Ձախը իր կրաւորական դիրքին համար եւ գովքը հիւսելէ ետք Պաղեստինցիներուն ընդդէմ քրիստոնեաներու, կ'եզրակացնէր. «Բայց ինչո՞ւ Ձախը կը մերժէ աչքերը բանալ»:

Ամէն պարագայի մէջ, շատ յոյս չկայ որ հրադադար մը կարելի ըլլայ Թէլ էլ-Զաաթար, որու վիճակին համար «ողբերգական»ը քիչ է կ'ըսէր հոնկէ նոր հասած ֆրանսացի լրագրող մը Ուրբաթ առտու Ֆրանս-Էնթէրէն: Զանազան բացատրութիւններ ալ կան այս անկարելի դադարին համար: Նոյն լրագրողը կը պատմէր թէ երբ հարց տուած է քրիստոնեայ ռազմիկի մը որ ինչո՞ւ կարելի չեն դարձներ վիրաւորներու փոխադրութիւնը, պատասխանած է. «Վիրաւորը ի՞նչ է, միայն մեռելներ եւ ողջեր կան»: Կ'ըսուի նաեւ թէ պաղեստինեան կայանէն ներս ալ չեն ուզեր որ վիրաւորները փոխադրուին, վասնզի եթէ վիրաւոր, կին եւ երախայ երթան, այն ատեն քրիստոնեաները վերջնական եւ անխնայ յարձակումը պիտի ընեն: Պաղեստինեան աղբիւրներու համաձայն, հազար վիրաւորներուն հարիւրը շատ ծանր են եւ ժամէ ժամ կը մեռնին: Այն ատեն սորպուած են գլխակները այրել համաճարակի առաջքն առնելու համար: Արդէն ամիս մըն է, որ կայանը պաշարուած է եւ ուտելիք ալ չկայ: Կ'ըսուի թէ ամբողջ օրուան ընթացքին, ընտանիք մը միայն մէկ տուփ սարտին ունի բաժնելիք:

×

Թիէրի Տէժարտէն Ուրբաթ օր Ֆիկարօի մէջ կը վերլուծէր մանաւորաբար քաղաքական կողմը եւ Պաղեստինցիներու վիճակը: Յօդուածագրին համաձայն Սուրիա յաղթած է բոլոր ճակատներու վրայ: Նախ քաղաքական, ուր այնպէս մը կը ներկայանայ, որ ոչ ոք իրեն դէմ կը դայրանայ: Լիբանանը «դրաւեց» Պէյրութի « օրինաւոր » իշխանութեանց դիմումին վրայ, ուզեց բաժնել պատերազմիկ կողմերը: Զինուորական ճակատի վրայ ալ, առանց ճզմելու ձախը, «կանոնաւորեց» կացութիւնը: Պաղեստինցիք ամէն ճակատի վրայ կորսնցուցին: Արաբական աշխարհն իսկ (մանաւա՛նդ) երեսի վրայ ձգեց եւ Ալժերիա, Լիբիա ու Իրաք հոգեշահ արտայայտութիւններէ եւ քիչ մըն ալ զէնք տալէ անդին չանցան: Մոսկուա չի խզեր Դամասկոսի հետ եւ պաղեստինեան շարժումին մէջ իսկ տարակարծութիւններ կան: Բայց եւ այնպէս Պաղեստինցիները տրամադիր չեն տեղի տալու եւ Դամասկոս կ'երթան բայց ոչ՝ Գանոսա: Արդարեւ, չեն ուզեր ընդունիլ սուրիական « լուծումը » որ իրենց կը շնորհէ փոքրիկ - Պետութիւն մը, սուրիական - յորդանանեան - լիբանանեան - պաղեստինեան տեսակ մը Դաշնակցութեան մէջ քանի հոն պիտի վայելեն սուրիական հոգատարութիւն մը: Եւ կը խորհին հաւանաբար ինչո՞ւ տեղի տալ երբ այլեւս ոչինչ ունին կորսնցնելիք եւ քաջ գիտեն թէ Լիբանան իրենց վերջին ապաստանն է:

×

Սաուտի Արաբիոյ խաղաղապահ ուժերն ալ, տեսակ մը «աչքի փուշ» են եւ գիտակից են թէ այսօր-վաղը կրնան ճամբու դրուիլ, եթէ չափաւորները (Ֆալանժը չափաւոր կը նկատուի) տեսնելով որ չափաւորութիւնը հաշուի չի գար, ձգեն որ Շամունի «վագրեր»ը, գործի անցնին:

× Քուէյթի Ալ Քապաս թերթը, որու կ'արձագանգէ Ուրբաթ օրուան Իւմանիթէն, կ'ըսէ թէ Ֆրանսա զինուորական թռաններ ծախած է Ֆալանժներուն (ի դէպ խաղաղասէր եւ խաղաղապաշտ Ֆըրանսան աշխարհի երրորդ Պետութիւնն է ... զէնք ծախող): Անցեալ շաբթու Ճէմայէլի մէկ տղան Փարիզի մէջ զանազան համաձայնագրեր ստորագրեր է այդ ուղղութեամբ: Նոյն թերթին համաձայն Պաշիր Ճէմայէլ յայտնած է ֆրանսայի իր խօսակիցներուն թէ Ֆալանժը մտադիր է մարոնի Պետութիւն մը հիմնելու եւ Ֆըրանսացիք ալ պնդած են որ հրաժարին նման ծրագրէ մը:

Քանի մը տողով

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Պատժական Օրէնսգիրքը պիտի բարեփոխուի: Արդարութեան Նախարարին ներկայացուած բարեփոխման ծրագիրը ի մէջ այլոց կը նախատեսէ ջընջումը ցկեանս բանտարկութեան: Արգելափակում բառը պիտի փոխարինուի բանտարկութիւնով եւայլն, եւայլն:

ՓԱՐԻԶԻ Թուրք դեսպան նշանակուած է Օրհան Էրալփ, ծնած Իզմիր 1915ին եւ որ պիտի փոխարինէ սպաննուած դեսպանը: 1972էն ի վեր Թուրքիոյ մնայուն ներկայացուցիչն էր Ատլանտեան կազմակերպութեան մօտ:

ՄՈՆՏի տնօրէնը Ժաք Ֆօվէ իբրեւ հիւր Թուրք կառավարութեան, առջի օր Անգարայի մէջ ընդունուած է Արտաքին Նախարարին, վարչապետին եւ Հալէֆի նախագահ Էճէվիթի կողմէ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ներքին Նախարարութեան որոշումը, ինչ կը վերաբերի խիստ հըսկողութեանց մեթրոյի մէջ գործադրութեան դրուեցաւ եւ Հինգշաբթի գիշեր, առաւելաբար օտարներու թուղթերը քննուեցան: Փոնիաթովսկի ըսած էր թէ երբ յանցագործը օտար ըլլայ, անմիջապէս կ'արտաքսուի ինչ որ ցեղապաշտութիւն եւ օտարատեացութիւն որակուած էր, մանաւանդ ձախին կողմէ: Նախարարը կը շեշտէ թէ պարզապէս օրէնքը կը գործադրէ եւ կը բաւէ յանցանք չգործել...:

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ մէջ պարսկահայ Ասատրեան պարտուելով դուրս կը մնայի սուրի մրցումներէն:

ԱՄԻՆ ՏԱՏԱ Էռ-Պիսը եռ կուտայ, բայց Ֆրանսայէն մէկ միլիոն ուկանտական շիլինկ կ'ուզէ (շուրջ 50 հին միլիոն) պատանդներու կերած - խմածին փոխարէն ինչ որ մարդ գլուխ ճաշը 200 Ֆր.ի կը հասցնէ, այսինքն Մաքսիմսի սակագինը: Ֆրանսա ընդունած է:

ՌԻՎԵՐԻԱ - ԷՔՍՓՐԷՍ ճեպընթացը որ ամբողջ Եւրոպան կը կտրէ, գիծէն դուրս ելաւ Հինգշաբթի գիշեր, Սէմփլոնի փապուղիէն դուրս ելած ատեն (Իտալիայէն կուգար) հինգ մեռեալ, 26 վիրաւոր կայ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 19)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱՍԷՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Մոսկուա լոյս տեսնող «Կնիժնոյէ Օբոզրենիէ» (Գիրքերու տեսութիւն») շաբաթաթերթին մէջ յօդուած մը ստորագրած է Հայաստանի Գրասէրներու Ընկերութեան վարչութեան նախագահը՝ Ակադ. Սերգէյ Մերգէլեան: Յօդուածագիրը անդրադառնալով Հայաստանի դրատունեբուն, դիտել տուած է որ միշտ աշխոյժ առեւտուրի մէջ եղած են անոնք: «Մարդիկ կ'ուզեն սեփական դրադարաններին մէջ ունենալ հանրային - քաղաքական եւ այլ ճիւղի գրականութիւն: Հայաստանի մէջ ջերմ արձագանգ գտած է Լենինականի դպրոցական գրադարաններու նախաձեռնութիւնը, որով առաջարկուած էր խորհրդային Հանրապետութիւններու մանկական գրականութեան շաբաթ մը կազմակերպել»: Յօդուածագիրը անդրադարձած է նաեւ Խորհ. Միութեան զանազան քաղաքներու գրասէրներու միջեւ հաստատուած կապին, շեշտելով այդ կապին ամրութիւնը Ռիգայի եւ Նոյեմբերեանի շրջանի գրասէրներուն միջեւ:

×

ԼԵՌՆԻԿ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
ՃԱՏՐԱԿԻ ԱԽՈՅԵԱՆ

Վոլգոգրադի մարզի Կամիշին քաղաքին մէջ տեղի ունեցած է ճատրակի համամիութենական ախոյենական մրցումը, գիւղերու պատանիներու միջեւ: Մրցումին մասնակցած է նաեւ Հոկտեմբերեանցի Լեռնիկ Մանուկեան, որ 5 յաղթանակով եւ 6 հաւասար արդիւնքով գրաւած է առաջին տեղը, դառնալով ախոյեան:

Fonds A.R.A.M

ՈԳԻՆ ԱՆԱՅԼԱՅԼ ՊԱՀԵՆՔ

Քրտական հի՛ն երգ մը կայ, որ կ'ըսէ·

— «Ըսէ՛, Աստուած իմ, կա՞յ աւելի քաջ՝ քան Հայաստանի խրոխտ ֆետային:

«Բարեւի՛ են կանգներ բարձր սարերը՝ անոնց անցքին վրայ: Սրտիս, շունչիս, հոգիիս, աչքիս ու արեւուս՝ անո՛նք միայն կ'երեւին:

«Աստուա՛ծ իմ, արդեօք ե՞րբ պիտի կամենաս որ մեր վրաններուն տակ հիւր ըլլան անոնք՝ գէթ մէկ անգամ »...

Ութսունամեակն է Խանասորայ խիզախումին: Ծովէ ծով ու երկրէ երկիր՝ շատեր դրուագին պատմական ակունքը միայն կը տեսնեն, կիսամութի կամ կէս մոռացութեան մէջ թողլով յաճախ «ֆետայի»ի տիպարը, — ա՛յն՝ որուն բարոյական կերպարը հաւանօրէն ամբողջ հերոսապատումը կ'արժէ...

Զգիտցող չմնա՛ց թէ 1897 Յուլիս 25ին Արաուլի հարաւ – արեւմտեան լեռնադաշտին՝ Խանասորի մէջ, 20–25 տարու երկուհարիւրյիսուն կորիւններ, նախօրօք պատրաստուած արշաւանքով մը քրտական Մազրիկ ցեղախումբին վրայ, պատժեցին թշնամին՝ որ տարի մը առաջ, 1896ին, Աղբակի ջարդն էր կազմակերպած եւ, Ս. Բարթուղիմէոս վանքի շրջակայքը, կոտորած էր Վանէն նահանջող հարիւրաւոր Հայեր:

Զարմցող չմնա՛ց, դարձեալ, թէ ցուցական այս արշաւանքը նաե՛ւ սթափումի կոչ մըն էր, ուղղուած «վեց մեծերուն»՝ որոնք հայկական նահանգներու բարենորոգումներուն յատուկ Մայիսեան ծրագիրէն ետք կը կարծէին « լուծա՛ծ » ըլլալ Հայկական Դատը, երբ անդին ձիւաղը՝ Ապտիւլ Համիտ՝ 300.000 Հայերու սպանդով... « հարսանի՛ք » կը հռչակէր Երլտըզի իր որջին մէջ:

Իյնալո՛վ ու ելլելով, կաղալով ու մաքառելով, գէթ աղօտ ծանօթութիւն մը տուած ենք ցարդ նորագոյն սերունդներուն:

Սակայն քանի՞ հոգի, արդեօք, կրցած է բանալ սիրտն ու հոգին ջան ֆետայի հերոսներուն՝ անոնց բարոյական մեծութենէն ցո՛լք մը խմելու համար...

Ութսուն տարի ետք խիզախ այդ գրոհէն, պատմութիւնը չմոռնալով ու միշտ արծարծելով հանդերձ, պէտք է փորձենք հայ ֆետայիի առասպելական տիպարին մէջ փնտռել մանաւանդ նկարագրային ու բարոյական այն վսեմութիւնը՝ որ հիացում ու պատկառանք կը պարտադրէր նո՛յնիսկ թշնամիին:

Ի՞նչն էր որ Խանասորի մէջ փշրուած թշնամին կը մղէր մնալու հիացման, սիրոյ ու համակրանքի այն ջերմաստիճանին վրայ՝ որ կ'արտաբերէր մեր կողմէ արտագրուած քրտական հին երգի մը տողերէն, հանդէպ չանթահարող Հայ Բազուկին:

Անշուշտ՝ նախ պաշտամունքը Ուժին հանդէպ: Ապա՝ հարուածին արդար ու դաժան ճշդութիւնը: Բայց մանաւանդ, կ'ընդգծե՛նք, բարոյական մեծութիւնը հայ ֆետայիին:

Կը յիշե՛ք հարկաւ Խանասորայ անմոռաց երգը՝ որուն քառեակներէն մէկը կը բնութագրէ Դաշնակցական հայդուկին աւանդական առնականութիւնը·

— « Մի՛ վախենար, հանգի՛ստ կեցիր՝ քաջի՛ ջան: ԿԱՆԱՆՑ ԵՐԲԵՔ ՁԵՌՔ ՏԱԼՈՒ ՉԷ ՎՐԷԺԽՆԴԻՐ ՔԱՋ ՖԵՏԱՆ»...

Եթէ արժան է որ տարին անգամ մը Հերոսներու Օր ունենանք ու փորձենք արիւնագիր Հայոց պատմութեան փառքը հիւսել բարձր ու հպարտ ճակատներով՝ աւելի պատշաճ թուական պիտի չգտնենք բայց եթէ Խանասորայ տարեդարձը:

1894–1897, երեք տարիներու ժամանակային տարածութեան վրայ, «ոչխար»ացած Հայը իր բաշերը կը ցնցէր՝ Սասունէն մինչեւ Զէյթուն ու Պանք Օթոմանէն մինչեւ Խանասոր, խրոխտ ընդվզումներով եւ անկարելի մարտնչումներով լուսաւորելու համար Ազատութեան ճանապարհը:

Եւ կը մաքառէր կրակո՛վ մը, որ շուտով պիտի ծաւալէր միտքերու եւ հոգիներու մէջ՝ վերջ տալու համար միմիտ բարեյուսութիւններուն եւ ապարդիւն սպասումներու:

Ծանօթ է մնացեալը:

«Սուրբ գործ»ին արձագանգը բռնեց հայրենի լեռներն ու դաշտերը· եւ Խանասորը՝ մեր բոլոր խիզախումներու, հերոսամարտերու եւ «զարկինք–զարկուանք» խոյանքներու պատմութեան մէջ եղաւ ու մնաց լուսաւոր գագաթ մը:

Տօնակատարել Խանասորը՝ կը նշանակէ ներշնչարանի մը վերածել Հայկական Հերոսապատումը, ապրող եւ գալոց սերունդներուն համար:

Սակայն ինչ որ ներշնչելու ուժը պիտի ունենայ՝ ՅԱՏԿԱՊԷՍ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԱՐԺԷՔՆԵՐՆ ԵՆ. Խանասորը կերտող մարդոց հոգեկան ու նկարագրային արժանիքնե՛րը: Ու մենք, տարին անգամ մը գոնէ ա՛յդ է որ պէտք է փնտռենք:

Պահե՛լ պայքարներն ու ոգորումները՝ իւենց բարձրութեան եւ վսեմական ձգտումներու էութեան մէջ· վստահութիւն չխառնել քաջութեան, կռնակէն չհարուածել թշնամին, «ձեռք չտալ կանանց»՝ չապաւինիլ վրէժ լուծելու դիւրին ու աժան կերպերուն:

Նուիրուի՛լ ոչ թէ անհատական փառքի ու յաղթանակի ի խնդիր, այլ հաւաքական արժանապատուութիւն մը սրբագործելու ազնիւ կիրքով· անսակարկ զոհաբերութեան յօժարակամութեամբ:

Զի բաւեր սորվիլ Պատմութիւնը: Գիտութիւնը արժէք է՝ երբ ոգի՛ կը ստեղծէ եւ կը դառնայ առօրեայ ապրումի աղբիւր, գոյամարտի մեր բոլոր ճակատներուն վրայ:

Եթէ Խանասորներ չենք կրնար ստեղծել այսօր, կրնանք սակայն նո՛յն ոգիով եւ իմացումով վերակերտել նոր օրերու նոր պայքարները, փոխանակ գլխիկոր ու կորաքամակ նահանջելու: — Բարոյական ու նկարագրային բարձունքներէ սեւեռելու մարտնչումի բոլոր ճակատներուն...:

ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

ՅԱՊԱՂԱԾ ԼՈՒՐԵՐ ԱՐԻՒՆՈՏ ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ԴԱՏԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Կ'ապրինք անբնական պայմաններու տակ, հետեւաբար մեր շուրջը կը վխտան նոյնքան անբնական վիճակներ եւ տրամադրութիւններ: « Առիթէն օգտուելու » հոյակապ առիթ է, մասնաւորաբար արկածախնդիրներու եւ խիղճէ հեռու ապրողներուն համար: Անարդարութիւններ՝ ամէն կողմ: Ո՞վ պիտի հետաքրքրուի այս հարցով, երբ իշխանութիւն չկայ, դատարան չկայ, օրէնք չկայ: Անիշխանութիւնը գլուխը առած կ'երթայ: Բայց թոյլ պիտի չտրուի որ անիշխանականներ աւելի առաջ երթան: Ճիշդ այս մտահոգութեամբ կազմուած է « Դատական Յանձնախումբ »ը, որ կազմուած է երիտասարդ հայ իրաւաբաններէ: Այս Յանձնախումբը պիտի հետապնդէ, օրէնքի ու արդարութեան ճամբով, անարդարութիւն գործողները, ու հաշիւ պահանջէ: Ոչ ոք իրաւունք ունի չարաշահութիւն կատարելու, քաջալերուելով ստեղծուած կացութենէն: Օրինակ, եթէ վարձակալ մը կ'աշխատի եւ դրամական տագնապ չունի, իրաւունք չունի չվճարելու տանտիրոջ, ապագային կատարուելիք ինչ որ « կարգադրութիւններ » երազելով: Եւ կամ, տանտէր մը իրաւունք չունի նեղ կացութեան ենթարկելու չքաւոր վարձակալ մը: Ինչպէս նաեւ այլ տեսակի անարդարութիւններ: Դատական այս Ատեանը արդէն իսկ սկսած է գործի եւ դատեր կը վճռէ, ըստ արդարութեան եւ օրէնքի տրամադրութիւններուն:

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՄԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Այրող հարց մըն ալ այս է. երբ քաղաքիս մէջ սպառած են սննդեղէնի պաշարները, մթերքները, այն ատեն ի՞նչ ընել, որո՞ւն դիմել: Յստակ է. սովը կրնայ սպառնալ բոլորիս: Ու առաջքը առնելու համար այս անախորժ անպատեհութեան, Խորհուրդը կազմած է նաեւ Մատակարարման Յանձնախումբ, կազմուած գործին ատակ անձերէ եւ ազգայիններէ: Անիկա պիտի հայթայթէ սննդեղէնի, կենսական կարիքներու (ինչպէս՝ վառելանիւթ, արմտիք, ալիւր) պաշարաւորումը: Սկսած են հարկ եղած շփումները, որպէսզի կարելի ըլլայ, պէտք եղած պարագային, արտասահմանէն ներածել քաղաքիս մէջ անգոյ կենսական նիւթեր: Տարիէ մը աւելի մեր շտեմարանները մեզ անօթի չձգեցին, այսուհետեւ եթէ պատերազմը երկարի, հարկ է աչալուրջ ըլլալ սննդեղէնի տագնապ չունենալու համար: Մատակարարման Յանձնախումբը ստանձնած է այս դժուարին պարտականութիւնը յօգուտ մեր ժողովուրդի ֆիզիքական գոյութեան, բարոյական իր կորովին [illegible]: Այս ուղղութեամբ ոչ մէկ ճիգ կը խնայուի Յանձնախումբին կողմէ: Մօտ ապագային անոնց ծրագիրները պիտի տեսնենք իրականացած եւ շօշափելի:

ՀԱՆՐՕԳՈՒՏ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընկերային անհրաժեշտ պահանջ մըն է արտասահմանի մեր բարեկամներուն եւ հարազատներուն հետ կապը նամակի, հեռաձայնի կամ հեռագրի ճամբով: Ներկայիս զրկուած ենք այդ բարիքներէն: Բայց շնորհիւ Ազգային Խորհուրդի ստեղծած փոստ – հեռագրական յանձնախումբին, կարելի պիտի ըլլայ մօտիկ ապագային թղթակցիլ մեր բարեկամներուն եւ ազգականներուն հետ: Անկասկած որ դժուար իրագործելի աշխատանք մը, սակայն երբ այս գործին լծուած են ճիւղին մասնագէտ մարդիկ, պիտի կրնանք լուծել նաեւ այս կնճռոտ խնդիրը, յօգուտ մեր ժողովուրդի բարօրութեան:

Այս յանձնախումբին գործունէութիւնը կ'ընդգրկէ բազմաթիւ սպասարկութիւններ, ինչպէս ջուրը, ելեկտրականութիւնը եւ հեռաձայնը, որոնց խանգարման պարագային, մասնագէտներու եւ գործաւորներու յատուկ խմբակներ պիտի ապահովեն նորոգութիւնները:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Մեր թուած վեց Յանձնախումբերը կարենալ ոտքի պահելու համար, անհրաժեշտ է որ ունենանք «հնչուն» գործօններ: Այսքան աշխատանք կ'ենթադրէ նիւթական կարեւոր պիւտճէ: Ուրկէ՞ եւ ի՞նչպէս հայթայթել այս պիւտճէն:

Ազգային Խորհուրդի ստեղծած Տնտեսական Յանձնախումբը պիտի ջանայ աղբիւրներ որոնել, հայթայթելու համար վերեւ յիշուած կենսական հարցերու եւ ծով կարիքներու անհրաժեշտ եղող նիւ-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԾՈՒՌ ՎՈՒՍԿՈՒՆԸ

— Իկեր եմ, որ ներս գամ, աղջի, ապա հօ դրան չե՞մ կայնի մնայ, — ժըպտաց այցելուն, ոտքը փողոցի դռնից ներս դնելով: — Մախսուս գործով եմ իկէ ձեր տուն:

— Բարով, հազար բարով, Խուռիկ խաթուն, — Նրա թեւն առաւ Ալմաստը: — Երթանք, երթանք օդէն:

Մտնելով սենեակ, տանտիրուհին հիւրին տարաւ նստեցրեց սաքիի վրայ, բարձեր դրեց թիկունքին եւ, ըստ աւանդական կարգի, կրկին անգամ բարի գալուստ մաղթելով նրան, ինքն էլ նստեց նրա կողքին:

— Բարին վեր արեւուդ, վեր քո գըլխաւորին, վեր քո տան–տեղաց, Ալմաստ, — պատասխանեց Խուռիկ խաթունը· — Է, ի՞նչիս էք, աղջի, ի՞նչ կ'անես, չես երեւայ:

— Ի՞նչ երեւամ, Խուռիկ խաթուն: Աշնան դուռ ի, հազար գործ կայ: Գործից աչք չենք բանայ, կ'անենք, կ'անենք՝ չենք պրծնի:

— Խօսրո՞վն ինչիս ի, գործն աղէ՞կ ի:

— Փառք Աստծու: Խօսրովն էս տարի գեղ կ'աշխատի: Ժամ կը շինեն, վարժատուն կը շինեն: Շաբաթ, երկու շաբաթը մէկ տուն կուգայ:

— Վուսկո՞ն դոր ի, չերեւայ... — Խուռիկ խաթունը քայլ առ քայլ մօտենում էր կարեւորին:

Վուսկոնը, որ սենեակում, լուսամուտի առջեւ նստած ձեռագործ անելիս նկատել էր Միսակի մօր դէպի իրենց տուն գալն ու դուռ ծեծելը, հապշտապ հաւաքելով ձեռագործի պարագաները, փախուստ էր տուել տանտուն:

— Էստեղ էր քիչ առաջ, ճութ կ'անէր:

— Ինչ Զատկին տեսեր եմ: Մէր ու աղջիկ մէկտեղ ժամ իք իկէ, տեսայ: Աստծու աչքը վերէն քաշցր էլնի, խորոտցեր ի, շատ ի խորոտցէ:

— Աղջիկս պստիկուց խորոտ էր, Խուռիկ խաթուն, — նկատեց Ալմաստը ծիծաղերես: — Օրօրոցից խորոտ էր Վուսկոնս:

— Մեծացէ, աւելի խորոտցեր ի: Աղջիկս էդպէս ի: Աղջիկ սածդ խնձորի պէս ի, քանի հասնի՝ էնքան կը խորոտնայ ու կ'անուշնայ: Աստուած լաւ բախտի արժանացնի, դուք էլ մարդ ու կնիկ ուրախնաք:

— Շնորհակալ եմ, Խուռիկ խաթուն: Աստուած քո մէկ հատիկն էլ քեզ բաշխի, ամուր ձեռքով պահի ու պահպանի: Մէկ–մէկ կը տեսնամ Միսակին, կ'երթայ–կուգայ մեր փողոցով: Գո՞րծն ինչ ի, ի՞նչ կ'անի:

— Թանիքաջութէն: Օզորմածիկ հօր արհեստը կը բանացնի:

— Լաւ արհեստ ի:

— Վաստակն էլ լաւ ի: Դուռ փարայ կուգայ ձեռ: Կ'ապրենք, փառք Աստծու:

— Քա, նստէ, քաղցր – անոյշ կը խօսենք, կայվէն մոռցեր եմ, — յիշեց տանտիրուհին յանկարծ վեր կենալով, բայց Խուռիկ խաթունը քաշեց նրա փէշը:

— Խմեր եմ, նստի:

— Զարազ բերեմ...

— Զուզէ, չէ: Նստի, կը խօսենք:

— Համ կ'ուտենք, համ կը խօսենք, Խուռիկ խաթուն:

— Յետոյ, իքրամ – պատիւ յետոյ, Ալմաստ: Էսօր մախսուզ գործով եմ իկէ ձեր տուն: Գիտե՞ս ինչի...

— Խեր էլնի, Խուռիկ խաթուն, սաս:

— Խեր ի, Ալմաստ, խեր չէլած՝ ի՞նչ պիտ էլնի: Ես չառի հետ գլուխ չունեմ: Աստուած չառը հեռու տանի, բարին մօտ բերի, — Նախաբանեց Խուռիկ խաթունը եւ ապա շարունակեց: — Պառուցիր իմ, աղջի, էսօր կամ, վաղ չկամ, մահն ամենեցուն ի: Աղջկաս՝ Արմենուհուն տուի՝ գնաց իր բախտի հետ: Փառք եմ Աստծուց, լաւ տեղ ինկաւ: Մնացեր ի տղիս էլ պսակեմ, տուն–տեղ անեմ, նոր էն ժամանակ հանգիստ սրտով հող մըտնեմ: Էդ մէկ մուրազն ունեմ, Միսակիս թազն ու պսակն էլ տեսնամ, նոր...

— Աստուած երկար կեանք տայ քեզ, Խուռիկ խաթուն, մուրազդ անկատար չթողնի: Պսակի, ապա ի՞նչ, ժամանակն ի:

— Ժամանակն ի, հա: Իտոր համար էլ իկեր եմ, Ալմաստ: Միսակ աչք ունի աղջկանդ վէրէն: Հաւներ ի: Վուսկոնը իմ սրտովն էլ ի: Թաղի աղջիկ ի, հօր–մօր ղաւակ, հալալ կաթնակեր: Իկեր եմ աղջկադ ուզելու տղիս, ի՞նչ կ'ասես:

Ալմաստը համաձայն էր, բայց չուզեց իսկոյն թեթեւանալ, ջրի երես ելնել: Ուստի, գլուխը կախելով, սկսեց ձեռքերով յարդարել գոգնոցի փոնթերը, իբրեւ թէ մտածում է ու չգիտի ինչ պատասխանի:

— Ալմա՞ստ, — նրա դաստակը բռնեց խնամախօսուհին, — ինչի՞ դըմռար: Ի՞նչ կը մտածես, սաս:

— Ի՞նչ ասեմ, Խուռիկ խաթուն, վարդը կոկոն ի դեռ...

— Ի՞նչ ասել կ'ուզես, չեմ հասկանայ:

— Պստիկ ի:

ՄԿՐՏԻՉ ԽԵՐԱՆԵԱՆ

(Շար. – 5)

Fonds A.R.A.M

Մութաֆեանի “ԾՈՎ”ը

ՕՌԱՆԺԸՐԻ ՏԻՒ ԼԻՒՔՍԷՆՊՈՒՐԿԻ ՄԷՋ

— o —

Օռանժըրիի ընդարձակ սրահին մէջ ցուցահանդէս մը տալը երազը եղած է միշտ նկարիչներուն: Այդ մեծ պատիւին արժանացաւ Մութաֆեան:

Ցուցահանդէսը բացուեցաւ ամսոյս հինգին, Ծերակոյտի նախագահ՝ Ալէն Փոհէրի բարձր հովանաւորութեան տակ: Պաշտօնական այցելութիւնը տեղի ունեցաւ յաջորդ օր, երբ Փոհէր վերադարձաւ իր չարաթավերջի արձակուրդէն:

Ժամը չորսին, նախագահը սրահ մտաւ ծերակուտականներու հետ: Այդ պահուն սրահ գտնուող բախտաւորներէն էի: Նախագահը կեցաւ ամէն մէկ նկարին յատկանշական գեղեցկութիւններուն առջեւ, շնորհաւորական ջերմ խօսքեր ըսելով նկարիչին, որ իրեն կ՚ընկերանար: Ցետոյ տեղի ունեցաւ վայել հիւրասիրութիւն մը շամփանեայով: Կէս ժամ ետք ցուցահանդէսին պաշտօնական մասը կը վերջանար: Շրջանակուած քսանեւվեց ծովերը կը տարածէին մեր աչքերուն առջեւ իրենց պատկերային գեղեցկութիւնը պայծառ գոյներու մէջ:

Մութաֆեանի ծովը մեզի ծանօթ ծովերէն չէ: Ոչ փոթորիկ ունի, ոչ ալ պայթող ալիքներու շառաչ. բանաստեղծական խաղաղութիւն մը կը տիրէ բոլորին վրայ: Որքա՜ն հմայիչ կրնայ եղեր դառնալ ջրային այս միօրինակ տարածութիւնը, երբ իրաւ արուեստագէտի մը զգայնութեան ենթարկուի: Շախօպըրիան որքա՜ն իրաւունք ունի եղեր փափաքելու, որ ծովուն դիմաց թաղուի, յաւիտենականութեան այս կենդանի պատկերին՝ որ այնքան սիրեց:

Մութաֆեան անգամ մը եւս փաստեց թէ տաղանդի կերպով նկարիչ է ոչ թէ նկարող, ու, համաձայն էմպուրկի՝ «Ծնած-նկարիչ եւ մեծ քոլորիստ»: Արդարեւ, գոյնն է գլխաւոր դերակատարը այս նկարներուն, որ կը ներկայացնէ Մութաֆեանի ծովերգութեան համայնապատկերը: Ցուցահանդէս այցելողը կը վարանի ընտրել գերազանցող գեղեցկութիւններու մէջ ընտրութիւն մը ընելու: Մութաֆեան ծովուն տուաւ անհատականութիւն մը թրթռուն կապոյտներու եւ մայրամուտային լոյսերու շքերթին մէջ, որ կը հմայէ դիտողը:

Ծովը եղած է շատ մը նկարիչներու համար ջրային ողբերգութեան թատերաբեմ: Մութաֆեանի համար քնարերգութիւնն է լայնածաւալ երկինքներու, ծովային նազանքներու, երազուն նաւերու եւ գգուական նաւանոյշներու, որոնք լեցուցած են Օռանժըրիի լուսաւոր սրահը այլազան գեղեցկութիւններով:

Անցեալ տարի, Մութաֆեան ցուցադրեց Պեռնհայմ Ժէօնի շքեղ սրահին մէջ աշնանային բնանկարներ. ծաղիկներ, քոմփոզիսիոններ ու դիմանկարներ: Այս տարի, մասնաւոր հրաւէրի վրայ կը ցուցադրէ Ծերակոյտի պալատին մէջ «Ծովը», իր ծովը, ամպախաղերու ցոլացումներով այնքան գրաւիչ:

Մութաֆեան կը վերանորոգուի միշտ ու կը վերանորոգէ իր այցելուները գեղեցիկի նորայայտ երեւոյթներով: Արուեստագէտ մը բառին ազնուական իմաստով որ չի գոհանար գտածով. կ՚որոնէ միշտ սուտապատումի հմայքին պէսպիսութիւնը:

ՀՄԱՅԵԱԿ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

…քականը: Մեր Թուած կենսական անհրաժեշտութեանց իրականացումը երաշխաւորող դրամական կարեւորագոյն գործօնը չօշափելի դարձնելը հերոսական գործ է այս օրերուն: Բայց այդ մեծ դժուարութիւնը հարթելու համար ոչ մէկ դժուարութեան առջեւ պիտի ընկրկի կազմուած Տնտեսական Ցանձնախումբը:

×

Տուինք գծանկարային մէկ պատկերը կատարուած ու կատարուելիք կարեւոր գործերու: Մեր օրինապահութեամբ գործակից կանգնինք Ազգ. Խորհուրդի այս ձեռնարկներուն, որպէսզի, իբրեւ օրինապահ եւ կիրթ քաղաքացիներ, գործով ու կեցուածքով օրինակը տանք մեր շրջապատին, կարելի եղածին չափ զսպելու մեր յոռետեսութիւնները եւ ապագային նայելով աւելի լաւատեսութեամբ: Համար փրցնելով ոչինչ պիտի շահինք: Ըլլանք համբերող եւ օգտակար, իւրաքանչիւրս մեր կարելին գործի վերածելով:

Մեր յիշած Ցանձնախումբերուն բոլորն ալ կազմուած են տուեալ ասպարէզէն մասնագէտ մարդոցմէ: Ոչինչ ձգուած է պատահականութեան: Ժողովներ կը գումարուին, կը խմբուին եւ ամէն մէկ անդամ իր առաւելագոյնը կ՚ընծայէ, որպէսզի կարենանք քաջաբար դիմագրաւել այս խուր օրերուն, մինչեւ որ փայլի Լիբանանի յուսատու արեւը, առանց ամպի եւ առանց մշուշի:

Կը հաւատանք թէ պիտի ողջունենք մեր կորսուած երջանկութիւնը եւ խաղաղութիւնը...:

ՇԱՀԱՆԴՈՒԽՏ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՄԷՋ

— o —

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ, Յուլիս 5ին, պաշտօնական ճաշ մը տրուած է Արժանթինի անկախութեան 160րդ տարեդարձին առթիւ, կազմակերպութեամբ Հայ-Արժանթինեան Մշակութային Հիմնարկութեան: Ճաշին մասնակցած են աւելի քան հարիւր դիւանագիտական, կրօնական, պետական եւ այլ անձնաւորութիւններ: Ներկայ եղած են նաեւ հայ յարանուանութեանց պետերը, օտար եւ հայ մամուլի ներկայացուցիչները: Օրուան առթիւ խօսք առնելով՝ Հայ - Արժանթինեան Մշակութային Հիմնարկութեան փոխ նախագահը՝ Բաուլ Պետիկեան պանծացուցած է արժանթինեան անկախութեան 160րդ տարեդարձը եւ ընդգծած Հայերու նուիրումը Արժանթինի, անոր բարգաւաճման եւ վերելքին: Խօսք առած են զօրավար Գարլոս Ա. Քարօ եւ զօրավար Օսիրիս Վիժեկաս:

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ Հայ Կեդրոնի սրահին մէջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը ճաշով մը տօնած է Միութեան հիմնադրութեան տարեդարձը: Օրուան առթիւ խօսած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի նախագահ Միհրան Լեւոնեան: Վահան Պէրպէրեան սպաներէն բարի գալուստ մաղթած է ներկայ պետական հիւրերուն եւ շեշտած՝ նման ձեռնարկներու կարեւորութիւնը: Տեղական եւ հայկական ժողովրդական երգերով խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծուած է:

ԳՈՐՏՈՊԱՅԻ մէջ, Յուլիս 9-11 տեղի ունեցած է Արմենիա Երիտ. Միութեան «Արծուեկներու Շաբաթ»ը, որուն մասնակցած են Գորտոպայի ինչպէս նաեւ Մոնթէվիտէոյէ եւ Պուէնոս Այրէսէ եկած աւելի քան 200 արծուիկներ: Երեք օր շրջանի «Անդրանիկ» ակումբը լեցուած է բազմութեամբ, եռուզեռով, մարզական խաղերով, երգով: Տեղի ունեցած են մարզական զանազան ճիւղերու մրցումներ, հայերէնի (գրաւոր եւ բանաւոր) մրցում եւայլն: Յուլիս 10ի գիշերը, ազգային «Պագըրճեան» սրահին մէջ պարանցիկ խրախճանք մը տեղի ունեցած է: Յուլիս 11ի երեկոյեան, «Անդրանիկ» ակումբին մէջ չարաթուան եզրափակիչ հանդիսութիւնը կատարուած է հոծ բազմութեան ներկայութեան: Երեկոյին մրցանակաբաշխութիւն կատարուած է յաղթական խումբերուն եւ մարզիկներուն:

ԳՈՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ մէջ մեռած է արուեստագէտ Թորգոմ Սրապեան: Ողբացեալը շուրջ կէս դար Պոլսոյ թատերական կեանքին մէջ իր յատուկ տեղը ունեցած է, մասնաւորապէս իր ստեղծած բարդ կերպարներով: Աւարտած է Կեդրոնական վարժարանը: Թորգոմ Սրապեան թատերգութիւններ թարգմանած է այդ գծով իր նպաստը բերած մեր թարգմանական գրականութեան: Անցեալ տարի Կեդրոնական Սանուց Միութեան սրահին մէջ իր յոբելեանը տօնուեցաւ Պատրիարք Հօր հովանաւորութեամբ: Ի գնահատութիւն ողբացեալի ծառայութեան հայ մշակոյթին, ազգային յուղարկաւորութիւն կատարուած է:

ՊՈԼՍՈՅ մէջ, Յուլիս 18ին, Գանտիլլիի Ս. Երկոտասան Առաքելոց եկեղեցւոյ 135րդ տարեդարձը նշուած է, Շնորհք Պատրիարքի նախագահութեամբ: Ցաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է հին եւ նոր բարերարներու հոգւոյն: Եկեղեցական արարողութիւններէն ետք ներկաները հաւաքուած են մտերմիկ սիրոյ սեղանի մը շուրջ, որուն ներկայ եղած են Պատրիարք Հայրը, քահանայ հայրերը, զանազան Թաղական Խորհուրդներու ներկայացուցիչները եւ հրաւիրեալներ: Այս առթիւ Յակոբ Սվասլեան իր խօսած ուղերձին մէջ շեշտած է հայ հաւաքականութեան՝ գոյութիւնն ու աւանդութիւնները պահպանելու համար ունեցած կամքի ու հաւատքի զօրութիւնը, որուն ապացոյցը հեռաւոր ու հայ բնակիչէ ամայացած նման թաղերու ուխտատեղիներու ծաղկեալ պահպանումն է: Օրուան առթիւ խօսած է Տոքթ. Գէորգեան եւ անդրադառնալով կրթական աշխատանքներու զարկ տալու կարեւորութեան շեշտած է թէ հաւաքականութեան մը կարեւորութիւնը այլեւս համաշխարհային գետնի վրայ կը գնահատուի միմիայն իր հասցուցած միջազգային չափանիշով արժէքներու միջոցաւ, ուստի ամէն բանէ առաջ, առաջին գիծին վրայ պէտք է դասել նոր սերունդի լաւ պատրաստութեան գործը: Հանդիսութեան փակումը կատարելով Պատրիարք Հայրը բացատրելով սիրոյ սեղաններու գեղեցիկ սովորութեան կարեւորութիւնը, շեշտած է. «Պոլսոյ Հայութեան ամէնէն յատկանշական երեւոյթն են այս հաւաքոյթները, որոնց ընթացքին մենք կը ցուցաբերենք նաեւ մեր եղբայրական զգացումները, ինչպէս նաեւ ամէնէն կարեւորը, կ՚ապրեցնենք մեր մշակոյթը՝ երգերով, բանախօսութիւններով, արտասանութեան եւ այլ արտայայտութիւններով»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (142)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ԵՐԿՈՒ ԿԻՆԵՐ

Սգալապրինօ ուրախութեան աղաղակ մը արձակելով տունէն դուրս նետուեցաւ: Իսկ Ռոլան, կէս ժամ վերջը Օլիվոլօ կղզին կը մտնէր, ուր ուղղակի Տանտոլօյի տան կողմը կը յառաջանար: Ցերեկ աչքով առաջին անգամն էր որ կը տեսնէր այդ տունը: Իրաւ, թէպէտ պարտէզին ներս մտած առտենը իր անցեալը միտքը լինալով չափէն աւելի յուզուեցաւ, բայց դուրսէն բան մը յայտնի չըրաւ: Ծերունի մը տեսնելով որ պերճօրէն հագուած մեծատուն մը կը մտնէր պարտէզէն ներս, աճապարանօք զայն դիմաւորեց:

Այցելուն ծերունի Ֆիլիփը ճանչցաւ. այս մարդը Տանտոլոյի այն սպասաւորն էր, որ քանի մը ամիս առաջ գիշերանց դուռը բացած էր Ռոլանի առջեւ, այն գիշերը երբ Ռոլան բանտէն փախչելով եկած էր Լէօնորը փնտռելու:

— Դուք այս տունին տէ՞րն էք, հարցուց Ռոլան զայն չճանչնալ ձեւացնելով:

— Ոչ, պարոն, ես պահապան եմ պատասխանեց ծերունին: Բայց հրամմեցէք, պարոն, շունչ մը առէք: Իմ ազնուազարմ տէրս երբոր լսէ ձեզի պէս ազնուական մը հիւրընկալած ըլլալս, շատ գոհ պիտի մնայ: Տէրս հիւրասէր մարդ է:

— Գեղեցիկ տուն է, շուրջն ալ պարտէզ մը կայ, շարունակեց Ռոլան: Վենետիկի մէջ ասանկ տուն գտնելը դիւրին չէ:

— Իրաւունք ունիք, պարոն: Կղզիին մէջ մեր տունէն ուրիշ երկու տուն հազիւ կը գտնէք ասանկ ընդարձակ պարտէզ ունեցող:

— Ինչո՞ւ ուրեմն այս պարտէզը ասանկ երեսի վրայ ձգեր էք:

— Տիրոջս աղջկանը՝ Սինիորինա Ալթիէրիի հրամանը ասանկ է, պարոն:

— Զարմանալի՜ բան, այդ ի՛նչ տեսակ կին է եղեր որ ասանկ պարտէզ մը երեսի վրայ ձգելու հրաման տուեր է:

— Մեր տիկինը, օրիորդ Լէօնոր, Ալթիէրիի պալատը հարս գացած ատենը հրամայեց որ բնաւ բան մը չփոխենք այս տունին մէջ... պարտէզն ալ եղած վիճակին մէջ ձգենք:

Ռոլան ոտքի ելլելով գնաց պարտէզին վրայ նայող պատուհան մը բացաւ, իսկ ծերունի սպասաւորը շարունակեց.

— Այո, մեղք է այս պարտէզին, բայց ի՞նչ կրնանք ընել, տիրուհիին պատուէրն է, կրնա՞նք խօսքէն դուրս ելլել, երբեմն ինքը անձամբ կուգայ եւ տեղւոյն վրայ քննութիւն կը կատարէ. ո՞վ կը համարձակի բանի մը ձեռք դպցնելու:

— Զարմանալի՜ բան. ինչո՞ւ սակայն, ատոր պատճառը ի՞նչ է, հարցուց Ռոլան յուզումէն բռունցքները սեղմելով:

— Պատճառը չեմ գիտեր, պարոն, թերեւս երջանկութեան օրերուն յիշատակները չուզեր քանդել փափաքց ծերունին:

— Ի՞նչ ըսիր, ի՞նչ:

— Ընտանեկան հին դէպքեր են, պարոն, բնաւ տեղը չկայ որ հիմա այդ ցաւերը նորոգենք:

— Ըսել է ձեր տիրուհին երբեմն հո՞ս կուգայ:

— Այո, պարոն, եւ ընդհանրապէս գիշերները կուգայ, սա ծառին տակը կը նստի եւ կէս գիշերին կը մեկնի...: Ներողութիւն սակայն, չեմ ուզեր ձեզի տաղտուկ պատճառել... կարծեմ թէ ձեզ չեն հետաքրքրեր այս դէպքերը...

— Ինծի վերաբերող դէպքեր չեն, իրաւունք ունիք, մրմնջեց Ռոլան հազալով: Ես տունը վարձելու նպատակով եկած եմ, բայց կը տեսնեմ որ դժուար պիտի ըլլայ...:

— Պարոն, եթէ գնելու ըլլաք, խնդիրը կը փոխուի, գոչեց սպասաւորը: Այս տունը տիրոջս կը պատկանի, Տանտոլոյի: Տիկին Լէօնորը թէպէտ չուզեր այս տունէն բաժնուիլ, բայց տէրս հրաման տուած է յաճախորդ եղած պարագային աժան գնով ծախելու...: Վերջին անգամ երբոր եկաւ, ըսաւ ինծի որ եթէ գնորդ մը չգտնէի, տունը փլցնել պիտի տար...:

— Հը՛, կ՚երեւի թէ տէրդ հոս ոճիր մը գործած է որ տունին երեսը տեսնել չուզեր, հէ՞...:

— Ոչ, պարոն, կ՚երդնում որ ոչ...: Միայն թէ հօր եւ աղջկան միջեւ բաւական լուրջ վիճաբանութիւններ տեղի ունեցած են հոս եւ այժմ տէրս այդ դառն յիշատակները մոռնալ կը փափաքի:

— Ուրեմն ես այս տունին յաճախորդ եմ: Ձեր տիրուհիի անունը ի՞նչ է:

— Լէօնոր Ալթիէրի:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի առաւօտ (Յուլիս 25) Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ: Շիրիմին օրհնութիւնը նոյն օրը ժամը 15·30ին Շաւիլի գերեզմանատունը:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Տէսինի վարչութիւնը խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Արշալոյս Մալճեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, իրենց ամուսնոյն եւ հօր Ա. Մալճեանի մահուան առթիւ եւ այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 100 Ֆր. կը նուիրէ Տէսինի Հ. Յ. Դ. Տան շինու - թեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պուլ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Զիլինկիրեանի հոգ. առթիւ Ժան Պէժեան 40 Ֆր., Ծաղիկ Երէցեան հոգ. առթիւ այրի Տիկ. Երէցեան 40, Խաչիկ Մեսրոպեանի հոգ. առթիւ Տէր եւ Տիկ. Շարիկեան Սիմոն 10, Տէր եւ Տիկ. Վարդգէս Մեսրոպեան 40, Ադամ Կոնոյեանի հոգ. առթիւ այրի Տիկ. Կոնոյեան 10 եւ 10 նորակառոյց սրահին, Տէր եւ Տիկ. Ռընէ Կօթիէ, Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Կոնոյեան 10ական, Անդրանիկ Խաչատուրեանի թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկ. Զէքէմեան Քլօտ 50, Պուլ. Օտտոյի Կապ. Խաչի մասնաճիւղ 20, Տէր եւ Տիկ. Ղազարոս Կիւլեան 10, Անթուան Պետրոսեան 20, այրի Տիկ. Բարէգ Արմաղանեան 10, Սիրունեան ընտանիք 50, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Յակոբեան 20, այրի Տիկ. Աշոտ Յակոբեան 50, Տէր եւ Տիկ. Փօլ Յակոբեան 100, Շալճեան եւ զաւակները 50, Տիկ. Կարապետեան 50, այրի Տիկ. Խաչատուրեան եւ զաւակները 200:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ ԼԻՈՆ

ԼԻՈՆԻ Օգոստոսի խումբը կը մեկնի եկեղեցիէն (295 Ռիւ Պուալօ) Ուրբաթ, Յուլիս 30, առաւօտեան 7ին:

×

Նոյն օրը (Ուրբաթ) երեկոյեան 18·30ին կը վերադառնայ Յուլիսի խումբը (միշտ եկեղեցին):

Կը խնդրուի ծնողքներէն ճշդապահ ըլլալ:

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տարօն - Տուրուբերանի Հայրենակցական Միութիւնը Վարդավառի ճիշդ օրը, Յուլիս 25 Կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցին, 1915ի մեր բիւրաւոր նահատակներուն համար:

Հայրենակիցներէ ու բարեկամներէ կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

×

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Այս Կիրակի, Յուլիս 25, Վարդավառ է: Տօն է պայծառակերպութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին կը մատուցուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ:

Երկուշաբթի, Յուլիս 26, Յիշատակ է Մեռելոց: Նոյն եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին կը մատուցուի պատարագ: Յաւարտ պատարագի կը կատարուի հոգեհանգիստ՝ վասն համօրէն ննջեցելոց:

×

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱԼԱՆՍ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ Յուլիս 25 Կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ:

Պատարագը կ'երգուի կոմիտասեան քառաձայն, դպրաց դասի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Հայազատ Օհանեանի:

×

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ — ՏԷՍԻՆ

Լիոն - Տէսինի Տարօն-Տուրուբերանի Հայրենակցական Միութիւնը կը յայտարարէ թէ Վարդավառի առթիւ հոգեհանգիստ կատարել կուտայ այս Կիրակի առաւօտ Տէսինի Ս. Աստուածածին եկեղեցին Տարօնի նահատակներու յիշատակին:

Կը հրաւիրուին հայրենակիցներն ու բարեկամները յարգելու անոնց յիշատակը:

×

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՎԻԼ

Այս Կիրակի առաւօտ պատարագ կը մատուցուի:

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ 79ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Շաւիլի անտառին մէջ (գերեզմանատան մօտ), Յուլիս 25, Կիրակի, առաւօտէն երեկոյ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբին եւ Կապոյտ Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի մասնաճիւղերուն:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ բոլոր խումբերուն

Գեղարուեստական եռեւ բաժին — երգեր եւ պարեր մասնակցութեամբ նուագախումբի Հայկական պիւֆէն տեղւոյն վրայ — Մատչելի գիներ

Կէսօրէ յետոյ ժամը 15ին այցելութիւն Շաւիլի գերեզմանատունը Խանասորի Հրամանատար Իշխան Յ. Արղութեանի շիրիմին:

Կը խօսի.— ԸՆԿ. ՅԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆ

Կառ Մոնփառնասէն ամէն կէս ժամը Թռէն. իջնել Շաւիլ:

Փոն տը Սեվրէն առնել 171 Թիւ, Վերսայլ գացող օթոպիւսը եւ իջնել Փիփ Սանվէն կայարանը եւ հարցնել Շաւիլի գերեզմանատունը:

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ԵՆԹԱՑԱՆԿԵՐ

Մարտ 4ի «Յառաջ»ի մէջ (Ա. էջ) եկեղեցւոյ գումարին մանրամասնութիւն - ները.—

Կարապետ Սէմիզեան (Մարսէյլ) 1500, Պորտոյի եւ Արքաշոնի ազգայիններէն 1170, Տէր եւ Տիկ. Գառնիկ Ճիյէրճեան, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Սողոմոնեան, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Քիւթիւպեան 1000ական, ոմն 600, Ֆրանսահայ երիտասարդաց Գեղարուեստի եւ Մշակոյթի Զարգացման Ըն - կերակցութիւն 500, Կարօ Շահպազեան 350, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Աչըգեան 300, Բիւզանդ Զընըոզեան 250, Արմենակ Խաչատուրեան, Գարաճեան, Հայկ Մազմանեան, Յակոբ Վարդերեսեան, Տէր եւ Տիկ. Արիս Պալեան, Տիկ. Արշալոյս Սարգիսեան, Տէր եւ Տիկ. Ժաք Գազանճեան, Տէր եւ Տիկ. Գասպարեան, Պերճ Յակոբեան 200ական Տիկ. Պ. Կիւլեան, Օր. Կիւրքճեան, Ա. Մանուկեան, Օր. Ալիս Ասլանեան, Ստեփան Եորտամեան, Տիկ. Վարսենիկ Վարդապետեան, Խորէն Թո - րոսեան, Տէր եւ Տիկ. Կիւլպէնկ Գարապըլիքեան, Վահրամ Թէրզեան, Կ. Մելիքեան, Տէր եւ Տիկ. Պեռնար Մկրտիչեան, Սեդրակ Տօնիկեան, Տիկ. Կիւլ - պոլեան, Տընկոյեան հաստատութիւն, Տիկ. Սոնա Քէհեայեան, Օհաննէս Սամըրճեան, Տէր եւ Տիկ. Արմենակ Պաղտասարեան, Վահան Օհանեան, Հ. Խոպէ - սէրեան, Ժաք Ճէնէթեան, Օր. Օր. Մարի եւ Քրիսթին Մանուկեան, Տէր եւ Տիկ. Յովակիմեան, Տիկ. Մարկրիթ Տէրտէրեան, Ռընէ Ճիտէճեան, Տիրան Բամպուքճեան, Տիկ. Հռիփսիմէ Գալուստեան, Տիկ. Նարդուհի Քէշիշեան 100ական, Տիկին Ֆ. Շահումեան 60, Արսլանեան Բարսեղ, Կարապետ Հօտաղեան, ոմն, Լեւոն Գասպարեան, Լութֆիկ Թադէոսեան, Տիկին Լուսաբեր Հայրապետեան, Մ. Եա - ղըճեան, Կարագեան, Տիկ. Սարգիս Ին - քէպալեան (Շէլ), Տիկ. Արմինէ Վաղարշակեան (Շէլ), Տէր Տիկ. Հալաճեան (Շէլ), Տիկ. Ընծայ Մովսէսեան (Շէլ), Տիկ. Էօժէնի Շաղուկեան, Տէր եւ Տիկ. Ժիրայր Գուրպանեան, Մարգար Խրիմ - եան, Հ. Պայրամեան, Տիգրան Վարդանեան, Տիկ. Իվէթ Պէրօքճեան, Անդրանիկ Մակարեան 50ական, Օր. Վիոլէթ Ֆէ - րահեան, Տիկ. Լուիզ Բանիքեան 30ական, Օր. Նուարդ Սարաֆեան 20, Պր. Անդրանիկ Տօնիկեան 10:

ԱՆԽԱՏԱՆՔ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ջերմապէս կը խնդրուի այն բոլոր գործատէրերէն, ընտանիքներէն կամ հաս - տատութիւններէն որոնք կրնան աշխա - տանք տրամադրել Լիբանահայերուն որ հեռաձայնեն՝

278-31-93

(Հ. Յ. Պզտիկեանի):

DU JOURNAL «HARATCH»
Imprimé sur les Presses
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՓԱՐԻԶ

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ 13 Նոյեմբեր

Հ. Բ. Ը. Մ.ի հիմնադրութեան 70րդ տարեդարձին առթիւ:

ARMÉNIE 1976

Départs chaque mois :

du 6 Août au 21 Août
du 22 Septembre au 6 Octobre
du 23 Octobre au 6 Novembre
du 22 Décembre au 3 Janvier 1977

à partir de 2680 fr.

Réduction Spéciale :
Aux personnes agées de 60 ans et plus, et aux familles de 4 personnes au moins, s'incrivant ensemble.

Pour les jeunes de 16 à 35 ans
du 16 Août au 30 Août

Renseignements et Inscriptions

A PARIS

mondotours

2, rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 073-32-64 266-50-12 073-30-64

A LYON Varoujan Sarkissian

sevan voyages

50, Cours de la Liberté — 69 Lyon — Tél. : 60-13-66
Licence Voyages : A. 721.

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU

Parking : 3, avenue Jean-Jaurès tél. 928 00 98 - 928 03 88

Fonds A.R.A.M

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒԼԻՍ
25
DIMANCHE
25 JUILLET
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ.		Հատը	1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.646 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.646

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

— o —

Ինչպէս հայ քրիստոնէական բոլոր տօները, Վարդավառն ալ կորսնցուցած է իր վաղեմի աւանդական հմայքը արեւմտահայ մեր երկրորդ հայրենիքներուն մէջ:

Յիսուսի Այլակերպութեան տօնը փոխարինած էր Հայոց հեթանոսական կրօնքի Նաւասարդը, իր խաղերով, բարքերով, սովորութիւններով եւ յարակից բոլոր մանրամասնութիւններով: Քրիստոնէականն ու հեթանոսականը իրարու հետ շաղախուած՝ Վարդավառը դարձուցեր էին հայաշխարհի տօհմիկ տօներէն ամէնէն ժողովրդականը: Կիրակիէն պատերկուշաբթին ալ տօնական օր էր Մեռելոց:

Գրեթէ ամէն քաղաք ու գիւղ իւրայատուկ ձեւեր ունէր Վարդավառը տօնելու: Սովորական երեւոյթ էր իրարու վրայ ջուր սրսկել, աղաւնի թռցնել եւ տօնավաճառ սարքել:

Կիլիկեան մեր ծննդավայրին մէջ Վարդավառի Կիրակին ուխտագնացութեան տօն էր դէպի Թախտառախ կոչուած բլուրը, քաղաքին հիւսիսը, Քառասնակ աղբիւրներէն արեւելակողմը: Բլուրին հարաւային ստորոտէն կը բխէր Եալընըզ-կէօզը: Այս երկու ակերը պաղպաջուն մշտահոս առատ ջուր կը հայթայթէին քաղաքին:

Նախաթէն Կիրակի լուսնալիք գիշերը ամէն տարիքէ երկսեռ Հայեր ուխտի կ'երթային Թաքսառաքոլի բլուրը, ուր քահանայ մը ժամերգութիւն կը կատարէր եւ պատարագ կը մատուցէր գիշերուան խորհրդաւոր լռութեան մէջ: Ուխտաւորները աղաւնի կը նուիրէին: Ժողովուրդը երաժշտութեամբ կ'անցընէր ամբողջ օրը այնտեղ:

Ըստ աւանդութեան, քրիստոնէութիւնը առաջին անգամ Հայոց քարոզող Թադէոս առաքեալ իր ճամբուն վրայ Մարաշ հանգչած, ցերեկները քարոզած, բժշկութիւն ըրած եւ գիշերներն ալ այդ բլուրին վրայ անցուցած է:

Վարդավառը գերազանցօրէն ուխտագնացութեան տօն էր Մուշի մուրատատուր Ս. Կարապետ վանքին համար, ուր կը ժամադրուէին Հայաստանի բոլոր քաղաքներէն անհամար ուխտաւորներ, թէ' մասնաւոր, թէ' ձիաւոր:

Տարօնը միջնաբերդն էր եղած հեթանոսական Հայաստանի՝ իր մեհեաններով, աստուածներու նուիրուած արձաններով: Նաւասարդեան տօները Տարօն - Տուրուբերանի աշխարհին մէջ է, որ տեղի կ'ունենային գերազանցօրէն՝ ժողովրդական մեծ հանդիսութիւններով եւ զանազան զուարճալի խաղերով:

Գրիգոր Լուսաւորչի եւ յաջորդներուն օրով Տարօնի աշխարհը դարձաւ քրիստոնէութեան ամրոցը, պահելով հանդերձ հեթանոսական բարքերն ու աւանդութիւնները:

Հայրենի էր Տարօն, որ ծնունդ էր տուած Ոսկեդարի մեր մտքի տիտաններուն՝ Ս. Սահակին, Ս. Մեսրոպին, Խորենացիին, Եզնիկին, Եղիշէին: Ու նաեւ՝ հայ ազատագրական շարժումներու ռահվիրաներուն, Վարդան Մամիկոնեանին, ինչպէս ժթ. դարու մեր անման հերոսներուն:

Մեծ Եղեռնը մահացու հարուածը պիտի տար պատմական Տարօնին: Ու ճակատագրի անըմբռնելի զուգադիպութեամբ, 1915ի Վարդավառի տօնին է, որ անփառունակ վախճանի պիտի ենթարկուէր հայկական ազատամարտի օրրան Տարօն - Սասունը, որ ա'յնքան դիւցազնական հերոսամարտներ մղած էր ցեղասպան դահիճի թնդանօթներով եւ արդիական զէնքերով սպառազինուած զինուորներուն, եւ աւարառու եւ արիւնարբու խուժանին դէմ:

Այդ օրը հաւատացեալ ուխտաւորներ չկային Մուշի Ս. Կարապետ վանքին մէջ: Զանգակներու ղօղանջին փոխարէն թնդանօթը կ'որոտար՝ հիմնայատակ կործանելով հարիւրաւոր շէն ու ծաղկեալ գիւղեր ու աւաններ, որոնց երիտասարդները նախապէս զինուոր էին տարուած եւ ամբողջօրէն խողխողուած:

Ամէն կողմէ պաշարուած, զուրկ ինքնապաշտպանութեան ամէն միջոցէ, Տարօնցին իր վերջին յոյսն էր դրած ռուսական բանակին եւ հայ կամաւորներուն վրայ, որոնք քանի մը ամիս առաջ օգնութեան էին հասած հերոսական Վասպուրականի մեր հայրենակիցներուն եւ որոնք կ'աւշանային՝ անխիղճ ցեղասպանի հուրին ու սուրին մատնելով տասնեակ հազարաւոր անմեղ հայորդիներ:

Կարմի'ր Վարդավառ:

Պատմական յիշատակ մըն է այսօր Տարօնը՝ մշակոյթի եւ ազատագրութեան փառարանը:

Ո'չ եւս է հերոսական Տարօնը:

Սակայն Հայաստանի թէ սփիւռքի մէջ դիւցազնական ու նահատակ հայաշխարհի վերապրող հայրենակարօտ զաւակները միշտ վառ ու կենդանի կը պահեն իրենց պապենական հայրենիքի անմոռանալի յիշատակը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՆՈՐ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ՄԸ՝

ՀԱՅԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ ԿՌԻՒՆԵՐՈՒՆ

ԲԱՅՑ ՄԻԱՅՆ ՄԷ'Կ ՕՐ

— o —

Ինչ որ 16 ամիսէ միակ դրական երեւոյթն էր Լիբանանի ողբերգութեան, անկասկած Հայերու ողջմիտ դիրքն էր, որ հիացման եւ գնահատանքի արժանացած էր, անխտիր բոլորէն: Կը թուի թէ այդ ալ վերջ գտաւ եւ 16 ամիսներու ընթացքին մեր տուած հարիւրաւոր զոհերը « կորսուած » գնդակներէ, չրաւեցին, ու հիմա պիտի սկսինք զոհ տալ «չկորսուած» գնդակներէ: Մոնտ, որ լուրը կուտար Ուրբաթ իրիկուն (ինչպէս նաեւ Ֆրանս-Սուար) հետեւեալը կը գրէր այս մասին. — «Զինուորական ճակատի վրայ, Յուլիս 22, Հինգշաբթի օրը նշուեցաւ հայ համայնքին մէկ մասին գործի անցնելովը քրիստոնեայ աջ միլիսներու կողքին: Ծայրայեղ-աջ դաշնակ կուսակցութեան չարքայինները Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ գրաւեցին Նապաայի դրացի թաղը, ուր շուրջ 60 հազար հոգի կ'ապրի, մեծ մասով շիի մահմետական: Հայ ռազմիկները, որ ըստ Ֆալանժիստ ձայնասփիւռին Պուրճ - Համուտէն կուգային, քանի մը ժամէն յաջողեցան ձեռք ձգել Լիբանանեան Համայնավար կուսակցութեան կեդրոնատեղին, քանդելէ ետք երեք պաղեստինեան պատնէշներ: Առաջին անգամն է որ հայ համայնքը ուղղակի մատ ունի քաղաքացիական պատերազմին մէջ: Հաւաստի աղբիւրներու համաձայն, հայկ. քաղաքազօրքերը լաւ մարզուած եւ լաւ զինուած 6000 հոգիէ կազմուած են: Հայերու միջեւ բախումներու վտանգ կայ: Համայնքը արդարեւ բաժնուած երկու կուսակցութեան՝ Դաշնակ եւ Հնչակ, այս վերջինը ընկերվարական ձգտումով: Իրրեւ հետեւանք Դաշնակներու կատարած յարձակման պաղեստինեան - յառաջդիմական զինուորական հրամանատարութիւնը յայտարարեց որ Ձախի ուժերը «կ'ընդդիմանան Փաշիստ յարձակման տրամադրելի բոլոր զէնքերով»: Այս լուրին արձագանգ կը հանդիսանային նաեւ Շաբաթ առտու Ֆիկառօ, Իւմանիթէ (որ կը գրէ՝ «դաշնակ կուսակցութեան ծայրայեղները զօրավիգ՝ Փաշիստ քաղաքազօրքերուն» եւայլն) եւ Լիպերասիոն:

Այս վերջինը սակայն լաւ լուր մը կ'աւելցնէ, յայտնելով թէ «Ձայնասփիւռը, Ուրբաթ օր, ոչ մէկ ակնարկութիւն ըրաւ հայկ. Դաշնակ կազմակերպութեան որ, այս վերջին օրը աջին հետ մասնակցած էր յարձակումներու Նապաայի վրայ հայկական Պուրճ - Համուտ թաղամասէն: Ասիկա կը հաստատէ կարգ մը լուրեր զորս Ա. Էֆ. Փէ. (մամուլի Ֆրանսական գործակալութիւնը) քաղած է հայկ. շրջանակներէն եւ ըստ որոնց Հայերը որոշած են Հինգշաբթի իրիկուն քաշուիլ կռիւներէն վերագրաւելով այսպէս չէզոքութեան իրենց միայուն դիրքը տագնապին սկիզբէն ի վեր»:

Ուղղակի յարաբերութիւններէ զըրկուած ըլլալով, կարելիութիւն չունինք ստոյգ որեւէ բան ըսելու այս ուղղութեամբ եւ կ'ապաւինինք միայն օտար թերթերու լուրերուն: Իրաց այս ողբերգական կացութեան մէջ, աւելորդ ալ կը սեպենք խորհրդածել Դաշնակցութեան հասցէին նետուած « ծայրայեղ – աջ » կամ միայն « ծայրայեղ » որակումները, քաջ գիտնալով որ շատ դիւրին կը փակցուին այդ ածականները, առանց շատ հեռուները փնտռելու եւ ի վերջոյ չենք ալ կրնար ակնկալել օտար թղթակիցներէ որ Վարանդեան կարդան:

Ուրեմն այս լուրերը բաւական մտահոգութիւն կրնան պատճառել բայց կը յուսանք որ ճիշդ է Ա. Էֆ. Փէ.ի լուրը եւ Հայերը կը շարունակեն մնալ իրենց օրինակելի դիրքին վրայ:

×

Աշխարհի ամէն կողմէն ջանք կը թափուի որ հրադադար մը յարգուի եւ կարելի ըլլայ պարպել Թէլ Էլ-Զաաթարի վիրաւորները: Առաջին անգամ ըլլալով Կարմիր Խաչի կառքեր մտան գաղթակայանը, բայց քրիստոնեաները հրահանգեցին որ անմիջապէս հեռանան, առարկելով որ Պաղեստինցիք կ'օգտուին ամրապնդելու համար իրենց դիրքերը եւ զէնք փոխադրելու: Քրիստոնեայ ձայնասփիւռը արդէն բառերը չի ծամծմեր եւ կը յայտարարէ. «Լաւ Պաղեստինցին, մեռած Պաղեստինցի է: Լիբանանը Պաղեստինցիներու գերեզմանատունը պիտի ըլլայ»:

Ըստ Շաբաթ առտու հասած լուրերու, համաձայնութիւն մը գոյացած էր պաղեստինցի - յառաջդիմական եւ քրիստոնեաներու միջեւ հրադադարի մը շուրջ, որ պիտի սկսէր, Փարիզի ժամով, Կիրակի առտու 7ին: Հրադադար մըն ալ եղած է Նապաայի մէջ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 19)

« ԱԲՈՎԵԱՆ »Ի ԾԽԱԽՈՏԻ ՄՇԱԿՈՒՄԸ

Աբովեան քաղաքի ծխախոտի կեդրոնի գիտնականները կ'աշխատին ծխախոտի նոր տեսակներ ստեղծել: Անցեալ հնգամեակին անոնք ստեղծած էին ծխախոտի «Օստրոլիստ-11», «Սամսուն-36», «Օստրոլիստ-43» և այլ տեսակներ, նուազ վնասակար առողջութեան:

Այդ տեսակները ներկայիս Հայաստանի ծխախոտի մշակութեան 70 տոկոսը կը կազմեն: Վերջերս, Աբովեանի ծխախոտի կեդրոնին մէջ համամիութենական խորհրդակցական ժողով մը գումարուած է, որու ընթացքին խօսուած է ծխախոտագործութիւնը գիտական հիմքերով վարելու, նոր տեսակներ պատրաստելու, մշակութեան եւ բերքահաւաքի աշխատանքները մեքենայացնելու եւ այլ հարցերու մասին:

×

ՀԱՅ ԻՆՔՆՈՒՍ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐԸ ԼԱԹՎԻՈՅ ՄԷՋ

Լաթվիա գացած է հայ նկարիչներու խումբ մը եւ քսան օր մնալով ծանօթացած է տեղւոյն կեանքին, կառուցումներուն, հիացած է բնութեան հրաշալիքներով, Բալթիկ ծովու գեղեցկութեամբ եւ նկարած է 80 գործեր: Կազմակերպուած է Լաթվիոյ եւ հայ ինքնուս նկարիչներու նուիրուած ցուցահանդէս մը, ուր ներկայացուած են 200 գործեր: Այցելուներ բարձր գնահատած են Է. Կարապետեանի, Ս. Մելքոնեանի (Շամշադինի շրջանէն), Ռ. Ղարաբէգեանի (Կիրովականէն), Ս. Սեւոյեանի (Երեւանէն), Ժ. Մանուկեանի (Վարդենիսէն) գործերը: Հայաստանի ժողովրդական ստեղծագործութեան տունը Սեպտեմբերին պիտի ընդունի Լաթվիոյ ինքնուս նկարիչները եւ պիտի կազմակերպէ անոնց նկարներու ցուցահանդէսը՝ «Հայաստանը լաթվիացի ինքնուս նկարիչներու աչքերով» նիւթով:

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐԸ

— o —

Կռփամարտի «ճանճ» ծանրութեան մէջ յաղթական հռչակուած է խորհրդահայ Դաւիթ Թորոսեան ընդդէմ իտալացի Քամփուծարոյի: Նաեւ Երեւանէն, Վարդան Միլիտոսեան ծանրաբարձութեան մէջ (միջին) երկրորդ կը հասնի (330 քիլօ), արծաթ մետալ շահելով: Ըմբշամարտի մէջ (62 քիլօ դասուն) Դաւիթեան (Խորհ. Միութիւն) յաղթած է Թուրքին՝ Իւյսալ (0–4), որ գետին փռուած է: 68 քիլօ դասուն մէջ, Նալպանտեան (Խորհ. Միութիւն) յաղթած է պարսիկ Կոլաքիշի նոյն արդիւնքով (0–4): Այս երկու մըրցումները երրորդ շրջանին կը պատկանին: 4րդ շրջանին ալ Նալպանտեան յաղթած է, այս անգամ ռումանացի Ռուսոյի:

Քանի մը տողով

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԵՒ ԱՖՂԱՆ բացուած է Թրքական Սիսմիք 1ը եւ Զաղլայանկիլ լուրը հաղորդելէ ետք Յոյներուն, յոյս յայտնած է որ նաւը կրնայ «իր պաշտօնը խաղաղօրէն կատարել»:

Fonds A.R.A.M

ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ԾԱԳՈՒՄԸ

Ա.

« Հայաստան » հրատարակչութիւնը Հ. Մարտիրոսեանի թարգմանութեամբ 1975ին լոյս ընծայած է Դմիտրի Երեմեյեւի « Թուրքերի ծագումը » հատորը: Ինչպէս խորագիրը ցոյց կուտայ, խոր-հրդային պատմագէտին հիմնական նպատակն է եղած պարզել Թուրքերու ծագումը, որ պատմական բարդ հոլովոյթ մը արձանագրած է: Այս գլխաւոր առաջադրութենէն մղուած պատմական, մարդաբանական, լեզուաբանական եւ ազգագրական տուեալներու ու փաստերու հիման վրայ ներկայացուցած է թուրք ցեղերու աստիճանական տեղաշարժերը կեդրոնական Ասիոյ իրենց օրրաններէն դէպի Եւրոպա, Պալքաններ, Պարսկաստան, Մերձաւոր Արեւելք եւ Փոքր Ասիա: Առաւելաբար այս վերջին լայնածաւալ հողամասին վրայ է, որ ԺԶ. դարուն կազմաւորուած է Թուրք ժողովուրդը, որ պատմագիտական իմաստով ազգային նըկարագիր ստացած է, ինչպէս հաստատած է հեղինակը, միայն Ի. դարու առաջին երկու տասնամեակներուն եւ այն ալ իր լրումին հասած է Օսմանեան կայսրութեան անկումէն ետք՝ քեմալական շարժումով ստեղծուած այսպէս կոչուած Հանրապետական Թուրքիոյ կազմութեամբ:

Շօշափուած նիւթը, որ բարեխիղճ աշխատանքով մը պարզաբանուած է, խիստ շահեկան է: Նիւթին ծանօթացումն, աւելին՝ ուսումնասիրումը այլապէս կարեւոր է մեզի համար, քանի պատմական իրողութիւն է, որ Թուրք ցեղերու Փոքր Ասիա հաստատումով, անոնց կազմաւորումով իբրեւ ժողովուրդ եւ ապա ազգ, մեր պատմութեան յառաջընթաց անիւը աննախընթաց վերիվայրումներու են-թարկուեցաւ: Աւելորդ է ըսել, թէ պատմական Հայաստանի կորուստը, տեղւոյն հայ ազգաբնակչութեան եւ անոր հոգեւոր ու նիւթական մշակոյթին փճացումը աստիճանական կերպով սկսած է ծայր տալ ու շարունակուիլ ԺԱ. – ԺԳ. դարերէն, երբ Թուրք ցեղեր, ինչպէս Օղուզները, Թուրքմէնները, որոնք հիմնական տարրը կազմած են այսպէս կոչուած սելճուք Թուրքերուն, 1040ին Պարսկաստան խուժելէ ետք եւ գայն նուաճելէ յետոյ մինչեւ 1055, այնուհետեւ գրաւած են այժմու բնորոշումով Իրաքն ու Սուրիան, Ադրբէջանն ու Հայաստանի մէկ մասը: Այդ հողերուն վրայ անոնք ստեղծած են պատմութեան ծանօթ «Մեծ Սելճուքեան» Պետութիւնը, որուն ան-կախ ու կարեւոր ճիւղն է եղած Անատոլուի մէջ հիմնուած Ռումի սուլթանութիւնը: Հեղինակը կարգ մը տուեալներ աչքի առաջ ունենալով այն եզրակացութեան եկած է, որ ԺԱ. դարուն Անատոլու խուժած ու կայք հաստատած Թուրքերու թիւը մօտաւորապէս հինգէն եօթը հարիւր հազարի մէջ եղած է, իսկ յետագային, այսինքն ԺԳ. դարու սկիզբները արդէն անոնց թիւը մօտեցած է մէկ միլիոնի:

Փոքր Ասիա գաղթած Թուրք ցեղերու նկարագրին, կենցաղին, լեզուին, դիմագիծին առանձնայատկութիւնները՝ պատմական իրադարձութեանց շրջագիծին մէջ, մանրամասն պարզուած են հեղինակին կողմէ: Շահեկան են անկասկած եկւոր տարրերու կամ՝ նուաճողներու միջ-ցեղային կապերու, փոխադարձ ազդեցութիւններու, միախառնումներու, ինչպէս նաեւ ոչ-Թուրք ցեղերու (օրինակ՝ Քիւրտերու) հետ միաձուլուելու պատճառներուն եւ երեւոյթներուն նըւիրուած էջերը: Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել տեղացի քրիստոնեայ բնիկ տարրին՝ հայ, յոյն, ասորի եւայլն մահմետականացման դրդապատճառներն ու տարողութիւնը ցոյց տուող գլուխները: Ասիկա հիմնակէտ ունենալով է, որ հեղինակը պատմագիտական բնոյթի կարեւոր հաստատում մը կատարած է. այսպէս խօսելով Փոքր Ասիոյ սելճուքեան մշակոյթի ցեղագրական արմատներու մասին, Երեմեյեւ յստակ արձանագրած է, թէ «էթնիկական մերձեցումը եւ միախառնումը տարբեր էթնոսների միջեւ ակնառու կերպով արտացոլուել են Փոքր Ասիայի սելջուկեան կուլտուրայի առանձնայատկութիւնների մէջ: Այդ կուլտուրան ստեղծել են ոչ միայն եւ, քերեւս, ոչ այնքան սելջուկ Թուրքերը, որքան տեղական ժողովուրդները (ինչպէս նաեւ հարեւան ժողովուրդները՝ Արաբները, Պարսիկները) »:

Հայկական ազդեցութիւններու շարքին յիշատակութեան համար արձանագրենք, որ հեղինակին սահմանումով սելճուքեան ճարտարապետութեան վրայ, ըլլայ ան մզկիթ, դերեզման, պալատ թէ մեդրէսէ, հայկական ճարտարապետութեան չեչտուած ազդեցութիւնը կայ: « Այսպէս, բրգաձեւ գմբէթը սելջուկեան պաշտամունքային ճարտարապետութեան հիմքը, աւելի շուտ փոխառնուած է Հայերից… Սելջուկեան դամբարանների աշտարակները կառուցւում էին հայկական եկեղեցիների աշտարակաձեւ գմբէթների նման »:

Այլ գլուխի մը մէջ ներկայացնելով ժամանակակից Թուրքերու մշակոյթին, կենցաղին, լեզուին մէջ նկատուող օտար ազդեցութիւնները, ուրիշ լեզուներու կարգին Թրքերէնի մէջ գործածական դարձած հայերէնէ փոխառեալ բառեր ալ արձանագրած է, ինչպէս կոմ, որ գոմի իմաստով կը գործածուի արեւելեան Անատոլուի կարգ մը շրջաններու, կամ (կալի տախտակ), կօթան (գութան), հերկ, եւայլն: Լեզուաբան Կ. Պատկանով Թըրքերէնի մէջ մուտք գործած հայաբանութիւններ համարած է փանջարը, թուփը, փեթէկը (փեթակ), շէնը, եւայլն: Ակնյայտնի է, եզրակացուցած է հեղինակը, որ փոխառեալ հայերէն բառերն եւս կապուած են նստակեաց, երկրագործ ժողովուրդի մը մշակոյթին հետ: Եւ քանի որ խօսքը հայկական ազդեցութիւններու մասին է, դիտել տանք անցողակի, թէ երբեմն փոքր սխալներ սպրդած են, ինչպէս, օրինակ, երբ Երեմեյեւ ճարտարապետ Սինանի կառուցած մըզկիթներու, պալատներու մասին խօսելով՝ քանի մը անգամ թուրք որակած է հայազգի ճարտարապետը: Գորգերու նախշերու նկարագրութեանց ընթացքին (երկրաչափական զարդեր, որոնց մէջ նկատելի են մարդոց եւ կենդանիներու պատկերացումներ եւայլն). հեղինակը գոհացած է արձանագրելով, թէ այդ « զարդերի թեմատիկան կապուած է մինչմուսուլմանական ժողովրդական արուեստի հետ »: Ցաւակ պիտի ըլլար, եթէ ըսէր, թէ սելճուքեան կոչուած կապակովկեան գորգագործութեան մէջ տիրական դեր դըրած էին հայ վարպետներն ու հայկական գորգարուեստին տարրերը: « Վերոյիշեալ գորգերը մինչեւ օրս ծանօթ միջնադարեան հայկական հնագոյն գորգերի յետնորդներն են ե՛ւ իրենց արուեստով, ե՛ւ իրենց աշխատանքով », դիտել տուած էր դեռ վերջերս գորգարուեստի մասնագէտ Յար. Գայայեան, որ տարիներ շարունակ ուսումնասիրած է հայեւթուրք մշակութային կապերը («Գարուն», թիւ 4): Ցաճախ փոքր, մասնակի լրացումներ առաւել ճշգրիտ պատկերացման պիտի ծառայէին. այսպէս, օրինակ, հեղինակը մէջբերած է Վ. Ռուբէնի այն վկայութիւնը, թէ մինչեւ այսօր ալ նկատելի է եկեղեցական ճարտարապետութեան ուժեղ ազդեցութիւնը գիւղական մզկիթներու վրայ. « գիւղացիների խօսքերով, մզկիթները կառուցում էին քրիստոնեայ ճարտարապետները, որոնց գիւղերի բնակիչները այդ նըպատակին համար հրաւիրում էին մօտակայ քաղաքներից »: Պարզ է, որ այս այսպէս ըլլալով հանդերձ, եթէ դեռ այսօր եկեղեցիներու չեչտուած դիմագիծով մզկիթներ կան Թուրքիա, ատոնք շատ յաճախ նախկին եկեղեցիներ եղած են, որոնք բռնագրաւուած մզկիթի են վերածուած՝ անհրաժեշտ փոփոխութիւններու ենթարկուելէ ետք:

Դ. Երեմեյեւ յաջորդական կարգով պարզած է Մոնկոլներու արշաւանքը Անատոլու, որու հետեւանքով Փոքր Ասիոյ սելճուք Պետութիւնը արագ անկում մը արձանագրելէ ետք պատմութեան թատերաբեմէն հեռացած է 1307ին: Հրապարակ ելած են ցեղային հիմունքներով իշխանութիւններ: Նկատելի է, որ հեղինակը հարուստ աղբիւրներու վրայ հիմնուելով, միշտ շեշտը դրած է այն իրողութեան վրայ, թէ մինչեւ Օսմանեան իշխանապետութեան հաստատումը, որ յետագային համանուն կայսրութեան վերածուած է, Փոքր Ասիոյ մէջ դեռ չէր գոյացած կամ կազմաւորուած Թուրք ժողովուրդը, թէեւ թուական տեսակէտով, ցեղային ու լեզուական որոշ ընդհանրութիւններով, այլ մանաւանդ կրօնական գիծով (սիւննի մահմետական) նման հոլովոյթի մը նախադրեալները ձեռք ձգած էր:

Թուրք ժողովուրդի ձեւաւորման սաղմը առաջ եկած է Օսմանեան պէյութեան մէջ, որ նախ մաս կազմած է Փոքր Ասիոյ Սուլճուքեան Պետութեան, իսկ ապա 1299ին դարձած է անկախ: ԺԵ. դարու երկրորդ կէսին է, որ Թուրք ցեղերու մեծ մասը նստակեաց դարձած է՝ կապուելով հողին ու խառնուելով երկրին բնիկ նստակեաց բնակչութեան հետ: Այս այն ժամանակաշրջանն է, երբ Օսմանեան Պետութիւնը իր հակակշռին տակ առած է ամբողջ Փոքր Ասիան: Միայն ԺԶ. դարու առաջին կէսին է, որ վերջնապէս ձեւաւորուած է Թուրք ժողովուրդը իր հողամասով, լեզուով, տնտեսական ու մշակութային որոշ ընդհանրութիւններով:

Այնուհետեւ հեղինակը մանրամասն ներկայացուցած է Օսմանեան կայսրութեան ծաւալումը մինչեւ Պալքանները, ափրիկեան երկիրները, Մերձաւոր Արեւելք: Ցատուկ շահեկանութիւն կը ներկայացնեն եւ ուսումնասիրութեան արժանի են այդ կայսրութեան ներքին տնտեսական, վարչական, ազգագրական եւ այլ բնոյթի նկարագրութիւններն ու հարցերու պարզաբանումը:

Դ. Երեմեյեւ որոշ տուեալներու վրայ հիմնուելով մօտ եօթը միլիոն հաշուած է Թուրքերու թիւը ԺԹ. դարու 30ական թուականներուն՝ Թուրքիոյ եւ անոր մերձակայ սահմաններուն մէջ: Միշտ հեղինակին գնահատումով Հայերու թիւը այդ թուականին եղած է երկու միլիոնէ աւելի, Քիւրտերունը՝ մօտ երկու միլիոն, Յոյներունը՝ 1–1,5 միլիոն եւայլն: « Թուրքիոյ բնակչութեան ընդհանուր թուաքանակը հաւասար էր 12–13 միլիոն մարդու: Ըստ որում ազգային փոքրամասնութիւնները կազմում էին 5–6 միլիոն, այսինքն՝ երկրի ամբողջ բնակչութեան մօտ 45 տոկոսը »:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄՈՒԹ ՎՈՒՍԿՈՒՆԸ

— Քա ի՞նչն ի պատիկ, — զարմացաւ Խուռիկ խաթունը: — Պատիկ ի… Չէ, Ալմաստ, էտա պատճառ չի, բան կայ՝ բան ասա:

— Ի՞նչ ասեմ, Խուռիկ խաթուն…

— Ինչի՞ կը դժուարանաս: Աղջիկ կուտաս՝ տղայ կ'առնես: Էն էլ Միսակիս պէս տղայ, թօսուն երիտասարդ, նամուսով, խելօք, չէնք-չնորքով արհեստաւոր: Թաղի տղայ ի, ձեր աչքի առջեւն ի մեծացէ, գիտէք, ի՞նչ ասեմ:

— Գիտեմ, Խուռիկ խաթուն, գիտեմ, — ասաց Ալմաստը, — Միսակին ես անուն չեմ դնէ, բայց…

— Ի՞նչ բայց, քա, — նեղացաւ Խուռիկ խաթունը: — Լեզուիդ տակ քար կայ՝ հան, Ալմաստ: Հան, մի վախենա:

— Չէ, ի՞նչ քար, քար չկայ, չէ, Խուռիկ խաթուն: Կ'ուզեմ ասել, թէ մտածել պէտք ի: Մէյմ Խոսրովին ասեմ, տեսնամ ինչ կ'ասի: Աղջկայ կամքն էլ պիտի իմանալ…

— Պէտք ի, ապա՞, պէտք ի, — մեղմացաւ Խուռիկ խաթունը, — իմացէք: Մարդ ու կին մտածէք, խորհուրդ արէք, նոր…

— Թէ չէ չէ մենակ ինձնով չէլնէ, Խուռիկ խաթուն:

— Ծիշդ ի, ճիշդ, Ալմաստ, ճշմարիտ ի: Խուռիկ խաթունը խնամախօսութեան բանակցութիւնն առժամապէս աւարտած համարելով՝ վեր կացաւ:

— Կ'երթա՞ս, Խուռիկ խաթուն:

— Հա, երթամ, Ալմաստ: Թէ որ Աստուած կամենայ բարեկամանանք, կ'երթանք - կուգանք շուտ - շուտ, շատ կը նստենք: Վուսկունին էլ չտեսայ, իմ կողմից բարեւ կ'անես: Մնաս բարի:

— Երթաս բարի, Խուռիկ խաթուն:

Ալմաստը մինչեւ փողոցի դուռը ուղեկցեց խնամախօսուհուն եւ երբ նրան ճանապարհ դնելուց յետոյ տուն վերադարձաւ, Վուսկունը տանտան դրան մէջ կանգնած՝ հարցրեց անձկալից հետաքրքրութեամբ, թէ Խուռիկ խաթունն ինչո՞ւ էր եկել:

— Քեզ համար, սեւսիրտ, — պատասխանեց մայրը փաղաքուշ ձայնով ու ժպտերես:

Վուսկունը շատ էր ուզում իմանալ, թէ ինչ է պատասխանել մայրը, բայց սիրտ չարաւ հարցնել այդ մասին: Սակայն Ալմաստը չթողեց նրան մտատանջութեան մէջ:

— Հաստատ խօսք չտուի, — վրայ բերեց նա փոքր-ինչ ուշացած: — Կը մտածենք, ասի:

Վուսկունը դժգոհ մնաց մօր պատասխանից:

×

Խուռիկ խաթունի հեռանալուց յետոյ Տեղտրկենց Եղսաբէթը, որ տեսել էր նըրան Խոտիմկանց տնից դուրս գալիս, կաղկաղ իրեն գցեց Ալմաստի մօտ:

— Ալմաստ դուդու ձեր հավանգը, մի տա՛ս:

«Սխտոր ունի ծեծելու», — քթի տակ խնդաց Ալմաստը:

— Հավա՞նգը, թէ սխտոր - ծեծիկ, աղջի:

Եղսաբէթն առնուեց: Դա ակնարկութիւն էր նրա ոչ միայն կաղ լինելուն, այլ եւ տնից-տուն, սրանից - նրանից խօսքխաբար տանել - բերելուն: «Եղսաբէթը նորից սխտոր կը ծեծի», — ասում էին իրար հարեւանուհիները, երբ նա տնից-տուն էր մտնում եւ կամ իր շուրջն էր հաւաքում հետաքրքրասէր ու բամբասկոտ կանանց եւ աղջիկներին:

— Դու էլ հօ, Ալմաստ դուդու: Հավանգը, քա, հավանգը կ'ուզեմ, կլորբիբար սխկելու համար:

— Ինչի՞, դուք հավանգ չունէ՞ք:

— Ունէինք, տարան, էլ չբերին, կուրխաւ:

«Սուտ» — ժպտաց Ալմաստը ու դարձաւ Վուսկունին. — Գնա՛, գնա հավանգը բեր, թող տանի:

Մինչեւ Վուսկունը հավանգը կը բերէր, Եղսաբէթն ուզեց յագուրդ տալ իր հետաքրքրութեանը:

— Ալմաստ դուդո՛ւ, Սորաջանց Խուռիկն ինչի՞ էր եկէ ձեր տուն, խեր էլնի…

— Գիտեմ, ախր, ապա որ կ'ասե՞մ, — խնդաց Ալմաստը: — Գօ խօոր համար ես եկէ, Եղսաբէթ, հավանգը մհանայ ի:

— Ի՞նչ էլաւ, որ հարցուցի, քա, — նեղացաւ Եղսաբէթը: — Կ'ասեմ ինչի էր եկէ:

Ալմաստը թէեւս չուզենար բաւարարել նրա հետաքրքրութիւնը, բայց քանի որ ինքն էլ այրւում էր այդ մասին այլոց յայտնելու ցանկութիւնից, պատասխանեց, թէ եկել էր Վուսկունին ուզելու:

ՄԿՐՏԻՉ ԽԵՐԱՆԵԱՆ

(Շար. – 6)

Fonds A.R.A.M

1976Ի ՊԱՔԱԼՕՐԷԱՅԻ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ

— o —

Հակառակ անոր որ միշտ տարուէ տարի առաւել վիճուած, ժխտուած, վարկաբեկուած ապա արժէզրկուած պաքալօրէան կը մնայ միշտ ամէնէն ժողովրդական քննութիւնը, ամէնէն «սիրուած» քննութիւնը, եթէ կարելի է ըսել, Ֆրանսայի մէջ:

Նոյնպէս աշակերտի մը ուսումնական ասպարէզի մէջ ամէնէն խորհրդանշական քննութիւնն է՝ պաքալօրէան որ տեսակ մը անցագիր է դէպի աւելի լայն հորիզոններ, տեսակ մը ազատութիւն, սեւ ծական թեւերով թռչելու համար:

Այս տարի, համաձայն կրթական նախարար՝ Ռ. Հապիի ներկայացուցած վերջնական արդիւնքներուն, 325·345 արձանագրուած թեկնածուներու վրայ, 308 հազար 720ը միայն ներկայացած են քննութիւններուն, որոնցմէ 200·061ը երկրորդական ընթրեալներն են, պսակելով յաջողութեամբ իրենց երկրորդական ուսումները: 149·430ը ընդունուած են ընդհանուր ուսուցման պաքալօրէային վեց ճիւղերուն մէջ, իսկ 50·631ը թեքնիք պաքալօրէայի երեք ճիւղերուն մէջ, 67,24 առ հարիւրը ընդունուած աւանդական «պաչոյին» եւ 58,84 առ հարիւրը թեքնիքինի պաքալօրէային, 1976ը աւելի արդիւնաւոր է քան նախորդը:

1976ը կ'արձանագրէ շատ քիչ վիճակագրական փոփոխութիւններ, եթէ ոչ վերջին տարիներու չեշտուած հակումին շատատումը դէպի թեքնիք պաքալօրէային եւ արձանագրութիւններու յարաճուն նուազումը ընդհանուր պաքալօրէային: Այս ձգտումը կը բացատրուի երկրի օրուան եւ ապագայ տնտեսական պահանջներէն: Այս ուղղութեամբ Աշխատանքի նախարարութեան եւ ընկերա-տնտեսագիտական շրջանակներու քաջալերութիւնը զգալի է եւ հող դտած է:

Նոյնպէս ընդհանուր պաքալօրէայի զանազան ճիւղերուն մէջ գրական ճիւղը «Ա» առաջին անգամ ըլլալով գիտական ճիւղերուն կը ձգէ առաջնութիւնը:

Արդէն իսկ « Սէ » ճիւղին մէջ է որ (թուաբանութիւն, բնագիտական գիտութիւններ) արձանագրուած են յաջողութեան լաւագոյն տոկոսները՝ 73,4 առ հարիւր:

Թուաբանագէտներուն կը յաջորդեն գրականները 70,68 առ հարիւր յաջողութիւններով (գրականութիւն եւ իմաստասիրութիւն):

Ընդհանուր պաքալօրէայի միւս ճիւղերը՝ « Պէ » (տնտեսութիւն), « Սէ » (թուաբանութիւն եւ բնական գիտութիւններ, « Տէ » (գիւղատնտեսական եւ մասնագիտական գիտութիւններ), « Ը » (թըւաբանութիւն եւ արուեստագիտութիւն), թիւերու շատ քիչ փոփոխութիւններ կ'արձանագրեն նախորդ տարուան համեմատ:

Փոխարէն, թեքնիք պաքալօրէան ենթակայ է կարեւոր ելեւէջներու: Ինֆորմաթիքի փոքր ճիւղը (707 թեկնածու եւ 472 ընդունուած) կ'արձանագրէ 66,76 առ հարիւր յաջողութիւն, գրեթէ եօթը կէտ աւելի քան անցեալ տարի, իսկ « Ժէ » (առեւտրական) ճիւղը կը կորսնցնէ չորս կէտ:

Ընդհանուր պաքալօրէայի, կաճառ առ կաճառ արձանագրուած յաջողութիւններու դասաւորման մէջ, այս տարի եւս, Ստրազպուրկի կաճառն է որ 73,68 առ հարիւրով կը գրաւէ առաջին տեղը կանխելով Պըզանսոնի (71,56 առ հարիւր), Լիմոժի (70,67 առ հարիւր) եւ Կրընոպլի (70,54 առ հարիւր) կաճառները: Վերջին տեղերը կը գրաւեն Անթիյ-Կիւյան (46,45 առ հարիւր) եւ Նորահաստատ Քորսիքայի (58,1 առ հարիւր) կաճառները:

Թեքնիք պաքալօրէայի, միշտ յաջողութիւններու դասաւորման մէջ, վերջին տեղը կուգայ դարձեալ Քորսիքայի (50,48 առ հարիւր) կաճառը, իսկ Ստրազպուրկի կաճառը (67,48 առ հարիւրով) անգամ մը եւս աչքի կը զարնէ: Այս վերջին թիւը գրեթէ տասը կէտով գերազանց է միջին ընդհանուր տոկոսէն:

Ահաւասիկ ընդհանուր արդիւնքները 1976 պաքալօրէային կարգ մը յատկանիշներով:

Մեկնաբանելով այս արդիւնքները, կրթական նախարարը ընդգծեց որ «աշակերտներու գիտելիքները պիտի ըլլան հետզհետէ աւելի կարեւոր ինչ որ պիտի հարկադրէ բարձր մակարդակի ընդհանուր կազմութիւն մը»:

Ռ. Հապպի պաքալօրէան պիտի ծնի (եթէ Աստուած ուզէ) 1980ին: Մութ կէտեր դեռ շատ կան, կը յուսանք որ յաջորդաբար պիտի ճշդուին ու պարզուին: Միայն ըսենք որ աշակերտները պիտի ստանան հասարակաց բունի ուսուցում մը մինչեւ առաջին դասարան, մասնագիտութիւնը սկսելով միայն աւարտական դասարանէն:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

[illegible]

Յուլիս 23էն Օգոստ. 12 Էքս-լէ-Պէնի Փալէ տը Սավուայի մէջ (մեծ քազինօ) կը ցուցադրուի

ԳԱՌՋՈՒ-Ի

փորագրուած գործը:

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— o —

Վարդավառի օրը ուխտի կ'երթային Վարդաբլուրի մօտ (Ս. Սարգիսի ուխտատեղին): Վարդավառի առաւօտը իրարու վրայ ջուր կը սրսկէին: Կիները թեւերու վրայ ծաղիկներ, պտուղ ու բանջարեղէն կը շարէին եւ երախաներու վիզէն կախելով եկեղեցի կը տանէին (մեհեան՝ հեթանոսական դարերուն): Պատարագէն վերջ երկու դրակալ կը դնէին, — մէկուն վրայ Աւետարան եւ նշխար, միւսին վրայ ամանով ջուր: Երբ ժամուորները կը մօտենային Աւետարանը համբուրելու եւ նշխարը վերցնելու, տիրացու մը ձեռքի ծաղիկներու փունջը կը թաթխէր ջուրին մէջ ու կը սրսկէր անոնց վրայ:

Շաբաթ օրը հօրթարածները ծաղիկներ կը քաղէին, փունջ կը կազմէին եւ հորթերու ու կովերու վիզերը կը կապէին: Յաջորդ առտու (Կիրակի) այս հօտաղները ծաղկեփունջերը ձեռքերնին կը շրջէին գիւղին մէջ, ծաղկափայ (ծաղկաբաժին) իւղ կը հաւաքէին ու կը տանէին կ'եփէին, կ'ուտէին եւ կ'ուրախանային:

Հովիւներն ալ այդ Կիրակի օրը խոյ մը կը ներկէին կարմիր գոյնով, ծաղիկներով եւ զանազան կտորներով (լաթ) կը զարդարէին եւ տունէ տուն պտըտցնելով իւղ կը հաւաքէին ուրախութիւն ընելու համար: Աղջիկներն ալ նոյնպէս ծաղկեփունջեր կը բաժնէին տուները եւ ծաղկաբաժին կը հաւաքէին խնջոյք սարքելու համար:

Վարդավառի առթիւ

Ես Մշոյ սուլթան չանկլի տիւան Սուրբ Կարապետ, դուն իմ տատ կանչելս կ'ըսէին հեռուէն ու մօտէն եկող ուխտաւորները եւ ջերմեռանդ կ'աղօթէին: Դարեր շարունակ հայ հաւատացեալներ փարած էին Սուրբ Կարապետին, միշտ հաւատալով անոր հրաշագործութեան: Բայց աւա՜ղ, երբ մեր անարգ թշնամին այդ հաւատացեալ ժողովուրդը կոտորեց, Սուրբ Կարապետ չկատարեց սպասուած հրաշքը...:

Տարօն աշխարհի համատարած կոտորածը մարդկային մաքի տարողութենէն վեր է: Ի՞նչպէս հաւատալ, որ չէն ու կենսախինդ Մշոյ դաշտը այժմ ամայի է ու աւերակ, հայ շունչը մարած է հոն ու լռած՝ հայ մշակին հոռովելը...:

Այսօր կրկին Վարդավառ է, սիրելի վերապրող հայրենակիցներ, եկէք անգամ մը եւս ուխտի երթանք Սուրբ Կարապետին, ծունկի գանք ու համբուրենք հողը հայրենեաց, իջնենք գողտրիկ դաշտը, Մշոյ հայաշատ ու հացաշատ դաշտը, ուր Եփրատն ու Մեղրայ գետը միանալով հանդարտօրէն կը հոսին: Հոն, դաշտի չորս կողմերը՝ բարձրաբերձ լեռներուն վրայ, մեր նախնիքները կառուցած են սրբավայրեր, որոնք, այսօր, դարձած են աւերակ...:

Բայց ես խորապէս հաւատացած եմ՝ ուշ կամ կանուխ, արդարութիւնը պիտի յաղթանակէ: Դո՛ւք, նահատակ հայրենակիցներ, հանգիստ ննջեցէք, ձեր թափած արեան փոխարէն Հայաստան մը ծլած է Արարատի ոտքին, որ յարատեւ վերելքի մէջ է: Մաղթենք որ միշտ խաղաղութեան մէջ ապրի ու թող միշտ անսասան մնայ մեր փոքրիկ Հայաստանը, որ պիտի ըլլայ տարագիր Հայութեան օթեւանը:

ՍՈՐՏԱՐՑԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐՏԱՇԱՏԻ ԾԻՐԱՆԻ ԲԵՐՔԸ

Արտաշատը այս տարի ծիրանի առատ բերք ունեցած է: Մէկ հեքտարէն ութ թոն ծիրան քաղուած է եւ տակաւին կը շարունակուի բերքահաւաքը: Տնտեսութեան բանուորները խոստացած են ութ հեքտարէն 48 թոնի փոխարէն 70 թոն ծիրան յանձնել Պետութեան:

×

ՌԻԳԱՅԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ռիգայի մէջ բացուած կերպարուեստի ցուցահանդէսին ուշադրութեան արժանացած են հայ քանդակագործներու գործերը: Քննադատները գնահատած են Ա. Շիրազի, Վ. Պետրոսեանի, Իւ. Պետրոսեանի, Ա. Պապովեանի գործերը: Ա. Շիրազի «Ձուլագործը» ներկայացուած է Խորհ. Միութեան Գեղարուեստի Ակադեմիայի մրցանակին:

×

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՀՈՒՆՁՔԸ

Հայաստանի բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններու մէջ սկսած են մուտքի քննութիւնները: Այս տարի 11·510 տղաք ու աղջիկներ պիտի ընդունուին բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններու մէջ: Այս տարի 145 մասնագիտութիւններու գծով, Հայաստանի բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւնները 9000 շրջանաւարտ տուած են:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (143)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ԵՐԿՈՒ ԿԻՆԵՐ

— Այդ կինը չեմ ճանչնար բայց ես ալ իրեն համակարծիք եմ: Ինչո՞ւ այս գեղեցիկ տունը եւ պարտէզը քանդուի: Գնա ըսէ տիրոջդ որ տունին յաճախորդ մը գտած ես, բայց կարասիներն ալ միասին կ'ուզեմ, կը հասկնա՞ս, բարեկամս, ամէն բան իր տեղը մնալու է: Միւս կողմէն ալ ըսէ տիկին Ալթիէրիի թէ ոչ մէկ փոփոխութիւն պիտի մտցնեմ իր նախկին բնակարանին մէջ, ամէն բան իր տեղը պիտի մնայ: Ըսէ իրեն նաեւ թէ հազիւ տասնըհինգ օր պիտի մնամ Վենետիկի մէջ. յետոյ պիտի մեկնիմ եւ այլեւս Վենետիկ ոտք պիտի չկոխեմ: Ես այլանդակ քմահաճոյքներու տէր հարուստ Մանտուցի մըն եմ...: Մինչեւ տասնըհինգ օր թող հոս չմտնէ, բայց տասնըհինգ օր ետքը երբոր մեկնիմ, տունը իրենն է, առաջուան պէս թող ուզած ատենը գայ: Դուն ալ, եթէ ուզես առաջուան պէս հոս կը մնաս եւ տունին վրայ կը հսկես... ամսաթոշակդ ալ պիտի կրկնապատկեմ: Գործիդ կուգա՞յ...:

— Ոհ, տէր իմ, ես այս տունին մէջ ծնած եմ, հոս ծերացած եմ եւ հոս պիտի մեռնիմ, ահա իմ միակ բաղձանքս, դոչեց ծերունին:

— Ուրեմն կ'ընդունի՞ս:

— Կ'ընդունիմ, տէր իմ, կ'ընդունիմ, միայն թէ առաջուան ամսաթոշակս կը բաւէ, յաւելում չեմ ուզեր:

— Այդ մասին վերջը կը համաձայնինք: Դուն հաւատարիմ եւ անձնուէր մարդու մը կը նմանիս: Հիմա վիս մօտիկ ըրէ, բնաւ ժամանակ կորսնցնելու չենք:

— Հրամայեցէք, տէր իմ:

— Գնումի գործողութիւնը անմիջապէս սկսելու ենք:

— Այսօր այդ խնդիրը կը լմնցնենք, տէր իմ:

— Նոր կալուածիս մէջ տասնըհինգ օր պիտի կենամ միայն, հետեւաբար բնաւ ժամանակ կորսնցնել չեմ ուզեր...

— Այս գիշեր բանալիները ձեզի կը յանձնեմ:

— Շատ լաւ, ես ալ այս գիշեր դրամը հետս կը բերեմ: Քանի՞ դուրուշ է:

— Ազնուազարմ տէրս ըսաւ որ եթէ հարիւր հազար դուրուշի յաճախորդ մը գտնելու ըլլամ, առանց որեւէ առարկութեան տամ... բայց եթէ...

— Շատ լաւ, ես հարիւր հազար դուրուշը այս իրիկուն կը բերեմ, դուն ալ փոխանցման պայմանագրութիւնը պատրաստել եւ ստորագրել տուր:

— Պայմանագրութիւնը պատրաստ է, պարոն, միայն ձեր անունը կը պակսի, ձեր անունը եւ տիրոջս ստորագրութիւնը:

— Հը, աղէկ ըսիր, քիչ մնաց պիտի մոռնայի անունս տալու:

Այս ըսելով, Ռոլան թուղթ մը առաւ եւ վրան անունը գրեց, ապա թուղթը ծերունիին երկարելով ըսաւ.

— Ահաւասիկ: Ես իրիկունը դարձեալ պիտի գամ:

Երբ Ռոլան դուրս ելաւ, ծերունի Ֆիլիփ թուղթին վրայ հետեւեալ անունը կարդաց.

— Մանթուէն Ժան տի Լորէնցօ:

Ռոլան քարափ իջնելով սափանաւ ցատքեց եւ հրամայեց.

— Մեծ Ջրանցքը քշէ:

Իմփերիայի ապարանքին առջեւ նաւակը կեցնել տուաւ:

Քանի մը վայրկեան յետոյ պերճաշուք ճին տունէն ներս մտնելով ներքնագաւիթին մէջ սպասող սենեկապանին ըսաւ.

— Հաճեցէք ըսել տիկին Իմփերիայի թէ օտարական մը զինքը բարեւել կ'ուզէ:

— Տիկինը հիւանդ է եւ չի կրնար մարդ ընդունիլ, պատասխանեց սենեկապանը:

— Ըսէք իրեն թէ իր ամէնէն սիրելի մէկ անձէն լուրեր կը բերեմ, պնդեց Ռոլան:

Սպասաւորը խոնարհեցաւ եւ առանց սենեակէն դուրս ելլելու, ուրիշ սպասաւորի մը քանի մը բառ փսփսաց: Այս վերջինը դուրս ելաւ:

Տասը վայրկեան յետոյ սպասաւորը վերադառնալով ըսաւ.

— Տիկինը, պարոն, օտարականը պիտի ընդունի, կը բարեհաճի՞ք ինծի հետեւիլ:

Ռոլան սպասաւորին հետեւեցաւ:

Քանի մը սենեակներէ անցնելէ յետոյ Իմփերիայի յարկաբաժինը մտան, ուր սենեկապանուհի մը իրենց կը սպասէր:

Իմփերիա ձեւակերպութիւնները եւ կարգ ու կանոնը շատ կը սիրէր. իր յարկաբաժինը մտնելու համար անհրաժեշտ էր կարգ մը ճոխօրէն կահաւորուած սենեակներէ անցնիլ:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՆՈՐՈԳՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Դ. ՑԱՆԿ

Կապոյտ Խաչ Շաւիլի մասնաճիւղ 1000, Խաչատուրեան Անդօ (Լիոն) 1000, Ոլսուրեան Ալէն (Վիէն) 1000, Մանուկեան Սերոբ (Ալֆորվիլ) 200, Մանասեանեան Անդրանիկ (Փարիզ) 200 Ֆր.։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի Խնամակալութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները Տիկին Նուարդ Քիւրքճեանի մահուան տխուր առթիւ.

Տէր և Տիկին Սերժ Արզումանեան 200 ֆրանք, Պ. Կոտրի 100 Ֆրանք։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ ԼԻՈՆ

ԼԻՈՆԻ Օգոստոսի խումբը կը մեկնի եկեղեցիէն (295 Ռիւ Պուալօ) Ուրբաթ, Յուլիս 30, առաւօտեան 7ին։

×

Նոյն օրը (Ուրբաթ) երեկոյեան 18.30ին կը վերադառնայ Յուլիսի խումբը (մինչեւ եկեղեցին)։

Կը խնդրուի ծնողներէն ճշդապահ ըլլալ։

ՇԱԲԱԹ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 13

ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կեդրոնականի 90ամեակին առթիւ

Hôtel Méridien

Կը մասնակցին.—

Լիբանահայ երգիչ՝ ԱՏԻՍ ՀԱԽՄԱՆՏԵԱՆ եօթը հոգինոց իր խումբով

ԵՒ

JACQUES HELIAN
ET SON ENSEMBLE
(14 personnes)

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE

ACTIVITES CREATRICES

organisé par le Comité d'Animation del a Maison de la Culture Arménienne Ouvert tout le mois de Juillet les Mardi et Jeudi de 15 à 18 h. pour les enfants de 15 à 13 ans.

— *Ateliers :* Peinture, graphique, modelage, poterie, marrionnette, vannerie.

— *Classe d'Education musicale :* Connaissance de la musique arménienne, rythmes et danses arméniennes.

Բարձրագոյն Մեծաւորաց հրահանգով եւ պատկան իշխանութեանց հաւանութեամբ՝ Հռոմի Լեւոնեան հայ վարժարանի կողմէ հիմնուած Լիոնի

ՆԱՐԵԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Սեպտեմբեր ամսոյն իր դռները պիտի բանայ այն հայ պատանիներուն որոնք կ'ուզեն օր մը օգտակար հանդիսանալ հայ ազգին եւ հայ եկեղեցւոյ։

Նարեկեան հիմնարկութեան նպատակն է՝ Ֆրանսայի դպրոցական յայտագրին առընթեր՝ ջամբել աշակերտներուն քրիստոնէական եւ հայեցի կրթութիւն մը։

— Մանկապարտէզ մը, յանձնուած Անարատ Յղութեան հայ քոյրերու հոգածութեան, Մոնդեսորի արդիական մեթոտին համաձայն։

— Նախակրթարան եւ միջնակարգ (մինչեւ երրորդ դասարան)։

— Նախընծայարանի բաժին։

Ֆրանսական յայտագրի դասերուն համար, նախակրթարանի եւ միջնակարգի աշակերտները պիտի յաճախեն Լիոնի լաւագոյն դպրոցը. իսկ հայ լեզուի, գրականութեան եւ պատմութեան դասերը պիտի աւանդուին Նարեկեան վարժարանի յարկին տակ։

Արձանագրութեանց եւ լուսաբանութեանց համար դիմել Նարեկեան վարժարանի տեսուչ՝ Գէորգ Վրդ. Զապպարեան

Père Georges Zabbarian
Collège St. Grégoire de Narek
38 route de Collonges
69450 St. Cyr au Mont d'Or
Lyon — Tél. : 47-28-65

ԱՇԽԱՏԱՆՔ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ջերմապէս կը խնդրուի այն բոլոր գործատէրերէն, ընտանիքներէն կամ հաստատութիւններէն որոնք կրնան աշխատանք տրամադրել Լիբանահայերուն որ հեռաձայնեն՝

278–31–93
(Հ. Ց. Պզտիկեանի)։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՓԱՐԻԶ

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ 13 Նոյեմբեր

Հ. Բ. Ը. Մ.ի հիմնադրութեան 70րդ տարեդարձին առթիւ։

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Արձակուրդի առթիւ կամ վերջնական կերպով կատարուելիք հասցէի փոփոխութիւններուն համար, մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց դիմումը կատարել փոփոխութեան թուականէն առնուազն ՀԻՆԳ օր առաջ, անպայման կցելով նոր հասցէին նաեւ հինը։ «Յառաջ»ի առաքումը կը կատարուի ֆրանսական մասնագէտ ընկերութեան մը կողմէ (մեսաժըրի) եւ այս պայմանաժամը անհրաժեշտ է, որպէսզի յարգուի մեր բաժանորդներուն տուած թուականները (արձակուրդի պարագային՝ մեկնումի եւ վերադարձի համար)։

Այս փոփոխութեանց ծախքն է 5 ֆր. (դրոշմաթուղթ)։

Արձակուրդի համար հասցէի փոփոխութիւն չենք ընդունիր Իտալիոյ համար, տրուած ըլլալով որ թղթատարական անկանոնութիւնները թոյլ չեն տար որ բաժանորդները կանոնաւորապէս թերթը ստանան Իտալիա։

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ՝

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Savez-vous que vous trouverez à :

AIR FRANCE

AGENCE DES INVALIDES

2, Rue Esnault-Pelterie — 75007 Paris — Métro : Invalides
Téléphone : 551-96-20 — Poste 6-46-55

le meilleur accueil auprès de :

ANAHID BOYADJIAN

pour vos voyages d'affaires
et de tourisme - individuels ou groupes

Ձեր ճամբորդութիւններուն համար, գործի, զբօսաշրջիկութեան, անհատական թէ հաւաքական,

մի՛ վարանիք

դիմեցէք վերոյիշեալ հասցէին, ուր
ԱՆԱՀԻՏ ՊՈՅԱՃԵԱՆ
լաւագոյն ընդունելութիւն կը վերապահէ ձեզի

DU JOURNAL «HARATCH»
Imprimé sur les Presses
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Հ. Բ. Ը. Մ.

Փարիզ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

կը կազմակերպէ ճամբորդութիւն մը դէպի

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Օգոստոս 18էն մինչեւ Սեպտ. 1, 1976
Այցելութիւն Հայաստանի տեսարժան վայրերը՝ Երեւան, Ս. Էջմիածին, Սեւան, Գառնի, Գեղարդ, Ծիծեռնակաբերդ, Սարդարապատ, եւայլն։
Hôtel de première classe — Pension complète
Prix tout compris : 2.550 Frs
Renseignements : U. G. A. B. Tél. 924-86-71 et 227-12-26

OPTIMA Tours

Sonia Coumryantz

6, Rue des Halles (2ème étage) — 75001 Paris — Métro Châtelet
Tél. : 236-03-65 — 236-03-66 — 236-03-67
Lic. Corresp. No A. 300

Vous annonce son prochain départ pour

L'ARMENIE

COMPRENANT

- Logement à l'hôtel Ani ou Armenia en première classe.
- la Pension complète
- Toutes les excursions y compris GARNI — KEGHART, — SEVAN et SARDARABAD

VOYAGE SPECIAL JEUNES
de 16 à 35 ans
Hôtel première classe — Excursions quotidiennes
du 18 Août au 1er Septembre
Tout compris 2650 F.

N'hésitez pas à nous consulter
pour vos vacances d'été

Camp d'été du Nor Seround

à BÉZIERS

Colonie St. André route de Bessan 34500 Béziers

DU 31 JUILLET AU 29 AOUT

Les tarifs sont les suivants :

- Un mois : 900 F.
- Plus de 14 jours : 35 F. par jour
- De 7 à 14 jours : 38 F. par jour
- Moins de 7 jours : 42 F. par jour

Un départ collectif aura lieu de Paris, le 30 Juillet à 19 heures, par autocar (prix du trajet aller retour en sus). Une permanence pour les inscriptions se déroulera, tous les Mercredis à partir de 18 h. 30 et Vendredis à partir de 20 h. 30, à la Mai son de la Culture Arménienne 17, Rue Bleue, Paris.

Fonds A.R.A.M

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
27
MARDI
27 JUILLET
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·647

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

51e ANNÉE — No 13.647

"ԱԶԴԱԿ" ԿԸ ՀԵՐՔԷ

ՀԱՅԵՐԸ ՉԵՆ ՄԱՍՆԱԿՑԱԾ ԿՌԻՒՆԵՐՈՒՆ

ՄԻԱՅՆ՝ ՄԱՍՆԱԿԻ ԲԱԽՈՒՄՆԵՐ ԵՂԱԾ ԵՆ ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՐԱՖԱԹ - ԷՊԼԻՂԱԹԵԱՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

53ՐԴ ՀՐԱԴԱԴԱՐԸ ՎԵՑ ԺԱՄ ՏԵՒԵՑ

Ինչպէս կը յուսայինք, Ուրբաթ իրիկուն եւ Շաբաթ առտու տրուած լուրերը ինչ կը վերաբերի դաշնակցական խումբերու կռիւներու մասնակցութեան, չեն համապատասխաներ իրականութեան եւ Յուլիս 23 Թուականով ֆրանսական մամուլի գործակալութիւնը (Ա. էֆ. Փէ.) հեռագիր մը կուտար Պէյրութէն եւ կ'ընէր հարկ եղած ճշդումները, զորս կը քաղէր Ազդակի նոյն օրուան թիւէն: Արդարեւ, Ուրբաթ օրն իսկ Ազդակ կը գրէր թէ Պուրճ - Համուտի Հայերը չեն մտած լիբանանեան զինեալ բախումներուն մէջ, նոյնիսկ եթէ երիտասարդութիւնը զէնք ի ձեռին կը պաշտպանէ Թաղամասը: Դաշնակցական երիտասարդներ պարտաւորուած եղած են, քրիստոնեայ ֆալանժներու կողքին, մասնակցիլ բախումներու մերձաւոր Թաղամասին՝ Նապաայի պաղեստինեան - յառաջդիմական ուժերու դէմ: Լիբանահայ գաղութը սկիզբէն խուսափած է զէնքի դիմել պատերազմիկ կողմերու կողքին: Ազդակ կը ճշտէ թէ երիտասարդ Հայեր «ստիպուած» եղած են իրենք զիրենք պաշտպանելու Պուրճ - Համուտ - Նապաա Թաղին մէջ, ուր ծնած են եւ զէնք պարպելու դրդուիչ եւ հակակշռէ դուրս զինեալ տարրերու վրայ: Ազդակ կ'ըսէ նաեւ թէ Հայերը չեն հրաժարած իրենց «դրական չէզոքութենէն» եւ թէ չեն նպաստեր որեւէ կողմի ընդդէմ միւսին:

Ասոր կողքին Ֆրանսական մամուլի գործակալութիւնը արձագանգ կը հանդիսանար նաեւ Դաշնակցական պարագլուխ՝ Երեսփոխան Մելքոն Էպլիղաթեանի տեսակցութեան Արաֆաթի հետ, տեսակցութիւն որ տեղի ունեցած է Ուրբաթ իրիկուն եւ որու առթիւ զեկոյց մը հրապարակուած է, ուր կ'ըսուի թէ անմիջապէս կը դադրին բոլոր բախումները եւ ոչ մէկը կրնայ «պատասխանի» դիմել առանց նախապէս դիմելու իր կեդրոնական հրամանատարութեան: Յաջորդող 72 ժամերու ընթացքին կը կազմուի միայն կոմիտէ մը, որու պաշտօնն է քննել որեւէ միջադէպ: Երկու կողմերը շեշտը կը դնեն հայ - լիբանանեան - պաղեստինեան եղբայրութեան վրայ, յայտնելով իրենց կամքը բարեկամական յարաբերութեանց պահպանման եւ փափաքը անմիջական գործունէութեան առաջքն առնելու համար որեւէ նոր բախումի:

Այս մասնակի համաձայնութեանց կողքին, Շաբաթ օր կարելի կ'ըլլար, շնորհիւ Սուրիոյ նախագահին ճնշումին ֆալանժներու վրայ, ձեռք ձգել 53րդ հրադադար մը, որ առաւելաբար պիտի ծառայէր Թէլ էլ-Զաաթարի գաղթակայանի շուրջ հազար վիրաւորներու պարպումին: Առաջին լուրերը լաւ էին Կիրակի առտու եւ յոյսեր կային, բայց քանի մը ժամ ետք կը պարզուէր, որ հրաշքը այս անգամ ալ չէր պատահեր եւ 53րդ հրադադարն ալ աւելորդ էր: Վեց ժամ տեւած էր: Այս անգամ Շամունի ուժերը սկսած էին կրակել սաուտցի եւ սուտանցի խաղաղապահ ուժերուն վրայ, որոնք կ'ընդլայնէին Թանդարանի Նօ մէն'զ լէնտը յարգել տալու համար այս 53րդ հրադադարը, զոր ստորագրած էին մասնակից 11 կազմակերպութիւններէն՝ 9ը: Մերժած էին ստորագրել «Մերժումի ճակատը» (Պաղեստինցիներու կարծր թեւը) եւ Շամունի Ազգային Ազատական կուսակցութիւնը: Երկու սաուտցի «կանաչ զգակաւոր» մեռած է եւ եօթը ուրիշներ վիրաւորուած են: Ասկէ զատ, հազիւ ընդհատուած, վերսկսած է Թէլ էլ-Զաաթարի ռմբակոծութիւնը, ուրկէ կարելի չեղաւ պարպել վիրաւորները (Կարմիր Խաչը երեք օր կը պահանջէր) եւ ուր կայ նաեւ այլ ողբերգութիւն մը, 500 հոգի ողջ-ողջ թաղուած են ապաստանի մը մէջ, որու վրայ փլած է շէնք մը: Միայն 15 երախայ եւ հինգ կին կարելի եղած է փրկել:

× Ամերիկացիք որոշեցին Երեքշաբթի օր պարպել իրենց վերջին քաղաքացիները (շուրջ 435 հոգի, որոնց 154ը՝ Ամերիկացի): Այս առթիւ եւ առաջին անգամ ըլլալով, Ամերիկացիք խոստովանեցան թէ ուղղակի բանակցած են պաղեստինեան կազմակերպութեան հետ դլուխ հանելու համար իրենց քաղաքացիներուն պարպումը:

× Ֆրանսական բովանդակ մամուլը սիւնակներ կը տրամադրէ Լիբանանի անօրակելի ողբերգութեան: Բայց ի՞նչ օգուտ: Հոգեշահ խօսքեր մարդասիրական Ֆրանսայէն շատ լսուած են: Ոչ ոք իսկապէս բան մը ըրաւ փրկելու համար այս երկիրը — այնքան մօտ քաղաքակրթուա՛ծ Եւրոպայի սրտին — անէացումին: Բոլորը դիտեցին, երբեմն թաց աչքերով, բայց միշտ զէնք ծախելով: (Ու դեռ կան Հայեր որ կը խորհին թէ միայն մեզի հանդէպ է որ աշխարհ անարդար եղած է ու 61 տարի ետք չուզեր յիշել ցեղասպանութիւն մը, երբ այդ նոյն աշխարհը այսօր իսկ կը թողու որ մարդիկ ջարդուին նոյն վայրագութեամբ):

×

Ֆիկառօի մէջ, Թիէրի Տէժարտէն, որ քաջ ծանօթ է Լիբանանին, կը վերլուծէ կացութիւնը եւ կը դիտէ որ լիբանանեան Ձախը սկսած է մտահոգուիլ, որովհետեւ որոշ Պաղեստինցիք եւ նոյնիսկ Արաֆաթ կը զգան որ իրենց զինակցութիւնը լիբանանեան Ձախին հետ շատ սուղ արժեց իրենց ու աւելի լաւ է վերադտնել սուրիական զէնքերը եւ արաբական աշխարհի դրամը: Ճոմպլաթ վախ ունի ուրեմն, որ մինակ մնայ: Պաղեստինցիք կը զգան նաեւ որ փոխանակ Ճոմպլաթի կռթնելու պէտք է փորձէին զանգուածին վրայ կռթնիլ: Միւս կողմէ քրիստոնեայ աջը չուզեր շատ երկարել այս պատերազմը, տրուած ըլլալով որ քանի երկարի այնքան աւելի ենթակայ պիտի ըլլայ Սուրիոյ...:

Իւմանիթէ իր խմբագրականը նուիրած է Լիբանանի (լիբանանեան ողբերգութիւնը) եւ կը գրէ (հաւանաբար անգիտակից հիմուրով...) — «Սուրիական միջամտութիւնը խոտոր կը համեմատի Լիբանանի հողային ամբողջականութեան եւ գերիշխանութեան յարգանքին հետ» (ծանօթ է որ համայնավարները, ընդհանրապէս, շա՛տ բծախնդիր են այդ ուղղութեամբ...): Նոյն թերթը լուրերու բաժնին մէջ կը գրէ — «Կռիւները շարունակուեցան Նապաա մինչեւ որ համաձայնագիր մը ստորագրուեցաւ Շաբաթ առտու, Էպլիղաթեանի եւ Արաֆաթի միջեւ: Պաղեստինեան պաշտօնաթերթը «Պաղեստինի Ձայնը» արձագանգ կը հանդիսանայ կռիւներու տունէ տուն, կ'ըսէ թէ յառաջդիմական ուժերը կարգ մը դիրքեր կորսնցուցին բայց լիբանանեան եւ հայկական յետադիմական քաղաքազօրքերը հարիւրէ աւելի մեռեալ եւ վիրաւոր ունէին»:

Քոթիտիէն տը Փարի — «Յոյսը մէկ առաւօտ տեւեց» խորագրով կ'անդրադառնայ կացութեան ու կը հրատարակէ նաեւ Պէյրութէն եկած երկու Ֆրանսացի բժիշկներու («առանց սահմանադրուխի բժիշկներ») վկայութիւնը, որ ուրիշ բանի վըկայութիւն չէ այլ միայն Մարդուն խելագարութեան:

× Կարգ մը հայկական լուրեր կուտանք նաեւ մեր յաջորդական թիւերով, շնորհիւ Ազդակի կարգ մը թիւերու (Յուլիս 9–16) զորս նոր ստացանք:

Քանի մը տողով

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ խաղերու շարքին, ըմբշամարտի մէջ (62 քիլօ) Դաւիթեան (Խորհ. Միութիւն) արծաթէ մետալ շահած է, իսկ 68 քիլօ կշիռքի մէջ Նալբանտեան (Խորհ. Միութիւն)» ոսկի մետալ:

ԹՐՔԱԿԱՆ հետազօտական նաւը բաւական կամաց կը շարժի եւ Ուրբաթէն Կիրակի միայն Մարմարան անցած էր եւ Կիրակի ցերեկ Զանաքքալէի եւ Կելիպոլուի նաւահանգիստներէն կ'ըսէին թէ նաւը Եգէական չէ անցած:

ՍՊԱՆԻՈՅ թագաւորը յուսախաբ ըրաւ Սպանացիք ու աշխարհ ներում չյայտարարելով Սէն-Ժաք տը Քոմփոսթէլի տօնին առթիւ, հակառակ վարչապետին խոստումին:

ՊԱՊԸ կախակայեց Գերպ. Լըֆէպրը, այսինքն եպիսկոպոսը այլեւս իրաւունք չունի պատարագելու, քարոզելու որ խորհուրդներ տալու: Ծանօթ է որ Լըֆէպր եպիսկոպոսը դէմ է Վատիկան Բ. ժողովի որոշումներուն, որոնք «արդիականացուցին» եկեղեցին եւ ինք կը շարունակէ «աւանդական» եկեղեցին, այսինքն՝ պատարագը լատիներէն եւն., եւն.: Պօղոս Զ. փորձած էր վերջ տալ այս «հերձուած»ին գործունէութեան, բայց չէր յաջողած եւ Գերպ. Լըֆէպր կը շարունակէր նոր քահանաներ ձեռնադրել եւ իր հասկցած ձեւով պատարագել:

ՇԻՐԱՔ, իմաստութեան հրաւէր կարդաց Ֆրանսացիներուն, ըսելով թէ անոնք իրենց կարողութենէն վեր կ'ապրին եւ Ֆրանսացիին աւանդական իմաստութիւնը պէտք է յաղթէ, առաջքն առնելու համար դրամահոսութեան:

COMMUNIQUE

A la suite des informations parues dans la presse concernant l'intervention armée d'une partie de la communauté arménienne du Liban, le Comité Central pour l'Europe Occidentale de la Fédération Révolutionnaire Arménienne Daschnagtsoutioun (dite Tachnag), déclare :

1) La communauté arménienne du Liban a adopté une attitude de neutralité positive depuis le début de la guerre civile, considérant qu'un problème aussi complexe ne pourrait être résolu par les armes mais par le dialogue entre les belligérants, c'est-à-dire par la mise en œuvre de solutions politiques fondées sur la compréhension et la tolérance réciproques. La F. R. A. Daschnagtsoutioun s'est scrupuleusement conformée à cette ligne de conduite politique, s'opposant, au besoin par la force, aux ingérences et aux pressions de l'un ou l'autre des camps.

2) La F. R. A. Daschnagtsoutioun, organisation socialiste, créée en 1890, fidèle aux principes de la IIe Internationale, a fait la preuve historique de sa participation aux luttes de libération des peuples opprimés. Aussi, toute déformation de son idéologie ne peut être que malveillance.

3) L'accord tripartite liant les trois organisations démocratiques arméniennes (Hentchag, Daschnag, Ramgavar), loin d'être rompu, a été renforcé lors des événements du Liban.

4) La diffusion d'informations erronées et tendancieuses ne peut que mettre en péril l'équilibre réalisé par la communauté arménienne. La maturité politique dont elle fait preuve depuis le début de la guerre civile est un facteur important d'un dénouement positif du douloureux conflit libanais.

LE COMITE CENTRAL
POUR L'EUROPE OCCIDENTALE

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 19)

ԱԿԱԴ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԿՆՈՒՆԵԱՆՑԻ ՄԱՍԻՆ

Մոսկուա լոյս տեսնող «Կրասնայա Զվեզդա» թերթին մէջ ընդարձակ յօդուած մը ստորագրած է զօրավար Վլադիմիր Պիկալով՝ «Շռայլ տաղանդ» վերնագրով: Յօդուածագիրը երկարօրէն անդրադարձած է գիտնական զօրավար Յովհաննէս Կնունեանցի կեանքին ու գործունէութեան, վերլուծած է օրկանական տարրալուծութեան Ի. դարու նուաճումները եւ շեշտած՝ այդ մարզին մէջ հայ գիտնականին կատարած յայտնագործութիւնները: Ակադ. Յովհաննէս Կնունեանց 40 տարի է կը պաշտօնավարէ Քիմիական Պաշտպանութեան Ակադեմիայի մէջ: Հայ գիտնականը Խորհրդային Հանրագիտարանի գլխաւոր խմբագրութեան անդամ է եւ հեղինակ՝ 500է աւելի յօդուածներու, ուսումնասիրութիւններու եւ գիտական աշխատութիւններու:

Fonds A.R.A.M

ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ԾԱԳՈՒՄԸ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Դմիտրի Երեմեյեւի «Թուրքերի ծագումը» աշխատութիւնը օտար պատմագէտի մը առարկայական պատկերացումն է Թուրք ցեղերու օրրանին (Կեդրոնական Ասիա) եւ հոնկէ ծայր տուած անոնց գաղթերուն մասին: Խորհրդային բանասէրը՝ պատմական աղբիւրներու ու նաեւ բազմաթիւ պատմաբաններու, բանասէրներու, լեզուաբաններու ու ազգագրագէտներու ուսումնասիրութեանց հիման վրայ պարզած է, թէ Թուրքերը ԺԱ. դարէն սկսեալ նուաճած են Փոքր Ասիան եւ հոն է, որ վերջնական ձեւով ազգային դիմագիծ ստացած են, այն ալ շատ ուշ: Այլ խօսքով՝ եկուոր տարրն են այդ հողամասին: Այս հաստատումը ուրիշներու կարգին շատ կարեւոր է մեր քաղաքական դատին հետապնդման համար եւ, հետեւաբար, անհրաժեշտ է նմանօրինակ աշխատութիւնները թարգմանաբար ներկայացնել մեր ապրած երկիրներու ժողովուրդներուն: Ըսինք, թէ շատ կարեւոր է, որովհետեւ, ինչպէս գիրքին հեղինակը երկար անդրադարձած է, քեմալական շարժումի յաղթանակէն ետք այսպէս կոչուած Հանրապետական Թուրքիոյ մէջ հիմնական առաջադրութիւն մը հրապարակ դրուած է՝ այն է, պատմագիտական հիմունքներով ցոյց տալ Թուրքերու իրաւատէրի հանգամանքը ամբողջ Փոքր Ասիոյ մէջ, յատկապէս փաստելով, թէ Անատոլուի Թուրքերը բնիկ տարրը կը ներկայացնեն: Հեղինակին համար ճիշդ է, որ ժամանակակից Թուրքերը ժառանգորդներն ու պատմութիւնը շարունակողներն են Փոքր Ասիոյ հին ժողովուրդներուն, քանի ազգագրագէտներ, լեզուաբաններ Թուրքերու մօտ յայտնաբերած են ազգագրական ու լեզուական բնոյթի տարրեր, որոնք Թուրքերուն անցած են Փոքր Ասիոյ հին, այժմ պատմութեան բեմէն հեռացած (խեթ, փռիւգիացի, եւայլն) եւ ցայսօր ապրող (հայ, քիւրտ, վրացի, յոյն, եւայլն) ժողովուրդներէն: Մինչ հեղինակին վկայութեամբ, մարդաբանական գետնի վրայ եւս Թուրքերը գրեթէ անփոփոխ պահած են շրջանի հին բնակիչներու ֆիզիքական դիմագիծը: Ասիկա, անշուշտ, տեղացի բնակչութեան աստիճանական մահմետականացման ու ձուլման ճամբով տեղի ունեցած է: «Թուրք գիտնականները սակայն այլեւս չուսումնասիրեցին, թէ փոքր Ասիայի էթնիկական հին ընդհանրութիւններից ո՛ր տարրերը եւ ի՛նչպէս մտան թուրք ժողովրդի կազմի մէջ: Նրանք ընտրեցին արմատապէս սխալ ուղի. որոշեցին ապացուցել, թէ Թուրքերը որպէս էթնիկական ընդհանրութիւն իբրեւ բնիկներ ապրել են Անատոլիայում յամենայն դէպս նոր քարէ դարի (նէոլիթ) ժամանակներից »: Այս ուղղութեամբ շահեկան են հեղինակին կատարած բազմաթիւ մէջբերումները Թուրք պատմագէտներու, լեզուաբաններու, ազգագրագէտներու աշխատութիւններէն, քանի անոնք եթէ մէկ կողմէ ցայտուն կը դարձնեն հետապնդուած նպատակը, միւս կողմէ ակներեւ կը դարձնեն, թէ անհեթեթութիւնը մինչեւ ո՛ր աստիճանի կրնայ հասնիլ նման պարագաներու:

Դ. Երեմեյեւ Թուրք հեղինակներու աշխատութիւնները վերլուծելով, զանոնք ընդհանուր ձեւով երեք դասի բաժնած է՝ նացիոնալիստական, նացիոնալ – շովինիստական եւ պանթիւրքիստական: Առաջինները կը ձգտին փաստել, թէ Փոքր Ասիոյ Թուրքերը բնիկներ են՝ շրջանի հին ժողովուրդները համարելով «թուրքական էթնիկական ընդհանրութիւններ»: Երկրորդ խումբին պատկանողները մարդկութեան մշակոյթին գրեթէ բոլոր երեսներուն մէջ կը տեսնեն « թուրքական ոգին »: Երրորդ դասին մաս կազմողները միասնական ազգի մը զաւակները կը նկատեն բոլոր Թուրքերը եւ, հետեւաբար, « վաղեմի արեալն են համարում այն ամբողջ տերիտորիան, որտեղ ապրում են թուրքալեզու ժողովուրդներ »:

Խորհրդային բանասէրը պատմութեան շարունակականութիւնը պահպանելով յաջորդաբար պատկերացուցած է Երիտ. Թուրքերու շարժումը, անոնց իշխանութեան շրջանի ներքին – արտաքին քաղաքականութիւնը, գաղափարախօսութիւնը: Ապա՝ քեմալական շարժումը, Հանրապետական Թուրքիոյ մէջ կիրարկուած նոր օրէնքները, որոնք կը ձգտէին երկիրն ու ժողովուրդը ոստումով մը խաւար միջնադարէն դէպի ժամանակակից քաղաքակրթութեան սեմին հասցնել եւ, վերջապէս, աւելի մօտիկ ժամանակները: Բնականաբար, « Յառաջ »ի ընթերցողները մանրամասն ծանօթ են այս հարցերուն, անոնց ելեւէջներուն, քանի թերթին խմբագրական սիւնակներուն մէջ Հ. Սամուէլ ամէն առիթով ներկայացուցած է զանոնք հմտօրէն: Այսուհանդերձ, անհրաժեշտ է խօսիլ հեղինակին պատկերացման ենթարկուած քանի մը կէտերուն մասին:

Անդրադառնալով Երիտ. Թուրքերու համաթրքական եւ համիսլամական գաղափարախօսութեան, հեղինակը գրած է. — « Պատերազմի տարիներին երիտասարդ Թուրքերը փորձեցին երկրի ներսում իրականացնել իրենց պանթիւրքիստական եւ պանիսլամական նպատակները՝ ոչնչացնել ոչ մուսուլմանական ազգային փոքրամասնութիւնները: Այդ նպատակի իրականացման գործում նրանք մասամբ յաջողութիւն ունեցան: Օգտուելով պատերազմական դրութիւնից, երիտասարդ Թուրքերը, կայզերական գլխաւոր շտաբի պետերի խորհրդով, ձեռնամուխ եղան հայ ժողովրդի տեղահանմանը Արեւելեան Անատոլիայից: 1,2 միլիոն Հայեր արտաքսուեցին Սիրիա եւ Իրաք, մօտ մէկ միլիոն (ուրիշ տուեալներով՝ մօտ 1,5 միլիոն) բնաջնջուեցին այդ տեղահանութիւնների ժամանակ, զոհուեցին սովից ու հիւանդութիւններից... »: Տեղահանութիւնը ցեղասպանութիւնը գործադրելու գործնական միջոցներէն էր. բազմաթիւ հեռաւոր շրջաններու մէջ, ինչպէս Սասուն, Վասպուրական, Հայերը ջարդուեցան իրենց բնակավայրերուն մէջ: Անհրաժեշտ էր, որ հեղինակը բնութագրէր իրադարձութիւնը յստակ արձանագրելով, թէ 1915ին Թուրքերը Ի. դարու առաջին ցեղասպանութիւնը իրագործեցին:

Դ. Երեմեյեւ քեմալական շարժումը որակած է ազգային – ազատագրական, աւելին՝ « հակաիմպերիալիստական ». ճիշդ է, որ Թուրքերու համար շարժումը այդ նկարագիրը ստացած է, քանի որ իրագործած է 1919 Յուլիս 10/23ին Էրզրումի, ապա նոյն տարուան Սեպտեմբերին Սեբաստիոյ մէջ բանաձեւուած Ազգային Ուխտը (Միսաքը Միլլի): Հեղինակին ծանօթ պէտք է ըլլար սակայն, որ քեմալական շարժումին յարած ու գերակշիռ դերք գրաւած էին նախկին Իթթիհատականներ, եւ քեմալականներն էին, որ Արեւելեան Հայաստանը եւս նուաճելու ու բնակչութիւնը հաշուեյարդարի ենթարկելու գործնական միջոցներուն դիմեցին: Այս մասին յաճախ գրած են Հայաստանի մէջ: Օրինակ, Փրոֆ. Ա. Մնացականեան ճշգրտօրէն մեկնաբանելով անկախ Հայաստանի դէմ կատարուած 1920 Հոկտեմբերի թրքական յարձակումին բնոյթը, դիտել տուած է, թէ « այսպիսով, քեմալական Թուրքիայի կողմից Հայաստանի դէմ սկսուած պատերազմը իմպերիալիստական էր, անարդարացի, աւազակային զավթումների պատերազմ, իսկ Հայաստանի Հանրապետութիւնը մղում էր արդարացի, պաշտպանողական պատերազմ: Այս է իրադարձութիւնների գիտական, ճշմարիտ մեկնաբանութիւնը »: Ուրիշ մը՝ Փրոֆ. Եր. Սահակեան խստիւ ձաղկած է խորհրդային պատմաբանները, որոնք «աշխատում են սքօղել քեմալականների մղած ազգ.-պայքարի յետադիմական հակաժողովրդական բնոյթը՝ Թուրքիայի ներսում եւ նրա զավթողական, իմպերիալիստական ձգտումները՝ Թուրքիայի սահմաններից դուրս, յատկապէս Կովկասի նկատմամբ »:

Խորհրդային հեղինակը քեմալական շարժման յաղթանակը մատնանշելով գրած է. « Սովետական Հանրապետութեան աջակցութեամբ թուրքական ազգային-ազատագրական շարժումը, որը կրում էր հակաիմպերիալիստական բնոյթ, յաղթանակեց: 1923 թուականի Յուլիսի 24ին ստորագրուեց հաշտութեան պայմանագիր (խօսքը Լօզանի մասին է) որը սահմանեց Թուրքիայի այն սահմանները, որ նրա ժողովուրդը պաշտպանեց Ինտերվենտների դէմ մղած պայքարում... »: Խորհրդային գրիչները երբեք չեն ուրացած եւ միշտ գոհունակութեամբ ընդգծած են Քեմալի ընծայուած Մոսկուայի նիւթական – ռազմական լայն օժանդակութիւնը:

Երեմեյեւ քննադատած է Սեւրը, քանի « ... Նախատեսւում էր Անատոլիայի արեւելքում ստեղծել իբր անկախ, բայց փաստօրէն Անգլիային ենթակայ բուֆերային Պետութիւններ՝ դաշնակցական Հայաստան եւ փէոդալական Քիւրդիստան, որոնք պէտք է իմպերիալիզմի համար իբրեւ փորպոստ ծառայէին ընդդէմ երիտասարդ Ռուսաստանի »: Հեղինակը բնականաբար դիտէ, թէ այն հողամասերը, որոնք պաշտօնապէս ճանչուեցան իբրեւ հայկական, պատմականօրէն Հայերու սեփականութիւնն էին եւ հնուց անտի Հայաստան աշխարհի շրջագիծին մէջ կը մտնէին: Արդէն այդ հողերուն վրայ դարեր բնակած եւ ստեղծագործած հայ տարրն էր, որ զոհ գնաց Իթթիհատական Թուրքիոյ համաթրքական ծրագրին, ինչպէս այլ տեղ մը յիշած է հեղինակը: Քիւրտերուն յանձնուած հողամասն ալ բնակչութեան տեսակէտով քրտական դիմագիծ կը կրէր, մասնաւորաբար 1915էն ետք: Մնաց որ ինքն է, որ յաճախ աշխարհագրական իմաստով «Հայ–քրտական լեռնաշխարհ» տարազը գործածած է Արեւելեան Անատոլուի համար:

Երեմեյեւ նկատի չէ առած այս իրողութիւնները, որովհետեւ հարկադրաբար հետեւած է խորհրդային քաղաքականութեան, որ խնդրոյ առարկայ չուզեր դարձնել Թուրքիոյ հողային ամբողջականութիւնը՝ այս կամ այն ժողովուրդին հողային իրաւունքները մատնանշելով կամ պաշտպանելով: Այստեղ հարկ է ընդգծել, թէ Հանրապետական Թուրքիոյ պատմութեան էջերուն մէջ հեղինակը երբեք չէ անդրադարձած քրտական ազգային – ազատագրական շարժումներուն, կարծես, թէ աննշան դէպքեր եղած ըլլային 1925ի, 1930ի եւ 1938ի (Տերսիմ) ապստամբութիւնները, որոնք արեան մէջ խեղդուեցան: Տասնեակ հազարաւոր Քիւրտեր խողխողուեցան Թուրք բանակին կողմէ, 25.000 որբեր յանձնուեցան Թուրք ընտանիքներու, 700.000 Քիւրտեր տարագրուեցան դէպի արեւմտեան նահանգները:

Հեղինակը Թիւրիմացութեան մէջ է, երբ պապ Էֆթիմի (փափա Էֆթիմ) ղեկավարած տխրահռչակ պայքարը Պոլսոյ Յունաց Պատրիարքարանին դէմ՝ ինք-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԾՈՒԹ ՎՈՒՍԿՈՒՆԸ

— Վի՞ր համար, Ալմաստ դուդու:

— Իր տղի համար:

— Միսակի՞...

— Ապա էլ վի՞ր: Քանի՞ տղայ ունի, ինչի...

— Հա՛, — երկարեց Եղսաբէթը խորհրդաւոր:

— Ի՞նչ «հա՛», — լարուեց Ալմաստը: — Ի՞նչ ասել կ'ուզես:

— Հէչ, Ալմաստ դուդու: Թաք տղայ ի, կ'ասեմ, ձուկն անփուշ ի, — պատասխանեց Եղսաբէթը եւ արագ անցաւ էականին, — է, ի՞նչ ասիր դու, խօսք տըւի՞ր...

— Ի՞նչ խօսք տամ, քա, կը մտածենք, սաի, — արժանապատուօրէն տրամաբանեց Ալմաստը: — Օրը տաս տեղէ կուգան ուզելու, ո՞ր մէկին խօսք տամ: Վերդիր պիտի անել, ծանր ու թեթեւ անել: Հօ չե՞մ բռնի աղջկայ ձեռքից ու գցի ջուր...

— Չէ, հալբաթ, Ալմաստ դուդու, — աշխուժացաւ Եղսաբէթը, — Վուսկունի պէս թառ պահած թառլան աղջիկ.. թանկ պահիր ես, էլնես էժան-էժան ծախե՞ս, չէ...

— Ես էլ էդ ի կ'ասեմ:

Վուսկունը հավանդը ձեռքին վերադարձաւ:

— Տուր, Վուսկուն, քէ մեռնեմ, — Եղսաբէթը հավանդն առաւ նրանից եւ ուղղուեց դէպի դուռը: — Քիչ մը կլորբիբար կայ, ծեծեմ, բերեմ:

— Բան էլ չունես ծեծելու, ի՞նչ կլորբիբար, ի՞նչ բան, — չանչեց նրա ետեւից Ալմաստը: — Ինչ որ պիտի ծեծէիր, ծեծեցիր պրծար, գնա...:

×

Թաղը խօսեց: Եղսաբէթը « սխտորը ծեծել էր »...

— Աղջի, կ'ասեն՝ Ալմաստն իր աղջկան պիտի տայ Սառաֆխանենց լաճուն:

— Էն որ Ստամբոլա նո՞ր ի իկէ, էնո՞ր:

— Հա, էդպէս կ'ասեն:

— Ջհաւատաս, քա: Սառաֆխանենք ո՛վ, Խոտիմկանք ո՛վ... Սառաֆխանենք հասարակ տեղից աղջի՞կ կ'ուզեն...

— Աղջկայ սիրունութեանն են թամահ արէ, հալբաթ...

Միսակը, որի ականջին նոյնպէս հասել էր այդ լուրը ու հոգին տակնուվրայ արել, առաւել եւս այն հանգամանքը, որ Վուսկունը վերջերս խուսափում էր նրան հանդիպելուց, որով կասկածն աւելի էր խորանում նրա մէջ, որոշեց անպայման վերահասու լինել եղելութեանը, ուստի, շտապեց մօրը երկրորդ անգամ ուղարկել Խոտիմկանց տունը:

— Գնա իմացի, մարէ...

×

— Իկիր եմ պատասխանի, Ալմաստ, ի՞նչ կ'ասես, — սկսեց մէկէն Խուռիկ խաթունը: — Մարդ ու կին խորհուրդ արի՞ք, ի՞նչ մտքի էք, սաս:

— Ի՞նչ ասեմ, Խուռիկ խաթուն, — կմկմաց Ալմաստը: — Աղջկան ուզողներ շատ են: Մկա էլ Սառաֆխանենք են կայնէ ոտաց վէրէն, կ'ուզեն:

— Սառաֆխանե՛նք, — ծօր տուեց Խուռիկ խաթունը: — Ուրեմն, ճիշդ ի, որ կ'ասեն...

— Ճիշդ ի, հա, Ստամբոլա եկած տղէն սիսեր ի Վուսկունիս, սիրահարուեր ի, կ'ուզի, բայց...

— Էլ ի՞նչ բայց, — սրտմտած վրայ բերեց Խուռիկ խաթունը: — Կ'ուզի, դուք էլ տուէք: Էլ ինչի՞ պոչ կը խաղցուցես, Ալմաստ:

— Վուսկունիս սրտով չի, չեմուչում կ'անի, չուզէ: Տխնանք, բալքի համոզենք: Ճիշդն ասած, — բացուեց Ալմաստը, — աղջկանս կ'ուզեմ չէն տուն հասցնեմ, որ երթայ բախտաւորուի, օր–արեւ տեսնայ...

— Բախտաւորուի, օր–արեւ տեսնայ, — կրկնեց Խուռիկ խաթունը գլուխն օրօրելով: — Բախտաւորութիւնը հարստութեան մէջ չի, Ալմաստ, կը սխալուես: Կ'ասի՝ ի՞նչ անեմ ոսկի լագեան, որ մէջը արուն կը թքեմ, լսի՞ր ես: Աչքիդ առջեւ էլ Կանթարջոնց պստիկ հարսին: Մէրն ուրախացաւ, թէ աղջիկը գանգին տուն հարս գնաց, բայց օր ու արեւ չտուին խեղճին, հացի տեղ լեղի կերցուցին: Վերջն էլ տեսա՞ր ինչ էլաւ, ջավահիրի պէս աղջիկն իրեն զայ արաց:

— Կանթարջոնք ուրիշ, Սառաֆխանենք ուրիշ, — վրայ բերեց Ալմաստն անդրդուելի: — Բոլորը մէկ չեն լինի, Խուռիկ խաթուն:

ՄԿՐՏԻՉ ԽԵՐԱՆԵԱՆ

(Շար. – 7)

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՈՍԿԻՆ

— o —

Մոսկուա լոյս տեսնող «Սովետական Միութիւն» պատկերազարդ ամսագրի ...ցունիսի թիւին մէջ տպագրուած է յօդ–ուած մը, ամսագրի թղթակից Բօբրովի ...տորագրութեամբ, Հայաստանի ոսկիի ...արդիւնաբերութեան մասին: Ցիշեալ յօդ–ուածին մէջ Բօբրով կ'ըսէ թէ Հայաս–տանի լեռներուն, լաւային սարահարթե–րուն եւ գետերու հովիտներուն մէջ հին ժամանակներէն ծանօթ եղած են մար–մարը, տուֆը, պեռլիտը, քարաղը, պղ–ինձը եւ բազմաթիւ մետաղային հան–քանիւթեր: Բայց Հայաստանի ընդեր–քին մէջ թանկագին մետաղներ չէին գըտ–ներ, թէեւ կարգ մը փաստեր թոյլ կու–տան ենթադրելու որ դարեր առաջ հոնկէ հանուած է նաեւ ոսկի:

Մաշտոց մատենադարանին մէջ, պատ–մարանները յայտնաբերած են Հայաս–տանի տարածութեան վրայ ոսկերչական արհեստին նկարագրութիւնը: Հնագէտ–ները գտած են հին յունարէն վիմագիր արձանագրութիւն մը, ուր կը պատմուի ոսկեբեր հանքերու մասին. գտած են հան–քարի մանրացման մուրճեր, հնոցի աւերակներ, ուր հազարամեակներ առաջ թանկագին մետաղ հանած են: Սեւանայ լիճի շրջանը կատարուած պեղումներու շնորհիւ յայտնաբերուած են ճարտարօրէն պատրաստուած նուրբ ոսկէ զարդեր, որոնք 3500 տարուան հնութիւն ունին: Անոնք այժմ կը պահուին Հայաստանի պատմութեան թանգարանին մէջ:

Յօդուածագիրը խօսելով այդ զարդե–րու մասին դիտել կուտայ որ 35 դարու հնութիւն ունեցող այդ ոսկեայ առարկա–ները տեղացի ոսկերիչները պատրաստած են այն թանկագին մետաղէն, զոր այժմ կ'արտահանեն Արարատի գործատունը վերամշակման համար ղրկուող հանքա–յին նիւթէն:

Երկրաբանները թէեւ ծանօթ էին պատ–մարաններու եւ հնագէտներու ենթադրու–թիւններուն, սակայն դիւրին գործ չէր ընդերքին մէջ պահուըտած ոսկիի փըն–տռտուքը: Գրեթէ քսան տարի տեւեց հետեւողական հետախուզումը: Հին հան–քավայրեր գտնուած են Հնամեայ Զօդ ա–ւանին մօտ, ծովու մակերեսէն գրեթէ 3000 մեթր բարձրութեան վրայ: Անոնք նեղ հանքային խորշեր էին՝ փխրուն ա–պարներու մէջ: Բայց հոն ոսկի չգտնուե–ցաւ: Հաւանաբար հազարաւոր տարիներ առաջ հոն ոսկին սփռուած վիճակի մէջ եղած է եւ ամբողջութեամբ հանուած: Սակայն նոյն այդ շրջանին մէջ ալ յայտ–նաբերուած են ոսկեբեր հանքային քարի շերտերը: Մինչեւ բուն մետաղը դուրս բերելը շատ ընելիք կար: Հանքային քա–րը բարդ բաղադրութիւն ունէր եւ անկա–րելի էր անկէ ոսկի հանել սովորական եղանակով: Այդ առթիւ, գիտնականները առաջարկեցին յատուկ եղանակ մը:

1969 Օգոստոս 11ին, Սեւանայ լիճէն սասը քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ Ակադ. Վիքթոր Համբարձումեան, որուն ծննդավայրը կը գտնուի այդ շրջանը, ա–ռաջին մարմարէ սալաքարը դրաւ Վար–դենիսի ոսկեխոյզ հանքագործներու ապա–գայ քաղաքի առաջին շէնքի հիմքին մէջ: Կարճ ժամանակուան մէջ, Զօդ աւանին մօտ, ուր մինչեւ ամառ ձիւնը կը մնայ, սկսաւ հանքային խորշերու հորատումը ստորերկրեայ եւ բաց եղանակով ոսկիի արդիւնաբերութեան համար:

Լեռներուն մէջ ոսկի դուրս բերելու նը–պատակով գործատան մը կառուցումը յարմար չնկատուեցաւ, այլ աւելի պատ–շաճ էր Արարատեան դաշտը: Ուստի, հանքային քարը լեռներէն տեղափոխելու համար բարդ տեղերը երկաթուղի կա–ռուցուեցաւ, ինչ որ տնտեսական մեծ նշանակութիւն ունեցաւ նաեւ Սեւանի ա–ւազանի արտադրողական ուժերու զար–գացման համար:

Այսպէս, համադրոյթի կարգով, կա–ռուցուեցաւ Զօդի ոսկիի հանքի գործա–տունը, որ արդիւնաբերութեան այդ ճիւ–ղի առաջին ձեռնարկութիւնն է ամբողջ Անդրկովկասի մէջ:

...ինքնին «Թուրք ազգի մը մասը» դաւա–...ող թրքացած, բայց ոչ կրօնափոխ Յոյ–...ներու չարժում մը նկատուած է պարզա–...գէս: Իրողութիւն է, որ Թուրք իշխա–...նութիւնները գործակատար մը գտած էին ...անձին էֆթիմի՝ կազմալուծելու համար ...պատրիարքարանը (*):

Դ. Երեմեյեւի աշխատութիւնը շահե–...կան է Թուրքերու ծագման, անոնց իբրեւ ...ողովուրդ եւ ազգ. կազմաւորման պատ–...մութիւնը ուսումնասիրելու տեսակէտէն: ...Յօտաւոր իրադարձութիւններէն ոմանց ...- առարկայական մեկնաբանութիւննե–...ը անշուշտ քննադատելի են: Սակայն ...նաեւ ուսանելի են, քանի առիթ կուտան ...ծանօթանալու այլամերժ տեսակէտներու՝ ...առաջնորդուած քաղաքական շիլ հաշիւ–...ներէ:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(*) ԽՄԲ.— Ի դէպ յիշենք որ «փափա էֆթիմ»ի տղան կը շարունակէ նոյն շար–ժումը:

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Ֆրանսայի Հայ Աւետարանական Եկե–ղեցիներու Եղբայրակցութիւնը ունի օ–դափոխութեան զոյգ կայաններ:

Մէկը՝ Թոլոն, Օթ–Սավուայի մէջ, ա–մառնային եւ ձմեռնային, իսկ երկրոր–դը՝ Ֆոնթանէլի կայանը Կառ նահանգի մէջ:

Պատեհութիւնը ունեցանք այցելել այս վերջինը, Զորեքշաբթի, Յուլիս 14ին, տօնական օր մը որ վերապահուած էր յատկապէս ծնողքներուն եւ պարզ այցե–լուներուն:

Կծկտած Սէվէնի ծառախիտ անտառ–ներու սիրտը, 600 մեթր բարձրութեան վրայ, Հայ Աւետարանական Եկեղեցինե–րու օդափոխութեան այս կայանը հաս–տատուած է 1954ին:

Ընդարձակ կայան մը, տափարակնե–րով, բարձունքներով եւ զառիվարնե–րով, շուրջ 28 հեկտար տարածութիւն, ուր կը թագաւորեն շագանակենիները, որոնց զով եւ խաղաղ շուքին տակ դիւ–րաւ կը մոռցուի մեծ քաղաքներու մեր առօրեայ հեւասպառ վազքը, մանաւանդ այդ արտակարգօրէն տաք եւ խեղդիչ օ–րերուն:

Սկիզբը եղած են երկու փոքր շէնքեր, որոնցմէ մէկը ծառայած է շագանակի ճարտարարուեստի եւ այսօր կը գործած–ուի որպէս մթերանոց եւ երկրորդը՝ որ–պէս բնակարան, ննջասենեակ: Այս զոյգ շէնքերը բաւական հնամաշ են, կը կա–րօտին կարեւոր նորոգութիւններու:

Ապա կառուցուած են յաջորդաբար երեք շէնքեր: Նախ ընդարձակ ճաշասրահ մը խոհանոցի եւ մառանի բաժիններով, յե–տոյ 2 յարկերու վրայ ննջարաններ արդու–զարդի յարմարութիւններով, եւ հիւան–դասրահ մը, շէնք մը բոլոր համապա–տասխան անհրաժեշտութիւններով: Այս վերջինը կառուցուած է Գալուստ Կիւլ–պէնկեան Ֆոնտի նպաստով:

Պէտք է ըսել որ դեռ այս շէնքերը եւս կը կարօտին բաւական գումարներու որ–պէսզի ըլլան բոլորովին գործածելի եւ ներկայանալի մանաւանդ:

Կայանի տնօրէնութեան պաշտօնը կը կատարէ Օրիորդ Տանիէլը Շահինեան, վկայուած տնօրէնուհի, իր շուրջը ունե–նալով տասնըչորս օգնականներ (մոնի–թէօր, մոնիթրիս): Կրօնական պաշտօ–նէութիւնը կը վարէ երիտասարդ պատ–ուելի Ժիլպէռ Լեւոնեան: Իսկ կան նաեւ այլ պաշտօնէութիւններով զբաղող ան–ձեր ինչպէս՝ մատակարար, խոհարարու–հի երեք օգնականներով, հիւանդապա–հուհի, հանդերձապետուհի, չարժավար:

Հոս հարկ է ընդգծել որ այս բոլոր պաշտօնավարները, տնօրէնուհիէն մին–չեւ չարժավարը, անցնելով մոնիթէօր, մոնիթրիսներէն, խոհարարուհիէն, բո–լորն ալ կը մասնակցին սիրայօժար կեր–պով առանց նիւթական ոչ մէկ վարձա–տրութեան, ոչ մէկ ակնկալութեան: Այս երեւոյթը պարզապէս գնահատելի է եւ պատիւ կը բերէ ենթականներուն:

Կայանը բաց է Յուլիսին եւ Օգոստո–սին: Յուլիսի խումբը կը հաշուէ 104 պատանիներ, եօթնէն տասնըերեք տարե–կան, եօթանասուն տղաքներ եւ երե–սունըչորս աղջիկներ: Այս ընդհանուր թի–ւին մէկ երրորդը Ֆրանսացի պատանի–ներ են: Օրուան յայտագիրը հետեւեալն է.— 8.30ին՝ զարթնում եւ մինչեւ 9.30 արդուզարդ եւ ապա նախաճաշ: 9.30էն 11 ննջասենեակներու մաքրութիւն: 11էն 12 Ս. Գիրքի ուսումնասիրութիւն, կրօ–նական երգեր: 12էն 13.30 ձեռական աշ–խատանքներ եւ ապա ճաշ եւ մինչեւ 16 հանգիստ: 16էն 19 պտոյտ եւ յետոյ ար–դուզարդ եւ 20ին ընթրիք: Ժամը 21էն 22.30 հաւաքոյթ զանազան խաղերով, շարժանկար...: Շաբաթը մէկ օր դաշ–տագնացութիւն եւ մեծերուն համար բաց–օթեայ բանակում (երկու օր):

Ահաւասիկ սեղմ գիծերու մէջ կայանը, իր առօրեայ կեանքով:

×

Յուլիս 14ին, հանդիսատես եղանք ո–րոշ ամփոփ յայտագրի մը, մասնակցու–թեամբ ղեկավարներու եւ պատանիներու, բաղկացած միմիայն կրօնական երգերու մեկնաբանութիւններէ եւ որոնց յաջորդեց յաջող տօնավաճառ մը:

Ճիշդ է որ կայանէն ներս աւիրական է, օրուան յայտագրին մէջ, հոգեւոր բա–ժին մը, որուն ըսելիք չկայ:

Սակայն որքան աւելի հարազատ պիտի ըլլային մեր ականջներուն այդ հոգեւոր երգերու եղանակներն ու խօսքերը, սաղ–մոսներու արտասանութիւնը կամ քարոզի բովանդակութիւնը եթէ անոնք գոնէ ա–ռաւելաբար կատարուէին հայերէն:

Որքան կայանի կառոյցը եւ ընդհանուր կազմակերպութիւնը օրինակելի է, որ–քան գոտեպնդիչ է երիտասարդ ղեկա–վարներու նուիրումը, այնքան ալ թերի է, չըսելու համար անգոյ, հայկական բաժինը, մթնոլորտը, լեզուն:

Մեր այս քննադատութիւնը ըրինք տեղ–ւոյն վրայ ղեկավարներուն, որոնք կը գիտակցին եւ կը բաժնեն մեր տեսակէ–տը, ցաւը եւ այս վիճակը կը բացատրեն այսօրուան երիտասարդ ղեկավարներու հայերէն լեզուի եւ դաստիարակութեան պակասով: Դիւրին բացատրութիւն մըն է որ գոհացում չի տար մեզի:

Անհրաժեշտ է լուրջ եւ կենսական աշ–խատանքներ այս ուղղութեամբ:

Վստահ ենք որ կազմակերպիչները պի–տի կեդրոնացնեն իրենց ճիգերը որպէսզի այս գեղեցիկ կայանին մէջ հնչէ խօսքը եւ բարբառը մեսրոպեան, երգը եւ գեղար–ուեստը հայկազեան, լեզուն եւ ոգին հայ–կական ու մեր նահատակներու արիւնը, Հայոց երկնքի վճիտութիւնը եւ ոսկեզօծ արտերու հարստութիւնը խորհրդանշող պաշտելի Եռագոյնը, որ գետեղուած է ճաշասրահի պատին, հրճուի եւ շողշողայ մեր մեծաւքանչի արձագանգներուն մէջ:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (144)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ԵՐԿՈՒ ԿԻՆԵՐ

Վերջապէս Ռոլան պերճազինին ներ–կայացուեցաւ:

Ան փափուկ ու հանգստաւէտ բարձե–րով պաշտպանուած բազմոցի մը վրայ երկնցած պառկած էր:

Թոյլ ու թուշտուն ճերմակ շղարշէ շըր–ջազգեստ մը հագած, մազերը քակուած, դմակաթափ ու յոգնած դէմքով մը, Էմ–փերիա իր ամէնէն շատ վիշտ ունեցած մէկ վայրկեանին անգամ կը ջանար հրա–պուրիչ երեւիլ իրեն ներկայացողներուն:

Օտարականը խոնարհեցաւ անոր առ–ջեւ, իսկ ինքը ուղղակի անոր աչքերուն մէջ նայելով ըսաւ.

— Նստեցէք, պարոն: Պահ մը առաջ ըսին ինծի թէ սիրելի անձնաւորութեան մը կողմէ լուրեր բերած էք ինծի: Աշ–խարհի մէջ միայն մէկ հոգի կը սիրեմ:

— Ձեր աղջիկը, այնպէս չէ՞ տիկին:

Էմփերիա դեփ–դեղին կտրած, խեղդուկ աղաղակ մը արձակելով ոտքի ցատքեց:

Առանց բերանը բանալու ձեռքերը իրար միացուց:

Մայրական սիրոյ այդ արտայայտիչ դիրքին մէջ Էմփերիա այնքան վսեմա–ցած էր եւ այնքան օգոստափառ որ, Ռո–լան, որ հոն եկած էր պարզապէս զայն տանջելու, չարչարելու համար, վարան–ման մէջ ինկաւ:

Պոռնիկը պատժուելու արժանի էր, բայց մայրը գթութիւն կը հայցէր:

— Պարոն, ինչ որ գիտէք աղջկանս մա–սին, պատմեցէք, շուտ պատմեցէք, թո–թովեց ան:

— Ահա կը տառապի, մտածեց Ռոլան:

Զմռնանք հոս անցողակի կերպով յի–շատակելու թէ Ռոլան ծպտուելու մէջ որքան որ վարպետ էր, այնքան քաջ գի–տէր նաեւ իր ձայնը փոխելու կերպը: Իտալիոյ գաւառաբարբառները իրարմէ այնքան տարբեր են որ, շատ դիւրին է ձայնին ելեւէջները փոխելը: Մանթուի գաւառաբարբառը բւրացուցած էր ան, որ Վենետիկի գաւառաբարբառէն բոլո–րովին տարբեր էր:

— Տիկին, կը տեսնեմ որ չափէն աւելի կը տառապիք բայց ձեր աղջկան մասին գիտցածներս ըսեմ, ձեր տառապանքը պիտի մեղմանայ, խօսք առաւ ան: Նախ եւ առաջ սա ըսեմ թէ Պիանքա ողջ ա–ռողջ է:

— Օրհնեալ ըլլաք, գոչեց Էմփերիա փղձկած վիճակի մէջ օտարականին ձեռ–քը բռնելով: Ոհ, սփոփեցիք զիս: Կը զգամ թէ նորէն նոր կը ծնիմ: Բայց ո՞ւր–կէ իմացաք տիկնա: Ո՞վ ըսաւ ձեզի որ աղջիկս ողջ եւ առողջ է...: Ներողու–թիւն այս հարցումին... բայց ըսէք, ո՞վ էք դուք...: Ես ձեզ Վենետիկի մէջ բնաւ չեմ տեսած...:

— Տիկին, ասոնք բնական հարցումներ են եւ ես պարտաւոր եմ պատասխանե–լու: Անունս Ժան տի Լորէնցօ է, բնիկ Մանթուցի եմ: Երէկ դէպի Գերմանիա կատարած ճամբորդութեանս միջոցին երբ Թրէվիզէն կ'անցնէի, հոն բարեկամներէս մէկուն հանդիպեցայ...: Անշուշտ բա–նաստեղծ Արաթիմոսը կը ճանչնաք...:

— Այո, պարոն, կը ճանչնամ: Շարու–նակեցէք խնդրեմ:

— Պարոն Արաթիմոսը Բավլօ անունով խելացի եւ արտասովոր նկարագրի տէր քարտուղար մը ունի, անշուշտ զայն եւս կը ճանչնաք:

— Բժի՞շկը, գոչեց պերճազինը շուա–րած:

— Այո, տիկին, բժշկութենէ ալ կը հասկնայ: Ահա այդ մարդը իմ լաւագոյն բարեկամս է: Այս մարդը, եթէ ուզէր կրնար երջանիկ ըլլալ ու քաշուած կեանք մը ապրիլ, անսովոր գաղափարներով տո–գորուած ըլլալուն համար ինքզինքին այ–լանդակ պաշտօն մը տուած է, խելքէ միտքէ դուրս առաքելութիւն մը:

— Կը ճանչնա՛մ, գիտե՛մ, տարօրինակ մարդ մըն է... բայց սա չեմ գիտեր, թէ ի՞նչ առաքելութիւն տուած է ինքզինքին, թոթովեց Էմփերիա:

— Դժբախտ ու տառապող մարդիկ կը փնտռէ եւ անոնց ցաւն ու տառապանքը ըստ կարելւոյն մեղմացնել կը ջանայ, տիկին:

— Ի՛նչ վսեմ առաքելութիւն, ըսաւ Էմ–փերիա հեւալով: Ես բժիշկ Բավլօն տե–սած եմ, հետը խօսած ալ եմ եւ զինքը ազնիւ ու բարձր նկարագրի տէր մէկը գտած եմ:

— Ո՛հ, տիկին, յաճախ արտաքին երե–ւոյթները մարդս կը խաբեն:

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք:

— Հիմա երբոր իր մասին որոշ տեղե–կութիւններ տամ, այն ատեն պիտի հաս–կընաք, տիկին:

ՄԻՇԵԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

34ՐԴ ՑԱՆԿ

Փոքրիկներ Տիգրան Պօղոսեանի եւ Աննա Գարբիճեանի մկրտութեան առթիւ՝ ընտանիքներու կողմէ եղած նուիրատուութիւններէն 6000, նոյն առթիւ Տէր եւ Տիկ. Ժան Մէնէնտեան (Փարիզ) 1000, Թօփալեան եւ Մարգարեան ընտ. (Փոն տ'Օպընա) 500, Ա. Յակոբեան 100, ոմն (Թուլոնէն) 50: Մ. Փարթամեանի յիշատակին՝ Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Կէօնճեան 100, Տէր եւ Տիկ. Գասպարեան 20, Տէր եւ Տիկ. Մ. Գինոսեան 10: Բ. Հորոյեանի յիշատակին՝ Տէր եւ Տիկ. Ա. Մանուկեան 20, Տիկ. Մ. Միքայէլեան 10: Ժ. Փ. Զիչէքեանի յիշատակին՝ Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Մարգարեան, Տէր եւ Տիկ. Ալէն Ծերուկեան, Տիկ. Մ. Զիչէքեան, Ծերուկեան ընտ., Տէր եւ Տիկ. Տէր-Վարդանեան,, Տէր եւ Տիկ. Ա. Սիմոնլեան 50ական, Վ. Աւիքեան 20, Տէր եւ Տիկ. Ալեքսան Պապոյեան 100, Տէր եւ Տիկ. Կ. Փօլատեան 50:

Գումար 8280
Նախկին գումար 152.360
Ընդհ. գումար 160.640

ՆՈՒԷՐ

Ժաք - Արիս Կուրպէթեանի բժշկական աւարտաճառի՝
LES CORDOMES (tumeurs cancereuses)
յաջողութեան առթիւ (թէզը ներկայացուած էր 1976 Մարտ 9ին), ծնողքը՝ Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Կուրպէթեան հետեւեալ նուէրները կ'ընեն.—

100 ֆր. Փարիզի Մշակոյթի Տան, 100 ֆր. Դպրոցասէրին, 100 ֆր. Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին, 100 ֆր. Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, 100 ֆր. Կարմիր Խաչին (ստանալ «Յառաջ»էն եւ 100 ֆր. «Յառաջ»ի:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ ԼԻՈՆ

ԼԻՈՆԻ Օգոստոսի խումբը կը մեկնի եկեղեցիէն (295 Ռիւ Պուալօ) Ուրբաթ, Յուլիս 30, առաւօտեան 7ին:

×

Նոյն օրը (Ուրբաթ) երեկոյեան 18.30ին կը վերադառնայ Յուլիսի խումբը (մինչ եկեղեցին):

Կը խնդրուի ծնողքներէն ճշդապահ ըլլալ:

PRIX EXCEPTIONNEL
2650 F
AOUT SEPTEMBRE

VOYAGES en ARMENIE

Au départ de Marseille 14 jours

OCTOBRE — NOVEMBRE

2400 F.

Comprenant

Transport aérien — Pension complète — Hôtel 1ere classe — Visites et excursions — Service accompagnateur, guide.

Renseignements et Inscriptions

Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière
13001 - MARSEILLE
tél. (91) 50. 89. 12

Madeleine BENNEYAN
HAVAS - VOYAGES
12, bd. Général De-Gaulle
26000 - VALENCE
tél. (75) 43. 06. 06

Date limite d'inscription un mois et demi avant le départ.

Licence n° 97

Prix calculés à la date du 31 Oct. 1975, susceptibles de modifications en cas d'augmentation du cours des changes ou du transport

OPTIMA Tours

Sonia Coumryantz

6, Rue des Halles (2ème étage) — 75001 Paris — Métro Châtelet
Tél. : 236-03-65 — 236-03-66 — 236-03-67
Lic. Corresp. No A. 300

Vous annonce son prochain départ pour

L'ARMENIE

COMPRENANT
— Logement à l'hôtel Ani ou Armenia en première classe.
— la Pension complète
— Toutes les excursions y compris GARNI — KEGHART, — SEVAN et SARDARABAD

VOYAGE SPECIAL JEUNES
de 16 à 35 ans
Hôtel première classe — Excursions quotidiennes
du 18 Août au 1er Septembre
Tout compris 2650 F.

N'hésitez pas à nous consulter pour vos vacances d'été

ՇԱԲԱԹ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 13

ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կեդրոնականի 90ամեակին առթիւ

Hôtel Méridien

Կը մասնակցին.—

Լիբանահայ երգիչ՝ ԱՏԻՍ ՀԱՐՄԱՆՏԵԱՆ եօթը հոգինոց իր խումբով

ԵՒ

JACQUES HELIAN
ET SON ENSEMBLE
(14 personnes)

DU JOURNAL «HARATCH»
Imprimé sur les Presses
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՆԱՏԻԱ ՏԱՐՕՆԵԱՆ
եւ
ՎԱՀԷ ԹԷՅԻՆԵԱՆ

Ամուսնացած

Փարիզ, Յուլիս 24 — 1976

Կնքահայրութեամբ
Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէտէեանի

ԱՆԽԱՏԱՆՔ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ջերմապէս կը խնդրուի այն բոլոր գործատէրերէն, ընտանիքներէն կամ հաստատութիւններէն որոնք կրնան աշխատանք տրամադրել Լիբանահայերուն որ հեռաձայնեն՝

278-31-93
(Հ. Յ. Պզտիկեանի):

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Օգոստոս 1, ամբողջ օրը, Վալապրի անտառը

Կազմակերպութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ բոլոր խումբերուն եւ Նոր Սերունդին

Ժամը 10ին բացօթեայ պատարագ ձօնուած Հերոսներու յիշատակին եւ մասնակցութեամբ՝

Շահան Քհնյ. Տէտէեանի, Նշան Քհնյ. Գույումճեանի եւ Մակար Քհնյ Նաճարեանի

Ժամը 11ին մանուկներու խաղեր եւ պուլի մրցում
Կէսօրէ ետք ժամը 15.30ին պաշտօնական յայտագիր.—

Կը նախագահէ.— ԿԱՐՕ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Կը խօսի.— ԱՐԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական յայտագիր. — մասնակցութեամբ՝
ՎԻՐԺԻՆԻ ԵՒ ՅԱՐՈՒԹԻ (զուգերգ)
Հայկ. եւ եւրոպական պարեր Քոչարի նուագախումբով
Ջանազան Սքանչներ:

Պիւֆէ — չամփուրով խորոված Մուտքը ազատ է

Օթոքառեր կը մեկնին.—

ՊՈՄՈՆԷՆ, Գր. Թիւթէլեան եւ Յովհ. Տէր-Վարդանեան:
ՊՈՒԼՎ. OSSO, Հայկ Սարգիսեան եւ Արզումանեան:
ՔԱՂԱՔ. Մշակոյթի Տուն:
ՍԷՆ ԺԵՌՈՄ. Աւտոյեան:
ՍԷՆ-ԼՈՒ. Գիրէճեան:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՓԱՐԻԶ

ՅՈՒԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ 13 Նոյեմբեր

Հ. Բ. Ը. Մ.ի հիմնադրութեան 70րդ տարեդարձին առթիւ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է

Odyssée d'un enfant arménien

par KHOREN MARGOSSIAN
Ed. La Pensée Universelle
Prix 26 F. 50
En vente dans toutes les librairies, ainsi qu'à la Librairie Samuelian
51, Rue Mr. le Prince, Paris 6e
et Palouyan, 9 Rue de Trévise, 75009 Paris

RESTAURANT EREVAN

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e
Tél. 770 85 81

Հայկական մաքուր խոհանոց — Հայկական ջերմ մթնոլորտ
Մատչելի գիներ

Երկուշաբթի՝ Կարսի տէօնէր
Երեքշաբթի իրիկուն՝ ձիթապուր - մանթը
Հինգշաբթի իրիկուն՝ *պատուէրին* վրայ լահմաճուն ու չի-քէօֆթէ
Ուրբաթ իրիկուն՝ *Սու-պէօրէկ*

Եւ ամէն կիրակի առտու, պատուէրի վրայ՝ խաշ:

Fonds A.R.A.M

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
28
MERCREDI
28 JUILLET
1976

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C.C.P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.648 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.648

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ԶԷՅԹՈՒՆԻ 1876Ի ԿՌԻՒՆԵՐՈՒՆ

Ա. ՆԱԽՈՐԴ ԿՌԻՒՆԵՐԸ

Ո՞ր հայու սրտին չի խօսիր նուիրական անունը Զէյթունի, որուն հերոսական խարանչումները օսմանեան անարգ բռնակալութեան դէմ ոսկի տառերով են արձանագրուած հայ ազգի ազատագրական շարժումներու տարեգրութեանց մէջ:

Տաւարած Տաւրոսեան լեռներու անառիկ բարձունքներէն Պէրիտ սարերը պաշտպանուած չորս կողմէ՝ Զէյթուն դարերով ապրած է կիսանկախ կեանք մը, Կիլիկեան Թագաւորութեան անկումէն (1375) ետք: Իշխանական չորս տուներ՝ Սուրէնեան, Նորաշխարհեան, Եաղուպեան եւ Եաղուպեան՝ նշանաւոր հանդիսացած են՝ իրենց շուրջ համախմբելով արծուեբոյնի քաջամարտիկ եռանդուն տղաքը:

Զէյթունցիք կուրծք են տուած ո՛չ միայն օսմանեան բանակներու գերակշիռ ուժերով կատարած պարբերական յարձակումներուն, այլեւ ահուսարսափ տարած են շրջակայ Թրքական գիւղերը՝ թոյլ չտալով, որ անոնք փորձուին մօտենալու իրենց քաղաքին: Ու երբ Զէյթունի ենթակայ մօտաւոր կամ հեռաւոր հայ գիւղերը յարձակման են ենթարկուած, Զէյթունցիք չարաչար պատժած են յանցաւոր Թուրք գիւղացիները՝ արժանի դասը տալով անոնց:

Զէյթունի ինքնավարութիւնը ԺԷ. դարուն վաւերացուած է սուլթան Մուրատ Դ.ի հիճրէթի 29 չէվվալ 1036 թուակիր հրովարտակով, որուն համաձայն հայաքաղաքը զերծ կը կացուցուէր գլխահարկի տուրքէն: Միայն տարեկան 15.000 դահեկանի տուրք պիտի վճարէր Այա Սոֆիայի մզկիթին՝ իբրեւ ձիթայգին, նոյնքան ալ՝ իր եկեղեցիներու կանթեղներուն համար: Այս տուրքը, որ ետքէն 24.000ի բարձրացաւ ամէն տարի վստահելի անձի մը միջոցաւ կը վճարուէր Այա Սոֆիայի հոգաբարձուին:

Զէյթունի ճագան ենթակայ էր Սանճաքին, որուն կառավարիչները ընդհանրապէս մոլեռանդ եւ հայատեաց փաշաներ՝ քմահաճ կերպով կը բարձրացնէին Զէյթունցիներու տարեկան տուրքը, զոր վճարելու անկարող էին, տրուած ըլլալով լեռնային քարքարուտ վիճակը՝ անյարմար ցորենի եւ արմտիքի մշակութեան: Իրենց հասոյթի միակ աղբիւրն էր Պէրիտ լեռան երկաթի հանքը:

Օսմանեան բանակներուն կողմէ Զէյթունի դէմ մղուած բոլոր պատերազմներուն գլխաւոր պատճառը, աւելի ճիշդ պատրուակն էր տուրքը: Երբեմն տարիներով չէին կրնար որեւէ վճարում կատարել: Ու երբ յետնեալ տուրքերը անպայման վճարելու սպառնալիքին ենթարկուէին, Զէյթունցիք իրենց զէնքին կը փարէին: Ու այդ զէնքը յաղթական էր միշտ: Թուրք ասկէրները հազարներով զոհ կ'երթային: Հրամանատար փաշաները պարտուած՝ գլխիկոր կը հեռանային իրենց բանակներու բեկորներով ու պաշտօնազրկութեամբ կը պատժուէին:

Այս երեւոյթը քանիցս կրկնուեցաւ ԺԸ., մանաւանդ ԺԹ. դարերուն:

1780ին Խոմէր փաշա մեծ բանակով մը պաշարեց Զէյթունը: Ցակոբ անուն երիտասարդ մը խոյի մորթ հագնելով գիշերանց մտաւ հրամանատարին մօտ եւ վրանին մէջ սպաննեց զայն: Ցանկարծակիի եկած՝ բանակը խուճապահար փախուստ տուաւ: «Խոյ Ցակոբ» անունով ծանօթ է այս հերոսը:

1782ին Ալի փաշա փորձեց պաշարել Զէյթունը: Ճիկէր իշխան 300 կտրիճներով յարձակեցաւ Թրքական բանակին վրայ Կիւրեհտին մէջ եւ հետապնդեց զայն մինչեւ Ինկիւտի կամուրջը, Զէյթունէն ինը ժամ հեռու:

1808ին Քալէնտէր փաշա, Մարաշի կառավարիչը, նոյնպէս մեծ բանակով մը գնաց Զէյթունի դէմ, զոր չկարենալով գրաւել, ինը ամիս պաշարումով նեղեց զայն: Ցետոյ 30.000 դահեկանի տուրքը ստանալով հաշտուեցաւ եւ հեռացաւ:

1818ին նոյն Քալէնտէրը խաբէութեամբ Մարաշ հրաւիրեց Կիլիկիոյ Կիրակոս կաթողիկոսը, որ Սիսի վանքը պատած էր ամուր պարիսպով մը եւ մեղսակից կը նկատուէր Զէյթունցիներուն: Փաշան կը սպառնար կախաղան բարձրացնել հայրապետը: Մարաշցիք 100.000 դահեկան կաշառք տալով ազատեցին զայն: Ցետոյ դէպքը տեղեկացուցին Պոլսոյ պատրիարք Աբրահամ Ուղպէլեանի, որ յաջողեցաւ Բ. Դրան միջոցաւ ոչ միայն պաշտօնանկ ընել տալու Քալէնտէրը այլ եւ ցկեանս աքսորի դատապարտելու ի Մալաթիա: Փաշան վերադարձուց 100.000 դահեկանը եւ Մալաթիա հասնելէն երեք օր ետք յանկարծամահ եղաւ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Նոր համաձայնութիւն մը վիրաւորները պարպելու համար

162 ՄԵՌԵԱԼ, ԵՒՍ ԵՒ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ...

Շամունի դիրքը յստակ է: Նախկին նախագահը, որ չատորագրեց 53րդ հրադադարը, չի ծածկեր թէ իր քաղաքագործերն են որ կրակ բացած են արաբ խաղաղապահ ուժերուն վրայ: Ընդհակառակն: Եւ Շամուն կը չեշտէ որ երբեք պիտի չընդունի արաբ ուժերու ներկայութիւնը իր միլիցներուն ձեռքն եղող գօտիներուն մէջ, ապա նաեւ առանց պայմանի անձնատուութիւնը կ'ուզէ Պաղեստինցիներու եւ մահմետականներու Նապաայի եւ Զաաթարի մէջ: Այս վերջիններին մասին, նոր համաձայնութիւն մը գոյացած էր վիրաւորները պարպելու համար: Կը հաստատուէր սակայն թէ այն 500 ծերերը, կիներն ու երախաները որոնք ողջ-ողջ թաղուած էին ճզմուած ապաստանին մէջ, մեռած են այլեւս: Միայն Երկուշաբթի 162 մեռեալ կար եւ 230 վիրաւոր, ու Թէկէրի Տէժարտէն կ'ըսէր Ֆիկառօի մէջ Երեքշաբթի առտու թէ ռումբերը կը շարունակեն տեղալ: Նոյն թերթը լուրերու բաժնին մէջ, կ'ըսէր թէ «Երկուշաբթի օր ծանր բախումներ տեղի ունեցած են քրիստոնեայ եւ աջ հայերու մէկ կողմէ եւ ձախ ուժերու միջեւ միւս կողմէ»:

Արաբական Լիկայի ներկայացուցիչը Լիբանան, որ կը թուի թէ լաւատեսներու ախոյեան կրնայ պսակուիլ չես գիտեր զո՞վ համոզելու կամ զո՞վ մխիթարելու համար, յայտարարած է թէ «հրադադարի բռնաբարումի հարց չկայ այլ խափանարարական արարքներու որոնք կը ձգտին արգելք հանդիսանալ ապահովութեան եւ խաղաղութեան վերահաստատման»: Անշուշտ ամէն ոք կը զգայ տարբերութեան «նրբութիւնը»:

× Պէյրութի Ֆրանսական դեսպանատունը հերքեց լիբանանեան ձախ մամուլի լուրերը ըստ որոնց Ֆրանսա զէնք ծախած է Ֆալանժներու:

× Երեքշաբթի առտու ամերիկեան նաւատորմը սկսաւ պարպել 450 օտարականները, որոնց մէջ շուրջ 160 ամերիկացի:

× Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութեան փոքր պատուիրակութիւն մը Պէյրութ գնաց: Միշտ կը պահանջուի որ Սուրիա քաշէ իր զօրքերը:

× Մոնտ, Երկուշաբթի գիշեր շահեկան յօդուած մը հրատարակած էր, առաւելաբար Սուրիոյ մասին, ուր կը պատմէր սուրիացի զօրավարի մը տեսակէտը, դիտելով Սուրիոյ քարտէսը: Անապատ մը մինչ կը թուի թէ Լիբանանը ստեղծուած ըլլայ Սուրիան կղզիացնելու համար ծովէն: Կը խօսուի նաեւ Սանճաքի մասին եւ Սայքս-Փիքօ համաձայնութեանց...

ՏԽՈՒՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՅԿ. ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ

Ազդակի վերջին թիւերէն (Յուլիս 9-16) կը քաղենք կարգ մը լուրեր, որոնք թէեւ տարբեր բնոյթներ ունին, բայց եւ այնպէս խորհրդանիշներն նոյն ողբերգութեան:

Ահաւասիկ ազդեր, որոնք լոյս տեսած են Ազդակի Յուլիս 15ի թիւին մէջ:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ԿՐԹԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հայ Կաթողիկէ Դպրոցներու Կրթական Վարչութիւնը անկարելիութեան մէջ գլտնուելով կապ պահելու իր դպրոցներու ուսուցչական կազմին հետ, ցաւ ի սիրտ մամուլով ուսուցիչներուն կը յայտնէ թէ ստիպուած է վերջ տալ անոնց կրթական ծառայութեան, Հինգշաբթի 15 Յուլիս 1976էն սկսեալ:

×

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԿԵԴՐ. ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նկատի ունենալով Լիբանանի մէջ տիրող քաղաքական տագնապը եւ 1976-1977 կրթական տարեշրջանի անորոշութիւնը, նաեւ՝ ուսուցչական կազմին հետ կապ պահելու անկարելիութիւնը, վարժարանիս հոգաբարձութիւնը ցաւ ի սիրտ մամուլով իր ուսուցիչներուն կը յայտնէ թէ ստիպուած է վերջ տալ անոնց կրթական ծառայութեան, Հինգշաբթի 15 Յուլիս 1976էն սկսեալ ԺԱՆ ՄԱՆՏԱԼԵԱՆ

×

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ԳՈԼԷՃԻ

Հայկազեան Գոլէճի Տնօրէնութիւնը կը ծանուցանէ իր պաշտօնէութեան եւ ուսուցչական կազմին թէ գործի պայմանագրութիւնները յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանին համար պիտի չնորոգուին՝ Լիբանանի ներկայ անկայուն պայմաններուն պատճառով:

Այս ծանուցումը պէտք է նկատուի իբրեւ պաշտօնական արձակում: Գոլէճը կը ծրագրէ իր դուռները բաց պահել սահմանափակ հիման վրայ 1976-1977 տարեշրջանին եւ կապ պիտի պահէ առ որ անկ է: Կը յուսանք նաեւ որ, եթէ պարագաները թոյլատրեն, Գոլէճը շարունակէ իր բնականոն ընթացքը:

—×—

Նոյն թիւին մէջ, Ազդակ խմբագրականով մը կը դատապարտէ այս «անձնատուութիւնները» («Ընկրկումները ներելի չեն» խորագրով) բայց եւ այնպէս պատկերը աւելի քան տխուր է: Հեռուէն, պարզ է, դժուար է դատել, ու մենք մեզի իրաւունք չենք տար դատապարտումի խօսք արտասանելու այս նահանջական կարգադրութեանց առթիւ, քանի հանգիստ տեղաւորուած ենք մեր «քոնֆոր»ին մէջ, փարիզ թէ Միջերկրականի կամ Ատլանտեանի ափերը եւ ինչ որ ըսուի, չենք հասկնար խորապէս թէ ի՛նչ տարողութիւն առած է լիբանանահայ ողբերգութիւնը: Բայց կը խորհինք որ երբ ամբողջ Ամերիկաներ եւ Եւրոպաներ կը պարծենան թէ հսկայ գումարներ կը ժողվեն ու կը ղրկեն Լիբանան, այդ գումարները պէտք չէ միայն ծառայեն հաց կամ կաթ բաշխելու, պէտք է ստեղծուի, առանց հրէի կամ հեթանոսի հարցի, ուսուցիչներու յատուկ ֆոնտ մը քանի հայ ուսուցիչը Սէ. Ժէ. Թէ. մը չունի իր կռնակը: Աններելի է որ հայ ուսուցիչը, անգործ ու հացի կարօտ մնայ եթէ կը գիտակցինք թէ մեզի համար — Սփիւռքի — ամէնէն նուիրական անձերէն պէտք է ըլլայ հայ ուսուցիչը: Եթէ այսքանը չենք հասկնար, ուրիշ բաներու մասին մտածելու հարկ չկայ:

×

Ազդակի նոյն թիւերու մահազդներէն, տեղեկացանք թէ «կորսուած» գնդակներու զոհ գացած են հետեւեալները.—

Ընկ. Ցարութ Խչուաճեան (Յուլիս 11ին) 22 տարեկան,

Եղիսաբէթ Հայլէչեան (Յուլիս 7ին) 60 տարեկան, Նոր Կիլիկիոյ շրջանը ինկած հրթիռի զոհ,

Գոգօ Զարութեան (Յուլիս 1) 17 տարեկան, ռումբի մը պայթումի հետեւանքով,

Արա Էլմասեան (Յուլիս 1) 20 տարեկան, ռումբի պայթումի հետեւանքով:

Բանի մը տողով

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը՝ Հովէյտա միջնորդի դեր կը խաղայ (հաւանաբար ամերիկեան թելադրութեամբ) Ցոյներու եւ Թուրքերու միջեւ, Թրքական Սիսմիք 1 նաւուն հետազօտութեանց առթիւ: Կը թուի թէ նաւը պիտի չփորձէ Լիմնոսի ջուրերու ներսը անցնիլ: Աթէնք միշտ աչալուրջ կը դիտէ բայց կը թուի թէ մթնոլորտը նուազ լարուած է:

ՄԻԼԱՆԻ մօտ Մետայի եւ Սեվեզոյի միջեւ փոքրիկ գիւղին 43 ընտանիքները տուն տեղ ձգեցին ու մեկնեցան, քիմիական ուլիցերական գործատան մը ապականած կազերէն որոշ թունաւորում առած ըլլալով: Կենդանիներն ու թռչունները արդէն մեռած են, մինչ մարդիկ մորթային բորբոքումներ եւ այլ նեղութիւններ ունին: Ասոնց կը թելադրուի երեք ամիս սեռային յարաբերութիւն չունենալ, ալքոլ չխմել եւ ոչ ալ գլանիկ ծխել:

ՌԻԿԸՆ, Ֆորտի մրցակիցը փոխ-նախագահութեան իբրեւ թեկնածու ընտրեց Ֆորտի մէկ կողմնակիցը՝ ծերակուտական Շվայքեր:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ դրոշմաթուղթի սակը կը բարձրանայ Օգոստ. մէկէն: Արագ նամակներու համար 80 սանթիմէն մէկ ֆրանքի եւ դանդաղի համար 60էն 80 սանթիմի:

ՖՐԱՆՔԸ կը շարունակէ իյնալ եւ Երկուշաբթի օր կոտրեց անկումի իր մրցանիշը, երբ տոլարը 4,94ի հասաւ: Ֆուրքատ յայտարարեց թէ արժեզրկման հարց չկայ:

Fonds A.R.A.M

ՎԱՍՏԱԿԸ ԵՒ ԻՐ ՊՍԱԿԸ

Վաստակէ պատրաստեն զպսակս
(Սեբ. Ժ.)

ԽՄԲ.— Ի յուշ իր մահուան ութերորդ տարելիցին (1968, Յուլ. 28) և «Յառաջ»ի մեծաւոր (Օգոստ. 1) 51րդ տարեդարձին, ստորեւ էջ մը՝ Նարդունիէն, գրուած «Յառաջ»ի երեսնամեակին առթիւ, երբ դեռ ողջ էին երկու «Շ.»երը, մեծը՝ բացառաբար, արձակուրդի, փոքրը՝ իր սեղանին առջեւ:

Ընկեր «Յառաջ»,

Այսօր, դուն կը հրճուիս, իսկ ես կը տխրիմ, տես թէ ինչո՛ւ:

Միասին մեծցանք, խաղացինք թեւ թեւի, պայքարեցանք թիկունք թիկունքի: Երբ ոչ ոք կը խանգարէր մեր աճումը, դուն ծառ մը կ'ըլլայիր, կը բանայիր ամպհովանիդ, իսկ ես շուքիդ տակ նստած՝ կը կարդայի եւ կը գրէի, ինչպէս երգը կ'ըսէ.

Մի պստրտիկ տղայ մը կէր,
Անապատայ վանք կը մնէր,
Օր կորեկէ կուտ մը կ'ուտէր,
Բոպիկ ոտքով փուշ կը քաղէր,
Ինք կը գրէր, ինք կը կարդէր,
Ջում իրիկուն աղօթք կ'անէր:

Մերթ լիճ մը կ'ըլլայիր դուն՝ ջուրով պաղպաջուն ու գոյնով կապտաւուն, իսկ ես լուղորդ՝ կը նետուէի ջուրերուդ մէջ, կը լողայի, կը լողայի՝ հալածելով աղուոր ջրանոյշները կամ... բադերը:

Եւ այսպէս, բայց այսպէս, վերջապէս

Գնաց գարուն, եկաւ աշուն:

Ծառ դարձար, դուն բարձրաբերձ եւ սաղարթաշատ, մինչ իմ... տարիներս լեցան:

Հիմա դուն ուրախ ես՝ տարիներուդ թիւովը հպարտ, մինչ ես տխուր եմ՝ տարիներուս բեռովը նկուն:

— Փարի՛զ, Փարի՛զ, ի՞նչ ըրիր գլխս, կը հարցնեմ յաճախ՝ մենութեան պահերուս մէջ: Ճիշդ 25 տարեկան էի՝ երբ Ֆրանսա մտայ: Մազերս երենոսի գոյն եւ առատ: Աչքերս լոյսով ու կրակով լեցուն՝ շողառատ: Հոգւոյս մէջ անհուն տենչ մը ուսանելու եւ հմտութիւն ամբարելու: Փարի՛զ, ի՞նչ ըրիր երիտասարդութիւնս: Ահա արդէն աչքերս լուսկարօտ, գլուխս ճաղատ, հոգիս վհատ:

Գիտեմ թէ ի՛նչ պիտի ըսես, ընկ. «Յառաջ»: Լսեր եմ, շա՛տ եմ լսեր:

Դուն, երեսնամեայ ծառ, սօսափիններովդ, մեր սրբազան անտառներուն հեւքը կարծես, ներշնչեցիր երիտասարդութիւնը արեւմուտքէն մինչեւ արեւելք, ուրկէ նոր կուգամ՝ հաստատելէ ետք թէ սօսափդ հասեր է մինչեւ Ֆարսիստան, մինչեւ Խուժաստան: Բարւոք դատեցար դու: Կը յիշեմ, փորձեցիր նաեւ համոզել զիս թէ նուիրական է այս ասպարէզը, նուիրական՝ իր առաքելութեամբն անշուշտ, ու լքումը՝ կարգախուսութիւն:

Ընկեր «Յառաջ», թոյլ տուր ինձ անգամ մըն ալ խոստովանիլ թէ կարգախոյս (էվատէ) մը չեմ, այլ փախուստ մը կը համարիմ, «օդ առնել մը», ինչ որ ըրած եմ իբրեւ հրապարակագրութիւն, միշտ ինձ խորշելի:

Հայերէն լեզուն, բախտաւոր զուգադիպութեամբ մը, հրապարակագրութիւն կը կոչէ ասպարէզ մը, որուն ծագումը, ինչ ալ ըսէ իր պատմութիւնը, կապուած է հրապարակին (ակորա), բառին յունական նշանակութեամբ: Արդարեւ, ըստ հելլենական քաղաքակրթութեան պատմութեան, հրապարակը այն քառուղին էր, ուր, ինչպէս ժամադրավայր մը, պարբերաբար եւ սահէպ կը համախմբուէին արեւելեան համեմներու եւ անուշահոտութեանց վաճառականը, անբուժելի ախտերու կեղծ հրաշագործը, նոր աստուածներու ինքնակոչ առաքեալը, բարձրադոյն իմաստութեամբ մեկնիչ փիլիսոփան, վերջապէս նաեւ խունկն ու ախտորը, Սոկրատն ու Պօղոսը: Ժամանակին, բըժշկութիւնը, փիլիսոփայութիւնը եւ կըրօնքները ապրանքներ էին, որ կը ծախուէին այդ հրապարակներուն վրայ: Արդի քաղաքակրթութիւնը, սակայն, եկաւ բաժնեց յարդը ցորենէն, ցորենը կորեկէն, կորեկը խիճէն: Այսուհանդերձ հրապարակին աւանդութիւնը կա՛յ ու կը մնայ. եւ երեւան կուգայ՝ ամէն անգամ որ հարկ կ'ըլլայ պաշտպանել ամէնէն ազնուական եւ ամէնէն սրբազան գաղափարը, նոյնիսկ եթէ բխի Պղատոնին ուղեղէն:

Արդ, այդ աւանդութիւնը հաշտ չէ մտքիս հետ: Բարի՛, ա՛խ, բարի՞ է հրապարակին բազմութիւնը, որ կը նմանի թռչնիկներու, կուտ որոնող, կուտ հաւաքող: Բայց ես ի՞նչ ընեմ, եթէ գաղափարին յղացման համար ներսէս բան մը պայման կը համարի յարդել Աստծի ամօթխածութեան զգացումը, — կա՛մ թըղենիի տերեւ գործածել, կա՛մ թզենիներուն թաւուտքը ապաստանիլ, վասնզի արուեստագէտին եւ կնոջ յղանալու պրոցէսը նման է, բոլորովին համանման:

Ահա թէ ինչո՛ւ կարգախոյս մը չեմ՝ ըսի, այլ փախուստ մը համարեցայ՝ եթէ երբեմն փորձեցի հրապարակագրութիւն ընել, փոխանակ... նարտ խաղալու:

Բայց ատիկա աւելի մը եղաւ, որ ծանօթանամ հրապարակին:

Դուն, սիրելի «Յառաջ», դուն խորքով հրապարակախօս, սովորութեա՛մբ միայն հրապարակին մտերիմ, ուզեցիր հրապարակագրութիւնը մօտեցնել գրականութեան, — այլ խօսքով՝ հրապարակագրական զօրանցքը կատարել գրականութեան այգիին եզերքէն: Քաղաքականութիւն մըն է ատիկա, սկզբունքով գեղեցիկ, որ, սակայն կը քաջալերէ կարգ մը մեղքեր:

Շատո՛նց, հրապարակագրութեան ապիկար զինուորները քանդած են գրականութեան այգիին ցանկապատը, հրապարակագրութեան դերի դարձնելով գրականութիւնը: Ուստի զարմանալի չէ տեսնել, հիմա, գրագէտներ, որոնք... հրապարակագրութիւն կ'ընեն՝ գրականութեան անունով: Եւ գրական թերթեր, որոնք... ղազէթաճիութիւն միայն կ'ընեն: Օրէնք դարձեր է չվրադիլ իր ասպարէզով: Թերեւս մեղքը կուգայ ժամանակէն, որովհետեւ խանութպանը դարձեր է... տէրտէր, եպիսկոպոսը՝ քաղաքագէտ, դպրոցականը՝ հրապարակագիր: Ա՛յ, տես սա երիտասարդը, որ մատիտ տաշել չի գիտեր, բայց խմբագրական կը գրէ: Սա միւսը, որ քերականութիւն չի գիտեր, ուսումնասիրութիւն կը գրէ Մարքսին մասին: Ըսե՞մ թէ ունինք թերթեր ալ՝ առանց... խմբագրի: Նկատելով որ ամէն ձախողած մարդ կը վազէ խմբագիր դառնալու, Հայաստան սիրել սորվեցնելու համար... Հայուն (ի՛նչ մեծ գործ), կը հարցնեմ՝ կեանքի մէջ ձախողածնե՞րն ալ քիչ եկան որ խմբագիր պակսեցաւ:

Միւս կողմէ, հայ գրականութիւնը դարձաւ հետզհետէ ջրվրայ, որովհետեւ հրապարակագրութեան դիւրութիւնները մոլորեցուցին գրագէտը, որ սկսաւ չկարդալ այլեւս, չմտածել այլեւս, չզարգանալ այլեւս: Ներշնչումով գրելու աւանդութիւնը պատրուակ դարձաւ սրճարան մը մտնելու եւ իրենցմէ բան մը պարպող մարդոց ձեւով՝ երկու երեք թուղթ լեցնելու: Պրպտումի, հմտութիւն ամբարելու, ինքզինք սրբագրելու եւ կատարելագործելու վարժութիւնը մոռցուեցաւ ընդմիշտ: Ճիգի մասին գաղափա՛ր ունեցող չկայ: Գիտցածը աւելցնելու մասին մտածող չկայ: «Դպրոցական գրասեղաններու վրայ սորվածս շա՛տ է այս ժողովուրդին համար» կ'ըսեն՝ երբ այդ սորվածիկն ալ մոռցած են շատոնց: Եւ նախակրթարաններու տուածով քննադատութիւն կ'ընեն, որովհետեւ տեսութիւն մը կայ որ կը պաշտպանէ զիրենք. «Ի բնէ օժտուած ըլլալ եւ ներշնչումով գրել»: Եւ այս «ի բնէ օժտեալները», զորս հրապարակագրութիւնը, ծանօթ հրապարակագրութիւնը, կը քաջալերէ իր սիւնակներուն իբրեւ ճարակ, կը մատնեն ինքնագոհութիւն մը, անսահման ինքնագոհութիւն մը, ո՛ւհ, վրոզը տանի: Գոհ են իրենցմէ, իրենց ինքնաբաւութենէն: Ձեն ամչնար ու կը պարծենան արտով մը, ուր ցանքը ոչ միայն նօսր է, այլեւ նոյնիսկ աճած չէ:

Սխալ չհասկցուի՛մ, — ինքնագոհութեան դէմ այս փիլիպպականս կարօտ մը չէ դժգոհութեան, որ նախ Հուբիյէթէն, յետոյ առաջին մեծ պատերազմէն ետքը մակրդեց դժուարահաճութիւն մը, որուն սերը Օշական կերաւ ցյադուրդ, բայց, իր մահէն առաջ, կոտրեց պնակը: Օ՛, պիտի չուզէի ծիծաղելի դառնալ՝ պահանջելով դժուարահաճութեան հանդանակը, զոր նոյնիսկ ուրիշ ինքնաբաւ ժողովուրդներ թաղեցին երկու մեծ պատերազմներու միջոցին մէջ: Ափսո՛ս մեղի, մերինին հողվրոյքին վրայ բուսաւ ինքնահաճութեան անպիտան ծաղիկը:

Ուրիշներ ընդհանուր այս անսուաղութիւնը ծածկելու ձեւով մը՝ Հայաստանի գրականութիւն կը ցանեն իրենց դդմաստանին մէջ, (վա՛յ, տա՞նկ ըսիր, մատնութիւն ըրիր), առանց գիտնալու թէ «գրականութիւնը հողով կ'ըլլայ» տեսութիւնը անհամ դարձաւ այլեւս մեծմօրս հէքեաթներուն չափ: Հողին տըւա՛ծն ալ գիտենք, ջուրին տուածն ալ, հարկ չկայ գիժանալու՝ փորձելով շուկայ հանել անսուաղ կենդանին եւ անալիչ ծաղիկը, սուղ ծախելու համար մեզի:

Ահա հրապարակը:

Ահա հրապարակը, որուն դէմ կը ծառանաս, երեսուն տարիէ ի վեր:

Դուն, ընկեր «Յառաջ», եռասնքովդ հպարտ, կ'աշխատիս բարեխառնութիւն բերել հրապարակին: Ոչ երբեք բարեկամ ինքնագոհութեան, ոչ ալ բոլորովին համակիր դժուարհաճութեան, կը ջանաս «փրկել», — դիւրինը խոտելի, դժուարը խոտելի, որովհետեւ երկուքն ալ քանդիչ՝ այն պայմաններուն մէջ ուր կը գտնուինք, դուն կը փորձես իրապաշտութիւն մը որ բարեխառնութիւն է, բարեխառնութիւն մը որ իրապաշտութիւն է: Դուն կը հետապնդես հիմնականը, — լեզուն: Առանց համարելով լեզուն, անոր կը կապես աւանդութեանց շարժակը (մոթէօռ), ըսենք՝ Հայկազանց ոգին, եւ քաղաքակրթութեան անիւը, ըսենք՝ յեղափոխական եւ յառաջապահ գաղափարներու դեւը:

Երեսուն տարի աշխատեր ես այս ձեւով, — չես յուսահատած, չես վհատած, չես ընկրկած, նոյնիսկ երբ մէկը վերիններէն, զորս ներկայացուցի, ուզեր է աղոխ քամել բաժակիդ մէջ: Հերոսութիւն կը խորհրդանշէ եռեսունքդ:

Եռասնքէդ դէպի քառասունք՝ յառա՛ջ, նոյն դինին ի ձեռին, աղոխը՝ նախանձողին: Հուռա՛:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

1-8-1955

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԾՈՒԽ ՎՈՒՍԿՈՒՆԸ

— Է, դու գիտես, Ալմաստ, Աստուած տայ՝ չփոշմանես, — այլեւս աւելորդ համարելով շարունակել խօսակցութիւնը, ոտքի ելաւ Խուրիկ խաթունը ու թէեւ մերժուած, բայց մայրական պարկ ու միամիտ մեծապարծութեամբ աւելացրեց. — Դու շլուար բէ, Ալմաստ, փստան՝ ինչքան ուզես...:

×

— Վուսկունից ումուտ կտրի, բալամ, — տուն մտնելով՝ ասաց Խուրիկ խաթունը որդուն: — Ինորից քէ ճրագ չի կպնէ:

Միսակը գոյնը գցեց:

— Ուրեմն, ճի՞շդ ի, մարէ...

— Սեւարեւ Ալմաստ քիթը շատ բանձր կը բռնի, վերեր կը հոտուըտայ: Արհեստաւորի կանահամթ չանէ: Աղջկան Սառաֆխանենց լաճուն կ'ուզի տայ:

— Աղջի՞կը, մարէ, աղջկայ կամքո՞վն ի...

— Մօր ասելով՝ չուզէ, չեմուշում կ'անի, բայց կը համոզեն: Կը համոզուի, աղջիկ չի՞: Ջուխտըմ կալոշ-փոթինով, ջանփաս փստանով, ոսկի ճտնոցով կը խաբեն, խելքէ կը հանեն աղջկան:

Միսակը մթնդեց:

«Վուսկունին պէտք է տեսնեմ անպայման, պէտք է խօսեմ Վուսկունի հետ...»:

×

Ալմաստը իրաւունք ունէր «քիթը բարձր բռնելու, վերեր հոտուըտալու»: Սառաֆխանեանների կրտսեր որդին՝ Սուրէնը որին շատերը քծնաբար մեծարելով «էֆէնդի» էին յորջորջում՝ Սուրէն էֆէնդի, աւարտելով Պոլսի առեւտրական ուսումնարանը, վերադարձել էր հայրենի քաղաք, հօրն ու եղբայրներին օգնելու վաճառականական գործերում: Կիրթ, քաղաքավար շարժուձեւերով, բարեկազմ ու գեղեցկատես երիտասարդ էր նա, որը Պոլսում ուսում ստացած ու մանաւանդ հարուստ գերդաստանի զաւակ լինելու հանգամանքով իր վրայ էր հրաւիրել մարդու տալու աղջիկ ունեցող մայրերի գորովալիր ուշադրութիւնը եւ հարսնացու օրիորդների աչքն էր մտել, օրօրելով նրանց երջանիկ երազներով: Սակայն չուտով թէ՛ մայրերը եւ թէ աղջիկները դադարել էին նրան տիրանալու վերաբերեալ յոյսեր գուրգուրելուց. ետ էին քաշուել մրցադաշտից բոլոր յաւակնորդները, եւ ասպարէզը մնացել էր միայն Խոտիմկանց Ալմաստին, որը, յիրաւի, կարող էր յուսալ, թէ Սուրէն էֆէնդին խնդրելու է իր դստեր ձեռքը: «Ի՞նչ անենք, որ հարուստ գերդաստանից է նա եւ ուսումնական, Վուսկուհատս էլ հօ գեղեցիկ է, անտես - աննման, — տրամաբանում էր Ալմաստը, յոյս ներշնչելով իրեն, թէ Սառաֆխանեանների որդին կ'ընտրի անպայման Վուսկունին ու կ'ամուսնանայ նրա հետ: Աղջկայ սիրունութիւնը ո՞ր ջահէլին խելքահան չի անի..»:

Իսկապէս, վերջերը, Վարագայ տօնին, Սուրէնը տեսել էր Վուսկունին ու հիացել նրա գեղեցկութեամբ: Աղջիկն իսկոյն եւ եթ նրա աչքն էր մտել ու աչքից՝ սիրտը: Վուսկունին համեմատել էր նա Վոսփորեան սնգուրուած իր սիրուհիների եւ ապա հայրենի քաղաքում իրեն ներկայացուած կամ ծանօթ բոլոր օրիորդների հետ եւ առաջնութիւնը տուել նրան, ուստի, տեսնելուն պէս սիրահարուել էր: Հետաքրքրուել էր տեղն ու տեղը եւ իմացել աղջկայ ով եւ ումոնցից լինելը, ու թէեւ հասարակ դասակարգի պատկանելիութիւնն ու մանաւանդ տոհմանունը խրտնեցրել էին նրան, բայց գեղեցկութիւնը...

— Ոսկեհատ, իրօք, Ոսկեհատ...

Ոսկէ ձկնիկն այդ որսալու համար Սուրէն էֆէնդին իր ուռկանն առաջին անգամ ջուրն էլ գցել հէնց նոյն օրը Վարագում: Երբ մայր ու աղջիկ ջուր խմելու համար իջել էին Ջռիկ-աղբիւրը, Սուրէնը, որ ամէն տեղ ստուերի պէս հետեւել էր նրանց, կանգ էր առել աղբիւրի գլխին եւ չսպասելով, որ Վուսկունը կռանայ ու բռով ջուր խմի, դըրպանից փութկոտութեամբ հանել էր արծաթեայ ծալովի գաւաթը եւ այն մի քանի անգամ ողողելուց յետոյ լցրել էր ջրով ու պարզել աղջկան:

— Համեցէք, օրիորդ:

Վուսկունը անծանօթ երիտասարդի այդ անակնկալ եւ օտարոտի հիւրասիրութիւնից սաստիկ շփոթուած՝ կախել էր գլուխն ամօթխածօրէն եւ ընկրկել:

— Առ, աղջիկ, առ, խմի, — յորդորել էր նրան մայրը: — Մի ամչնա:

Վուսկունը, սակայն, չէր բարձրացրել գլուխն ու գաւաթը չէր վերցրել երիտասարդի ձեռքից:

ՄԿՐՏԻՉ ԽԵՐԱՆԵԱՆ

(Շար. – 8)

Fonds A.R.A.M

ԱՆԱՀԻՏԻ ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԱՍԻՆ

— O —

Իրանի Մշակոյթի եւ Արուեստի նախարարութեան հովանաւորութեամբ, իրանցի հնախոյզներ երեք տարի է պեղումներ կը կատարեն երկրին մէջ: Այդ պեղումներու ընթացքին Քանգաւարի մէջ յայտնաբերուած է Անահիթայի (Անահիտ) տաճարը, որու մասին իրանցի հնախոյզներ յօդուած մը գրած են «Ժուռնալ տը Թեհրան»ի մէջ (թարգմանաբար տրուած՝ «Ալիք»ի մէջ), որով լայն բացատրութիւններ կը տրուին յիշեալ տաճարի մասին:

Յօդուածին մէջ ըսուած է որ Քանգաւարի մասին ամէնէն հին տեղեկութիւնը կը գտնենք Իզիտոր Քարաքսի ձեռագրին մէջ, ուր անունը «Քոնքոբար» ձեւով արձանագրուած է, ապա, իսլամական շրջանին, բազմաթիւ ձեւերով՝ պարսկերէն ձեռագրերու մէջ:

Ինչ որ մենք այսօր Անահիթայի տաճար կը կոչենք, Հիճրաթի (իսլամական թուական) առաջին դարերուն պարսիկ հեղինակները կոչած են Խոսրովի պալատ: Այդ վայրը շատ յաճախ իբրեւ ապաստան ծառայած է մարդոց համար, որոնք չուզելով հպատակիլ Արաբներուն, կը դիմադրէին անոնց:

Լորիստանի շրջանը գտնուող պրոնզեայ զոյգ մը արձանիկներ, հնագէտներէն ոմանց կարծիքով, Անահիթան կը ներկայացնեն: Աւեստայի մէջ Անահիթան ներկայացուած է իբրեւ բարձրահասակ, մաքուր հոգիով երիտասարդ աղջիկ մը: Յոյն հեղինակներ զինք կոչած են Անաիթիս եւ յետոյ վերակոչուած է Անաիթիս-Արտեմիս: Հռոմայեցիք զինք շփոթած են Տիանայի հետ: Իզիտոր Քարաքսը Քանգաւարի տաճարը Անահիթա աստուածուհիի նուիրուած տաճար մը կը համարի:

Անահիթա անունը պարսկական սեպագիր արձանագրութիւններուն մէջ երեւան կու գայ Արդաքսերքսէս Երկրորդի օրերէն (404–359 Ք. Ա.), որ տաճար մը կառուցած է այս աստուածուհիին ի պատիւ՝ Պերսեպոլիսի մօտ. կը կարծուի որ անիկա գոյութիւն պէտք է ունենար նաեւ Էքպաթանի մէջ:

Հնախոյզները անդրադառնալով զանազան հեղինակութիւններու արտայայտած կարծիքին, մէջբերումներ ըրած են անոնց միտքերէն: Այսպէս, Ե. Շմիտ կը կարծէ որ Անահիթայի արձաններ պէտք է գոյութիւն ունեցած ըլլային Էքպաթանի մէջ: Շուշի մէջ կատարուած պեղումներէն գտնուած Արդաքսերքսէսի արձանագրութեան մէջ արքան կ'ըսէ.— «... Ես Անահիթայի, Ահուրամազդայի եւ Միհրի կամքով վերակառուցի այս պալատը»: Տիւլաֆոյի «Շուշի Ակրոպոլ»ին մէջ այս մասին յիշատակութիւն կայ: Էքպաթանի մէջ յայտնաբերուած սիւնի մը վրայ նման արձանագրութիւն մը կայ նոյն արքայի կողմէ:

Պարթեւներու ժամանակաշրջանին Անահիթա աստուածուհին մազդեզեան կրօնքի պանթէոնին մէջ յատուկ կարեւորութիւն ստացաւ: Անահիթայի համար բազմաթիւ տաճարներ կառուցուեցան Իրանի մէջ եւ անոր սահմաններէն դուրս:

Պոլիբիոս, քրիստոնէութեան Բ. դարուն, Էքպաթանի մէջ Անահիթայի նուիրուած տաճար մը տեսած է: Պլինիոս կը յիշատակէ Շուշի մէջ գոյութիւն ունեցող Անահիթայի ոսկեձոյլ արձանի մը մասին (ի դէպ մեր Անահիտ աստուածուհիին տրուած են ոսկեմայր, ոսկեծին, ոսկեծղի եւ այլ մակդիրներ): Ֆլանտէն եւ Քոստ այցելած են Քանգաւարի Անահիթայի տաճարը եւ մանրամասն նկարագրած:

Փրոֆ. Ռ. Կերշման իր «Պարթեւները եւ Սասանեանները» գրքին մէջ կ'ըսէ թէ այս տաճարին յատակագիծը արեւմտեան ներշնչում ունի, իսկ Փրոֆ. Լ. Վանտենպերկ Սելեւկեան թագաւորներուն կը վերագրէ, գիտել տալով որ շինութիւնը ներշնչուած է յունական ճարտարապետութենէն:

Իրանի մէջ պեղումներ կատարած հնախոյզները յունական ճարտարապետութեան ազդեցութիւնը ընդունելով հանդերձ կ'աւելցնեն որ տաճարը կը մնայ Աքեմենեան ժամանակաշրջանի ճարտարապետութեան աւանդութիւններու շրջանակին մէջ եւ աւելի շատ տեղական երանգ ունի, քան՝ օտար:

Անահիթայի տաճարը մօտիկութիւն մը ունի Սիսթանի Քուհէ Խաճէի պարթեւական կառուցուածքներու հետ: Պեղումները ցոյց տուած են, որ շինութիւնը Սասանեաններուատեն վերանորոգուած է. տաճարը շրջապատող պատէն դուրս, հարաւային կողմը յայտնաբերուած է պարթեւական ժամանակաշրջանի գերեզմանատուն մը:

Կարգ մը գերեզմաններու մէջ գտնուած են Հրահատ Ա.ի (17ին, Ք. Ա.) եւ Օրոդէսի (56–36 Ք. Ա.) դրամներ, որոնք կը գտնուէին մեռեալներու գլուխին տակ. կ'ենթադրուի որ դրամները յետոյ դրուած են: Մեռելները դրուած են թըրծուած կաւէ դագաղներու մէջ: Սասանեաններու ժամանակաշրջանին, հողը սուրբ համարելով՝ մեռելները այլեւս չեն թաղուած, այլ դրուած են իբրեւ թըռչուններու կեր: Ի դէպ, յիշենք որ Վըրթանէս Փափազեան իր պարսկական պատմուածքներէն մէկուն մէջ նկարագրած է կրապաշտական այդպիսի «գերեզմանատուն» մը Թեհրանի շրջակայքը:

Պեղումներ կատարած հնախոյզներու կարծիքով Քանգաւարի տաճարը աւելի Պարթեւական է քան՝ Սելեւկեան, որովհետեւ շատ աւելի նմանութիւններ կան Պերսեպոլիսի եւ Քուհէ Խաճէի շինութիւններու միջեւ: Փալմիրի հետ համեմատութիւնը, զոր կը կատարեն կարգ մը հնագէտներ, անհիմն է: Յունական սիւներու հետ ունեցած նմանութիւնը շատ տկար է. այդ նմանութիւնը աւելի պէտք է բաղդատուի մարական Ֆախրիկայի սիւներուն հետ. այդ տաճարներու կառուցուածքի մէջ Յոյներու միջամտութեան ոչ մէկ հետք կայ:

Ընդհանրացած կարծիք մըն է այն, որ Արշակունիներու ժամանակ յունական ազդեցութիւնը Իրանի մէջ շատ մեծ էր, այնքան՝ որ Պարսիկները հետզհետէ կը հեռանային ազգային սովորութիւններէն եւ կ'իւրացնէին յունական քաղաքակըրթութիւնը. այս երեւոյթը ազգային ոգիով տոգորուած տարրերու մէջ դժգոհութիւն կը յառաջացնէր եւ Պապաքի որդի Արտաշիր, դժգոհներու գլուխը անցնելով կը տապալէ Արշակունեաց թագաւորութիւնը եւ կը հիմնէ ազգային զօրաւոր հակում ունեցող Սասանեան հարստութիւնը (224ին): Արտաշիրի գործունէութեան մասին պարսկական հին գրականութիւն կայ, որ կը կոչուի «Քարնամէէ Արտշիր Պապէքան», այդ գիրքը Յ. Թիրեաքեան թարգմանած է «Կար Նամակ Արտաշիր Պապաքանի» անունով:

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿԸ՝ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

ՊԵԼՖՈՆԹԷՆԻ ՄԷՋ

— O —

Յուլիս 2ի առաւօտեան՝ ծնողք ու երախաներ պաչիկներով, լալագին ու ժըպտագին՝ հրաժեշտ կուտան, շրջաններէն եկած են Մարսէյլ, Լիոն, Փարիզ, Ճամբայ կ'ելլեն: Կարաւանները երեկոյեան Կապոյտ Խաչի Պելֆոնթէնի բանակատունը կը հասնին 177 երախաներ, 6–14 տարեկան՝ կը վերագտնեն զիրար, կարօտով կը համբուրուին: Իրենց խմբապետներուն եւ կայանի անձնակազմին հետ պիտի ապրին ամիս մը:

Յաջորդ առաւօտ՝ դրօշակի արարողութիւնն է: Ժիւրայի գեղածիծաղ երկինքին ու դալարին միջեւ, Կապոյտ Խաչի կողքին կը ծածանին զոյգ եռագոյնները:

Զարթնումի ժամէն առաջ, երախաները արթուն են. կը պոռան, կը կանչեն, կը լուեն: Կը նախաճաշեն, ննջարանները կը դասաւորեն: Ժամը 10էն ետք գործադրութեան կը դրուի տնօրէնուհի Իրէն (Թագուհի) Պառաւեանի եւ փոխ տնօրէնուհի Լիլի Փէքմէզեանի խմբապետներուն հետ պատրաստած օրուան յայտագիրը: Խմբապետները կ'առաջնորդեն իրենց խումբերը խաղի, պտոյտի, հայերէնի դասի, ձեռային զանազան աշխատանքներու. Լիլի Փէքմէզեան կը տրամադրէ բոլոր պիտոյքները. մանուկներուն երեւակայութիւնը կը թռչի՜: Կայանը հոգի՛ է ու լեզու, մրցանք ու ճաշ, քուն ու գիծ, երգ, պար, թատրոն, վազք ու եռանդ:

Նամակաբաշխը. անձկալից վիճակ: «Նամակները ե՞րբ պիտի բերէք»: Կը բերենք: Նամակ կայ, չկայ... Հանդիսաւոր պահուն՝ զաւակ – ծնողք զրոյց. թղթակցութիւնները կը ծաւալին:

— Մայրս նամակ չէ գրած... ֆութպոլ պիտի չխաղամ, կ'ըսէ Դաւիթ:

— Եթէ գրքերու ծրար ստանամ, կը յանձնէ՞ք, հարց կուտայ Մեսրոպ:

Արձակուրդի եկած են. բացարձակ անկախութիւն կը պահանջեն տղաքը. «կանոն» կայ ու յայտագիր կը պարտադրուի իրենց...:

Շաբաթ է վերջապէս: Երկաթէ սանդուղներուն վրայ կենալը արգիլուած է. հոն են. ծնողքի կը սպասեն... «Այսօր սիէսթ չընենք»: «Եթէ մայրս չգայ»... ու կ'եզրակացնէ Ֆրանք:

Յուլիս 17–18ի Շաբաթն ու Կիրակին բերկրալից եռուզեռ մը բերած են. զաւակ – ծնողքի «պաչիկներ», պտոյտ, ճաշ, խաղ, զուարճութիւն, շատ ուրախ են:

Շաբաթ իրիկուն՝ ծնողքներուն ի պատիւ խարոյկահանդէս կայ. տեղատարափ կ'անձրեւէ: Խաղասրահը նեղ է. «Նաւասարդ»ի տղաքն ու խմբապետները կը նուագեն. կշռոյթ ու խանդոտ պարեր՝ կը ջերմացնեն բոլորին զգացումները:

Կիրակի առաւօտ է: Ոգեւորութեամբ պատրաստած են երախաները իրենց խմբապետներուն հետ քերմէսի հետաքրքրական խաղերը. աշխատանքէ ետք, որքա՜ն հաճելի է խաղերը վարել անոնց համար: Շահիլը դիւրին չէ. «սիրոյ խնձոր» նըւէրները կը սպառին: Ահարոն, իր տղոց հետ պատրաստած խամաճիկները չարժման կ'անցընէ ու «կաթիլ մը մեղր»ի հերոսները երկու անգամ կը պատերազմին:

Ճաշարանի պատուհաններէն նայուածքներ կը թափանցեն. ճաշարանը կը թնդայ. տղաքը կ'երգեն «Իմ հեռաւոր հայրենիք», «Արեւ ելաւ Զէյթունցիներ» եւայլն. աներեւակայելի յուզում մը կը փոխանցուի բոլորին:

Հանդիսասրահ կ'երթանք. կրկին կ'անձրեւէ: Խճողուած է. աղմուկ կայ. կը քայլերգուի «Մշակ բանուոր»ը, «Երեւանի Էրեբունի»ն, «Նուպարին պոյը» եւ վերոյիշեալ միւս երգերը ծափեր կը խլեն: Մարալ Ասատուրեան կը վարէ արտասանութիւնները. երախան հայերէն կ'արտասանէ, ունկնդիրը հասկնալու ճիգ կ'ընէ. կը ծափահարէ. աղմուկ կայ. պարերը ոտնընդոստ ծափերու կ'արժանանան:

Կապոյտ Խաչուհիներու կողմէ ողջոյնի իր խօսքին մէջ ընկերուհի Սրբուհի Գասպարեանց ընկերուհիներուն յատուկ հոգածութիւնը, խնամքն ու ջերմ սէրը յայտնեց հայ մանուկի կայանին հանդէպ: Կայանը նիւթական եւ բարոյական օժանդակութեան կը կարօտի: Շրջաններու ընկերուհիները, Միջին Ֆրանսայի, Լիոնի եւ շրջակայքի մասնաճիւղերը տօնական այս օրուան խմիչքն ու աղանդերները տրամադրած են. շնորհակալութիւն: Ընկ. Ալթունեան կայանի երիտասարդ տնօրէնուհի Իրէն Պառաւեանի ճիգերը կը շնորհաւորէ: Ընկ. Քէլէշեան ներկաներուն նուիրատուութիւնները կը յայտարարէ. կը գոյանայ կարեւոր գումար մը:

Քիչ ետք, ըմպելարանին շուրջ «կենացներ» կը բարձրացուին:

Մարգագաշտին վրայ կը շարունակուին տոհմիկ պարերը. զուարթ է մթնոլորտը, սրտերը՝ ջերմ: «Կիրակոս աղային ճաշարան»ին յաճախորդները ֆրանսերէն եւ անգլերէն կը խօսին: Սպասաւորները ոչինչ կը հասկնան: Սրամիտ թարգմանն ալ բան չի հասկնար, գործը կ'աւրէ...: Յաճախորդներ կուգան, կ'ուտեն, չեն վճարեր, կը փախչին: Զուարճալի է այս դաւեշտը:

Այս տունը պէտք է հրապուրէ հայ մանուկը. ծնո՛ղք, թոյլ տուէք մանկտւոյդ որ հո՛ս գան ամէն ամառ, կարօտն ունին իրարու: Տեսէ՛ք ի՛նչ չարաճճի կը կատակեն, կը խաղան, կը վիճին:

Կը մթնէ. հիւրերը կը մեկնին. երախաները ու ծնողքները «պաչիկ կ'ընեն». ցտեսութի՜ւն:

Արամ կուլայ. Շահանիկն ալ. հայ մանչուկն ու աղջնակը կը մեծնա՜ն:

ՅԱԿՈԲ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (145)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ԵՐԿՈՒ ԿԻՆԵՐ

— Խօսեցէք, պարոն, գոչեց Էմփերիա անձկութեամբ: Ես միայն սա պիտի ըսեմ ձեզի թէ այդ մարդուն վրայ կատարեալ վստահութիւն ունէի: Արդեօք խաբուա՞ծ եմ:

— Ոչ, տիկին, Բավլօ բարեկամս վըստահելի անձ մըն է: Միայն թէ դէպքերն ու իրերը դատելու ու դիտելու ինքնատիպ եղանակ մը ունի, այնպիսի եղանակ մը որ ուրիշներու բոլորովին այլանդակ կ'երեւայ: Ինչ որ է, դառնանք մեր պատմութեան: Իրարու հանդիպեցանք եւ երկար ժամանակէ ի վեր իրար տեսած չըլլալնուս համար կարօտով իրարու փաթթուելէ յետոյ, բարեկամս իր կառքին մէջ մանկամարդ աղջիկ մը ցոյց տուաւ ինծի, աղջիկ մը որ իր գեղեցկութեամբ աշխարհի եօթը հրաշալիքներէն մին կրնար սեպուիլ:

— Պիանքա՜ն է...

— Այո, տիկին, իրաւ ալ այդ գեղանի մանկամարդուհիին անունը Պիանքա էր: Բարեկամս սկսաւ անոր պատմութիւնը ընել ինծի, իր ըսածին նայելով, այդ մանկամարդուհին մօրը հետ Վենետիկի մէջ կը բնակի եղեր...:

— Մայրը ե՛ս եմ...:

— Եւ իր մայրն ալ...

— Ըսէք, պարոն, ես պոռնիկ կին մըն եմ եւ ամէն բան լսելու վարժուած եմ, գոչեց Էմփերիա:

— Այդպէս ըլլալով հանդերձ, մայրը իր մայրական սէրէն կուրացած, չէ կրցեր նշմարել որ իր տանը մէջ այդ ամբասիր, առաքինի եւ անբիծ աղջկան ինչպիսի՛ վտանգներ կը սպասէին: Հասկցա՞ք, տիկին, թէ ի՞նչ ըսել կ'ուզեմ:

— Աւա՛ղ, աւա՛ղ, մռնչեց Էմփերիա ձեռքերը իրար միացնելով:

— Օր մը վտանգը Էմփերիայի դուռը ափ առաւ եւ Պիանքա զոհուելու պարտաւորուեցաւ, չարունակեց Լորէնցօ: Մարդ մը, աւելի ճիշդը ըսելով գազան մը տեսեր է եղեր այդ մաքրամաքուր արարածը եւ սիրահարեր է անոր: Այդ գազանը իր ցանկատենչ նպատակին հասնելու համար որոշեր է առեւանգել փոքրիկը:

— Պեմպօն է, Պեմպօն...:

— Այո, տիկին, բժիշկ Բավլօն այդ անունը տուաւ ինծի: Կ'երեւի թէ այդ մարդը Վենետիկի պատրիարքն է եւ ամէն մեղքիս վրայ՝ ծիրանաւոր:

— Այո, ճիշդ է:

— Բարեկամս տեսնելով որ Պեմպօն Պիանքան առեւանգելու միտք ունի, ինքը անկէ առաջ անցնիլ եւ ձեր աղջիկը ազատել փորձեր է...: Բայց կ'երեւի թէ ուշ մնացած է եղեր... որովհետեւ Պեմպօ առեւանգած է եղեր արդէն ձեր աղջիկը:

— Բայց յետոյ ձեր բարեկամը զայն ազատեր է անոր ձեռքէն, այնպէս չէ՞:

— Այո, տիկին, հոգ մի ընէք, աղջիկնիդ ազատած է: Բավլօն Պեմպոյին ետեւէն գացեր է, հետը կռիւի բռներ է, սպաններ է զայն եւ աղջիկնիդ անոր ձեռքէն խլեր է:

— Ի՞նչ, ի՞նչ, Պեմպօն սպաննուեցա՞ւ, Պեմպօն մեռա՞ւ, գոչեց Էմփերիա ուրախութեամբ:

— Այո, տիկին: Այլեւս դուք եւ ձեր աղջիկը այդ գազանին ձեռքէն ազատած էք:

o

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Ալպէր Ղազէլեան, իրենց մօր եւ զոքանչի՝ այրի Տիկին Ռաֆէլ Մարկարոսեանի մահուան առթիւ (Պէյրութ), 100 ֆր. կը նուիրեն Լիբանահայութեան օգնութեան ֆոնտին: Նոյն առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Վահէ Սիւթճեան 100 ֆ. եւ Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Թուղլաճեան 50 ֆր. կը նուիրեն Լիբանահայութեան ֆոնտին:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տիկ. Արմենուհի Իգմիրլեանի մահուան տխուր առթիւ, վասն եկեղեցւոյ պայծառութեան եւ փոխան ծաղիկի, ստացուած են հետեւեալ նուէրները.—

Պր. եւ Օր. Որբերեաններ, Տէր եւ Տիկ. Ալեքսանտր Օհանեան, Պր. Ռոժէ Պարսամեան 100ական, Տիկին Մարի Մարտիկեան, Օր. Խոսրովեան, Տիկ. Ներսէսեան, Տէր եւ Տիկին Յար. Ժամկոչեան, Տիկ. Տընիզ Մուրատեան, Պ. Մուրատեան 50ական:

Mr. Alexandre Gobert et Cie 200 F., Mr et Mme Siounet 100, Mr. Ondet 100, Mr. Hans 100, Mr. Moreno 100, Mr. Camayor 100, Mr. Remoissenet 100, Mr. Nadelmann 50, Mme Devoluy 50, Mme Klompers 50, Mlle Sauvetre 30, Mme Baudoin 20, Mme Theveny 20, Mlle Forest, Bachner, Mr. Vaintraub 60, Mr. Harant 10. Mme Marousic 10 F.

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

ԵՆԹԱՑԱՆԿԵՐ

Եկեղեցւոյ ցանկին (լոյս տեսած «Յառաջ»ի Մայիս 18ի թիւին, Ա. էջ, ընդհանուր ցանկին մէջ, գումար՝ 2170 ֆր.) մանրամասնութիւնները.—

Լիւսիէն Եօթնահբարեան 500, Սեդրակ Թօփճեան 400, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Մխճէրէտեան 200, Պ. Վարդանեան – Նրանեան 150, Տէր եւ Տիկ. Վ. Գալայճեան, Տէր եւ Տիկ. Նուպար Մանուկեան, Պատրիկ Ադամեան, Տէր եւ Տիկ. Յովհ. Տէմիրճեան, Տիկ. Նշանուհի Աչճեան, Հըրայր Աչճեան 100ական, Արսէն Փափազեան, Ապոյեանց, Արամ Յակոբեան, Ժաք Գարագաթունեան, Տիկ. Փերուզ Աթմաճեան, Տիկ. Ազնիւ Տամլամեան 50ական, Տէրունեան ընտանիք 20 ֆր.:

ԱՎԻՆԵՈՆԻ՝ ՑԱՆԿ

(որու գումարը, 1800 ֆր. մաս կը կազմէր եկեղեցւոյ գումարին, «Յառաջ» Յունուար 18):

Մինասեան Վարդերես, Մխսաք Քոսմանեան 500ական, Բաբազեան Արմենակ 300, Ղարիպեան Իսրայէլ 200, Կարապետեան Ժիրայր, Աթանասեան Մկրտիչ, Քոսմանեան Ստեփան 50ական, այրի Տիկին Քէչիշեան Կիւլբերի 100, Պր. Պապաճանեան Պետրոս 50:

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Օգոստոս 1, ամբողջ օրը, Վալապրի անտառը
կազմակերպութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ
բոլոր խումբերուն եւ Նոր Սերունդին

Ժամը 10ին բացօթեայ պատարագ ձօնուած հերոսներու յիշատակին եւ մասնակցութեամբ՝

Շահան Քհնյ. Տէտէեանի, Նշան Քհնյ. Գույումճեանի եւ Մակար Քհնյ Նաճարեանի

Ժամը 11ին մանուկներու խաղեր եւ պուլի մրցում
Կէսօրէ ետք ժամը 15.30ին պաշտօնական յայտագիր.—

Կը նախագահէ.— ԿԱՐՕ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Կը խօսի.— ԱՐԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական յայտագիր. — մասնակցութեամբ՝

ՎԻՐՃԷՆԻ ԵՒ ՅԱՐՈՒԹԻ (զուգերգ)

Հայկ. եւ եւրոպական պարեր Քոչարի Նուագախումբով
Ջանազան Սքանտներ:

Պիւֆէ — շամփուրով խորոված — Մուտքը ազատ է

Օթոքառեր կը մեկնին.—

ՊՕՄՈՆԷՆ, Գր. Թիւթէլեան եւ Յովհ. Տէր-Վարդանեան:
ՊՈՒԼՎ. OSSO, Հայկ Սարգիսեան եւ Արզումանեան:
ՔԱՂԱՔ. Մշակոյթի Տուն:
ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ. Աւտոյեան:
ՍԷՆ-ԼՈՒ. Գիրէճեան:

Գեղարուեստական փառատօն

Կազմակերպուած
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ԿՈՂՄԷ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 20ԻՆ

THEATRE DES CHAMPS-ELYSES
PARIS

Հ. Բ. Ը. Մ.

ԶՈՒԻՑԵՐԱԿԱՆ ԻՐԱՒԱՎԻՃԱԿ — ԼՕԶԱՆ

Կը խնդրուի յարգոյ հաստատութիւններէն ու պատկան մարմիններէն նկատի ունենալ որ ամառնային արձակուրդի այս եղանակին, Հ. Բ. Ը. Միութեան զուիցերական Իրաւավիճակով Ընկերակցութեան գրասենեակը՝ Լօզան, փակ պիտի մնայ այս տարի՝ Օգոստոս 2էն Սեպտեմբեր 1:

ԴԻՒԱՆ ՎԱՐԻՉ ՄԱՐՄՆՈՅ

Hôtel du Parc

Տնօրէնութիւն
ՍԵԴՐԱԿ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

Հրաշալի բնութեան մէջ, Մարսէյլէն 100 քիլոմեթր
SAINT-ETIENNE - LES - ORGUES
(ALPES DE HAUTE-PROVENCE)
Alt. 700 mètres
Tél. : 13 ou 79
« LE RELAIS DES GOURMETS »
Հանգստաւէտ սենեակներ — Ամէն յարմարութիւն
Parc-calme
Տրամադրելի նաեւ հարսնիքի, հաւաքոյթի, սէմինէրի եւն.
Հարաւի արեւը, Ալպեաններու շուքը, հաճելի մթնոլորտի մը մէջ
ՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Camp d'été du Nor Seround
à BÊZIERS

Colonie St. André route de Bessan 34500 Béziers

DU 31 JUILLET AU 29 AOUT

Les tarifs sont les suivants :

— Un mois : 900 F.
— Plus de 14 jours : 35 F. par jour
— De 7 à 14 jours : 38 F. par jour
— Moins de 7 jours : 42 F. par jour

Un départ collectif aura lieu de Paris, le 30 Juillet à 19 heures, par autocar (prix du trajet aller retour en sus). Une permanence pour les inscriptions se déroulera, tous les Mercredis à partir de 18 h. 30 et Vendredis à partir de 20 h. 30, à la Mai son de la Culture Arménienne 17, Rue Bleue, Paris.

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ ԼԻՈՆ

ԼԻՈՆԻ Օգոստոսի խումբը կը մեկնի եկեղեցիէն (295 Ռիւ Պուալօ) Ուրբաթ, Յուլիս 30, առաւօտեան 7ին:

×

Նոյն օրը (Ուրբաթ) երեկոյեան 18.30ին կը վերադառնայ Յուլիսի խումբը (միշտ եկեղեցին):

Կը խնդրուի ծնողքներէն ճշդապահ ըլլալ:

ԱՇԽԱՏԱՆՔ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ջերմապէս կը խնդրուի այն բոլոր գործատէրերէն, ընտանիքներէն կամ հաստատութիւններէն որոնք կրնան աշխատանք տրամադրել Լիբանահայերուն որ հեռաձայնեն՝

278–31–93
(Հ. Յ. Պզտիկեանի):

DU JOURNAL «HARATCH»
Imprimé sur les Presses
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԱՄՐԱՆ ՈՒ ԱՇՈՒՆԻՆ

TRANSTOURS organise

1976 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10էն 25 — ՄՈՍԿՈՒԱ–ԵՐԵՒԱՆ — Գին՝ 2850 ֆ.
1976 ՀՈԿՏ. 8էն 23 — ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՐԵՒԱՆ — Գին՝ 2450 ֆրանք

ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ և ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻՆ ԱՌԱՆՁԻՆ ԽՈՒՄԲԵՐ՝ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

Երթուդարձ օդանաւով: «Արմենիա»յի կամ «Անի»ի մէջ, առաջին կարգի սպասարկութեամբ:

Կը գործադրուի հայրենի տեսարժան վայրերու այցելութեան լրիւ յայտագիրը

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

TRANSTOURS, 22 rue du 4Septembre — 75002 PARIS — Tél. 742-77-40
ուր կարելի է ներկայանալ Կ. ՈՒՆՃԵԱՆԻ, ամէն Երեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18:

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ՝
11, rue du Bassin — SAINT-JULIEN — Tél. 93-04-90 et 08-31-55
ՎԱԼԱՆՍ՝ դիմել Ն. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ —ԱԼՖՈՐՎԻԼ՝ դիմել Յ. ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

SUPER THOMLAC

PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES

POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS

DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS

Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU

Parking : 3, avenue Jean-Jaurès — tél. 928 00 98 - 928 03 88

Fonds A.R.A.M

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ
29
JEUDI
29 JUILLET
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F.

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.649
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
51e ANNÉE — N° 13.649

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ԶԷՅԹՈՒՆԻ 1876Ի ԿՌՈՒԻՆԵՐՈՒՆ

Բ. ԱՆՎԵՐՋ ԿՌՈՒԻՆԵՐ

1810ին Եոզղատի բռնակալ Չափանօղլու Մէհէմմէտ փաշա 50.000 պաշըպօզուք — երով Հալէպը Հիւլպիւլօղլու բռնաւորէն ազատելէ ետք, Մարաշի ճամբով փորձեց Զէյթուն անցնիլ: Զէյթունցիք 500 գերի առնեցին: Եոզղատէն դիմում կատարեցին Կիլիկիոյ կաթողիկոսին՝ գերիները ազատելու համար:

1829ին Կեսարիոյ կառավարիչ Քէօսէ փաշան իր հեծելազօրքով հասաւ մինչեւ Կէօքսուն, 12 ժամ հեռու Զէյթունէն, ուր ճակատեցաւ փոքրաթիւ զէյթունցի քաջերու հետ եւ փախուստ տուաւ:

Մարաշի կառավարիչ Պայազիտօղլու Միւէյման փաշա 1830ին եւ 1832ին երկիցս անյաջող փորձեր կատարեց նուաճելու Զէյթունը:

1836ին Եգիպտոս Մէհէմմէտ Ալի փաշայի որդին Իպրահիմ փաշա Սուրիայէն ետք Կիլիկիան ալ գրաւեց, Զէյթուն ազատ մնաց իր արշաւանքէն: Փաշան լսած էր Զէյթունցիներու քաջութիւնը:

Այդ թուականներէն մինչեւ 1862 զանազան ընդհարումներ տեղի ունեցան շրջանի Թրքական գիւղերուն հետ: Զէյթունցիք յաղթեցին միշտ, սարսափի տակ պահելով զանոնք:

1862ին տեղի պիտի ունենար Զէյթունցիներու մեծ պատերազմը Մարաշի կուսակալ Ազիզ փաշայի բանակներուն դէմ:

Օսմանեան կառավարութիւնը հայաբնակ նահանգներու մէջ տեղաւորեց 1854-1855ի Խրիմի պատերազմին հետեւանքով Ռուսիայէն հեռացած խուժները — Թաթար, չէչէն, քիւրտ, մանաւանդ չէրքէզ — որոնք փորձանք պիտի դառնային հայերու գլխուն՝ ինչպէս արեւելեան Հայաստանի, նոյնպէս Կիլիկիոյ մէջ՝ իրենց կրօնական մոլեռանդութեամբ եւ աւազակաբարոյ նկարագրով:

1862ի պատերազմին արձագանգները հասան մինչեւ Պոլիս, ուր Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան գրեց իր հայրենասիրական բանաստեղծութիւնները՝ պանծացնելով արծուեբոյնի անվեհեր լեռնականներու քաջագործութիւնները: Հասան նաեւ մինչեւ Փարիզ, ուր Շահնազարեան եւ Աբարդեան վարդապետները աղերսագիր ներկայացուցին Նափոլէոն Գ.ի՝ օգնութեան հասնելու Զէյթունցիներուն, որոնք օրհասական կռիւ կը մղէին Թուրք բռնակալ իշխանութեան դէմ:

Ազիզ փաշա պարտուած՝ պաշտօնանկ ըլլալով իրեն յաջորդեց Աշիր փաշա, որ Բարձրագոյն Դրան հրահանգով հաշտութիւն գոյացնելու համար, Մարաշի մէջ կազմեց խառն Ցանձնաժողով մը, որուն հայ անդամներէն մէկն էր Ներսէս Վրդ. Վարժապետեան (ետքէն պատրիարք):

1862էն մինչեւ 1876 խաղաղ շրջան մը անցուց Զէյթուն, որ վառօդը չոր կը պահէր միշտ՝ ամէն վայրկեան կարենալ դիմակալելու համար դուրսէն գալիք յարձակումներուն:

1876ին Զէյթունի Թուրք քայմաքամին անգթութիւնները չափ ու սահման անցուցած ըլլալով, Զէյթունցիք մէկ սիրտ մէկ հոգի Յունիս 3ին յարձակեցան կառավարական պալատին վրայ, նպատակ ունենալով իրենց հողէն հեռացնել Թուրք վարչական պաշտօնեաներն ու զինուորական ուժերը:

Մարաշի կուսակալ Վէյսի փաշա պատրաստուեցաւ արշաւելու Զէյթունի վրայ: Ռոքի հանեց շրջակայի խուժ Թափառական ցեղերը՝ Աւշար, Ճէրիտ, Թէճիրլի՝ զօրս զինեց: Ասոնք յարձակեցան շրջանի անպաշտպան հայ գիւղերուն վրայ եւ աւերներ գործեցին: Զէյթունցիք օգնութեան փութացին իրենց ազգակիցներուն՝ գլխաւորութեամբ քաջ Պապիկ իշխանի, որ «փաշա» տիտղոսին պիտի արժանանար:

Հայ քաջերը յարձակեցան խուժներուն վրայ, ցրուեցին զանոնք եւ շատ աւարներով դարձան Զէյթուն: Սակայն քանի մը ամիս վերջ Զէյթունի վրայ քալեց Վէյսի փաշա, որուն դէմ ելաւ Ֆռնուզի նշանաւոր վանահայրը՝ Նիկողայոս եպիսկոպոս: Ճակատամարտը տեղի ունեցաւ Ֆռնուզի մօտ: Թուրքերը պարտուեցան եւ փախուստի դիմեցին:

Սակայն կռիւներէն ետք մաս մը հայեր, որոնց շարքին Նիկողայոս եպիսկ. դաւաճանութեամբ գերի բռնուելով բանտարկուեցան: Յաջորդ տարին հազարապետ մը 400 զինուորով ղրկուեցաւ Զէյթուն: Սակայն Պապիկ իր խումբերով վրանին յարձակելով փախուստի մատնեց զանոնք: Գերիները ազատ արձակուեցան:

Այս անցուդարձերուն հետեւանքն եղաւ ա՛յն, որ Զէյթունի տիրող բարձունքի մը վրայ 800 հոգիի համար Թրքական զօրանոց մը կառուցուեցաւ՝ միշտական սպառնալիքի տակ պահելու համար արծուեբոյնը:

Վերահաս ռուսեւթուրք պատերազմին պատճառաւ օսմանեան կառավարութիւնը ի վիճակի չեղաւ նոր բանակներ ղրկելու Զէյթունի դէմ, որ յարաբերաբար խաղաղ շրջան մը բոլորեց մինչեւ 1895ի մեծ ապստամբութիւնը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՒՍ

ԶԱԱԹԱՐԻ ՀՈԳԵՎԱՐՔԸ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Զաաթարի գաղթակայանին մէջ ողջ-ողջ թաղուած 500 հոգիէն (առաւելաբար ծերունի, կին, երախայ) ոչ մէկը կարելի եղաւ ազատել: Ռմբակոծութիւնը կը շարունակուէր եւ վերջին լուրերու համաձայն քրիստոնեաները ջուրի խողովակներն ալ փճացուցած էին, վճռած ըլլալով վերջ տալ Զաաթարի գոյութեան իսկ: Բայց դիմադրութիւնը կը շարունակուի, Պաղեստինցիք (ոչ ոք գիտէ այլեւս թէ որքա՞ն են) ալ հաւանաբար վճռած են տոկալ մինչեւ վերջինը: Հազար վիրաւորներ կը մնան երեսի վրայ ձգուած: Աշխարհ, անշուշտ, շատ իրար անցած է: Միթթերան կոչեր կ'ընէ, համայնավարները պատուիրակութիւն կը ղրկեն, Տըպրէ սրտաճմլիկ յօդուած մը կը գրէ, Արաբական Լիկայի պատուիրակն ալ օրերը իրիկուն կ'ընէ մէկէն միւսն երթալով, նոր հրադադարներ ձեռք ձգելու եւ կողմերը համոզելու համար:

Երեքշաբթի օր, մինչ ամերիկեան նաւատորմը 309 օտարներ կը պարպէր, Դամասկոսէն կը վերադառնար պաղեստինեան պատուիրակութիւնը, գլուխն ունենալով Ապու Լոֆթ: Համաձայնագիր մը պատրաստուած էր, զոր Արաֆաթ պէտք է վաւերացնէր եւ այդ պատճառով կը սպասուէր Դամասկոս: Այս համաձայնագրին մէջ ճշդուած են երեք կէտեր.— Կռիւներու դադրեցում, լիբանանեան-սուրիական-պաղեստինեան յանձնախումբի մը կազմութիւն գլխաւոր ճակատներու ներկայացուցիչներու մասնակցութեամբ եւ վերջապէս գործադրութիւն 1969ի Գահիրէի համաձայնութեան (լիբանանեան-պաղեստինեան): Անշուշտ ոչ մէկ նոր բան կայ այս համաձայնագրին մէջ եւ մեռեալները կը դիզուին: Հաւաքական այս անձնասպանութիւնը կը տեւէ, Զաաթար կը դիմադրէ եւ կրնայ դեռ դիմադրել եթէ ճիշդ է որ հոր մը կայ հոն: Ու Երեքշաբթի օր, հարիւր մեռեալ կայ կ'ըսուէր:

× Շամուն ծանրօրէն յարձակած է Միթերանի վրայ, պատասխանելով իբրեւ Արտաքին Նախարար ընկերվարական պարագլուխին եւ չեշտելով թէ ան «Լիբանանցիներու դէմ է, Լիբանանը սպաննողներուն կողմը կը բռնէ»:

Բանի մը տողով

ՓԵՔԻՆԻ մէջ շատ ուժեղ ցնցումներ պատահած են Երեքշաբթի գիշեր եւ կ'ըսուի թէ 1964էն ի վեր, ամենէն ծանր երկրաշարժն է:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Հալք կուսակցութեան պետը Էճէվիթ, Նիւ Եորքի Աստորիա պանդոկը մտնելու ատեն մահափորձէ մը ազատած է: Յոյն երիտասարդ մը՝ Սթավրոս Սիքօթեթրիտէս, փորձած է սպաննել Էճէվիթը, որ 1974 Յուլիսին՝ Թրքական զինեալ ուժերու Կիպրոս ներխուժումի ատեն, վարչապետ էր:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ բնակչութեան թիւը 256 միլիոն 700 հազար էր 1976 Յուլիս մէկին, այսինքն երեք միլիոն 400 հազար աւելի 1975 Յունուար 1էն ի վեր:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ որոշեց դիւրութիւններ տալ Ֆրանսա գաղթած աշխատաւորներու, որոնք կ'ուզեն իրենց ընտանիքները բերել տալ:

ՃԱՓՈՆԻ նախկին վարչապետը՝ Թանաքա ձերբակալուեցաւ եւ բանտ նետուեցաւ: Իրեն դէմ եղած ամբաստանութիւնն այն է որ կաշառք կերած է (ութ միլիոն ֆրանք) ամերիկեան Լոքհիտ ընկերութենէն:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Փարիզի եւ Վիէննայի դեսպանները (սպաննուած անցեալ Հոկտեմբերին) փոխարինուեցան, յապաղումով: Փարիզ նշանակուած Օրհան Էրալփ, Ատլանտեան կազմակերպութեան մօտ մնայուն ներկայացուցիչ էր, ինչպէս գրած էինք առջի օր: Վիէննա նշանակուած է Ասաֆ:

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ

Կոփամարտի ճաճճ ծանրութեան քառորդ-աւարտականին Դաւիթ Թորոսեան (Խորհ. Միութիւն) պարտութեան մատնած է Եօնկ Ճօնկ (Հիւսիսային Քորէա) կէտերով:

×

Բարձր Թռիչքով Ջրասոյզի մէջ (փլոնժոն), Դաւիթ Համբարձումեան, որ չորրորդ հասած էր առջի օր, վեց սուզումէ ետք, վերջին մրցումներէն ետք, որակուած է աւարտականին մասնակցելու համար:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԱՐԻՒՆ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Լիբանանահայ 24 տարեկան կնոջ մը համար, որ ծանր հիւանդ է, հիւանդանոցին բժիշկը ստիպողաբար պէտք ունի ծագումով Հայ կամ Լիբանանցի արիւն տուողներու:

×

On réclame d'urgence des donneurs de sang d'origine arménienne ou libanaise pour jeune femme gravement malade.

S'ADRESSER :
Centre de Transfusion
Dr. MANNONI
Hôpital Henri Mondor
CRETEIL

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 26)

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԳԵՒՆԵՐԸ

Ամէն տարի Խորհ. Միութեան ոտնագնդակի ախոյենութենէ ետք, բացի ոսկի, արծաթ եւ պրոնզ մետալներէ, որոնք կը տրուին առաջին, երկրորդ եւ երրորդ տեղերը գրաւած ակումբներուն, լաւագոյն խաղարկութեան եւ մրցանիշներու համար պարգեւներ կը յանձնուին աչքի զարնող խումբերուն եւ խաղացողներուն: Խորհ. Միութեան 38րդ ախոյենութեան լաւագոյն հարուածող հանդիսացած է «Արարատ»ի խմբապետ Արկադի Անդրէասեան որ մրցաշարքի ընթացքին ութ կոլ նշանակած է: Ան արժանացած է «Տրուդ» («Աշխատանք») թերթի մրցանակին. ի դէպ, այդ պարգեւին տիրացած էր նաեւ «Արարատ»ի ներկայ աւագ մարզիչը Էդուարդ Մարգարով 1962ին: Ուկրանիական «Սպարտ» հանդէսի մրցանակն ալ՝ կէտերու առաւելութեան համար, նոյնպէս տրուած է «Արարատ»ի մարզիկներուն:

×

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի մէջ՝ «Ազգային եւ շրջանային ատլասներ» եւ «Համադրոյթի քարտէսագրութիւնը միջավայրի բարելաւման նպատակով» նիւթերուն նուիրուած գիտական ժողովները սկսած են իրենց աշխատանքներուն: Ժողովին կը մասնակցին Խ. Միութեան, Մ. Նահանգներու, Ֆրանսայի, Արեւելեան Գերմանիոյ, Հնդկաստանի, Զուիցերիոյ, Պելժիոյ եւ այլ երկիրներու գիտնականները, որոնք միջազգային աշխարհագրական Միութեան կատարած քառամեայ հետազօտութիւններու արդիւնքները քննելով նիւթեր պիտի պատրաստեն 23րդ միջազգ. աշխարհագրական համագումարին համար, որ շուտով պիտի բացուի Մոսկուայի մէջ: Հայաստանի կառավարութեան կողմէ հիւրերը ողջունած է փոխ վարչապետ Ռեմա Սվետլովա: Զեկուցումներ կարդացած են Ա. Բաղդասարեան, Շանդոր Ռադօ (Հունգարիա), Զ. Գիլիբով (Պուլկարիա):

Fonds A.R.A.M

ԱՆԼՈՅՍ ՕՐԵՐՈՒ ՄՈՒԹ ՕՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՈՂՋՈ՛ՅՆ ՔԵԶ ԱՄԱՌ...

Տաք ամա՞ռ մը, անշո՛ւշտ: Պէտք է իրականանան նոր օրերու մեր քաղաքապետներուն գուշակութիւնները, մանաւանդ որ անոնց մէջ ունինք «տեսանողներ»:

Ձմեռը ցուրտ գիւղերու մէջ անցուցինք, իսկ ամառը՝ տաք Պէյրութի մէջ ապրելու բախտը անխուսափելի է այսօր: Կը դիմանանք: Ուրիշ կերպ կարելի չէ: Ուզենք թէ չուզենք, պիտի դիմանանք: Պատերազմական այս օրերու օրագրութեան համար հարկ է արձանագրել չմոռցուող այս պատիժը, որ այնքա՜ն երկար տեւեց:

Սկսինք տխուր օրերու սա «հեղինական» կեանքէն հատուկտոր պատկերներ տալով, չմոռնալու համար այս անմոռանալին:

Ըսինք թէ այսպիսի պատերազմ մը ոչ մէկ ատեն եղած է, ոչ ալ կրնայ ըլլալ: Թող աշխարհ միամիտ մնայ. բոլորին տեղ մենք կը քաշենք ցաւն ու «դարտ»ը, անկարելի այս պատերազմին բոլոր հետեւանքները:

Եթէ ելեկտրականութիւն ըլլար եւ վըստահ ըլլայի որ flash պատրաստելու դիւրութիւն պիտի ստեղծուէր, անմիջապէս պիտի նկարէի քանի մը անհրաժեշտ «նաթիւրմորթ»ներ, անլոյս օրերու մեր մութ կեանքէն:

Նախ, քարիւղի լամբն ու մոմը: Սեղանին վրայ պիտի դնէի այս երկու «լուսաւորիչները», որոնք մեզի լոյս կուտան մեր անլոյս եւ անլուսին գիշերներուն: Յետոյ՝ սուրճի ջաղացքը, որ կը դառնայ բազուկի ու դաստակի ուժով: Յետոյ՝ ածուխի արդուկը: Հին, շա՜տ հին օրերու «քաղաքակրթութեան» աքսեսուարներն էին ատոնք: Ուրեմն ետ դացած ենք, նահանջած ենք մօտ քառասուն տարի, ու կ'ապրինք Առաջին Համաշխարհային Պատերազմին յաջորդող օրերու պարտաւորութիւններով:

Այս տրտում օրագրութեան մէջ պէտք է յիշատակենք, որ մեր թաղերուն բնակիչները խառցան, քանի որ Պուրճ Համուտի արուարձան թաղերը, Արագած, Սիս, Սին էլ-Ֆիլ-Նապաա հաւաքեցին իրենց փէշերը եւ հոն գտնուող մեր հայրենակիցները մօտեցան մեր սահմաններուն, փրկուելու համար հրթիռ կամ ռումբ կոչուած արհաւիրքին պատուհասէն:

Զմոռնանք յիշելու որ բաղնիքին թաղէն դաճճասները կ'աշխատին «աշխոյժով», եւ մտադրած են նոյնիսկ ճանճ չթողնել այդ փողոցներով: Մի՛ մոռնաք որ ջուրը կը կտրուի յաճախակի կերպով եւ, ելեկտրական հոսանքին չգոյութեան հետ, կը սպառնայ առաւել սաստկացնել իր բացակայութիւնը, եթէ չարունակուի տուներէ կամ յարկաբաժիններէ ներս խողովակներու երակները լայնօրէն բանալ:

×

Այս ահուղողին մէջ, հացի տագնապը լաւական սրած է, եւ բարեբախտաբար լաւաշ հաց չինող մեր դրացիները կ'աշխատին գիշերը ցերեկին խառնել, գոցելու համար բացը ելեկտրական հոսանքին եւ քիչ անգամ հայթայթուող մազութին:

×

Ամէն ինչ սե՞ւ կը տեսնենք արդեօք: Կը չափազանցե՞նք: Քա՛ւ լիցի: Այսքան ժխտական պատահարներու կողքին, մեր միակ մխիթարութիւնը ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆ է, որուն եօթը-ութ յանձնախումբերը կ'աշխատին ոգի ի բռին, բան մը փոխելու համար անմխիթար մեր առօրեային: Հաստատեցինք, թէ այս Խորհուրդին Ընկերային ծառայողները լծուած են աշխոյժ աշխատանքի, օգտակար հանդիսանալու համար կարօտեալներուն, զրկեալներուն:

Փոլիոյի պատուաստը յաջողեցաւ:

Թաղային մաքրութեան լծուած յանձնախումբը, մեծով ու փոքրով յաջողցուց փողոցներու մաքրութեան աշխատանքը, բնակչութեան տրամադրեց նայլոն տոպրակներ, պատուիրեց որ աղբերը դնեն այդ տոպրակներու մէջ, կապեն զանոնք եւ դնեն փողոցին անկիւնները նշանակուած վայրը: Վարակիչ կամ թունաւոր միջատներու դէմ սրսկումները կը շարունակուին, եւ կը յուսացուի որ առնէտներու դէմ տարուած պայքարը իր արդիւնքը պիտի տայ:

Մօտ օրէն մեծ պիտի ըլլայ մեր ուրախութիւնը, երբ տեսնենք մեր թաղերուն մէջ շրջիլը Ազգային Խորհուրդի «ամպիւլանս»ին, արագօրէն օգնութեան հասնելու մեր վիրաւորներուն: Կը մաղթենք որ հիւանդատար այս կառքը, այս տըխուր օրերէն մնացող յիշատակ մը մնայ:

Շատ մօտ ապագային պիտի կարգադրուի հանրօգուտ սպասարկութեան ճիւղերով, արտասահմանի հետ մեր կապերուն հարցը, այսինքն՝ նամակներու փոխանակման խնդիրը: Պիտի կրնանք արտասահմանի մեր ազգականներուն կամ բարեկամներուն հետ «խօսիլ» մեր քաղաքէն ու ասիկա եւս պզտիկ մխիթարութիւն չէ մեր յուսահատ օրերուն: —

×

Մեկնողները շատ են: Ճիւնիի նաւահանգիստը ազատ ձգած է բոլորը: Կ'երթա՜ն: Բայց մնացողներն ալ շատ են. Կիպրոսի ձայնասփիւռի հայկական ժամը կանոնաւոր կերպով կը հեռասփռէ «հարազատները կը տեղեկացնեն» բաժնով, անցնող-գացողներուն բարով-խերով ժամանումն ու մեկնումը: Ընդհանրապէս կ'երթան Պէյրութ-Կիպրոս ճամբով: Կիրակի օրուան հաղորդումներուն հետ խօսնակը տուաւ անուն մը, որ Պէյրութ վերադառնալու համար կը սպասէ Կիպրոսի մէջ... Քանի մը ամիս առաջ մեկնողներէն ոմանք եւս տեսնուեցան Պէյրութի մէջ. վերադարձած են իրենց «ճամբորդութենէն», անյոյս օրեր ապրելէ ետք օտար մայրերու վրայ:

×

Օրերը գեղեցիկ չեն, նոյնիսկ՝ տգեղ: Ու տգեղութիւնը երբեք չէ սիրուած: Բայց կը սպասենք Յոբի համբերութեամբ: Փաստը տուինք մեր տոկալու չափանիշին:

Արտասահմանի մեր հայրենակիցները հարկ է որ քիչ մը եւս մօտէն հետաքրքրուին մեր կացութեամբ, եթէ մեզի օգնողներ եղան, չբաւարարուին միայն այդքանով, չսպասեն խօսուելիք յուզիչ ու յուզող քարոզներու, եւ չմոռնան Լիբանանի իրենց հայրենակիցները, այնքան ատեն որ հոս կը շարունակուի անլուր այս պատերազմը:

Մեր չքաւորները ոչ թէ կը նուազին, այլ՝ կը բազմանան, վիրաւորները շատ են, սա կը նշանակէ որ օգնութեան կարօտ հայրենակիցներ շատ կան: Հետեւաբար, հանդիստ պայմաններու մէջ ապրող մեր արտասահմանի հայրենակիցներէն, մանաւանդ Ամերիկայի բարգաւաճ գաղութէն կը սպասենք քիչ մը աւելի հոգածութիւն: Նեղութեան ու սովի օրերուն տրուած պատառը հաշուի կ'առնուի ու չի մոռցուիր: Անձնապէս կը հաստատենք, թէ կարիքը ծով է եւ կը խնդրենք որ աղաչողի-պաղատողի վիճակին չհասցնեն մեզ մեր հեռաւոր բարեկամները:

×

Քաղաքականութեան մասին խօսիլն իսկ աւելորդ է: Գաղտնի ոչինչ կայ: Հոս ենք բոլորս ալ, կը տառապինք, կը տուայտինք, ականջները կճրտելով օրեր կ'անցընենք՝ մեր ականջները տուած ռումբերու պայթումներուն, սիրտ մաշող կրակոցներուն:

Բայց, ի պատիւ այս ժողովուրդին, ըսենք թէ տրտունջներուն հետ չէ մոռցուած ամենազօր յոյսը, գալիք հրաշքին հանդէպ մեր խոր ակնկալութիւնը, որ պիտի գայ ա՛նպայման: Վերջապէս, եթէ բոլորս մէկ պարպէինք այս երկիրը, լքելով զայն իր վիճակին, եթէ չդիմանայինք կազմակերպուիլ, վստահ ենք որ աղէտը պիտի ըլլար բազմապատկուած պատուհաս մը, որմէ փրկուիլը դիւրին պիտի չըլլար: Վերջապէս, եթէ մնացողներ կան, եթէ դիմացողներ կան, ոչ թէ անոր համար որ անոնք իրենց գրպաններուն մէջ փասփոր չունին, — ունի՛ն, — այլ պարզապէս անոր համար, որ չեն ուզեր առանձին ձգել սա անձնազոհ երիտասարդները, որոնց շատ բան կը պարտինք: Ու եթէ չըլլային այս նուիրեալները, եթէ անոնք եւս մտածէին միւս դիւրակեցներուն նման, որոնք շատ շուտ հրաժարեցան այս կանաչ երկրէն, հետեւանքը գուշակելը մարգարէի մտածում պիտի չըլլար:

Մնացինք հոս, հակառակ անոր որ փասփոր ունէինք, մնացինք հոս, որովհետեւ գիտէինք որ մեկնիլ չկրցողներ շատ կային, ու զանոնք առանձին ձգելը վատութիւն էր: Մեր գործածած բառերէն թող ոչ ոք վիրաւորուի: Եթէ չէք հաւատար մեր ըսածներուն, երբեմն անցէք Պուրճ Համուտի փողոցներէն, մանաւանդ Քառասուն Մանկանց եկեղեցւոյ մօտերէն, գացէք դէպի Մեսրոպեան վարժարան, (ու պիտի չըսենք թէ գացէք մինչեւ Արագած կամ Սիս թաղի անկիւնները), ուր հայ երիտասարդներ մենաւոր, ամայի թաղերու մէջ տրտում օրեր կ'անցընեն, հերոսաբար կուրծք տըւած երեւելի եւ աներեւոյթ փորձանքներու:

Այս օրերը պիտի հեռանան, եւ մենք միշտ հպարտութեամբ պիտի յիշենք 1975 – 76 տարիներուն ծագած քաղաքացիական այս պատերազմին իրենց կեանքը ազգին բարօրութեան տրամադրած մեր քաջ երիտասարդները: Եթէ հպարտանալ չէք գիտեր, եթէ տեսնել չէք գիտեր, եթէ զգալ գիտէք՝ գոնէ աղօթեցէք անոնց համար, որ փորձանքները հասնին նուազագոյնին:

×

Տխուր օրեր. տաք ամառ, անլոյս գիշերներ: Պէյրութ՝ առանց պտղագնացութեան եղանակի, Պէյրութ՝ առանց դըպրոցական փակման հանդէսներու, Պէյրութ՝ առանց ժպիտի:

Զախորդ օրերու ձմեռ մը անցուցինք, տա՛ր Աստուած՝ որ վերջին «տաք» ամառը ըլլար...

ՇԱՀԱՆԴՈՒԽՏ

«Ազդակ» Յուլիս 14

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԾՈՒԽ ՎՈՒՍԿՈՒՆԸ

Վերջինս այդ «գաւառական» ամօթխածութեան վրայ ծիծաղել էր ներողամտաբար ու գաւաթը պարզել Ալմաստին, որ նա իր ձեռքով մատուցէ աղջկան: Բայց Վուսկունը դարձեալ հրաժարուել էր:

— Այն ժամանակ, տիկին, դուք անոյշ արէք, — ասել էր Սուրէն էֆէնդին ծիծաղերես:

Ալմաստը չուռ գալով՝ «անոյշ էր արել» սառնորակ ջուրը ու դատարկ գաւաթը մի քնքոյշ ժպիտով վերադարձնելով երիտասարդին, գլխի շարժումով շնորհակալութիւն յայտնել նրան:

Գաւաթը ջրով լցնելով դարձեալ, Սուրէնը ինքն էր խմել ու յետոյ կրծքի վրայի գրպանից կիսով չափ երեւացող քառածալ ձիւնաթոյր թաշկինակը դուրս քաշելով, սրբել էր բերանն ու բարբառել.

— Պատուական ջուր է: Պոլիս ասանկ ջրեր չկան...

Վուսկունը՝ ակնկոր կանգնած մեկուսի, թարթիչների տակից գաղտագողի նայել էր երիտասարդին եւ ապա մօրը, որը հայեացքով յանդիմանել էր նրան բաժակը չընդունելու համար:

— Չեմ զարմանար, — Ալմաստի այդ հայեացքին պատասխանելով կարծես, ասել էր Սուրէնը, գաւաթը ծալելով նորից գրպանը դնելով, — օրիորդը կը նախընտրէ, հարկաւ, իր երկու փոքրիկ ձեռքերը բուռ արած խմելու այս պաղպաջուն աղբիւրէն, քան թէ արծաթեայ-ոսկեջրած գաւաթով...

— Արածիդ հաւնա՞ր, հա՞, — աղբիւրից հեռանալով, յանդիմանել էր Ալմաստն աղջկան: — Մարդն ուզեց քեզ պատիւ անել, դու վայրենու պէս ետ քաշուար...:

— Ամօթ չէ՞ր...

— Սեւսիրտ, ամօթը քո մերժելն էր: Մըկա ի՞նչ կը մտածի քո մասին, գիտե՞ս:

— Ինչ կը մտածի, թող մտածի, մա, դու էլ...

— Կ'ասի՝ ի՞նչ անքաղաքավարի, անշնորհք աղջիկ էր:

— Թող ասի:

— Սուս կաց, սուս, ինձ ամօթով թողիր...:

Այդ օրը Սուրէն էֆէնդին պտոյտ էր եկել նրանց շուրջն ամենուրեք, որը եւ իրաւունք էր տուել Ալմաստին չկասկածելու, թէ «Սառաֆխանենց տղէն զարկուեց իր Վուսկունէն»:

×

Սառաֆխանենց Ծօշ-խաթունը փակել էր ականջները, չուզենալով անգամ լսել, երբ որդին յայտնել էր նրան, թէ սիրահարուել է Վուսկունին եւ ուզում է ամուսնանալ հետը:

— Դէ, դէ, դուշման մի ուրախացնի, Սառաֆխանենց գերդաստանի անուան հետ մի խաղա, ծաղրատեղ մի լինի քաղաքի մէջ: Վան էլ աղջիկ չկայ Խոտիմկանց աղջկա՞ն պիտի առնես, մեղա՛յ...

— Բայց մայրիկ...

— Բայցմայց չկայ: էդ մասին չխօսես, հէրդ չիմանայ: Խեղճ մարդը քեզ ուղարկեց Պոլիս, հազարներ ծախսեց վէրէդ, աշխարհի ուսում-կրթութիւն առար, որ էսօրուան օր թայ էնես Խոտիմկա՞նց... էդ անունը բերանդ չբերես մէկէլ: Թումաս աղի ականջը չընկնի, թէ չէ տամբլայի կուգայ:

Թումաս աղան, այդ մասին իմանալով կնոջից, թէեւ կաթուածահար չէր եղել, ինչպէս կարծել էր Ծօշ-խաթունը, բայց այնպէս էր բարկացել, որ Աստուած հեռու տանի:

— Էդ էր պակաս, — մթնդած ամպի պէս որոտացել էր նա, որից նրա ալեխառն բեխի ծայրերը դողացել էին: — Պատ չարողի աղջկա՞ն հարս բերեմ, Խոտիմկանց հե՞տ խնամխանամ... Ասա տըղիդ, որ ծանր մնայ, իր դիրքն ու պատիւը ճանաչի, թէ չէ դատամայրում կ'անեմ տնից-տեղից, կը բռնեմ թեւից՝ փողոց կը նետեմ: Փուչ-անպիտան...

×

Հանդիպելով այդպիսի արգելքի ու դիմադրութեան, Սուրէնը նահանջել էր, ետ կանգնել Վուսկունի հետ ամուսնանալու մտքից, եւ սակայն որոշել էր... վայելել նրան:

«Անպայման, այո, բայց ի՞նչպէս հասնել դրան, ի՞նչ ճանապարհով...»:

«Ա՛խ, Պոլիս, Պոլիս, — հառաչել էր ափսոսանքով: — Պոլիս ըլլար նէ՝ դիւրին էր: Բոլոր հնարաւորութիւնները կային հոնտեղ ուզածդ աղջկայ հետ զուարճանալու համար՝ թատրոն, պարահանդէս, զբօսավայրեր եւայլն, եւայլն: Այդ ամէնուն հետ՝ ազատ, անարգել նիստ ու կաց:

ՄԿՐՏԻՉ ԽԵՐԱՆԵԱՆ

(Շար. – 9)

Fonds A.R.A.M

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Փօլ Մորանի մահը

Ութսունեւութ տարեկանին, քանի մը օր առաջ, անհետացաւ Ֆրանսական գրականութեան փայլուն դէմքերէն մէկը՝ Փօլ Մորան: Ծնած էր Փարիզ եւ սկզբնական շրջանը, իր ասպարէզը եղած է դիւանագիտութիւնը: Յաջորդաբար դեսպանատան քարտուղարի պաշտօններ վարած է Լոնտոն, Հռոմ, Մատրիտ, ու յետագային նաեւ Պեռն եւ Պուքրէշ, ուր դեսպան եղած է Վիշիի կառավարութեան օրով:

Իբրեւ գրագէտ, մասնաւորաբար նորաձեւ մարդն էր: Ոչ ոք իրեն չափ փափկանկատ եղած է այս ուղղութեամբ եւ այնքան վարպետ: Այս ուղղութեամբ «Թանոր Սթոք» եւ մանաւանդ՝ «Ուվեռ լա նիւի» դեռ սերունդներ կրնան խանդավառել: 20ական թուականներու այդ շրջանէն են նաեւ երկու վէպեր՝ «Լեվիս եւ Իռէն» եւ «Լ'Էօրոփ Կալանթ»:

1968ին ընտրուեցաւ Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամ, ուր կը գրաւէր Մօրիս Կառսոնի աթոռը:

Իր վերջին գործերու կարգին յիշենք՝ վէպը (1973) ուր քանի մը էջ նուիրած էր նաեւ Ս. Ղազարի եւ զորս թարգմանաբար տուինք «Յառաջ»ի մէջ, այդ օրերուն: Բացառիկ գրիչ մը ունէր քաղաքներ նկարագրելու համար, տալով անոնց մթնոլորտը: Պատմուածքներու հատոր մը լոյս կ'ընծայէր 1974ին եւ վերջերս ալ հատոր մը կը նուիրէր Քօքօ Շանէլի:

"ԿՈՒԼԱԿԻ ՏՂԱՔԸ"

Արման Մալումեան քանի մը շաբաթ առաջ հրապարակ կը հանէր հատոր մը՝ «Կուլակի տղաքը», որ ուրիշ բանէ աւելի կենդանի վկայութիւն մը ըլլալ խորհրդային արգելափակման կայաններու մասին: Պարզ է, Արման Մալումեան Սոլժենիցին չէ, ոչ ալ Մահարի եւ ինք ալ գրական յաւակնութիւն չունի: Կը սակայն գրաւիչ է, լեզուն յստակ, պարզ առանց աւելորդաբանութեան:

Մինչեւ Տոուա ճայնափիւռէն ու նաեւ Լիպերասիոնէն (Յուլիս 24) գովքը հիւսեց այս հատորին, քանի քննադատին համար «Ֆրանսացի» մըն է հեղինակը, որ կուլակի կեանքն ապրած է:

Հայաստան ներգաղթած իր ծնողքին (Կարապետ Մալումեանի) եւ մէկ եղբօր՝ Պետրոսի հետ, Արման Մալումեան Հայաստանի քաղաքի մը, Երեւան հաստատուելէն ամիս մը ամիս ետք խոկ կը ձերբակալուէր, կ'աքսորուէր եւ ութ տարի կը ճաշակէր կուլակներու կեանքը: Իր անպար- դար տառապանքը եւ տաժանակիր կեանքը իր զարուն տարիներուն, աւելի «նորութիւն» կրնան ըլլալ, պարզ է, ընիկ Ֆրանսացիին համար, քան Հայուն, որ Զարենցներ ու Զապէլ Եսայեաններ տրւած էր արդէն սիթալինեան վարչակարգին, երբ Մալումեանները կ'երթային Հայաստան հաստատուելու: Կ'երթային իբրեւ Հայ (ի վերջոյ Արման Մալումեան այնքան Ֆրանսացի է որքան... մենք), ճիշդ այդ պատճառով մեր վրայ անախորժ տպաւորութիւն մը թողուց Երեւանի իր նկարագրութիւնը էՖափրէսի հետ տեսակցութեան ընթացքին: 1947ին երբ նոր կը հասնին Երեւան Հայաստան նոր կ'ելլէր պատերազմէն: Մալումեան «ալբանոց»ի վերածած է Երեւանը, ուր աղքատութիւնը, թշուառութիւնը, աղտոտութիւնը կը տիրեն: Կրնայ ըլլալ: Բայց եւ այնպէս ազգային նուազագոյն արժանապատուութիւն ունեցող անձ մը պիտի խուսափէր նման նկարագրութենէ մը օտար լրագրողի մը: Մարդ կրնայ ներքնապէս տառապիլ «իր տունը» այդպէս տեսնելով, բայց կը նախընտրէ, կը խորհինք, պատուհաններէն չպոռալ, մանաւանդ 25 տարի ետք: Այս վերապահութենէն անդին, գիրքը կը պահէ իր շահեկանութիւնը, իր մանրամասնութիւններով կուլակներու առօրեայ կեանքին մասին եւ նոր վկայութիւն մը կը բերէ — եթէ հարկ էր — անոնց որոնք դեռ կը հաւատան «խորհրդային դրախտին» ու չեն համոզուած, որ որեւէ վարչակարգի ամէնէն նուիրական սկզբունքը պէտք է ըլլայ՝ մարդուն ազատութիւնը:

Ա. Մ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Այս նոյն սիւնակներուն մէջ, քանի շաբաթներ առաջ, Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան կեդր. Յանձնախումբը յատուկ հաղորդագրութիւններով կը յայտարարէր առատաձեռն նուիրատուութիւնները նիւթական երկու պատուական ընտանիքներու՝ Դր. Սուրէն Ալեքսանեան եւ Տէր եւ Տիկին Հրանդ Սմասեան:

Այս երկու գումարները, մէկական միլիոն հին Ֆրանք, պիտի յատկացուին Մշակոյթի Տան գրադարանի կահաւորման եւ բարգաւաճման:

Ըստ նուիրատուներու փափաքին, գրադարանի սրահին մէջ պիտի զետեղուին համապատասխան արձանագրութիւններ բովանդակելով նուիրատուին եւ ի յիշատակ անձին անունները:

×

Դր. Սուրէն Ալեքսանեան, նուիրեալ ազգային, կ'ուզէ յաւերժացնել յիշատակը իր կնոջ՝ Գոհարիկ Ալեքսանեանի, ծնեալ Պօղոսեան:

Գոհարիկ Ալեքսանեան ծնած է Սեբաստիա, 1900ին: Իր բազմանդամ ընտանիքէն միակն է որ հրաշքով ողջ դուրս կուգայ 1915ի սպանդէն: Անտէր աղջնակ, կ'անցնի Սուրիա, ապրելով դժնդակ տարիներ մինչեւ զինադադար, երբ Ֆրանսացի կրօնաւորուհիներու հովանիին տակ կուգայ Ֆրանսա: Կը կազմէ ընտանիք, կը հաստատուի Նիս որպէս զորգավաճառ Ամուր եւ անխոնջ նկարագրի տէր, Գոհարիկ Ալեքսանեան բարութեան, անձնուիրութեան, անշահախնդրութեան եւ մանաւան ազգասիրութեան մարմնացումն էր:

Ազգին համար, ազգին զաւակներուն համար ունէր բաց եւ գգայուն սիրտ մը: Բազմաթիւ են անոնք, որոնք երիտասարդ թէ տարեց, անցած են Ալեքսանեան ընտանիքի հիւրընկալ բնակարանէն, վայելելով անոր անսահման հիւրասիրութիւնն ու ազնուութիւնը: Դեռ միշտ մեր ականջներուն մէջ է Տիկին Գոհարին ուժեղ ձայնը որ գիտէր ե՛ւ սաստել, ե՛ւ գուրգուրալ: Նիսի ազգային ձեռնարկներու բաղուկն էր եւ խանդավառ չունչը:

Իր մահկանացուն կնքեց 1970 Մարտ 8ին, թողելով վառ յիշատակներ:

×

Տէր եւ Տիկին Հրանդ Սմասեան, որ խոր պաշտամունք ունին մեծասքանչին եւ որոնց ջերմ փափաքն է Մշակոյթի Տան կառուցումէն վերջ տեսնել նաեւ իրականացումը ամէնօրեայ հայ վարժարանի մը, կ'ուզեն պանծացնել յիշատակը հրամանատար Համազասպ Սրուանձտեանի:

Համազասպ ծնած է Վան, 1873ին: Իր մտաւոր եւ յեղափոխական դաստիարակութիւնը պատանի հասակէն ստացած է Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ: Յանդուգն եւ նախաձեռնող մարտիկ, խիզախ կռիւներ մղած ու յաղթանակներ արձանագրած է Կովկասի մէջ, Խաչէնի եւ Ասկերանի շրջանները հայ – թաթարական ընդհարումներու օրերուն: Ժողովուրդը կոչած է զայն Ասկերանի հերոս, իսկ աշուղները երգած են՝

Ամբողջ աշխարհ հռչակուեցաւ
Համազասպ պանծալի:

Ցարական հալածանքներու տարիներուն, Համազասպ անցած է Պոլիս, ունենալով բեղուն կուսակցական գործունէութիւն:

1914ին, դարձեալ Կովկասի մէջ, կազմեց կամաւորական խումբեր եւ վարեց երրորդ գունդի հրամանատարութիւնը: Վարդանի ընդհանուր հրամանատարութեան տակ, Քեռիի, Դրոյի եւ Խեչոյի հետ, Համազասպ ալ Վանը ազատող հերոսներու շարքին կը պատկանէր:

Ասկէ վերջ, Համազասպ անցած է Թիֆլիս, Բաքու, ուր կարեւոր դեր ունեցած է Բաքուի հերոսամարտին: Յետոյ կը գտնենք զինքը Պարսկաստան եւ ապա Երեւան, Հայաստանի Հանրապետութեան ըստեղծումին:

Հայաստանի մէջ, Համազասպ իբրեւ զօրամասի հրամանատար մասնակցած է Հայաստանի պաշտպանութեան զանազան ճակատներուն:

1920ի վերջերը, Հայաստանի խորհրդայնացման ատեն, նենգամիտ դաւադրութեամբ, Համազասպ ձերբակալուած ու նետուած է բանտ:

1921, Փետրուարեան ապստամբութեան նախօրեակին, շատ շատերու հետ կացինահար եղած է:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ԺՊԻՏ

Տխուր, տխուր, տխուր մարդ մը ճաշարան կ'երթայ.

— Հաւկիթ ունի՞ք, կը հարցնէ սպասաւորին:

— Անշո՛ւշտ, պարոն:

— Այն ատեն, երկու հաւկիթ, բայց ուշադրութիւն, թարմ հաւկիթ չեմ ուզեր, փտած, բոլորովին փտած: Ունի՞ք:

— Չեմ գիտեր, պարոն, գուցէ լաւ փնտռելով:

— Շատ լաւ: Յետոյ նաեւ ձուկ կուտաք: Ան ալ թարմ չըլլայ: Հին ձուկ մը, չուտուելիք մը, որ 15 օրէ անկիւն մը մնացած է: Կ'ըլլա՞յ:

— Եթէ կ'ուզէք... գիտէք...

— Եւ այդ ամբողջին հետ, գաւաթ մը կաթ, անցած, անշուշտ: Հին կաթ: Կարելի՞ է:

— Օհ, այո՛, կը պատասխանէ սպասաւորը թէեւ շատ զարմացած: Այդքա՞ն ուրիշ բան մը չե՞մ կրնար ընել:

— Կրնաք, ի հարկէն, կը շարունակէ տխուր մարդը, ալ աւելի տխուր ձայնով մը, եթէ քիչ մը ժամանակ ունիք, սեղանս նստեցէք, դէմս, եւ քիթ-պոչ ըրէք ինծի, այն ատեն խիկալէս այն տպաւորութիւնը կ'ունենամ որ տունը կը ճաշեմ կնոջս հետ:

×

— Տղաք, կ'ըսէ ուսուցչուհին, ձեզի սորվեցուցի բայերու բոլոր եղանակները: Ներկայ, անցեալ, ապառնի: Լաւ հասկցա՞ք, տեսնենք, Յակոբ:

Յակոբ կը կարծէր թէ լաւ պահուըտած է բարձրահասակի մը կռնակը, բայց կը սխալէր:

— Յակո՛բ, եթէ ըսեմ՝ կը լուացուիմ, կը լուացուիս, կը լուացուի, կը լուացուինք, կը լուացուիք, կը լուացուին, ի՞նչ է:

— Էհ, օրիորդ, Կիրակի է:

ՀՐԱՇԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ԵՐԿՈՒ ԿԻՆԵՐ

– Բայց եթէ այդպէս է, ինչո՞ւ ձեր բարեկամը աղջիկս ազատելէ յետոյ ինծի չանձնեց, շարունակեց Էմփերիա: Ի՞նչ բանի կը սպասէ զայն բերելու համար: Բոլան պահ մը լռութիւն պահեց: Վերջին կռիւ մը տեղի կ'ունենար իր մէջ: Վերջապէս, վինքը մօտիկ ընողը սասանող ձայնով մը ըսաւ.

– Բարեկամս յարմար դատեր է ձեր աղջիկը Պեմպոյի ձեռքէն ազատելէ յետոյ ձեր ձեռքէն ալ ազատել:

– Իմ ձեռքէ՞ս, ի՜մ, իր մօ՞րը ձեռքէն:

– Ձեզի ըսի արդէն թէ Բավլօ տարօրինակ նկարագրի տէր մարդ մըն է, տիկին: Ինծի ըսաւ որ Պիանքան ձեր ձեռքէն խլելով...:

— Պիանքա՞ս, աղջիկս, իմ ձեռքէս խլէ՞...: Ատ ի՞նչ խօսք է: Զայն իր քովը վա՞ր պիտի դնէ որ...

— Այո, տիկին:

— Եւ այլեւս պիտի չտեսնե՞մ զինքը...

— Թերեւս, տիկին, թերեւս բնաւ պիտի չտեսնէք...:

— Ձեր բարեկամը յիմար է, պարոն, գոչեց Էմփերիա կատաղի քրքիջ մը արձակելով: Դուք ալ յիմար էք, կարելի՞ք խենթ էք որ այսպէս, կուգաք մօր մը կը յայտարարէք թէ իր աղջիկին տեսութենէն պիտի զրկուի: Ահա թէ ովքե՛ր են եղեր մեր առաքինի կարծած մարդիկը, մեր բանաստեղծներն ու բժիշկները, մեր մտաւորականները: Աղջկանս ամօթխածութիւնը փրկելու համար իրենց կամքը կը պարտադրեն ինծի եւ չեն թողուր որ զայն տեսնեմ: Եւ ո՞վ կ'ըսէ ձեզի որ աղջիկս իմ տանս մէջ միշտ վտանգի մէջ պիտի ըլլար: Ոհ, թշուառականնե՛րը: Աղջիկը ազատելու համար մայրը կը սպաննեն...: Այո, Պիանքան գիս կը սիրէ, եթէ ինէ բաժնուելու ըլլայ, վիշտէն պիտի մեռնի...: Բայց դուք չէ՞ք գիտեր որ ես ամէն բան ընելու կարող եմ...: Աշխարհը տակնուվրայ պիտի ընեմ եւ պիտի գտնեմ ձեր Բավլօն... եւ անգամ մը որ գտնելու ըլլամ... վա՜յ իրեն...:

Էմփերիա այս բառերը արտասանելէ յետոյ սկսաւ հեծկլտալ:

Բոլան ձգեց որ լայ եւ լուրջ ու մելամաղձոտ նայուածքով մը դիտեց զայն:

— Ներողութիւն, պարոն, այնքան յուզուած եմ եւ այն աստիճան կորսնցուցած եմ ինքզինքս որ, ձեզ ալ ամբաստանել սկսայ, խօսք առաւ Էմփերիա: Բայց սոսկալի բան է... անհնարին է:

— Թոյլ տուէք որ խօսքս լմնցնեմ, տիկին, ըսաւ Բոլան:

— Խօսեցէք, պարոն, խօսեցէք:

— Բարեկամս ձեր աղջիկը ազատելէ յետոյ յարմար դատած է նաեւ որ...:

— Այո, պարոն, շարունակեցէք, այլեւս վարժուեցայ ձեր այլանդակ անակնկալներուն:

— Յարմար դատած է նաեւ դուք ձեր արժանի պատիժը ստանաք...:

— Պատի՞ժ, ե՞ս... ե՞ս պատժուիմ...:

— Այո, տիկին: Կ'երեւի թէ ժամանակին ոճիր մը գործեր էք եւ այս օրերս իրեն խոստովաներ էք ձեր ոճիրը:

— Բայց ինքը ի՞նչ իրաւունքով դատաւոր կը դառնայ, գոչեց Էմփերիա ոստումով մը վեր ցատքելով: Իմ գաղտնիքս ինէ կորզելէ յետոյ, ի՞նչ իրաւամբ զայն ինծի դէմ կը գործածէ:

— Իրաւունքի մասի՞ն կը խօսիք, տիկին, մրմնջեց Բոլան ցած այլ սուլող ձայնով մը: Քանի որ այդ բառը արտասանեցիք, եկէք ուրեմն անոր վրայ խօսինք: Երբ մարդ մը աշխարհային կեանքէն խլուելով վեց տարի փոսի մը մէջ նետուի, երբ հոն ցաւէն ու վիշտէն խենթենայ, երբ անօթութենէ ու ծարաւէ մահուան ճիրաններուն մէջ դալարուի եւ վերջապէս երբ այդ մարդը օր մը դարձեալ աշխարհին երեսը ելլելով իմանայ որ իր հայրը, մայրը մեռեր են իրենց վիշտէն ու իր սիրեցեալ նշանածը կորսուեր է յուսահատութենէն, երբ այդ մարդը իր դժբախտութեանը պատճառ եղողներուն դէմը ելլէ, ի՞նչ կ'ըսէ անոնց. անշուշտ սա տեսակ խօսք մը պիտի ըսէ. հիմա այլեւս տառապելու կարգը ձերն է, դուք պիտի լաք, դուք պիտի կճրտացնէք ձեր ակռաները եւ քանի որ դուք իմ վրաս չգթացիք, ես ալ ձեր վրայ պիտի չգթամ: Այնպէս չէ՞, տիկին:

Էմփերիա, դեղ-դեղին եղած, ջղայնաբար դողդղալով թիկնաթոռի մը մէջ կծկտած էր եւ կը նայէր իր խօսակիցին:

— Ո՞վ էք դուք, ոհ, ո՞վ էք դուք, կմկմաց ան վերջապէս:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է կայանի հանգէսին առթիւ հետեւեալ նուէրները.—

Պետրոսեան Մուշեղ (Փարիզ) 6000 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Քոչարեան (Փարիզ), Մանուկեան Ալեքս (Տէսին), ոմն (Պելֆոր), Պարոնեան (Պոնտի), Առաքելեան (Փարիզ), Մուշեղ (Մոնպելլիար), Լուսին Քէչիչէֆ (Ալֆորվիլ) 1000ական, Հանչերեան (Փարիզ) 600, Աթթարեան (Մարսէյլ), Թորանեան (Փարիզ), Պահատուրեան (Լիոն), Անտոնեան (Կրընոպլ), Գույումճեան (Փարիզ), Թորոսեան (Վիէն), Թուշմանեան (Փարիզ), Մանուկեան (Փարիզ), Գասպարեանց (Փարիզ), Գալուստեան (Փարիզ), Օհանեան (Տէսին), Գասպարեան (Ալֆորվիլ), Ծորկայէֆ (Տէսին), Գառնիկեան (Քաշան), Ղազարեան (Լիոն) 500ական,

(Շար.)

×

Պուրկ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի նպաստ եկեղեցւոյ պայծառութեան.—

Ճէզվէճեանի պսակադրութեան առթիւ Պ. Յարութիւն Ալեքսանեան 500, Անդրանիկ Խաչատուրեանի մահուան քառասունքին ի յիշատակ Յար. Սիրունեան, Տէր եւ Տիկ. Պարոյր Ստեփանոֆ, այրի Տիկ. Խաչատուրեան եւ զաւակները 100ական, Տէր եւ Տիկ. Ժերար Տոլապճեան, Յակոբ Յակոբեան, այրի Տիկ. Աշոտ Յակոբեան, Տէր եւ Տիկ. Լեւոն Մարիկեան 50ական, Արամ Արմաղանեանի հոգեհանգիստին առթիւ այրի Տիկ. Կոնոյեան 20, Զաւէն Զարուկեան եւ Անոյշ Տէրտէրեան 20ական, Սամուէլեանի հոգեհ. առթիւ Անդրանիկ Միքայէլեան, Ժամկոչեան 50ական, Ինկելեան ընտանիք 40, Գալլեան 30, Դաւիթեանի հոգեհ. առթիւ Վարդան Դաւիթեան 20, Սամուէլեանի հոգեհ. առթիւ Սարգիս եւ Մկրտիչ Ժամկոչեան, Ժաք Շէլէլէկեան 50ական, Դաւիթեանի հոգեհ. առթիւ Սամուէլեան ընտ. 100, Գալոյեան 10, փոքրիկն Գասպարեանի մկրտութեան առթիւ Շէլէլէկեան 50, Գասպարեան 20, Տիկ. Նազարեանի թաղման առթիւ Յար. Շիրվանեան 50 եւ Նազարեան 50 դպրոցին:

×

Կապ. Խաչի Տէսինի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Ա. Մալճեանէ 100 ֆր. ի նպաստ դպրոցին:

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

35ՐԴ ՑԱՆԿ

Պ. Պ. Թուրեան (Փարիզ) 1000, Ա. Սիմոնեան 100: Լ. Պանտիկեանի յիշատակին՝ Ստեփանեան ընտ. 100, Տէր եւ Տիկ. Ռ. Նազարեան 50, այրի Տիկ. Հացագործեան 100, Մ. Քէչիչեան 10, Վ. Անտոնեան 20, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Մարգարեան 50: Դաւիթեանի յիշատակին՝ Տէր եւ Տիկ. Դաւիթեան 20: Փոքրիկն Գասպարեանի մկրտութեան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկ. Գասպարեան 20: Կարինեանի յիշատակին՝ Տէր եւ Տիկ. Մելքոնեան 100: Պարգեւ Զաքարեանի յիշատակին՝ Տէր եւ Տիկ. Կարօ Արմաղանեան 20, Տէր եւ Տիկ. Արմենակ Մանուկեան 30, այրի Տիկին Պայծառ Ծերուկեան 50, այրի Տիկ. Միքայէլեան 10, Մարգար Ծերուկեան 100, Վարուժան Անտոնեան 50, Ամալեան ընտանիք 100:

Գումար 1930

Նախկին գումար 160.640

Ընդհ. գումար 162.570

ԱՆԽԱՏԱՆՔ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ջերմապէս կը խնդրուի այն բոլոր գործատէրերէն, ընտանիքներէն կամ հաստատութիւններէն որոնք կրնան աշխատանք տրամադրել Լիբանահայերուն որ հեռաձայնեն՝

278–31–93

(Հ. Յ. Պզտիկեանի):

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ԼԻՈՆ

ԼԻՈՆԻ Օգոստոսի խումբը կը մեկնի ճկեղեցիէն (295 Ռիւ Պուալօ) Ուրբաթ, Յուլիս 30, առաւօտեան 7ին:

×

Նոյն օրը (Ուրբաթ) երեկոյեան 18.30ին կը վերադառնայ Յուլիսի խումբը (մինչ եկեղեցին):

Կը խնդրուի ծնողքներէն ճշդապահ ըլլալ:

×

ՓԱՐԻԶ

ՅՈՒԼԻՍԻ խումբի վերադարձ՝ Ուրբաթ Յուլիս 30, ժամը 18–19 Փորթ տ'Օրլէան, 10–12 Ավընիւ Փօլ–Ափէլ:

ՕԳՈՍՏՈՍԻ խումբը կը մեկնի Շաբաթ առաւօտ Յուլիս 31, ժամը 7ին, եւ կը վերադառնայ Օգոստոս 28ին, ժամը 18ին, վերոյիշեալ հասցէն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՓԱՐԻԶ

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ 6 Նոյեմբեր

Հ. Բ. Ը. Մ.ի հիմնադրութեան 70րդ տարեդարձին առթիւ:

OPTIMA Tours

Sonia Coumryantz

6, Rue des Halles (2ème étage) — 75001 Paris — Métro Châtelet
Tél. : 236-03-65 — 236-03-66 — 236-03-67
Lic. Corresp. No A. 300

ԲԱՑԱՌԻԿ

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Ս. ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԿՆՈՒՄ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 19

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 3

Արձանագրութեան վերջին պայմանաժամ

ՕԳՈՍՏՈՍ 10

COMPRENANT
— Logement à l'hôtel Ani ou Armenia en première classe.
— la Pension complète
— Toutes les excursions y compris GARNI — KEGHART, — SEVAN et SARDARABAD

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Արձակուրդի առթիւ կամ վերջնական կերպով կատարուելիք հասցէի փոփոխութիւններուն համար, մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց դիմումը կատարել փոփոխութեան թուականէն առնուազն ՀԻՆԳ օր առաջ, անպայման կցելով նոր հասցէին նաեւ հինը: «Յառաջ»ի առաքումը կը կատարուի ֆրանսական մասնագէտ ընկերութեան մը կողմէ (մեքենաշրջ) եւ այս պայմանաժամը անհրաժեշտ է, որպէսզի յարգուի մեր բաժանորդներուն տուած թուականները (արձակուրդի պարագային՝ մեկնումի եւ վերադարձի համար):

Այս փոփոխութեանց ծախքն է 5 ֆր. (դրոշմաթուղթ):

Արձակուրդի համար հասցէի փոփոխութիւն չենք ընդունիր Իտալիոյ համար, տրուած ըլլալով որ Թղթատարական անկանոնութիւնները թոյլ չեն տար որ բաժանորդները կանոնաւորապէս թերթը ստանան Իտալիա:

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ՝

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE

ACTIVITES CREATRICES

organisé par le Comité d'Animation del a Maison de la Culture Arménienne Ouvert tout le mois de Juillet les Mardi et Jeudi de 15 à 18 h. pour les enfants de 15 à 13 ans.

— *Ateliers :* Peinture, graphique, modelage, poterie, marrionnette, vannerie.

— *Classe d'Education musicale :* Connaissance de la musique arménienne, rythmes et danses arméniennes.

DU JOURNAL «HARATCH»
Imprimé sur ies Presses
83.rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Օգոստոս 1, ամբողջ օրը, Վալապրի անտառը

Կազմակերպութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ բոլոր խումբերուն եւ Նոր Սերունդին

Ժամը 10ին բացօթեայ պատարագ ձօնուած հերոսներու յիշատակին եւ մասնակցութեամբ՝

Շահան Քհնյ. Տէտէեանի, Նշան Քհնյ. Գույումճեանի եւ Մակար Քհնյ Նաճարեանի

Ժամը 11ին մանուկներու խաղեր եւ պուլի մրցում

Կէսօրէ ետք ժամը 15.30ին պաշտօնական յայտագիր.—

Կը նախագահէ.— ԿԱՐՕ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Կը խօսի.— ԱՐԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական յայտագիր. — մասնակցութեամբ՝

ՎԻԳԷՆԻ ԵՒ ՅԱՐՈՒԹԻ (զուգերգ)

Հայկ. եւ եւրոպական պարեր Քոչարի նուագախումբով

Զանազան Սքանչներ:

Պիւֆէ — շամփուրով խորոված — Մուտքը ազատ է

Օթոքարներ կը մեկնին.—

ՊՈՄՈՆԷՆ, Գր. Թիւթէլեան եւ Յովհ. Տէր–Վարդանեան:
ՊՈՒԼՎ. OSSO, Հայկ Սարգիսեան եւ Արզումանեան:
ՔԱՂԱՔ. Մշակոյթի Տուն:
ՍԷՆ ԺԵՌՈՄ. Աւտոյեան:
ՍԷՆ–ԼՈՒ. Գիրէճեան:

Restaurant

LA CAPPADOCE

3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

présente

tous les soirs

NORAYR

1er chanteur de l'Orchestre d'Etat d'Arménie

et tous les samedis soir

FERDI

Il est nécessaire de réserver sa table pour le dîner.

Fermé le Lundi

Fonds A.R.A.M

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ
30
VENDREDI
30 JUILLET
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

- Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

ԾԱՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.650 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.650

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԲԱՆ ՉԻ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԻՐ

—— o ——

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ ԻՍԿ ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆ ԿԱՅ

Ոչինչ կը կարգադրուի եւ ոչ ոք կրնայ գուշակել իսկ թէ ի՞նչպէս եւ ի՞նչ կրնայ կարգադրուիլ։ Արդարեւ, օրէ օր բազմացան ընդդիմադիր ճակատները երկրի մը մէջ, ուր այնքան բազմաթիւ են տեսակները (մարդոց, կրօնքի, ազգի, տեսակէտի, եւայլն) եւ եթէ սկիզբը երկու կողմ կար իրարու հետ հաշտեցնելիք, այսօր շատ աւելի են։ Պէտք է նախ համաձայնին Սուրիացիք եւ Պաղեստինցիք։ Ծրագիր մը պատրաստուած է այդ ուղղութեամբ Դամասկոս, որ պէտք է վաւերացուի, ու Արաֆաթ ալ երթայ ստորագրէ։ Բայց հոս իսկ ամէն ինչ դիւրին է, քանի Պաղեստինցիք ունին նաեւ «Մերժումի ճակատ» մը, որ, պարզ է, կը մերժէ եւ որեւէ հաշտութիւն չուզեր Սուրիոյ հետ, զոր պաղեստինեան դատի թշնամի նկատէ։ Մնաց որ, Պաղեստինցիք իսկ կը վարանին, առարկելով թէ համաձայնագրին մէջ ոչ մէկ խօսք կայ սուրիական զօրքին քաշուելուն մասին։ Եթէ ասոնք համաձայնին ալ, անդին քրիստոնեաները կան որոնք կ'ըսեն թէ նման համաձայնագիր մը իրենց հետ կապ չունի քանի իրենք են բանակցած եւ Լիբանանը խնդրոյ առարկայ չէ հոն։ Եթէ աւելցնենք նաեւ որ դեռ կայ ձախ պարագլուխ, մեծամասնութեան կալուածատէր տիրողի ծոմպլաթը, որ «վերապահ» է, ինք ալ առարկելով թէ հոն հարց չկայ գլխաւոր հարցին, սուրիական զօրքին քաշուելուն մասին, բաւական յստակ կը դառնայ որ ոչինչ յստակ է։ Բայց հոս ալ չի վերջանար, քանի վերջին օրերս տարակարծութիւններ ծագած են քրիստոնեաներու միջեւ եւ Ճէմայէլի Փալանժը դարձած է «չափաւոր» ընդդէմ Շամունի, որ ներկայիս միայն իր քաղաքազօրքերով է որ կը շարունակէ յարձակումը Զաաթարի վրայ։ Եւ բախումներ իսկ պատահած են քրիստոնեայ գօտիներու մէջ ինչպէս Ճունիէհ, առջի գիշեր ինչպէս նաեւ Քեսրուան, Մեթն եւ Պիպլոս, այն պատճառաւ որ Ճէմայէլ եւ Շամուն տեսնուած են որպէսզի հարցը «փակեն» եւ ստեղծած են «զինուորական հրամանատարութիւն» մը, որպէսզի միասին գործեն թէեւ տարակարծութիւնները շատ խոր կը մնան։ Շամուն կողմնակից է երկրին մասնահատման մինչ Ճէմայէլ դէմ է եւ քննադատած է նոյնիսկ Ամերիկացիք, որոնք խոստովանեցան թէ բանակցած են Պաղեստինցիներու հետ իրենց հպատակները պարպելու համար ու Շամուն կ'ըսէ հեգնանքով. «Երեւի Ամերիկացիք կ'ուզէին ցոյց տալ աշխարհին թէ պաղեստինեան դիմադրութիւնը աւելի զօրաւոր է քան ամերիկեան 6րդ նաւատորմը»։

×

Պէյրութի մէջ կռիւները կը շարունակուին, նոյն սաստկութեամբ։ Դեռ կարելի չէ եղած պարպել Թէլ-էլ-Զաաթարի հազար վիրաւորները։ Զորեքշաբթի 80 մեռեալ եւ 130 վիրաւոր կար։ Արաբական Լիկայի միջնորդը Ալ-Խոլի կ'ըսէ թէ չէ կրցած համաձայնութեան մը յանգիլ Զաաթարի վիրաւորներու փոխադրութեան համար։ Կ'ըսէ թէ աջերը յայտարարած են որ հրահանգ չունին հրադադարի, մինչ ըսուած էր որ ի վերջոյ Շամուն հաւանութիւն տուած է, գրաւոր, կարգադրութեան մը համար։

×

Ֆրանսա կարգ մը որոշումներ տուաւ Լիբանանի համար, գլխաւորաբար մարդասիրական դետնի վրայ։ Նախարարաց Խորհուրդը դեղ եւ բժիշկներու խումբ մը պիտի ղրկէ։

Ֆրանսա նաեւ կրկին կ'առաջարկէ կլոր սեղան մը, որպէսզի կողմերը խօսքով լուծեն ինչ որ, ցարդ, չկրցան լուծել՝ զէնքով։

ՉԻՆԱՍՏԱՆ

ՇԱՐԺԸ ՇԱՏ ԶՕՐԱՒՈՐ ԷՐ

—— o ——

Ստոյգ լուր կարելի չէ առնել անշուշտ։ Զոհերու թիւ չի տրուիր կարմիր աշխարհներու մէջ բայց Փեքին չի կրնար անշուշտ ծածկել թէ երկրաշարժը, որ պատահեցաւ առջի գիշեր, բացառաբար ծանր էր։ Ամէնէն ծանրը բոլոր երկրաշարժներուն, 1964էն ի վեր, քանի որ 8,3 արձանագրուած է անոր ուժը Ռիխթէրի աստիճանաչափին վրայ։ Ամէնէն վնասուած քաղաքն է՝ Թանկշան, որ մէկ միլիոն բնակիչ ունի եւ շատ գէշ ցնցուած է։ Օտար դիւանագէտներ ու լրագրողները կը հաստատեն թէ ցնցումները սարսափելի եղած են եւ ժողովուրդը խուճապի մատնուած է։ Ցնցումները ծանր եղած են նաեւ Փեքին։

ՔԱՆԱՏԱ

ՖՐԱՆՍԱ ՈՍԿԻ ՄԵՏԱԼ ԱՌԱՒ

—— o ——

Կի Տռիւ յուսախաբ չըրաւ 50 միլիոն Ֆրանսացիները, որոնց միակ յոյսն էր, այն օրէն երբ սկսած էին ողիմպիական խաղերը եւ Ֆրանսա օրէ օր կը կորէր պարտութիւններու մրցանիշը։ Կացութիւնը փրկեց Կի Տռիւ, որ Զորեքշաբթի իրիկուն 110 մեթր արգելարգելքի մէջ երեք հարիւրերորդ երկվայրկեան տարբերութեամբ Քուպացիէն, կը փրկէր Ֆրանսայի պատիւը եւ շնորհիւ իրեն Մարսէյզն ալ կը լսուէր Մոնրէալի մէջ, ուր ցարդ 29 անգամ լսուած էր խորհրդային փառերգը (Խորհ. Միութիւն 29 ոսկի մետալ ունի եւ ընդամէնը՝ 90), 28 անգամ Արեւելեան Գերմանիոյ փառերգը, 22 անգամ ամերիկեան, 9 անգամ Արեւմտեան Գերմանիա, եւն., եւն.։

Տռիւ, ուրեմն, ողիմպիական ախոյեան դարձաւ 13,30ով, իրեն կը յաջորդէ Քուպացին 13,33ով (երկվայրկեան)։

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ

ՈՍԿԻ ՄԵՏԱԼ՝ ՆՈՐԱՅՐ ՆՈՒՐԻԿԵԱՆ

—— o ——

Ինչպէս գրած էինք, պուլկարահայ Նորայր Նուրիկեան՝ իր դասուն մէջ (56 քիլօ), ծանրաբարձութեան նոր համաշխարհային եւ ողիմպիական մրցանիշ կոտրեց (262,5 քիլօ)։ Ան Միւնիխի ողիմպիական խաղերու, ինչպէս նաեւ այս տարուան Եւրոպայի ախոյեանն էր։

Մոնրէալի ողիմպիականի ոսկի մետալակիր Նորայր Նուրիկեան ծնած է 1948ին Սլիվէն. ներկայիս կ'ապրի Սոֆիա եւ իր զինուորական ծառայութիւնը կը կատարէ ՑՍՔԱ մարզական ընկերութեան մէջ։ Անցեալ տարի ան աւարտեց Սոֆիայի Կ. Տիմիթրով մարմնամարզութեան բարձրագոյն հիմնարկութիւնը։ Այս տարի Պերլինի մէջ տեղի ունեցած Եւրոպայի ախոյենութեան մրցումներուն Նուրիկեան շահեցաւ ոսկի մետալ եւ ախոյեանի կոչում։ Ամուսնացած է եւ հայր երկու տարեկան մանչուկի մը։

Քանի մը տողով

ԱՆԳԼԻԱ խզեց Ուկանտայի հետ եւ երկրին մէջ իր շահերով զբաղելու գործը յանձնեց Ֆրանսայի։ Առաջին անգամն է որ Անգլիա կը խզէ Հասարակապետութեան մէկ երկրին հետ բայց Արտաքին նախարարութիւնը կը յայտնէ թէ օրէ օր դժուարացած էր բրիտանական Բարձր Յանձնախումբին պաշտօնը Ուկանտայի մէջ։ Հրաւէր կ'ըլլայ սակայն երեսփոխաններուն եւ մամուլին որ չափաւոր լեզու գործածեն, տրուած ըլլալով որ դեռ 250 անգլիահպատակ կայ Ուկանտա եւ Ամին Տատան ալ բաւական «ինքնատիպ» մէկն է։ Բրիտանական Բարձր Յանձնախումբը գացած էր քննութիւն կատարելու Էռ-Պիւսի ահաբեկումէն ետք, երբ նաեւ «կորսուած» էր ծագումով հրեայ 75ամեայ անգլիահպատակ կին մը։

ՇԻՐԱՔ Ճափոն գնաց, կ'ուզէ զարգացնել երկու երկիրներու առեւտրական յարաբերութիւնները։

ՉԵԽ օդանաւ մը, ներքին գիծերու, ճզմուեցաւ առջի օր Բրատիսլաւայի մօտ, 70 մեռեալ եւ վեց վիրաւոր կայ։

ԺԻՍՔԱՐ մերժեց ներում շնորհել ութ տարեկան աղջնակի մը մարդասպանին։ Մահապատիժի ջնջումին պաշտպանները կրկին իրար անցած են եւ ձախերը կ'ուզեն անպայման քաղաքական գոյն տալ եղածին եւ ձաղկել Ժիսքարի «ազատական ընկերութիւնը»։

ԹՐՔԱԿԱՆ հետազօտական նաւը սիսմիկ 1 (Հօրա) Տարտանէլը անցած է եւ Իզմիր կ'երթայ։ Մինչ Թրքական ջուրերու մէջ է։ Փարիզի յոյն-թրքական բանակցութիւնները (Եգէական օդային սահմաններու մասին) որոնք պիտի սկսէին Զորեքշաբթի ջնջուեցան, Աթէնքի պահանջով։ Կ'ըսուի թէ յոյն բանագնացը անհանգիստ է։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ մտաւորականներու խումբ մը ութ հոգինոց ցանկ մը տուած է, անձերու որոնք «տեսակէտի յանցանք»ի համար ձերբակալուած են (Հելսինքիի ժողովէն ի վեր)։

ԷՌ - ԿՐԷՍԻ դրասենեակին դէմ (Ռիւ Սէն Թ'Օնոռէ) եղեռնափորձ մը կատարուած է առջի օր, որու պատասխանատուութիւնը, ոչ ոք կը պահանջէ։ Միայն նիւթական վնաս կայ։

ԷԼԻԶԷԻ ընդհ. քարտուղարը Քլօտ Փիէր-Պրոսոլէթ (զաւակը սպաննուած դիմադրականին, որ ընկերվարական էր) փոխարինուեցաւ, առջի օր։ Իր տեղը կը գրաւէ, նաեւ 48 տարու եւ ծանօթ դեսպանի մը զաւակ՝ Ժան-Ֆրանսուա Փոնսէ։ Նախկինը կրնայ Քրետի-Լիոնէի տնօրէն նշանակուիլ, անցեալ Մայիս 15ին սպաննուած տնօրէնին տեղը։ Կ'ըսուի թէ այս փոփոխութիւնը քաղաքական իմաստ չունի։

ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ՝ ԴԷՊԻ ՊՈԼԻՍ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն (Յուլիս 23).

«Մեր ժամանակներու ընկերային երեւոյթներէն մէկն է, որ ամէն մարդ քաղաք կը վազէ կամ գաւառներ դէպի քաղաքները կը հոսին։ Այս երեւոյթը զգալի է նաեւ մեր երկրին մէջ, ուր արդարեւ գիւղացիներ ոչ միայն դէպի արտասահման կը վազեն ի խնդիր գործի, այլ նաեւ մեծ քաղաքները։ Այսօր Իսթանպուլի, Անգարայի կամ Իզմիրի բնակչութեան եթէ ոչ կէսը, գէթ կարեւոր մէկ տոկոսը գաւառացի են։

« Այս ընդհանուր հոսանքէն բնականաբար անմասն չէ եղած նաեւ մեր համայնքը։ Ունինք դեռ Անատոլուի զանազան անկիւնները ցրուած բազմաթիւ արենակիցներ, որոնք եւս տակաւ առ տակաւ կը հոսին մեծ քաղաքները։Ասոնք յաճախ նախ կուգան ու կը հաստատուին իրենց նահանգի կեդրոնը։ Օրինակ, այսօր Կեսարիոյ, Սվազի, Մալաթիոյ, Էլազըղի, Տիարպագըրի եւ Իսքէնտէրունի հայ համայնքներուն մեծագոյն մասը ոմանք ամբողջութեամբ շրջակայ գիւղերէն եկած են։ Ատեն մը յետոյ այս գաւառաքաղաքներէն ալ կը գաղթեն դէպի երկրի մեծագոյն քաղաքները — Անգարա ու մանաւանդ Իսթանպուլ։ Այսօր Անգարայի եօթը-ութ հազարի հասնող հայ համայնքը գրեթէ ամբողջութեամբ շրջակայ գիւղերէն ու քաղաքներէն եկած են։ Նոյնն է պարագան Իսթանպուլի համար։ Ներկայիս Իսթանպուլի հայ բնակչութեան աւելի քան կէսը գաւառացի են։ Ու այս հոսանքը դեռ կը շարունակուի։

«Կը տեղեկանանք որ վերջերս եկած են նաեւ խումբ մը գիւղացիներ, որոնց ընծայուած է, հնարաւորութեան սահմաններուն մէջ, եղբայրական նախնական օժանդակութիւն։ Անոնք սակայն պէտք ունին աւելի օժանդակութեան, ուստի կը խնդրուի մեր բարեսէր հասարակութենէն որ եթէ ունին գործածուած եւ լաւ ու մաքուր վիճակի մէջ պահուած զգեստեղէն, կօշիկ, եւայլն, ղրկեն Պատրիարքարան կամ մայր եկեղեցի տրամադրելու համար դիմողներուն։

« Միաժամանակ տխուր կամ ուրախ առիթներով յիշել մեր այս կարօտ արենակիցները ու կրօնակիցները եւ (գաւառի կարօտեալներու) անուան տակ նուիրատուութիւններ ընել նաեւ ասոնց։ Շատ կարիք կայ նման նուիրատուութեանց, հայթայթելու կամ վարձելու համար ասոնց յարմար բնակարաններ։ Իսկ անոնք որ աշխատաւոր ձեռքերու պէտք ունին, կը թելադրուի իրենց քով առնել ասոնցմէ աշխատունակ տարրերը, որպէսզի անոնք գործի մը տիրանալով օր առաջ սկսին իրենց ապրուստը անձամբ ճարել եւ դառնալ ինքնաբաւ, ինչպէս եղած են ասկէ առաջ եկած մեր բոլոր գաւառացի եղբայրները »։

Fonds A.R.A.M

ՔԱԼԷՒՏՈՍՔՈՓ ՔԱԹՐԱ 76

Ա.

Տարի մը: Դահլիճային նուագախումբին մէկ համերգով եղանակ մը եւս աւարտեցաւ Յունիս 18ին: Այդ մէկը մեր յիսունեւվեցերորդ մշակութային հանդիպումն էր: Յիսունը Փարիզի վրայ՝ գիշեր մը Միլանօ, երեք Մարսէյլ, երկու երաժշտական գիշերներ ալ ի Թեհրան:

Վերամուտին հինգ տարու կ՚ըլլայ Քաթրա:

Աւարտած է ուրեմն իր առաջին հնգամեայ ծրագիրը:

×

Հինգ տարի: Պաշտպանուա՞ծ է կենսականը: Յարգուա՞ծ են սկզբնական իր տեսակարար առաջադրութիւնները: Քաթրայի նման մշակութային բջիջի մը համար գուցէ բաւական չըլլայ այդ ժամանաշրջանը ինքզինքն համոզելու համար թէ առանց սայթաքումի շարժումը ապահոված է այլեւս իր վերելքը:

Նախընտրելի պիտի ըլլար ըսել՝ փորձ մըն էր՝ յաջողեցաւ: Ու այդքան միայն: Առանց մոռնալու կրկնել այրող հարցումը՝ կ՚արժէ՞ շարունակել, թէ հետեւիլ Ահեկանի տղոց խոհեմ օրինակին: Բաւ համարիլ ներարկուած թելադրիչ ուժը: Սպասել աւելի յարմար, աւելի քաջառողջ շրջանները՝ եթէ պիտի գան, սփիւռքի հայ իրականութեան համար, այս կարգի փորձեր հետապնդելէ առաջ: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ փորձ մը չէր միայն մեր մտքին մէջ Քաթրան 1971ին, այլ նաեւ գրաւ մը՝ փորձի տարազով: Գրաւը՝ կորսնցնելու դատապարտուած կ՚երեւի հինգ տարի ետք՝ մինչ փորձը յաջողած է: Քանի ակներեւօրէն յայտնի կ՚ըլլայ թէ զուտ մշակութային եւ արուեստի ճամբով փորձուած շարժումը, սկզբնականօրէն ապաքաղաքական ու առանց ընկերային խմբաւորումի մը յանդամանաւոր դրօշովը զգենուած, ինքզինքը պարտադրելու ատաղձան հզօր պահանջներ ստեղծելու ատակ չէ տակաւին այսօրուան հայ սփիւռքին պայմաններով: Մինչեւ իսկ եթէ անխտիր բոլորս ալ համոզուած ըլլանք թէ՝ այդ ալ՝ ճամբայ մըն է ազգապահպանման: Մշակութային մեր հարստութիւնը պահպանող գուցէ լաւագոյն ճամբան համազգութային չափերով:

×

Իրաւ է թէ Քաթրան ծնունդ չէր առած ընդհանուր ժողովրդական պահանջքէ: Այլ, առաւելաբար կեցուածք մըն էր: Ու հոդ՝ պէտք է խոստովանիլ թէ առաջին հնգամեայ ծրագիրը որ կ՚աւարտի որոշ գրական արդիւնքով, բացարձակապէս չի մղեր մեզ լաւատեսութեան: Ընդհակառակն՝ արդար մտահոգութիւնը ունինք կորսուելու ծովերուն վրայ փշրուող ալիքներուն նման: Առանց խղճահարութեան բայց առանց նաեւ հետքի:

Հոն ուր յարաբերական լուրջ յաջողութեամբ մը պսակուած դուրս կուգայ շարժումը՝ այն ալ փորձի գետինն է: Փորձեր՝ որոնց ընթացքին ձեռք բերուած ամէն կարգի արդիւնքներ, մինչեւ իսկ մեր ակնկալածէն ալ աւելի բարձր տոկոսներու հասած են՝ ի մասնաւորի օտար շրջանակներէ ներս, եւ ոչ միայն հայ կեդրոններու շուրջ: Նոր ուղիներ, նոր մերձեցումներ փորձուած՝ օգտուելով երբեմն լսատեսողական միջոցներէն, դիւրահասկնալի լեզուներով: Փորձուած են աւելի վերացական միջոցներ, բայց որ մնացած ըլլան դիւրահաղորդ, նկատելով թէ վերջին ծայր զգուշութեամբ կիրարկուած են անոնք: Յաջողած է նաեւ իր ամբողջութեանը մէջ հնգամեայ ծրագիրը բաւական բարձր տոկոսով: Գիտակցաբար երաժշտութիւնը հոն գրաւած էր առիւծի բաժինը, աւելի դիւրաւ կարենալ փոխանցելու համար հայ տաղանդին ու մտքին լաւագոյնը, թէ՝ օտարին թէ՝ հայ երիտասարդութեան: Չէր կարելի նոյն այս առաջին շրջանի ընթացքին նոյնքան կարեւորութեամբ մօտենալ կերպարուեստին եւ գրականութեան մէկէ աւելի պատճառներով՝ որակը մնալով մեր նախապատւութեան առանցքը:

Բայց այսօր, ժամը հնչած է այլեւս նոյն չափերով մօտենալու բոլոր միւս արուեստի գետիններուն եթէ կարենանք կանգուն պահել շարժումը: Որովհետեւ ստեղծուած են այլեւս ամէն կարգի պայմանադրական օգտակար ու տեսակարար կապեր զանազան ուղղութիւններով:

×

Մեր ուրախութեան առաջին պատճառը զոր օրինակ, եղանակի վերջին Ուրբաթի գիշերը, համերգին համոզիչ ու հմայիչ երեսակներէն դուրս՝ առնուած արդիւնքի մը մէջ կը կայանար: Անուղղակիօրէն քաղուած անոյշ պտուղ մըն էր այդ մէկը:

Ուշ ատեն, համերգէն ետք, կրնայի ուրեմն պատմել մեր ընկերներուն նախորդ առաւօտուան ուրախառիթ հեռաձայնի զանգը: Մօրիս Ֆլէօրէն էր՝ յայտնի քննադատը: Շրջանային մեծ փառատօներու պատասխանատուն, նոյն ատեն Արդի Արուեստի Թանգարանի ժամանակակից երաժշտութեան համերգներու շարքին հիմնադիրը: Կը հարցնէր՝ ե՞րբ պիտի կատարուի վաղը գիշերուան ձեր համերգին վերջին փորձը: Կապ ստեղծուած էր իր ու մեր միջեւ: Ինչպէս: Նկատելով որ որեւէ ծանօթութիւն չունէինք ցարդ իրեն հետ: Կ՚ուզէր անպայման գալ լսել տղաքը: Անկարելի էր իրեն համար ներկայ գտնուիլ գիշերը համերգին: Զարմացայ: Նման ուշադիր հետաքրքրութեան առաջին անգամն էր որ կ՚արժանանար Միութիւնը: Որովհետեւ շատ անկեղծ շեշտ մը կար իր փափաքին մէջ՝ ականատես ըլլալու Քաթրայի տղոց փորձին: Լսած էր ուրեմն անոնց մասին՝ եւ լաւ: Կ՚ուզէր ճշդել: Բաւ էր այդքանը Քաթրայի համար:

Ահաւասիկ հիմնական առաջադրութիւններէն մին որ յարգուած էր: Անուղղակի կերպով փնտռել, ստեղծել ու մշակել յետոյ օգտակար կապեր: Կենսական հարց հայ արուեստի զարգացման միութիւն մը կենդանի պահելու համար: Ոչ թէ ձեւականօրէն՝ այլ գործնապէս:

Ու այդպէսով է որ Քաթրան արժանացաւ շուրջ վաթսուն քննադատական թուղթերու ոչ միայն հայ մամուլին մէջ անխտիր, այլ նաեւ Ֆրանսերէն, անգլերէն, պարսկերէն լեզուներով հրատարակուած օրաթերթերու եւ պարբերականներու սիւնակներուն մէջ: Հեռատեսիլի եւ ձայնասփիւռի միջոցաւ ալ մօտ քսան հաղորդումներու առարկայ դառնալով:

Բայց վերադառնանք պահ մը մեր յիսունեւվեցերորդ Ուրբաթի գիշերուան:

×

Այդ Ուրբաթ գիշեր թաւջութակահար Ֆիլիփ Միւլլէր՝ որուն ճպոտին տակ վերջերս լսեցին Թեհրանի արուեստասէրները Ադամ Խաչոյեանի այնքան գեղեցիկ սոնաթը՝ եւ դաշնակահարուհի Էօժէնի Ալէքսեան կրցին տալ իրենց լաւագոյնը, բերելով՝ բազմակողմանի ընդոծին երաժշտական յատկութիւններու փաստը, խանդոտ երեւակայութեան անձնատուր ճկուն մատներ ու միանգամայն զուսպ եւ համակեդրոն մեկնաբանութիւն մը:

Երիտասարդ թաւջութակահարը կը հանդիսանայ իր սերունդին երեք կամ չորս թաւջութակահարներէն մին: Ունի նախադասելու իր յատուկ ոճն ու շնորհը որոնք իմաստալից եւ հաղորդական կը դարձնէին երաժշտական խորհուրդը նօթերուն մէջ թաքնուած: Նաեւ լարային արփենի հնչականութիւն, ապահովուած բնական հեզասահ նուագով: Իր մօտ կը բարձրացնէ քեզ անտեսանելի սանդուխէ մը անհատականութիւն կոչուած: Այդպէսով է որ հասցուց ան՝ Հայտընի տօ մաժէօր զուարթամիտ քոնչերթօն իր երփներանգ գագաթնակէտին՝ պարզօրէն, առանց հրափրփուր կչռոյթի մակերեսային հրմշտուքներով՝ եւ նրբօրէն, յուշկապարիկի մը աճպարարութեամբ:

Միջնադադարին երգահան Մարսէլ Միհալովիչի կը մօտենար ինծի իր կնոջ դաշնակահարուհի Մոնիք Հաասի հետ ու կ՚ըսէ. «Անցեալ ամիս Ռումանիա կը գտնուէինք. նոյն այս քոնչերթօն լսեցինք, ու ծանօթ մեծ արուեստագէտի մը անունը յիշելով կ՚աւելցնէր՝ չունեցանք սակայն այս ամբողջական կուռ հաճոյքը: Իսկ ձեր դահլիճային նուագախումբն ալ կրնայ մրցիլ այլեւս Ֆրանսայի չորս կամ հինգ նմանօրինակ խումբերուն հետ»:

Մտքէս՝ այո ըսի. որովհետեւ շուրջ տարիէ մը ի վեր ես ալ նոյն համոզումը ունիմ:

Ցայտաղբիւն սկիզբը Ասլամազեանի դաշնաւորած Հենտըլի փասաքայն էր մեզ հմայողը իր պարզութեան մէջ խորունկ ստեղծանուրումներով հեղհեղէ յղփացած: Առաջին ունկնդրութիւն մըն էր: Կը խորհիմ թէ տղաքը իր ողջ վիճակին չեն հասցուցած տակաւին այն գործը: Փորձերու պակասը զգալի թուեցաւ ինծի. երկին հաստատաչէն կառոյցն ալ աւելի արժեւորել կարելի է նոյնիսկ տարբերակէ տարբերակ, առանց սակայն մարմարակուռ ծանրութեամբ: Համերգը կը վերջանար մերթ ընդ մերթ կայծկլտող ու հեշտալուր Վիվալտիի եղանակներով: Քաթրայի Դահլիճային նուագախումբին լաւագոյն մեկնաբանած պատառ գործերէն մին:

Խանդավառ կը մեկնէին յամրաքայլ կիմէի սրահէն պահանջկոտ քննադատն ու պատրաստուած ունկնդիրները: Գոհ կը բաժնուէր նաեւ արուեստասէրը:

×

Կրկնակ կ՚արժէ վերքը երբ կը մտածես թէ աւելի պարզ են այլեւս լրացուցիչ պայմանները գտնել Քաթրայի շարժումին յարատեւ յաջողութիւնը ապահովող:

Կայ անշուշտ նիւթական միջոցներու անբաւարարութիւնը նախ առաջին գծի վրայ, բայց անանցանելի խոչընդոտ մը չէ այդ Քաթրայի առջեւ: Բաւ պիտի ըլլար առաջին հերթին աւելցնել իր այսօրուան չորսհարիւր քսաներկու հաւատաւորներուն՝ որոնց անդամավճարներով միայն կ՚ապրի ան՝ քսանեւհինգ թէ երեսուն գիտակից հայ մեկենասներ, մեր նոր ամիրաները՝ հակակշռելու համար արդարանալի հասոյթի պակասը: Քանի աշխարհի ոչ մէկ Պետութեան սահմաններուն մէջ իսկ մշակութային որակաւոր իրաւ շարժում տեղի կրնայ ունենալ այսօր առանց մեկենասութեան Պետութեան վերաբերելով երբեմն զայն փոխարինելու պաշտօնը: Ուշադրութիւն. լոյս որ կ՚ըսեմ՝ հրդեհ չկարծուի: Մեկենասութիւն որ կ՚ըսուի՝ հայկ. չափերով՝ յաճախ կ՚արժէ նուազ քան կնոջական չքեղ գիշերային հագուստի մը փոխարժէքը միայն: Ու Քաթրայի պարագային ալ այդքան է բարերար անդամին տարեկան անդամավճարը:

Դժբախտաբար մեր նոր ամիրաները՝ մինակ մարդիկ՝ ցարդ չեն կրցած ազդու

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԾՈՒԽ ՎՈՒՍԿՈՒՆԸ

Իսկ հոս, գաւառական այս քաղաքին մէջ աս ի՜նչ յետամնացութիւն է... Հոս աղջիկները գլուխնին կը կախեն ու թող չեն տար երեսնին տեսնելու. ամօթէն կը կարմրեն ճակնդեղի պէս ու յամր կ՚ըլլան երկու խօսք չեն փոխանակեր հետդ: Եւ ատոր պարկեշտութիւն կ՚ըսեն, կուսական ամօթխածութիւն... Վայրենութիւն է, ջանըմ, կատարեալ վայրենութիւն, խաւար... — հայրենի քաղաքի նահապետական վարք ու բարքից դժգոհ՝ քըթմընջացել էր Սուրէն էֆէնդին: — Հոս աղջիկները եօթ կողպէքի տակ են, եղբայր, ո՞ր մէկը կոտրես եւ կամ բանաս, որ հասնես միջնաբերդին, ամրոցի իշխանուհուն...»:

Բայց նրա բախտից ամրոցն այնքան էլ անմատչելի չէր...

×

Վարպետից վերադառնալուց յետոյ Սուրէնը չէր հեռացել Պատիկ-Քեանդըրչուց, ուր գտնւում էր Խոտխկանց տունը, ցանկանալով հանդիպել Վուսկունին կամ նրա մօրը, տեսակցել նրանց հետ եւ ապա այնուհետեւ աւելի ու աւելի մօտիկութիւն ստեղծելու միջոցով պայմաններ նախապատրաստել իր նպատակին հասնելու համար:

Եւ առիթը ներկայացել էր:

Ալմաստը սափորը ձեռքին տնից դուրս էր եկել քահրէզից ջուր վերցնելու: Սուրէնը փողոցով անցնելիս, նկատելով նըրան, կանգ էր առել եւ սպասելով նրա վերադարձին, դրան առաջ դէմը կտրել:

— Յարգանքներս, տիկին, ի՞նչպէս էք, աղէ՞կ էք: Օրիո՞րդն ինչպէս է...

Եւ մինչ Ալմաստն այդ բարեհաճ ուշադրութեան համար, ժպիտը դէմքին, գլխի շարժումով շնորհակալութիւն էր յայտնել երիտասարդին, վերջինս վրայ էր բերել անմիջապէս.

— Կարեւոր խօսելիք մ՚ունիմ, տիկին: Խօսքով ազան տո՞ւնն է: Ո՞չ: Վնաս չունի: Այն ատեն կրնամ ձեզ հետ խօսել, թոյլ կուտա՞ք:

Ամէն ինչ մէկէն պարզ էր եղել Ալմաստի համար ու հասկանալի, ուստի, ուրախութեամբ տուն էր հրաւիրել ցանկալի հիւրին.

— Հրամեցէք ներս...

Նստելուն պէս Սուրէն էֆէնդին սկսել էր «կարեւոր խօսելիքը»:

— Օրիորդին տեսնելէս ի վեր... — պերճախօսութեամբ շարադրել էր նա իր ասելիքը եւ, ի վերջոյ, աւելացրել հաստատակամօրէն ու ինքնավստահ: — Թէպէտեւ ծնողներս հիմա ու հիմակ համաձայն չեն, բայց ես պիտի ջանամ համոզել զանոնք եւ կը յաջողիմ, անշուշտ:

Ալմաստի լեզուն ուրախութիւնից կապ էր ընկել, ոտները կտրուել էին գետնից, եւ նա եօթներորդ երկնքում էր զգացել իրեն:

Վուսկունը, ակամայ անսալով մօր կարգադրութեանը, նրա պատուէրով սուրճ էր պատրաստել մեծայարգոյ հիւրի համար եւ իր ձեռքով մատուցել նրան:

— Կը տեսնէ՞ք, օրիորդ, — ժպտադէմ բարբառել էր Սուրէն էֆէնդին, — վարագին մէջ, աղբիւրիս վրայ մերժեցիք դուք ինձ, գաւաթը չառիք ձեռքէս, բայց ես չեմ մերժեր ձեզ եւ մանաւանդ մեծագոյն հաճոյքով կ՚ընդունեմ ձեզմէ սուրճին գաւաթը:

Վուսկունը շիկնել էր մինչեւ ականջները:

Ամէն գործի մէջ դժուարը սկիզբն է միայն: Այդպէս էր եղել նաեւ Սուրէնի համար, որն այնուհետեւ իր առաջ բաց էր գտել միշտ ամրոցի դուռը...:

×

Ալմաստը, որ իր ոտքով եկած բախտ էր համարում այդ եւ ուրախութիւնից խելքը կորցրել էր, անում էր ամէն ինչ, որ տղան տաքանայ Վուսկունի վրայ: Աղջկան էլ ջանում էր ջերմ ու սիրալիր տրամադրել երիտասարդի նկատմամբ, պահելով նրան իր ձեռքում շարունակ, իր հրապոյրների շրջանակում:

Ծանր ու դժուարին երկընտրանքի մէջ էր Վուսկունը, եւ այդ պատճառով տառապում էր:

Մայրը նկատում էր այդ եւ գիտէր ինչու, ուստի, աշխատում էր անվերջ իր յորդորներով հանել Միսակին նրա սըրտից ու տեղը դնել Սուրէն էֆէնդուն:

— Ծուռ մ՚էլնէ, Վուսկուն, մեռնեմ քէ, — ասում էր նա: — Բախտդ քարով մի տա: Բախտն իր ոտովն ի իկէ քո դուռ, ամէն անգամ չի գայ...

ՄԿՐՏԻՉ ԽԵՐԱՆԵԱՆ

(Շար. – 10)

Fonds A.R.A.M

ԱՂՕԹՔ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

…ՍՄԲ. — Հրեայ գրագէտ եւ երէաքա — …ութեան պատմաբան՝ Ռապի վերոյիշեալ …ագրով շահեկան յօդուած մը լոյս ըն… …ծայած է Մոնտի մէջ (Յուլիս 24) զոր …ուտանք թարգմանաբար: Հեղինակը, …րեայ, նոյնիսկ ինչպէս ինք կը խոստո… …անի սիոնիստ, կը վերլուծէ Միջնաւոր …րեւելքի տագնապը, առարկայօրէն եւ …ահատելի շրջահայեցութեամբ:

Կարելի չէ կարդալ օրէ օր, առանց …ալի սեղմումի, առանց արդէն տեսածի, …րդէն ապրածի, արդէն փորձուածի, …պատմութեան — մեր իսկ պատմութեան — ճամբաներուն վրայ տուած լեղիին, …ան լուրերը, որ կապ ունին Լիբանանի

…ու կենդանի մշակոյթի մը միաւորիչ կա… …ը նկատել ամէն բանէ գերիվեր հզօր …ջնքը ազգապահպանման:

Միամտօրէն խորհած էինք թէ, ի տես …տուած դրական արդիւնքին, հետզհետէ …լի ուղէին կամովին մասնակցիլ մեր …աշխատանքին: Առ ի պատասխան մեր …նրամասն տեղեկութեանց, շնորհաւո — …ական թուղթերէ աւելի չարժումը կը …կարօտէր ամէն կարգի մասնակցութեան: …մամ էր սակայն որ գոյն իրենցն ալ …նկատէին նոյնքան: Ու կարենայինք թե… …ադրել իրենց թէ ամենատարած ուղին …է այս, կորսուած կարգ մը անձնական …թէ հասարակական ազգային հաւասարա… …կութիւններ վերագտնել տալու համար …զդութիւններէն ներս: Եւ սկսէինք խկա — …գէս համագաղութային լայն չափերով …աշխատելու: Աղեղներ նետելով, առանցք… …ներ հաստատելով՝ որ կ'անցնէին Փարի… …զէն, Տիմբոյթէն, Լիզպոնէն, Մոնթէ — …Քարլ թէ Նիւ Եորքէն՝ Մարսէյլ, Լոն… …տոն, Երեւան թէ Թեհրանէն մինչեւ — …մայն, բարեկամական տեսակարար ցան… …ցերու միջոցաւ, որպէսզի Հայերը զիրար …ճանչնան առանց հեռաչափի օգնութեան: …Նրջանային զրութիւնը ինքնին ելքի դուռ …մը չըլլալով:

Տեսնեն, հասկնան զիրար, հանդուրժեն …իրարու, սիրեն զիրար հեռապատկեր ու… …նենալով հայ մտքին ստեղծագործ հան… …ճարը միայն: Ոչ միայն ցեղին սրտով այլեւ …մտքովն ալ հետաքրքրուելին: Պայքարե — …լու համար սփիւռքէն ներս տիրող անըմ… …բռնելի ու անընդունելի, բայց դժբախ — …տաբար նոյնքան ալ անլոյծ եւ անխախ — …տելի միջակութեան դէմ: Սփիւռքի բուն …թշնամին:

ԳՐԻԳՈՐ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

(Շար. – 1)

ողբերգութեան հետ: Նաեւ այն անդուն… …դին որու մէջ, անդրդուելի կերպով կը խրի այս երկիրը եւ իրեն հետ, այն ժողովուրդները, որոնք կ'ապրին այդ հողին վրայ:

Կասկած չկայ որ այս ողբերգութիւնը, որ անտարբեր եւ ի վերջոյ մեղսակից կը թողու աշխարհը, հեռաւոր դրդապատճառներ ունի: Առանց կարգին է, գլխաւորաբար, 1920ին, Ֆրանսական որոշումը, տնտեսական եւ քաղաքական պատճառներով, ստեղծել Մեծ Լիբանան մը, (10 հազար 400 քառակուսի քիլոմեթր), բազմազգեան եւ բազմակրօնական:

Այս որոշումը ստիպեց այս երկիրը մըշտական քաղաքական հաւասարակշռութեան մը, առանց սակայն որ յաջողի նուազեցնել ընկերային լարուածութիւններ, որ ժամանակին հետ զարգացան:

Կասկած չկայ նաեւ թէ Իսրայէլի Պետութեան ստեղծումը, 1948ին, չեշտեց թաքուն տագնապի մը վիճակը եւ արագացուց ընթացքը, մանաւանդ 400.000 պաղեստինցի գաղթականներու ներկայութեամբ լիբանանեան հողի վրայ: Իսրայէլ չի կրնար իր ձեռքերը լուալ ի տես կացութեան մը, որու մասնակի պատասխանատուութիւնը կը կրէ:

Եւ վերջապէս, այն իրողութիւնը որ 1964էն ի վեր, պաղեստինեան Ազատագրական Կազմակերպութիւնը քաղաքական մեծ սխալներ գործեց, թէ՛ գաղափարական եւ թէ ռազմագիտական ճակատի վրայ, ո՞վ կրնայ կասկածիլ այդ մասին հիմա: Յիշենք միայն յաջորդական հետանկարները.— Դիմադրութիւն՝ դուրսը (մինչ ազգ. որեւէ ազատագրում կը պարտադրէ դիմադրութիւն մը կամ դիմադրութեան մը կարելիութիւնը ներսն իսկ), դիմում՝ ահաբեկչական արարքներու (մինչ ահաբեկչութիւնը միայն կարծրացուց իսրայելեան եւ համաշխարհային կարծիքը), պաղեստինեան ժողովրդավար եւ աշխարհական Պետութեան մը ծրագիրը (մինչ երկազգային Պետութեան մը ծրագիրը, որ Պուպէրի մը կամ Մակնէսի երազն էր, դարով մը յետաձգուած է Լիբանանի փորձառութեամբ), շատ մեծ վստահութիւն մը արաբական Պետութեանց հանդէպ (որոնք 1948ին մերժեցին պաղեստինցի ժողովուրդին այդ Պետութիւնը, որու գաղափարը յամառօրէն կուգայ կրկին 30 տարի ետք), թերագնահատում արաբական աշխարհի հակասութիւններուն (ինչ որ պատճառ է որ այսօր Պաղեստինցիք կը ջարդուին արաբեւխուլ ազգի մը կողմէ) եւ վերջապէս՝ գերագնահատում Պաղեստինեան Ազատագրական Կազմակերպութեան զինուորական կարելիութեանց:

Արդ աշխարհաքաղաքականութիւնն է որ կը սահմանէ այդ շրջանին որեւէ յեղաշրջում: Իրաւացի կամ ոչ, Իսրայէլ ներկայ է աշխարհի այդ կողմը: Իր գոյութեան իրողութեամբ, իր ստեղծումէն ի վեր երկուքի կը բաժնէ արաբական աշխարհը Նեկեւի ծայրը, Էյլաթ – Աքապա: Արդ, պատմականօրէն, ով որ տէրն է այդ նեղ շերտին, ամբողջ շրջանին տէրն է: Իսրայէլ այդ ձեւով, ոչ միայն արաբական աշխարհի սրտին վրայ է, այլեւ իր հակասութիւններուն սրտին վրայ:

Այս առաջին պարագային բերմամբ է, որ Իսրայէլ չի կրնար գոհանալ կրաւորական կերպով, լուռ կամ որոշ գոհունակութեամբ, հանդիսատես ըլլալ ողբերգութեան մը, որ, օր մը, կրնայ իրն ըլլալ, եթէ երբեք արաբական աշխարհը խսկապէս միացած ըլլայ:

Վասնզի նոյն բառերն են, որ կուգան կրկին եւ որ կը բախին մեր յիշողութեան կեթթոյին պատերուն, նոյն բառերը, զորս պատմականօրէն լաւ կը ճանչնանք, զանոնք կրկնած ըլլալով մինչեւ նողկանք, վերջին յիսուն տարիներու ընթացքին.— Աքսոր բառը, աքսոր՝ հողէն, աքսոր՝ աստուածային լոյսէն, աքսոր՝ որու մէջ կ'ողբայ ամէն անձ, «ընդհանրական լռութիւնը» ամբողջ ժողովուրդի մը ջարդին ի տես, միշտ ապարդիւն կանչը՝ «համաշխարհային խղճին» եւ վերջապէս անկարելիութիւնը «մարդկային խօսքին» հաւատալու: Ամոս Քենան կ'ըսէր վերջերս որ Աուշվից ամբողջ մարդկութեան կը վերաբերի եւ ոչ միայն՝ Հրեաներուն: Այսօր, կը փորձուիմ ըսելու որ Թել-էլ-Զաաթար միայն արաբական աշխարհին չի վերաբերիր, այդ ցեղասպանութիւնը բոլորին կը վերաբերի՝ հրեայ թէ քրիստոնեայ:

Հրեայ եմ: Կը համարձակիմ նաեւ ըսել (հակառակ այս բառին աննպաստ ընդունելութեան և կարգ մը տարակարծութեանց Երուսաղէմի ծրագրին սա կամ նա կէտին վրայ) թէ սիոնիստ եմ: Ճիշդ է նաեւ որ ամէն ոք իր հարազատ տեսակէտն ունի Սիոնականութեան վրայ: Ամէն պարագայի մէջ, կը խորհիմ որ Իսրայէլ եղաւ եւ կը շարունակէ ըլլալ պատմական անդրդուելի իրողութիւն մը (Մերձաւոր Արեւելքի ամէնէն կայուն Պետութիւնը չէ՞): Բայց կը խորհիմ նաեւ որ միայն խաղաղութիւնը ի վիճակի է, ի վերջոյ, այդ Պետութեան գոյութիւնը ապահովելու: Երկու ժողովուրդ կան այս նեղ հողամասին վրայ (26 հազար քառ. քիլոմեթր) ծովէն Յորդանան գետ, հազիւ Ֆրանսական երկու նահանգ, բայց պատկառելի պատմութիւն մը, աշխարհի չափանիշով, (Աստուածաշունչի ամբողջ աշխարհը): Այս երկու ժողովուրդները դատապարտուած են ապրելու, եթէ ոչ դէմ դիմաց, առնուազն կողք կողքի: Հոս, երկու իրաւունքներ կը բախին, երկու արդարութիւններ, երկու անարդարութիւններ եւ սահմանը այս երկու իրաւունքներու միջեւ կրնայ միայն ըլլալ՝ սահմանը այդ երկու արդարութիւններու եւ երկու անարդարութիւններու միջեւ:

Թող Իսրայէլ չգոհանայ սահմանագլուխը հաստատելով հիւանդանոցի կայաններ, ուր ամէն օր բազմաթիւ Լիբանանցիներ կը դիմեն խնամուելու համար: Թող Իսրայէլ չգոհանայ յիշելով 1970 Սեպտեմբերը, որու ընթացքին պաղեստինցի ռազմիկներ նախընտրեցին Իսրայէլ երթալ քան ջարդուիլ արաբ եղբայրներու կողմէ:

Թող Իսրայէլ վերջապէս իրագործէ ազնուութեան այն արարքը, որու կը սպասեն սփիւռքի բազմաթիւ Հրեաներ, թող առաջարկուի, առանց վերապահութեան, ոչ ալ պայմանի, ոչ ալ յետին մտքի, պաղեստինցի ժողովուրդին, խաղաղութեան ծրագիր մը որ անհրաժեշտօրէն իր մէջը կ'ունենայ պաղեստինեան Պետութեան մը ստեղծումը: Թող Իսրայէլ մէջտեղ հանէ այն ելեւէջը որ խաղաղութեան կը տանի, խաղաղութիւն Իսրայէլի համար եւ խաղաղութիւն աշխարհի այդ շրջանը ապրող բոլոր ժողովուրդներուն համար:

Եթէ ոչ, կրկին պիտի ըլլան պատմութիւնը եւ պատմութեան ուրուականներն ու մղձաւանջները, ինչպէս կ'ըսուի Օպատիայի սա գրութեան մէջ, զոր այնքան յաճախ յիշած եմ Վարշաւայի կեթթոյի ապստամբութեան ոգեկոչման հանդիսութեանց, առանց գիտնալու, որ, օր մը, զանոնք պիտի գործածէի մեզի համար իսկ.—

«Դժբախտութեան օրը, մի՛ պահուըտիր, դուն ալ ի տես մեր ցաւերուն: Պահակ մի՛ կենար քառուղիին առջեւ վերջացնելու համար փախչողները: Վասնզի, երբ հասնի Տիրոջ օրը, ինչ որ ըրիր, քեզի կ'ըլլայ»:

Պատմութիւնը ի՞նչ է: Պատմութեան մղձաւանջներն ու ուրուականներն ի՞նչ են: Միայն սա՝ չափ չափի փոխարէն, վասնզի այնպէս ինչպէս չափես, կը չափուիս:

ՌԱՊԻ

ԳՈՂՈՒԹԷ ԳՈՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ Ճէրրահփաշա Բժշկական Ֆաքիւլթէի մէջ, Յուլիս 19ին, բացումը կատարուած է 15րդ մանկաբանութեան համաժողովին որուն կը մասնակցին Թուրք եւ օտար համալսարանի դասախօսներ եւ մանկանց հիւանդութիւններու մասնագէտներ: Առողջապահութեան նախարարութեան եւ Թուրք Մանկաբանութեան Միութեան համագործակցութեամբ կազմակերպուած համագումարին բացման ուղերձները արտասանած են Առողջապահութեան նախարար Տոքթ. Քեմալ Տէմիր եւ Համաշխարհային Մանկաբուժութեան Միութեան նախագահ Տոքթ. Անտէրսըն: Յուլիս 20ի նիստին, Տոքթ. Մառի Շեխիկեան – Սարըասլան ներկայացուցած է գիտական աշխատութիւն մը՝ « Նորածիններու մօտ նէօթրոֆիլներու պաշտօնը ուսումնասիրելու նոր եղանակ մը » նիւթին շուրջ, որ ժողովականներու ջերմ գնահատանքին արժանացած է: Համաժողովը տեւած է շաբաթ մը:

ՀԱՌԱՋԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ԵՐԿՈՒ ԿԻՆԵՐ

— Ոհ, տիկին, ես իմ կողմէս չէ որ կը խօսիմ, ըսաւ Ռոլան իր նախկին պաղարիւնութիւնը վերստանալով: Բավլօ բարեկամիս ըսածներն են որ կը կրկնեմ ձեզ: Ձեմ գիտեր թէ դուք ալ որեւէ չարիք գործա՞ծ էք իրեն… ատիկա թերեւս միայն ինքը գիտնայ: Դուք ինծի իրաւունք մասին խօսեցաք, ես ալ իբրեւ իրաւաբար, եւ եթէ կ'ուզէք, իբրեւ դեսպան, պատասխանեցի ձեր հարցումին…: Ո՞վ գիտէ, թերեւս ատենին սխալ քայլ մը առած եւ կամ ոճիր մը գործած էք եւ Բավլօ իմացած է…: Գիտէ՞ք սակայն, տիկին, ոճրագործ մը ուշ կամ կանուխ իր պատիժը կը ստանայ…:

— Այո, նախախնամութիւնը կայ, որ կը պատժէ, մռլտաց Էմփերիա ակռաները կափկափելով:

— Ոչ, տիկին, իմ բարեկամս Բավլօն նախախնամութեան չի հաւատար, այդ մասին բոլորովին տարբեր կարծիք մը ունի ինքը, ըսաւ Ռոլան պաղարիւնութեամբ: Սակայն, ամէն բանէ առաջ սա ըսեմ ձեզի որ ես փիլիսոփայական տեսութիւններով բնաւ չեմ զբաղիր, ես պարզ տեղեկաբեր մըն եմ, Բավլոյի խօսքերը ձեզի հաղորդող դեսպան մը: Ան կ'ըսէ թէ նախախնամութեան մասին որոշ գաղափար մը չունի, բայց կը հաւատայ թէ բարութիւնը մարդկային իմացականութեան ամէնէն բարձր արտայայտութիւնն է: Ուրիշ ոճով խօսելով, կրնանք ըսել թէ մարդս որքան աւելի մտաւորական բարձր զարգացում ունենայ, այնքան աւելի մըշակած կ'ըլլայ իր բարութիւնը: Մարդս ըստ երեւոյթին, որքան ալ չար ըլլայ, որքան ալ անբարոյ ըլլայ, դարձեալ հոգի ու միտք ունի: Եթէ ոճրագործ մը բարձր իմացականութիւն ունեցած ըլլար, ոճրագործ պիտի չըլլար: Իրաւ է, ոճրագործ մը կրնայ գեղեցիկ ըլլալ, տաղանդաւոր ըլլալ, բայց իր ուղեղին մէկ անկիւնը միշտ մութի մէջ մնացած է եւ կամ պղտոր է: Ահա ատկէ առաջ եկած է ոճրագործին գործած անխուսափելի յանցանքը եւ ատկէ է որ դարձեալ ուշ կամ կանուխ իր պատիժը կը ստանայ ան, որովհետեւ ուղեղին մէկ անկիւնը մութ ըլլալուն, չէ կրցած ամէն բան յըստակ կերպով տեսնել:

Էմփերիա գլուխը ցնցելով անոր կը նայէր: Կուրծքը սանդական ճիգով մը կ'ուռենար:

— Բայց եթէ խոստովանելու ըլլա՞մ, եթէ շնորհ ու ներողութիւն խնդրելու ըլլամ, մօր մը վրայ չե՞ն գթար, չե՞ն արգահատիր իմ վրաս, թոթովեց ան հեծկլտալով: Ոհ, երեւակայեցէք որ աշխարհի մէջ միակ հարստութիւն մը ունիմ եւ ան ալ իմ աղջիկս է, պարոն: Եթէ զայն իմ ձեռքէս խլեն, ոճիրը ոճիրով փոխարինած կ'ըլլան: Թող ձեր բարեկամը զգուշանայ բարձր իմացականութեան տէր մէկը ըլլալէ, եւ եթէ պնդէ թէ բարութիւնը բարձր իմացականութենէն է որ կը բխի, թող ինքզինքին հարցնէ անգամ մը որ բարձրագոյն բարութիւնն ալ մի՞ դուցէ ներողամտութիւնը ըլլայ:

— Ներողամտութի՛ւն, անյիշաչարութի՛ւն, ատոր վրայ շատ մտածեցի, բայց շատ ալ տառապեցայ եւ տակաւին կը տառապիմ, փսփսաց Ռոլան բնազդաբար:

Բայց Էմփերիա այնքան կլանուած էր իր անձնական անսահման կսկիծովը որ, այս բառերը չկրցաւ լսել:

— Տիկին, իմ պաշտօնս լրացած է, շարունակեց Ռոլան: Ձեր եւ բարեկամիս կացութիւնը վերջնական խօսքով մը պարզեմ: Բավլօ ուրախ է Պիանքան Պեմպոյի ձեռքէն ազատած ըլլալուն համար, բայց զայն ձեզի վերադարձնելը յարմար չի դատեր:

— Վատութի՛ւն է ատ, վատութիւն, գոչեց Էմփերիա ինքնիրմէն ելած: Դուք ալ, պարոն, դուք որ ինքզինքնիդ պարկեշտ մարդ մը կը դաւանիք եւ այսպիսի պաշտօն մը կը ստանձնէք, դուք ալ վատ էք:

Ռոլան ոտքի ելաւ, հրաժեշտ առնելու համար խոնարհութիւն մը ըրաւ եւ աւելցուց.

— Տիկին, պարտք կը համարիմ ըսելու ձեզ նաեւ թէ բարեկամս ձեր աղջկան մասին տեղեկութիւններ պիտի ղրկէ ձեզ, բայց այնքան յամառ մէկն է որ…

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Պերճ Յովնանեան եւ ազգականները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան, Կիրակի Օգոստոս 1, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց մօր եւ մօրաքրոջ՝

ՆՈՒԱՐԴ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է կայանի հանդէսին առթիւ հետեւեալ նուէրները.—

Ղազարեան (Լիոն), Ճաչարեան Գառնիկ, Ս. Մօրիսի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղ, Վալանսի Կապ. Խաչի մասնաճիւղ, Հայ Ուսանող. Միութիւն 500ական, Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղ, ոմն (Լիոն), Տէմիրճեան (Մարսէյլ), Գապագճեան (Կըընոպլ), Ագիմճագ (Ալֆորվիլ), Ալեանաքեան (Սեվրան), Գիւրգէճէն (Կըընոպլ (300ական, Փափազեան (Քլամար) 250, ոմն (Մարսէյլ), ոմն (Վիէն), Պառաւեան (Ալֆորվիլ), Բոլայեան (Վիէն), Պառաւեան, ոմն, Օհանեան (Տէսին), Ժան-Միշէլ, Տէմիրճեան (Իսի), Ասիսմաճեան (Ս. Ռաֆայէլ), Պօյաճեան (Փարիզ), Ագգաշեան (Ալֆորվիլ), Թորոսեան Հայկ (Պուա լա Ռէն), Փափազեան (Պանթէօ), Կուրպէթեան Անի 200ական:

×

Պուլվ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի նպաստ եկեղեցւոյ պայծառութեան.—

Նուպար Ալեքսանեանի Թաղման առթիւ Պ. Արշամ Պապայեան, Ալեքսանեան ընտանիք 100ական, Թէլեան եղբայրներ, Պ. Պ. Թէքէեան, Ռեմոն Սալաս, Պօլկարեան, Յակոբեան ընտանիք 50ական, Կաղինեաններու հոգեհանգստեան առթիւ այրի Տիկ. Մարգրիտ Կաղինեան 20, Նուպար Ալեքսանեանի Թաղման առթիւ Արզումանեան ընտանիք 30, Տէր եւ Տիկ. Խողիկեան 10, Յովսէփ Պօղոսեան 50, Մարինոս Մկրտիչեանի հոգեհանգստեան առթիւ Տէր եւ Տիկ. Սահակեան, Տէր եւ Տիկ. Յարութիւնեան 100ական, Պ. Տէր-Մկրտիչեան 40, Տէր եւ Տիկ. Փափազեան 20, Թաղուհի Գարակէօզեանի (ծն. Թէրզեան) մահուան քառասունքին առթիւ Տէր եւ Տիկ. Պէրպէրեան 40 ֆր.:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ
ԼԻՈՆ

ԼԻՈՆԻ Օգոստոսի խումբը կը մեկնի եկեղեցիէն (295 Ռիւ Պուալօ) Ուրբաթ, Յուլիս 30, առաւօտեան 7ին:

×

Նոյն օրը (Ուրբաթ) երեկոյեան 18.30ին կը վերադառնայ Յուլիսի խումբը (մինչեւ եկեղեցին):

Կը խնդրուի ծնողքներէն ճշդապահ ըլլալ:

×

ՓԱՐԻԶ

ՅՈՒԼԻՍԻ խումբի վերադարձ՝ Ուրբաթ Յուլիս 30, ժամը 18–19 Փորթ տ'Օրլէան, 10–12 Ավընիւ Փօլ-Ափէլ:

ՕԳՈՍՏՈՍԻ խումբը կը մեկնի Շաբաթ առաւօտ Յուլիս 31, ժամը 7ին, եւ կը վերադառնայ Օգոստոս 28ին, ժամը 18ին, վերոյիշեալ հասցէն:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1976 - 1977

Յառաջիկայ ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Այն ծնողքները որոնք կը փափաքին իրենց զաւակներուն ֆրանսական զարգացումին հետ տալ նաեւ հայեցի դաստիարակութիւն, կրնան զանոնք անվարան յանձնել մեր վարժարանին:

Արտասահմանէն եկող աշակերտուհիները ֆրանսերէն լեզուին վարժեցնելու համար վարժարանը մասնաւոր դիւրութիւններ կ'ընծայէ:

Դիմում կատարել հետեւեալ հասցէին.—

Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bd. du Nord — 93340 LE RAINCY
(FRANCE)
Tél. 927-01-72

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ԲԱՑԱՌԻԿ ԳԻՆ
2650 ՖՐ.
ՕԳՈՍՏՈՍ — ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՄԵԿՆՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ 14 ՕՐ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — ՆՈՅԵՄԲԵՐ
2400 ՖՐ.

ԳԻՆԻՆ ՄԷՋ ԵՆ.— Օդանաւային փոխադրութիւնը — ամբողջական փանսիոն — Ա. կարգի պանդոկ — Այցելութիւններ եւ շրջապտոյտ — Ընկերացող սպասարկութիւն — Առաջնորդ

Renseignements et Inscriptions

Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière
13001 - MARSEILLE
tél. (91) 50. 89. 12

Madeleine BENNEYAN
HAVAS - VOYAGES
12, bd. Général De-Gaulle
26000 - VALENCE
tél. (75) 43. 06. 06

Date limite d'inscription un mois et demi avant le départ.

Licence n° 97

Prix calculés à la date du 31 Oct. 1975, susceptibles de modifications en cas d'augmentation du cours des changes ou du transport

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Պանթէօ — Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 100 ֆր. Տիկին Նոյեմի Զատէեանէ իր ամուսնոյն մահուան 22րդ տարելիցին առթիւ:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

Բաց է ամէն օր ժամը 19էն 23, Շաբաթ կէսօրէ յետոյ ժամը 14էն 20:
Փակ է Կիրակի օրերը:

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Օգոստոս 1, ամբողջ օրը, Վալապրի անտառը
Կազմակերպութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ բոլոր խումբերուն եւ Նոր Սերունդին

Ժամը 10ին բացօթեայ պատարագ ձօնուած հերոսներու յիշատակին եւ մասնակցութեամբ՝
Շահան Քհնյ. Տէտէեանի, Նշան Քհնյ. Գույումճեանի եւ Մակար Քհնյ Նաճարեանի
Ժամը 11ին մանուկներու խաղեր եւ պուլի մրցում
Կէսօրէ ետք ժամը 15.30ին պաշտօնական յայտագիր.—
Կը նախագահէ.— ԿԱՐՕ ՓՕԼԱՏԵԱՆ
Կը խօսի.— ԱՐԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
Գեղարուեստական յայտագիր. — մասնակցութեամբ՝
ՎԻԳԷՆԻ ԵՒ ՅԱՐՈՒԹԻ (զուգերգ)
Հայկ. եւ եւրոպական պարեր Քոչարի նուագախումբով
Զանազան Սքանճներ:
Պիւֆէ — շամփուրով խորոված Մուտքը ազատ է

Օթոքարներ կը մեկնին.—
ՊՕՄՈՆԷՆ, Գր. Թիւթէլեան եւ Յովհ. Տէր-Վարդանեան:
ՊՈՒԼՎ. OSSO, Հայկ Սարգիսեան եւ Արզումանեան:
ՔԱՂԱՔ. Մշակոյթի Տուն:
ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ. Աւտոյեան:
ՍԷՆ-ԼՈՒ. Գիրէճեան:

OPTIMA Tours
Sonia Coumryantz
6, Rue des Halles (2ème étage) — 75001 Paris — Métro Châtelet
Tél. : 236-03-65 — 236-03-66 — 236-03-67
Lic. Corresp. No A. 300

ԲԱՑԱՌԻԿ
ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Ս. ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ
ՄԵԿՆՈՒՄ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 19
ՎԵՐԱԴԱՐՁ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 3
Արձանագրութեան վերջին պայմանաժամ
ՕԳՈՍՏՈՍ 10

COMPRENANT
— Logement à l'hôtel Ani ou Armenia en première classe.
— la Pension complète
— Toutes les excursions y compris GARNI — KEGHART, — SEVAN et SARDARABAD

SUPER THOMLAC
PEINTURES • PAPIERS PEINTS • TAPIS • MOQUETTES
POSE PAR NOS SPÉCIALISTES DE TOUS REVÊTEMENTS SOLS ET MURS
DEVIS ET POSE GRATUITS • CRÉDIT DE 3 A 21 MOIS
Carrefour de l'Éléphant PALAISEAU
Parking: 3, avenue Jean-Jaurès tél. 928 00 98 - 928 03 88

Fonds A.R.A.M